

Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

3/4 FASEA: HAP Oren AURRERAPENA ETA HASIERAKO DOKUMENTU ESTRATEGIKOA.

I. Liburua. Aurrerapena: Memoria Orokorra

**Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra**

TERRITORIO CIUDAD SLP

TAPER

AURKIBIDEA

I. ATARIKO GAIAK.

1.	ZUMARRAGARAKO HIRI ANTOLAMENDUKO PLAN OROKORRA. BEHARRIZANA ETA AUKERA.....	9
2.	ERREFERENTZIAZKO ESPARRU JURIDIKOA	11
3.	PLAN OROKORRAREN AURRERAKIN-DOKUMENTUA. XEDEA ETA EDUKIA.....	17
4.	PARTAIDETZA-ESPARRUA. AURRETIAZKO PARTE-HARTZE PUBLIKOKO PROZESUEN EMAITZAK.....	23
5.	KREDITUAK.....	33

II. INFORMAZIO-MEMORIA.

1.	HIRI ANTOLAMENDUKO PLAN OROKORREKO INFORMAZIOAREN XEDEA ETA EGITURA....	37
2.	LURRALDEAREN PATROI NATURALAK ETA BALDINTZA GEOGRAFIKOAK. LURRALDE-ETA INGURUMEN-LOTURAK.....	39
2.1.	TESTUINGURU GEOGRAFIKOA	39
2.2.	KLIMA ETA EGURALDI ATMOSFERIKOA	41
2.2.1.	AIREAREN KALITATEA KADAGUAKO KORRIDOREAN.....	44
2.2.2.	KALITATE AKUSTIKO ATMOSFERIKOA	44
2.2.3.	KLIMAREN JOERAK.....	46
2.3.	GEOLOGIA ETA LURRAREN FORMAK	49
2.3.1.	INTERES GEOLOGIKOKO EREMUAK.....	52
2.3.2.	GEOMORFOLOGIA	53
2.4.	UR-BALIABIDE NATURALAK	55
2.4.1.	GAINAZALEKO URAK.....	55
2.4.2.	LURPEKO MASAK	57
2.5.	BIDIBERTSITATEA: FLORA, FAUNA ETA HABITATAK.....	65
2.5.1.	LANDAREDI POTENZIALA	65
2.5.2.	EGUNGO LANDAREDIA	68
2.5.3.	LANDAREDI-UNITATEEI LOTUTAKO FAUNA	73
2.5.4.	BATASUNAREN INTERESEKO HABITATAK	80
2.6.	LURZORUAREN ERABILERAK ETA ESTALDUK	85
2.6.1.	LURZORUEN GAITASUN AGROLOGIKOA.....	86
2.6.2.	LANDA-INGURUNEA ETA BASO-EREMUAK.....	89
2.6.3.	ESKUALDEKO PAISAIA.....	89
2.7.	ZAINTZAPEAN DAUDEN ETA GARRANTZITSUAK DIREN NATURGUNEAK	101
2.8.	ARRISKU ETA ZIURGABETASUN NATURALAK ETA TEKNOLOGIKOAK.....	105
2.8.1.	UOLDE-ARRISKUAK.....	105
2.8.2.	ARRISKU GEOLOGIKOAK ETA SISMOAK	106
2.8.3.	BASO-ARRISKUAK.....	109
2.8.4.	LURZORUAREN KUTSADURA ETA HIGADURA	110
3.	LURRALDEAREN BALDINTZA SOZIOEKONOMIKOAK. BIZTANLERIA, ETXEBIZITZA ETA JARDUERA EKONOMIKOAK.....	113
3.1.	DEMOGRAFIA.....	113
3.2.	EZARRITAKO JARDUERA EKONOMIKOA ETA KONTSUMITZEKO GAITASUNA	122
3.3.	ERRENTAK ETA ETXEBIZITZA EGOKIA ESKURTATzea	129
3.4.	EGUNGO ETXEBIZITZA PARKEA	131
3.5.	ETXEBIZITZA-ESKARIAREN KALKULUA	136
3.6.	HIRIGINTZA ETA GENEROA	140
4.	LURRALDEAN ERAGINA DUEN UDALAZ GAINDIKO PLANGINTZAREN ONDORIOZKO BALDINTZAK.....	143
4.1.	ZALLA ETA LURRALDE ANTOLAMENDUAREN GIDALERRO BERRIAK 2019.	143
4.1.1.	INGURUNE FISIKOA ETA AZPIEGITURA BERDEA.....	144

4.1.2.	LANDA-HABITATA.....	145
4.1.3.	HIRI-HABITATA.....	145
4.1.4.	PAISAIA, KULTURA- ETA NATURA-ONDAREA, ETA BALIABIDE TURISTIKOAK	149
4.1.5.	BALIABIDEEN KUDEAKETA IRAUNKORRA.....	149
4.1.6.	ZEHARKAKO GAIKAK ETA GOBERNANTZA.....	150
4.2.	ZALLA ETA ENKARTERRIETAKO LURRALDE PLAN PARTZIALA.	151
4.3.	ZALLA ETA NEKAZARITZA ETA BASOZAINZAKO 2014KO LURRALDE PLAN SEKTORIALA.....	158
4.4.	ZALLA ETA IBAIEN ETA ERREKEN ERTZAK ANTOLATZEKO LURRALDE-PLAN SEKTORIALA (ISURIALDE KANTAUARIARRA).....	165
4.5.	ZALLA ETA KANTAURI EKIALDEKO DEMARKAZIO HIDROGRAFIKOAREN ESPAINIAKO ZATIAREN UHOLDE-ARRISKUAK KUDEATZEKO PLANA. 2015-2021.	171
4.6.	ZALLA ETA HEZEGUNEEN ANTOLAMENDURAKO LURRALDE PLAN SEKTORIALA	175
4.7.	ZALLA ETA JARDUERA EKONOMIKOETARAKO ETA MERKATARITZA-EKIPAMENDUETARAKO LURZORUA SORTZEKO LURRALDE-PLAN SEKTORIALA.	176
4.8.	ZALLA ETA EA EKO TRENBIDE-SAREAREN LURRALDE-PLAN SEKTORIALA.....	178
4.9.	ZALLA ETA BIZKAIKO ERREPIDEEN LURRALDE-PLANAK.	180
4.10.	ZALLA ETA EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO ERREPIDEEN HIRUGARREN PLANA 2017-2028.	185
4.11.	ZALLA ETA EUSKADIKO 2030ERA KO GARRAIO JASANGARRIAREN PLAN ZUZENTZAILEA.	186
4.12.	ZALLA ETA ENERGIA EOLIKOAREN LURRALDE-PLAN SEKTORIALA.	193
4.13.	ZALLA ETA EA EKO BIZIKLETENTZAKO IBILBIDEI BURUZKO PLAN ZUZENTZAILEA.....	194
4.14.	ZALLA ETA BIZKAIKO BIZIKLETA BIDEEN 2023-2035 LURRALDE PLAN SEKTORIALA. HASIERAKO ONARPENERAKO DOKUMENTUA.	196
4.15.	BALMASEDA-ZALLA EREMU FUNTZIONALEKO PAISAIA-KATALOGOA.	199
4.15.1.	EREMU FUNTZIONALAREN EGUNGO PAISAIA	199
4.15.2.	ATZEMANDAKO MEHATXUAK ETA AUKERAK	201
4.15.3.	EREMU FUNTZIONALERAKO PAISAIA-KALITATEAREN HELBURU OROKORRAK	205
4.15.4.	KADAGUA HARANERAKO PAISAIA-KALITATEAREN HELBURU ESPEZIFIKOAK.....	214
4.16.	ZALLAKO UDALERRIKO EUSKAL KULTURA ONDAREAREN ZENTROAREN DATU-BASEETAN ERREGISTRATUTAKO ELEMENTUAK.	224
4.17.	ENERGIA BERRIZTAGARRIEN LURRALDE PLAN SEKTORIALA (HASIERAKO ONESPENA) ..	229
4.18.	AURRERAPEN-FASEAN DAUDEN LURRALDE-PLAN SEKTORIALAK, IZAPIDETZEA ETENDA DUTENAK.....	232
5.	UDALERRIAREN KOKAPEN HISTORIKO LABURRA	235
6.	BERRIKUSTEN DEN PLANGINTZA OROKORRA. GARAPENAREN ETA GAUZATZEAREN AZTERKETA	239
6.1.	1998ko PLANEAMENDUKO ARAU SUBSIDIARIOAK.....	239
6.1.1.	XEDEA.	239
6.1.2.	PROPOSATZEN DEN LURRALDE- ETA HIRIGINTZA-EREDUA.	240
6.1.3.	UDALERRIKO LURZORUAREN SAILKAPENA ETA KALIFIKAZIOA ANTOLATZEA.....	243
6.2.	ARAU SUBSIDIARIOETAN EGINIKO ALDAKETAK	268
7.	BESTE UDAL-PLAN ETA -AZTERLAN BATZUK.....	271
7.1.	KADAGUAKO ERREGE-GALTZADAKO PAISAIAREN EKINTZA-PLANA.	271
7.2.	MIMETIZ ETA ARANGURENGO BIRGAITZE INTEGRATUKO EREMUAK	279
7.3.	LARRIALDIETAKO UDAL-PLANA.....	285
7.4.	ZALLAKO UDALERRIKO GIZONEN ETA EMAKUMEEN ARTEKO AUKERA-BERDINTASUNERAKO EKINTZA POSITIBOKO PLANA.....	287
8.	UDALERRI MUGAKIDEAK. PLANGINTZA ETA INGURUABARRAK.	289

III. ANTOLAMENDU MEMORIA.

1.	ZALLAK BEHAR DUEN PLAN OROKORRAREN MOTA.	303
2.	HIRI-JASANGARRIAREN PROIEKTUA SUSTATUKO DUEN HIRI-POLITIKA BIDERATZEKO ANTOLAMENDU-HELBURUEN DEKALOGOA.	307
3.	LURZORUAREN SAILKAPENA ETA KATEGORIZAZIOA. ANTOLAMENDUAREN OINARRIZKO TRESNAK.....	317
3.1.	LURZORU URBANIZAEZINA. GAINJARRITAKO KATEGORIAK ETA BALDINTZAK.	320

3.1.1.	PROPOSATUTAKO LURZORU URBANIZAEZINAREN ANTOLAMENDU-KATEGORIAK ..	321
3.1.2.	GAINJARRITAKO BALDINTZAK ETA, BEREZIKI, AZPIEGITURA BERDEA.	325
3.2.	LURZORU URBANIZAGARRIA	332
3.2.1.	PROPOSATUTAKO LURZORU URBANIZAGARRI SEKTORIZATUAREN EREMUAK.	336
3.2.2.	LURZORU URBANIZAGARRI SEKTORIZATU GABEA.	351
3.3.	HIRI-LURZORUA.....	353
3.3.1.	HIRI-LURZORU FINKATUGABEA.....	353
3.3.2.	HIRI-LURZORU FINKATUA.....	367
3.4.	ERABILERA ARAUTZEA.....	381
3.4.1.	ERABILERA LURZORU URBANIZAEZINEAN	381
3.4.2.	ERABILERA HIRI-LURZORUAN ETA LURZORU URBANIZAGARRIAN.....	382
4.	LURRALDEA KOHESIONATU ETA ARTIKULATUKO DUTEN SISTEMEN SAREAREN PROPOSAMENA	385
4.1.	KOMUNIKAZIO-SISTEMA ETA MUGIKORTASUN JASANGARRIA	385
4.1.1.	BIDE PUBLIKOEN SAREA.....	385
4.1.2.	TRENBIDE-SISTEMA	389
4.1.3.	LURRALDE IZAERAKO MOTORRIK GABEKO GARRAIOBIDEEN OINARRIZKO SAREA .	390
4.2.	JABARI ETA ERABILERA PUBLIKOKO ESPAZIO LIBREEN ETA BERDEGUNEEN SARE OROKORRA	393
4.3.	TITULARTASUN PUBLIKOKO EKIPAMENDU KOLEKTIBOEN SAREA	397
5.	ZALLA, UDALERRI IRISGARRI ETA OSASUNGARRIA. MUGIKORTASUN IRAUNKORRERAKO ESTRATEGIAK.	399
5.1.	KOMUNIKAZIO-SISTEMAREN ETA MUGIKORTASUN JASANGARRIAREN ARTEKO ERLAZIOA.	399
6.	OINARRIZKO HIRI-AZPIEGITUREN SARE ETA ESPAZIO TEKNIKOAK	409
6.1.	UR-ZIKLO OSOA.....	410
6.2.	ENERGIA-HORNIDURAKO SAREAK	414
6.3.	TELEKOMUNIKAZIO-SAREAK.....	415
6.4.	ARGITERIA PUBLIKOKO SAREAK.....	415
6.5.	HIRI-HONDAKIN SOLIDOAK	416
7.	ONDAREAREN BABESA ARAUTZEKO BALDINTZAK ETA IRIZPIDEAK	419
7.1.	XEDEA ETA ERREFERENTZIAZKO ESPARRU-ARAUDIA.....	419
7.2.	BABESTUTAKO ONDASUNAK KATALOGATZEKO EGITURA.....	424
7.2.1.	BABESTUTAKO ONDASUNAK KATALOGATZEKO IRIZPIDEAK ETA EGITURA	425
7.2.2.	ARKITEKTURA-ONDAREA BABESTEKO SISTEMA.....	429
7.2.3.	ETNOLOGIA-BABES SISTEMA	434
8.	GENERO-ERAGINARI BURUZ.....	435
8.1.	ARAU-ESPARRUA.....	435
8.2.	EMAKUMEEN ETA GIZONEN ARTEKO BERDINTASUNA SUSTATZEKO HELBURUAK: GENERO-IKUSPEGIA HIRI-EREDUA DEFINITZEKO FUNTSEZKO PIEZA GISA TXERTATZEA.	436
8.3.	HAPOREN GENEROAREN ARABERAKO ERAGINAREN EBALUAZIOARI BURUZKO LEHEN HURBILKETA	438
9.	ERAGIN LINGUISTIKOAREN EBALUAZIOARI BURUZ. AURRETIKO AURRERAPENA	443
9.1.	SARRERA.....	443
9.2.	ABIAPUNTUA.	445
9.3.	ZALLAKO EUSKARAREN OINARRIZKO AZTERKETA.	446
9.4.	HAPO BERRIAK EUSKARAREN GAINEAN DUEN ERAGINA. ONDORIOAK.....	454

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

I. ATARIKO GAIAK.

AG.01. ZUMARRAGARAKO HIRI ANTOLAMENDUKO PLAN OROKORRA. BEHARRIZANA ETA AUKERA.

AG.02. ERREFERENTZIAZKO ESPARRU JURIDIKOA

AG.03. PLAN OROKORRAREN AURRERAKIN-DOKUMENTUA. XEDEA ETA EDUKIA.

AG.04. PARTAIDETZA-ESPARRUA. AURRETIAZKO PARTE-HARTZE PUBLIKOKO PROZESUEN EMAITZAK.

AG.05. KREDITUAK.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

ZUMARRAGARAKO HIRI ANTOLAMENDUKO PLAN OROKORRA. BEHARRIZANA ETA AUKERA.

Zallako Plangintzako Arau Subsidiarioen Berrikuspenaren Testu Bategina onetsi eta indarrean jarri zenetik 25 urte igaro dira eta orduko udal-plangintza egiteko oinarri izan zen errealitate ekonomikoa eta soziala aldatzeaz gain, lurraldea antolatzeke eta hirigintzako politiken erreferentziatzeko esparru juridikoa ere aldatu da. Izan ere, erreferentzia-esparru hori erabakigarria da, ez bakarrik konfigurazio formalerako, baita udalerriko hirigintza-plangintzaren funtsezko edukirako ere. Zehazki, 2007az geroztik, Euskadin Lurralde Antolamenduaren Gidalerroko 2014an eta 2019an onartu dira, baita 2014koak garatzeko, Zallako Eremu Funtzionaleko Lurralde Plan Partziala ere (Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionaleko LPP). Hori guztia, udalerrian eragina duten Lurralde Plan Sektorialak kontuan izan gabe.

Aldaketa horiek ere eragin sakona izan dute lurzoruaren arloko Estatuko oinarrizko legedian. Orientazio aldaketa 8/2007 Estatuko Lurzoruaren Legea (LL07) eta 2/2008 Legegintzako Dekretua (LLTB 08) onartzean gertatu zen. Hori gero, hiri-birgaitzeari, -berroneratzeari eta -berritzeari buruzko ekainaren 26ko 8/2013 Legearekin indartu da. Ondoren, bi erreforma horiek 7/2015 Legegintzako Errege Dekretuan jaso dira, Lurzoruari eta Hiri-birgaitzeari buruzko Legearen Testu Bategina onesten duena (LHLTB 2015).

Estatuko legediaren bloke berri horrek ingurumenaren babesetik eta jasangarritasunaren eskaeratik egindako zenbait agindu jasotzen ditu hirigintza- (eta lurralde-) plangintzarako. Bereziki, hirigintza-eraldaketaren xede den lurzoruaren kontsumoa mugatzeko irizpidea ezartzen du: “lurzorua antolatzea justifikatzen duten beharrezkoak soilik mugatzea” (LLTB08ren 10. artikulua). Garapen jasangarriaren hasieratik, lurralde- eta hirigintza-antolamenduko organo eskudunei zuzendutako agindua da, hirigintza-eraldaketa posiblearen xede den lurzoruaren kontsumo-mailari buruzkoa, eta zehazten du eraldaketaren helburu den lurzoruak interes orokorreko beharrezkoak asetzeko beharrezkoa eta justifikatua izan behar duela. Hala, adierazten da, “lurzorua ekonomia-baliabidea izateaz gain, natura-baliabidea, urria eta berriztaezina ere badela. Ikuspegi horretatik, landa-lurzoru guztiak balio haztatua izan dezakete (...)”. Era berean, ekainaren 26ko 8/2013 Legeak hiri finkatua biziberritzeko eta birziklatzeko jardueri lehentasuna emateko teknikak indartu nahi ditu.

Arrazoi horiek nahikoak dira Zallako hirigintza-plangintza osorik berrikusteko eta udalerriak plan orokorra izateko, legeriak eta udalez gaindiko lurralde-antolamenduak ezarritako hirigintza-antolamenduko eskakizun berrietara egokitua eta formulatua. Horrez gain, plangintza egin zenetik, garapen jasangarriari buruzko postulatu berriak jaso behar dira.

Gainera, urriaren 2ko 2/2014 Legeak, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko 2/2006 Legea aldatzen duenak, bere artikulua bakarrez aldatu zuen aipatutako legearen bigarren xedapen iragankorra, hirigintza-antolamenduko planen eta gainerako tresnen indarraldiari eta egokitzapenari buruzkoa, epe hori 15 urtera luzatzeko (2006tik), “behin betiko onetsitako” plan orokor eta arau subsidiario guztiak 2/2006 Legearen zehaztapenetara egoki zitezten. Hau da, 2021eko ekainean amaitu da epea.

Zallak udaleko hirigintza-plangintza berria behar du, hiri-eredua errealitate berrira egokitzeko honako ezaugarriak kontuan izanda: batetik, lurraldearen aldaketa euskarri eta paisaia gisa, eta, bestetik, herritarrek hiria erabiltzeko duten modua eta hiri-garapenean eragina duten operadoreen eta eragileen estrategia berriak aldatzea.

Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorren idazketa prozesua aukera garrantzitsua da, batez ere, honako hiru alderdi hauetan:

- Hiriari eta bizitzeko moduei buruzko ideia berriak sor daitezten.
- Herritarren parte-hartzea, herritarren, enpresen, erakundeen eta administrazioen arteko akordioa eta hitzarmena sustatzeko.
- Plana adostuko eta onartuko duten arduradun publikoek bete beharreko konpromisoak finkatzea.

Azken finean, plangintza onaren baldintza kardinalak eta horren benetako garrantzia definitzen dutenak honakoak dira: udalerrri osoko garapen-proiektu beraren inguruan eragile sozialen, ekonomikoen eta politikoen artean adostasun handia eta konpromiso sendoa lortzea eta plangintza orokor horrekin koherentea den lurralde-eragineko politikak modu koordinatuan bultzatzea.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

ERREFERENTZIAZKO ESPARRU JURIDIKOA

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra – Plangintzako edozein tresna bezala – Legearen eta sistema juridiko osoaren mende dago.

Hirigintza-plangintzako tresnek lurraldean eta bertan garatzen diren jardueretan eragina duten heinean, bistakoa da planek lurraldeko elementuak eta bertan garatzen diren jarduerak arautzen dituzten xedapen guztiak errespetatu behar dituztela.

Lurralde- eta hirigintza-plangintzaren ahal diskrezionalak hainbat muga ditu:

- a. Hirigintza- eta lurralde-legeriatik eta ezarritako plangintza-sistematik eratorritako mugak.
- b. Hirigintza- eta lurralde-antolamenduan eragina duten legeetatik eratorritako beste muga batzuk, hainbat eskumen sektorial baliatzeari dagokionez.

Hirigintza- eta lurralde-antolamenduan eragiten duen arau-esparrua oso zabala da. Horregatik, eta zehatza izateko asmorik gabe, jarraian, gai bakoitzari buruzko legeriarik nabarmenena aipatuko dugu

LURRALDEAREN ANTOLAMENDUA ETA HIRIGINTZA.

- 7/2015 Legegintzako Errege Dekretua, urriaren 30ekoa, Lurzoruari eta Hiri Birgaitzeari buruzko Legearen testu bategina onartzen duena.
- 2/2014 Legea, urriaren 2koa, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko 2/2006 Legea aldatzen duena.
- 11/2008 Legea, azaroaren 28koa, hirigintza-ekintzak sortutako gainbalioetan erkidegoak duen partaidetza aldatzen duena.
- 2/2006 Legea, ekainaren 30ekoa, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzkoa.
- 38/1999 Legea, azaroaren 5koa, Eraikuntzaren Antolamenduari buruzkoa.
- 20/1997 Legea, abenduaren 4koa, irisgarritasuna sustatzekoa.
- 4/1990 Legea, maiatzaren 31koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolakuntzari buruzkoa.
- Nahitaezko Desjabetzeari buruzko Legea, 1954ko abenduaren 16an onartua, eta 1957ko apirilaren 26ko Erregelamendua.
- 69/2020 Dekretua, maiatzaren 26koa, Euskal Autonomia Erkidegoko sektore publikoaren kartografia eta informazio geografikoa antolatzekoa.
- 46/2020 Dekretua, martxoaren 24koa, lurralde-antolamenduko planak eta hirigintzaantolamenduko tresnak onartzeko prozedurak arautzen dituena.
- 128/2019 Dekretua, uztailaren 30ekoa, Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak behin betiko onartzen dituena.
- 123/2012 Dekretua, uztailaren 3koa, hirigintza-estandarrei buruzkoa.
- 1492/2011 Errege Dekretua, urriaren 24koa, Lurzoruaren Legearen Balorazioen Erregelamendua onartzen duena.

- 105/2008 Dekretua, ekainaren 3koa, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legea garatzeko premiazko neurriari buruzkoa.
- 1/2004 Legegintzako Errege Dekretua, martxoaren 5koa, Higiezinaren Katastroaren Legearen testu bategina onartzen duena.
- 1093/1997 Errege Dekretua, uztailaren 4koa, hirigintza-izaerako aktak Jabetza Erregistroan inskribatzeari buruzko Hipoteka Legea betearazteko Erregelamenduaren arau osagarriak onartzen dituena.

ETXEBIZITZA.

- 3/2015 Legea, ekainaren 18koa, Etxebizitzarena.
- 117/2018 Dekretua, uztailaren 24koa, Euskal Autonomia Erkidegoko eraikinen ikuskapen teknikoari buruzkoa.
- 39/2008 Dekretua, martxoaren 4koa, babes publikoko etxebizitzaren araubide juridikoari eta etxebizitzaren eta lurzorua inguruko finantza-neurriari buruzkoa.
- 2010eko azaroaren 3ko agindua, Etxebizitza, Herri Lan eta Garraioetako sailburuarena, babes ofizialeko etxebizitzaren gehieneko prezioak zehazteari buruzkoa.
- 2009ko martxoaren 11ko agindua, Etxebizitza eta Gizarte Gaietako sailburuarena, Babes Ofizialeko Etxebizitzak Diseinatzeko Ordenantzak onartzen dituen 2009ko otsailaren 12ko Aginduaren hutsak zuzentzen dituena.
- 2009ko otsailaren 12ko agindua, Etxebizitza eta Gizarte Gaietako sailburuarena, Babes Ofizialeko Etxebizitzak Diseinatzeko Ordenantzak onartzen dituena.
- 314/2006 Errege Dekretua, martxoaren 17koa, Eraikuntzaren Kode Teknikoa onartzen duena.

KULTURA- ETA NATURA-ONDAREA.

- 6/2019 Legea, maiatzaren 9koa, Euskal Kultura Ondarearena.
- 42/2007 Legea, abenduaren 13koa, Natura Ondareari eta Biodibertsitateari buruzkoa.
- 16/1985 Legea, ekainaren 25koa, Espainiako Ondare Historikoari buruzkoa.
- 90/2014 Dekretua, ekainaren 3koa, Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde-antolamenduan paisaia babestu, kudeatu eta antolatzeari buruzkoa.
- 1/2014 Legegintzako Dekretua, apirilaren 15koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Natura Kontserbatzeko Legearen testu bategina onartzen duena.
- 234/1996 Dekretua, urriaren 8koa, balizko arkeologia-guneak zehazteko araubidea ezartzen duena.
- Garapen Iraunkorrerako Euskal Ingurumen Estrategia (2002-2020) eta Ingurumeneko Esparru Programa.
- Natura 2000 Sarea eta Naturguneen Euskal Sarea.
- Klima Aldaketaren aurka Borrokatzeko Euskal Plana.
- Euskal Autonomia Erkidegoko fauna intereseko eremuen katalogoa.

INGURUMEN-EBALUAZIO ESTRATEGIKOA.

- 10/2021 Legea, abenduaren 9koa, Euskadiko Ingurumen Administrazioari buruzkoa.
- 9/2018 Legea, abenduaren 5koa, Ingurumen-ebaluazioari buruzko abenduaren 9ko 21/2013 Legea aldatzen duena.
- 3/1998 Lege Orokorra, otsailaren 27koa, Euskal Herriko ingurugiroa babesteari buruzkoa.
- 211/2012 Dekretua, urriaren 16koa, planen eta programen ingurumen-ebaluazio estrategikoaren prozedura arautzen duena, 2015eko otsailaren 16an zuzendua.

URA.

- 1/2006 Legea, ekainaren 23koa, Urari buruzkoa.
- 1/2001 Legegintzako Errege Dekretua, uztailaren 20koa, Uren Legearen testu bategina onartzen duena.
- 20/2016 Errege Dekretua, urtarrilaren 15ekoa, Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrografikoaren eta Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrografikoaren Espainiako zatiaren uholde-arriskua kudeatzeko planak onartzen dituena.
- 1/2016 Errege Dekretua, urtarrilaren 8koa, Kantauri Mendebaldeko, Guadalquivirreko, Ceutako, Melillako, Segurako eta Jucarreko eta Espainiako zatiko Kantauri Ekialdeko, MiñoSileko, Dueroko, Tajoko, Gudianako eta Ebroko mugape hidrografikoen Plan Hidrologikoen berrikuspena onartzen duena. (Kantauri Mendebaldeko Demarkazio Hidrografikoaren Plan Hidrologikoa 2015-2021).
- 449/2013 Dekretua, azaroaren 19koa, EAeko Ibaiak eta Errekak Antolatzeko Lurralde Plan Sektorialaren (Kantauriko eta Mediterraneoako isurialdeak) aldaketa behin betiko onartzen duena.
- 415/1998 Dekretua, abenduaren 22koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Ibaien eta Erreken Ertzak Antolatzeko Lurralde Plan Sektoriala (Kantauriko isurialdea) behin betiko onartzen duena.
- 849/1986 Errege Dekretua, apirilaren 11koa, Urari buruzko abuztuaren 2ko 29/1985 Legearen I, IV, V, VI eta VIII atariko tituluak garatzen dituen Jabari Publiko Hidraulikoaren Erregelamendua onartzen duena.

HEZEGUNEAK.

- 231/2012 Dekretua, urriaren 30ekoa, Euskal Autonomia Erkidegoko Hezeguneen Lurralde Plan Sektoriala behin betiko onartzen duen Dekretua aldatzen duena.
- 160/2004 Dekretua, uztailaren 27koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Hezeguneen Lurralde Plan Sektoriala behin betiko onartzen duena.
- Agindua, 2011ko maiatzaren 3koa, Ingurumen, Lurralde Plangintza, Nekazaritza eta Arrantzako sailburuarena, Euskal Autonomia Erkidegoko Hezeguneen Inbentarioa aldatzen duena.

INTERES OROKORREKO ERREPIDEAK, BIDEAK ETA AZPIEGITURAK

- 4/2019 Legea, otsailaren 21ekoa, Euskal Autonomia Erkidegoko Jasangarritasun Energetikoari buruzkoa.
- 5/2018 Legea, azaroaren 29koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Errepideen Plan Orokorra arautzen duen Legea hirugarren aldiz aldatzen duena
- 9/2014 Lege Orokorra, maiatzaren 9koa, Telekomunikazioei buruzkoa.
- 6/2004 Legea, maiatzaren 21ekoa, Red Ferroviaria Vasca-Euskal Trenbide Sareari buruzkoa.
- 2/2011 Foru Dekretu Arauemailea, Bizkaiko errepideei buruzkoa.
- Bizkaiko Foru Aldundiaren Errepideen Katalogoa.

NEKAZARITZA, ABELTZAINITZA ETA MENDIAK.

- 177/2014 Dekretua, irailaren 16koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Nekazaritza eta Basogintzaren Lurralde Plan Sektoriala behin betiko onartzen duena.
- 515/2009 Dekretua, irailaren 22koa, abeltzaintzako ustiatzietako arau tekniko higienikosanitarioak eta ingurumenekoak ezartzen dituena.
- 81/2006 Dekretua, apirilaren 11koa, Eusko Jaurlaritzaren nukleo zoologikoei buruzkoa.

- 168/1997 Dekretua, EAeko lehentasunezko nekazaritza-ustategiei buruzkoa, eta EAeko lurralde historikoetako eta eskualdeetako laborantzako gutxieneko unitateak zehazten dituena.
- 3/1994 Foru Araua, ekainaren 2koa, Mendiei eta Naturgune Babestuen Administrazioari buruzkoa. Bizkaia.
- Euskal Basogintza Plana (1994 – 2030).

INDUSTRIA, MERKATARITZA ETA TURISMOA.

- 10/2019 Legea, ekainaren 27koa, Merkataritza-gune handien lurralde-antolamenduarena.
- 13/2016 Legea, uztailaren 28koa, Turismoarena.
- 8/2004 Legea, azaroaren 12koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Industriari buruzkoa.
- 101/2018 Dekretua, uztailaren 3koa, erabilera turistikoko etxebizitzetara eta etxebizitza partikularretako logeiei buruzkoa.
- 396/2013 Dekretua, uztailaren 30ekoa, kanpinak eta beste kanpaketa-modalitate batzuk antolatzen duena.
- 199/2013 Dekretua, apirilaren 16koa, landa-inguruneen turismo-ostatuak arautzen dituena.
- 198/2013 Dekretua, apirilaren 16koa, apartamentu turistikoen arautzen dituena.
- 200/2013 Dekretua, uztailaren 9koa, turismo-aterpetxeak antolatzen dituena.
- 102/2001 Dekretua, maiatzaren 29koa, hotel-estabzimenduen antolamendua ezartzen duena.

LURZORUAREN KUTSADURA, ISURKETAK ETA ZARATA.

- 4/2015 Legea, ekainaren 25ekoa, lurzorua ez kutsatzeko eta kutsatutakoa garbitzeko.
- 1/2016 Legegintzako Errege Dekretua, abenduaren 16koa, Kutsaduraren Prebentzio eta Kontrol Integratuari buruzko Legearen testu bategina onartzen duena.
- 37/2003 Legea, azaroaren 17koa, Zaratari buruzkoa.
- 213/2012 Dekretua, urriaren 16koa, Euskal Autonomia Erkidegoko hots-kutsadurari buruzkoa.
- 1514/2009 Errege Dekretua, urriaren 2koa, lurpeko urak kutsaduratik eta narriaduratik babestea arautzen duena.
- 1367/2007 Errege Dekretua, urriaren 19koa, Zaratari buruzko azaroaren 17ko 37/2003 Legea garatzen duena zonakatze akustikoari, kalitate-helburuei eta emisio akustikoei dagokienez.

GENERO-ERAGINA.

- 2/2016 Legea, apirilaren 7koa, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa.
- 3/2007 Lege Organikoa, martxoaren 22koa, Emakumeen eta Gizonen arteko Berdintasun Eraginkorrari buruzkoa.
- 4/2005 Legea, otsailaren 18koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoa.
- 40/2012 EBAZPENA, abuztuaren 21ekoa, Jaurlaritzaren Idazkaritzako eta Legebiltzarreko Harremanetarako zuzendariarena, Jaurlaritzaren Kontseiluak hartutako Erabakia argitaratzeko agintzen duena. Erabaki horren bidez, generoaren araberako eraginaren aurretiazko ebaluazioa egiteko eta emakumeen eta gizonen arteko desberdintasunak ezabatzeke eta berdintasuna sustatzeko neurriak hartzeko jarraibideak onartzen dira.

ERAGIN LINGUISTIKOA.

- 2/2016 Legea, apirilaren 7koa, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa. (EHAA, 70. zk., 2016/04/14).
- 179/2019 Dekretua, azaroaren 19koa, Euskadiko toki-erakundeetan hizkuntza ofizialen erabilera instituzionala eta administratiboa normalizatzeari buruzkoa.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

PLAN OROKORRAREN AURRERAKIN-DOKUMENTUA. XEDEA ETA EDUKIA.

Agiri hau Zallako plangintza orokorraren berrikuspenaren AURRERAPEN FASEA da. Plan hau Zallako Plangintzako Arau Subsidiarioek osatzen dute, b) motakoak, eta maiatzaren 20ko 291/1998 Foru Aginduaren bidez onartu ziren behin betiko, 1998ko abenduaren 5eko 234 zenbakiko Bizkaiko Aldizkari Ofizialean argitaratuta. Ondoren, martxoaren 18ko 183/1999 Foru Aginduaren bidez Testu Bategina onartu zen, eta Bizkaiko Aldizkari Ofizialean argitaratu zen 1999ko maiatzaren 25ean (97. zk.). Bertan, maiatzaren 20ko 291/1998 Foru Aginduaren bidez bertan behera geratu ziren eremuak jasotzen ziren.

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra Zallako Udalak sustatzen du, Euskal Autonomia Erkidegoko Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 61. eta 62. artikuluekin bat eginda. Era berean, Plan Orokorraren edukia urriaren 30eko 7/2015 Legegintzako Errege Dekretura (Lurzoruari eta Hiri-birgaitzeari buruzko Legearen testu bateginera) eta hura garatzen duen gainerako hirigintza-legeriara egokituko da.

Dokumentu honek Aurrerakina izateko funtzioa betetzen du, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 87. artikulua araberera. Bertan ezartzen da plan orokorrak egiteko eskumeneko administrazio publikoek aurrerakinak egin beharko dituztela ezarri beharreko antolamendurako irizpideak, helburuak, alternatibak eta proposamen orokorrak zehazteko, ondoren, plan horien idazketarako orientagarri izan daitezen, bai plan orokorra lehen aldiz idazterakoan, bai indarrean dagoenaren berrikuspen osoa edo partziala proiektatzen denean. Era berean, **lurralde-antolamenduko planak eta hirigintza-antolamenduko tresnak onartzeko prozedurak arautzen dituen martxoaren 24ko 46/2020 Dekretuaren 26. artikulua funtzioa betetzen du.**

EAEko Ingurumen Administrazioari buruzko abenduaren 9ko 10/2021 Legearen Bosgarren Tituluan (Ingurumen-ebaluazioan) ezarritakoaren araberera eta, bereziki, abenduaren 9ko 21/2013 Legearen 18. eta 19. artikuluetan oinarrituta, **Aurrerakin hau Planaren Zirriborroa ere bada, eta, Hasierako Dokumentu Estrategikoarekin batera, ingurumen-ebaluazio estrategiko arruntaren prozedura hastea ahalbidetzen du.** Aurretik aipatutako EAEko Ingurumen Administrazioari buruzko abenduaren 9ko 10/2021 Legearen II.A Eranskinean ezarritakoarekin bat eginda.

Oro har, hirigintza-legeriak plan orokorren aurrerakinen zentzua adierazi izan du, herritarrek euren udalerriko hirigintza-antolamenduaren irtenbide orokorrak ezagutu eta haietan parte har dezaten, iradokizunak eta alternatibak aurkeztuta. Hori dela-eta, **Aurrerakin-dokumentuak Hiri Antolamenduko Plan Orokorraren egitura orokorraren definizioan parte hartzea bultzatzen du. Definizio horretatik abiatuta, eta herritarrek behin onartu dutela egiaztatu ondoren, alderdi zehatzen idazketa-lanekin jarraituko da, hasierako onespren-faserako dokumentua osatzeko.**

Zehazki, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 87. artikulua ezartzen du plan orokorrak egiteko eskumeneko administrazio publikoek aurrerakinak egin beharko dituztela ezarri beharreko antolamendurako irizpideak, helburuak, alternatibak eta

proposamen orokorrak zehazteko, ondoren, plan horien idazketarako orientagarri izan daitezzen, bai plan orokorra lehen aldiz idazterakoan, bai indarrean dagoenaren berrikuspen osoa edo partziala proiektatzen denean. Halaber, artikulua horrek ezartzen du, plangintzako aurrerakinaren onarpenak barne ondorio administratiboak soilik dituela, dagokion plangintza-tresnaren idazketa prestatzeko, Auzitegi Gorenaren jurisprudentziak behin eta berriz aitortu bezala. Hala, zentzu eta helburu bera ezartzen die plangintza orokorraren aurrerakinei martxoaren 24ko 46/2020 Dekretuaren 26. artikulua, lurralde-antolamenduko planak eta hirigintza-antolamenduko tresnak onesteko prozedurak arautzen dituenak.

Aurrerakin-dokumentuaren bidez, arreta eta interesa finkatu nahi dira honakoetan: planaren aukera handietan, horien helburuen zehaztapenean eta plana gauzatzeko prestatutako tresnen komenigarritasunean. Herritarrei eta erakundeei gai horien gainean honakoak adieraz ditzatela eskatzen zaie: euren iritzia, hiriaren bilakaerari buruzko nahiak, iradokizunak, proposamen alternatiboak edo osagarriak, kritikak edo zuzenketak, eta, batez ere, herritarren arteko eztabaiden ekarpenak, hori baita Plana behin betiko idazten eta arrazionalizatzen laguntzeko modu egokia.

Proposamen askok eta, batez ere, hiri-piezak antolatzeko eta kalifikatzeko proposamenek hirian esku hartzeko moduaren irudia eskaintzea dute helburu, horiek lortzeko gaitasuna ebaluatu ahal izateko. Horren diseinua oraindik bukatu gabe dago, eta ez ditu beste alternatiba batzuk baztertzen, hala, hiri-pieza horien azterketaren adierazpentzat hartu behar da, baita pieza horiek hiri-antolamenduan esku hartzeko duten benetako gaitasunaren iruditza eta egiaztapentzat ere.

Kontuan izan behar da pieza eta hiri-eremu guztiak ez direla antzeko zehaztazunez eta sakontasunez egiten edo konpontzen. Planaren helburu nagusien garapenarekin zerikusi zuzenagoko hiri-gaiak, eta egitura orokorrean garrantzi handieneko hiri-eremuak eta -elementuak, zehaztasun handiagoz lantzen dira Aurrerakin honetan. Beste arlo batzuk, berriz, hain egiturazkoak ez direnak, lausoago tratatzen dira. Hala ere, horrek ez du esan nahi, azkenean, tokiko eremuetako arazoak konpontzeko ardura txikiagoa denik.

Eta, azkenik, aipatu behar da, kasu jakin batzuetan, hirigintza-jarduketak jartzeko alternatibak planteatu direla, eztabaida aberasteko eta erabakia hartzeko. Hala ere, oro har, erabaki handien multzoa aurkezten da argi eta garbi, aurretiazko prozesuak aukera ematen baitu xehetasunez aztertzeko zein den aukerarik komenigarriena, lurraldean aurkeztutako aukera guztien artean. Nolanahi ere, Aurrerakin honek malgutasun nahikoa du proposamen berriak jaso ahal izateko, formulatutako eta Udaltzat bere gain hartutako helburuak eta irizpideak erantzunda, parte hartze prozesuan sortu daitezkeenak eta dokumentu honetan jasotako irtenbide zehatzak hobetu ditzaketenak.

Planaren Aurrerakin edo Zirriborroa honako dokumentuetan egituratuta dago:

- 1. ATARIKO GAIAK.** Dokumentu hau da, bertan Zallan indarrean dagoen hirigintza-plangintza orokorraren berrikuspenaren izaera eta jatorria, erreferentziako esparru juridikoa eta ordura arte garatutako parte-hartze publikoko prozesu osoaren laburpena eta haren emaitzak zehazten dira.
- 2. INFORMAZIO-MEMORIA,** ondorengo diagnostikoaren formulazioa elikatzen duen datu-banku deskribatzailea eratzeko fasea izateaz gain, hiri- eta lurralde-errealitatearen interpretazio objektibo da. Hala, arazoak garrantzi erlatiboaren arabera identifikatzeko eta prozesu alternatiboak formulatzera bultzatzen duen lurraldearen ahalmenak deskribatzeko gai da.

3. **ANTOLAMENDU-MEMORIA**, proposaturiko hiri-lurralde eredia zehazten saiatzen da. Hau da, Planaren zehaztapenen sintesia da, lortu nahi den azken irudia. Bertan, proposatzen diren antolamenduaren helburuak eta lurraldearen egitura orokorraren eta organikoaren definizioa jasotzen dira. Horretarako, kontuan hartzen dira honakoak: “azpiegitura berdea”, lurzorua sailkapena, lurraldea artikulatzen eta kohesionatzen duten sistemak eta ereduaren funtzionaltasunerako beharrezkoak diren oinarrizko azpiegiturak. Horren osagarri, ondare-babesa behar duten ondasunak katalogatzeko aurrerakina egiten da, etorkizuneko arauen ezaugarriak, eta nahitaezko azterlan ekonomikoen edukia eta egitura zehazten dira; horien bideragarritasunarena eta jasagarritasun ekonomikoarena.

Antolamendu-memoriak genero-inpaktuari buruzko atal espezifiko bat eta HAPOren hizkuntza-inpaktuaren azterketari buruzko Aurretiazko Aurrerapen bat ere baditu.

Informazio-planoak eta Aurrerakinaren Antolamendu-planoak memoria orokor honekin batera jaso eta erantsi dira, eta memoriaren edukietan ageri den lurraldearen irudikapen grafikoak islatzen dute. Planoak GIS kartografiaren bidez egin dira. Kartografia hori katastroko iturrietatik eta eskualdeko administrazioetik abiatuta egin da, gaur egungo kalitate- eta bateragarritasun-estandarretara eguneratuta eta araututa.

Aurrerakin honetatik abiatuta, eta ekarpen berriak barneratzeko, ahalik eta zehatzen mugatuko da erakunde publikoen esku-hartze maila, ekimen pribatuarekin lankidetzakonpromiso desiragarriak ezartzeko eta, eragindako gizarte-eragileek orain arte hauteman ez dituzten asmoak eta eskubideak jasotzeko. Ildo horretatik, kontuan hartu behar da Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorra osatuko duten arau, ekintza eta prozedura guztiak Udaltzatik kontzienteki hartutako udal-politikari erantzun beharko diotela, hiriaren etorkizuneko garapena antolatze eta kontrolatzeko.

Azkenik, aipatu behar da **Zallako HAPOren Aurrerakin edo Zirriborro hau hainbat Aukeren artetik hautatu dela, eta horiek guztiak, hasiera batean behintzat, bideragarriak direla**. Hona hemen alternatiba horiek laburki azalduta:

- **0. Alternatiba.** Indarrean dagoen hirigintza plangintza orokorra mantentzea dakar, hau da, martxoaren 18ko 183/1999 Foru Aginduaren Testu Bategina, 1999ko maiatzaren 25eko Bizkaiko Aldizkari Ofizialean (97. zk.) argitaratua.
- **1. Alternatiba.** Indarreko plangintza orokorra berrikustean datza, ondorengo helburu juridikoak, hirigintzakoak eta ingurumenekoak betetzeko: 2019ko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak, Euskadiko Hiri Agenda-Bultzatu 2050, klima-aldaketarekiko erronkak, hiri-jasagarriaren irizpideak eta gizarte-kohesioa ere.

Antolamenduari buruzko 1. Alternatiba hiri-eredu bat proposatzen du, biztanleriakokaleku nagusiak indartzean eta lurraldean sakabanatutako kokaleku berririk ez sortzean oinarritua. Ildo horretan, Otxaranen aurreikusitako hazkundeak landa-lurzoru bezala sailkatzen dira, eta Bizkaiko Inbentarioan jasotako eremuak soilik landa-eremutzat hartzen dira. Hiri-lurzoruaren antolamendua proposatzen da, irisgarritasuna hobetzeko eta udalerriko kokaguneen arteko artikulazioa lortzeko. Horrela, hiri-azpiegitura berdea indartuz eta trenbide-azpiegituraren gaineko trenbide-pasaguneak minimizatuz.

Hiri-lurzoruaren proposamenak Aretxagako landa-gunea barne hartzen du, jatorrizko bilbea mantentzeko eta balioesteko jardurekin eta zuzkidura-hobekuntzarekin mugakide diren jarduketatik. Eraikuntza-finkapena duen Txabarriko eremua ere Arangurengo hiri-bilbean integratuta dago. Honako jarduketak proposatzen dira bai eremuaren urbanizazioa eta zuzkidura-mailak hobetzeko, bai hiri-konektibitate adeitsu eta segururako goialdearen

(iparraldean) eta La Inmaculadaren (non ekipamendu nagusiak daude) artean. Aranguren eta Mimetiz arteko trenbidearen zati bat eraistek oinezkoentzako ardatz bat izateko aukera ematen du, bi herriguneak lotuko dituena.

Hazkunde berrien proposamena lurzoru urbanizagarrian:

- Zallako Ospitalea eraikitzea ahalbidetzen duen El Carmen Oesteko (R-1 sektorea) bizitegi-hazkundera onartu da.
- Aretxagako ingurunea indartzen du, bizitegi- eta industria-hazkunde berriekin, Sollano errekaostarekin eta Kagadagua ibaiarekin kontaktua konpontzen dutenak, eta inguruan dauden beste ibai-ibilgu batzuk integratzen dituztenak. Horrek hiri-azpiegitura berde bat osatzea lortzen du, inguruko natura-ingurunearekin jarraituta. Lurzoru industrial berriak proposatu dira, Gallardiren egungo instalazioen iparraldea handitzeko.
- Allendelagua eta Aranguren herrigunea indartzen ditu, jarduera ekonomiko eta biztanle-kokaleku horien hegoaldeko ertzak errematatzen dituzten hazkunde-proposamenekin.
- Azkenik, lurzoru urbanizagarri sektorizatu gabe gisa (etorkizunerako lurzoruerreserba gisa) proposatzen da El Carmen eremua Kadagua ibairaino zabaltzeko lurrak osatzea, baita Aranguren eta El Baular arteko hutsuneak osatzeko aukera ere. Gaur egun lehendik zeuden etxebizitza-eraikuntzekin eta industria-erabilerekin, trenbide zaharren gaineko ardatz zibikoaren proposamena indartzeko aukera emango luketenak, erabilera publiko eta zuzkidura-erabilera konplexuagoko elementu bat osatzeko.

Lurzoru urbanizaezina antolatzeko proposamenak kategorizazio bat ezartzen du, sektoreko legeriatik, LAGetatik, Enkarterriko LPPtik eta LPSetatik (batez ere nekazaritza eta basogintzako LPSak) eratorritako zehaztapen guztiei erantzuten diena. Lurzoru urbanizaezinen honako kategoriak zehazten dira: babes berezikoak, ingurumena hobetzekoak, basogintzakoak, landazabalekoak, nekazaritza eta abeltzaintzakoak eta lurrazaleko uren babesekoak. Kategoria horiei dagokienez, eta LAGetan ezarritakoaren arabera, arrisku naturalei eta klima-aldaketari buruzko baldintzatzaile gainjarriak eta azpiegitura berdeari dagozkionak sartu dira.

Lurzoru urbanizaezina 2019ko LAGetan eta erreferentziako sektore-plangintzan ezarritako zehaztapenetara egokituz antolatzen da.

- **2 Alternatiba.** Indarreko plangintza orokorra berrikustean datza, ondorengo helburu juridikoak, hirigintzakoak eta ingurumenekoak betetzeko: 2019ko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak, Euskadiko Hiri Agenda-Bultzatu 2050, klima-aldaketarekiko erronkak, hiri-jasangarriaren irizpideak eta gizarte-kohesioa ere.

Antolamenduari buruzko 2. Alternatiba hiri-eredu bat proposatzen du, biztanleria-kokaleku nagusiak indartzean eta lurraldean sakabanatutako kokaleku berririk ez sortzean oinarritua. Ildo horretan, Otxaranen aurreikusitako hazkundeak landatar gisa sailkatzen dira, eta Bizkaiko Inbentarioan jasotako eremuak soilik landa-gunetzat hartzen dira. Hiri-lurzoruaren antolamendua proposatzen da, irisgarritasuna hobetzeko eta udalerriko kokaguneak artikulatzeko, hiriko azpiegitura berdea indartuz eta trenbide-azpiegituraren gaineko trenbide-pasaguneak minimizatuz. Nabarmentzekoa da kendu nahi den trenbidearen tarteari buruzko ardatz zibikoaren proiektua. Lurzoru urbanizagarrian

proposatutako hazkunde berriekin osatzen da eta ardatz zibiko bat osatzen du, La Inmaculadatik El Baularrera hornitutako parke lineala.

Hiri-lurzoruaren proposamenak Aretxagako landa-gunea barne hartzen du, jatorrizko bilbea mantentzeko eta balioesteko jarduketak nahiz jarduketa mugakideetatik zuzkidurak hobetzeko jarduketak biltzen ditu. Eraikuntza-finkapena duen Txabarriko zona ere Arangurengo hiri-bilbean txertatuta dago. Eremuaren urbanizazioa eta zuzkidura-mailak hobetzeko jarduketak proposatzen dira, bai eta iparraldean dagoen goiko aldearen eta La Inmaculada eremuaren arteko hiri-konektibitate atsegina eta segururako ere. La Inmaculadan biltzen dira ekipamendu nagusiak eta trenbidearen gaineko ardatz zibiko berria.

Hazkunde berrien proposamena lurzoru urbanizagarrian:

- Ospitale berriaren ingurunea indartzea lehenesten du, El Carmen Mendebaldeko bizitegi-sektorea handituz, eta, horrela, Mimetizko hirigunearekin lotura "seguru" berriak ahalbidetuz. Era berean, espazio libreen jarraitutasuna eta San Pedrorekin maila desberdinetako bide-lotura berriak lortuko luke. Proposamen horri esker, espazio libre berri bat (sistema orokorra) lor daiteke Kadagua ibaiaren ertzean, Ibaiondotik hasitako parke lineala osatzeko.
- Aretxagako ingurunea indartzen du, bizitegi- eta industria-hazkunde berriekin, Sollano errekaarekin eta Kagadagua ibaiarekin kontaktua konpontzen dutenak, eta inguruan dauden beste ibai-ibilgu batzuk integratzen dituztenak. Horrek hiri-azpiegitura berde bat osatzea lortzen du, inguruko natura-ingurunearekin jarraituta. Lurzoru industrial berriak proposatu dira, Gallardiren egungo instalazioen iparraldea handitzeko.
- Aranguren-Aretxaga eta Mimetiz arteko artikulazioa hobetzea planteatu da, Oreña aldean bizitegi- eta hirugarren sektoreko garapenak dituzten trenbideen oinezkoentzako ardatz berria indartuz. Horrek aukera emango luke lehendik dauden eraikinak integratzeko eta parke lineal bat eratzeko, jarduera eta aisialdiarekin, trenbidea desmuntatu ondoren sortzen den oinezkoentzako ardatz berriarekin lotuta.
- Azkenik, lurzoru urbanizagarri sektoretan gabe gisa (etorkizunerako lurzoru erreserba gisa) proposatzen da Allendelaguako amaierako eremuaren (jarduera ekonomikoko erabileretarako) eta Arangurengo amaierako eremuaren garapena, futbol zelaiarekin egiten duen topaketan.

Lurzoru urbanizaezina antolatzeko proposamenak kategorizazio bat ezartzen du, sektoreko legeriatik, LAGetatik, Enkarterriko LPPTtik eta LPSetatik (batez ere nekazaritza eta basogintzako LPSak) eratorritako zehaztapen guztiei erantzuten diena. Lurzoru urbanizaezinen honako kategoriak zehazten dira: babes berezikoak, ingurumena hobetzekoak, basogintzakoak, landazabalekoak, nekazaritza eta abeltzaintzakoak eta lurrazaleko uren babesezkoak. Kategoria horiei dagokienez, eta LAGetan ezarritakoaren arabera, arrisku naturalei eta klima-aldaketari buruzko baldintzatzaile gainjarriak eta azpiegitura berdeari dagozkionak sartu dira. Baldintzatzaile horietatik abiatuta, 2. Alternatiba Zallako udalerriko Azpiegitura Berdea, eta haren osagaiak, nukleoeremuak eta konektore ekologikoak modu zehatzean definitzen du. Hauek, hirilurzoruko eta lurzoru urbanizagarriko espazio libreen sistemako elementuekin lotzen dira.

4/AG

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

PARTAIDETZA-ESPARRUA. AURRETIAZKO PARTE-HARTZE PUBLIKOKO PROZESUEN EMAITZAK.

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra, “hiri-proiektua”, hiri-lurralde eredu jakin bat aukeratzean ziurtatutako hiriaren etorkizuneko aukera handiak adierazten dituen tresna da. Hori dela eta, herritarren parte-hartzea ezinbestekoa da hiriaren lurralde-gobernantzaren oinarritzko pieza horren eraketan eragiteko eta hori gauzatzea udalbatzari dagokio.

Hala jaso du Euskadiko hirigintza-legedi berriak (Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legeak), printzipio orokorra eta betebeharra da, herritarrek antolamendu-tresnak idazten hasten direnetik parte har dezaten ahalbidetzea, eta egindako ekintzak eta partaidetza-harremanak justifikatu behar dira, baita horien ondorioak eta planetan barneratzea ere. Horrenbestez, herritarren ahalduntzeak itzulezina izan behar du, hiri-ereduen definizioan eta haien kudeaketa arduratsuan elementu aberasgarria eta ezinbestekoa baita. Hiriarentzako oinarritzko eskubidea aldarrikatzea da kontua.

Lege horren 108. artikuluan ezarritakoaren arabera, egiturazko antolamenduko plangintzaren edozein figura formulatzen, aldatzen edo berrikusten hastean udal-akordioarekin batera, herritarrek parte hartzeko programa ere egin beharko da. Programa horretan, udalerritaren ezaugarrien arabera, ezarriko dira herritarrek eta elkarteek plangintzaren idazketa-prozesuan parte hartzeko behar dituzten helburuak, estrategiak eta mekanismoak.

Era berean, Euskadiko Toki Erakundeei buruzko apirilaren 7ko 2/2016 Legearen IV. Kapituluak arautzen ditu euskal toki-erakundeen gobernu- eta administrazio-eginkizunetatik eratorritako arauak, plangintza-tresnak eta erabakiak hartzeko prozesuetan herritarren parte-hartzea bermatzeko baldintzak. Halaber, kapitulu honen xedea da, herritarrek parte hartzeko eskubidea bermatzea. Herritar orok du politika publikoetan parte hartzeko eskubidea. Horretarako, erakundeek eskubide hori bermatuko eta horretarako neurriak hartuko dituzte.

Bestalde, martxoaren 24ko 46/2020 Dekretuak, lurralde-antolamenduko planak eta hirigintza-antolamenduko tresnak onartzeko prozedurak arautzen dituenak, 3. artikuluko 1. eta 2. ataletan, lurralde- eta hirigintza-plangintzaren izapidetzean herritarrek parte hartzeari buruz, honako hau adierazten du:

1. Egiturazko lurralde- edo hirigintza-antolamenduko edozein figura formulatzen, berrikusten edo aldatzen hasteko akordioarekin edo ebazpenarekin batera, parte hartzeko programa ere aurkeztu beharko da, herritarren eta elkarteen parte hartzeko eskubidea ahalbidetzeko behar diren helburuak, estrategiak eta mekanismoak ezarriko dituenak.
2. Herritarrek parte hartzeko programa hori Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian edo dagokion lurralde historikoko aldizkarian argitaratuko da, administrazio publiko sustatzailearen arabera; informazioaren teknologia berrien bidez hedatuko da, eta, gutxienez, parte hartzeko mekanismo hauek izango ditu:

- a. Parte hartzeko gida. Bertan, herritarrek parte hartzeko prozesuaren jarraibideak eta edukiak deskribatuko dira, baita horren xehetasunak ere. Gida horretan, gainera, parte hartzeko prozesuaren abiapuntutzat erabiliko diren edukien laburpena jasoko da.
- b. Jendaurreko saio irekiak, ekimenaren edukia eta espedienteak izapidetzean aurkezten diren aukerak azaltzeko.
- c. Zabaltzeko materiala, legez eskatzen diren agiriekin batera prestatu beharko dena, hura zabaltzeko eta ulertzeko.

Horrela egin du Zallako Udalak. Jarraian, laburbilduta, orain arte egindako partaidetza-prozesua zehazten da.

PARTE-HARTZE PUBLIKOA HIRIGINTZA-INFORMAZIOA IDAZTEKO ETA AURRERAPEN-DOKUMENTUA EGITEKO FASEAN.

Hirigintza Antolamenduaren Plan Orokorraren Aurrerapena honen idatzi aurreko Hirigintza Informazioko lanak idazteko aurreko fasean, galdera-sortak (herritarren hausnarketak kokatzeko oinarrizko datuak biltzen dituen Aurretiazko Txostena argitaratu ondoren prestatu zirenak) eta aurrez aurreko partaidetza-tailerrak aztertu dira, baita etengabe irekita egon den <https://zallaplanorokorra.eus/> web-atariko postontzia ere.

Onlineko ekarpenak, funtsean, propietateei edo kasuistika zehatzei buruzko kontsultak izan dira.

1. GALDETEGIEN AZTERKETA.

Galdetegiari dagokionez (30 ekarpen), zenbait adostasun eta desadostasun antzeman ziren:

EKIPAMENDU PUBLIKOAK:

Ez da adostasunik eman ekipamenduen zenbatekoa egokitzeari buruz (% 51 bai / % 48 ez). Ados gaude Zallan ez daudela modu ekitatiboan banatuta (% 59 ez), hau logikoa da, eremu sakabanatuak dituen nukleo anitzeko udalerrria baita.

Gabeziak, batez ere, osasungintzan, aisian eta kulturaren daude; eta pertzepzioen oso atzetik, adinekoentzako arretan, hezkuntzan eta haurtzaindegietan. Kirol-instalazio gehiago behar direla azpimarratzen da.

EKIPAMENDU PRIBATUAK:

Ez dira nahikoak (% 57) eta bereziki gaizki banatuta daude udalerrian (% 68). Ez dira nabarmentzen ekonomikoki eskuraezinak direlako (% 56). Gabeziak ekipamendu publikoen mota beretan hautematen dira: osasuna, aisia-kultura, adinekoentzako arreta eta hezkuntza. Kirol-espazio gehiago behar direla azpimarratu da berriz ere.

ESPAZIO PUBLIKOAK:

Gehienak egokiak dira (% 63), eta % 55ak uste du zuhaitzia nahikoa dela. Ez dira axolagabetzat hartzen (% 60), eta ez da beharrezkotzat jotzen gehiago monumentalizatzea (% 73). Aisialdirako espazio gogokoak hauek dira: mendia, bidegorria eta oinezkoentzako

pasealekuak, Bolumburu, Zelai parkea eta Herriko Plaza. Espazio gehienak segurutzat jotzen dira (% 66).

INGURUNE NATURALA:

Ez dago guztien adostasuna, baina % 52ak uste du ingurune naturala egoera egokian ez dagoela. Mantentze-lanik, jarduera berririk eta gozamina sustatzen duen irisgarritasunik ez dagoelako. Naturaguneak asko erabiltzen dira (% 92ak erabiltzen du), batez ere aisialdirako eta kirolerako leku gisa. Eskola-irteerak ere ematen dira, eta zabalgarritzat jotzen dira ingurumen-hezkuntza gehiago ezagutzeko. Ez dago adostasunik ingurune naturalaren erabilera murriztailegoa izan behar den ala ez erabakitzeko.

MUGIKORTASUNA:

Eguneroko joan-etorri nagusiak lanera eta aisialdira egiten dira. Galdetegian ez dira pertsona zaintzailerik jasotzen. Biztanleriaren % 34ak joan-etorri luzeak egiten ditu. Gehienek (% 90) ibilgailu motorizatu pribatua dute. Udalerriaren zati batzuetan lotura zuzena dagoela uste da (% 65). Egungo bideek hainbat mugikortasun mota desberdinen arteko bizikidetzaz ez dutela ahalbidetzen pentsatzen da (% 68), eta beharrezkotzat jotzen da bide esklusiboak izatea.

Oinezkoen Mugikortasuna:

Udalerriko kaleetan hutsuneak daude mugikortasun urriko pertsonentzat (% 58). Ez da ikusten (% 54) oinezkoak beste ibilgailu batzuekin (bizikletak, patineteak...) lehiatzen direnik oinezkoen eremuetan. Zallako herriguneeen artean oinezkoen mugikortasuna posible dela uste da (% 90).

Garraio publikoa: % 68ak ez du erabiltzen egokitzat jotzen ez dutelako (% 72), batez ere ordutegi-arrazoiengatik. Flotan zenbait irisgarritasun- eta egokitzapen-gabeziak daudela aipatu dira. Lineei dagokienez, udalerriak konexio egokia duela uste da (% 52), eta garraio bide berriak txertatu behar direla ere (% 72).

Mugikortasun Motorizatuak:

% 51ak alokairuko aparkaleku pribatua du. % 57ak kalean aparkatzen du. Egunerokoan ez da aparkaleku arauturik erabiltzen (% 92).

Bizilekuan eta lan-eremuan aparkatzeko denbora 2 eta 5 minutu artekoa da. Ez dago urtarokotasun-arazorik aparkatzeko, ez daude goi-denboraldi nabarmenik. % 53ak ibilgailu pribatu motorizatu behartuta erabiltzen duela uste du, batez ere denbora aurrezteagatik. % 54ak bere erabilera murriztu nahi du.

ETXEBIZITZA:

Familia-guneeen % 73ak ez du etxebizitza bat baino gehiago. Ondorioz, eta egia esan, ehuneko handi batek beste etxebizitza bat erabilgarri badu. % 65ak egungo bizitegi-parkea nahikoa eta egokia dela uste du, eta % 34k, berriz, handitu egin behar dela dio. Ez dago erosteko edo alokatzeko etxebizitza egokirik. Saltzeko etxebizitzaren prezioak oso altuak dira (% 61). Oro har, ez dago etxebizitzaz aldatzeko asmorik (% 73).

Hobekuntza gisa aipatzen den gai nagusia aparkalekua eta irisgarritasuna da. Ez da ikusten zerbitzu-arazorik. Tipologia gogokoena familia bakarrekoa (% 66) eta hiri-espazioan

integratutakoa (% 66) da. Ez dago udalerriko eremuz aldatzeko asmorik (% 87). Ez da turismoaren eragin negatiborik ikusten etxebizitzaren merkatuan (% 81).

JARDUERA EKONOMIKOAK:

Ez da arazorik ikusten jarduera ekonomikoko higiezinetan (% 82), eta ez dute gatazkarik sortzen haien kokapenagatik (% 82). Jarduera ekonomikoetarako lurzorua nahikotzat jotzen da (% 75). Merkataritza-lokalak nahikoak eta eskaintza egokia dira, baina positibotzat jotzen da sektore ekonomikoak eta jarduera-motak dibertsifikatzea. Egokientzat jotzen diren sektoreak honako hauek dira: teknologia, ostatua eta logistika. Hirugarren adinekoen zaintzak eta batxilergo publiko bat aipatzen dira.

2. EGINDAKO TAILERRAK.

Tailerrak 2022ko urrian antolatu ziren, eta ardatzen arabera, galdera hau izan zuten abiapuntu: "Nola lor dezakegu etorkizun bizigarriagoa pertsona guztientzat?". Bi saiotan antolatu ziren:

- 1. saioa: mugikortasuna eta azpiegiturak, espazio publikoa eta ekipamenduak, paisaia eta landaeremuak.
- 2. saioa: etxebizitza, jarduera ekonomikoa eta hirigintza-garapenak.

Elkarrizketa-mahaien metodologia bat aukeratu zen AMIA bat egiteko, hainbat eztabaida-ardatzetan oinarrituta, eta horien gainean genero-ikuspegiak aplikatu dira zeharka.

Guztira, 14 pertsonak hartu dute parte bi saioetan.

Generoari dagokionez, gizonen parte-hartzea emakumeena baino handiagoa izan da: % 78,8koa % 21,4koaren aurka, hurrenez hurren. Adin-tartearen inguruko ordezkartzari dagokionez, parte-hartzaileen % 35,7 46-60 urte bitartekoak dira, eta 61-75 urte bitarteko biztanleria-tartean proportzio berean parte hartu dute, % 35,7ko parte-hartzearekin. Ondoren, 31-46 bitarteko adina duten pertsonak daude, % 28,6ko parte-hartzearekin. >18 eta 18-30 adin-tarteetako partehartze maila nulua izan da.

Hona hemen Tailerren ondorioak:

MUGIKORTASUNA ETA AZPIEGITURAK:

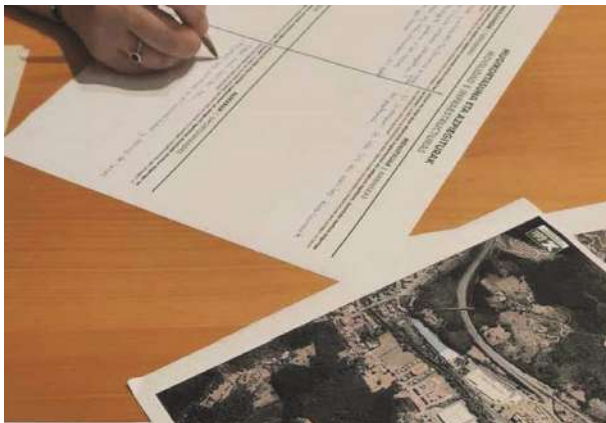
Mugikortasuna da gure herri, hiri eta lurraldeen oinarria. Zallaren kasuan, trenak konexio lanak egiten ditu, eta, aldi berean, udalerriak aurkitzen duen oztopo handienetako bat da. Zallak hesi hori kentzeko premia argia duela aipatzen da. Trena lurperatzea aukera garrantzitsua izango litzatekeela Zallarentzat azpimarratzen da, trenbidearen bi aldeak lotzeko eta udalerraren kohesio soziala hobetzeko. Irtenbide orokor bat behar dela adierazten da.

Garraio publikoari dagokionez, tren-zerbitzua eta autobus-zerbitzua ez direla nahikoak, maiztasun gutxi dutela, eta gaueko garraio publikoko zerbitzurik ez dagoela adierazten da.

Tren-zerbitzua kalitate txarrekoa dela azpimarratzen da, bai ibilbideen iraupenagatik, bai zerbitzuaren kalitateagatik (matxurak, atzerapenak, maiztasun baxuak...). Trenak ez duela izan beharko lukeen konektore funtzioa betetzen Esaten da. Tren geltokien kokapenari dagokionez, positiboki baloratzen dira. Tren-zerbitzuarekin jarraituz, ideia nagusia trenak herria zatitzen duela da. Ideia horrekin batera, trenbide-pasaguneak puntu kritikotzat jotzen dira, eta horietako batzuek, Ibarakoak kasu, gutxieneko segurtasun-bermeak betetzen ez dituztela adierazten

da. Gaur egun Arangurenen trenbide-pasaguneak kentzeko plan bat mahai gainean dagoela aipatzen da, baina proposamenak trenbidearen bi aldeen arteko lotura ahalbidetuko ez duen horma bat eraikitzea jasotzen duela adierazten da. Beraz, proposamenak Aranguren bitan banatzen jarraituko duela uste da. Plan horrek Arangurenen lurpeko oinezkoentzako pasabide bat ere aurreikusten duela aipatu da, eta hori puntu kritikoa izan daitekeela genero-ikuspegitik, sor dezakeen segurtasun-gabeziaren sentsazioari dagokionez.

Autobus-zerbitzuari dagokionez, Zalla eskualdeko gune gisa bultzatu beharko litzatekeela adierazi da, Karrantzarekin eta Bilborekin lotura eskainiz. Termibus intermodal txiki bat sortzeko ideia sortu zen, Zalla eskualdeko erreferente izan zedin. Dauden geralekuei dagokienez, Eroskiren eremuan geltoki berri bat sortzea interesgarria litzatekeela esan da. Zalla-Bus bat martxan jartzeko ideia sortu zen, zentrotik urrunen dauden guneetara ibilbide desberdinekin zerbitzu emateko eta urrunen dauden zerbitzu publikoak konektatzen laguntzeko, hala nola haurtzaindegia, kiroldegia, anbulatorioa, merkatua, Otxaran auzoa, Herrera ingurua, Venta al Sol ingurua...

Oinezkoen mugikortasunari dagokionez, ideia nagusia osorik ez dagoela da, eta loturarik gabeko puntu asko dituela. Herritarrek kezkatzen dituen gaietako bat udalerriko zonaldeen arteko oinezkoen lotura falta da, batez ere Mimetiz eta Arangurengo herrigune nagusien artekoa. Mimetizko zentroaren eta kiroldegia dagoen kirol-eremuaren arteko lotura falta ere aipatzen da.

Oinezkoentzako guneei dagokienez, udaletxearen eremua oinezkoentzat jartzea positibotzat jotzen da. Hala eta guztiz ere, aldaketa hori beste eremu batzuetan, hala nola Artabeko bidegurutzean, zirkulazio-pilaketa arazotsua eta ez segurua eragin duela adierazi da. Irisgarritasunari dagokionez, zenbait kaleren irisgarritasun- eta mantentze-falta aipatu da, besteak beste, Hermanos Maristas kalearena. Ideia orokor gisa, oinezkoen mugikortasunari dagokionez, oinezkoentzako gune gehiago sortzea esaten da, herritar guztientzako ibilbide seguruak, lotuak eta irisgarriak sortzeaz gain, pasabide zabalekin eta oztoporik gabe.

Bidegorriei dagokienez, egun daudenak positiboki baloratu dira, baina puntu batzuetan lotura falta dagoela adierazi da, adibidez, Mimetiz eta Aranguren arteko tartean. Atzeko bidegorriak mantentze-lanak behar dituela aipatu da. Bidegorria Balmasedarekin lotzeko eta bidegorri gehiago sortzeko beharraz ere hitz egiten da. Oinezkoen eta bizikletaren arteko elkarbizitzari dagokionez, Bidegorria oinezkoentzako bide gisa erabiltzen dela adierazten da, eta gatazkak sortzen direla bizikletaz eta oinez doazen pertsonen artean. Bizikletaren erabilerari dagokionez, txirringidularien eta autoen arteko elkarbizitza identifikatzen diren beste arazoetako bat da, batez ere bazterbide segururik ez dagoelako. Bizikleta publikoaren sistema ezartzeko ideia ematen da.

Ibilgailu motorizatu pribatua erabiltzeari dagokionez, Zallako kokapena eta autobia kontuan hartuta, kanpoko konexioa ibilgailu pribatu batekin erraza dela adierazten da. Sopuertara doan eskualdeak udalerrira baldintzatzen duela adierazten da eta, beraz, autobiatik (La Herraduratik La Piedra gaztelura) beste konexio bat egitea proposatzen da, herriko erdigunetik ibilgailurik igaro ez dadin. Barneko sareari dagokionez, hirigunean, kiroldegi-eremuan eta ikastetxeetako irteeretan aparkalekurik ez dagoela adierazi da. Ideia horrekin lotuta, aparkalekurik ez dagoenez, Lanzagorta kalea gaizki erabiltzen da, autoak bigarren ilaran aparkatuta baitaude...

Idea hau jasotzen da: kalitatezko mugikortasun-sare bat egon behar da udalerrian konexio ona egon dadin, eta oinezkoen eskala lehenetsiz. Barne-konektibitatea eta kanpo-konexioa Aurrerapenari begira landu beharreko bi gai direla ondorioztatu da. Udalerraren barruan, funtsezkoa da ekipamendu eta zerbitzu guztiek sarbide erraza izatea, bai eta auzo guztiek ere, nahiz eta oso periferikoak edo isolatuak izan arren. Berariaz aipatzen da Mimetiz eta Aranguren arteko lotura sendotzeko eta trenak banatzen dituen eremuen kohesioa bilatzeko beharra.

ESPAZIO PUBLIKOA ETA EKIPAMENDUAK.

Zerbitzuei dagokienez, herritarrek zer hobetu asko ikusten dute espazio publikoari, berdeguneei eta ekipamenduei dagokienez. Badirudi oraingoak nahikoak ez direla edo mantentze-lanak behar dituztela. Ekipamenduei dagokienez, bi gai argi daude: lehenik, zuzkidura-eraikin batzuk berritzea eta handitzea, eta, bigarrenik, zerbitzu berriak sortzea.

Gaur egungo kirol-ekipamendua zaharkitua dago eta urria da, beraz, hau handitzea proposatzen da. Kirol-aukera gehiago sortzeko aukera ematen duten kirol-espazio gehiago eskatzen dira.

Osasun-ekipamenduei dagokienez, anbulatorioa txiki geratu dela adierazi da, eta kanpoko espazio estali baten beharra aipatu da. Bestalde, eremu horretan eskualdeko ospitale berri bat egingo dela aipatu da, eskualdeari zerbitzua emango diona. Zerbitzu hori ezartzea positibotzat jotzen da, eta, gainera, espazio publiko berri bat sortzeko eta El Carmen auzoko eremua berritzeko aukera gisa ikusten da.

Hezkuntza-ekipamenduei dagokienez, institutu berri bat eraikitzeko proposamen bat dagoela aipatu da. Hala ere, jarduketaren bideragarritasunari buruzko zalantzak sortu dira, uholde-arriskuko eremu batean garatzea aurreikusten baitzen. Ikastetxeei dagokienez, eskola-inguruneak oso seguruak ez direla adierazten da, trafiko motorizatua dela eta.

Gaur egungo kultur ekipamenduak positiboki baloratzen dira, baina horietako batzuk optimizatu eta balioetsi daitezkeela aipatu da. Hala nola: Antzokia, Udaletxe zaharra, Arangurengo kultur etxea eta Arangurengo hiltegi zaharra.

Honako ekipamendu edo zerbitzuen falta sumatzen da: haur eta nerabeentzako jarduerak sortzeko aukera emango duten espazio gehiago (lokalak); musika-eskola bat; eguneko zentro bat eta adineko jendearentzako jarduerak. Era berean, hutsik dauden lonjak zerbitzu berriak hartzeko potentziala duten espaziotzat hartzen dira, eta gaur egun gutxiegia erabiltzen diren etxabeei irteera emateko konponbide bat izan daiteke.

Ekipamendu-sare bat sortzea funtsezkoa da hiri-eredu irisgarri baterako; beraz, dauden ekipamenduak konektatzeko beharra agertzen da. Mugikortasunaren atalean ideia hori planteatzen zen ere.

Sarea, hiri-bilbea eta kaleak espazio publikoa osatzen dutenak dira. Espazio publikoa oinezkoentzat da, pertsonentzat, eta edonorentzat atsegina eta irisgarria izan behar da.

Gainera, sarerako eta pasabiderako balioa izan behar du, baina elkartzeko eta egoteko ere bai. Hausnarketa horri lotuta, Udal Plaza ez da elkartzera gonbidatzen duen espazioa, eta indarberritu egin beharko litzateke. Beraz, beste izaera bat izan beharko lukeela planteatzen da, azaldu den bezala funtzionatu ahal izateko. Horretarako estrategia batzuk proposatzen dira, hala nola: plaza aparkalekura zabaltzea, zerbitzuak jartzea...

Berdeguneei dagokienez, herritarren iritziz, Artebizkarreko egungo parkeak, Udaletxeko lorategiak eta “Los Tilos” Plazatxoa atseginak dira. Artebizkarra haur-parkeak erabilera handia duela adierazi da, ostalaritza-lokaletatik gertu baitago. “Los Tilos” Plazatxoa adineko jendeak erabiltzen du.

PAISAIA ETA LANDA-EREMUAK.

Zalla lurzoru urbanizaezin gisa katalogatutako azalera handiko udalerrria da, eta natura berehalakoa da, natura-ondare handia baitu. Landa-eremuaren garapenari dagokionez, gune askok landa-funtsa galdu dutela adierazi da, eta gutxi dira lehen sektorean lan egiten dutenak.

La Brena eta Bolumburu eremuak indargune gisa balioesten dira paisaiari eta naturari dagokienez. Bolumburuko aisialdi-eremuari dagokionez, zonaldea masifikatuta dagoela, zikinkeria-arazoa dagoela eta sartzeko eta aparkatzeko arazoak daudela aipatu da. La Brenako eremuari dagokionez, aukera gune bat dela adierazi da, La Brenako eraikina mendiko aterpe bihurtzeko aukera aurkeztu baita.

Era positiboan baloratzen den beste baliabide natural bat Kadagua ibaia da. Azken hau hobeto aprobetxatzeko, ibaiaren eta haren erriberak mantentzea, zaintzea eta garbitzea funtsezkoa dela adierazten baita. Aipatu da interesgarria izango litzatekeela ibilgu berean aisialdirako espazioak eta bainurako guneak sortzea.

Esaten denez, ibaiaren ondoko baratzeen eremua aukera askoko gunea da, eta gaur egun askok paseatzeko erabiltzen dute. Eremuak gaur egun dituen gabeziak identifikatzen dira (bide estuak, irisgarritasun arazoak, iturri eta bankuen falta...).

Potentzia handiko eremua dela esan dute, paisaia- eta kultura-balioa duelako, eta aisialdirako eremu berri bihur daitekeelako. Baratzeen gaia azpimarratzen da, nekazaritzako lanabesetarako eraikinak eraikitzea ahalbidetzeaz hitz egiten da, baina modu ordenatuan. Izan ere, gaur egun txabolen estetikak (txatarra, uralita...) eta antolatu gabeko garapenak ez lukete landa-paisaiari balioa ematen lagunduko. Gai horri lotuta, hiri-baratzeen gaia jarri da mahai gainean, sustatu beharreko proiektu interesgarri gisa. Landa-auzoetarako sarbideari dagokionez, bideak eta hauek lotzen dituzten beste bideak hobetu behar direla adierazi da, horietan oinezkoen segurtasuna hobetuz. Adibidez, Sollanora, La Herrerara eta Arangurenera joateko bideak espaloirik ez dutela eta ez direla seguruak adierazten da, baita Gabeo eta Arzabe arteko bideak ere. Aretxaga auzoarekin loturarik ez dagoela ere jakinarazi dute. Segurtasunaren gaiak gain, bigarren mailako eta auzoetako bideak ez direla behar bezala mantentzen (zikinkeria, lokatza, adarrak...) esan da. Ingurune naturalean dauden oinezkoen ibilbideei dagokienez, modu positiboan baloratzen dira, naturaz eta mendiaz gozatzeko aukera ematen duten ibilbideen eskaintza handia dagoela adierazten da. Hala ere, bideen baimenik gabeko erabilera eta itxiera kontrolatu behar dela adierazten da, bide publikoak pribatizatzeke aukerarik eman gabe.

Hiri-paisaia paisaia da ere, eta horregatik arreta behar du. Zallak dituen trenbide-pasaguneen kopurua ahultasun gisa jasotzen da, eta horrek eragin nabarmena du udalerrriaren paisaiaosaeran. Hiriguneetatik hurbilago dauden eta sarbide hobea duten espazio/parke berriak sortzeko beharra adierazi da.

ETXEBIZITZA.

Zallan eta gainerako udalerrri eta hirietan etxebizitzaren gaia ez da berria, baina egungo eronketako bat bada. Ez dago zenbakietan sartu beharrik, etxebizitzaren egungo diagnostikoa agerikoa baita: etxebizitza-parkea zaharra da, irisgarritasun-falta nabarmena da, hirikonfigurazioa ez da orekatua, etxe hutsen kopurua altua da eta etxebizitzaren prezioa oso altua da. Gai horiek guztiek modu batera edo bestera eragiten digute herritar guztiei. Irisgarritasunari buruzko gaiak mugikortasun urriko pertsoneri, adinekoei, gurditxoak duten pertsoneri eta abarri buruzkoak dira. Aldiz, etxebizitzaren prezioak eta merkatuak, arazo kolektiboa izan arren, eragin zuzenagoa du gazteengan. Egoera horren aurrean, Zallako herritarrek honako hau adierazi dute:

Lehenik eta behin, gazteek zailtasunak dituztela etxebizitza eskuratzeko adierazten da, bai erosteko, bai alokatzeko. Alokairuaren batez besteko prezioa 500-600 euro ingurukoa da, eta gazteen botere ekonomikoa kontuan hartuta prezio handia da. Gazteek emantzipatzeko etxebizitza-eredu berririk ez dutela aipatzen da.

Bizitegi-berroneratzeari buruz hitz egiten da, eta, horrela, irisgarritasun unibertsalaren gaiari heltzen zaio. Zallan, etxebizitza askok ez dute igogailurik, eta, horren ondorioz, adineko biztanleriaren zati handi batek etxetik irteteko muga handiak ditu. Arazo garrantzitsua da honako eremu hauetan: El Carmen, San Miguel, Lanzagorta... Adinekoen gaiari lotuta, tutoretzapeko apartamentuen edo adinekoentzako zuzkidura-etxebizitzaren beharraz hitz egiten da, irisgarritasun unibertsalaz gozatu ahal izateko eta espazioa jende gehiagorekin partekatu ahal izateko. Modu horretan bakardadearen gaiari ere erantzuna emanez.

Zallan etxebizitza berririk ez dagoela adierazi da, etxebizitza gehienak zaharrak direla eta eraberritzeko beharra dutela. Gainera, azken eraikuntzak duela 15 urtekoak direla adierazi da, beraz eskuragarriak diren etxebizitza berriak falta dira. Zallan etxebizitza-parke publikorik ez dagoela aipatzen da, eta alokairu sozialeko etxebizitzaren parke publiko bat sortzea funtsezkoa dela azpimarratzen da, bai eta arrazoizko alokairuak kolektibo kalteberenentzat ere.

Azkenik, Zalla herriaren baldintzak eta mugak aipatu eta kontuan hartu behar dira bizitegi-erabilerako hirigintza-garapen berriak sortzeko orduan: ibaia eta haren uholde-arrisku eremuak, eta trenbidea. Mendi-mazela garatzea proposatzen da, eremu lauenak alde batera utzita. Izan ere, kasu honetan, eremu horiek urak har ditzake, ibaitik gertu daudelako.

JARDUERA EKONOMIKOA.

Zallak, gunearen erdigunea denez, industria-gune indartsua eta zerbitzu-sare ona ditu. Autobiarekiko lotura abantaila eta aukera gisa ikusten da zerbitzu berriak sortzeko orduan.

Zallako industria-garapenari dagokionez, enpresen behar zehatzei erantzungo dieten industriaeremuak planifikatu behar direla adierazi da. Egungo eredu poligonoek ez dute balio, hutsik dagoen industria-lurzorua behar baita negozio berriak egiteko, baina tipologia zehatzik gabe. Gaur egun enpresek behar desberdinak dituztela adierazten da (bulegoak, logistika-zentroak...), eta plangintzak alderdi hori kontuan hartu behar du.

Industriari dagokionez, herritarren kezka nagusietako bat erabiltzen ez diren lurzoru industrialak berreskuratzea da, udalerrian aztarna industrial handia baitago: Los Plomos

(La Herrera), Glefaran... Batzuek industria-lurzoru gisa balio dezakete, baina beste batzuek birmoldaketa bat behar dute, hau da, erabilera-aldaketa bat. Adibidez, Los Plomos inguruan naturaren ikasgela bat egitea planteatzen da. Positibotzat jotzen da erabiltzen ez diren eraikin batzuk ekipamendu publiko bihurtu izana, adibidez, Arangurengo La Guata eraikina.

Zallan basogintza jarduera indartsuenetako bat izan zela duela hamarkada batzuk aipatu da. Era berean, garatzeko lur onak daudela gaineratu da, baina gaur egun ez da planteatzen garatu beharreko jarduera ekonomiko bat bezala, paper-fabrika ixtean sektore horrekin amaitu baitzen. Sektorea bultza zezakeen biomasa-proiektu bat egon zela esaten da, baina ez zen aurrera atera. Azken 30 urteetan funtzionatu duten enpresa bakarrak elikaduraren, zerbitzuen eta garraioaren sektoreari lotutakoak direla adierazi da, eta zerbitzuen sektorea udalerrriaren motor ekonomikoa dela. Udalerriko merkataritza-jarduera indartsua eta kohesionatua da, eta premia biziko produktuak udalerrian erosten dira. Dena den, Bilbotik gertu dagoenez, saltoki txikiak mehatxupean daude, batetik, merkataritza-gune handiengatik (gaur egun aisialdirako gune gisa erabiltzen baitira); eta, bestetik, online erosketengatik eta enpresa banatzaile handiengatik. Aipatzen den beste arazo bat eskualdearen garapenari buruzko kontzientziario eskasa da. Ostalaritzarena hobekien funtzionatzen duen jarduera dela adierazi da. Bestalde, merkataritzalokal asko hutsik daudela gaineratu da, batetik, horien tipologiagatik (garaje gisa aurreikusitako 20 m²-ko lokalak) eta, bestetik, alokairuen prezioagatik.

HIRIGINTZA GARAPENAK

Kokapen geografiko ona eta Bilborekiko hurbiltasuna, baita biztanleria gaztearen hazkundera ere, indargunetzat hartzen dira hirigintza-garapenak egiteko orduan. Hala ere, kontuan hartu behar dira orografia, trenbidea eta urak har ditzakeen eremuak, horiek baitira planteatzen diren garapenak baldintzatuko dituzten faktore nagusiak.

Erabileren araberako hirigintza-garapen posibleak aztertuz gero, kirol-zuzkidurei dagokienez premia argia dagoela ikusiko dugu. Espazio publikoaren eta ekipamenduen eremuan aipatu den bezala.

Industrialdeak eta jarduera ekonomikoko eremuak indartu, sendotu eta bete egin behar dira eremu berriak sortu aurretik. Aurrerapenari begira landu beharreko gaietako bat industrialurzoruen deskontaminazioa da, eremu horiek biziberritzeko eta erabilera berriak garatzeko. Bizitegi-garapenak etxebizitza- eta hiri-eredua birpentsatzeko aukera gisa ikusten dira: etxebizitza irisgarriak, alokairu sozialekoak, adinekoentzako etxebizitza komunitarioak...

Hirigintza-garapen guztietan, konektibitatea, mugikortasuna eta irisgarritasuna funtsezko faktoreak izan behar dira. Hirigintza-garapen berri orok oinezkoentzako zein bizikletentzako konexioa eta garraio publikorako sarbidea izan beharko ditu. Horretaz gain, erabileren mistotasuna interesgarritzat jotzen da.

BAKE EPAITEGIA
JUZGADO DE PAZ

ONTZENITZAREN BIKERAKO
USAL BULEGOA
OFIZIA MUXICAL
DE INFORMACION AL CONSUMIDOR

> Gazte Zentroa

Zalla

BERNARDIN MENDOZA
ERAZKETA

INFORMACION

5 / AG

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

KREDITUAK

IDAZKETA-TALDE TEKNIKOA:

Zallako Udalak aginduta, lan hau **Zalla Garatuz** aldi baterako **empresa-elkarteak** egin du, idazketa-talde honen ardurapean:

ZUZENDARIAK:

MANUEL Ángel GONZÁLEZ FUSTEGUERAS

Arkitektoa eta Hirigilea.

SEBASTIÁN OLMEDO Pérez

Lurralde Antolamenduaren Zuzenbide espezializatuan lizentziaduna, Hirigintza Zuzenbidea, Administrazio Zuzenbidea eta Ingurumena

JON ANDER AZPIAZU JUARISTI

Arkitektoa.

UNAI GÓMEZ ARRIARAN

Arkitektoa.

KOORDINATZAILEAK:

REYES PATA VILA

Arkitektoa. Lurraldearen Antolamenduan eta GIS Teknologian aditua.

MARTZEL ARRIAGA IRAZABAL

Arkitekto Hirigilea.

GIZARTE ZIENTZIAN ADITUA. HERRITARREN PARTE-HARTZEA. GENEROA:

MIGUEL GONZÁLEZ MÁRQUEZ

Hiri Antropologian doktorea eta Historian lizentziaduna.

INGURUMEN-TEKNIKARIA:

DAMIÁN MACÍAS RODRÍGUEZ

Geografian lizentziaduna. Sevillako Unibertsitateko doktorea.

AZPIEGITURAK, HIRI-ZERBITZUAK ETA MUGIKORTASUNA:

INDALECIO DE LA LASTRA VALDOR

Bide, ubide eta portuetako ingeniaria.

TALDE TEKNIKOA:

JUAN CARLOS PUERTO ANDARES

Higiezinaren aktiboen arkitekto analista. Katastroaren kudeaketan, balorazioetan eta SIG teknologian aditua.

JUAN ANTONIO LOBATO BECERRA

Arkitektoa eta soziologoa. Hirigintza-zuzenbidean aditua.

MARÍA DE LA LUZ FRÍAS PIÑERO

Arkitektoa. Hiri ingurunea. Informazio geografikoko sistemak.

ANDREA GOIKOETXEA GALÁN

Arkitektoa.

GARAZI ROBREDO MANERO

Arkitektoa.

VICTORIA RUIZ POMAR

Ekonomialaria

OSCAR MEDINA MÁRQUEZ

Geografoa.

JUAN MANUEL BENÍTEZ DOMÍNGUEZ

Geografoa.

FRANCISCO JAVIER PEDRO JIMÉNEZ

Eraikuntzako eta delineaiozko goi mailako teknikaria.

CRISTÓBAL MUÑOZ GARCÍA

Eraikuntzako goi mailako teknikaria.

EDIZIOA ETA DISEINUA.

JUAN DE DIOS OLMEDO PÉREZ

Infografiako eta diseinu grafikoko teknikaria.

PEDRO PABLO MILLÁN NARANJO

Diseinu Grafikoan graduatua.

TALDE KOLABORATZAILEAK

HIRITIK-AT

Herritarren parte-hartzea. Generoa.

BIOK COMUNICACIÓN

Komunikazioa

ANARTZ ORMAZA UGALDE

Euskara aholkularia

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

II. INFORMAZIO-MEMORIA.

- IM.01. HIRI ANTOLAMENDUKO PLAN OROKORREKO INFORMAZIOAREN XEDEA ETA EGITURA.
- IM.02. LURRALDEAREN PATROI NATURALAK ETA BALDINTZA GEOGRAFIKOAK. LURRALDE- ETA INGURUMEN-LOTURAK.
- IM.03. LURRALDEAREN BALDINTZA SOZIOEKONOMIKOAK. BIZTANLERIA, ETXEBIZITZA ETA JARDUERA EKONOMIKOAK.
- IM.04. LURRALDEAN ERAGINA DUEN UDALAZ GAINDIKO PLANGINTZAREN ONDORIOZKO BALDINTZAK.
- IM.05. UDALERRIAREN KOKAPEN HISTORIKO LABURRA
- IM.06. BERRIKUSTEN DEN PLANGINTZA OROKORRA. GARAPENAREN ETA GAUZATZEAREN AZTERKETA.
- IM.07. BESTE UDAL-PLAN ETA -AZTERLAN BATZUK.
- IM.08. UDALERRI MUGAKIDEAK. PLANGINTZA ETA INGURUABARRAK.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

HIRI ANTOLAMENDUKO PLAN OROKORREKO INFORMAZIOAREN XEDEA ETA EGITURA

Edozein antolamendu-proposamen egin aurretik, arazoak identifikatu eta hasierako egoera argi eta garbi mugatuko duen diagnostiko koherentea egin behar da. Lehen fase hori hirigintza-legerian Hirigintza Informazioari dagokio.

Legeak ikuskera orokorra eta estentsiboa ematen die plangintza orokorreko figurei, lurraldean eragiten duten prozesu guztiak arautzeko borondatean islatzen dena. Bada, asmo hori bera gertatzen da hirigintza-informazioarekin, lurraldearen erabilera zehaztu edo baldintzatu dezaketen alderdi guztiak kontuan hartuta asmo zehatzarekin diseinatzen delako. Beraz, plangintza orokor orok gutxieneko azterlan zerrenda izan behar du bere formulazio-prozesuan zehar, honako alderdi hauetan laburbiltzen dena:

- Lurraldearen natura-ezaugarriak.
- Lurzoru-erabilerak eta tokiko esanahi sozioekonomikoa.
- Zaindutako espazioak eta paisaia.
- Natura- eta teknologia-arriskuak eta -zalantzak.
- Hirian erabiltzeko lurzoruak egokiak izatea.
- Lurraldearen baldintza sozialak eta ekonomikoak.
- Biztanleriaren ezaugarriak.
- Azpiegitura-sareen eta oinarritzko hiri-zerbitzuen egungo egoera.
- Indarreko plangintza orokorraren eta horren garapenaren azterketa.
- Lurralde-plangintzaren eragina.

Aipatutako azterlan guztiak egiteko, lan teknikoa egin eta baliabide garrantzitsuak aktibatuz behar dira. Baliabide horiek ez dira beti justifikatzen plangintzako erabaki zehatzetan. Bestalde, maiz, bulkada puntualak izaten dira, plangintza formulatzean sortutakoak, ondoren, informazioa eguneratzean jarraipenik izan gabe. Horrek hasierako esfortzua aldizka errepikatzea behartzen du, gainera, Planaren egikaritzearen monitorizazio-prozesua jarraia izatea eragozten dute.

Beraz, hirigintza-informazioa ez da datu-banku deskribatzailea eratzeko fase autonomoa, gero noizean behin, ondorengo diagnostikoa egiteko balio duena. Aitzitik, hiri- eta lurralde-errealitatearen interpretazio objektiboa sortzeko unean eratzen da, eta arazoak euren garrantzi erlatiboaren arabera identifikatzeko eta prozesu alternatiboak formulatzera bultzatzen dituen lurralde-ahalmenak deskribatzeko gai da.

Hiria eta lurraldea aldaketa-prozesuan daudela ulertzeak, sistema dinamikoak direla eta ez objektu hutsak, esan nahi du hirigintzako esku-hartzeak lurraldearen benetako eraldaketa-prozesuei lehentasuna eman behar diela. Horrek, halaber, korrespondentzia kontzeptuala eta metodologikoa ezartzea eskatzen du honakoen artean: analisi-planoa, diagnostikoa, irizpideak zein helburuak eta hirigintzako esku-hartzea. Hau da, informazio garrantzitsuena aukeratu beharra dago, nahi den antolamendua eta aldaketa-estrategia ezarri ahal izateko.

Hiriaren eta lurraldearen pieza bereizgarriak eta eraldaketa dinamikak irakurtzeak aukera ematen du hirigintzako esku-hartzearen eremu espazialak ezartzeko, eta, hala badagokio, prozesu alternatiboak diseinatzeko. Hala, bere garaian proposatu zen Plan Berria egiteko metodologia-sekuentzia aberastu egin da, hiri- eta lurralde-gertaeren ikuspegi askoz konplexuagoa eta dialektikoagoa izanda. Horrek parte-hartze publikoaren prozesua du oinarri, herritarrei plangintzak ezarritako helburuetarako informazio-prozesu egokia eskainita, erabakiak kontrolatzeko mekanismoak emanda, beste era batera eskurazekinak izango liratekeenak.

Gaiaren planteamendu horrekin, Hirigintza Informazioko prozesuak guretzat dituen funtsezko bi ezaugarriak nabarmendu ditzakegu:

a. Informazioa: prozesu irekia

Plan Orokorraren Informazioa lantzeko beharrezko lan teknikoa oso handia da, baita hiria etengabe garatzeko esku hartzen duten faktoreen konplexutasuna ere, horregatik ez dira behin betiko emaitzat hartu behar ateratako ondorioak. Aitzitik, hiriaren ezagutza hori, bere izaeragatik, behin-behinekoa da; beraz, prozesua zabalik utzi behar da gutxienez Plan Orokorraren idazketak irauten duen bitartean (izan ere, edozein fasetan, hiri- eta lurralde-alderdiren baten gainean jaso ez den informazioa zabaltzea eska daiteke), eta, kasu askotan, plana onartu ondoren, hura garatzeko eta kudeatzeko beharrezkoa den denboran.

b. Informazioa: berrelikatzen den prozesua

Horrekin esan nahi da ondoren deskribatutako eduki guztiak beharrezkoak direla, baina ez nahikoak. Planaren idazketa-prozesuak berak hasiera batean kontuan hartu ez diren azterketa-bide eta -eremuak ireki ditzake, eta beharrian zehatzak sortzean horiek jaso beharko dira.

Hirigintza-informazioari dagokionez, ez da etapa bukatua eta itxia, hori Planaren etengabeko tresna lagungarria izango da. Beraz, behin eta berriz esan bezala, diagnostikoa ez dago erabat amaituta eta horrekin jarraituko da hasierako onespina eskuratu arte.

Egun, hirien hirigintza-historian gaude, eta nekez egiten da ex novo plangintza-prozesua, aurrekoren bat osatu, garatu, onartu, berrikusi edo ordeztu egiten da. Horregatik, hiriaren hasierako egoeraren alderdi orokorrak baloratzeko modurik onena, euren esku hartzeko eskalatik eta zehaztapen-mailatik, aldeztu aurretik hiri- eta lurralde-arazoaren konponbideak eman dituzten (edo ez) plangintza-dokumentuen edukiaren eta garapen- zein betetze-mailaren azterketa egitea da.

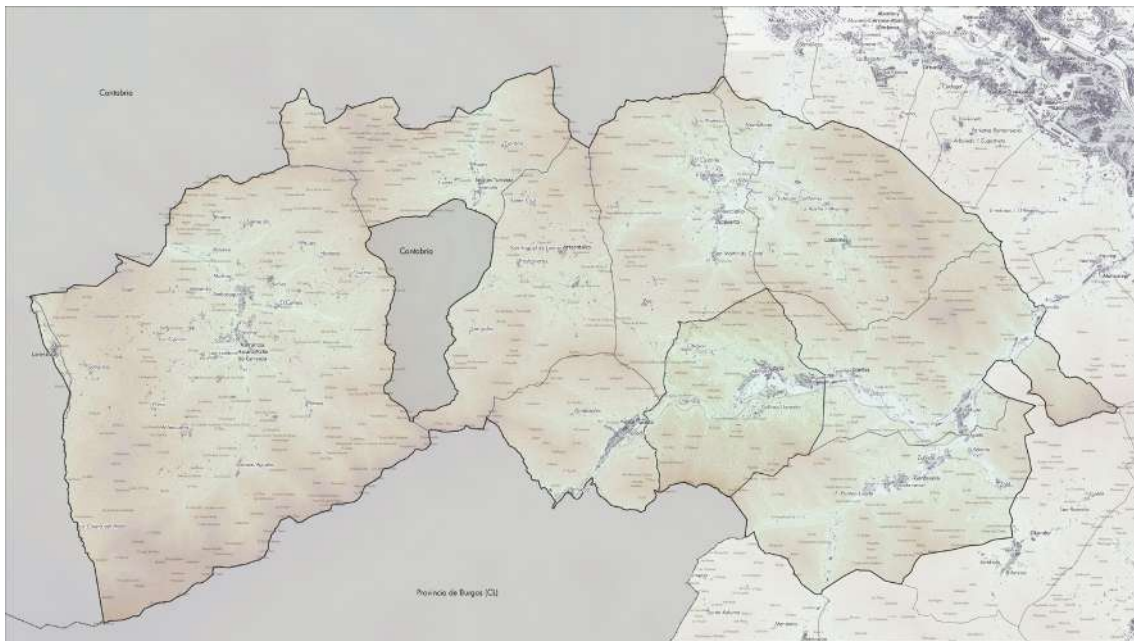
Informazio-memoria honen edukiaren egitura ondoren garatu diren ataletan oinarrituta dago. Atal horiek aurrerakin-fase honen aurretik egindako Informazio- eta Diagnostiko-dokumentu zabalean laburbilduta daude.

LURRALDEAREN PATROI NATURALAK ETA BALDINTZA GEOGRAFIKOAK. LURRALDE- ETA INGURUMEN-LOTURAK.

2.1. TESTUINGURU GEOGRAFIKOA

Zallako udalerriak 31 km² inguruko azalera hartzen du Kadagua ibaiaren ardatzaren gainean. Ibilgu hori da udal-geografiaren eta Zalla-Balmaseda eremu funtzionalaren oinarri nagusia, Salcedo bailararen barruan, Bilbotik 24 bat kilometrko distantziara, mendebalderantz. Itsas mailatik 96 metrora dago eta 8.441 biztanle ditu.

Enkarterrietako eskualdearen barruan, mugakide hauek ditu: iparraldean Sopena, Galdames eta Gueñes, hegoaldean Balmaseda, Gordexola eta Burgosko Villasana de Mena. Esparru sozioekonomiko orokor batetik, Zalla Bilbora begira dago, hirugarren sektoreko ekonomia handiarekin eta industria-sektorearen presentziarekin, Balmasedako eta Gueñesko guneeekin batera.

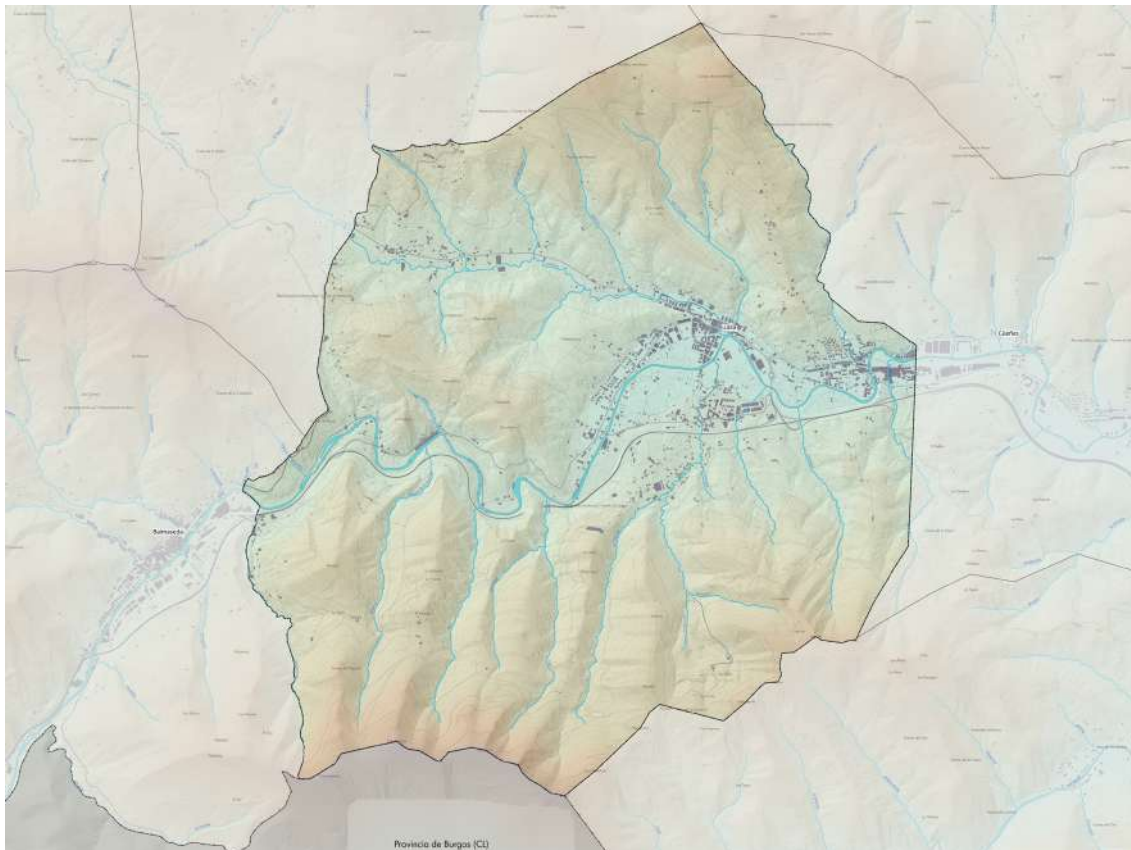

Enkarterriko eskualdea. Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionala.

Balmaseda-Zalla (Enkarterri) Eremu Funtzionalaren barruan, Enkarterrietako eskualde tradizionalarekin bat datorrena, Bizkaiko Lurralde Historikoaren mendebaldeko muturrean dago, eta 430 km²-ko azalera hartzen du, non 30.413 biztanle inguruko biztanleria bizi den. Horrek 70,9 biztanle/km²-ko dentsitatea ematen digu, Autonomia Erkidegokoa baino bost aldiz txikiagoa.

Eremua 10 udalerrik osatzen dute: Artzentaies, Balmaseda, Galdames, Gordexola, Gueñes, Karrantza Harana, Lanestosa, Sopuerta, Turtzioz eta Zalla.

Kontrasteen eskualde bat ikus daiteke, bere lurraldearen zati handi baten ohiko isolamendu geografikoa Bilboko metropoli-eremutik hurbil egotearekin batera gertatu baita. Izan ere, natura-ingurunearen ezaugarri fisikoek, eta bereziki orografiak, nabarmen markatu dute espazio horren bilakaera eta garapena. Lurralde oso menditsua eta lau bailaratan banatua, mugakide diren eremuekiko barne-komunikaziorako eta eremuarekiko komunikaziorako aukerak mugatzen ditu.

2 Irudia. Zallaren kokalekua.

Enkarterriek ondo bereizitako bi eremu dituzte, abiapuntu eta arazo desberdinak dituztenak:

- Mendebaldeko eremua, landa-izaera nabarmena duena, Lanestosa, Karrantza Harana, Turtzioz eta Artzentaiesek osatua; ingurune naturalari eta lehen sektorearen jarduerari lotua.

Mendebaldeko eremuak ez du lotura hain zuzena Bilbo Metropolitarrarekin, orografiak sarbideak jartzeko ezarritako zailtasuna dela eta; izan ere, eremu mugakideekiko komunikazioa mugatzeaz gain, barneko konexioak ere mugatzen ditu. Karrantza Harana, Lanestosa, Turtzioz eta Artzentaies udalerririk geografikoki Kantabriarekin lotuago daude, eta landako ezaugarriak dituzte. Zahartze-indize altuko joera negatiboa duten biztanleak dituzte, eta, hala eta guztiz ere, biztanleriaren zati bati eustea lortu dute, batez ere lehen sektoreari lotutako jarduerengatik, oraindik ere garrantzi ekonomiko erlatiboa baitute.

- Ekialdeko eremua, izaera antropizatuagoa duena: Balmaseda, Zalla, Gueñes, Sopuerta, Galdames eta Gordexola; Kadaguako bide-korridorearekin zuzenean lotuta, lehendik dauden trenbide-azpiegiturak eta Bilbo Metropolitarraren presioak eragindakoak.

Kadagua Haranari lotutako ekialdeko eremua, ekialdetik mendebalderako norabidean doana, Bilborekin komunikatzeko bide naturala da, eta lotura handiak ditu harekin. Ibai horren bi ertzetan kontzentratu dira eskualdeko biztanle gehienak (%60) eta garatzen den jarduera ekonomikoaren zati handi bat (%70). Bertan kokatzen dira Gueñes, Zalla eta Balmaseda udalerriak, industria sektorearen ezagutza eta presentzia garrantzitsua duen hirugarren sektoreko ekonomiarekin. Eremu horrek hazkunde demografiko mugatua izan du.

Bestalde, Sopuerta, Gordexola eta Galdames udalerriak trantsizio-espazioak dira, eta aurrez egiaztatutako bi eremuetarako tarteko ezaugarriak eta problematikak partekatzen dituzte.¹

2.2. KLIMA ETA EGURALDI ATMOSFERIKOA

Enkarterriak Haran Atlantikoak eta Iparraldeko Mendiak eskualdeetan daude. Eskualde horien ezaugarri nagusia klima atlantiko oso hezea eta epela da. Zonako klima onbrotipoetan edo onbroklimetan hezetik hiperhezera duen prezipitazio-erregimenagatik kalifika daiteke, eta temperatura-erregimenagatik, mesotenplatutik supratenplatuta bitarteko termotipoetan.

Zalla isurialde atlantikoan dago, klima mesotermikoa du, moderatua temperaturei dagokienez, eta oso euritsua. Klima epel hezea da, urtaro lehorrik gabea, edo klima atlantikoa. Klima honetan Ozeano Atlantikoak eragin nabarmena du. Ur ozeaniko epelekin kontaktuan egotean temperatura moteldu zaien aire-masak kostaldera iristen dira eta gauaren eta egunaren arteko edo uda eta neguaren arteko gorabehera termikoak ez dira oso nabarmenak. Faktore orografikoak Euskal Autonomia Erkidegoko isurialde atlantiko osoko euri-kopuru handia azaltzen du, urteko batez besteko prezipitazioa 1.200 eta 2.000 mm artekoa izanik.

Temperaturei dagokienez, nolabaiteko moderazioa nabarmendu behar da, batez ere neguen leuntasunean adierazten dena. Horrela, udak ere leunak diren arren, urteko batez besteko temperaturek Euskal Herriko balio altuenak erregistratzen dituzte kostaldean, 14 °C inguru. Udak freskoak izan arren, posible da, hala ere, bero handiko gertakari laburrak izatea, 40 °C-rainoko temperatura-igoerekin, batez ere udan.

Urteko batez besteko temperatura leuna da, 14º C ingurukoa, eta batez besteko temperatura maximoak abuztuan izan dira, 19º C inguruan. Batez besteko temperatura baxuenak abenduan edo urtarrilean izaten dira, 9º C inguruko temperaturekin. Izotza izateko arriskua ez da oso handia, baina udazkenaren amaieratik udaberri hasierara gerta daiteke altuerarik handienetan eta eguzkitan esposizio txikia dagoen lekuetan.

Tokian-tokian, aldaketa eta berezitasun nabarmenak gertatzen dira. Temperaturen kontrastea gertatzen da, baita prezipitazioena ere, alde altitudinalengatik eta faktore orografikoak eragiten duen ipar-mendebaldeko hezetasunez betetako haizeekiko esposizio txikiagoa edo handiagoa dela eta. Eremu osoko altuerarik txikiak Kadaguako haranean daude, eta, ondorioz, haran hori da temperatura beroenetako bat. Bestalde, kostaldetik eta itsasotik hurbil egoteak, temperaturak leuntzeko efektuarekin, temperaturen goranzko modulazioa eta prezipitazio-indize txiki bat eragiten ditu Barbadun ibaiaren haranean.

Urteko batez besteko prezipitazioak 1.100 eta 1.700 mm artekoak dira, maximoak azaroan eta minimoak uztailean. Elur-itxurako prezipitazioak ez dira oso ohikoak inguru honetan, eta,

¹ Informazio-iturriak: hainbat informazio-iturri erabili dira ingurune fisiko-naturalaren karakterizazio-azterketa egiteko, eskualde-administratibotik, estatu-administratibotik eta, batez ere, Balmaseda-Zalla informazio-memoriatik eta eskualdeko administrazioak 2011n egindako Balmaseda-Zalla Paisaiaren Katalogotik.

normalean, urtarrilean edo otsailean gertatzen dira, kotarik altuenetan. Ez dago idortasun-aldirik.

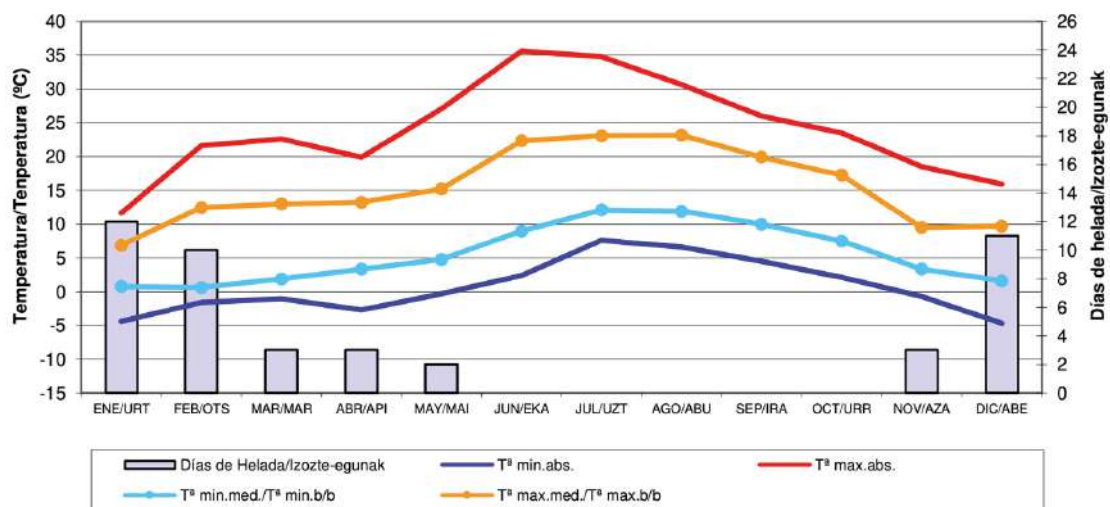
Urtaro guztietan ohikoak diren beste fenomeno batzuk ere badira: haranen hondoko eremuetan oso iraunkorrak diren goizeko lainoak, eguerdia igaro arte "jasotzen" ez direnak. Bereziki handiak dira Kadagua eta Karrantza ibaien haranetan, eta horrek hezetasun-maila handitzea eragiten du.

Zallako udalerriko klima ozeanikoa da; bertan, urtarrilean 7-8°C arteko temperatura leunak nabarmentzen dira, 20 °C-koak. Horrek neguko hotza eta hezetasuna eta haranaren ezaugarri den behe-laino handia sortzen ditu. Faktore orografikoak ere eragina du Zallako udalerriko urteko batez besteko prezipitazioan, 1.200 mm ingurukoa baita. Estazio meteorologikoaren arabera, Garbea, Balmasedan.

Erregimen termikoa

Eskuragarri dagoen erregistro historikoan, urteko batez besteko temperatura 13 °C-ra iristen da; uztailakoa da beroena, 20 °C-ko batez bestekoarekin, eta hotzena abenduan, 6 °C-koarekin.

Eskualdean, bere latitudeagatik, eremu epela deritzonaren barruan dago. Isurialde atlantikoak, Zalla udalerrria barne hartzen duenak, klima mesotermiko mota bat du, moderatua tenperaturei dagokienez eta nahiko euritsua.

Izozteei dagokienez, izozte seguruaren tarteak, eguneko minimoen batez bestekoa 0 °C-tik beherakoa den aldia (hilabeteak) ez da aztertutako eremuaren kasua, itsasoaren eraginak tenperaturen harmonizazio handiagoa eragiten baitu.

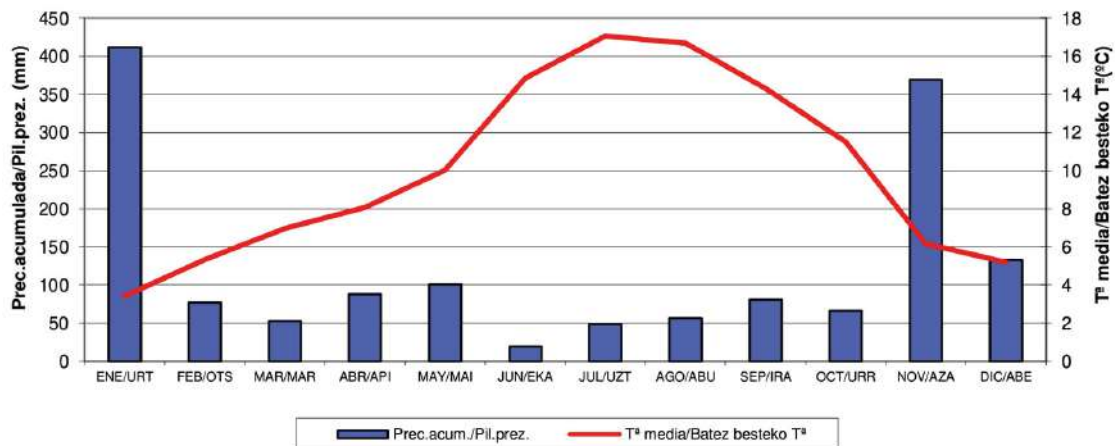
Izozte probablearen tarteak (hilabetetan): eguneko minimoen batez bestekoa 0° C-tik gorakoa da, baina, aldi berean, minimo absolutuen batez bestekoa 0 °C-tik beherakoa. Izozte aldia azarotik martxora bitartekoa izan daiteke.

Prezipitazioak

Aldi horretarako urteko batez besteko prezipitazioa 1.171 mm-koa da. Prezipitazioak hilean 95 mm ingurukoak dira, baina balio hori nabarmen aldatzen da hilabetearen arabera, martxoko

hilabeterik euritsuena (162 mm inguruko balioak) eta uztailleko lehorrena (30 mm ingurukoak) izanik.

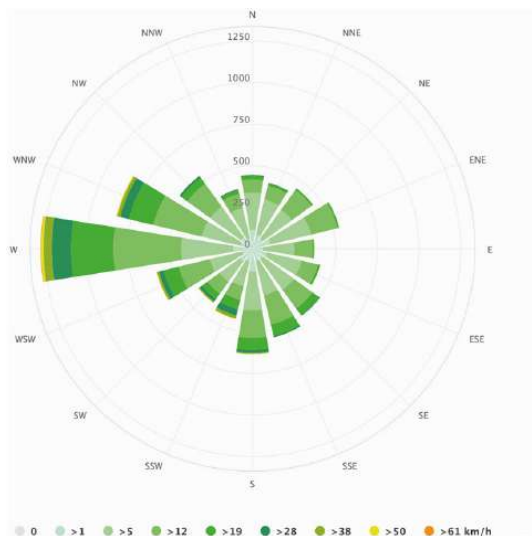
Bestalde, nahiz eta zenbait hilabetetan prezipitazioen intentsitatea txikiagoa izan, hileko prezipitazio egunen kopurua 9 eta 18 egun bitartekoa da.

Haize nagusiak

Haize nagusiak W-NWkoak dira, jatorri atlantikokoak eta, beraz, hezeak. Depresio segida amaigabea dago, eta, lotutako fronteekin batera, udalerriri eragiten dio, prezipitazio handiak botaz.

Zallara iristen diren haizeek hainbat izen jasotzen dituzte, datorren norabidearen arabera. Horretara, ezagunak dira Abregoko haizeak, hegoaldetik datozenak, Karrantzano mendebaldetik, Zierzo iparraldetik eta Regañon ipar-mendebaldetik datozenak. Horiek batera, Solano edo haize bero eta itogarria ere agertzen da herrian.

Haize-arrosa. Iturria: AEMET

2.2.1. AIREAREN KALITATEA KADAGUAKO KORRIDOREAN

Kadaguako korridorearen eremuko airearen kalitateari buruzko txostenak Zallako estazioaren inguruko hiru udalerrri hartzen ditu, Balmaseda eta Gueñes herriekin ere osatuz.

EAEko airearen kalitatearen sarea eremu zabalagoetako airearen kalitatearen adierazgarri diren estazioek eta tokiko problematikei erantzuten dieten beste estazio batzuek egituratzen dute. Estazio horiek azken urteotan ezarri dira, industria kutsatzaileak hiriguneetatik hurbil daudelako eta herritarrak gero eta sentikorragoak direlako. Talde horren barruan, Zallako estazioa 2007an ezarri zen, hiri-ingurune industrial batean airearen kalitatea kontrolatzeko. Estazio horretatik neurtutako kutsatzaileak hauek dira: NO₂, SO₂, CO, ozonoa eta 10 µm (PM10) baino tamaina txikiagoko partikulak. Airearen kalitatearen estazioa instalatu zenetik, NO₂, SO₂, CO eta ozonoaren mailak airearen kalitateari buruzko araudian ezarritako muga-balioen barruan egon dira. Hala ere, ibarrean industria-jarduera berriak ezartzeak azterketa xehatuagoak egiteko beharra eragin du, eta emaitzak eskatu dira.

Eustaten datuen arabera (Iturria: Ingurumen eta Lurralde Politika Saila. Atmosferaren kutsadurari buruzko estatistika. Eusko Jaurlaritza), Zallako udalerrian aire ona edo onargarria duten urteko egunen ehunekoak honako hau da: % 98,9 (2005), % 98,6 (2007), % 100 (2009), % 100 (2011) eta % 100 (2013). Kutsatzaileak isurtzen dituzten fokuei dagokienez, Zaramillo herriaren iparraldean dagoen Andaroleta harrobia nabarmentzen da. Airearen kutsadura izan dezakeen eragina neurtzeko, Eusko Jaurlaritzako Airearen Kalitate Saileko neurketa-unitate mugikorrek jarri dira udalerriko hainbat tokitan.

2.2.2. KALITATE AKUSTIKO ATMOSFERIKOA

Ingurumen-zaratak hainbat ondorio izan ditzake jasaten dutenengan, zarataren intentsitatearen, esposizioaren eta pertsonen kalteberatasunaren arabera. Hala ere, legediaren oinarri diren iraunkortasun-irizpideek aurrez aurreko erabilera bateragarri egitearen alde egiten dute, eta garapen ekonomikoak, sarritan kutsadura akustikoa eragiten duenak, biztanleriaren bizi-kalitatea hobetzen lagun dezan.

Zallak, 2013tik, udalerriko zarata-mapa bat du, Plan Orokorra berrikusteko. Une horretan fokua eta mailak antzeman ziren, 213/2012 Dekretuaren araudia betez, eta kalitate akustikoari buruzko erreferentziak eman ziren. Azterlan horri Kadaguako korridorearen azterketa akustikoa gehitu behar zaio.

Hauek dira inguruneko zarata-foku aipagarrienak:

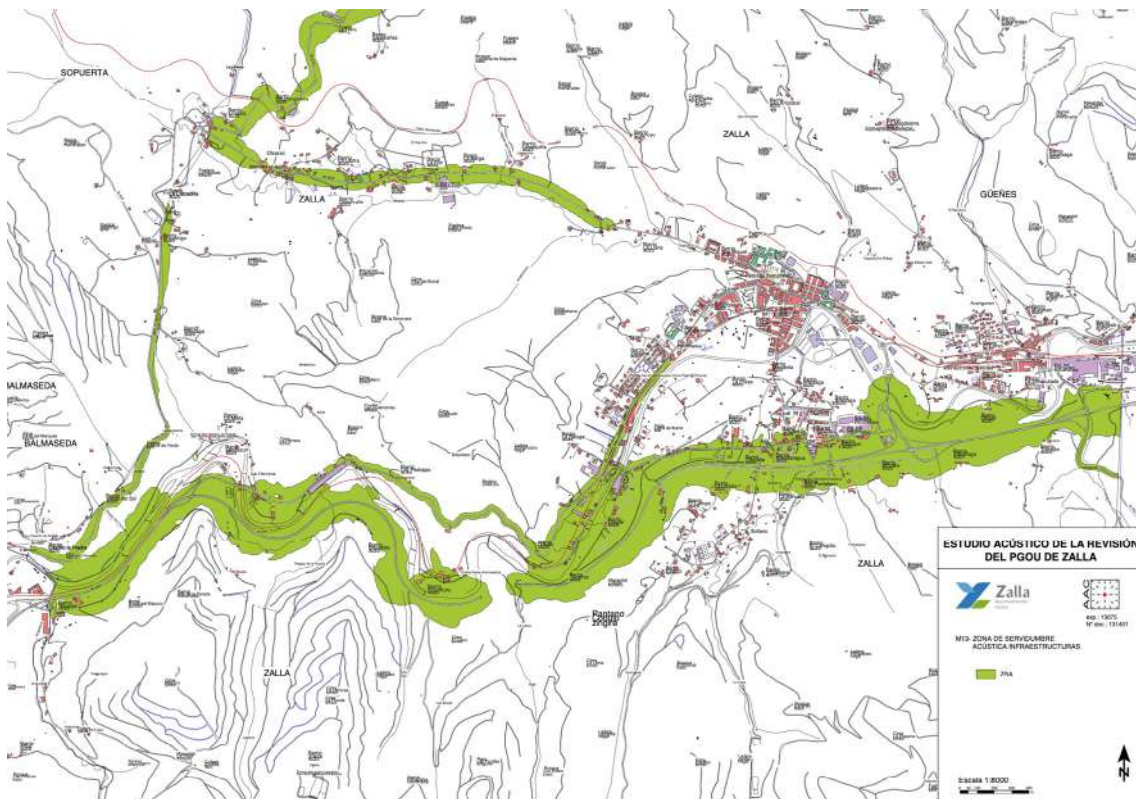
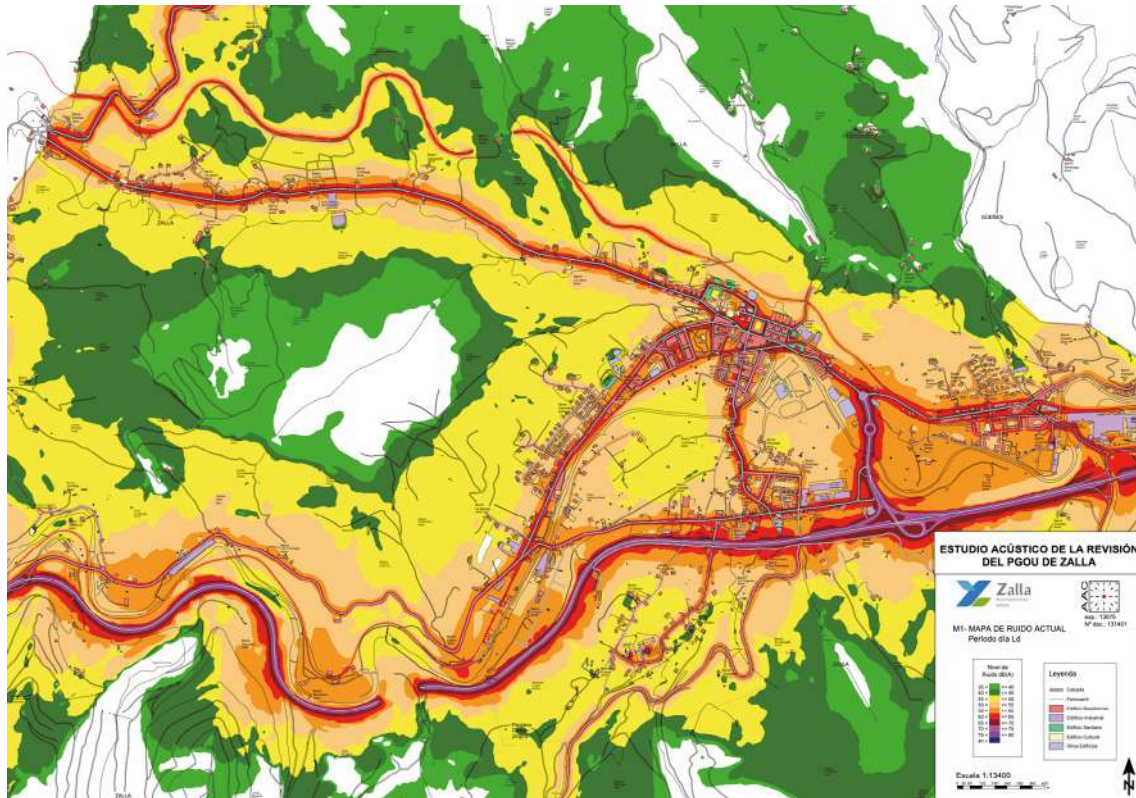
- Udalerria ekialdetik mendebaldera zeharkatzen duen BI-636 errepidea (Kadaguako korridorea).
- Auzoak lotzen dituzten BI-3651, BI-3636 eta BI-3602 errepideak.
- Udalerria zeharkatzen duten Bilbao-Balmaseda-La Robla eta Bilbao-Santander trenbideak, ADIFek kudeatzen dituenak, lehen FEVE zena.

Emaitzek agerian uzten dute zarata osoaren kasuan gaueko aldia dela okerrena. Trenbidearen kasuan izan ezik, hori baita aldi okerrena: arratsaldea, eta industria-jatorriko zarata, gauez funtzionatzen ez duten fokua direnean edo 10 dB (A) baino gutxiago isurtzen direnean.

Egungo eremu urbanizatueta gaueko kalitate akustikoko helburuak gainditu egiten dira Nicolas María Urgoiti, Los Trabajadores, Nuestra Señora del Rosario, Lanzagorta, Gallardi eta

BI-636 errepedeetan, inguruko baserrietan, BI-3602-an Otxaran auzoan eta BI-636-an Nocedal auzoan.

Trenbideak Zallatik igarotzean sortzen duen zaratari dagokionez, inola ere ez du esan nahi ezarritako kalitate akustikoko helburuak (KAH) gainditzen dituenik.

Industriak KAHak gaindi ditzake Arangurengo industrialdetik (paper-fabrika) gertu dauden bizitegi-eremuetan, eta gainerakoetan ez dira KAH aplikagarriak gainditzen. Hala ere, kontuan izan behar da iraupen laburragoko gertaerengatik eragozpenak sor ditzaketen zarata-fokuak egon daitezkeela. Jarduerek ere beren eskakizunak bete behar dituzte ingurumen-lizentzian, eta KAHek baino iraupen laburragoko aldiak aipa ditzakete.

Azpiegituren zortasun akustikoaren kartografiak lehen mailako bidearen aztarna nagusi bat adierazten du.

2.2.3. KLIMAREN JOERAK

Klima-proiekzioa klima-sistemak berotegi-efektuko gasen eta aerosolen hainbat isurketa-edo kontzentrazio-agertokiri ematen dien erantzun simulatua da, eta, askotan, eredu klimatikoaren bidezko simulazioetan oinarritzen da. Klima-aldaketaren proiektioetako ziurgabetasun-iturriak hiru faktore nagusitan bil daitezke: agertokiari lotutako ziurgabetasuna, berotegi-efektuko gasen eta aerosolen etorkizuneko emisio eta kontzentrazio ezegonkorren ondorioz; modelizazioari lotutako ziurgabetasuna, klima-sistema irudikatu nahi duten zenbaki-ereduen mugei esker; eta aldakortasun naturalari lotutako ziurgabetasuna, sistemaren barne-aldakortasunari lotutako ziurgabetasuna.

IPCCk adierazten duen bezala, sistema klimatikoaren berotzea zalantzarik gabekoa da, eta 1950eko hamarkadaz geroztik ikusitako aldaketa askok ez dute aurrekaririk azken hamarkadetan edo milurtekoetan. Atmosfera eta ozeanoa berotu egin dira, elurra eta izotza gutxitu egin dira eta itsasoaren maila igo egin da.

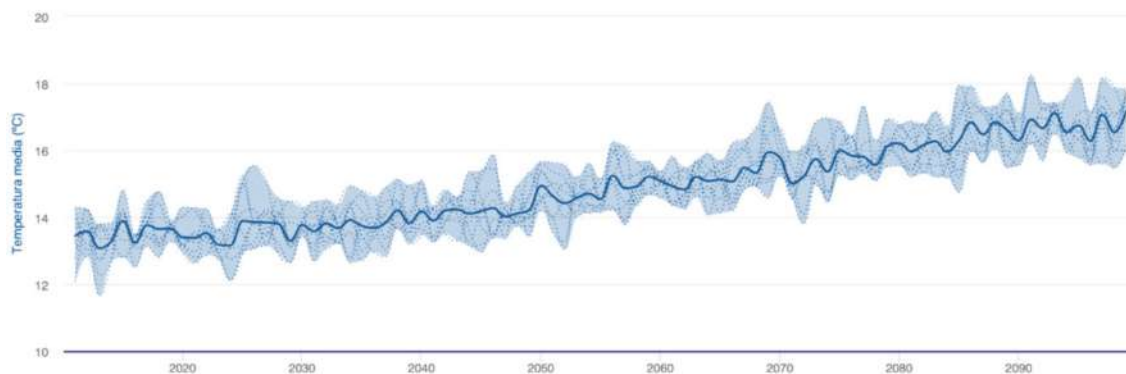
Egungo baldintza klimatikoak eta eskualdekako prospektiba klimatikoak zehatz-mehatz ezagutzea erreferentzia dira sektore-plangintzan kalteberatasuna eta inpaktuak ebaluatzeko prozesuetan, bai eta klima-aldaketara egokitzeko neurrietan ere.

Eskualdekatze espazialak eskala murrizten du IPCCren txostenetan erabilitako eredu klimatiko globalen proiektioak orografiak, luraren eta itsasoaren arteko kontrasteak edo lurraldeko lurzorua erabilerak eragindako eskualde- edo toki-ezaugarrietara egokitzeko.

Gaur egun, Europan, Euro-CORDEX ekimena arduratzen da XXI. menderako klima-aldaketaren eskualde-proiektioak egiteaz. Eusko Jaurlaritzaren Klimatek 2016 ekimenaren baitan, espazio-bereizmen handiko (1 km x 1 km) klima-proiektioak egin dira RCP4.5 eta RCP8.5 agertokietarako, Euro-CORDEX proiektuan egindako simulazioetatik abiatuta. Eskuragarri dauden datu eguneratuenean arabera, aldagai klimatikoaren joera ezartzen da. Aldagai horiek estrapolatu egin daitezke Zallan, eta honako datu hauek aurreikusten dira:

Temperaturak:

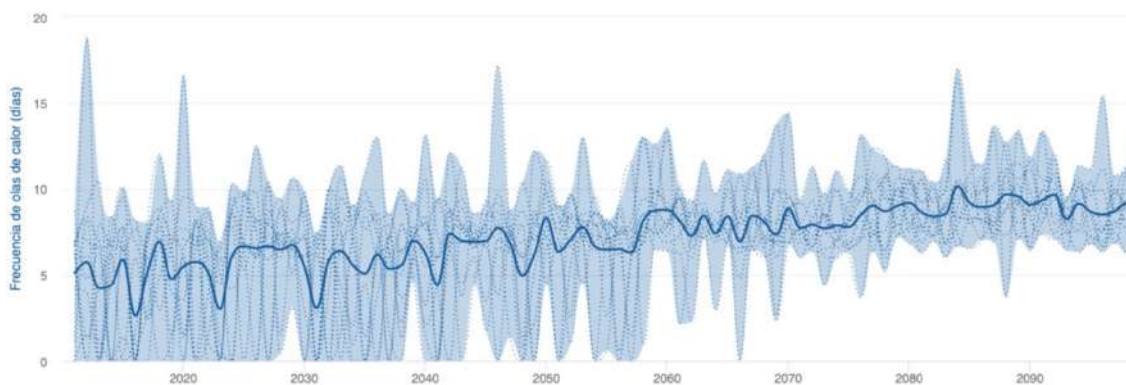
Batez besteko tenperaturak joera positibo argia erakusten du azterlanaren aldi osorako, 1971-2000 aldi ertainaren aldean 3,5 °C-ko igoera maximoarekin, mendearen amaieran. Hazkundera nahiko homogeneoa da lurralde osoan, eta mendebaldean zertxobait handiagoa.

Agertoki klimatikoak. Iturria: Klimatec-2016

Klimatec Proiektuaren ildotik, Bizkaian, 2019an batez besteko tenperatura orokorra 1850-1900 aldikoa baino 1,1 ° C handiagoa izan zen. Gipuzkoan, bestalde, urteko batez besteko tenperaturak ere joera positibo txikia erakusten du 1971tik aurrera (0,024 ° C 1-urtea). Neguko batez besteko tenperaturak ez du joera esanguratsurik erakusten, gainerako urtaroez ez bezala, udaberriko beroketa nabarmenarekin, eta ondoren udakoa. Prezipitazioari dagokionez, 1970az geroztik ez da prezipitazio esanguratsurik ikusi.

XXI. menderako Bizkaiko eskualde-proiektzioek 1,4-2,4 ° C arteko hazkundera aurreikusten dute mendearen erdialdean, eta 2,7-3,9 ° C artekoa mendearen amaieran (bi zenbatespen horiek emisio-egoera okerrenerako). Era berean, bero-boladen maiztasuna eta intentsitatea handitzea, udan gau tropikalen kopurua handitzea edo izozte-egunen kopurua jaiste aurreikusten da.

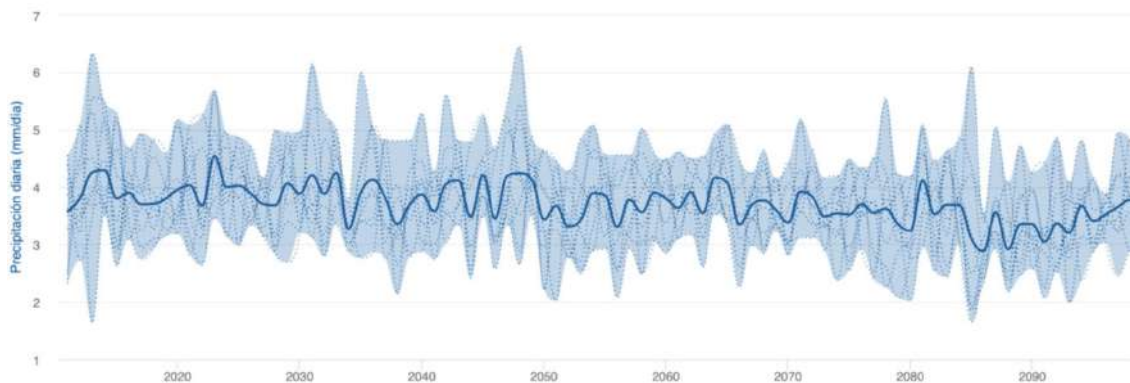

Bero-boladen agertoki klimatikoak. Iturria: Klimatec-2016

Prezipitazioak:

Egun hezeetako prezipitazio osorako proiektatutako aldaketa ez da hain argigarria. RCP8.5 agertokiak prezipitazioa nabarmen murriztu dela adierazten du azken aldiran, batez ere mendebaldeko eskualdean, egunean 10 mm inguru. Eskualde horretan prezipitazioa gutxitu egingo da aldi eta agertoki guztietarako. Hala ere, lehenengo aldirako, bi eszenatokiek lurraldeko eremu handi batean prezipitazioa areagotzea proiektatzen dute, egunean 3 mm inguru.

Agertoki klimatikoak prezipitaziorako. Iturria: climatec-2016

Klimatek Proiektuan adierazten da, prezipitazioari dagokionez, proiektzioek ez dutela aldaketa garrantzitsurik erakusten mendearen amaierara arte, orduan urteko prezipitazioa %11 inguru jaitsiko dela aurreikusten baita, egoerarik txarrean, eta %5 agertoki onuragarrienean. Litekeena da prezipitazioa egun gutxiagotan kontzentratzea, prezipitazio handiagoekin, eta ondoren prezipitaziorik gabekoaldiak egotea.

Bestalde, eskualdeko klimaren bilakaeraren jarraipena egiteko, Klima 2050 Estrategia ezarri da, epe luzera haren aldaketa neurtzeko aukera ematen duten zenbait adierazlerekin. Informazio hori lurraldeko hainbat tokitan kokatutako estazio meteorologikoen saretik lortzen da aldizka, eta denborazko perspektiba zabal batekin aztertuko da, eredu klimatikoetan aldaketarik dagoen eta zein mailatan gertatzen den ondorioztatu ahal izateko.

EAEko Klima Aldaketaren Estrategia 2050 tresna partekatua da, orain arte ezarritako neurriak indartzeko eta garapen iraunkorreko etorkizuna diseinatzea ahalbidetuko duten beste batzuk hartzeko.

Bestalde, aipatutako ekimenei lotutako Klima 2050 Estrategiak 7 ildo estrategiko ezartzen ditu Ekintza Planean:

1. Hiri-espazio eroso eta lurralde askotarikoa sustatzea, egokitzeko gaitasuna duena.
2. Energetikoki arduratsua eta eraginkorra den udalerrria, mugikortasun lagunkoia duena.
3. Udalerrri arduratsu eta eraginkorra baliabideen erabileran eta ingurune osasungarriarekin.
4. Aldaketara eta erronketara egokitzen den ekonomia, aberastasuna, kalitatezko enplegua eta enplegu berdea sortzeko baliatzen duena.
5. Gizarte-mailako udalerrri aktiboa, berdintasuna eta pertsonen, kulturen eta hizkuntzen bizikidetzaren babesten dituen.
6. Teknologia berrietan eta herritar sentibilizatu, parte-hartzaile eta erantzunkidetueta oinarritutako gobernantza berri baterantz.
7. Udal-kudeaketa berritzailea eta zeharkakoa, gobernantza garden, fidagarri eta eraginkorrean oinarritua.

Euskal Autonomia Erkidegoan, klima-aldaketaren eragile diren berotegi-efektuko gasen (BEG) isurketek %1eko igoera izan zuten 2015ean, aurreko urtearen aldean. 2005. urteari dagokionez, isurketak % 24 murriztu dira, KLIMA2050 EAeko Klima Aldaketaren Estrategiaren helburuak lortzeko ezarritako bidetik zertxobait beherago.

2.3. GEOLOGIA ETA LURRAREN FORMAK

Ikuspegi geologikotik, Enkarterriak euskal-kantauriar arroa izeneko eremu tektonikoan kokatzen dira, Bizkaiko antiklinorioan, Ipar-hego-ekialde norabide orokorreko egitura, erliebe bizkaitarraren egitura osatzen duena. Oso higatuta dagoen antiklinorioa da, hareharrizko gailur handi batzuetara murriztua, ibaiek igitai edo zintzurretan ebakita. Horrela, Eremu Funtzionala hainbat ibarbidek, amildegik, muinoek eta sakonunek osatzen dute, gutxi gorabehera erliebe menditsuz inguratuak. Higadura selektiboaren modelaketaren adibide argia da, erresistentzia desberdineko material kretazikoen kontura, nagusiki egitura monoklinalaren arabera. Horrela, Eremu Funtzionalaren erdian lerrotatzen diren kubetak higadurak hustu zituen, eta bereziki modu aktiboan jardun zuen margen gainean. Kubeta horiek terrazetan mailakatutako alubioi-deposituek estaltzen dituzte, eta horiek, periferiarantz, mendi-malkarren oinean dauden glaziarrekin lotzen dituzte.

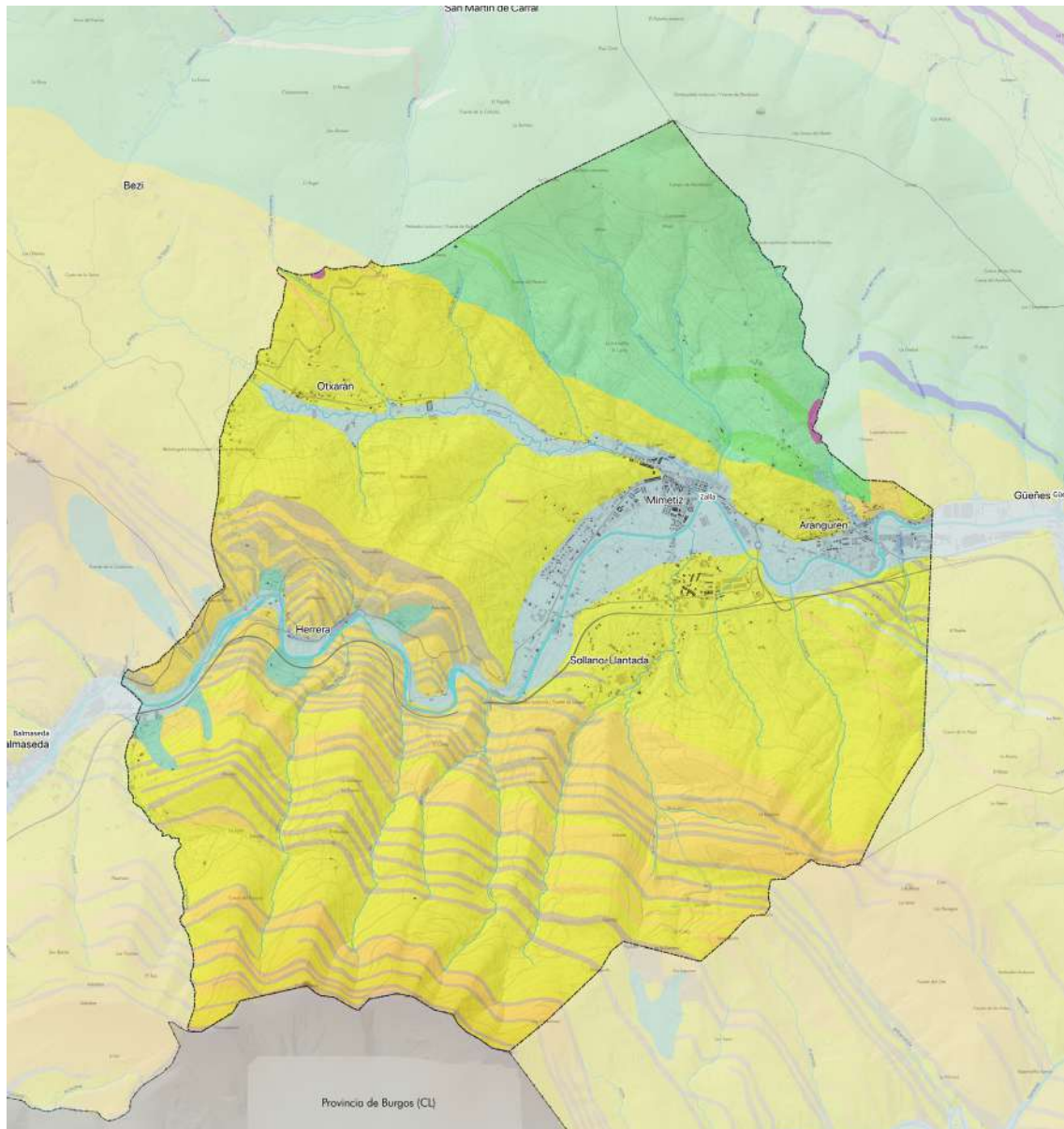
Estratigrafikoki, lurraldean azaleratzen diren material ia guztiak Mesozoikoarenak dira, zehazki Behe Kretazeokoak, Aptiense eta Albiense aldiak hartzen dituena. Kretazeoko material hauetan kareharri arrezifal eta paraarrezifalak (Urgoniano konplexukoak), lutitak, limolitak, konglomeratuak, margak eta hareharriak (Supraurgoniar konplexukoak) eta argiolitak, limolitak, hareharriak, tuparriak eta marga karetsuak (Purbeck-Weald konplexukoak) agertzen dira.

Egiturazko hiru azpiunitate handi bereiz daitezke:

- Galdames eta Trianoko Mendietako antiklinala
- Karrantzako antiklinala
- Ganekogortako antiklinala

Eremu horretan balio geologiko handiko gune karstiko ugari daude, eta nabarmentzea merezi dute:

- Karrantza-Los Jorrios eremu karstikoa
- Bizkaiko Meatzaldeko Eremu Karstikoa-Trianoko Mendiak
- Lújar-Alén lerrotatze-taldea
- Txikiago bat Sopusertan.

Materiales Litológicos

- 01 - Arenas, areniscas
- 20 - Areniscas y lutitas
- 21 - Lutitas
- 05 - Depósitos aluviales
- 25 - Calizas masivas con rudistas y corales
- 26 - Margocalizas y margas oscuras
- 25 - Coluviones potentes
- 23 - Brechas calizas en matriz margosa

- 56 - Limolitas calcáreas y margas decalcific
- 11 - Areniscas limolítico-arcillosas
- 31 - Gravas silíceas
- 09 - Areniscas y limolitas
- 06 - Depósitos antropogénicos

Recorrido de Interés Geológico

- Paraje de la Herrera

Eraketa litologikoak. Iturria: EAE

Zehazki, Zallak segida berean parte hartzen du itsas eta alubioi-metaketetako material-segida berean; hareharriak eta alubio-kolubialak txandakatzen dira, eta Kadagua ibaiaren paraleloan kokalekuaren iparraldeko latitude-zerrenda batean banatutako kalkarenita maila handiko tuparriak daude.

Azaleko metaketak jarduera morfogenetiko higitzaile berrienaren ondorio dira:

- **Hareharriak eta lutitak (21).** Hareharriak eta lutitak antzeko proportzioetan agertzen diren tarteetarako definitutako terminoa da, bi litologietako bakar bat ere argi menderatzen ez dutelarik.

Hareharriak gorputz lentikularrak dira eta albo-egitura aldakorra dute. Ondo estratifikatuta daude cm-tik dm-ra bitarteko bankuetan, ijeketa paraleloarekin eta gurutzatuarekin, “ripples” delakoaren ondorioz.

Lutitak ale fineko (buztinezko lohia) tamainako material detritikoz osatuta daude. Haren zati handi bat eraldaketa-egoera aurreratuan dago, eta gune karbonosoak antzematen dira; sulfuroak sakabanatuta edo nodulu txikietan kontzentratuta daude, eta arrokei kolore gorrixka ematen diete.

Hareharriak eta lutitak txandakako banku ehun-dezimetrikoetan jartzen dira. Azpimarratu behar da hareharrien hazkundera bankuen potentziaren gorakadarekin eta Boumaren serie turbidikoen garapen handiagoarekin parekatzen dela.

- **Alubioi-biltegiak (25).** Kadagua ibaiaren bi ertzetan daude, eta hainbat granulometriatako materialen metaketek osatzen dituzte depositu alubialak, bertikalean zein horizontalean aldakorrak direnak. Oro har, hartxintzar biribilduak izaten dira, hareazko matrize “limoso” baten barruan. Depositu horien gainean daude giza asentamendu, eraikuntza eta beste obra asko.
- **Kolubioetako deposituak (26).** Udalerrian noizbehinka agertzen diren mendi-hegaleko biltegiak dira. Askotariko materialak dira, grabitatearen eraginez osatu izanaren ezaugarri komuna dutenak. Kolubialak bi motatakoak dira: buztinezko isuriak eta silizezko blokeen pilaketak, apur bat biribilduak eta buztinezko zati ugariarekin.
- **Depositu antropogenikoak (27).** Material oso heterogeneoen metaketak dira, jatorriari eta tamainari dagokienez. Normalean hondakindegiei eta zabortegeiei dagozkie, eta obra zibiletarako betelanak ere egiten dira. Udalerrian tamaina txikiko hainbat adibide identifikatzen dira.

Eremu honetako dibertsitate geologikoa urria da, eta, beraz, EAEko Geodibertsitate Estrategia 2020ak ez du inolako elementu interesgarririk adierazten. Hala eta guztiz ere, Santxosolo mendilerroko Trasmosomen tontor katalogatua eta Herrera inguruko gailur arenikosoetarako ibilbide geologikoa adierazi beharrekoak dira.

Egitura geologikoa

Egituraren ikuspegitik, eremua Euskal Arkua izenaz ezagutzen den eremu tektonikoaren mendebaldean dago, haren kanpoaldearen barruan, Balmasedako Arkuarekin artikulatuta, eta Ramalesko Zerrenda Kabalganterako pasabidetik gertu. Zona hori bat dator, gutxi gorabehera, Jgorre+Gorbea unitateekin. Unitate horiek argi eta garbi bereiz daitezke hego-ekialderantz, eta bereizten dituzten elementuek garrantzia galtzen dute ipar-mendebalderantz, gure eremurantz. Unitate multzo zabal hori Bilboko Antiklinorioaren hegoaldean dago, hegoaldeko hegala zati

handi bat hartzen du, eta nolabaiteko lasaitasun tektonikoa du, Antiklinorioaren nukleoan eta iparraldeko hegalean nagusitzen den tektonika konplexuarekin kontrastatzen duena.

Elementu tektoniko garrantzitsuenetako bat Sopuertako sinforme hego-mendebaldetik mugatzen duen Alen faila da. Tranguronaren hausturarekin konbinatuta, jardueras sedimentarioa izan zezakeen: eremu horren eta Santa Luziako urraduren artean slumps sedimentuzko eta alboaldaketa bortitzeko arrailak daude, eta hori guztia Balmaseda formazioaren serie basalean.

Aztergai dugun eremuko material azaleratzaileak Bilboko antiklinalaren hego-mendebaldeko hegalean daude, Zallatik ipar-ekialdera doan traza axialean, eta haren alde agertzen dira Barremienseko eta beheko Aptienseko materialak.

Hegoaldeko hegal horren barruan, buzamenduak oso leunak dira, 20º eta 45º artekoak, eta jarraitutasun handiko etenik gabeko monoklinal serie bat osatzen dute eskualde mailan. Multzo osoa Muñecas failak mugatzen du iparraldera. Hegoaldean, Alen-etik, eta hego-ekialderantz moteltzen da, serie monoklinalera pasatuz.

Antiklinala, oro har, iparralderantzko alderantzizko edo jauzi aldakorreko urradura dextroso gisa funtzionatzen duten egiturekiko zenbait faila azpiparalelok ebakitzen dute. Hegoaldeko hegala zeharkatzen dutenen artean, honako hauek azpimarra daitezke:

- **Alengo faila**, Turtziozko ipar-mendebaldeko eremuan faila-zuloak eta mineralizazioak dituen, Zallako hego-ekialderako jauzia galduz, zehar tolesdurak sorrarazten dituen eta Basauriko Santa Luziako urraketetan desagertzen dena
- **Bilboko antiklinalaren faila axialak**, bere txanga hondoratzen dutenak.
- **Billaro ukuiluko faila**, kuartozko dike indartsuz inguratua, plano axialaren lekua hartzen duena antiklinalaren ardatz gisa, erreleboak jasaten ditu ipar-mendebalderantz.
- **Saratxoko faila**, aurrekoarekin bat egitean ipar-mendebalderantz moteltzen dena. Hego-ekialderantz hainbat norabide-aldaketa izan ditu, Ordaolako (Pagasarri) haustura-sortan nahastuta.

Zallako ipar-ekialdean, hausturak daude, N85º eta N100 ° E arteko norabideekin, eta material zurrunenetan ikusten dira, hala nola Ereza formazioko hareharrietan, Galdamesko kareharrietan, ez dira ikusten material eramangarriagoetan (tuparriak).

45-E norabideko faila txiki urriak, Arangurengo eremukoak bezalakoak, hasierako faseko aurre-prestakuntza baten ondorio izan daitezke, eta ondoz ondoko faseetako ondoz ondoko esfortzu eta urradura berantiarrek ukituaz.

2.3.1. INTERES GEOLOGIKOKO EREMUAK

Atal honetan sartzten dira beren berezitasunagatik, ezaugarriengatik edo baldintza normaletan behatzeko zailtasunagatik interes zientifiko, didaktiko edo dibulgatiboren bat duten azterketa-eremuko ezaugarri geologikoak. Zallako udalerrirako inbentariatuakoko interes geologikoko puntuen artean, honako hauek bakarrik adieraz daitezke:

- Herreraren tontorrean dauden hareharrizko gailurrak, interes geologikoko eremutzat hartzen direnak.

- 0362 arraila: interes geologikoko puntua, "El Barranco"-n kokatua. Interes handikotzat jotzen den kontaktua da.
- 0361 seriea: kontaktu geologikoa interes geologikoko ibilbide gisa baloratutako lur margokalizatua.

2.3.2. GEOMORFOLOGIA

Enkarterrietako testuingurua lau haran handitan egituratuta dago: Karrantza, Turtzioz, Artzentales eta Kadagua. Ondorioz, morfologia nabarmen nabarmena da, eta mendixka eta mendi segida etengabea osatzen du, zabalera aldakorreko haranek zeharkatuta. Ibar horiek oso ezaugarri fisiko homogeenak dituzte, eta uniformetasuna baliabide naturalen eta lurzorua erabileren aprobeixamenduan.

Eremuaren orografia oso malkartsua da, eta %30etik gorako maldak ditu lurraldearen zatirik handienean (Ordunte eta hegoaldeko muga, iparraldeko eremua eta Galdames eta Trianoko gailurreriak). Gainerako lurraldeak %10 eta %30 arteko maldak ditu, eta ibaien ibar-hondoek eta zenbait muino txiki soilik dituzte %5etik beherako maldak. Malda jarduera jakin batzuen garapena neurri handi batean baldintzatzen duen faktorea da, % 30etik gorako maldak dituzten lursailak egonkortzeko zailtasuna baitago.

Bestalde, lurraldeak askotariko fisiografia du, eta mendialdeak eta ibar estuetan sartutako ibai-ibilguak dira ezaugarri nagusiak. Ibai-modelaketa asko edo gutxi irudikatzen da ibar guztietan, batez ere Kadagua eta Herrerias ibaietan, non alubioi-lautada ondo garatuta dagoen eta maila desberdinetako terrazak kontserbatzen diren. Tontor batzuek erreferentzia gisa balio dute termino bakoitzaren paisaian, eta beren itzala populazio eta haranetan proiektatzen dute. Hurrengo hauetaz ari gara: Ganekogorta (998 m) eta Alonsotegi; La Cruz mendia (802 m) eta Galdames; Alen mendia (798 m) Sopuertari dagokionez; Kolutza (879 m) Balmasedari dagokionez; Raneroko haitzak (719 m) Karrantzari dagokionez, edo Mazo mendia (814 m) Lanestasi dagokionez.

Zallak ezaugarri fisiko uniformeak ditu. Udallerriaren erdialdean, ibai-unitate bat dago, Kadagua ibaiarekin eta Otxaran ibaiadarrarekin bat egiten duena. Udallerrian, muinoak eta mendiak dira bi morfologia nagusiak. Iparraldean, mendien eta mendixken arteko harremana orekatua da, eta Kadagua ibaiaren hegoaldean, mendialdea muinoen gainetik dago. Unitate horiek, halaber, lurzoruen, landarearen, faunaren eta hiri-kokalekuen garapena baldintzatzen dute.

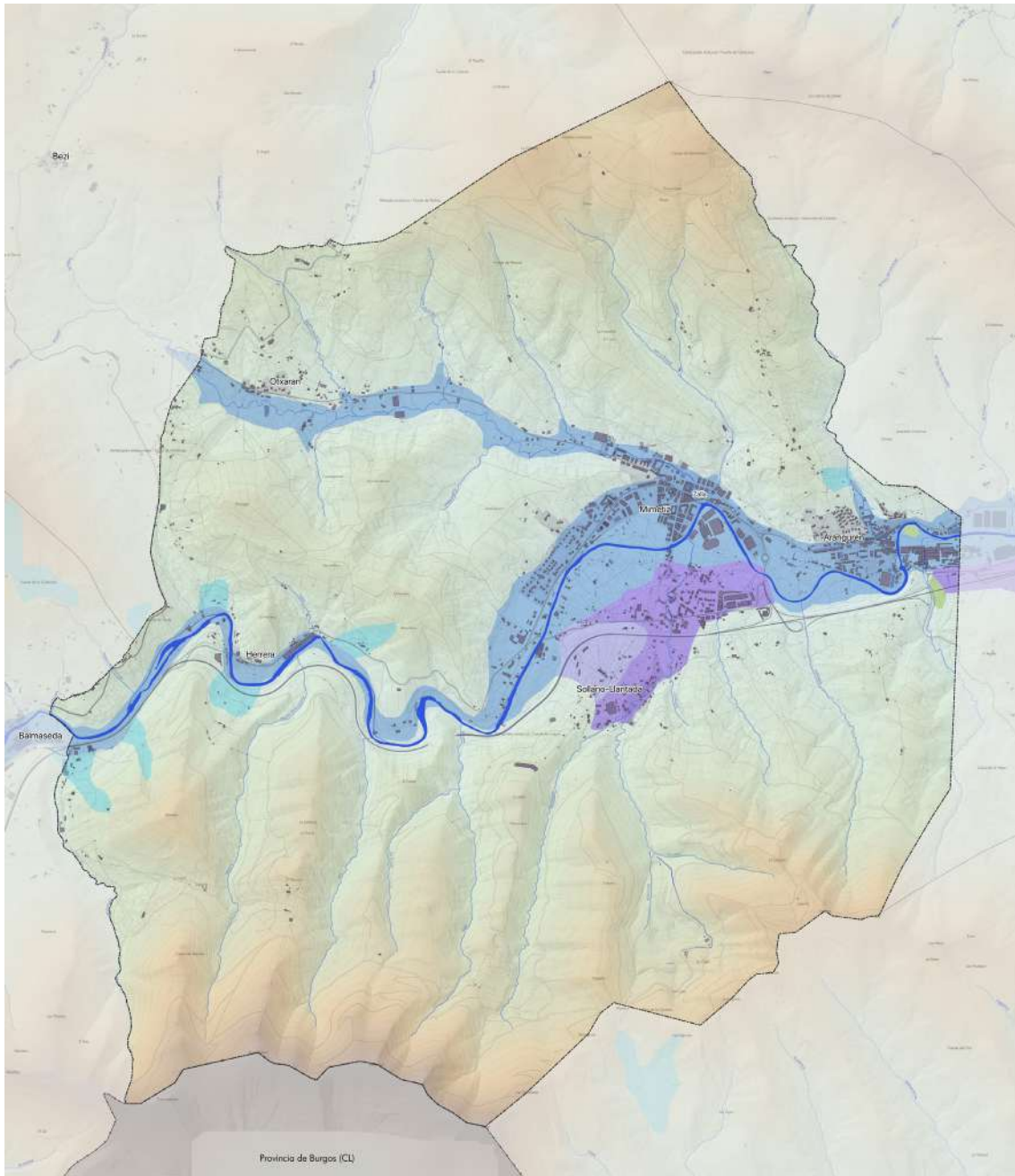
Ezaugarri geomorfologiko nagusien artean honako hauek nabarmentzen dira:

- Altitudea

Kota aldetik alde handiak daude: altitudeak 80 metro artekoak dira Kadagua ibaiaren haranean, eta punturik altuenak udallerriaren hegoaldean eta hego-mendebaldean daude, argilitaz, hareharriz eta lutitaz osatutako lursailean, eta puntu batzuetan 698 metrora iristen dira (Espaldaseca Mendía). Udallerriaren iparraldean, garaierarik handienak 500 metrotik gorakoak dira (Artegi Haizpunta), (539 metro).

- Maldak

Malda aldakorrak dituzten eremuak ditu, oro har, altuak. Zallan erlieberik leunena duten eremuak Kadagua ibaiaren eta Otxaran ibaiadarraren ertzetan daude, bertan baitaude udalerriko biztanlegune nagusiak. Oro har, % 20 eta % 50 arteko maldak dituzte udalerrian, eta ez dago % 3 eta % 20 arteko maldak dituzten eremu adierazgarriak.

GEOMORFOLOGÍA

- Coluvial de bloques / Bloke-kolubiala
- Aluvial / Alubiarra
- Terraza alta / Terraza altua
- Terraza / Terraza
- Escombreras y rellenos / Hondakindegiak eta betegarriak

Aldapa handieneko eremuak (% 50etik gorakoak) Herrerako tontorra eta udalerrriaren hegoaldean dauden hainbat mendi dira: Puzula mendia, Peñacana eta Espaldaseca.

- Esposizioak

Azaleraren ehuneko handi batean erliebe oso malkartsua du, eta horrek esposizio ugari eragiten ditu; aitzitik, udalerriko eremu lauan haize guztiekiko esposizioa nagusitzen da.

Udalerrriaren hegoaldean (Kadagua ibaiaren hegoaldean), iparraldeko (ipar-ekialdea, ipar-mendebaldea) esposizioa da nagusi; Kadagua ibaiaren iparraldeko eremuetan, aldiz, hegoaldeko hego-mendebaldeko esposizioak dira nagusi.

- Iragazkortasunak

Oro har, aztertutako eremuan dauden materialak ia iragazgaitzak direla esan daiteke (limolita, hareharriak eta lutita dira litologiarik ohikoenak), eta, gainera, dauden maldek indartu egiten dute alderdi hori. Kadagua ibaiko eta Otxaran ibaiadarreko depositu alubioien ondoan dauden kolubio-deposituek eta zabortege txikiren batek iragazkortasun handia izan dezakete; bestalde, dauden errekei lotutako alubioi-biltegiek iragazkortasun ertaina izan dezakete.

2.4. UR-BALIABIDE NATURALAK

Hararen konfigurazio geografikoak, sakonerarekin eta lurzoru-eskasiarekin batera, lehendik dauden ibar-azalera urriak zuzenean kolonizatzeko joera eragin du, ibaien behar funtzional, natural eta urbanoekin oso eskuzabalak ez diren ertzak antolatzeke irizpideekin.

Ibai eta erreken ertzetako Lurralde Plan Sektorialak (Kantauriko isurialdea) erabaki horri ekin nahi dio, zonakatzearen bidez ordenatuz. Ibaien eta erreken ertzak LPSaren bidez zonifikatzen eta/edo izapidetzen dira, hurrengo era honetan:

1. Ibaiertzen zonakatzea, Ingurumen-Osagaiaren arabera.
2. Ur-ibilguak Arro Hidraulikoen arabera izapidetzea.
3. Ertzen zonakatzea, Hirigintza-Osagaiaren arabera.

2.4.1. GAINAZALEKO URAK

Zallako hiriguneen kokalekua errosario moduan dago kokatuta, erdi tiratutako haranetako eremu lauenak aprobetxatuz. Haran horiek inguruko azaleko ibai-ibilgu nagusiak zeharkatzen ditu, Kadagua ibaiak. Arrain-hezurraren forman, garrantzi txikiagoko zenbait errekek elkartzen ditu, baina topografian arrasto sakona uzten dute. Ardatz egituratzaile nagusia Kantauri Ekialdeko demarkazio hidrografikoa da, estatuko administrazioak kudeatzen duena.

Eremu funtzionalaren testuinguruan, sare hidrografikoa trinkoa da, Ordunteko Mendietatik Kantauriraino jaisten diren ibai ugariarekin. Eremuan plubiositate handia dago, eta, horrekin batera, malda handiak, ibilbide laburra eta haranen meharra dira ibai horien uholdeak. Higadura-ahalmen handia dute, eta landare-estalkiak geldiarazten du, neurri handi batean, hura kontserbatzen denean.

Oro har, ibai horien goi-ibarrek kalitate ona eta kontserbazio-maila egokia dute ertzetan, baina azken zatietako degradazioak loturarik gabe uzten ditu zeharkatzen ari diren unitate

fisikoak eta zeharkatzen ari diren naturguneak. Hala ere, hiriguneak dauden tarterik baxuenek antropizazio-maila oso handia dute, eta uren kalitatea oso baxua da.

Kadagua ibaia

Kadagua ibaia Burgosko izen bereko herrian jaiotzen da, eta luzeraren lehen herenean Gaztelako probintzia horretatik igarotzen da. 463,1 Km²-ko arroa du (Bizkaiko handienetako bat), ekialdetik ipar-ekialdera orientatuta, eta guztira 322 km-ko luzera du.

Ibaia Seronetik sartzen da Bizkaian, eta Balmaseda, Zalla, Gueñes, Sodupe eta Alonsotegi herrietatik igarotzen da; azkenean, Bilboko itsasadarrean itsasoratzen da, Zorrotza parean.

Arroan hiru tarte bereiz daitezke. Jaiotzetik Zallara doan lehenengoan, ondo kontserbatutako pagadi eta hariztiez gain, ibaiertzeko haltzadiak egoera onean daude, eta, gainera, larreak ere badira, tarte horretan landare-egitura ona ematen dutenak. Bertan dago, Burgos probintziako mugaren eta Penillako presaren artean, Balmasedako arrantza-barrutia.

Bigarren zatia Zalla eta Gueñes artean doa. Hemen ere hesi bat dago, Mella presatik Charco zubiraino. Bigarren zati horretan, ibaia izugarri aldatzen da, ubidearen zati batean kanalizatu eta dragatu delako. Horren ondorioz, ibaiertzeko landaredia ia erabat suntsitu da.

Azken zatian, eta bereziki Arangurenetik, Kadaguak oso itxura degradatua du; izan ere, arestian azaldutakoaz gain, hainbat faktoria-mota daude (metalurgikoak, kimikoak eta paperontziak, besteak beste) ibaiaren ondoan kokatuak.

Kadagua ibaiaren adar nagusiek, Zallatik duen igarobidean, 1 eta 10 km² arteko osagai hidraulikoa dute:

Aldea	Izena	Arroaren azalera km²
Ezkerraldea	Otxaran-Retola erreka	11,1
	San Cristobal erreka	1,7
	Maruri erreka	3,4
Eskuinaldea	Angostura	
	Sollano	
	Zeladilla erreka	2,1
	Fuentefría erreka	1,7
	Kalleja erreka	5,8
	Katxupin erreka	1,4
	Errekaguren	

Kadagua ibaiaren korrante nagusiaz gain, azaleratzeak eta gainazaleko ur-urtegi txikiak daude arroan.

A. GAINAZALEKO UREN KALITATEAREN OINARRIZKO EZAUGARRIAK

Ziklo hidrológico naturala eta giza jardueraren erabakigarriak dira uren kalitatean, Kantauri Ekialdeko Arroaren Plan Hidrológicoaren arabera. Horrek esan nahi du ziklo naturalari esleitutako zatia giza jardueraren inpaktuaren ebaluaziotik identifikatu, neurtu eta bereizi behar dela; beraz, kalitate-aldagaiak ausazko aldagaitzat hartu behar dira. Ondorioz, erabilgarria da horiek deskribatzea, bai estatistikari dagokionez, hala nola banaketa-parametroei degokienean, bai arroaren ezaugarriari dagokienez ere.

Balio historikoen azterketa eta analisiaren arabera, ondoriozta daiteke Kantauri Ekialdeko DHko lurrazaleko ur kontinentalen ezaugarrietako asko demarkazioan dauden multzo

litologikoekin zerikusia duen nolabaiteko zonakatze baten ondorio direla, eta korrelazio bat dagoela kare-tipologia eta -litologien eta parametroen balio altuenen artean.

Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrologikoko urek eroankortasun-balioak dituzte, 250 S/cm-tik 1.000 S/cm-ra bitartekoak, nahiz eta datu gehienak 700 S/cm-tik beherakoak izan.

Oro har, eroankortasun- eta pH-atalaseak ondo doitzen dira dauden tipologia desberdinetara; hala ere, kasu jakin batzuetan, bai tokiko litologia gatzgabeagoengatik, bai udan aldagaien balioak nabarmen aldatzen dituen emariaren urtaroko aldakortasunagatik, litologia jakin batzuei lotutako PHiren atalaseak zorrotzgiak dira. Horregatik, egoeraren ebaluazioan, tipologiaren arabera aldakorrak ez diren fisiko-kimikoen atalase orokorrak erabili dira.

Zallako udalerrria Bilbao-Bizkaia Ur Partzuergoaren barruan dago, eta Kadagua Garaiko Sistemaren bidez saneatzen da. Hondakin-urak Zalla-Gueñes tartean biltzen dira, Gueñesko HUAraino iristen dira, eta han araztu eta Kadagua ibaira itzultzen dira.

Uraren kalitate biologikoa

Oro har, ur-sistemak giza jarduerak gehien eragiten dituzten ekosistemetako bat dira. Uren gaineko inpaktua oso anitza da, bai kaltetu daitezkeen ekosistemen aniztasunagatik, bai giza jarduera askotarikoengatik, zeinak, aldi berean, ingurune natural baten degradazioa eragin dezaketen aldaketa ugari eragiten baitituzte, baita baliabidea ez erabiltzeagatik ere.

Ekologiaren ikuspegitik, ibai bat edo beste edozein ekosistema kutsatuta dago materialen sarreraren, ekoizpenaren, irteeraren edo deskonposizioaren artean desoreka kualitatiboa edota kuantitatiboa dagoenean. Beraz, kutsadura egoera natural batekiko eboluzioa da, eta ibaiaren kasuan, egoera naturala inpaktuaren aurreko ibaiaren baldintzek definitzen dute.

Kadagua ibaian, goi-arroko uren kalitate bikaina eta ibaiak Balmaseda, Zalla, Gueñes eta Sodupeko hiriguneak zeharkatzean jasotako inpaktua kontrastatzen ditu. Gueñesko hondakin-urak tratatzeko estazioa handitzea, Gordexolako eta Sodupeko isurketak gehituta, Bizkaiko arro hori hobetzea dakar.

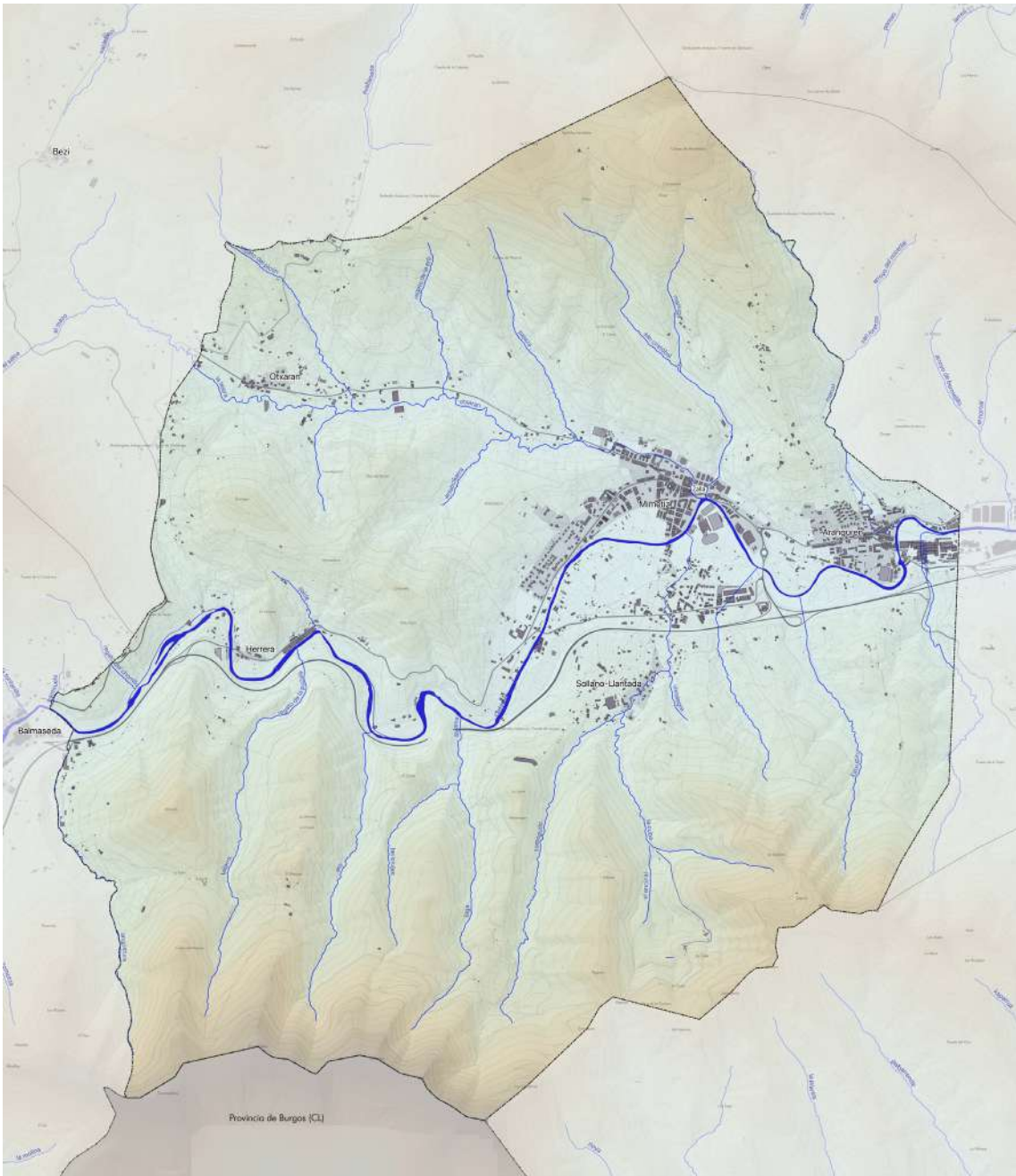
Zallako udalerritik igarotzean, Kadagua ibaia Kadagua-A ur-masaren parte da, Uren Esparru Zuzentarauaren arabera egindako sailkapenaren arabera. Masa horren ezaugarri nagusia KAD372 estazioa da, duela 15 urtetik kontrolatzen dena. Uraren baldintza fisiko-kimikoak asko hobetu dira, eta 2002az geroztik betetzen dute beren ingurumen-helburua, komunitate fitobentonikoak bezala. Hala ere, EAEko Ibaien Jarraipen Sarearen adierazle biologikoek zehazten dutenez, 2008ko kanpainako txostenean egoera ekologiko moderatua du.

Udan, egiaztatu da ur baxuetan ez dela bete OEK programaren ingurumen-helburua (ikus EAEko Ibaien Egoera Kimikoaren Jarraipen Sarearen txostena. 2008ko kanpaina).

Bestalde, baso erriparioa egoera txarrean dago, batez ere estaldurarik ez dagoelako, eta aldaketa hidromorfologiko eskasak ere bai, geltokia kokatuta dagoen zatiaren jarraitutasunean eta ibai-konektagarritasunean izandako kenketen eta eraginaren ondorioz.

2.4.2. LURPEKO MASAK

Udalerrri osoa Hegoaldeko Antiklinorioko Jabari Hidrogeologikoan dago, eta Balmaseda Elorrioko Unitate Hidrogeologikoaren ezaugarriak ditu. Zehazki, udal-iparraldean dago Jorrio-Sodupe sektorea, ordezkartza argia duen domeinuko sektore bakarra. Halaber, Zallako Kuarternarioko lurzoruei lotutako masak ere aipatu behar dira.

AZALEKO URAREN BILBEA

— Erreka, ubidea

Ibai-bilbea. Iturria: [www. GeoEuskadi.eus](http://www.GeoEuskadi.eus)

A. BALMASEDA ELORRIO UNITATE HIDROGEOLOGIKOA

Balmaseda-Elorrio MASb (016.303 identifikazio-kodea duen 01.08 unitate zaharraren zati bat) Demarkazioaren ekialdean dago (016), eta herrigune ugari ditu, normalean txikiak, aztergai dugun MASbaren lurraldean sakabanatuta. Elorrio, Durango, Bilbo, Amorebieta, Balmaseda eta Zalla nabarmentzen dira.

EEEren (Energiaren Euskal Erakundea, 1996) azterlanean, Balmaseda-Elorrio masa dagoen eremua ez zaio inongo unitateri atxikitzen. Aipatutako azterlanaren arabera, eremu horiek eskualde-mailan interes hidrogeologiko txikia duten arren tokian-tokian interesgarriagoak diren materialez osatuta daude.

Egiturari dagokionez, Balmaseda-Elorrio masa Hegoaldeko Antiklinorioko Jabari Hidrogeologikoan integratuta dago. Jabari horrek Arabako Plataforma-Bilboko Antiklinorioko domeinuaren iparraldeko erdia eta Euskal Arkuaren hegoaldeko zatia hartzen ditu. Egiturazko bi eremuak Bilboko faila den elementu handi batek banatzen ditu.

Egiturari dagokionez, aztertutako eremua hegoaldeko jabari hidrogeologikoaren erdialdean dago, eta unitatearen iparraldeko eta hegoaldeko ezaugarri geologikoen eragina du. Iparraldeko erdialdea, maiz tolesturak, failak eta hausturak dituena, NO-SE norabide nagusikoa, egitura handiagoekin lotuta dago, hala nola Bilboko antiklinorioarekin, Aralarko antiklinalarekin eta Bilboko failarekin. Konplexutasun tektonikoaren ondorioz, azaleratzeak oso banatuta agertzen dira, orografia malkartsua sortuz. Hegoaldean, ordea, materialek alboko jarraitutasuna dute, sedimentazio-baldintzak lasaiagoak direlako. Tektonika leunagoa da hemen, eta materialak forma monoklinalean jartzen dira, SOrako buzamendu baxuekin (30 °).

Funtzionamendu Hidrogeologikoa

Balmaseda-Elorrio masaren funtzionamendu hidrogeologikoa, definitutako FGPei eta EEEren azterlanean (1996) deskribatutako informazioari erreparatuta:

- Kareharri arrezifalak eta bioklastiko kretazikoak

Material horiek akuifero txiki zatikatuak sortzen dituzte, karbonatatuak, pitzaduraz eta karstifikazioz iragazkorrak, eta haien muga naturalak inguruko material iragazgaitzek zehazten dituzte.

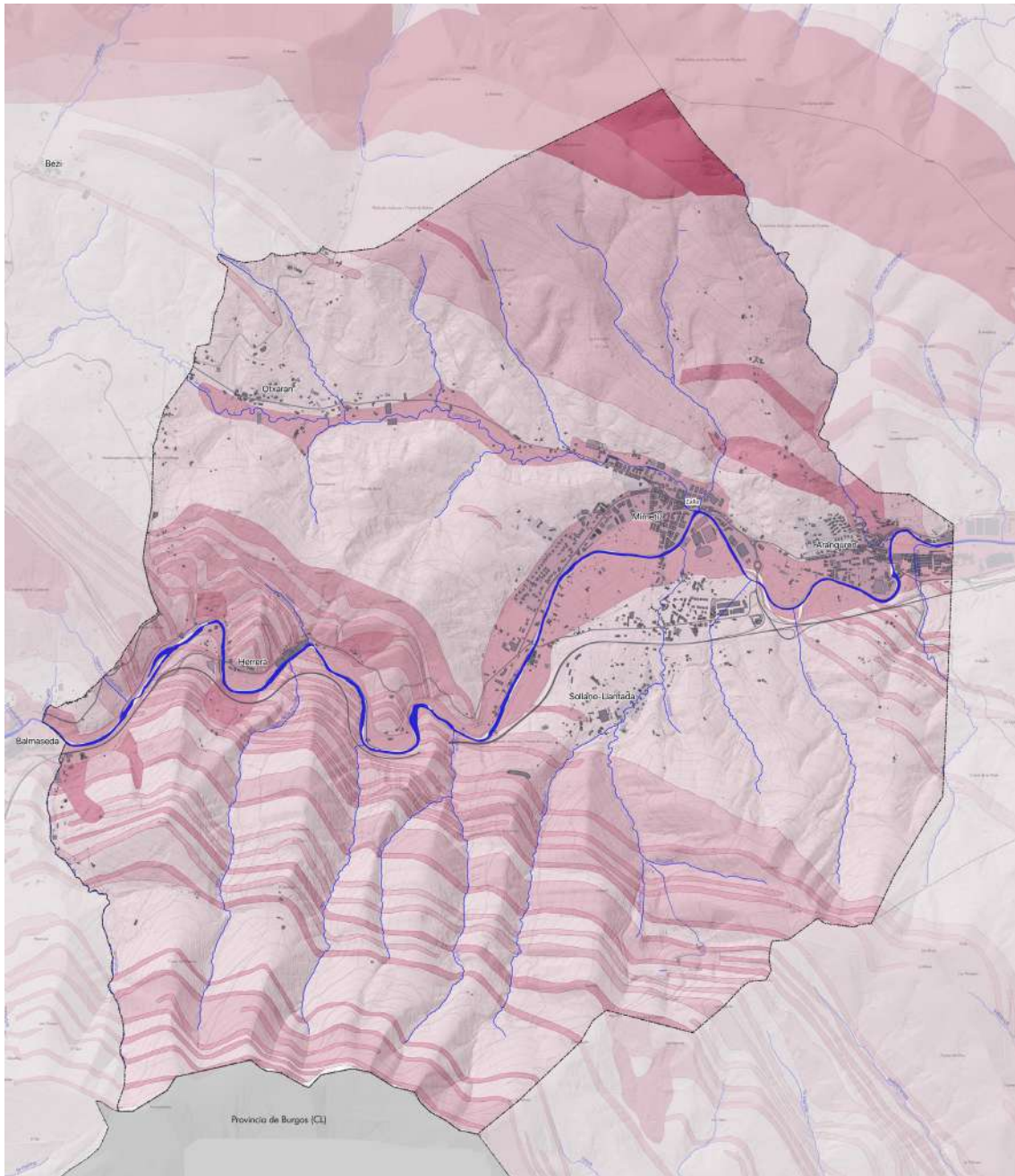
Oro har, iragazkortasun nagusia disoluzioaren bidez sortu den akuifero libre gisa funtzionatzen dutela uste da, eta lehentasunezko sareak antolatzen dira, ur-masaren sorrerek izan ditzaketan emari-aldaketez arduratzeko.

Elikatu egiten da prezipitazioak zuzenean iragazten direlako, eta Aramontz unitatetik gertu forma exokarstiko ugari daudelako. Eremu puntaletan ere egon daiteke arrezife-kareharrien kontaktuan batzen diren erreka txikien elikadura erantsia.

Drainatzea iturburu ugaritan zehar egiten da, nahiz eta isurketa lausoak ere gerta daitezkeen, identifikatutako azaleko ur-masen ibilguetan zehar irteerak eginez.

- Legarrak eta harea kuaternarioak

Material kuaternario horiek akuifero detritikoak sortzen dituzte, oro har finkatu gabeak, granulen arteko porositatekoak, anisotropia handikoak eta, oro har, potentzia txikikoak. Maila piezometrikoa azalera topografikotik oso hurbil dago, eta horrek, metaketak eragiten

AKUIFEROEN KALTEBERATASUNA

0 - Ez dago zaugarritasun nabarmenik	3 - Batez besteko urrakortasuna
1 - Kalteberatasun oso txikia	4 - Kalteberatasun handia
2 - Kalteberatasun txikia	5 - Kalteberatasun oso handia

Ibai-bilbea. Iturria: www.GeoEuskadi.eu

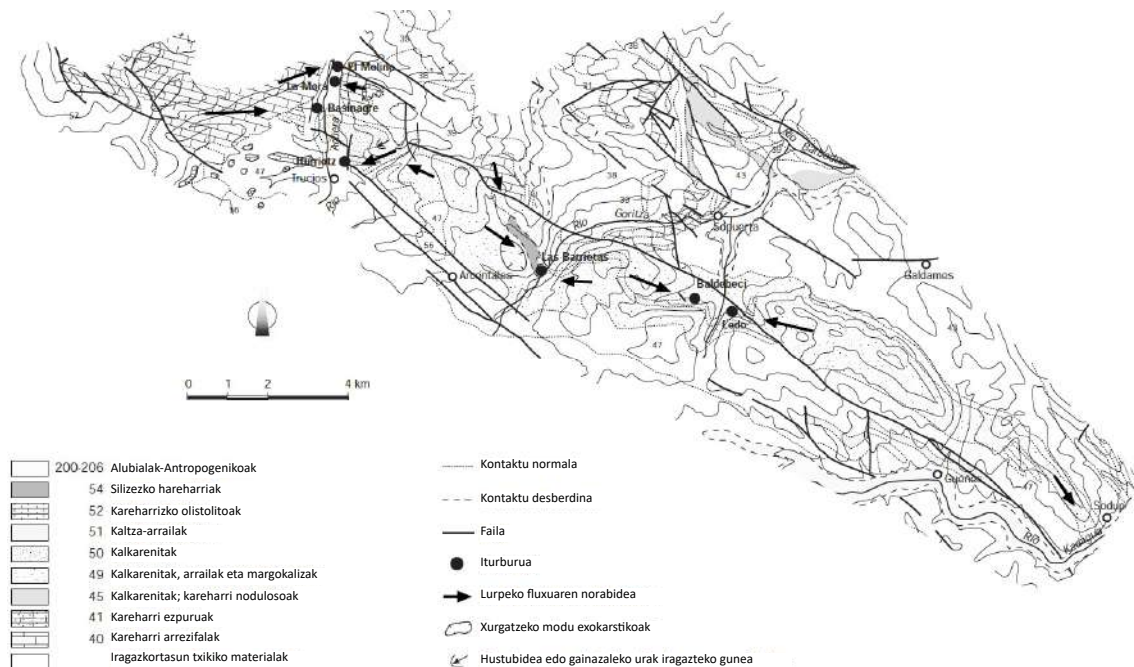
dituzten morfologia leunekin eta indusketa-erraztasunarekin batera, lurpeko baliabideak laster aprobetxatzea ahalbidetu du tradizioz.

Akuifero kuaternarioak hidraulikoki lotuta egon ohi dira gainazaleko ibilguetara, eragin/jario erlazio aldakorrekin, azaleko ibilguaren sartzearen arabera, ur-laminak akuiferoan eta ibaian dituen altuera erlatiboen arabera, materialen parametro hidraulikoen arabera eta ibilguaren ohearen betetze-mailaren arabera. Material kontsolidatuekin lotutako akuiferoekiko konexio hidraulikoa ere izaten dute.

B. JORRIO-SODUPE SEKTOREA

Jorrios mendigunetik (Agüera ibaiaren arroa) Soduperantz (Kadagua ibaiaren arroa) hedatzen da, uharririk gabe osatutako Cantabria ibaiarekin muga eginez, eta fazie-aldaketa bat gertatzen da, iragazkortasun ertaineko material kalkarenitikoetarantz. Sektore honetan dauden akuiferoak ezin dira argi mugatu; izan ere, garrantzitsuena (Jorrios-Gordon mendigunea) Kantabrian zehar luzatzen da, Maparen mugetatik kanpo, eta gainerakoa kareharri arrezifalen azaleratze isolatu txikiekin lotzen da, inguruko iragazkortasun ertaineko materialekin harreman hidrauliko deskonozidoekin (4. irudia).

Akuiferoak, batez ere, prezipitazio-urak iragaztearen bidez kargatzen dira. Prozesu hori mesedegarria da zenbait eremutan, hala nola Jorrios mendigunean eta Gordon mendigunean, arro endorreikoen garapen karstiko ikusgarria dagoelako (torkak, zuloak) eta, ondorioz, lurzoru eta landaretza gutxi dagoelako. Beste eremu batzuetan, esaterako, Peñalbako errekan (Turtziotik gertu), iragazkortasun txikiko formazioetatik datozen azaleko jariatze-urekin birkargatzea ere kontuan hartu behar da; isurketa horiek ibilguan dauden hustubideetan infiltratzen dira, baita agorraldian ere.

Deskarga iturburuen bidez egiten da, eta zuzenean sektorea zeharkatzen duten ibaien ibilgura (Agüera, Goritza, Barbadun edo Mercadillo, Kadagua). Iturburu garrantzitsuenak Agüera inguruan daude, kareharriekin kontaktuan, ibaiaren ondoan, eta, kasu batzuetan, Basinagre edo Babeslekuaren eta Moraren kobazuloa trop-plein motako iturburuak dira, eta horietan akuiferoko maila piezometrika igotzen den heinean, goiko kotetara dauden irteerak aktibatzen

dira. Portaera mota honen adibiderik ikusgarriena Morarena da, iturburuaren irteera altuena, ur altuetan bakarrik aktibatzen dena, orduan segundoko hainbat metro kubikoko emariak ekarriz.

Aipatzekoak dira, halaber, Iturriotz iturburua, Peñalba errekan kokatua, erreka horren infiltrazioaren eragina duena, agorraldian erabat, eta Las Barrietas iturburua eratzen duten iturburuaren multzoa, Goritza ibaiaren ondoan, funtsean kalkarenitikoak diren materialak drainatzen dituztenak. Mapan aintzat hartutako gainerako iturburuak, sektorean zehar banatuak, kalkarenitekin edo kareharri arrezifalekin lotzen dira beti.

Sektore honetan edukiera iraunkorreko estaziorik ez dagoen arren, hainbat puntu kontrolatu dira aldi luzeetan azterketa hidrogeologikoen esparruan. Hala, Agüera ibaiaren ekarpenak hainbat ataletan kontrolatu ziren, kareharrien sarreran eta irteeran, eta agerian geratu zen lurpeko fluxuen kontzentrazioa ibilguaren zati horretarantz, batez ere El Molinoko presaren sektorean. Goritza ibaian eta Barbadun ibaian ere antzeko portaera izan dute, eta material kalkarenitikoaren lurrazpiko ekarpen zuzenak jaso dituzte.

Iturriotz iturburua, Laguanaz eta Ojo La Fuente ere deitua, emariaren etengabeko kontrolaren xede izan zen urte batzuetan (1983-85), eta bere ekarpenen batez besteko kopurua 90 l/s. Similaresek Agüera ibaiari lotutako gainerako iturburuak izan ditzakete (Basinagre, Mora, Errota), nahiz eta behatutako emarien aldakortasun handia, hainbat m³/s-tik hasi eta ia agortua izan daitekeen.

Sektoreko lurpeko fluxuen eskema 4. irudian agertzen da. Lehen esan bezala, fluxuak ibaietarantz bateratuz antolatzen dira, horiek baitute oinarritzko maila. Jorrios mendigunearen eremuan, saiakuntza batzuk egin dira trazagailuarekin, sodio fluoreszeina eta litio kloruroa erabiliz; horri esker, estolda-zuloen eta iturburu edo ibaien arteko loturak egiaztatu ahal izan dira.

Horrela, agerian geratu da Agüera ibaiaren eskuineko ertzean dagoen Mora ibaiaren sorrera garrantzitsua ez dela Gordon mendiguneak sortzen duen karbonatatutako azaleratze txikiaren deskarga-puntu bat soilik, baita ibaiaren ezkerreko ertzean dagoen Jorrios mendigunearena ere, ibaiaren ibilguaren azpian zirkulazio sifonatzaila dagoela agerian utziz. Trazadurak Basinagre iturburuan ere agertu ziren, eta zuzenean Agueraren ibilguan. Jorrios mendiguneko hustubideetan egindako kolorazioak, baina Kantabriako lurraldean Agüera ibaiaren zati horretarantz ere abiatu dira. Saiakuntza batzuetan berreskuratutako trazatzailearen tasak oso baxuak izan dira (<%10), eta horrek Jorrios-Gordoneko sektore batzuetan erreserbak garrantzitsuak izan daitezkeela pentsarazi du.

Trazatzailearekin egindako saiakuntzaren adibide gisa, 5. irudian ikus daitezke 1987ko urrian egindako emaitzak, litio kloruroarekin, Peñalbako errekaaren hustubide batean, Turtzioz hiritik hurbil, Iturriotz iturburutik atera zena. Itzulketa-tasa % 95ekoa izan zen, eta horrek saiakuntzaren ontasuna erakusten du. Trazadorea hustubidetik iturburura igarotzeko batez besteko abiadura, 1.280 m-ra, 11 m/h ingurukoa izan zen, saiakuntza egiteko baldintzetan (iturburuaren hidrograma behatu). Abiadura handixeagoak, 17-20 m/h ingurukoak, Jorrios mendigunean ikusi dira emari-baldintza bertsuetan.

Balantze hidrikoari dagokionez, kontuan izan behar da kareharriak azaleratzeko baldintzei buruz arestian adierazitakoa, eta kalkarenita elkartuen portaeraren berri ez izatea (ez baitago inolako zundaketaren berririk); horri gehitu behar zaio xehetasun-azterketetarako Kantabriarekiko muga administratiboak dakarren arazoa. Ondorioz, ematen diren datuak zenbatespenak dira, eskuragarri dauden neurri puntualetan oinarrituta.

Agüera ibaiaren eremuan, 17 km²-ko azalera-herapenerako, 950 mm-ko euri erabilgarriko eta infiltrazio-koefizienterako (azalera-herapenerako karbonatuen zati handi batean % 100 eta kalkarenitikoetan % 50 artekoa), urtean 14 Hm³-ko batez besteko baliabide berriztagarriak dira. Baliabide horiek Agüera ibaitik hurbil eta zuzenean ibaiaren inguruan dauden iturburuen bidez drainatzen dira.

Euri erabilgarria ekialderantz murrizten dela kontuan hartuta eta material kalkarenitikoetarako aipaturako infiltrazio-koefizientea aplikatuta, urtean 3,5 Hm³ inguruko baliabideak sortzen dira, bai Goritza erreka Barrieten bidez drainaturako ekarpenetarako, bai Barbadun ibaiak drainaturakoetarako, Baldebeci eta Ledo iturburuen bidez, batez ere. 1,5 Hm³ balio txikiagoa izango lukete sektorearen ekialdeko muturrean dagoen Kadagua ibaira drainaturako baliabideek.

Ondorioz, sektore osorako urteko baliabideak 19 Hm³-koak izango direla kalkulatu da.

C. ZALLAKO LURZORU KUATERNARIOEN SEKTOREA

Depositu kuaternarioek akuifero detritikoak sortzen dituzte, oro har finkatu gabeak, granulen arteko porositatekoak eta anisotropia handikoak. Erregimena librea edo konfinatua da.

Maila piezometrikoa azalera topografikotik oso hurbil dago. Horrek, metaketek eragiten dituzten morfologia leunekin eta indusketa-erraztasunarekin batera, lurpeko baliabideak laster aprobetxatzeko aukera eman du tradizioz. Izan ere, akuifero kuaternarioek, neurri handi batean, eta oraintsu arte, haien gainean kokaturako populazioak hornitzen lagundu dute, normalean etxeko erabilerako putzuetatik abiatuta. Eraketa horiekin lotutako ur-puntu kopurua oso handia da.

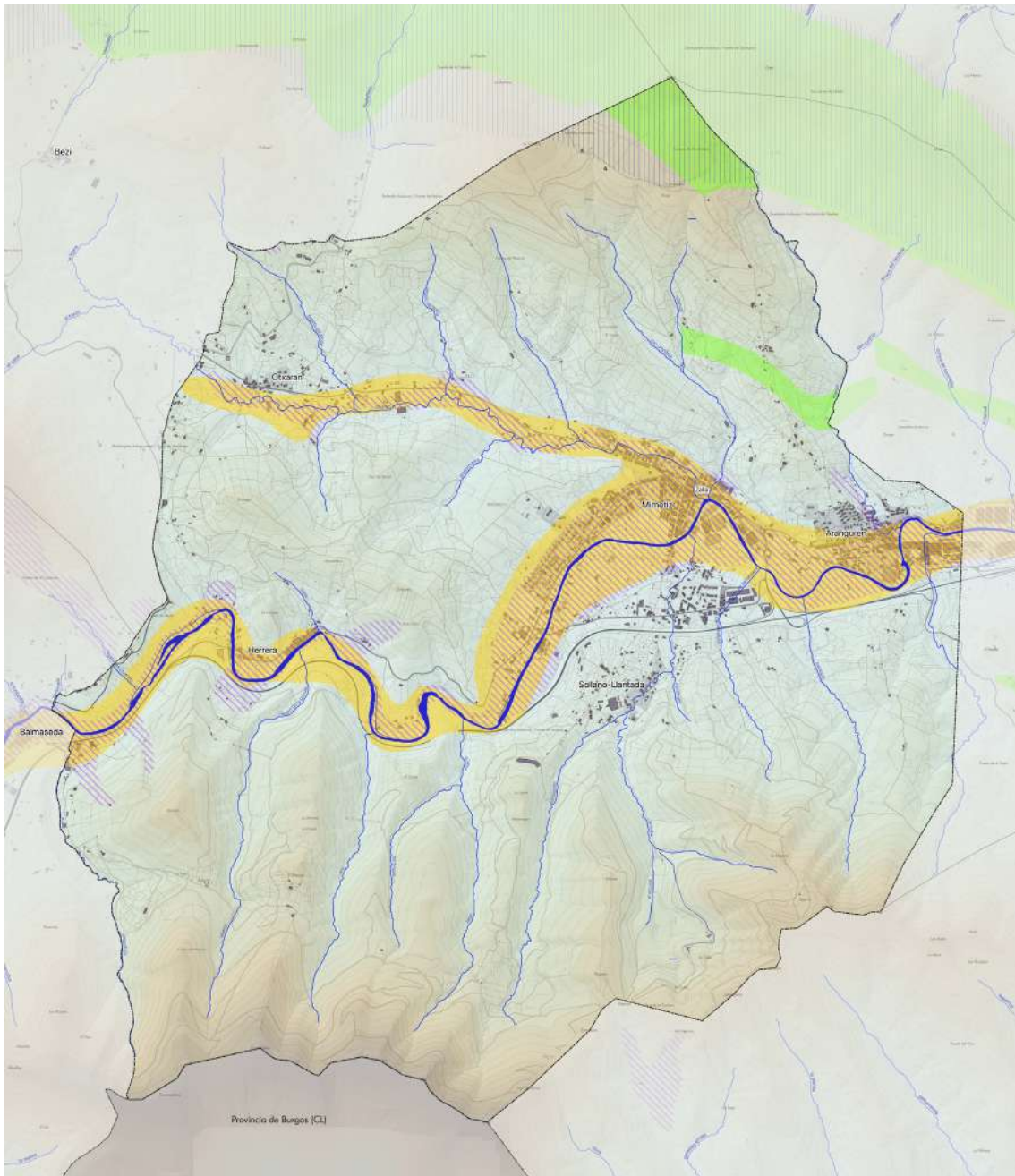
Oro har, induskaturako putzuak dira, diametro handikoak (0,5-1 m), sakonera txikikoak eta errendimendu oso txikikoak. Gehienak ez dira erabiltzen gaur egun, eta kasu askotan itxi egin dira. Hori dela eta, eta informazio gutxi dagoenez, ez dira inbentarioan sartu.

Maila piezometrikoaren gainazaleko posizioaren beste ondorio bat hezeguneen presentzia da, batez ere deskarga-eremuetan, azalera piezometrikoaren eta topografikoaren arteko elkargunearen ondorioz.

Akuifero kuaternarioak hidraulikoki lotuta egon ohi dira gainazaleko ibilguetara, eragin/jario erlazio aldakorrekin, azaleko ibilguaren sartzearen arabera, ur-laminak akuiferoan eta ibaian dituen altuera erlatiboaren arabera, materialen parametro hidraulikoen arabera eta ibilguaren ohearen betetze-mailaren arabera. Material kontsolidatuekin lotutako akuiferoekiko konexio hidraulikoa ere izaten dute.

Ezaugarri hidrokimiko oso aldakorrak dituzte, hainbat alderdiren arabera, hala nola biltegien eta substratu harritsuaren litologia, berriz kargatzeko uraren kimismoa eta kutsadura-prozesuak. Zentzu horretan, maila piezometrikoa azalera topografikotik hurbil egoteak kutsadurarekiko urratze arrisku handia dakar. Hiriguneak eta nekazaritza- eta industria-jarduerak ezartzeak (deposituen topografia ia lauak lagunduta) kutsadura-arazo handia sortu du zenbait kasutan, isurketen ondorioz, bai ibaiaren ibilguan, bai zuzenean akuiferoaren azalera.

Zallakoa bere barneko ibai-alubial motakoa izanagatik nabarmentzen da. Barrualdeko ibai- eta alubioi-kuaternarioak terraza-sistema konplexu batean artikulatzen dira; horien artean, garrantzi hidrogeologikoagatik nabarmentzen dira egungo terraza edo uholde-lautada (ibaiaren gainetik 0-5 m) eta beheko terraza (ibaiaren gainetik 5-10 m). Goiko terrazek esekitako akuiferoak ematen dituzte, garrantzi gutxikoak beti.

LURPEKO UR-MASAK

Masa akuiferoak sektoreak

■ Kuarternarioa_Balmaseda-Elorrio

■ Jorrios_Sodupe

▨ Interes Hidrogeologikoko Eremua

▨ Eremu kaltebera: akuiferoa

Bi talde handitan bana daitezke: arro kantauriarreko taldea eta arro mediterraneoko taldea. Kantauriar arroko kuaternarioen ezaugarri nagusia, oro har, garapen mugatua da, bai hedadurari dagokionez (13 km² arte, Durangoko kuaternarioan), bai lodierari dagokionez (batez besteko potentzia ez da 10 m baino gehiagokoa izaten). Hala ere, eta substratu harritsu triasiko baten presentziari dagokionez, 30 m-tik gorako potentziak eman daitezke (Mungia). Bestalde, horietan fazies finak dira nagusi. Ondorioz, lortzen diren transmisibitateak murriztu egiten dira (4-10 m²/egun).

Kuaternario-lodiera txikia denez, gainazala, oro har, substratu harritsuaren gainetik igarotzen da. Horrek, deposituen iragazkortasun txikiarekin batera, akuifero horiek ur-ibilguen mende jartzea eragozten du. Akuifero horien funtzionamendua librea da, nahiz eta guztiek konfinamendu-lokal gutxiago izan.

Uren konposizioa kaltzio bikarbonatua da, mineralizazio ertainekoa. Industria-jatorriko kutsadurak maiz eragiten dio kalitateari (Durangoko eta Zallako kuaternarioak). Akuifero horien berezko baliabideak oso urriak dira, eta ezin dira induzitutako birkargaren bidez nabarmen handitu. Dauden putzuak, oro har, diametro handikoak dira, etxean erabiltzen dira eta gaur egun ez dira erabiltzen. Produktibitatea oso baxua da, l/s baino txikiagoa, eta, beraz, oso interes txikia du ikuspuntu hidrogeologikotik.

2.5. BIDIBERTSITATEA: FLORA, FAUNA ETA HABITATAK

Zallako baldintza klimatikoak, edafologikoak eta orografikoak ekialdeko euskal azpisektore biogeografikoari dagozkio, eta zuzeneko eragina dute egungo landareztan eta paisaian. Bere baldintza biogeografikoak eskualde atlantikoa-Europa erdialdekoa, superprobintzia atlantikoa, probintzia kantauriar-atlantikoa, euskal sektore kantauriarra eta hegoaldeko azpisektore kantabriarra dira.

Azpisektorearen ezaugarri nagusia uda oso euritsuak erregistratzea da. Silizezko substratuak dira nagusi, eta landaredi-sailak partekatzen ditu Santanderino-Bizkaitarrarekin. Hala ere, klimaren eta substratuaren ezaugarriak direla eta, proportzioa desberdina da. *Carpinus betulus* nabarmentzen da. *Hyperico pulchri-Querceto roboris-S.* haritzaren serie azidofiloa ohikoagoa da substratu azidoen estentsioa baino. Artadiak, aldiz, urriak dira. *Saxifraga hirsutae-Fageto-S.* ko pagadiak oso kota baxuetan daude, 300 m-tik gora, prezipitazio handien ondorioz. *Saxifraga hirsutae-Fageto-S.* ko pagadiak oso kota baxuetan daude, 300 m-tik gora, prezipitazio handien ondorioz. *CariciFageto-S.* serie basofiloak *Teucro-Genistetum Oeste* espezieko komunitateak ditu ordezkapen-sastraka gisa.

2.5.1. LANDAREDI POTENTZIALA

Eremu Funtzionaleko landaredia Eurosiberiako eskualdekoa da, solairu bioklimatiko muinotarren (Zalla) eta menditarren barruan. Muinoa 600 metro ingurura igotzen da, eta estai menditarra 1.300 metrora. Substratu, material eta morfologiaren aniztasunak, gizakiaren ekintza eraldatzaile biziarekin batera, landare-paisaien aniztasun nabarmena dakar berekin, eta horiek, oro har, altitude, litologia eta intsolazio konbinazio desberdinei dagozkie.

Landarediari dagokionez, haranak eta mendiak zoru muinotarrekoak dira, itsasotik hasi eta 600 metroko altuerara arte. Haritz kandudunezko basoak dira nagusi, kareharrizko azaleratzeetan eta ur-ibilguen ondoko "erkametz" motako haritzak dituzten artadi txiki batzuek soilik eteten dituztenak.

Haritzaren mailatik gora, pagoa izango litzateke nagusi, malda handiak eta lurzoru urriak dituzten eguteretan izan ezik; horietan, eremu horretan 400 metrotik gora dagoen ametzazabalduko litzateke.

Baso handietako landaredi potentziala desagertu egin da, eta masa etenetan geratu da. Honako hauek dira landaredi-unitate nagusiak:

- Baso misto atlantikoa edo baso mesofitikoa, haritz eta lizarrak dituen (Polysticho setiferi-Fraxinetum excelsioris).
- Harizti azidofiloa (Hyperico pulchri-Quercetum roboris) substratuen gainean (hareharriak, esaterako) sortutako lurzoru azidoetan garatzen da.
- Pagadi basofiloa edo kaltzikola (Carici sylvaticae-Fagetum sylvaticae). Kareharrien gainean eta marga eta kareharri margotuen gainean garatzen da.
- Pagadi azidofiloa (Saxifrago hirsutae-Fagetum sylvaticae). Substratu azidoen gainean banatzen da 500 metrotik gora, eta hezetasuna bilatzen du bertan.
- Haltzadi kantauriarra (Hyperico androsaemi-Alnetum glutinosae). Eremu osoko erriberako ahoen berezko landare-eraketa da.
- Artadi kantauriarrak (Lauro nobilis-Quercetum ilicis). Oso egitura trinkoak dira, oihanpe itxiak dituztenak.
- Quercus pyrenaica espezieko ameztiak (Melampyro pratensis-Querceto pyrenaicae). Ordunteko mendien hegaletan agertzen da, silizeko substratuen gainean, hareharrien gainean, esaterako.
- Quercus petraea hariztia. Muino eta menditar estaien artean hazten dira, batez ere hareharrizko lurzoruen gainean.

Landaredi klimazikoak, gaur egun, azalera txikia hartzen du: harizti-unada txikiak, haltzadi kantauriarraren zati txikiak ibaien ertzetan gutxien aldatutako eremuetan eta artadi kantauriarra La Herreran.

Haltzadi kantauriarra eskualdeko ibai eta erreken ibilgu guztietan nagusi izan daitekeen basoa da. Baso horren berezko espeziea, haltza (Alnus glutinosa), lurzorua maiz putzuz estaltzeak, gelyazioak eta abarrek baldintzatzen duten arren, ezpondak, lurraren haragirik ezak eta sakonune oso hezeak koloniza ditzake.

Oro har, eta eskualdeko ibai gehienak haran meharretatik doazenez, galeriako baso estuak izan ohi dira, harizti-baso mistoarekin kontaktu estuan.

Hauek dira lotutako espezie bereizgarriak: Fraxinus exce/sior, Carex pendula, C. urrunekoa, Circaea/utetiana, Myosotis lamottiana, Chaerophyllum hirsutum, Cardamina raphanifolia, Ranunculus repens, etab.

Baso azidofiloa eta harizti/baso misto atlantikoa potentzialki Zallako udalerrian nagusi den landare-multzoa da. Bi baso mota bereizten dira, Haritz kanduduna (Quercus robur) nagusi dituztenak, lurzoru motaren arabera:

- Baso azidofiloak. Mendi-hegaleko lurzoru gogor azidoen gainean kokatutako baso horiek landare azidofiloak biltzen dituzte, hala nola, iratzeak (*Blechnum spicant*, *Dryopteris dilata*/a, *Pteridium aquilinum*), *Hypericum Pulchrum*, *Teucrium scorodonia*, *Deschampsia flexuosa*, *Pseudarrhenatherum longifolium*, *Hieracium aevigatum*, *Lonicera peryclymenum*, etabar. Gainera, tamaina handieneko espezieen artean gaztainondoa (*Caslanea listua*), udareondo basatia (*Pyrus cordata*), urkia (*Selu/a celliberica*) eta *Frangula a/nus* nabarmentzen dira.
- Harizti/baso misto atlantikoa. Neutraltasunetik hurbil dauden azido gutxiko lurzoruetan garatzen da. Horietan ere *Quercus robur* da nagusi, baina lotutako flora aniztasun handiagoa du. Zuhaitz-espezieen artean, honako hauek nabarmentzen dira: lizarra (*Fraxinus exce/sior*), hurritza (*Corylus avellana*), gaztainondoa (*Castanea sativa*), astigar txikia (*Acer campestre*), ezkiren bat (*Tilia platyphyl/os*), mendiko zumarra (*U/mus glabra*), sahatsa (*Salix atrocinerea*), Haltza (*Alnus glutinosa*), gorostia (*Ilex aquifolium*), elorria, adarkia, pegoa, etab. Belar-espezieen artean, honako hauek dira nagusi: *Polystichum setiferum*, *Asplenium scolopendrium*, *Hypericum androsaemum*, *Mercurialis perennis*, *Sanicula europaea*, *Geum urbanum*, *Lamiastrum galeobdolon*, *Symphytum tuberosum*, *Vicia sepium*, *Ruscus aculeatus*, *Metica uniflora*, *Carex sylvatica*, *Silla /ilio-hyacinthus*, *Brachypodium sy/vaticum*, *Rubus sp*, etc., horietako asko pagadi eutrofoetan ere badaudenak .

Ameztiak espezie torkono edo ameztia (*Quercus pyrenaica*) eratzen du, eta, batez ere, lur solte, hareatsu eta drainatuen gainean ezartzen da, ingurune eguzkitsu eta laino gutxiko substratu silizeoen gainean. 400 metrotik gora egon ohi da (baita hortik beherago ere), eta mendi silizeoen maldak eta hegalak menderatzen ditu.

Eremu kantauriarrean, baso nagusien aldean, presentzia txikiaagoa du, eta Zallako udalerrian, lurraldearen hegoaldeko zatian, baztertua geratu da. Ameztietan dauden landareak batez ere espezie azidofiloak dira (txilardi-otadietan ohikoak), eta horien artean nabarmentzekoak dira oteak eta txilarrak, baita *Pseudarrhenatherum longifolium*, *Pteridium aquilinum*, *Arenaria montana*, *Deschampsia flexuosa*, *Potentilla erecta*, *Vaccinium myrtillus*, *Me/ampyrum pratense*, *Agrostis curtisii* eta abar ere.

Artadi kantauriarreko lur silizeoetako landarediak garai eta klima lehenagoko izaera mediterraneo nabarmena du. Arteak (*Quercus ilex*) oinarritzko substratuak ditu, kareharriak batez ere, eta lurzoru lehorretan ezartzen da, batzuetan haragirik gabe, muinoko zoruaren edo mendiaren beheko aldearen esposizio eguzkitsuetan. Bizkaian nahiko ohikoa da, batez ere kostaldean.

Arte kantauriarren lotutako landareak honako hauek dira, besteak beste: gartxua (*Phillyrea latifolia*), endalarra (*Smilax aspera*), gurbitza (*Arbutus unedo*), ereinotza (*Laurus nobilis*), huntza (*Hedera helix*), *Rosa sempNirens*, *Rubia peregrina*, *Rhamnus alaternus*, eta abar. Beste espezie batzuk, baina ez hain ohikoak, hauek dira: *Prunus mahaleb*, *Acer monspessu/anun*, *Pistacia terebinthus* eta *Osyris alba*, besteak beste, uren banalerroaren hegoaldeko karraskaletarako igarobidea adierazten dutenak.

Zallako udalerrian izan dezakeen presentzia lurraldearen erdialdean eta hegoaldean orban txikiak izatera mugatuko litzateke.

Zallan, erkamezti-harizti kaltzikolaren potentzialtasuna udalerraren iparraldean dagoen eremu txiki batera mugatzen da. Baso mota honetako espezie nagusiak, *Quercus faginea*, *Quercus pubescens*, *Quercus robur*, *Quercus pyrenaica* eta horien hibridoak, harizti mistoarekin harreman estuan egongo lirateke.

Oro har, orban horiek mendi-hegal harritsuen eguteraan daude, batzuetan margotuak, eta *Brachypodium pinnatum* edo *Helictrichon cantabricum* espezieek eta “txilardi aurreko atlantikoko” landare basofiloek osatutako belar-geruza dute.

2.5.2. EGUNGO LANDAREDIA

Gaur egungo paisaiak, lurralde historiko osoan bezala, gizakiaren esku-hartze handia erakusten du. Mendiko eremu zabalak Monterreyko pinuz (*Pinus radiata*, *Pinus insignis*) eta beste konifero exotikoz birpopulatu dira, haranak belardiz eta laborez estalita dauden bitartean.

Landaredia faktore fisiko, biologiko eta antropiko batzuen elkarrekintzaren ondorioztat hartuta, landaredi potentzialeko baso klimazikoak deskribatu diren bezala, landaredi potentzialaren degradazioaren ondoriozko landaredia aztertuko da jarraian.

Gaur egungo landaredia honako hauek osatzen dute:

- Basoak: haltzadi kantauriarra, harizti azidofiloa eta harizti-baso misto atlantikoa, ameztiak eta artadi kantauriarra
- Sastrakak: txilardi-otadi-iratze atlantikoa eta txilardi goi-menditarra
- Belarkiak: *Brachypodium pinnatum* albitz-belardiak edo beste mesofilo eta belardi eta labore atlantiko batzuk
- Antropikoa eta erruderala: baso-landaketak, hiri-parkeak eta lorategiak eta landaredi erruderal-nitrofiloa

Hurrengo taulan ikus daitekeenez, udalerrri barruko landaredi-unitaterik ugariena baso-berritzeak dira (5). Espezie nagusia *Pinus radiata* da, eta, ondoren, belardi eta labore atlantikoak daude (4). Garrantzitsua da adieraztea lursail horiek baso-izaera garbia dutela.

Mota	Hektareak
1 Hostotsuak	205,96
2 Haltzadiak	19,22
3 Sastrakak	292,56
4 Larreak	745,43
5 Basokoak pinuak	775,33
6 Erruderal-Nitrofiloa	5,18
7 Beste batzuk	67,57

Basoak

Gaur egun, inguruko berezko basoak eremu txikietan kontserbatzen dira, eta, beti, gutxi gorabehera eraldatuta. Harizti azidofiloaren hedadura ia osoan baso-berritzeak eta labore atlantikoak daude.

Haltzadi kantauriarra ia osorik suntsitu du gizakiak; izan ere, belardi eta labore bihurtu dituzte ibaien erdiko eta beheko tarteetako erriberak, eta, beharrezkoa zenean, lurra drainatu dituzte. Eremu horietan hazten ziren gehien haltzadiak, haranak zabaltzean. Bestalde, makalen eta bananen birpopulaketak egiten dituzte haltzadi gehienekin batera, ordezkatu ez dituztenean.

Udalerriko haltzadi gehienetan eragina izan dute baso-landaketen hedapenak eta ibaiertzetara eta erreketara iristen den presio sozial-industrialak.

Hobekien kontserbatutako eremua Otxaran errekan dago, La Llana parean. Era berean, kontserbazio-egoera onean dauden sistema harkaiztarrak ere identifikatzen dira Bolunburun, ibaiaren bi ertzetan haltzak baitaude. Zatik handiena izen bereko natura-, historia- eta jolas-eremuaren barruan dago. Halaber, haltzadi kantauriarra kontserbatzen da Kadaguako eskuinaldean, Herreratik Bolunbururaino, eta Kadaguako ezkeraldea da degradatua.

Gaur egun, harizti azidofiloaren eta harizti/baso misto atlantikoaren eremu potentzian koniferoak, belardiak eta labore atlantikoak landatu dira. Dauden irudikapenak, gehienak gazte-fasean edo oso degradatuta daudenak, ibarbidetxikiak, malda handiko mendi-mazelak eta, oro har, lurzoru sakonak dituzten eremuak dira.

Zentzu horretan, oraindik ere irauten duten hostozabalen zuhaitzietan, bai gaztaroan, bai oso degradatuta, bai baso helduaren fasean, balio handia dute, batez ere eskasiak direlako.

Aztertutako eremuan zehaztuz gero, esan daiteke baso mota hori udalerrira osoan sakabanatuta dauden orban txikiek osatzen dutela, kontserbazio-egoera normalarekin; eta nabarmenezkoa da Armiarma baso mistoaren hegala, 7 hektareako azalera duena. Harizti azidofiloa ere badago, degradatua edo gazte-fasean dagoena, udalerrira osoan eremu txikietan sakabanatuta dagoen harizti azidofiloarekin konbinatuta.

Ameziak ez du ordezkaria handirik ikerketa-eremuan, eta udalerriraren hegoaldean dagoen Peñacanakoko masa txiki batera mugatzen da, 600 metrotik gorako latitudera.

Artadi kantauriarrak nekazaritza eta abeltzaintzako edozein ustiategitarako oso egokiak ez diren lursailak okupatzen dituzenez eta ikazkintza bertan behera utzienez, gaur egun baso mota horretako masa handiak mantentzen dira. Hala ere, praktika horien ondorioz, arteak erdipurdikoak dira.

Zallan, artadi kantauriarra orban batera murrizten da Kadaguako haranean, Herrerako tontorrean, zeina udalerrira zatirik lehorrena baita, substratu silizeoaren gainean. Kasu batzuetan, haritzaren presentziak benetako baso mota ezkuta dezake.

Sastrakak

Ondoren deskribatzen diren sastrakak basoak suntsitu edo degradatu ondoren sortzen diren formazioak dira. Aztergai dugun eremuan aurkitzen diren sastrakadi motak txilardi-otadi-iratzea eta txilardi altu menditarra dira.

Txilardi-otadi-iratze atlantikoak txilarrak (*Erica* sp.), otomak (*Ulex europaeus*, *U. galli*) eta iratze arrunta (*Pteridium aquilinum*) nagusi diren landare-multzoak ditu, eta hiru taldeetako landareen proportzio desberdinetan parte hartzen dute, alderdi fisionomiko desberdinak eskainiz, baina horien arteko erlazioa oso nabaria da. Kantauri isurialdeko sastrakadi mota ugariena da, eta baso azidofilo desberdinak ordezkatzeko ditu, hala nola hariztiak, apaindurak eta abar.

Formazioaren izaera, landare batzuek beste batzuen gainean duten nagusitasuna, lurzoruaren azidotasun-oligotrofia mailaren arabera da, baita gizakiak jasan duen erabilaren arabera ere: erreketak, artzaintza, sega, etab.

Lur pobre eta azidoenetan espezie nagusiak txilarrak dira (*Calluna vulgaris*, *Erica cinerea*, *E. vagans*, *Daboecia cantabrica*). Lurzoru hareatsuak eta oso oligotrofoak seinaltuz gero, *Agrostis curtisii* ugari dagoen larre-korridoreak agertu ohi dira txilarren artean.

Orban batzuetan, gizakiak, sega bidez, iratze arrunta bultzatu du, baserriko lanetan (abeltzaintza-simaur ohea) elementu garrantzitsua baita oraindik. Kasu horietan, iratzeak geruza monoespezifikoa osatzen du. Beste batzuetan, larreak bertan behera uzteagatik agertu da iratzea.

Basoranzko etapa aurreratuenak otadiek adierazten dituzte, horretaz gainera txilardien kasuan baino hobeto kontserbatutako lurzoruak daudela adierazten dutelarik. Otadiekin batera, maiz identifikatzen dira *Pseudarrhenatherum longifolium* graminea, iratze arrunta edota aurretik aipatu diren txilardi batzuk ere bai.

Txilar, ote eta iratzez gain, oso ohikoak dira honako espezie hauek: *Potentilla erecta*, *Lithodora diffusa*, *Polygala serpyllifolia*, *Laserpitium prutenicum* subsp. *dufourianum*, *Serratula tinctoria* subsp. *seoanei*, *Gentiana pneumonanthe* eta *Cirsium filipendulum*.

Landaredi-orban horiek, batez ere, udalerrriaren hegoaldean daude. Landaredi-mota hori baso-landaketak moztu berri diren lekuetan agertu ohi da; hala ere, adierazi behar da eremu horiek berehala birpopulatu ohi direla, eta, beraz, landareztatze mota horrek ez duela asko irauten eremu horietan.

Goi-mendietako txilardiak pagadi azidofiloak eta ameztiak ordezkatzeko dituzte, baso horietako soilguneak edo inguru hurbilak hartuz. Txilar zuria (*Erica arborea* subsp. *riojana*), iratze arrunta, ahabia, etab.

Zallako udalerrian, zenbait orban txiki bereizten dira, udalerrriaren hego-mendebaldean hain zuen, non txilardi-otadi-iratze atlantikoa nagusi den eremuen eta 600 metrotik gorako altuerako amezti-aleen artean agertzen diren.

Sastrakadiaren barruan, zuhaixka-heskaiak ere sartu dira, lursail batzuk eta besteak bereizten dituztenak, bai eta sastrakadi trinkoena ere, zuhaixka-espezie handiagoak dituenak. Heskaien kontserbazioa oso interesgarria da, askotan inguruko landaredi potentzialeko espezieen (zuhaitzak, zuhaixkak edo belarrak) babesleku bakarria baitira, jatorrizko basoak kendu ondoren. Dibertsitate ekologikoaren faktore garrantzitsu bat ere badira, hegazti askori eta beste animalia batzuei bizia ahalbidetuz; gainera, itzala ematen diote ganaduari udako ordurik beroenetan.

Ingurumenaren ikuspegitik kontserbatzea komeni dela zalantzarik ez dagoen arren, abeltzaintzako eta nekazaritzako teknika berriek heskaiak gutxietsi dituzte, eta gaur egun paisaian duten garrantziaren zati handi bat galdu dute.

Unitate hau ohikoa da aztertutako eremu osoan, baina adierazi behar da Kadagua ibaiaren ibilguaren hegoaldean dagoela batez ere.

Belar-landaredia

Brachypodium pinnatum edo beste larre mesofilo batzuen albitz-belardiak: belar-talde trinkoak osatuz, albitz-belardi hauek gramineo hau dute nagusi, Euskal Herriko belar-ugarienetako bat dena. Baso-soilguneak, larre eta belardi ez oso zainduak, lursail marjinalak eta abar inbaditzen ditu, lurzoru azidoenak bakarrik saihestuz. Lastoarekin batera, txilardi-otadietako edo txilardi aurreko landareak aurki daitezke, baita *Campanula glomerata*, *Pimpinella saxifraga*, *Polygala vulgaris* eta antzeko espezieak ere.

Lur buztintsuetan ematen diren albitz-belardiak simaurtegi eta segadun belardi bihurtzen dira. Oteek eta iratzeek, edo sasitzak, harizti azidofiloetaranzko edo harizti-baso mistoranzko segida progresiboa has dezakete. Lurzoru harritsuagoak eta kareharriak estaltzen dituztenean, txilardi aurrekora bidera daitezke, edo, aitzitik, sail erregresiboan, larre harritsu kaltzikoetara.

Formazio horiek ez dira oso ugariak udalerrian, eta gehienak udalerraren iparraldean daude, baso-landaketan eta hariztien artean.

Koniferoen baso-berritzeen ondoren, belardiak eta labore atlantikoak dira zonako paisaiaren elementu nagusiak. Belar-formazio naturalak edo erdinaturalak dira, urte osoan berdeak, landare iraunkorrez osatuak gehienak, baserriko lanetara (sega eta simaurtegia) eta ganadura egokituak. Zelai onenek haranetako lurzoru sakonak hartzen dituzte, baina lur lehorrigoetan ere ez dira falta, lur azalekoagoetan.

Belardietako floraren landare bereizgarriak gramineoak dira (*Anthoxanthum odoratum*, *Cynosurus cristatus*, *Lolium* spp., *Festuca arundinacea*, *Poa pratensis* eta *Dactylis glomerata*), konposatuak (*Taraxacum* gr. *praestans-officiale*, *Crepis vesicaria* subsp. *haenseleri*, *Bellis perennis*). Beste espezie batzuk ere badira: *Plantago lanceolata*, *Linum bienne*, *Ranunculus acris*, *Rumex acetosa*, etab. Belardi lehor samarretan landare ugari daude, hala nola *Rhinanthus mediterraneus* eta *R. angustifolius*.

Batzuetan, alpapa (*Medicago sativa*) eta raigrasa (*Lolium* sp.) ere erabiltzen dira, espezie horiek kalitate oso oneko bazka sortzen baitute. Sarritan sagastiei eta beste fruta-arbolei lotuta agertzen dira, hala nola intxaurrondoei, gereziondoei, udareondoei eta abarri.

Soroek, ibaiaren ibarrean ez badaude, baserrien ondoko lursail txikiak hartzen dituzte. Bazka-laboreak (erremolatxa eta arbia) eta baratzeak bereiz daitezke; horietan, artoaz gain, lekaleak eta barazkiak landatzen dira gizakiek jateko, hala nola porruak, azak, tipulak, letxugak, tomateak, babak, zorroak, piperrak eta abar. Baratze horiek lur onenak hartzen dituzte eta erregulartasunez simaurtzen dira.

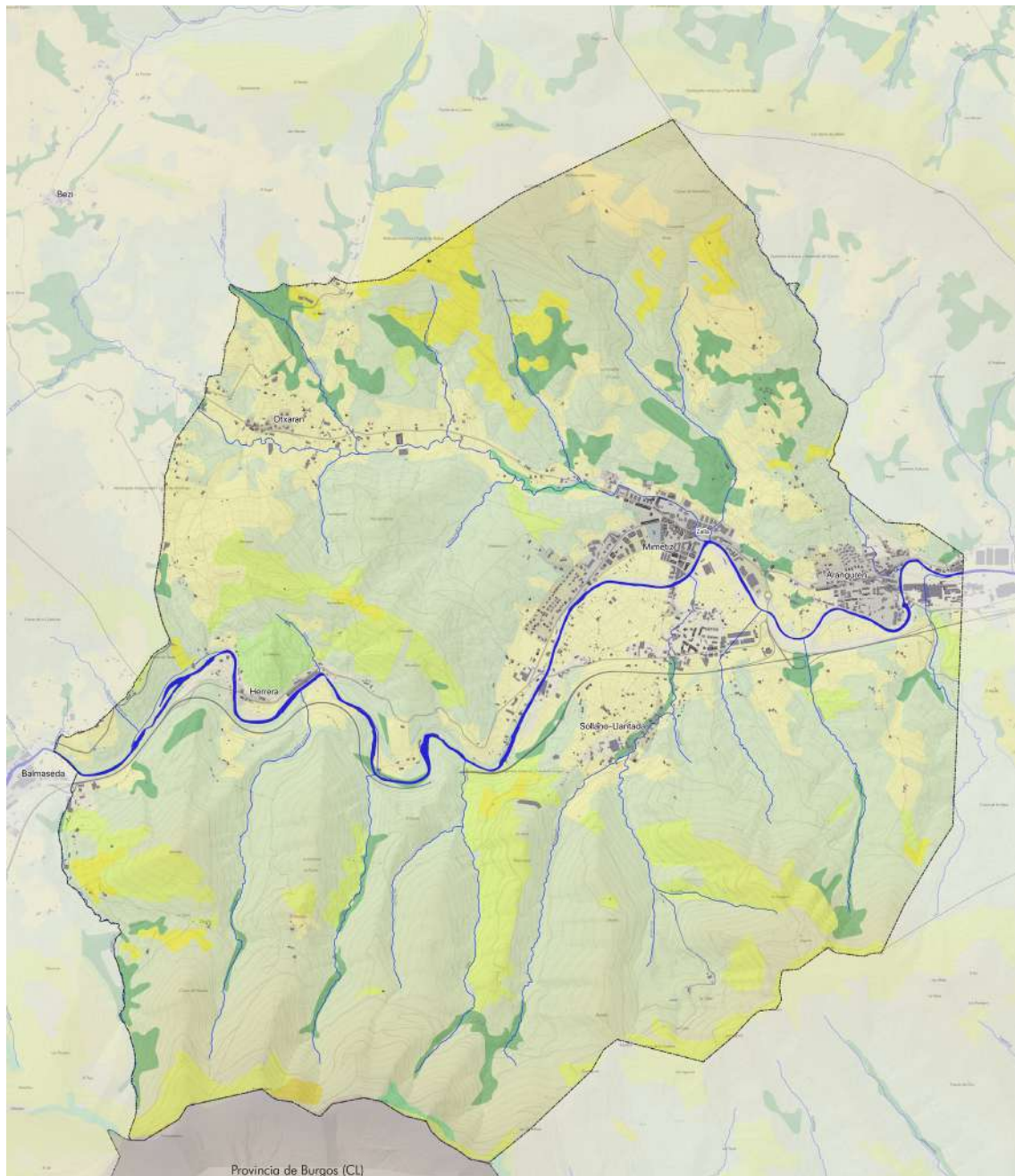
Baserrien inguruan dauden larreetan bazka-landareak daude; artoa, alpapa, hirusta eta abar. Laboreen eta belardien arteko nahasketaz gain, landaketa-mota horrek zailagoa egiten du horiek identifikatzea eta bereiztea.

Landaretza antropogenoa eta nilrofiloa

Baso-landaketak dira aztergai dugun eremuaren formazio nagusia. Zuhaitz-formazio homogeneoak dira, bai zuhaitzen adinari dagokionez, bai zuhaitzen tarteari dagokionez. Oro har, monoespezifikoak izaten dira, baina maiz espezie desberdinetako sail txikietako "mosaikoak" izaten dira, ingurune desberdinak daudelako eta mendi eta ibarretan jabetza pribatua atomizatzen delako.

Maila baxuenetan *Pinus pinaster* eta eukaliptus birpopulaketak dira nagusi; mendietan, berriz, *Pinus radiata* edo *P. insignis* espeziea oso zabaldua dago, eta askoz ere alertze (*Fitzroya* sp.) eta *Chamaecyparis lawsoniana* gutxiago. Maila gorenetan, haritz amerikar sail txikiak ager daitezke (*Quercus rubra*). Ibaien ertzetan makalen labore batzuk daude, eta ez hain ugariak *Platanus* hibridoak. *Robinia pseudoacacia* leku batzuetan naturalizatuta dago.

Landaketa hauen dinamika oso azkarra da, 25-30 urteko txanda laburrekin, espezie hedatuenez. Zona horretan, batzuetan, aurreko basoaren oihanpe batekin agertzen dira, eta horrek baldintza naturaletara itzultzeko aukerak adierazten ditu; hala ere, labore horiek matarrasaz moztea eta luberritze handia egitea lurraren pixkanakako pobretzea eta azidotzea eragiten du, batez ere malda handia denean, txilardi-espezieen alde eginez, hala nola *Ulex* edo *Erica* espezieen alde, askotan lurzoru higagarriak eta higagarriak adierazten baitituzte.

UNIDADES DE VEGETACIÓN

 Gurbizti edo sastraka garai termoatlantikoa	 Belardi eta labore-lur atlantiarrak
 Txilardi garai menditarra	 Landaredi erruderal-nitrofiloa (biziguneak, lugorriak)
 Txilardi-otadi-iratzedi atlantikoa	 Artadi kantauriarra
 <i>Brachypodium pinnatum</i> -aren albiz-belardia edo bestelako larre mesofiloak	 Haltzadi kantauriarra
 Hiri-parkeak eta lorategiak	 Harizti azidofiloa eta harizti-baso misto atlantikoa
 Baso-landaketak	 Ameztia

Landaredi-unitateak. Iturria: EAE

Hiriko parkeak eta lorategiak dira udalerriko hiriguneetan landatutako zuhaitzak. Oro har, espezie exotikoz osatuta daude, eta udalerrian oso ugariak ez diren arren, Mimetiz eremuan daudenak nabarmendu behar dira.

Landaredi erruderal nitrofiloari dagokionez, errepide-sarean espezie ertain eta handi batzuk agertzen dira, iraunkorrak edo biurtekoak, nahiko nitrofiloak eta azkar hedatzen direnak, komunikazio-bide berriak irekitzen direla aprobetxatuz. Era berean, lur-sailak eta lugorriak inbadi ditzakete. Komunitate honetako landare gehienek garapen berantiarra dute, eta goia jotzen dute udaren erdialdetik amaierara.

Oso ingurune gizatiartu eta ibiliak direnetan, besteak beste, hurrengo espezie hauek aurki daitezke: *Polygonum aviculare*, *Sagina apetala*, *Amaranthus deflexus*, *Polycarpon tetraphyllum*, *Coronopus didymus*, *Poa annua*.

Hiriko belazeetan eta hondakindegietan, landare-komunitate bat agertzen da, tamaina ertaineko eta fini-udako garapeneko urteko espezieek osatua, eta ingurune nitrogenatu handiak hartzen dituzte. Landare horietako asko beste latitude batzuetatik datoz, eta horietako asko Chenopodiaceae eta Amaranthaceae familietakoak dira, nahiz eta komunitate horien izaera irekiagatik espezie oso desberdinak aurki daitezkeen, oro har, gainerako talde erruderalen ihesak.

Ez da zaila horrelako giroetan honako hauek aurkitzea: *Chenopodium murale*, *Chenopodium album*, *Chenopodium ambrosioides*, *Amaranthus blitoides*, *Amaranthus retroflexus*, *Amaranthus hybridus*, *Urtica dioica*, *Solanum nigrum*, *Sonchus asper*, *Picris hieracioides*, *Picris echioides*, *Crepis vesicaria*, *Senecio vulgaris*, *Datura stramonium*.

A. FLORA MEHATXATUA

Flora bereziari eta/edo mehatxatuari buruzko hainbat lanetatik ateratako informazioaren arabera, Zallako udalerrian 1 km x 1 km-ko lauki bat dago, eta bertan *Cistus psilosepalus* espeziea aipatu da. Espezie hori larre eta sastraka espeziea da, substratu silizeoen gainean.

Hasiera batean, *Cistus* aipatzea Güeñes udalerrinari egokituko litzaioke, nahiz eta Zallaren hurbiltasunak eta antzeko baldintzek komenigarri egingo luketen, Espezie Mehatxatuaren Euskal Katalogoak kalteberatzat jotako espezie hori EAEn zatikatuta eta mugatuta dagoenez, analisi espezifikoa egitea adierazitako aukerak, IEBEren azterlanaren zati gisa. Horrela, eta prospekzioek emaitza positiboa ematen badute, hirigintza-araudiak espezie horren babesa ziurtatzeko prebentzio-neurriak jaso beharko ditu.

2.5.3. LANDAREDI-UNITATEEI LOTUTAKO FAUNA

Intereseko habitatak definitzeko, habitat mota erabili beharko da (uretako, lurrekoa edo mistoa), eta, ondoren, landaredi-unitateak. Horrela, kokalekuan eta inguruetan habitat hauek bereiz daitezke:

- Ur-ibilguri eta iturburuei lotutako habitatak edo ur-inguruneak.
- Habitatak edo lehorreko inguruneak, batez ere koniferoen birpopulaketek, albitz-belardiek eta larreek eta sastrakadiak (sasiak, otadiak eta heskaiak) osatutakoak.

Habitat horietan ornodunen faunak aipatutakoez bestelako ingurumen-unitate hauek bereizten dira:

- Haltzadien galeria-basoak eta ibaiertzeko landare-komunitateak, degradazioaren ondorioz sortuak.
- Landazabala, non mosaiko giro guztiak biltzen diren, hala nola baratzeak eta fruta-arboletako laboreak, belar-laboreak hortzetarako edo segarako (belardiak), eta ingurune erruderalak populazio sakabanatuko guneen inguruan, baita zuhaitzi erreliktiko argituak, heskaiak eta sastrakak ere.
- Sastrakadia; sasitza eta txilardi-otadi-iraleku atlantikoa bereizten dira.
- Basoberritze-basoak: batez ere *Pinus radiata* pinudiak.
- Hostozabalen baso mistoak.
- Artadi kantauriarra.
- Haltzadien galeria-basoak eta ibaiertzeko landare-komunitateak, degradazioaren ondorioz sortuak.

Hezeguneei lotutako fauna: ibaiak eta ibaiertzak.

Ibaiertzeko basoan haltzadia na nagusi, nahiz eta beste espezie batzuk ere sartzen diren. Kadagua ibaiaren ertzak eta mendiko erreka batzuenak zuhaitz-sistemei lotuta daude, eta horietan hegan egiten eta elikatzen ikus daiteke, eta, kasu batzuetan, hegazti-fauna ezberdin bati habia egiten. Akuikultura-ingurune horrekin lotura estuagoa duten espezieen artean, honako hauek aurki ditzakegu: martin arrantzalea (*Alcedo atthis*), buztanikara horia (*Mostacilla cinerea*), beti uretatik oso hurbil dauden horma, zubi edo ezpondetan hazten dena; buztanikara zuria (*Motacilla alba*) ere landazabaletan dago, ur-ibilgu txikiekin eta etxebizitza isolatuetatik gertu; eta errekatxindorra (*Cettia cetti*), haltzadietako sastrakadietan edo eguraldi onean intsektuez eta neguan haziez hazi eta elikatzen diren lurrean dagoena. Habitat horretan bizi diren beste espezie batzuk, nahiz eta bertan etengabe ez egon, honako hauek dira: txinbo kaskabeltza (*Sylvia atricapilla*), heskai, zuhaixka eta ibaiertzeko zuhaixkekin oso lotuta dagoena, eta laborantzalurretan eraldatuz gero desagerraraziko lukeena; txepetxa (*Trglodytes troglodytes*), birigarro arrunta (*Turdus philomelos*); kaskabeltz handia (*Parus major*), hantura gutxiko hariztiekin lotuagoa; eta txonta arrunta (*Fringilla coelebs*).

Kadagua ibaiko urek arrain-komunitate garrantzitsua sostengatzen dute. Arrantza-barruti arrunt bat dago Zallan, La Herrerako atsedenlekuaren eta amuarrain arruntaren putzuen zubiaren artean (*Salmo trutta fario*).

Loinak (*Chondrostoma toxostoma*) ibaien erdiko ibilguetako espezie tipikoenak dira. Hondoko harriei itsatsitako algak jaten dituzte eta ibaian gora mugitzen dira ugaltzeko. Kontserbazioa gizakiaren eta industriaren presioa saihestearekin lotuta dago. Ezkailua (*Phoxinus phoxinus*) da Euskal Autonomia Erkidegoan ugariena den espeziea. Ibaiaren ibilbide osoa kolonizatzen dute eta taldekoiak dira. Batez ere ornogabe txikiez elikatzen dira eta korrante bizietan eta sakontasun gutxirekin ugaltzen dira. Aingirak (*Anguilla anguilla*) ekosistema honetan ugariak diren beste espezieetako bat dira. Ohitura sedentarioak dituzte, gauekoak eta lurraldekoak, oso jatorrak dira eta ugalketa ibaian behera egiten dute bidaia luze batean, Sargazoen itsasoraino, han desobiratzen baitira.

Gainera, ibaien kalitatearen jarraipena egiteko kanpainetan, beste espezie batzuk ere identifikatu dira, hala nola barboak (*Barbus graellsii*), mazkarrak (*Barbatula barbatula*) eta zamo txikiak (*Carassius auratus*). Azken hori da detektatu den sartutako espezie bakarra.

Bestalde, errekaetoetan karramarro autoktonoa edo hanka zuriduna (*Austropotamobius pallipes*) aurkitzen dugu. Espezie honek desagertzeko arrisku handia du, karramarroaren izurritea (afanomikosia) dela eta, duela hamarkada bat baino gehiago populazio nagusiak desagerrarazi baitzuten. Ekologikoki, paper oso garrantzitsua du deskonposatzen ari diren materia organikoaren hondoak garbitzeko eta uren eutrofizazioa murrizteko.

Habitat mota ugari hartzen dituzten arren (landazabala, hariztia eta baso misto freskoa, laboreak eta lugorriak, etab.), uhandreek beren bizitzaren zati bat aintzira, putzu, aska eta beste ur-masa batzuetan garatzen dute. Normalean ez zaizkie ur korronteak gustatzen, nahiz eta uhandre palmatua (*Triturus helveticus*) mendialdeetan erreka txikiak okupatzen dituen. Inguruan dagoen beste espezie bat uhandre jaspeatua da (*Triturus marmoratus*). Inguru horretan dauden beste anfibio batzuk honako hauek dira: arrabio arrunta (*Salamandra salamandra*), estai menditar eta muinoak okupatzeko joera duena, txantxikua (*Alytes obstetricans*), apo arrunta (*Bufo bufo*), igel berdea edo arrunta (*Rana perezi*), ur-ibilgu leunak nahiago dituen, igel iberiarra (*Rana iberica*) baino. Espezie guztiak urmaeletan edo ibai eta erreketan ugaltzen dira, eta jardueraren zati bat lehorreko hainbat inguruetan egiten dute.

Inguru urtarrari lotutako narrastiak, inguru horretan ur-sugea edo sugegorria (*Natrix maura*) eta suge gorbataduna (*Natrix natrix*) dira. Lehena ingurune urtarrean bizi da eta gutxi urruntzen da. Anfibioak eta arrainak jaten ditu, eta uraren egoera onaren arabera kontserbatzen da. Bigarrena oso lurterra da eta batzuetan bakarrik joaten da uretara. Igelak, apoak, uhandreak eta zapaburuak jaten ditu; gutxiago harrapatzen ditu arrainak. Era askotako habitatak hartzen ditu, baina landazabala nahiago du.

Ekosistema horrekin lotutako ugaztun txikien espezie bereizgarriak honako hauek dira: ipurtats arrunta (*Mustela putorius*), karraskariak, anfibioak, txoriak eta intsektu-larbak jaten dituen; sator arrunta (*Talpa europaea*), ibaien ertzak eta lurzoru sakon eta hezeak bilatzen dituen, non zizareak ugari diren; mendebaldeko satorra (*Talpa occidentalis*), Euskal Herriko ipar-mendebaldean bakarrik dagoena eta oso ugaria ez dena; lursagu gorria (*Clerhionomys glareolus*), errekaetako ertzetan eta eremu harritsu hezeetan; ur-arratoia (*Arvicola sapidus*); basasagua (*Apodemus sylvaticus*); eta etxe-sagua (*Mus musculus*), espezieen habitatak askotarikoak badira ere, ezin hobeto egokitzen dira ibaien eta erreken ertzetan; azkenik, satitsu arrunta (*Crocidura russula*) nagusiki belar-geruza edo labore-geruza duten ibaiertzetan bizi da.

Landazabaleko eremuak

Unitate honetan, gizakiaren ekintzak historikoki gehien aldatu dituen bitartekoak biltzen dira: belardiak, baratzeak, fruta-arbolak eta giza asentamenduak, sakabanatuta (baserri isolatuak) edo auzo eta hiriguneetan bilduta.

Unitate honen heterogeneotasuna dela eta, honi lotutako fauna ugaria eta askotarikoa da. Ornodunen komunitatea espezie europarrek osatzen dute, eta espezie horien presentzia habitat mota horrek ezarritako baldintzen arabera izango litzateke; gizakiarekiko tolerantzenak diren espezieei eta belar-habitatei dagozkienei mesede egiten zaie. Ugaztunen artean ugari dira karraskariak eta intsektujaleak, hala nola satitsuak eta satorrak, landa-saguak eta arratoiak, satorrak belardietan eta baratze abandonatuak.

Espezie bereizgarri batzuk honako hauek dira: uhandre palmatua, uhandre marmolairea, txantxikua, apo arrunta, zirauna, musker berdea, musker berdexka, horma-sugandila, suge gorbataduna, sugegorri kantauriarra, zapelatz arrunta, kukua, hontz zuria, lepituia, oki berdea, uda-txirta, buztanikara zuria, zozoa, birigarro arrunta, euli-txori grisa, antzandobi arrunta, betaundia, landa-txolarrea, karnaba, berdantza horia, sator arrunta, satitsu arrunta, Millet satitsua, satisutxoa, ur-satitsu hankazuria, lursagu gorria, lursagu lusitanoa, lursagu pirenaikoa,

lursagu arrunta, larre-lursagua, basasagua, etxe-sagua, arratoi beltza, triku arrunta, erbinudea eta azeria.

Sastrakadiak

Sastraka atlantikoa baso hostoerorkorretan ohikoa den etapa seriala da. Ugaztunentzat ingurune pobrea bada ere, askotan komunitate herpetologiko oso anitza dute. Komunitate ornitologikoak espazio irekietako berezko espezie batzuk ditu, ez oso ohikoak inguruko beste leku batzuetan.

Hauek dira egon daitezkeen espezieak: txantxikua, apo arrunta, musker berdea, horma-sugandila, sugandila bizierrulea, txepetxa, tuntun arrunta, pitxartxar burubeltza, berdantza horia, Milleten satitsua, lursagu gorria, basasagua eta triku arrunta.

Basoberritze-basoak

Oro har, baliabide gutxiko habitata da, eta, oro har, espezie gutxiko komunitate batean islatzen da. Unitate horien beste ezaugarri bat ziklo laburreko eta matarrasazko ustiapen mota da, ekosistema etengabe heldugabea sortzen duena, batez ere espezie oportunistek menderatzen dutena.

Eremu hauetako fauna-komunitatea egoera berri horretara egokitutako baso-espezie batzuek osatzen dute. Neguan gehien erabiltzen den hegazti-espeziea pinu-kaskabeltza da, eta txepetxa ere ager daiteke. Anfibioen eta narrastien kasuan, inguru horietako batean putzu edo ur-puntu txiki batzuek irautea da faunaren aberastasuna handitzeko oinarria.

Espezie bereizgarriak: apo arrunta, igel gorria, zirauna, gabiraia, txepetxa, txantxangorria, erregetxo bekainzuria, amilotx mottoduna, pinu-kaskabeltza, gerri-txori arrunta, mokokerra, Millet satitsua, lursagu gorria, basasagua, soro-muxarra, urtxintxa, katajineta eta azeria.

Hostozabalen baso mistoa

Hariztietako zuhaitz-landarediaren egitura dela eta, argi-pasabidea nahikoa da landare-espezie ugari oihanpe bat finkatu ahal izateko, eta horrek eragina du fauna-barietate altu batean. Hala ere, oro har azalera txikiko orbanak izateak mugatu egiten ditu espezie handienak kokatzeko aukerak.

Eremu horietako fauna-aberastasunak arestian aipatutakoak baino handiagoa izan beharko lukeen arren, orbanak hedadura txikikoak eta gizakiaren esku-hartzearen eragin handikoak direnez, ornodunen presentzia nahi baino txikiagoa da. Zuhaitz-orban horiek kontserbatzea funtsezkoa da ornodun espezie askoren biziraupena ahalbidetzeko.

Habitat faunistiko honetako espezierik bereizgarrienak honako hauek dira: uhandre palmatua, uhandre marmolairea, igel gorria, zirauna, musker berdea, sugandila iberiarra, horma-sugandila, suge gorbataduna, sugedorri atlantikoa, kukua, okil berdea, okil txikia, uda-txirta, txepetxa, txantxangorria, birigarro arrunta, baso-txinboa, txinbo kaskabeltza, txio arrunta, euli-txori grisa, kaskabeltz txikia, amilotx urdina, garrapoa, eskinosoa, gailupa, Millet satitsua, ur-satitsu hankazuria, lursagu gorria, larre-lursagua, basasagua, urtxintxa eta azeria.

Artadi kantauriarra

Artadia lurzoru lehor eta eskeletikoetan ezartzen da, zoru muinotarraren esposizio eguzkitsuetan, eta oinarritzko substratuekiko (kareharriak batez ere, tuparriak batzuetan) lehentasun nabarmena du, nahiz eta Zallan silizearen gainean kokatuta egon.

Habitat faunistiko horien espezie bereizgarrienak honako hauek dira: Eskinko hiruhatza, horma sugandila, zirauna, Eskulapioren sugea, musker berdexka, buztangorri argia, etzetxinboa, zata arrunta, zapelatz arrunta, zapelatz liztorjalea, arrano sugezalea, gabiraia, aztorea, belatza, satitsu arrunta, basasagua, lursagu piriniotarra, urtxintxa, soro-muxarra, azeria, orkatza, erbinudea, basakatua, katajineta, azkonarra, basurdea.

A. MEHATXATUTAKO ESPEZIEAK

Arriskuan dauden espezieak hainbat hitzarmenek eta arau erregulatuak adierazten dituzte, besteak beste hurrengo hauek:

Bernako Hitzarmena

Europako basa-bizitza eta ingurune naturala kontserbatzeko hitzarmena, 1979-9-19koa, Espainiak 1986-5-13an berretsia. 1987-12-11n eguneratutako eranskinak (BOE, 1988-6-7). Europako basa-bizitza eta natura-ingurunea kontserbatzea du helburu. Bere esparrua Europakoa da, nahiz eta bere ondorioek Europar Batasuneko mugak gainditzen dituzten.

Bi babes-maila ezartzen ditu animalia-espezieentzat eta haien habitatentzat:

- II. ERANSKINA.- Fauna hertsiki babestua (Galtzeko arriskuan).
- III. ERANSKINA.- Fauna babestua (kaltebera).

Aztertutako lurraldean eta bere inguruetan II. eranskinean eta III. eranskinean jasotako espezieak aurkitzen dira.

Hegazti basatien zuzentaraua (1979)

Espezie horiek babestea, administratzea eta arautzea eta haien aprobetxamendua du helburu. 4 kategoriatan sailkatzen dira:

- I.- Kontserbazio-neurri bereziak dituzten espezieak, beren habitatari dagokionez, beren banaketa-eremuan biziraupena eta ugalketa ziurtatzeko.
- II/1.- Estatuko legeriak araututako ehiza duten espezieak, Zuzentaraua aplikatzen den itsasoko eta lurreko eremu geografikoan ehiza daitezkeenak.
- II/2.- Aipatzen diren estatuetan bakarrik ehizatu ahal izango diren espezieak.
- III/1.- Babes-araubide orokorra ezartzen du, eta aleak harrapatzeko aukera ematen du, beti ere zilegi bada.

HABITAT Zuzentaraua (1992)

Europar Batasunaren eremuan biodibertsitatea bermatzen laguntzea du helburu, habitat naturalak eta basoko fauna eta flora zainduz. Aztertutako eremuan dauden espezieak adierazten dira, II., IV. eta V. eranskinetako zerrendaren arabera.

- II. ERANSKINA.- Batasunaren intereseko espezieak, kontserbatzeko kontserbazio bereziko eremu izendatu behar direnak.
- IV. ERANSKINA.- Babes zorrotza behar duten Batasunaren intereseko espezieak barne hartzen ditu.
- V. ERANSKINA.- Biltzeko eta ustiatzeko araudia bete behar duten espezieak sartzen dira.

Arriskuan dauden espezieen katalogoak

Natura Ondareari eta Biodibertsitateari buruzko abenduaren 13ko 42/2007 Legearen babespean, Arriskuan dauden Espezieen Katalogo Nazionala sortzen da, eta bertan sartzen dira administrazio publikoek benetan babesteko berariazko neurriak hartzea eskatzen duten espezieak, azpiespezieak edo populazioak. Espezie horiek bi eranskinetan daude katalogatuta:

- I. ERANSKINA.- "Galtzeko arriskuan" dauden espezieak eta azpiespezieak.
- II. ERANSKINA.- "Interes bereziko" espezieak eta azpiespezieak.

Arriskuan dauden Espezieen Euskadiko Katalogoaren (167/1996 D) arabera, kategoria hauek daude:

- Galtzeko arriskuan (P): bizirik irauteko probabilitate txikia duten espezieak, baldin eta egungo egoeraren kausazko faktoreek eragiten jarraitzen badute.
- Kalteberak (V): etorkizun hurbilean aurreko kategoriara pasatzeko arriskua duten espezieak, baldin eta haiengan edo haien habitatetan eragiten duten kontrako faktoreak zuzentzen ez badira.
- Arraroak (R): tamaina txikiko populazioak dituzten espezie edo azpiespezieak, eremu geografiko txikietan edo eremu zabalago batean sakabanatuta daudenak, eta gaur egun galtzeko arriskuan ez daudenak edo kalteberak direnak.
- Interes berezikoak (I): aurreko kategorietan jasota ez egon arren, beren balio zientifiko, kultural edo berezitasunaren arabera arreta berezia merezi duten espezieak.

Especie	Nombre común	Conv. Berna	Dir. Aves	Dir. Habitat	Cat. Nacional	Cat. Vasco ¹
AVES						
<i>Cuculus canorus</i>	Cuco	III			II	
<i>Tyto alba</i>	Lechuza				II	
<i>Apus apus</i>	Vencejo común	III			II	
<i>Jynx torquilla</i>	Torcecuellos	II			II	I
<i>Picus viridis</i>	Pito real	II			II	
<i>Hirundo rustica</i>	Golondrina común	II			II	
<i>Delichon urbica</i>	Avión común	II			II	
<i>Anthus trivialis</i>	Bisbita arborea	II			II	
<i>Motacilla cinerea</i>	Lavandera cascadeña	II			II	
<i>Motacilla alba</i>	Lavandera blanca	II			II	
<i>Neophron percnopterus</i>	Alimoche					V
<i>Troglodytes troglodytes</i>	Chochín	II			II	
<i>Prunella modularis</i>	Acentor común	II			II	
<i>Erithacus rubecula</i>	Petirrojo	II			II	
<i>Saxicola torquata</i>	Tarabilla común	II			II	
<i>Turdus merula</i>	Mirlo común	III	II/2			
<i>Turdus philomelos</i>	Zorzal común	III	II/2			
<i>Cettia cetti</i>	Ruiseñor bastardo	III			II	
<i>Hippolais polyglotta</i>	Zarcero común	II			II	
<i>Sylvia atricapilla</i>	Curruca capirotada				II	
<i>Phylloscopus collybita</i>	Mosquitero común	II			II	
<i>Muscicapa striata</i>	Papamoscas gris	II			II	
<i>Parus cristatus</i>	Herrerillo capuchino	II			II	
<i>Parus ater</i>	Carbonero garrapinos	II			II	
<i>Parus caeruleus</i>	Herrerillo común	II			II	
<i>Parus major</i>	Carbonero común	II			II	
<i>Certhia brachydactyla</i>	Agateador común	II			II	
<i>Lanius collurio</i>	Alcaudón dorsirrojo	II			II	

Especie	Nombre común	Conv. Berna	Dir. Aves	Dir. Habitat	Cat. Nacional	Cat. Vasco ¹
<i>Garrulus glandarius</i>	Arrendajo					
<i>Corvus corone</i>	Corneja negra					
<i>Passer domesticus</i>	Gorrión común					
<i>Passer montanus</i>	Gorrión molinero	III			II	
<i>Fringilla coelebs</i>	Pinzón	II			II	
<i>Serinus serinus</i>	Verdecillo	III				
<i>Carduelis chloris</i>	Verderón común	III				
<i>Carduelis carduelis</i>	Jilguero	III				
<i>Carduelis cannabina</i>	Pardillo	III				
<i>Emberiza citrinella</i>	Escribano cerillo	II			II	
<i>Alcedo atthis</i>	Martín pescador	II	I		II	I

MAMIFEROS						
<i>Erinaceus europaeus</i>	Erizo común					
<i>Sorex coronatus</i>	Musaraña de Millet	III				
<i>Sorex minutus</i>	Musaraña enana					
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Murciélago grande d herradura	II	II	II y IV		V
<i>Myotis emarginata</i>	Murciélago de oreja partida	II	II	II y IV	V	V
<i>Miniopterus schreibersii</i>	Murciélago de cueva	II	II	II y IV		V
<i>Rhinolophus euryale</i>	Murciélago mediterráneo de herradura	II	II	II y IV	V	P
<i>Crocifura suaveolens</i>	Musaraña campesina	III				
<i>Neomys anomalus</i>	Musgaño de cabrera	III				
<i>Neomys fodiens</i>	Musgaño patiblanco	III				
<i>Suncus etruscus</i>	Musaraña	III				V
<i>Talpa europaea</i>	Topo común					
<i>Clethrionomys glareolus</i>	Topillo rojo					
<i>Arvicola sapidus</i>	Rata de agua					
<i>Pitymys pyrenaicus</i>	Topillo pirenaico					
<i>Pitymys lusitanicus</i>	Topillo lusitanico					
<i>Microtus agrestis</i>	Ratilla agreste					
<i>Micromys minutus</i>	Ratón espiguero					
<i>Apodemus sylvaticus</i>	Ratón de campo					
<i>Mus musculus</i>	Ratón casero					
<i>Mustela nivalis</i>	Comadreja	III				
<i>Mustela lutreola</i>	Visón europeo	II		II y iv	V	P

PECES						
<i>Phoxinus phoxinus</i>	Piscardo					
<i>Anguilla anguilla</i>	Anguila					
<i>Barbus graellsii</i>	Barbo de Graells					
<i>Barbatula barbatula</i>	Locha					
<i>Chondostroma miegii</i>	Loina					
<i>Salmo trutta fario</i>	Trucha común					
<i>Carassius auratus</i>	Carpín					
ANFIBIOS						
<i>Triturus helveticus</i>	Tritón palmeado	III		IV	II	
<i>Alytes obstetricans</i>	Sapo partero	II			II	
<i>Bufo bufo</i>	Sapo común	III				
<i>Rana perezi</i>	Rana común	III		V		
REPTILES						
<i>Lacerta viridis</i>	Lagarto verde	II		IV	II	
<i>Lacerta vivipara</i>	Lagartija de turbera	II			II	
<i>Podarcis muralis</i>	Lagartija roquera	II		II, IV	II	
<i>Anguis fragilis</i>	Lución	III			II	
<i>Vipera seoanei</i>	Víbora de Seoane	III			II	
<i>Natrix maura</i>	Culebra de agua	III			II	
<i>Natrix natrix</i>	Culebra de collar	III			II	

B. LEHENTASUNEZKO BANAKETA-EREMUAK ETA BISOI EUROPARRAREN KUDEAKETA PLANA

Zallako udalerrian Lehentasunezko Banaketa Eremuak eta hainbat espezierentzako Interes Berezikotako Eremuak daude, txosten honen eranskinean adierazten denaren arabera. Bertan, gainera, eremu horretan egon daitezkeen espezieen zerrenda orokor bat dago, ECIA aztertzeko baliagarria izan daitekeena.

Nabarmentzekoa da udalerriko zenbait ibai-ibilbidek duten garrantzia, Kadagua ibaiak barne, bisoi europarrarentzat (*Mustela lutreola*). Espezie hori “Galtzeko Arriskuan” dago EAEn, eta 92/43/EE Zuzentarauaren II. eta IV. eranskinetan jasota dago. Gainera, Bizkaiko Kudeaketa-Plan espezifiko baten xede da.

Kudeaketa Plana ekainaren 19ko 118/2006 FORU DEKRETUAN arautzen da. Dekretu horren bidez, Bisoi Europarraren Kudeaketa Plana, *Mustela lutreola* (Linnaeus, 1761), onartzen da Bizkaiko Lurralde Historikoan, desagertzeko arriskuan dagoen espezie gisa, eta babesteko neurri espezifikoak behar dira. Zallako erreken bilbea bisoi europarraren balizko presentziak baldintzatzen du, interes berezikotako eremu eta hobetu beharreko tarte gisa.

2.5.4. BATASUNAREN INTERESEKO HABITATAK

EUNIS-2019 sailkapenaren arabera, habitaten presentzia zona natural eta eraldatuekin lotzen da Zallan, honako formazio hauekin:

A. HABITAT NATURALAK

- **Amezti iberiarrak**

EUNIS 2019: G1.7B1, Habitataria buruzko Zuzentarauaren I. Eranskinean jasotakoa: 9230

Ametza (*Quercus pyrenaica*) nagusi den basoak dira, eta ia ez da masa heldurik geratzen. Zuhaitz-geruzan pinu gorria (*Pinus sylvestris*) eta pagoa (*Fagus sylvatica*) daude, eta zuhaixkan txilar arruntak (*Erica vagans*, *Calluna vulgaris*) eta gayuba (*Arctostaphylos uva-ursi*). Iratzea (*Pteridium aquilinum*) ugaria izan daiteke, eta maiz izaten dira belarkiak, hala nola *Lathyrus linifolius*, *Asphodelus albus* edo *Teucrium scorodonia*.

Baldintza ekologikoak estai menditarrari atxikitzen zaizkio, onbrotipo subheze-hezearekin eta lurzoru azido eta hareatsuekin hareharri edo kalkarenita gainean.

Bere florak honako hauek ditu: *Quercus pyrenaica*, *Erica vagans*, *E. cinerea*, *Calluna vulgaris*, *Genista pilosa*, *Arctostaphylos uva-ursi*, *Lathyrus linifolius*, *Asphodelus albus*, *Teucrium scorodonia*, *Potentilla montana*, *Pteridium aquilinum*.

- **Erriberako haltzadia**

EUNIS 2019 G1.21 (Z) Habitatari buruzko Zuzentarauaren I. Eranskinean jasotakoa: 91E0* lehentasunezkoa

Habitat mota hau mendebaldeko eta iparraldeko iberiar ibaiertzetan banatzen da, eta ohikoagoa da eremu silizeoetan.

Haltzadia ibaiertzeko baso bat da, ibilguarekiko lehen lerroan dagoena, lurzoru oso heze edo istiltsuetan, aldizkako goraldien eraginez.

Baso itxia eta iluna da, batez ere amildegi meharretan, eta galeriak osatzen ditu bi ertzetako adaburuak elkartzen direnean. Argi faltak zurezko elementuen presentzia mugatzen du, nahiz eta irekienetan *Frangula alnus*, *Crataegus monogyna*, *Sambucus nigra*, *Evonymus europaeus*, *Salix salviifolia*, *S. atrocinerea* eta abar ikus daitezkeen. Belar-geruzak *Ranunculus ficaria*, *Glechoma hederacea*, *Oenanthe lachnoloba* eta antzeko espezieak eramaten ditu.

- **Belardi Menditarrak**

EUNIS 2019 E1.72, Habitatari buruzko Zuzentarauaren I. Eranskinean jasotakoa: 6230* lehentasunezkoa

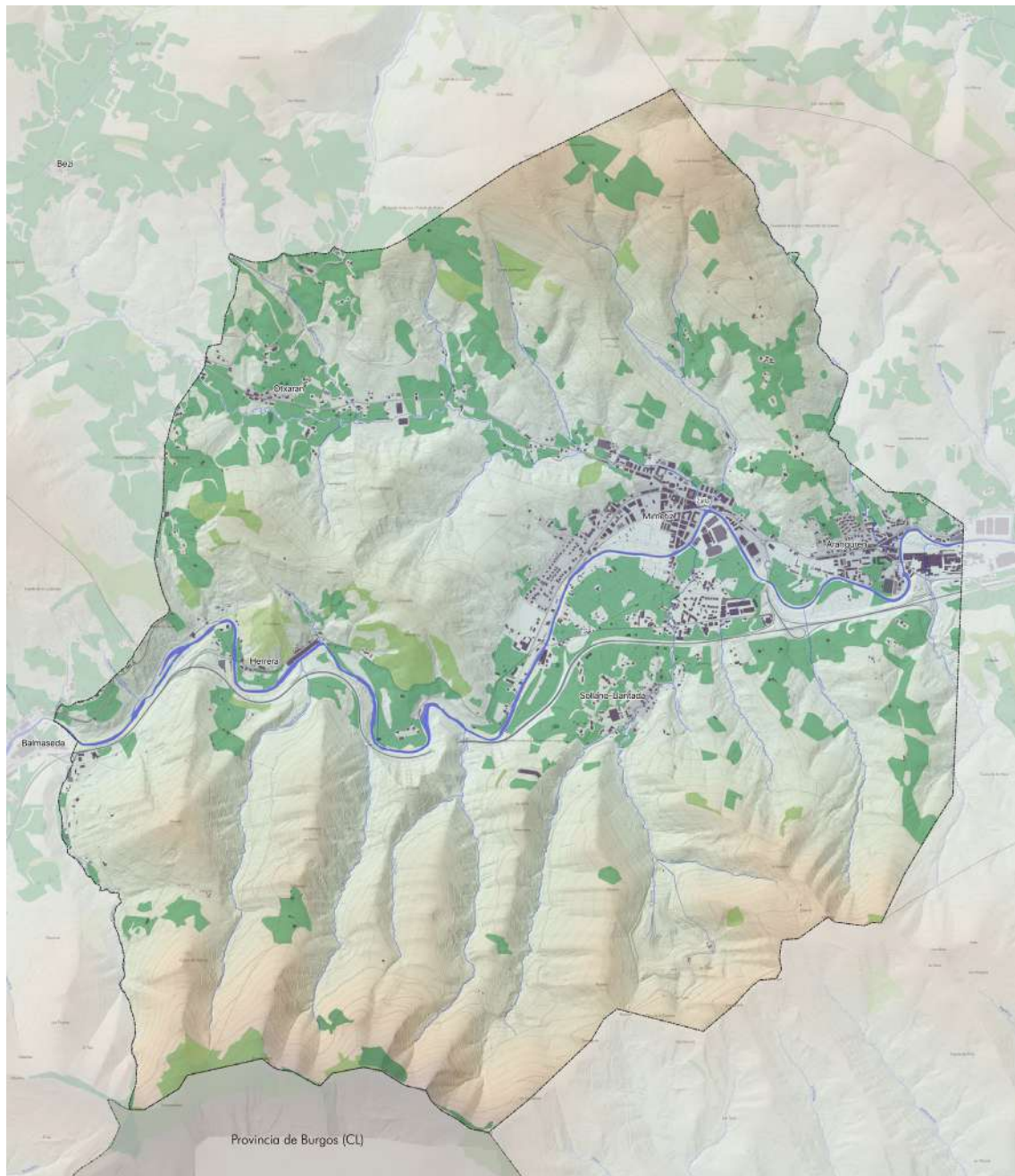
Gramineoak nagusi diren belardi trinkoen formazioak dira, eta, sarritan, oteadun txilardi kantauriarretako espezieak hartzen dituzte barnean, eta horiekin lotuta agertu ohi dira. Batzuetan, iratze itxura dute, *Pteridium aquilinum* gailentzearen ondorioz. Baldintza ekologikoak estai menditarrari atxikitzen zaizkio, gutxienez hezea den onbrotipoa eta sakonera askotariko lurzoru azidoetan.

Bere florak honako hauek ditu: *Danthonia decumbens*, *Agrostis curtisii*, *A. capillaris*, *Festuca rubra* gr., *Galium saxatile*, *Jasione laevis*, *Luzula campestris*, *Polygala serpyllifolia*, *Potentilla erecta*, *P. montana*, *Veronica officinalis*, *Brachypodium pinnatum* subsp. *rupestre*, *Carex caryophylla*, *Cerastium fontanum*, *Hypochoeris radicata*, *Lotus corniculatus*, *Plantago lanceolata*, *Ranunculus bulbosus*, *Nardus stricta**. **altimontar estaian.*

- **Erica-Ulex txilardi atlantikoa**

EUNIS 2019 F4.23 (X) Habitatari buruzko Zuzentarauaren I. Eranskinean jasotakoa: 4030

Lurzoru azido edo deskarbonatatuaren zuhaixka-formazio mesofiloak edo xerofiloak, gutxi gorabehera lehorrak eta hareazko edo franko-hareazko ehundura dutenak, itsas mailatik 1.900 m-ko altituderaino daudenak. Beste sastraka- eta/edo larre-formazio batzuk dituen mosaikoan bana daitezkeen arren, habitat horren formazio bereizgarriak trinkoak izaten dira, neurri ertain-baxukoak, eta *Calluna vulgaris* eta txilar-espezieak (*Erica spp.*), ote-espezieak (*Genista spp.*, *Ulex spp.*) eta estrepa-espezieak (*Cistus spp.*) dira nagusi. Zona atlantikoetako eta mediterraneoetako berezko formazioak dira, eragin ozeanikoa dutenak,

BATASUNAREN INTERESEKO KLAUSULAK

- Alnus glutinosa eta Fraxinus excelsior espezieek osaturiko baso alubialak (Alno-Podion, Alnion incanae, Salicion albae) - Castanea sativa-basoak - Quercus ilex y Quercus rotundifoliareren basoak - Txilardi oromediterraniar endemikoak, elorri-triskarekin - Txilardi lehor europarrak - Formazio belartsuak Nardus-ekin - Pagadi azidofilo atlantiarrak, ilex eta batzutan Taxus-ekin	- Landaredia kasmoifikodun maldia arrokatu kaltzikotak - Altitude baxuetako segabelardi txiroak (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) - Belardi lehor seminaturalak (Festuco-Brometalia) - Belardi lehor seminaturalak eta substratu kalkareoetako sastraka-eiteko formazioak (Festuco-Brometalia) - Harizti galaiko-portugaldarrak, Quercus robur eta Quercus pyrenaica-ekin - Quercus faginea eta Quercus canariensis-en harizti iberiarrak - Harkaizti silizeotako Sedo-Scleranthion edo Sedo albi-Veronicion dillenii-ko landaredia aitzindaria

Zallako udalerriko habitatak, Natura Sarearen kodearen arabera, Habitategi buruzko Zuzentarauaren I. eranskinean jasota daudenak.

bai Iberiar Penintsulako iparraldeko herenean, bai mendebaldeko zatian, baita Ceutan ere. Penintsularen barrualdera sartzen dira, mendikateetan barrena.

Habitat honetako txilardi gehien ezaugarri nagusia belar-geruzaren pobrezia da, batez ere aniztasunari dagokionez. Hala ere, hiru espezie nabarmendu behar dira: *Agrostis curtisii*, *Pedicularis sylvatica* eta *Stachys officinalis*, habitat mota hori osatzen duten txilardi ia guztietan daudenak, Britainiar Uharteetatik Marokoko iparraldera.

4030 habitata Europar Batasuneko Habitatak Interpretatzeko Eskuliburuak (EUR25, 2003ko apirila) honela definitzen du: "Europako erdialdeko, iparraldeko eta mendebaldeko behe eta erdi-mendiko eremuetan, klima heze atlantikoetan edo azpi-atlantikoetan lurzoru silizeo podsolizatuen gainean hazten diren txilardi mesofilo edo xerofiloak", zenbait azpimota bereiziz, kostaldeko euskal txilardiak Erica-Ulex espezieko txilardi atlantiko azpimotakoak direlarik. Ulicenion minoris; Daboecenion cantabricae p.; Ulicenion maritimae p.: klima atlantikoetako oteetan (Ulex) aberatsak diren txilardiak.

- **Gaztainondoen basoak**

EUNIS 2019 G1.7D *Habitatari buruzko Zuzentarauaren I. Eranskinean jasotakoa: 9260*

Gaztainondoa nagusi den basoak dira, eta haritz kandudunak eta ameztiak, lizarrak eta hurritzak bezalako zuhaiztiak izan ohi dira; zuhaixka-geruzan txilarrak, sasiak eta, batzuetan, oteak daude. Zuhaixka-geruzan, sastrakadiak ordezkatzeko dituzten txilarrak eta oteak daude maiz, eta landare igokarien artean, huntza eta *Tamus communis* ugari daude. Belar-geruzako florak bizi diren lurzoruen izaera azidoa erakusten du; azidoenetan ohikoak dira *Blechnum spicant* iratzea, *Hypericum pulchrum* hiperikoa eta *Deschampsia flexuosa* graminea. Gizakiak baso mota horien alde egin du, duela urte batzuk nekazal munduan gizakiaren eta animalien elikagai gisa zuen garrantziagatik. Hala ere, gaztainondoa bertako zuhaitza da Iberiar Penintsulan, Kuarternarioko analisi polinikoek erakusten duten bezala.

Flora: *Castanea sativa*, *Quercus robur*, *Q. pyrenaica*, *Fraxinus excelsior*, *Corylus avellana*, *Crataegus monogyna*; *Frangula alnus*; *Ulex gallii*, *Rubus* sp.pl.; *Hedera helix*, *Tamus communis*; *Athyrium filix-femina*, *Brachypodium sylvaticum*, *Circaea lutetiana*, *Deschampsia flexuosa*, *Euphorbia amygdaloides*, *Hypericum androsaemum*, *H. pulchrum*, *Oxalis acetosella*, *Ruscus aculeatus*, *Teucrium scorodonia*, *Viola riviniana*.

Baldintza ekologikoak lurzoru muinotsuari atxikitzen zaizkio, hezetik hiperhezera bitarteko onbrotipoa, eskistoen, kuartzitoen, granitoaren, hareatzen edo kareharrien gaineko lurzoru azidoetan.

B. HABITATS EZ NATURALAK ETA ANTROPIKOAK

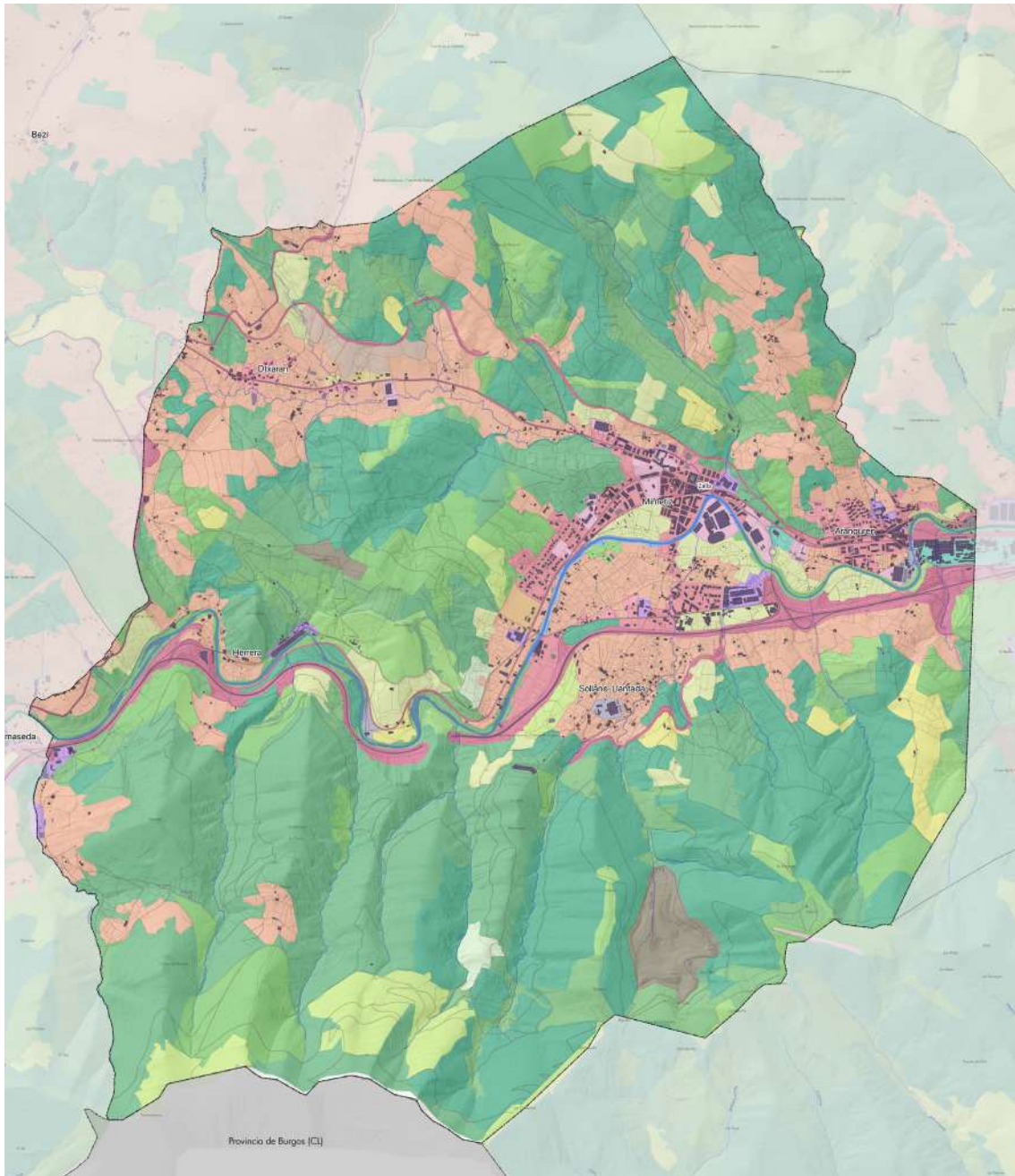
- ***Pinus radiata* landaketak**

EUNIS 2019 G3.F (P) *ez dator bat Habitategi buruzko Zuzentarauaren I. Eranskinarekin.*

Hostozabalen landaketek ustiapenerako modu artifizialean landatu diren baso zaharkituak biltzen dituzte. Konifero-espezieak dira baso-ustiapenerako gehien erabiltzen diren espezieak. Azkar garatzen direnez, paisaia nagusi diren espezieak dira. Espezierik ezagunena *Pinus radiata* da, Monterrey pinua edo intsignis pinua ere deitua.

Zallako beste formazio ez-natural batzuk baratzeei, negutegiei eta zapal dutako eremuei atxikitzen zaizkie.

Lurzoruaren Estaldurak.

Herrigunea, zabalgunea eta etena	Hornidura-azpiegitura	Zurezko beste labore batzuk	Sastraka
Nekazaritzako eta/edo abeltzaintzako instalazioa	Hondakinen azpiegitura	Zurezko laboreen konbinazioa	Landarediaren konbinazioa
Industrialia	Belarkien laborantza	Belardia	Su hartutakoa
Nekazaritza eta baratzeen kokalekua	Fruta-arbola zitrikoa	Laboreen konbinazioa	Zoru biluzia
Bide edo trenbide sarea	Fruta-arbola ez-zitrikoa	Hostozabalen basoa	Ur-ibilgua
	Mahastia	Koniferoen basoa	
		Larrea edo belardia	

Lurzoruaren erabilerak SIOSE-2014-ren arabera. Iturria: IGN

2.6. LURZORUAREN ERABILERAK ETA ESTALDURAK

Unitate naturaletatik eta erdinaturaletatik eratorritako erabileren estaldura eremu homogeneo hauetan zehazten da:

1. Gune humanizatuak. Unitate honetan giza jarduera duten eremu guztiak hartzen dira kontuan: lorategiak, hiri-lurzoru jarraitua eta etena, maila txikiagoko bideak, etab. Guztira, udalerraren azaleraren %2,56 hartzen dute, Kadagua eta Otxaran ibaiaren ohearen ondoko eremu lauenetan.
2. Hezeguneak. Unitate honetan urarekin lotutako habitatak biltzen dira, adibidez: ibaiak, errekek, hezeguneak eta haltzadiak. Kategoria honetako ordezkariak handiena ibarra egituratzen duten bi erreka nagusien presentzian dago: Kadagua eta Otxaran. Guztira, % 0,20 dira, eta ez dira oso esanguratsuak hiri-antolamenduan duten eraginari eta Zallan duten ingurumen-ondorioei dagokienez.
3. Landa-ingurunea. Landa-lan tradizionalekin eta horien kokalekuekin lotutako habitatak dira, adibidez: belardiak, baratzeak, fruta-arbolak, heskaiak eta baserriak. Landa-ingurunea udalerraren % 27 inguru da.
4. Belardiak eta sastrakak. Oro har, zuhaixka ezberdinez osatutako sastrakak dira. Basoen segida-prozesuko unitateak dira, eta espezie desberdinak dira nagusi, tokiko ezaugarrien arabera: iratzeak, oteak, txilarrak, etab. Zelaiek eta sastrakek udalerraren azaleraren % 13,92 hartzen dute.
5. Ustiapenerako basoak. Unitate honetakoak dira udalerriko landaketa artifizial guztiak. Zuhaitz iraunkorren eta zuhaitz hostoerorkorren basoak daude. Guztira, udalerraren % 49,56 hartzen dute.

Zallan duen irudikapena	Lurzoruaren erabilerak eta estaldurak
2,56%	Hiritarra: jarraia eta zabalgunea
0,40%	Baso-instalazioa
0,44%	Zuzkidura-zerbitzua
0,64%	Industria-lurzorua
23,02%	Nekazaritzako asentamenduak eta baratzeak
3,38%	Azpiegitura teknikoak
0,98%	Hondakinen parkeak
0,47%	Fruta-arbolak
4,17%	Laboreen konbinazioa eta land. naturala
49,56%	Hostozabal mistoen eta koniferoen basoa
13,92%	Landarediaren konbinazioa
0,28%	Zoru biluzia
0,20%	Ur-ibilguak

2.6.1. LURZORUEN GAITASUN AGROLOGIKOA

Azterlanaren eremuan dauden lurzoru motak eta horien erabilera-ahalmena zehazteko eta kartografia egiteko, besteak beste, "Azterlan Geomorfologiko Sintetiko" kontsultatu da, Eusko Jaurlaritzako Ingurumen Sailburuordetzak koordinatu eta egindakoa (1990).

Formakuntzarako faktoreak

Lurzoruak, ekosistema naturalaren elementu gisa, funtzio garrantzitsua betetzen du. Landareak eta animaliak elikatzen dituen espazio bizia da, lurpeko urak berritzea bermatzen du eta bizi-iragazteko eta moteltzeko sistema bat irudikatzen du.

Lurzorua "klimaketa landaretzak material geologikoarekin eta unitate geomorfologikoarekin duten elkarrekintzak osatutako gorputz natural" gisa definitzeak natura-inguruneko faktoreen multzoaren zentzu konbergentea du. Ezaugarri morfologiko, fisiko eta kimikoak faktore horien interakzioen isla (fenotipoa) dira. Gainera, beharrezkoa da jarduera antropiko jakin batzuk ezagutzea, gehiegizko hedadurarekin bilakaera erregresibo bat markatu dutenak, eta, hori dela eta, beren oreka-baldintzetatik (zonalitatea) aldendu dituztenak.

Azterlana honako faktore hauek kontuan hartuta egin da: klima, landaretza, litologia, erliebea eta giza jarduera.

Lurzoruen ezaugarriak

Aztergai dugun eremuan dauden lurzoruen funtsezko ezaugarriak kambisolari eta flubisolari dagozkie.

Kambisolak

B zerumuga kanbikoa duten lurzoruak dira (50 cm-z edo gehiagoz estalita egon ezean), A zerumuga krikkoa edo umbrikkoa, zerumuga kaltzikoa edo gypsikoa beste diagnostiko-horizonterik gabe. B kanbiko horizontea falta izan daiteke 25 cm baino gehiagoko lodiera duen A umbrikoko horizontea dagoenean; gazitasun handirik ez duenean; Vertisols edo Andosolsen diagnostiko-ezaugarriarik ez duenean; hezetasun idorreko erregimenik ez duenean; lehen 50 cm-ko sakoneran propietate hidromorfikorik ez duenean.

Kambisolen bederatzita banaketa daude, eta horietatik bost mota hauek daude azterketa-eremuan:

- Kanbisol eutrikoak. A zerumuga okrikkoa dute, eta oinarrien saturazioa % 50ekoa edo handiagoa, azaleraren 20 eta 50 cm arteko lodieran, baina sakonera horretan ez dira karezkoak.
- Kanbisol distrikoak. A zerumuga okrikkoa dute, eta oinarrien saturazioa % 50etik beherakoa, azaleraren 20 eta 50 cm bitartean.
- Kanbisol gleycos. A zerumuga okrikkoa edo umbrikkoa dute, eta propietate hidromorfikoak dituzte azaletik 50 eta 100 cm arteko sakonerako geruza batean.
- Kaltzio-kanbisola. A zerumuga dute, eta karbonatoaren mugimenduaren ebidentziak; karbonatoaren % -a ez da % 15etik jaitsi behar.

- Kanbisol kromikoa. A zerumuga okrikoa dute eta kolore bateko saturazio-propietateak dituzte azaleraren 20 eta 50 cm arteko lodieran.

Aztertutako eremuan ikusitako azalerrik handiena kanbisol gleyko eta distrikoari dagokio. Proporzio txikiagoan agertzen dira besteak.

Flubisolak

Oraintsuko depositu alubialen gainean garatutako lurzoruak dira, diagnostikorako horizontarik ez dutenak (non eta 50 cm edo gehiagoko material berria ez duten lurperatuta), zerumuga A okriko edo umbrikoa, H histiko horizontea edo zeruertz sulfurikoa baino gehiago. Definizio horren erabileraren arabera, alubioi-depositu berriak ibaietako, itsasoko, aintziretako edo kolubioietako sedimentuak dira, eta ezaugarri hauetako bat edo gehiago dituzte:

- a. sakoneran modu irregularrean murrizten den edo 125 cm-ko sakoneran % 0,35etik gora irauten duen materia organikoaren edukiarekin (hondar geruza meheek materia organiko gutxiago izan dezakete beheko sedimentu finenak eskakizunak betetzen baditu).
- b. material freskoa tarte erregularretan jasotzea eta/edo geruzatze fina izatea.
- c. 125 cm-ko sakoneran material sulfurosoa izatea.

Fluvisolen lau azpibanaketa daude, eta horietatik bakarra dago ordezkaturata aztertutako eremuan, zehazki Kadagua ibaiaren eta Otxaran ibaiadarraren inguruan.

- Fluvisols eutrikoak. Baseen saturazioa % 50etik gorakoa da, azaleraren 20-50 cm-ko sakoneran, baina sakonera horretan ez dira karedunak.

A. MOTAK ETA ERABILERA GAITASUNA

Lurzoruaren erabilera-gaitasunaren moten irudikapen kartografikoa Lurzoruen Maparen interpretazio batetik eratortzen da. Mapa horretan, lurzoruak beren ahalmenen eta mugen arabera taldekatuta daude, hau da, ohiko laboreak edo ohiko erabilera jasateko gaitasunen arabera, tratamendu berezirik behar izan gabe eta denboraldi luze batean narriadurarik jasan gabe.

“Natural Resources Conservation Service” delakoarentzat, erabilera-gaitasunaren sailkapena interpretazio-sailkapen bat da, honako hauetan oinarritzen dena: klimaren eta lurzoruen ezaugarri iraunkorren efektu konbinatuetan, suntsitzeko arriskueta, erabilera-mugetan, ekoizpen-ahalmenean eta lurzoruaren ustiapen-beharretan.

Motak bereizteko eta definitzeko, lurzoruaren ustiapen-maila desberdinak hartzen dira kontuan, muga-mailaren adierazle diren mailak, eta gutxi gorabehera horien aprobetxamendu historikoaren errealitateari dagozkionak. Honelakotzat jotzen dira:

Nekazaritza-erabilera:

A - Laborantza intentsiboa.

B - Neurritzko laborantza intentsiboa. C - Laborantza ez oso intentsiboa edo estentsiboa.

Nekazaritzakoa ez den erabilera:

- D – Larre iraunkorrak.
- E - Basoberaren ustiapena.
- F - Murrizketa gutxiko baso-ustiapena.
- G - Murrizketa askoko baso-ustiapena.
- H - Landaredi naturala edo babesgarria.
- I - Hiri-erabilerak.
- J - Industria-erabilerak, etab.

Lehenengo hiru motetako lurzoruek (A, B eta C) erabilera-ahalmen oso handia, handia eta ertaina dute, hurrenez hurren. D eta E motetako lurzoruek, normalean, ezin dira nekazaritzarako erabili.

A-tik E-ra, erabilera-mugak eta/edo lurzoria suntsitzeko arriskuak handitzen dira. A-tik C-ra, hazi daitezkeen laboreen kopuruak behera egiten du, eta lurzoriaren ustiapenari emandako erantzunak gero eta eskasagoak dira.

D letran sartutako lurzoruek (erabilera-ahalmen txikia) normalean ezin dira nekazaritzarako erabili urte askoan. Hala ere, salbuespenezko kasuetan eta epe laburretan erabili ahal izango dira; mota horretako lurzoruek, arrisku handirik gabe, larreetarako, mendiko ustiatagietarako edo mendi garaietarako erabili daitezke.

E-ren barne sartutako lurzoruek (oso erabilera-ahalmen txikia dutenak) ez dute ia baso-ustiapenik eta murrizketa asko dituzte; are gehiago landaredi naturala babesteko eta berreskuratzeko basoetan.

Azterketa-eremuari dagokionez, erabilera-gaitasun mota guztiak daude ordezkaturak, nahiz eta C eta D motak nagusitzen diren, ertaina eta baxua, hurrenez hurren.

C motako lurzoruek ezaugarri hauek dituzte:

- Neurritzko erabilera duten lurzoruek.
- Muga nabarmenak.
- Higadura-arrisku handiak.
- Intentsitate gutxiko nekazaritza-erabilerak eta bestelako erabilerak izan ditzaketenak.

Erabilera-mugen eta -murrizketen kopurua B motakoa baino handiagoa da, eta ustiapen are zainduagoa edo kontserbazio-praktika konplexuagoak behar ditu. Laboreen eta errotazioen kopurua ere, printzipioz, txikiagoa da. C motako eremuak malda txikiena dagoen lekuetan daude, nahiz eta erabilera-muga handiena maldak ematen duen.

D klaseak, berriz, ezaugarri hauek ditu:

- Erabilera-ahalmen txikiako lurzoruek.
- Muga zorrotzak.
- Oso handiak diren higadura-arriskuak.
- Ezin dira nekazaritzarako erabiltzekoak, oso kasu berezietan izan ezik.
- Muga gutxi edo ertainak larreetarako, mendi baxuaren ustiapenerako eta baso-ustiapenerako.

Aurkezten dituzten mugek laboreen kopurua murrizten dute, eta nekazaritza ez da ia bideragarria; salbuespenezko kasuetan eta baldintza berezietan soilik landu daitezke oso luzeak

ez diren aldietan, baina beti murrizketa handien mende. Zonako erabilera hazkunde azkarreko koniferoen birpopulaketekin bat dator.

Erabiltzeko gaitasun-moten artean, azpimaila batzuk aurki ditzakegu, batez ere dituzten mugek bereizten dituztenak: malda (p), azaleratze harritsuak eta harriteria (r) eta ezaugarri fisikoak (f).

Era berean, erabilera-ahalmeneko unitate desberdinak daude, honako hauen arabera: maldak (p*), benetako lodiera (x*), azaleratze harritsuak eta harritsuak (r*), ezaugarri fisikoak (f*) eta ezaugarri kimikoak (q*).

Esan bezala, erabilera-gaitasun nagusia C eta D erabilera-motei dagokie. Muga, batez ere, maldari zor zaio, eta, neurri txikiagoan, ezaugarri fisikoei. Erabilera oso handiko ahalmen bakarra Kadagua ibaiaren eta Otxaran ibaiadarraren inguruko flubisol eutrikoei dagokie. Flubisol horiek izan ezik, lurzoru mota nagusia kanbisolena da. Hala ere, landa-lanean ikusi da edukiera txikia edo ertaina duten eremu handi horien barruan azalera txikiko enklabe batzuk daudela, baserrietatik gertu eta malda txikikoak, eta horietan, urteetan baratzte gisa erabiltzen direnez, erabilera-ahalmena handia dela esan daiteke, behin eta berriz landu eta ongarritu baitira.

2.6.2. LANDA-INGURUNEA ETA BASO-EREMUAK

Nekazaritza eta Basozaintzako Lurralde Plan Sektoriala onartu da, nekazaritza-lurra euskarri hutsetik haratago doan balio gisa hartzen delako, haren *“izaera erreproduzitezina, eskasia eta lehen mailako jardueretarako duen garrantzia”* aintzat hartuta.

Nekazaritza eta Basozaintzako LPSak, Gidalerroetako Ingurune Fisikoaren antolamendu-ezaugarriak garatuz, kategoria hauek ezartzen ditu:

- Nekazaritza, Abeltzaintza eta Landazabala, Balio Estrategiko Handia,
- Nekazaritza, Abeltzaintza eta Landazabala, Trantsizioko Landa Paisaia,
- Baso barbana, basoa, larre menditarrak, larre menditarrak-harkaitzak,
- Ingurumena hobetzea eta
- Azaleko uren babesia.

Zallako udal-eremuan aurreko kategoria guztiak daude, larre menditarrak-harkaitzak azpikategoria izan ezik.

2.6.3. ESKUALDEKO PAISAIA

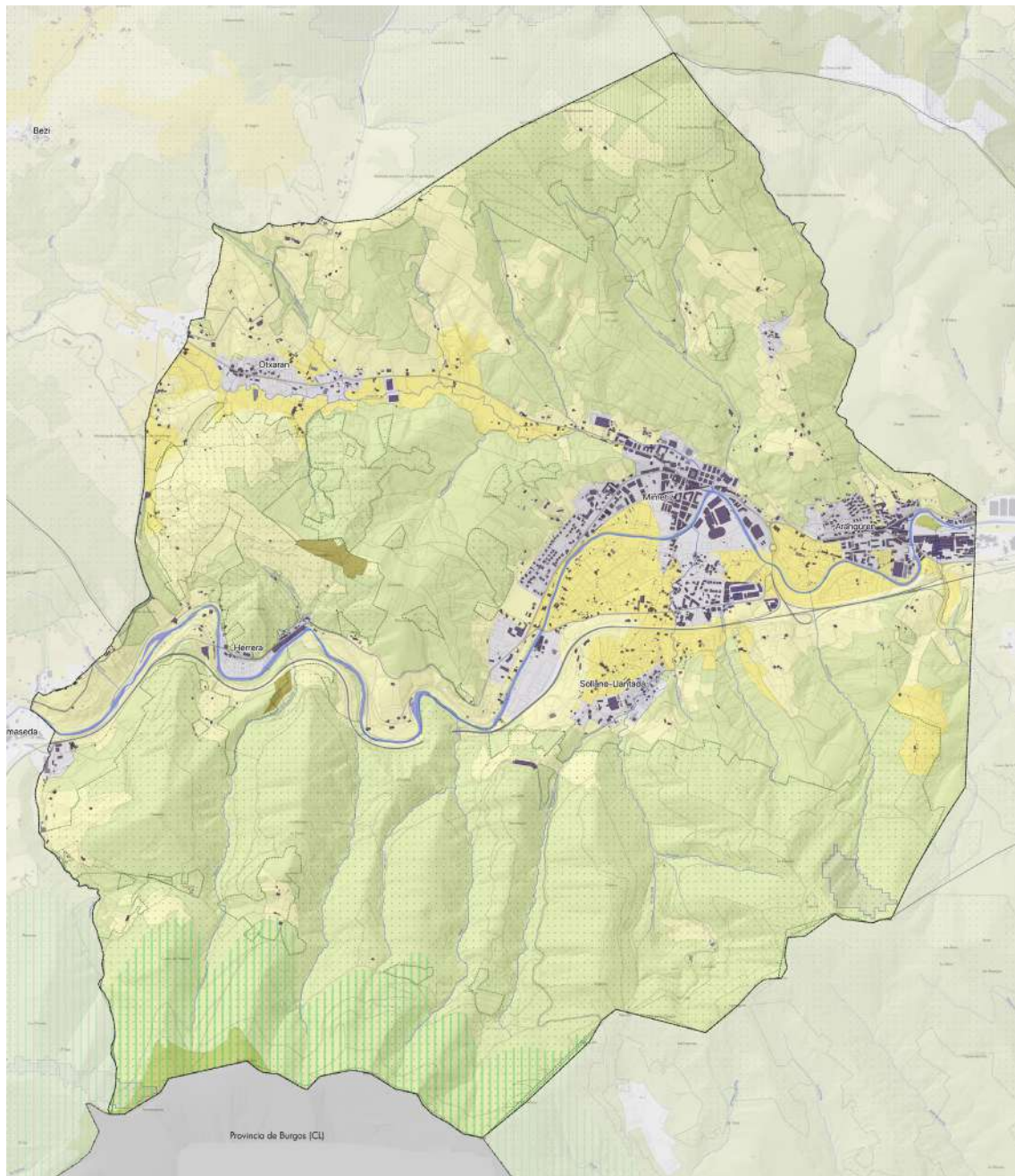
Balmaseda-Zalla Paisaiaren Katalogoa EAEko eskualde-administrazioak egin du, eta Zallako eremuko paisaiari buruzko informazioa eta azterketa eskaintzen ditu.

A. GIZA FAKTOREAK: KOLONIZAZIO-PROZESU HISTORIKOA ETA PAISAIAN IZAN DUEN ERAGINA

Hobeto azaltzeko, atal hau hainbat eremu geografikotan banatu da. Jarraian, horietako bakoitza azalduko dugu.

Balmaseda – Zalla – Güeñes unitatea

Hiru udalerrri hauek Kadaguako harana osatzen dute, eta hainbestearaino identifikatzen dira haranarekin, non mugak beste haran batzuen banalerroekin bat datozen.

NEKAZARITZA ETA BASOZAINZAKO LURRALDE PLANA

KATEGORIAK

- Nekazaritza eta abeltzaintza: balio estraterjiko handia
- Nekazaritza eta Abeltzaintza: trantsizioko Landa Paisaia
- Basogintza
- Basoak-Mendi barbana
- Ingurumenaren Hobekuntza

BALDINTZATZAILE GAINJARRIAK

- Korridore ekologikoak: lotunea
- Akuiferoak kutsatzeko arriskua duten eremuak
- Onura Publikoko Mendiak
- Higidura arriskua

Nekazaritza eta Basogintzaren LPSaren antolamendu-eremuak. Iturria: lurralde Plangintza, Etxebizitza eta Garraio Saila

Horrela, Ordunteko mendilerrotik, Turtziozko haranetik bereizten gaituen Koltiza mendiaren gailurretik (879 m), mendikateak Santo Domingoraino (718 m) jaisten da, Artzentalesetik edo Koltiza haranetik bereizten gaituena; hemen bakarrik gelditzen da muga etenda, Kadagua ibaira iritsi nahi izan zuela dirudien Sopusuertako sartzeak, eta gero iparraldeko mugak Avellanedako Priintoko banalerrena berreskuratzen du. Artegi (542 m) eta Ubieta (632 m), Sopusuerta eta Galdames haranetatik bereizten gaituztenak, Ubieta/Gurutzetik, Arnabizkar mendi-lepo zaharraren atzetik, gure lurraldeak Eretza (887 m) harrapatzen du, eta Castaños errekatik darama muga, ekialderantz isurtzen duena.

Mendebaldeko muga Kadaguako bi ibaiadarretan oinarritzen da. Erreka horiek Gaztelatik bereizten gaituzte, eta Peñalosa (654m) eta Picorredondo (677m) gailurrak eskualdearenak dira iparraldean eta hegoaldean.

Tontor horretatik, Orduntek ekialderantz jarraitzen duela dirudien mendilerroak, Bandera Mendiak (696m) eta Tornoak (676m), gure haranaren muga osatzen du, Gordexolarekiko muga adieraziz eta haranarekiko banalerrotik jarraituz, Abusuko gailur baxuenetatik (515 m). Ilso (564m) eta Carobo (565m), hemendik, beherago dagoen maila batean, banaleroaren iparraldeko hegalaria jarraituko diogu; izan ere, banaleroa markatzen duen Berbiziko Santutegia, Salcedo eta Gordexolako haranen antzinako Eliza izan zena, azken honena da gaur egun, eta badirudi horrek banalerrotik mazeletara mugatzea eragin zuela.

Mendoza mendian banaleroa berreskuratzen da, Sodupe gaineko uharte-mendia, oso garrantzitsua, hiru ibaien iritsiera artikulatzen baitu: Kadagua, Herrerías eta Zaldu. Hemendik muga Ganekogortaren hegaletan gora doa, Zaldurekin lehian, eta La Quadran haran osoa kontrolatzen du Ganekogortaren gailurreraino. Agertoki birjina eta pribilegiatua da, eta kontrastea egiten du Eretza eta Ganeko arteko haitzarteak, Zaramillotik Soduperaino jasan dituen erasoekin.

Gizakiaren okupazioak historiaurreko aztarnak erakusten ditu Eretzan eta Gameran ibairantz doan dortsalean, baita Koltizaren iparraldeko isurialdean ere. Zalantzarik gabe, garaiera handiko larreak dituzten gailurren okupazioari lotutako monumentu erlijiosoak dira. Gailur handien deforestazio iraunkorra historiaurreko fase horietan sortutzat jotzen da, eta, beraz, paisaia gizatiartua da.

Paisaiaren eta antzinako tradizioen analisiak adierazten duenez, herrixkak mendi-hegaletan sortzen dira, haranean baino egoera babestuagoan, harana eta sorpresak saihesteko bideak hautemanetz, ez dirudi hemen, Sopusuertan edo Galdamesen bezala, kastro indoeuropar bat dagoenik, gerora hainbat herrixka bere oinetan sortzen zituena, nahiz eta Zalla eta Güeñes gainean dauden Cabana-Artegi-Zipar-Larrea gailurretan susma daitekeen, edo Soduperen gaineko Lujar-en, edota Castillejos-Santo Domingon ere, Balmasedaren gainean, eta kota baxuagoetan agian Mendoza Sodupe, Gazteluko Zerreak eta Hartziko Gaztelua. Hipotesi horiek berretsiz Berbiziko San Joan santutegi gisa agertzen da, Salcedo eta Gordexola nagusi zituena eta tradizioak bailarako lehen eliza bezala baieztatzen duena. Kasu askotan baselizak izan ohi dira antzinako herrixka edo kastroak.

Bitxia da mazelaren erdialdeko herrixken populazio hori apenas ematen dela Balmasedan, non malda handiek eta haitzarte izaerak zibilizazio hori gomendatzen ez dutela dirudien. Hala ere, aurkitzen dira, Pandozales, El Zoco, Jauregui, eta etxe txiki isolatuak, Aldai, Iturrigarri, Laborrieta, Labrara, eta oso altua den Las Bernillas. Interesgarria izango litzateke jakitea gaur egun isolatuta dauden etxe horietatik zein izan ziren antzinako herrixkak. Balmasedako hegoaldean Arbiz, Zernoza, La Pedera, Las Erusas eta Cenarro ere agertzen dira.

Egoera aldatu egin da Zallan, beste herrixka askorekin: Luchaco, Zolla, Patzalza, Urtechu, Llano, La Magoslera, San Cristóbal, Bilbato, Perín, Arana, Montellano, Basdaga, La Herrera,

iparraldeko mazeletan, eta baita hegoalderantz ere, Murga, Torremonte, Vistalegre, Intxorbe, Zokita, La Breña eta Somocurcio. Eta horiei Otxaran bailara gehitzen zaie, Santibañez, Somavalle, Otxaran eta El Callejorekin; herrixka altu horiek guztiek, zalantzarik gabe, bailararen okupazio primitiboa adierazten dute; Cabanaren oinean dauden batzuk baselizek seinalatutako antzinako bide garaietan oinarritzen direla dirudi, La Magdalenan, San Kristobalen, Santibañezen.

Gueñesen are argiagoa da prozesua, Ubieta Urrutira Eskarzaga, Saratxaga, Ametzaga, Santa Marina, Norza, Taramona, Lejarza, Goikuria, Iburgu, santutegi zaharrekin, hala nola San Lorentzorekin; edo Santa Marinak, Magdalenak edo San Pedrok seinalatutako bide zaharrekin; hegoaldean, Orijana, La Jara, Allende, Jandiola, Arzabe, Urandiola, Arzabe, edo Mendoza. Eta ekialderago, Urtiaga, Garai, Trasarana, Moriza, Iartu.

Ekialdeko haitzarteetan, La Quadran eta Zaramillon, herrixka horiek desagertu egiten dira, eta Balmasedan gertatzen zen bezala, pasabideak defendatzen dituzten gaztelu baxuak agertzen dira, San Migel, Lacaben.

Garai bareagoetan, herrixkak haranetara jaisten direla uste dugu, eta hemen agertzen dira dorretxeak, beren burdinola, errota eta ermitekin, ibaiari, zubiei eta bideei lotutako haranaren kolonizazio berri bat sortuz; horrela sortzen dira La Mesa, Bolumburu, Mendieta, Sollano Llantada, Santxosolo, Sodupe, Jorgi eta La Quorginoko dorre-multzoak, bideak, burdinolak eta errota kontrolatzen zituzten familia handien egituraketa adieraziz. Seguruenik, garaiago zeuden dorreek aurreko aristokrazia bat adierazten dute: Maruri, Murga, Somovalle.

Dorreen kopuruak adierazten du, halaber, kultura hori indartsuagoa dela Gordexolan, eta, agian, handik Salcedoko haranera igarotzen dela, ibaia etxekotzea zailagoa baitzen han. Ibaiko dorretxe horien boterea konpentsatzeko sortu zen Balmaseda, Enkarterriko hiribildu handia, zibilizazio berri bat adierazten duena. Ziurrenik haitzarten eremuan sortu zen, bertan dorretxeak ez zirelako bertan nagusi, Zalla eta Gueñesen gertatzen zen bezala.

Eta oso litekeena da Balmasedako adibidea izatea Gueñesko parrokia bailarako gune espiritual eta herrixken bilgune gisa sortzera bultzatzen duena, Sodupen edo Quadran gertatu ahal izan zen bezala dorretxeek kontrolatutako baselizekin lehian.

Antzinako burdinolen adibideari jarraituz, industria-iraultzak bailararen hondoa hartu zuen Zallako, Balmasedako eta gero Gueñesko lantegiekin, eta talde txikiak konurbazio handi bihurtzea lortu zuen, Zallari Balmasedarekin lehiatu eta Gueñes ia xurgatzen zuen lehentasuna emanez.

Zalla edo Soduperen garapen modernoak antzinako espazio-egitura aldatu zuen, Balmaseda gune garrantzitsu bakartzat hartuta, eta Gueñes bailarako herrixken lotune gisa; Zallaren egungo garapenak ere adierazten du garapen modernoek bailararen egungo ikuspegia desitxuratu egin dezaketela; jada ez dago indoeuropar hirien aztarnarik, baina herrixka altuak mantentzen dira, nahiz eta asko desagertu diren pinudi garaienen presioagatik, agian. Zorionez, mendi-hegal erdiko herrixkek bizirik jarraitzen dute, baita haraneko gotoretxeak baino baldintza hobeetan ere, baina garaile atera direnak Sodupe, Gueñes, Zalla eta Balmasedako konurbazioak izan dira, Zalla, Gueñes eta Balmasedako industria-lantegi handiek lagunduta.

Gaur egun, badirudi etorkizuneko garapenak ibar-hondoa hartzen jarraitzea aurreikusten duela industria-eremuekin, eta, are kezagarriagoa dena, udalerrri guztiak hiri-konurbazio batean elkartzuz errekan eta errepidean zehar, mendi-hegal eta gailurretatik isolatuz, hirigune bereziak desagerraraziko lituzkeen eta natura hiri lineal horren alde batera eta bestera ikusteko agertoki gisa isolatuko lukeen etengabeko batean.

B. EGUNGO PAISAIA

Enkarterrietako eskualdearen testuinguruan, gaur egungo paisaia oso konplexua dela aurreratu daiteke, hain lurralde txikian bi ibai-haran ditu mendebalde-ekialde norabidean, 900 m inguruko gailurrez mugatuta doazenak, ibaiek induskatu zuten ipar-hegoaldeko kate handi bat osatzen dutenak, gero 600 m inguruko kotetara jaisteko, eta, ondoren, 1.000 m inguruko itsasoraino iristen den kareharrizko mendilerro handi batekin topo egiteko. Are gehiago zailtzen du paisaia bi ibai horiek, Kadagua eta Herreriasek, Otxaran, Rodalega eta Zaldu bezalako ibaiadarrak izateak, bailara nagusiekiko bailara paralelo eta perpendikularrak direnak.

Baina mendebalde-ekialdeko bi haran horiei iparraldetik lau ibai-arro gehitu behar zaizkie: Sodupe – Galdames kubeta; Aguerako bailara lirainena; Karrantzako arro handia eta Lanestosako harana, ia haitzartea; bailara horietako bakoitzak bere nortasuna du, bere mendi-ertzengatik eta altitudeagatik. Ibai guztietan, iparraldetik eskualdea mugatu zuen kareharrizko arku handia zulatu behar izan zuten, haitzarte konplexuak sortuz; baina, horrez gain, Ordunteko mendilerro handia dute, oso garaia eta malkartsua, eta haren oinetan sortzen dira haran horiek osatuko dituzten ibaiak.

Konplexutasun horri Turtzioz eta Kolutza – Barbadun bailararen banalerroa Artzentales definitzen duen ordokia gehitu behar zaio; nortasun handiko lurraldea da, eta banalerrotzat altitude eta presentzia handiagoz jokatzeko du. Gainera, Kolutza – Barbadun ibaiaren arroak bi erreka hartzen ditu ekialdetik, Galdames eta Limon, eta, beraz, haranaren ipar-hego ardatzarekiko perpendikularrak diren zeharkako bi haran ditu.

Zalla eta Eremuko esparruan, basoek, nekazaritzak eta abeltzaintzak osaturiko trilogia nabarmentzen da, pagadien, hariztien, artadien eta bortalen basoekin; zereal-nekazaritzarekin eta mahastien nekazaritzarekin; eta ardiak eta behien abeltzaintzarekin; baina burdinolek bortalak, hariztiak eta artadiak erabili zituzten, eta horien ordean pinudiak jarri zituzten, eta, zati batean, iparraldean, eukaliptuak. Nekazaritza desagertu egin zen, bai eta ardi-aziendak ere, eta basogintza- eta abeltzaintza-ustiapeneko ekonomia bat baino ez zen geratu. Industria-iraultzarekin batera, meatzaritzako ustiapena eta faktoriadun industria-sektorea gehitu zitzaizkion Kadaguan.

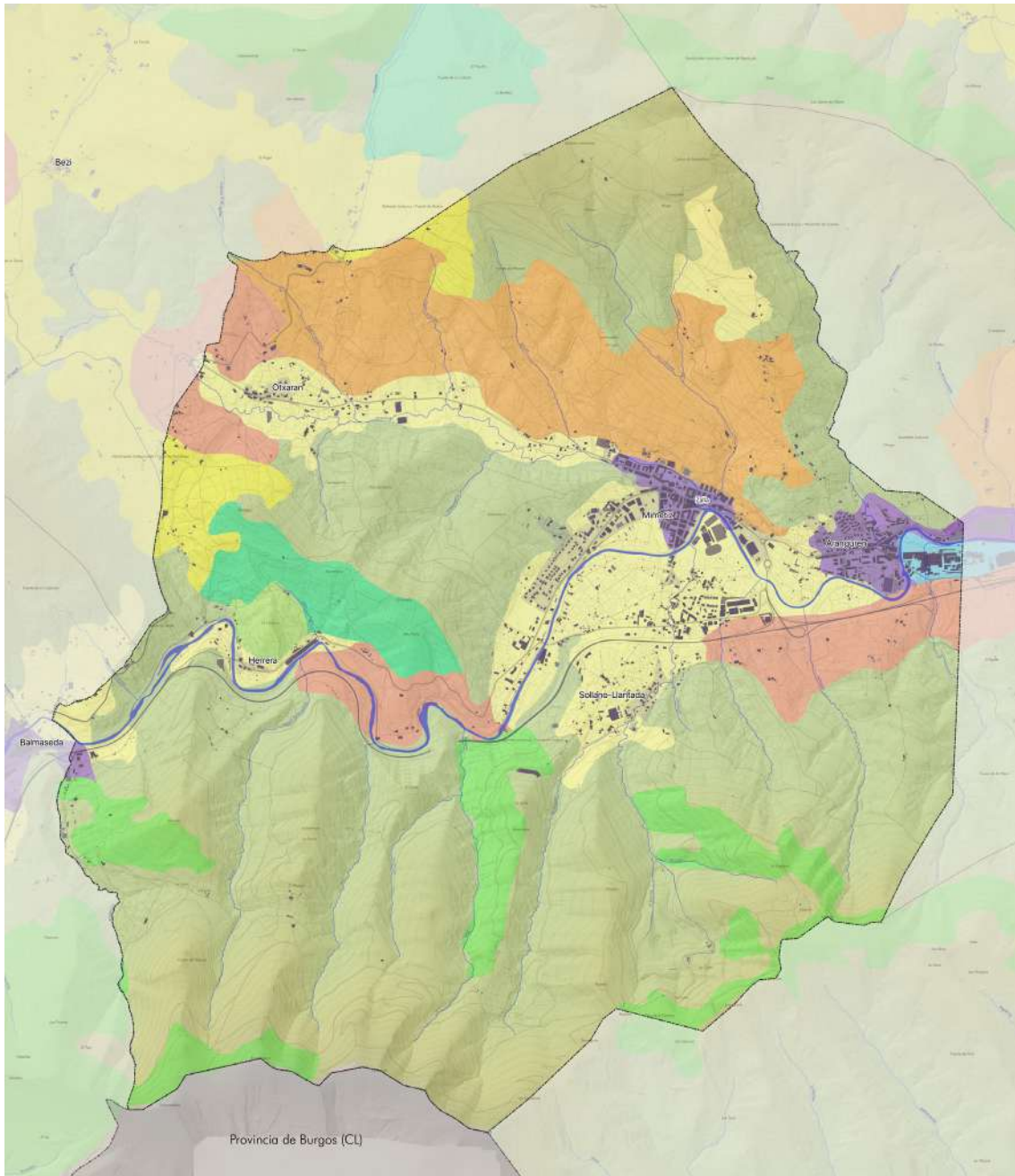
Hiru elementu horiek, basogintza, abeltzaintza eta industriak, gaur egungo paisaia definitu dute, zaharrak baino aberastasun gutxiagorekin.

Baso-unitatea nagusi izan da hegoaldeko haranetan, abeltzaintza- eta nekazaritza-sektorea ia erabat kanporatu arte, bertako belardiak okupatuz eta baserri eta herririk jendez hustuz, Gordexolan eta Kadaguan gertatu den bezala, biztanleria bailararen hondoan kontzentratuz.

Paisaia-aberastasun horren galera konpentsatu egin daiteke oso zainduta dauden pinudi-eremu handi horiekin, etorkizunean baso autoktonoa zainduko eta garatuko baitute kontserbazio-baso izeneko eremuetan.

Baso-presio hori Sopuerta – Galdamesen ere sumatzen da, abeltzaintza-sektorea ia desagertzen ari baita, bailara hori bokazio alternatibo argirik zehaztu gabe. Artzentalesen eta mendebaldeko haranetan, belardiek eutsi egin diote pinudiek aurrera egiteari, nahiz eta etorkizunean hauek aurrera egingo dutela iragarri den, baina hemen baso autoktonoaren hondakin gehiago kontserbatzen dira, babes zehatzekin dagoeneko babestuta daudenak.

Nekazaritza- eta abeltzaintza-jarduera esne-ustiategietan kontzentratu zen, eta haragi-ustiategietara igaro zen. Gaur egun, berriz ere ardi sektorea agertzen da. Baina hori guztia zalantza handiekin; Gordexolako belardiak ia desagertu egin dira; Kadaguan hegoaldeko hegaletan geratzen dira; Sopuertan oso ahulduta; eta Galdamesen, Larreako eta banalerroko

PAISAIA

AZPIUNITATEAK

- Nekazaritzakoa, nekazari dituen beltzi eta labore-lur atarritikoen nagustasunarekin, ibai-eragina duen ingurunean
- Nekazaritzakoa, belardi eta labore-lur atarritikoen nagustasunarekin, ibai-eragina duen ingurunean
- Hostozabal hostoiraunkorren basoa, ibai-eragina duen ingurunean
- Industriala, ingurune antropogenikoan

- Sastrakadia, ibai-ingurunean
- Nekazaritzako mosaikoa, baso-sallekin, ibai-ingurunean
- Nekazaritzako eta basoko mosaikoa, ibai-ingurunean
- Basoko mosaikoa, ibai-ingurunean
- Basoko sastrakadi mosaikoa, ibai-ingurunean

- Hiri-inguruko mosaikoa ibai-jabarrian
- Baso-landaketak ibai-jabarrian
- Hirikoa, jabari antropogenikoan

eremuetan; Artzentalesen eta Turtziozen oraindik nagusi dira, eta zuhaitzien ertzek balantza handia ematen diote paisaiari. Baina belardiek presentzia handiagoa dute Karrantzan eta Lanestosan, ustiategien kontzentrazio handiengatik ere; izan ere, larreen paisaia bera ere faktore ekonomiko garrantzitsutzat hartzen da eskualdean.

Meatzaritza sektorea Sopuertan, Galdamesen eta Artzentalesen desagertu zen jada, eta haren ordezkari paisaiaren aztarnak geratu dira, gaur egun aisialdirako eta bisitarako gune bihurtuak. Kadaguako industria-sektorea izan da industria-erabilera garbiko eremuak osatzeko oinarria, auzune eta errebaletan batera; azken batean, haranaren eta hiri-eszenaren irudia degradatu du. Gaur egun, industria-sektorea gainbeheran dagoenez, Bilbo Handiaren logela-hiri gisa balio dute.

Hori dela eta, Kadagua da paisaiarik nahasi eta aldatuena, eta ibar-hondoan abeltzaintza-erabilerak geratzen dira, hiri-hedapenak xurgatzeko zorian; izan ere, Kadagua ibai zatitu eta isolatua duen hiri-jarraitua sortzeko gai dela ikusten da. Konplexutasun horri, konposizio paisajistikoan, autobia, azpiegitura elektrikoak eta asentamendu industrial berrien parke zabala gehitu behar zaizkio.

C. PAISAIA ESANGURATSUAK

Eremuko paisaia esanguratsuetan elementu garrantzitsuak izateagatik nabarmentzen diren paisaiaren aktiboak zehazten dira: ebakiak, haitzarteak, larre garaien gailur luzeak, belardi eta hariztien paisaia bikainak, kareharrizko gailur eta zerrategiak, haran-hondoko belardiak. Zallako udalerriaren kokalekuan, udal-geografian izandako arrakastak ez ezik, Kadagua bailarako eta gailurretako paisaia-dinamiken barruan ere ikusi behar dira, Balmaseda-Zalla Paisaien Katalogoak adierazten duen bezala:

Balmaseda

Kadaguan Balmasedakoa da lehenengo paisaia adierazgarria; harana estuagoa da, eta oso mendi altuak ditu mugetan, Kolutza (879 m) eta Bandera (696 m). Bizkaiko ate hori Zalla aldera ixten da haitzarte luze batekin, Herrerarekin, non historian zehar ekialdeko inbasioetatik defendatu zen. Geografikoki hain konprometitu den eta, agian, hein batean horregatik, mendi-mazeletako pinudiak eta Balmasedako Erdi Aroko hiribildu monumentala lotzen ditu.

Beraz, oso paisaia berezia eta nortasun handikoa da, iparraldean, Kolutza – Garbea mendilerroak arku handi bat osatzen du, Balmaseda inguratuko duten Kolutza eta Gorostia errekek osatzen dituen. Arku handi horrek Goitik eta Bolumburutik jarraitzen zuela esan daiteke, haitzartea eratuz; hegoalderantz, Celadilla eta Banderas mendien isurialdeek definitzen dute Balmaseda eta Herrerako haitzartea banatzen dituen Angostura erreka.

Zalla - Gueñes

Balmasedaren ondoren, Zalla eta Gueñesekin batera Soduperaino zabaltzen da harana. Haranean, haran hondoko belardiak, mendi-mazelaren erdialdean dauden herrixkak eta basoko mendi-mazelak ikus daitezke, Somokurtziotik (686 m) eta Ilsoitik (564 m) Berbizizera jaisten direnak eta Gordexolatik bereizten gaituztenak.

Haran zabal horrek Zallako herriguneak ditu, Gueñes – Sodupe, haran hondoko belardi handienak zituen, eta, oro har, oso aldatua eta urbanizazioak erasana izan da, bere irudi nahasi samarrak eskualde osoaren pertzepzioa aldatzen baitu.

Oraindik ere oso sail aberatsa gordetzen du: iparraldean, Zipar, Artegi, Gurutzea eta Lujar gailur harritsuak, eta hegoaldean, Alekun eta Ilso multzoa; antzinako herrixkak bildu dituzten

pinudi-basoak, batez ere hegoaldean; iparraldean, belardiak dituzten herrixkak; mendi-hegalak seinalatzen dituzten baselizak; San Lorenzo, Santa Marina, La Magdalena, San Pedro, eta azkenik, ibar-barreneko guneak, antzinako dorretxeak eta zubiak eta errotak dituztenak; horren guztiaren gainean, industria-eremuak eta ibarrak okupatuko dituzten auzo berriak, bailararen diafanitate handia zatikatuz eta haren batasuna aldatuz; eta, zalantzarik gabe, erdian protagonista nagusia, ibaia, oraindik ezkatututa eta ia ahaztuta dauden eremu askotan, baina ibaiertzeko basoekin eta belardiekin paisaia honen aukera paregabea da.

Otxaran bailara

Paisaia horren osagarri, Otxarango haran txikia eta Retola erreka ageri dira. Erreka hori Cabana eta Cabeza mendi-hegaletan jaiotzen da, Avellaneda alboetan, eta, hegoaldean, Garbea mendiaren hegaletan; mendebaldean, Koltiza ibaiaren banalerroan jaiotzen da, Artzentalesen, Bezi eta Herbosa artean.

Hegoalderantz, Goikoa eta Bolumburu mendilerro txikiak definitzen du harana, Garbea menditik askatuta, eta Kadaguan Herrerako haitzarteak osatuko ditu. Haran txiki hori paisaia esanguratsua da, Kadaguako ibaiadarra bada ere, Artzentalesen antz handiagoa baitu baso zelaien eta herrixka txikien antolaketan. Hala ere, gehiago aldatzen dute zeharkatzen eta zatikatzen duten trafikobideak eta herrixkak jasan zituzten saihebidetuek.

Herrerias ibaiaren harana

Orain, eskualdeko azken hegoaldeko harana, Herrerias bailara eta Zaldu ibaiadarra jorratuko ditugu. Herreriasek Gordexola definitzen du, Kadaguakoa baino txikiagoa den harana, eta nortasun handikoa, Kadaguan bezala, bailararen hondoak garapen modernoak jasan ditu eta hiri jarraitu bihurtzeko arriskua du. Bertan, antzinako dorretxeak eta San Juan Eliza dagoen hirigunea aurkitzen dira, baina gailurretan, mendi-mazelak herrixka txikiz puntuatuta zeuden; iparraldean, Berbiziko San Joanetik (haranaren jatorria) jaisten zirenak, eta hegoaldean, Banderaren Gainetik jaisten zirenak; azken horiek, batez ere, belardiak desagertzen ikusi dituzte, pinudiek ordezkatuak izan direnak, eta horrek arriskuan jartzen du baserri txikien iraupena.

Izan ere, azpimarratzekoa da ibarreko baso-eremua eta abeltzaintza-izaeraren desagertzea. Hori are adierazgarriagoa da mendebaldeko muturrean; han, Kadaguan gertatu zen bezala, mendiek altuera handiagoa hartzen dute, maldak gogorragoak dira eta, horren ondorioz, oso herrixka gutxi zeuden mazelaren erdian; horregatik, baso-eremua are handiagoa da, eta populazioa haranaren hondoan kontzentratzen da.

Herrerias bailararen barruko paisaia berezi horren hasiera Ponton mendiaren atzean dagoen haitzartean dagoela esan daiteke, Ilso mendiaren (564 m) eta Santurtzi mendiaren (486 m) gailurren hurbiltasunak eraginda. Bertan dauden guneak Iratzagorria eta Artekonoak dira, eta dorre-etxe ezberdinez osatuta daude.

D. ZALLAKO PAISAIA-UNITATEAK

Azterketa-eremuan bi paisaia-unitate ezar daitezke, udal-mugak gainditzen dituztenak. Unitate horiek Balmaseda-Zalla Paisaiaren Katalogotik datoz.

1. Kadagua Haraneko Unitatea

Oinarrizko osagaiak

Unitate honek Kadaguako harana hartzen du bere ibilbide osoan, Balmaseda, Zalla eta Gueñes udalerrriak eta Sopuerta eta Gordexolako zati bat hartuz. Ordunteko unitatearen mugekin dituen iparraldeko mugek, Kolitzatik Garbea eta Sabugalera Ordunteko inguruneak seinalatzen dituztenak, Goiko banalerrotik jarraitzen dute, Otxarango haranetik bereizten gaituena eta paisaiaren beste unitate bati dagokiona, eta Barbadun ibaiaren banalerrotik jarraitzen dute Cabana, Zipar eta Larrearen gailurretatik, zeinak Sopuertatik eta Galdaminatik bereizten gaituena; Ekialderantz, Lujar mendiaren eta Eretzako hegalen banalerroan amaitzen da; haren gailurra Grumeran-Eretza unitatekoa da, eta Kadagua Zaramillo haitzartetik iristen da Eretzako eremu funtzionalaren amaieran.

Hegoaldeko muga ere Herrerias ibaiarekiko banalerroari jarraitzen dio, eta Gordexolako haranarekiko mugarekin bat egiten du; Bandera, Somocurcio, Ilso, Berbiziz eta Mendozaren gailurretatik igarotzen da, Herrerias-Zaldu ibaira iristen da eta Kadaguako haitzartearen hegaletatik igarotzen da berriro, Ganekogortako paisaia-unitatearekin muga.

Beraz, haranarekin bat datorren unitate lineala da, sekzio oso aberatsa duena, gailur harritsuak iparraldean, batzuetan larre altuak baina oso garrantzi gutxiak, antzinako hariztiak, larreak eta antzinako herrixkak okupatu dituzten birpopulazte-mazelak; belardiak eta mendi-hegal erdiko herrixkak, eta belardiren bat duen ibar-hondoa, baratzeak eta herrixkak, eta, batez ere, guneen ezarpena, Gueñes eta Enkarterriko garrantzitsuenak.

Faktore naturalak

Paisaia-unitate hori oso eraldatuta dago, ez bakarrik birpopulaketengatik, eta, beraz, ia ez da harizti-orbanik geratzen, baizik eta, batez ere, haran-hondoko urbanizazioagatik; urbanizazio desordenatuak, azpiegiturek, linea elektrikoek haranaren irudia aldatu dute, eta Enkarterrien irudi negatiboa ematen dute; haranaren hondoa, elementu natural garrantzitsuena igarotzen da, hiri-jarraitua sortzearekin mehatxatzen duena; haranaren hondotik igarotzen da elementu natural garrantzitsuena, ibaia, zeinaren berreskurapena, ertz eta belardiekin, haranari izaera itzultzeko giltzarria izan daitekeen. Horrez gain, Zalla

eta Gueñes iparraldean dauden larre unatuen eta herrixken hegalek oraindik duten harmonia ere gehitu behar da.

Bere balio naturalak Kolitzako pagadi txikietan, Kolitza ibarreko hariztietan, Pandozalesen, Larreatik Gueñesera jaisten diren hariztietan, Galdamesekiko banaleroetakoetan, Lejartapeko artadietan, Eretza azpiko haitzarteetako bortaletan, Berbikizen inguruko hariztietan, eta hegoaldeko bortal edo gurbiztien arrasto batzuetan oinarritzen dira. Horri gehitu behar zaizkio Kadaguako ibaiertzeko basoak, nahiz eta zuhaitz handiak izan zenbait tartetan haltzak, lizarrak, makalak eta sahasak.

Giza faktoreak

Kultur aberastasuna askotarikoa da: historiaurreko aztarnategiak Eretzaren oinean eta Larrea eta Gurutzean, indoeuropar herrixka Bolumburun, Balmasedako bide erromatarra Castrorantz, Kolitzako santutegiak, San Lorentzo, Santa Marina, San Pedro, Magdalena eta San Migel iparraldean, San Juan de Berbiz, San Martin, San Pantaleon eta San Isidro hiribilduak hegoaldean, Donejakue bidea, Euskal Herriko eta Gaztelako arkitektura herrikoia duten herrixkak, kontserbatutako hamahiru dorretxeak, lau jauregi-etxeak, Balmasedako hiribildu monumentala, parrokia-elizak, zubiak eta indianozko hogeit hamar etxe bano gehiago, asko lorategi exotikoekin.

Ondare aberats horri industria-iraultzarena gehi dakioke, fabrika zaharrak eta, zergatik ez, garai industrial luze baten lekukotza zaharra. Zubiak, geltokiak, errepide zaharra eta azpiegiturak eta trazadurak dituzten trenbide-lineen trazadura ere oso aberatsa da, haranak itsasoaren eta Gaztelaren arteko komunikazio-korridore izaera izan baitzuen beti.

Unitatea BI-6318 eta BI- 6210 eskualdeek eta Bilbo-Santander eta Bilbo-La Robla trenbide estuko trenbideek zeharkatzen dute. Orduntetik datorren GR-123 errepidea Balmasedaraino jaisten da eta, ondoren, Bandera eta Somocurciorantz Gordexolarantz abiatzen da.

Garrantzitsua da aipatzea unitatea zeharkatzen duten linea elektrikoen kopuru handia eta Gueñesko transformazio-zentro handiaren presentzia, zeinak nabarmen aldatzen baitu unitatearen ekialde osoa. LPPk paisaia-balio handiko nekazaritza-sistemako eremu bat aipatzen du La Cruz eta Larreatik jaisten diren belardi eta herrixken hegaletan.

Ebaluazioa

PU honek Enkarterriko biztanleriaren zati handi bat biltzen du, bere baso-lurzorua justifikatu zuen industria izan zuen, eskualdea zeharkatzen duten komunikabideak ditu eta, beraz, bere enbaxadorea da, bere aurpeirik ikusgarriena eta baita problematikoena ere.

Balorazioa, ez negatiboa, baina eskualde osoaren balorazioa jaisten duena, Kadaguako haranak definitzen duen paisaiaren unitate horren ikuspegitik dator.

Eta, batez ere, haran-hondoaren okupazioagatik, nukleoaren hazkundeagatik, tradizioarekin zerikusirik ez duten hazkunde-tipologiengatik, aldiriak izateagatik, industria-lurzoru ez oso zainduagatik, ibaiaren presentzia eskasagatik, izaera lotsagabea erakusten duten bide-azpiegitura moderno preahaltuengatik, eskalarekiko, bailarako balioekiko eta mendi-hegalekiko mespretxua erakusten dutelako.

Haranaren errespeturik eta nortasunik gabeko okupazio hori, Zaramillo, Sodupe, Aranguren, Zalla eta Balmasedaren izaera galtzea, haien ondarea ezkutatzea, eta, hala eta guztiz ere, ezkutuko balio guztiak: ibai handia, bizi-belardiak, mendi-hegal erdiko herrixkak, herriguneen ondarea, Balmasedako hirigune handia, Balmasedako baso-masak, Herrerako haitzarteak, Artegi eta Larreako gailur garaiak. Balio horiek erakutsi behar dira, balioa eman behar zaie, batez ere harana zeharkatzen duen bide-azpiegituratik. Beharrezkoa da guneen hazkundera antolatzea, haien mugak babestea, tipologia kolektibo arrotzak saihestea, linea elektriko nagusiak eta sekundarioak murriztea, ibaiari eta ibaiertzeko basoei balioa ematea, poligono berrien eraso berriak saihestea, elementu horien aldaketa topografikoak saihestea, haien okupazio berriak saihestea eta haien hiri-lurzorua berreraikitzea.

Horrez gain, autobiak eta azpiestazioak hainbeste abandonatutako eta kaltetutako Kadaguako haitzarteak berreskuratuko lirarteke.

Premiazkoa da unitate honetan ekintzei ekitea; Enkarterrietako aurkezpen-txartela ez ezik, Bizkaikoa ere bada Gaztelako sarreretarako, eta bertako biztanleriaren zati handi baten bizitzaren eszenatokia ere bada.

2. Turtzios – Artzentaless – Otxaran unitatea

Oinarrizko osagaiak

Paisaia-unitate honek Artzentalessko goi-lautada hartzen du, eta Turtziozko haranerantz, Avellanedarantz eta Otxaran haranerantz hedatzen da. Iparraldean Turtzioz eta Betaio eta Alen mendiguneak mugatzen du, eta hegoaldean, Ordunteko paisaiaren unitatean dagoen Kolutza mendiaren inguruek, eta Kadaguarekiko banalerroak, Garbea eta Goiko bailararaino mugatzen da; Mendebalderantz, paisaiaren unitateak Turtziozko haran osoa hartzen du, Eskritoko basoetaraino, baina gure eremuan Villaverde udalerriarekin muga egiten du

Ekialdean, Otxaran haranaren mugekin bat egiten dute, Zallan Kadaguarekin topo egiten baitute.

Ikus dezakegunez, Turtzioz, Artzentaless, Sopusueta eta Zallako lurraldeak biltzen dituen unitate bat da, eta Enkarterrietako erdigune geografikoan kokatzen da, baita Avellanedan ere.

Faktore naturalak

Agüera ibaiaren, Kolitzaren eta Kadaguara isurtzen duen Otxarango Retola erreken goi-ibilguak jaiotzen dira, edo gutxienez bertatik igarotzen dira.

Hori da, beharbada, eskualdearen giltzarria, goi-ordokia, banalerroa eta komunikazioen kontrola, ez bakarrik iparralde-hegoaldea, Avellaneda, baita ekialde-mendebaldea, Traslaviña, San Migel ere. Hori dela eta, eskualdean dago gune politikoa, Avellaneda eta Artzentalesko biztanleria biltzen zuen zuhaitz sakratua. Zalantzarik gabe, unitatean hiru azpiunitate aurki zitezkeen, Turtzioz, Artzentales eta Otxaran- Avellaneda, baina hobe da batzea zatitzea baino.

Baina, bitxia bada ere, goi-ordoki hau, banalero hau, ez da basotsua, baizik eta belardi eta unada ugari, herrixka txikiak dituztenak, eta, iparraldeko eta hegoaldeko baso-berritzeak gorabehera, herrixken, belardien eta hariztien harmoniari eustea lortu dutenak.

Giza faktoreak

Kultura-aberastasuna askotarikoa da: historiaurreko aztarnategiak Eretza ibaiaren oinean eta Larrea eta Gurutzean, indoeuropar herrixka Bolumburun, Balmasedatik Castorako bide erromatarra, Koltza, San Lorenzo, Santa Marina, San Pedro, Magdalena eta San Migel santutegiak iparraldean, San Juan de Berbiz, San Martin, San Pantaleon eta San Isidro bideak hegoaldean, Santiago bidea, herrixkak beren euskal eta gaztelar arkitekturarekin, kontserbatutako hamahiru dorretxeak, lau jauregi-etxe, Balmasedako hiri monumentala, parrokia-elizak, zubiak eta hogei indiano etxe baino gehiago, asko beren lorategi exotikoekin.

Ondare aberats horri industria-iraultzarena, fabrika zaharrena eta, zergatik ez, industria-garai luze baten lekuko izandako paper-fabrika zaharrena gehitu behar zaizkio. Zubiak, geltokiak, errepide zaharra, azpiegiturak eta trazadurak dituzten trenbide-lineak ere aberatsak dira, harana itsasoaren eta Gaztelaren arteko komunikazio-korridore izan baitzen Garai batean.

Unitatea BI-6318 eta BI- 6210 eskualde errepideek eta Bilbo-Santander eta Bilbo-La Robla trenbide estuko trenbideek zeharkatzen dute. Orduntetik datorren GR-123 trenbidea Balmasedaraino jaisten da eta, ondoren, Banderarantz eta Somocurciorantz joaten da Gordexolarantz.

Garrantzitsua da aipatzea unitatea zeharkatzen duten linea elektrikoen kopuru handia eta Gueñesko transformazio-zentro handiaren presentzia, zeinak nabarmen aldatzen baitu unitatearen ekialde osoa. LPPk Gurutzetik eta Larreatik jaisten diren belardi eta herrixken hegaletan paisaia-balio handia duen nekazaritza-sistemako eremu bat adierazten du.

Ebaluazioa

Unitate honek lau udalerriren lurraldearen zati bat hartzen du, Turtzioz, Artzentales, Sopena eta Zalla, bere gune eta herrixketan, non belardiak eta horien arteko zuhaitziak oraindik paisaiaren defintzaile diren. Haran horietako antzinako nekazaritza-, abeltzaintza- eta baso-kulturaren oso paisaia adierazgarria da, non oraindik paisaiaren eta herrixken xarma kontserbatzen den, ondare oso baliotsuarekin.

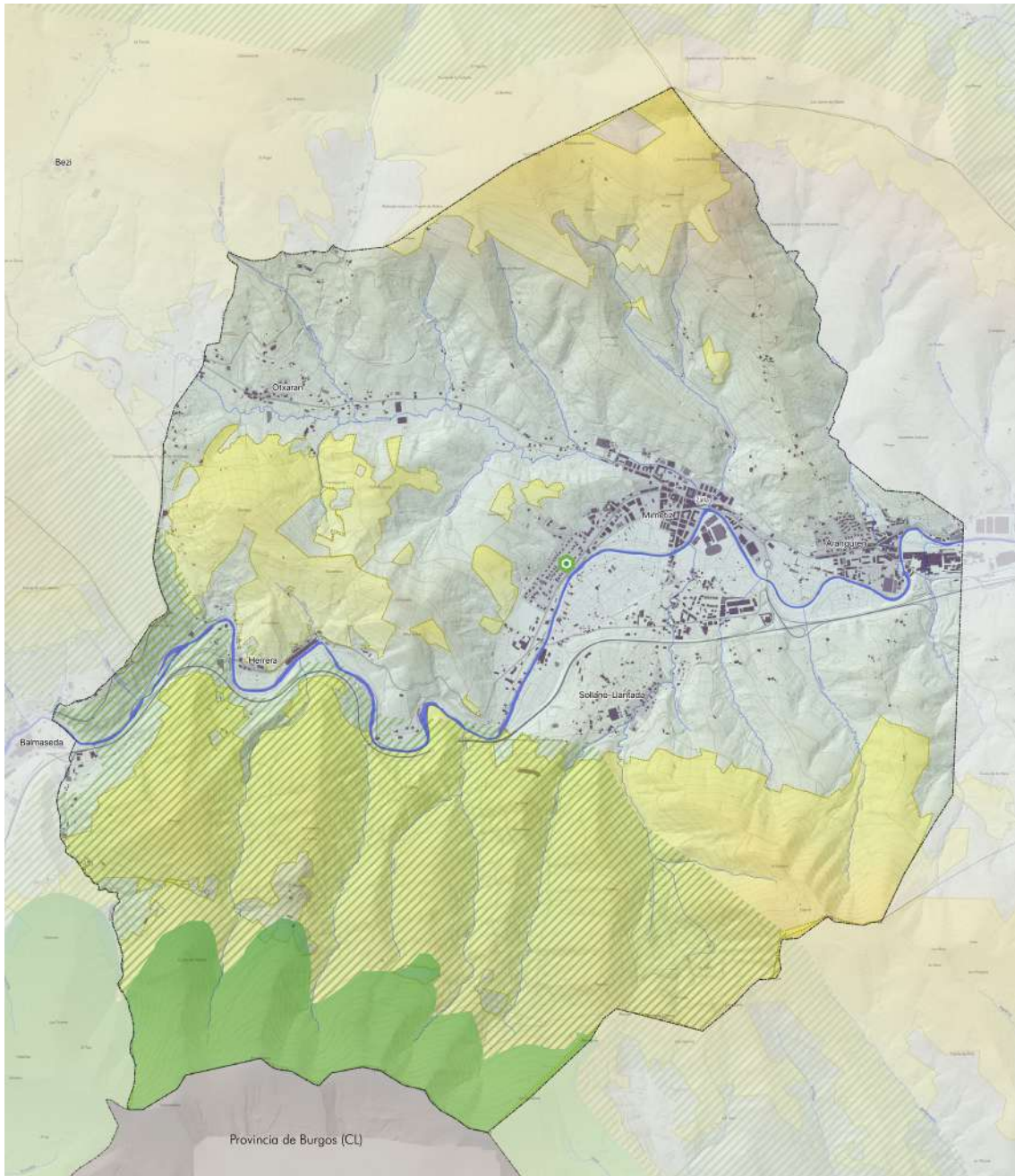
Balio horiei eusteko, beharrezkoa litzateke paisaia-unitateak bere abeltzaintza-ustategiak mantentzea, gaur egun txakolinaren laborantzako nekazaritza gero eta handiagoarekin osatuta, eta pinudiak eta eukaliptalak aurrera egitetik defendatzea; era berean, beharrezkoa da haien ondarea, dorretxeak, trikuharrien herri-arkitektura, jauregiak eta Gaztelako etxeak babestea, ibai-trazadura berrien txikizioak saihestea, beren ur-ibilguak kontzentratzea, beren uhin-lerroak eta beren balio elektrikoak gordetzea, ibai-ibilguei, Aguerari, Kolitzari eta ondare hidraulikoari balioa ematea, eta garrantzitsua da arkitektura berrietan herri-arkitekturarekiko errespetua eskatzea, baita gune berrien gehiegizko hedadura saihestea ere, belardi onenen zati handi bat hipotekatuz.

Esan beharra dago, halaber, abeltzainek unitate hori Karrantza eta Lanestosakoekin bateratzea nahi zutela, landa-zibilizazio beraren erakusgarri gisa.

2.7. ZAINZAPEAN DAUDEN ETA GARRANTZITSUAK DIREN NATURGUNEAK

Azterketa-eremua industria-jarduerak eta baso-ustiapenek asko okupatzen duten eremua da. Natura Sareko espazioak, natura-guneak eta ingurumen-interesa dutenak kontsultatu ondoren, ez dago bat ere Zallako udalerrian, katalogatutako zuhaitz berezi bat izan ezik.

Babeserako figuraren batek zaindutako espaziorik ez dagoen arren, eremu altuenen biodibertsitaterako funtzio ekologikoak eta lehen aipatutako interes komunitarioko habitatak argitara ekarri behar dira.

INTERESEKO NATURA-ESPazio ETA -GUNEAK

- Loturarako korridore ekologikoa: Gorbeia-Arkamo-Gibijo-Arrastaria-Ordunte
- Zuhaitz bereziaren proposamena: haritz kanduduna
- Korridore ekologikoaren moteltze-eremua
- Onura publikoko mendiak

Zuhaitz bereziak

Zallako udalerrian azken irudi horren ale bakarra dago; inbentarioan jasota daude, baina ez dute inolako babes-figurarik. Zuhaitz bereziak beren ezaugarri aparteko edo nabarmenengatik (tamaina, adina, historia, edertasuna, kokapena) babes berezia merezi duten zuhaitzen aleak dira.

Zallan katalogatutako zuhaitz bakarra haritz kanduduna da (*Quercus robur*), eta ezaugarri hauek ditu:

- EN-08 kodeko haritza, Gernikako arbolaren biloba da eta San Pedro Zarikete ermitan dago.

Korridore ekologikoak

Euskal Autonomia Erkidegoko Korridore Ekologikoen Sarea ezartzearen helburu nagusia Natura 2000 Sarearen lotura eta koherentzia ekologikoa sustatzea da, Kontseiluaren 92/43/EEE Zuzentarauaren 10. artikulua, habitat naturalak eta basa-fauna eta -flora kontserbatzeari buruzkoak, ezartzen duen bezala.

Korridore ekologikoen korridore moduko espazio jarraitu bat hartzen dute, espezie basatien migrazioa, banaketa geografikoa eta truke genetikoa errazten dituenak.

Korridore Ekologikoen Sarearen egitura konektatu beharreko nukleo-espazioen inguruan eratzen da. Korridoreak eta lotura-eremuak lotura-elementuak dira, eta moteltze-eremuak, berriz, lotu beharreko eremuak eta aipatutako elementu konektoreak inguratzen dituzte. Eremu horiek jarduera antropikoek eragindako ertz-efektuak arintzeko eremuak dira, lotura-korridoreak bezala, batez ere nekazaritzako eta basogintzako paisaia maniatuei dagozkienak. Horietan, eta Korridore Sareko beste figuretan baino exijentzia-maila txikiagoan, inpaktuen prebentzioari, landaredi naturaleko elementuen kontserbazioari eta, hala badagokio, leheneratzeari, eta nekazaritza-, basogintza-, abeltzaintza- eta ehiza-aprobetxamenduen ustiapen iraunkorrari dagokienez hartu beharreko neurriak eta irizpideak proposatzen dira. Beraz, faktore horiek kontuan hartu behar dira Plana lortzerakoan.

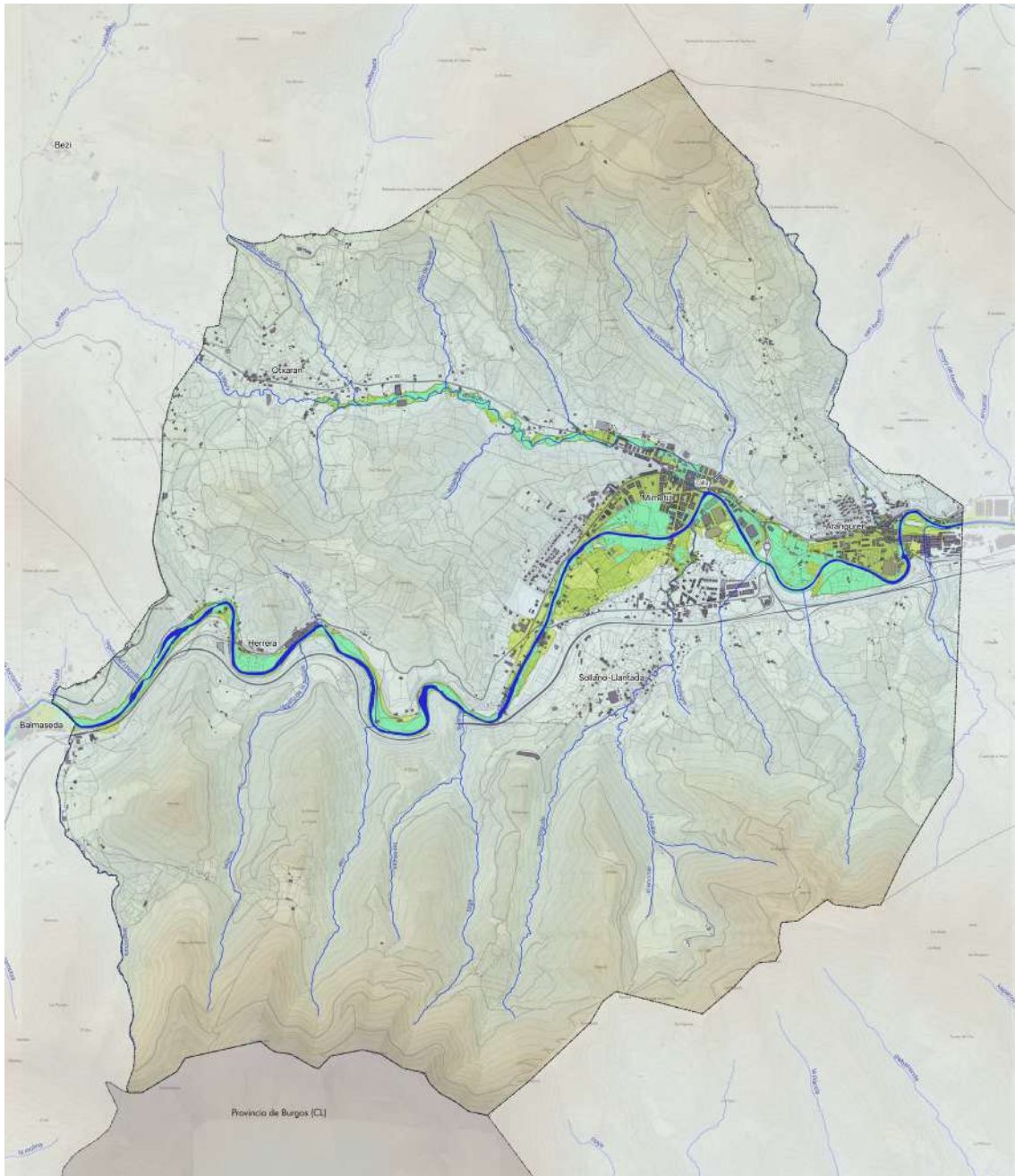
Lotura-interes berezia duten ibai-tarteak dira sareko beste egitura-elementu batzuen artean lotura nabarmena dutenak eta koherentzia handiagoa ematen dietenak. Ibai-sareak habitat objektiboen konektibitateari ere laguntzen dio, batez ere ibaiertzetan dauden landaredi naturalaren formazioen jarraitutasunaren, kalitatearen eta tamainaren arabera.

Zallako udalerrinari dagokionez, udalerraren mugaren hegoaldean eremu bat dago, lotura-korridore gisa jarduten duena. Korridore hori Gorbeia-Arkamo-Gibijo-Arrastaria-Ordunteko korridoreari dagokio, eta R1 kodekoa da. Udalerraren hegoaldean, korridorearen eremua baino eremu zabalagoa bereiz daiteke, moteltze-eremuarekin bat egiten duena.

Onura Publikoko Mendiak

Nabarmentzekoa da udalerrian onura publikoko bi mendi daudela, Zallako azaleraren % 41,42 hartzen dutenak: Azolla OPM, 136 hektareako azalerarekin, eta Zallako OPM, 1.150 hektareako azalerarekin.

U HOLDE EREMUAK

- Uholde-aztarnak
- T10
  - T100
  - T500
- Erreka, ubidea

13. Irudia. 500 urteko birgertatze-aldirako uholde-arriskuko aztarnak erasandako eremuak. Iturria: uraren Euskal Agentzia

Onura publikoko mendiak babes bereziko urbanizaezintzat jotzen eta kalifikatzen dituzte Hirigintza-Plangintzako tresnek.

2.8. ARRISKU ETA ZIURGABETASUN NATURALAK ETA TEKNOLOGIKOAK

Natura-inguruneak ondasunei eta pertsoneri kalteak eragin diezazkieketen prozesu naturalen eta antropikoen multzoa du ezaugarri. Batzuetan, prozesu horiek azelerazioak jasan ditzakete, batzuetan gizakiak eragindakoak eta beste batzuetan arrazoi naturalek eragindakoak, eta, ondorioz, oreka naturala bat-batean hausten da eta energia handiko mekanismoak sortzen dira.

2.8.1. UHOLDE-ARRISKUAK

Prezipitazio handiak eta horien ondoriozko uholdeak, hondamendi testuinguruan, pertsoneri, ondasunei eta zerbitzuei eragiten dizkieten kalte eta galerengatik komunitatea mehatxatzen duten arrisku natural larrienetako bat dira. Uholdeen arrisku hori ageriko arrisku bihurtzen da eremu askotan, gizarteak uholde-arriskua izan dezaketen eremuetan egiten duen biztanleriaren kokalekuen eta lurraldearen erabileraren pixkanakako hazkundearen ondorioz areagotuta.

Uholdeak arrisku larriko, hondamendiko edo zorigaitz publikoko egoerak eragiten dituzten faktoreak direnez, beharrezkoa da administrazio publikoetako eta partikularren bitarteko eta baliabide guztiak modu koordinatuan erabiltzea.

Aztergai dugun eremuan uholde-arrisku potentzial esanguratsua (UAHE) duen eremu bat dago, Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrografikoko arriskugarritasunaren eta uholde-arriskuaren mapak (MAPRI 2. zikloa) berrikusi eta eguneratzeko dokumentuaren arabera, honako informazio honekin:

CÓDIGO DEL ARPSI:		ES017-BIZ-6-1		
DATOS DE LOCALIZACIÓN				
Demarcación:		D.H. CANTÁBRICO ORIENTAL		
Código de masa de agua:		ES073MAR002900		
Cauce/s:		KADAGUA - SOLLANO - ERRETOLA - MARURI		
Núcleo/s afectado/s:		Mimetiz, Sollano-Llantada, Aranguren, La Herrera, Güeñes		
Municipio/s:		Zalla, Güeñes		
Provincia / Territorio Histórico:		BIZKAIA		
Comunidad Autónoma:		PAÍS VASCO		
MAPAS DE RIESGO				
Nº de habitantes que pueden verse afectados dentro de la zona inundable		ALTA PROB.	MEDIA PROB. (T100)	BAJA PROB.
		984	4.577	6.662
Vías de comunicación afectadas	ALTA PROB.	BI-3602, BI-3636, BI-3651, FEVE		
	MEDIA PROB. (T100)	BI-3602, BI-3636, BI-3651, FEVE		
	BAJA PROB.	BI-3602, BI-3636, BI-3651, FEVE		
Riesgos dentro de la zona inundable		EDAR ☐		Instalaciones Industriales (PRTR) ☐
		☒ Patrimonio cultural		☒ Protección Civil
		☐ Captación agua		☐ Uso recreativo
		☐ ZEC		☐ ZEPA

Kantauri Ekialdeko demarkazio hidrografikoko uholde-arriskua kudeatzeko plana da demarkazioaren uholde-arriskua behar bezala kudeatzeko tresna nagusia. Zallan, Kadagua ibaiaren ohantzea 500 urteko birgertatze-aldirako zenbatetsitako ereduak hartzen dute, eta Mimetiz, Sollano-Llantada, Aranguren, La Herrera eta industria-kokaguneei eragiten die, irudi honetan ikus daitekeenez:

Gobernu Arteko Taldeak Klima Aldaketari buruz egindako azken txostenaren arabera (IPCC)3 , klima-erregistro historikoek aldaketa esanguratsuak erakusten dituzte prezipitazio handien maiztasunean eta intentsitatean. Europaren kasu partikularrean, ebidentzia dago prezipitazio handiko gertaera horiek areagotu egin direla erregistro klimatikoa dagoen denboran zehar. Litekeena da ekaitz-gertaeren azentuazio horrek uholde-arriskugarritasun-mailak handitzea, gutxienez eskala global batean.

EAEren kasu zehatzean, klima-iragarpenak oso sentikorrek dira erabilitako ereduak eta aintzat hartutako aldaketa-agertokiekiko. Euskal Autonomia Erkidegoa hartzen duten eskualde-mailako azterketek emaitza oso aldakorrek ematen dituzte. Benito et al. (2005) , adibidez, EAEko fenomeno konbektiboen gorakada iragartzen du, eta horrek goraldiak larriagotzea ekar lezake. «Klima-aldaketak erregimen naturaleko ur-baliabideetan duen eraginaren ebaluazioa» lanak, ordea, ez du aldaketa esanguratsurik aurkitu EAEko gehieneko prezipitazioen banaketan.

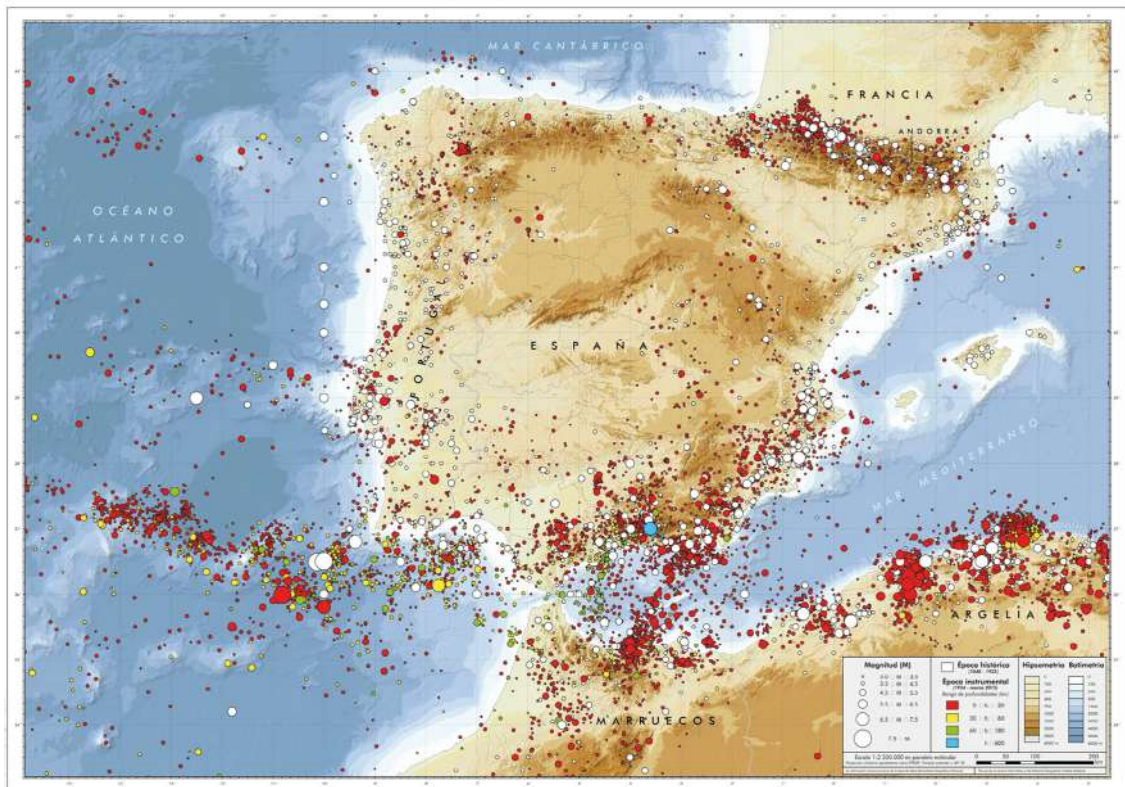
Ziurgabetasun hori kontuan hartuta, EAEko UAEEk ondorioztatu dute klima-aldaketak prezipitazio maximoen maiztasunean eta intentsitatean izan dezakeen eragina ezin dela esplizituki kontuan hartu urak har ditzakeen eremuak kalkulatzeko. Egindako azterlan guztiek baliozkotzat jotzen dituzte klima-aldaketa kontuan hartu gabe kalkulaturako uraldien gehieneko emariak, kontuan hartu gabe etorkizunean, datu eta eredu klimatiko aurreratuagoekin, aldagai hori uholde-arriskuaren azterketan sar daitekeen.

2.8.2. ARRISKU GEOLOGIKOAK ETA SISMOKOAK

Euskadi jarduera sismiko baxuko eremutat har daiteke. Historian zehar, bere lurraldean deskribatutako fenomeno sismikoek ez dute intentsitate bereziko lurrikararik adierazten. Bestalde, VII.aren intentsitate bereko edo handiagoko (EMS eskala) fenomeno sismikoak gertatzeko probabilitateari buruz 500 urterako egindako ikerketek ez dute agertzen gertatzeko arriskua duen eremurik. Zalla, Arabako Plataforma-Bilboko Antiklinorioaren domeinukoa da.

Arabako Plataformaren Eremua - Bilboko antiklinorioa

Arabako Plataforma – Bilboko Antiklinorioaren eremuan, Miranda-Trebiñuko Sinklinalaren (Hegoaldean) eta Bilboko failaren artean dauden materialak sartzen dira. Azken horrek Euskal Arkuaren domeinuko (Iparraldean) materialei bide ematen die. Eremu honetan, tradizioz bibliografia geologikoan banaka tratatu izan diren bi unitate sartzen dira: Bilboko antiklinorioa eta Arabako Plataforma. Bien arteko eten kartografikorik ez dagoenez, individualizazioak ez du oinarri geologiko sendorik, eta, beraz, komenigarria dirudi elkarrekin tratatzea.

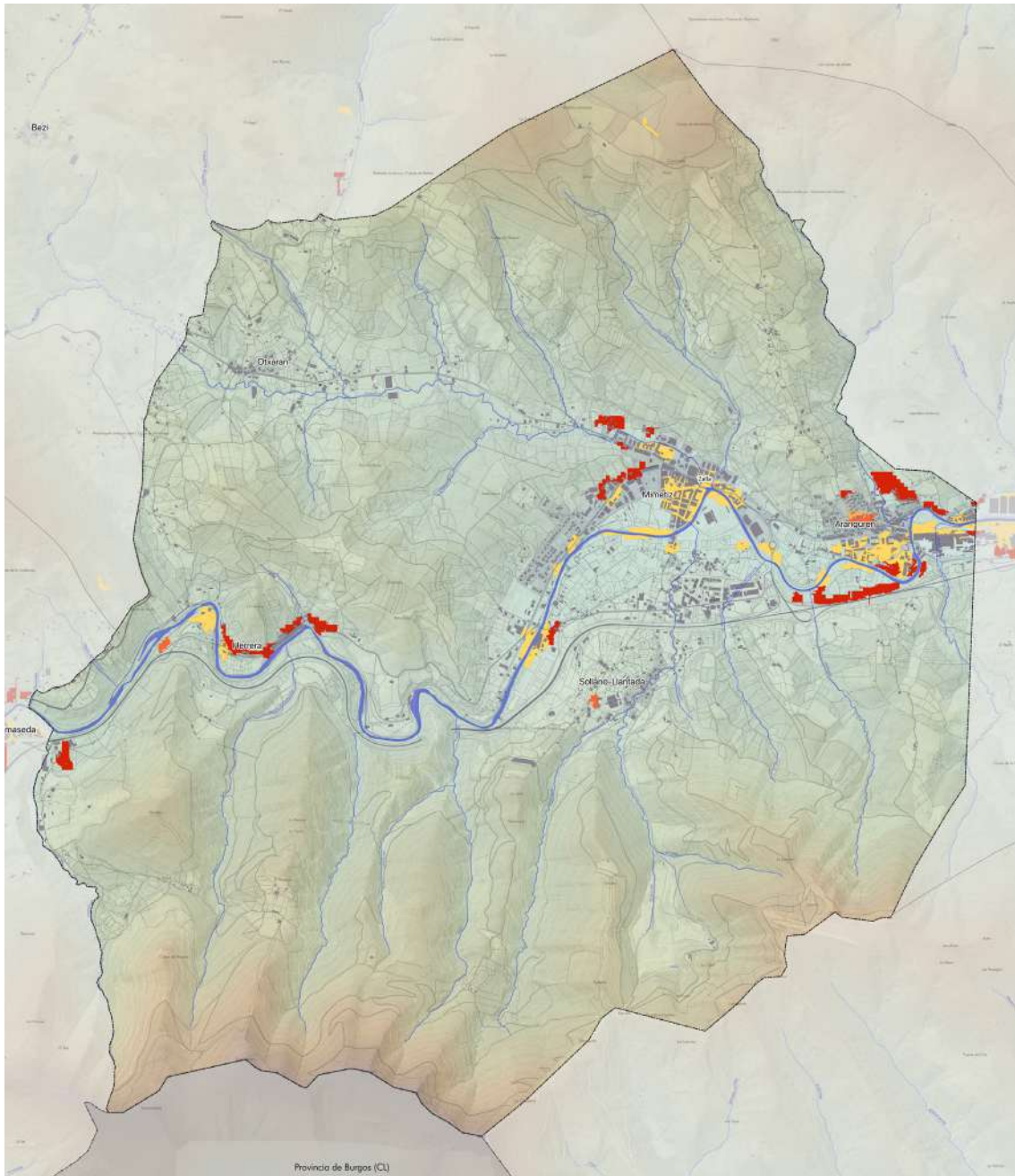
Sismikotasun mapa. Iturria: IGN

Beraz, eremuaren iparraldeko muga Bilboko failari dagokio; egitura hori ez du elementu bakar batek delineatzen, baizik eta hainbat zamalkaduren segidari dagokio. Domeinu honen iparraldean, Behe Kretazeoko materialez osatutako tolestura handi batzuk definitu dira, Antiklinorio motako egitura orokor bat marrazten dutenak. Tolestura horiek 5 eta 20 km arteko zabalera aldakorra duen NO-SE norabideko banda bat osatzen dute, mendebaldeko sektorean (Ordunteko Mendiak) pixkanaka norabidez aldatzen dena, NE-SO orientazioa lortu eta horrela Balmasedako arku bezala ezagutzen den egitura eratu arte. Egitura horiek haustura handia dute, eta urratze-faila eta alderantzizko faila ugarik zeharkatzen dituzte, oro har iparralderantzkoak eta urperatze txikikoak.

Bilboko Antiklinorioaren hegoaldeko hegala Arabako Plataforma deritzona osatzen duten materialen jarraipena da. Plataforma hori Goi Kretazeoko material nabarmenki margotuen segida monoklinalak osatzen du. Oro har, material horiek guztiek inklinazio txiki bat dute hegoalderantz (gehienez 20°), geometria zilindrikoko eta plano axial bertikaleko tolestura oso ireki batzuek baino ez dute nahasten.

Eremu honetarako definitutako intentsitateak II eta VI artekoak dira, ekialderantz intentsitatea handitzen delarik. Inguru horretako jardura sismikoaren zati handi bat Bilboko failarekin lotuta egiten da. Faila hori deformazio luzeko banda da, eskualdeko norabide tektonikoei jarraiki (NW-SE). Ia Lucero lurmuturretik (Bizkaia) Leintz Gatzaga ingurura (Gipuzkoa) arte hedatzen da, eta Euskal Arkuaren eta Arabako Plataformaren eremuen arteko mugari dagokio. Eremuan erregistratutako lurrikara handiena, -3.2- magnitudekoa, gorabehera tektoniko horrekin

EROSIÓN -USLE-

- 5 a 10 (t/ha y año)
- 50 a 100 (t/ha y año)
- 100 a 200 (t/ha y año)
- Más de 200 (t/ha y año)

Higadurak eragindako eremuak. Iturria: EAEko Ingurumena.

lotuta egongo litzateke. Hala ere, Euskal Arkuaren barruan, jarduera sismikorik handiena Aralar mendilerroan dago, epizentroak baitaude bertan, nahiz eta guztiak 3.2 baino txikiagoak izan. Lurrikara horiek Aralarko zamalkadura izeneko egiturari lotuta daude. Ukitutako materialak batez ere Jurasikoko eta Behe Kretazeoko sekuentzia karbonatuei dagozkie, eta gutxi gorabehera 10 km zabal eta 30 km luze den sektorea hartzen dute, ekialderantz Hendaia faila izenez ezagutzen den elementuan amaitzen dena. Mendebalderanzko intentsitate sismikoak gora egin du lurrikara-kopuruak gora egin duelako baino gehiago, eskualde sismikoki aktiboagoetatik gertu daudelako (Nafarroako iparraldea eta Ipar Euskal Herria). Eskualde horietan dauden lurrikarek bigarren mailako eragina dute Euskal Autonomia Erkidegoko eskualde ekialdekoenetan, eta intentsitate sismikoa areagotzen dute eskualde horretan.

2.8.3. BASO-ARRISKUAK

Baso-suteen problematika bi alderditatik ikus daiteke: batetik, baso-sute batek pertsoneri eta ondasunei eragiten dien berehalako kaltea kontuan hartuta, eta, bestetik, baso-masak suntsitzeak ingurumenean duen eragin negatiboa kontuan hartuta.

Sua faktore ekologikoa da, eta baso-espezieiak faktore horretara egokitzen saiatu dira, hainbat estrategia eta arrakasta aldakorrek, biziraun ahal izateko. Euskal Autonomia Erkidegoko zati handi bateko baldintza klimatikoek ez dute eragiten su naturalak sortzea, eta, beraz, zuhaitz-espezieak ez dira fenomeno horretara egokitu egoten.

Kantauriko isurialdeko eta Arabako mendietako baldintza klimatikoak egokiak dira baso hostoerorkorretarako, ingurune hezeetan berezkoak baitira eta tenperatura-aldaketa handirik ez baitute. Baso horiek mikroklima heze bat sortzen dute, suaren aurrerapenaren guztiz kontrakoa, baina oso kalteberatasun handiarekin, hala eginez gero, baldintza anormal batzuetan.

Ezin da gauza bera esan EAEn ere badauden landaretza mota batzuei buruz. Koniferoak, sastrakak edo artadiak baso-formazioak dira, eta sua aurrera eramateko erraztasun gehiago izaten dituzte lurzoruaren lehortasun-baldintzak eta lurzoruaren estalkian material erregaiaren ugaritasun-baldintzak gertatzen badira.

Sua beste faktore ekologiko bat bezala ikusita, zeinaren aldizkakotasuna baldintza klimatikoen eta lehen bero-foku kontzentratua osatzen duten prozesu natural batzuen arabera den (izpiak, eguzki-ekintza), planteamendua aldatu behar da giza ekintza jokoan sartzen denean.

Giza ekintza horrek, nahita edo arduragabekeriaz eginga izan, aldizkakotasun natural osoz hausten du, eta baso-espezieek su naturalen aurrean egiten dituzten egokitzapenak bigarren mailan geratzen dira. Gizakiak eragindako suteen aurrean, sarriago eta gehienetan bortitzago, aipatutako estrategia naturalek eta egokitzapenek birsortzeko ahalmena galtzen dute.

Kalte ekologiko horien magnitudea proportzionala da suak igarotzeko behar izan duen denborarekiko, eta kalte sozioekonomiko bihurtu ohi da: ez bakarrik jabeari egurra galtzeari dagokionez (kantitatea eta kalitatea), baita baso-sistemek dituzten eta gizarte osoari mesede egiten dioten babes naturaleko balio guztiak murriztea ere.

Gaur egun, baso-suteen arriskuagatik Larrialdietarako Plan Berezia dago, ondorengo helburu hauek ditu:

- Baso-suteen ondoriozko larrialdi-egoeretan, administrazio publiko guztien zuzendaritza eta koordinazioa ahalbidetuko duen antolaketa-egitura aurreikustea.

- Baso-suteen ondoriozko larrialdietan esku hartzeko bitartekoak eta baliabideak emateko mekanismoak aurreikustea, kasuan kasuko planetan aurreikusitakoak nahikoak ez direla adierazten den kasuetarako.
- Baso-suteak itzaltzeko erabiltzeko eskabide- eta harrera-mekanismoak eta, hala badagokio, estatuko laguntzaren ekarpena aurreikustea.
- EAEn baso-suteen arriskua zenbatesteko informazio meteorologikoaren sistema ezartzea, eta lurralde historikoetako eta udalerrietako organo eskudunei abisatzeko eta informatzeko prozedurak aurreikustea.

Arrisku-azterketa egiteko, honako faktore hauek hartzen dira kontuan: a) EAEko Baso Inbentarioa; b) Erregaitasun-mapa. Zalla, arrisku ertain-altua eta nahiko altua duten udalerrien artean dago.

2.8.4. LURZORUAREN KUTSADURA ETA HIGADURA

Lurzorua baliabide naturala eta habitata da. Giza denborazko eskala batean, baliabide berriztaezintzat hartzen da.

Lurra lurrazal solidoaren eraldaketa-geruza da, bizitzaren eta ingurumen-baldintzen eraginpean eratua eta urtaro-aldaketa etengabearen eta garapen bereziaren mende dagoena, kokapen geografikoaren funtzioa. Jatorrizko ingurune harritsuaren (harri ama) gaineko prozesoso fisikoen, kimikoen eta biologikoen multzo baten emaitza gisa agertzen da.

Meteorizazio-fenomeno bortitzenak lodiera mugatuan gertatzen dira, jarduera biologikoa dagoen azaleraren lehen bi metroetan. Meteorizazioaren ezaugarriak eta, beraz, lurzoruen bilakaera baldintzatzen dituzten faktoreak klima, topografia, organismo biziak, harri ama eta igarotako denbora dira. Horren emaitza lurzoru-profil bat eratzea da; geruza horizontalen ohiko segida da, eta haren eraketan esku hartu duten faktoreen multzoa adierazten du.

Bere konposizioaren ikuspuntutik, lurzorua solido (materia minerala eta materia organikoa), likido (batez ere ura, batzuetan arroken beste osagai bat dena) eta gasez (airea eta ur-lurrina, funtsean) osatutako material konplexua da. Era berean, gasek eta likidoek matrize solidoari atxiki dakizkiokeen substantzia disolbatuak edo esekiak eramaten dituzte.

A. LURZORUAREN HIGADURA

Lurzoruen higadura, bere adierazpen guztietan, lurralde nazionaleko ekosistemen degradazioaren faktore eta adierazle nagusietako bat da, eta ingurumen-, gizarte- eta ekonomia- arloko ondorio garrantzitsuak ditu.

Higadura, lurzorua degradatzeko eragile garrantzitsua den aldetik, nazio-mailako eta lurralde-eskala txikiagoko desertifikazio-prozesu nagusietako bat da. Desertifikaziotzat hartzen da *“eremu idor, erdiidor eta azpiheze lehorretako lurren degradazioa, hainbat faktoreren ondoriozkoa, hala nola klima-aldakuntzen eta giza jardueren ondoriozkoa”*, halaxe definitu zuen Desertifikazioaren aurka egiteko Nazio Batuen Konbentzioak (Paris, 1994).

Euskal Autonomia Erkidegoko Lurzoruen Higadura-Mapak higaduraren eragin txikia adierazten du Zallan. Hala ere, ibilguk eragindako higadura adierazi behar da. Ibilguetako higadura gertatzen da ur-korrontearen arraste- edo trakzio-tentsioak ibilguren ohea edo ertzak osatzen dituzten materialen erresistentzia gainditzen duenean. Higadura mota hori arro hidrografikoen uholdearekin estu-estu lotuta dagoen fenomeno da, eta honako ezaugarri hauek

ditu: erregimen plubiometrika eta hidrologikoa, geomorfologia eta higadura-fenomenoak (laminarra, erreka eta, masa-mugimenduak), bere mazedetan sortzen direnak alegia.

Ibilguetako higadurak, lur emankorren galerak eta ibaiertzeko ekosistemetan ondorio ekologiko negatiboak eragiteaz gain, kalte material eta pertsonal handiak ere eragiten ditu, intentsitate handiko uholdeekin lotzen denean. Zaila 10etik gorako tartean lurzoru-galerak dituen eremuan sartuta dago, > 10 eta ≤ 25 Tha/urte tartean.

Tasarik handiena duten higadura-eremu nagusiak kadagua ibaiaren ibar-hondoan eta Otxaran ibaiarekin bat egiten duen tokian daude.

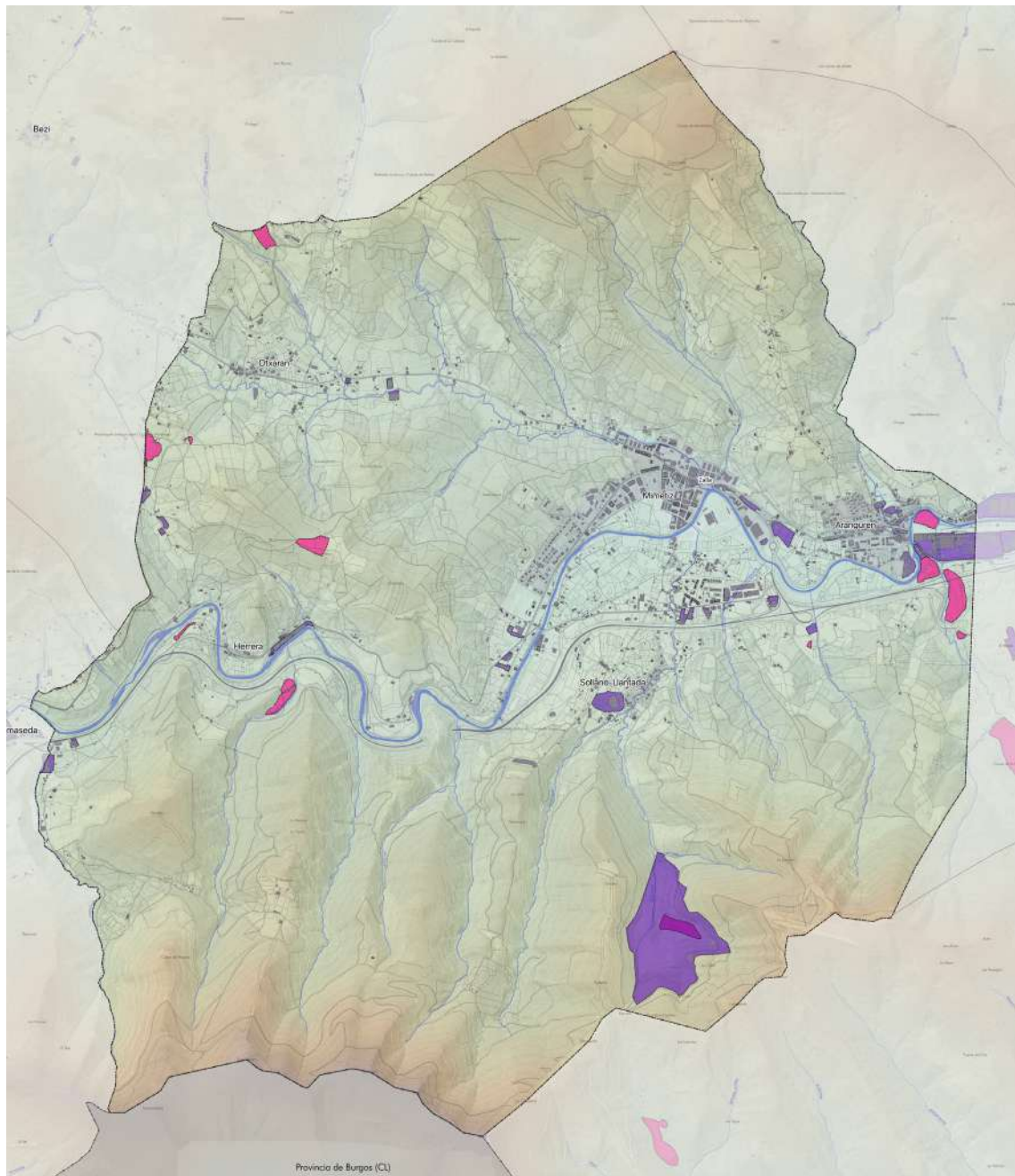
B. KUTSAGARRIAK IZAN DAITEZKEEN JARDUERAK. KUTSATUTAKO LURZORUEN INBENTARIOA

Baliabide horren multifuntzionaltasunaren eta bere eskuragarritasun mugatuaren ondorio garrantzitsu bat – Eta degradazioaren arrazoi nagusietako bat – Gero eta ugariago den lurzoruaren erabilera desberdinen konkurrentzia da.

Hainbat urtez modu desegokian erabili eta lehen alarma-zantzuak agertu ondoren, mekanismoak jarri behar izan dira martxan erabilera horiek modu jasagarrian garatu ahal izateko, baliabide natural, urri eta berriztaezin hori arriskuan jarri gabe; izan ere, jarduera antropikoak gero eta eragin handiagoa du, eta horrek bere ezaugarri fisikoak, kimikoak eta biologikoak asaldatzen ditu, eta batzuetan aldaketa larriak eragiten ditu.

Lurzorua babestea oinarrizko betebeharra da lurzoruak dituzten pertsona fisiko edo juridikoentzat eta haien jabeentzat, eta horrek berekin dakar lurzoruaren kalitatea ezagutzea eta kontrolatzea, bai eta prebentzio-, defentsa-, berreskuratze- eta kontrol- eta jarraipen-neurriak hartzea ere.

Lurzorua kutsa dezaketen jarduerak eta instalazioak dira, bai substantzia arriskutsuak erabiltzeagatik, bai hondakinak sortzeagatik, lurzoru ahalik eta gehien kutsa dezaketenak. Zaila, industria-jardueraren eta zabortearen ondorioz lurzoru kutsatzen duten lurzutiak aipatzen dira honako irudi honetan.

Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruek eragindako eremuak. Iturria: EAEko ingurumena.

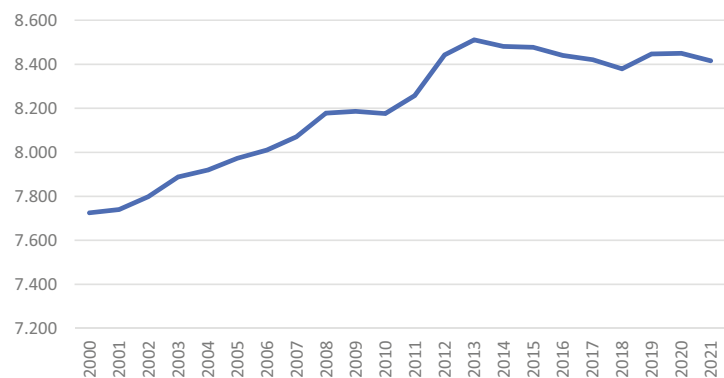

LURRALDEAREN BALDINTZA SOZIOEKONOMIKOAK. BIZTANLERIA, ETXEBIZITZA ETA JARDUERA EKONOMIKOAK

3.1. DEMOGRAFIA

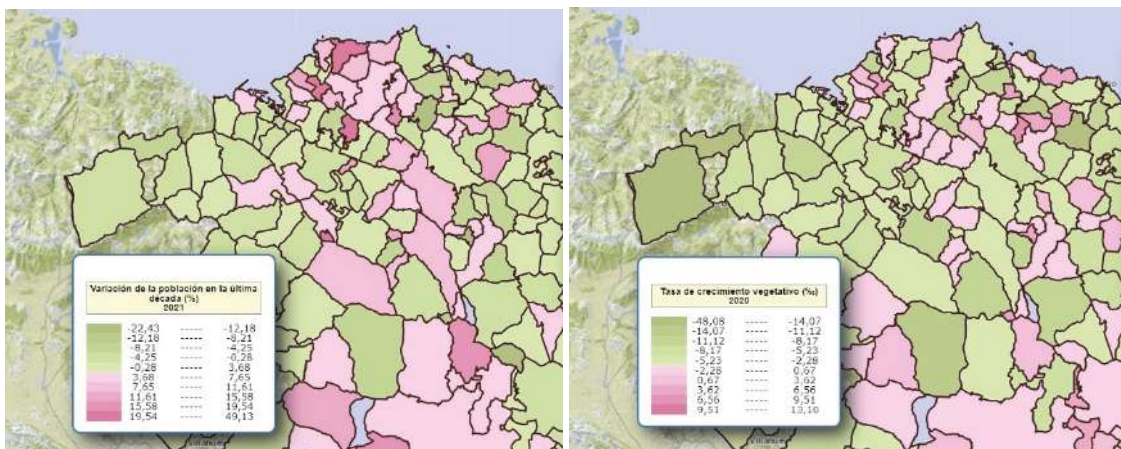
Prozesu demografikoa

Zallak 8447 biztanlerekin itxi zuen 2021. urtea, bere biztanleen erroldako datuen arabera. Datu horiek %50ean banatzen dira gizonen eta emakumeen artean, eta horrek sexuen arteko oreka dakar. Zenbateko horrek %0,4ko uzkurtze arina dakar aurreko urtearekin alderatuta, eta kopuru horrek jarraipena ematen dio 2019an hasitako beheranzko joera arinari.

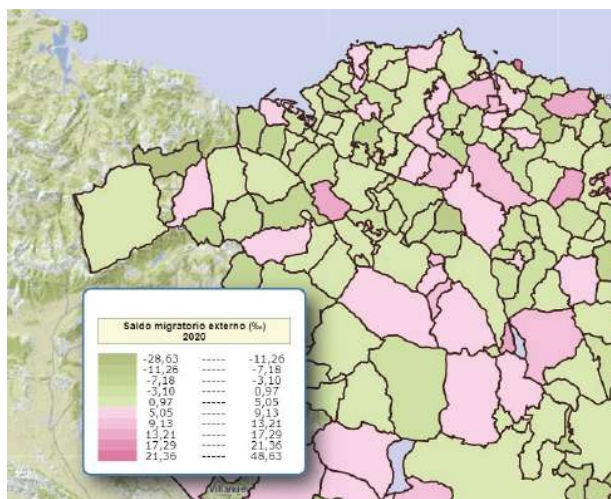

Biztanleriaren bilakaera. Zalla. Errolda (INE).

Tarte hori aztertzean, kontuan hartu behar da, hein handi batean, osasun-krisiak eragindako biztanleriaren kanpo-fluxuen galeraren ondorio dela, orain arte hazkunde iraunkorreko joera baitzegoen.

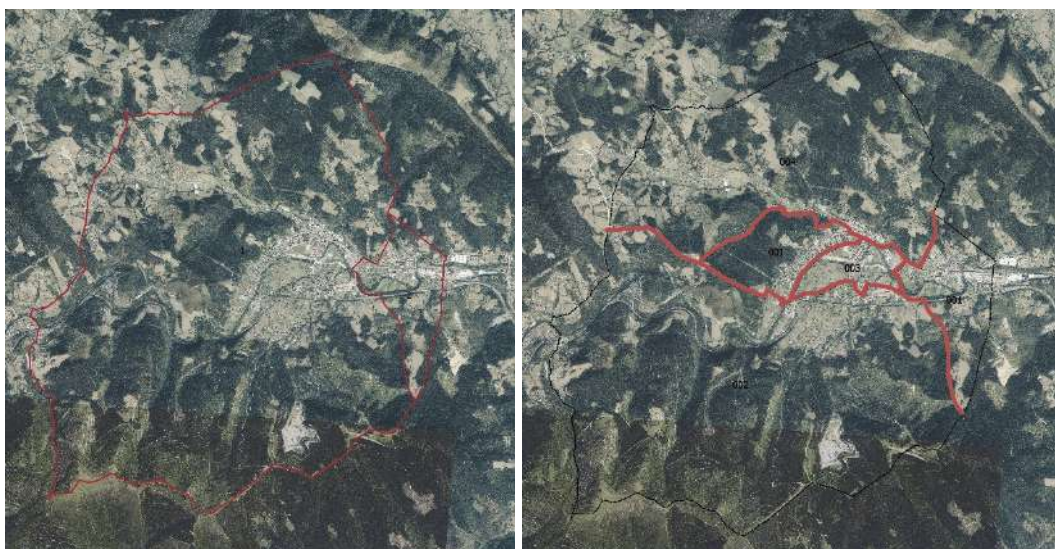
Izan ere, 2000. urtetik 2021. urtera %8,9ko hazkundera izan da, da, hau da, urtean 0,45. Osasun-krisiaren aldia alde batera utzita, saldo negatiboak 2010ean eta 2014-2018 aldian baino ez ziren eman, modu moderatuan. Ondorioz, Zalla etengabe hazi da azken hogeitau urteetan, 1.000 biztanle inguru irabaziz. Eskualde barruan, Balmaseda eta Gueñes udalerriekin konparazio bat eginez gero, ikus daiteke hazkunde-joera partekatua dela eskualdean. Beste hirigune batzuek antzeko edota alderantzizko joerak dituzte, baina tamainaren ezberdintasuna dela eta, kasuak ezin dira modu berean alderatu.

Zehaztu behar da Zalla osatzen duten hiriguneen errealitatea askotarikoa dela. Mimetiz eta Sollano-Llantada bakarrik hazi dira nabarmen. Gainerako esparruetan biztanleria modu desberdinean galdu da. Arangurenak oso modu moderatuan egin du, La Herrera eta Otxaranen aurka, nabarmendu beharreko uzkurdurak bizi izan baitituzte.

Hiriguneak	2021	2000tik 2021ra
Aranguren	1939	-11
La Herrera	149	-23
Mimetiz	5253	522
Otxaran	63	-12
Sollano-Llantada	592	215

Guneka eskaintzen diren datu horiek ez datoz guztiz bat erroldako sekzioekin; izan ere, horiek dira estandarizazio handiena duten datuak, eta harreman nabariagoak ezartzeko aukera emango digute. Hala ere, antzekotasunak ezar ditzakegu; Aranguren 2. barrutia da, sekzio bakarrenekin, eta 1. barrutian, berriz, honela banatzen dira: Mimetiz hirigunea 1 eta 3 sekzioak dira, Sollano eta Herrera 2. sekzioa eta Otxaran, irteeraren zati bat Mimetizetik izanik 4. sekzioa.

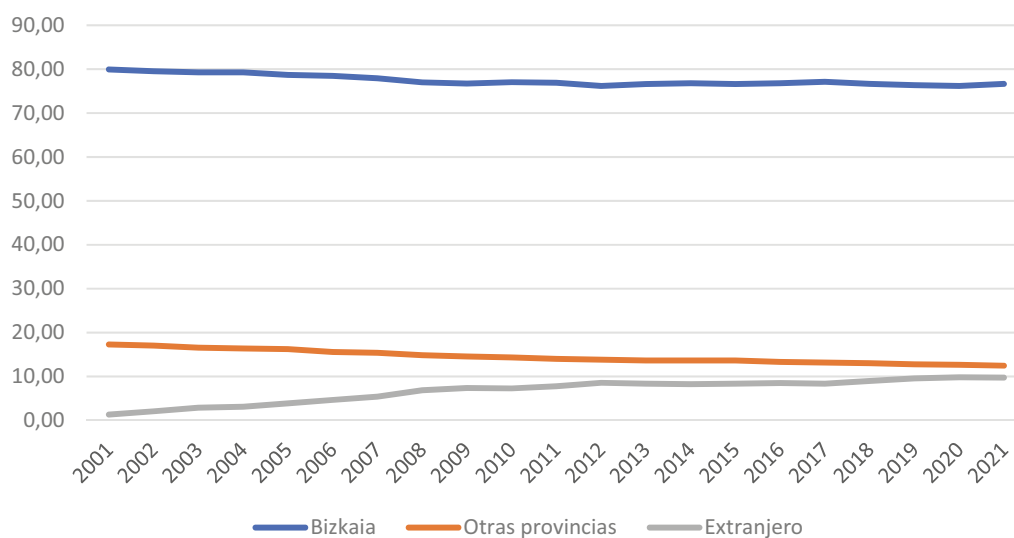
Hazkunde-joera hainbat faktoreren arabera azaldu behar da: migrazio-fluxuak eta hazkunde naturala. Hala, hazkunde begetatiboa ez da hazkundearen arrazoia; izan ere, azken hogeitau urteetan, jaiotzak heriotzak baino gehiago izan dira sei urtean eta alde txikiarekin; alderantziz, alde askoz ere nabarmenagoak eman dira.

Beraz, hazkunde migrazio-fluxuen bidez azaldu behar da, Covid-19aren osasun-krisiaren eragin-aldia izan ezik positiboa izan baita. Zehaztu behar da barneko migrazio-saldoa Bizkaian nabarmentzen dela, datu negatiboak erakusten baititu. Zalla, beraz, probintziako beste udalerrri batzuetatik iritsitako biztanleria erakartzeko gaitasuna duen udalerrri bihurtu da. Atzerritarrak erakartzeko gaitasun handia ere badu, 2000. urtetik gaur egun arte guztizkoaren %1,3 izatetik %9,7 izatera igaro baita.

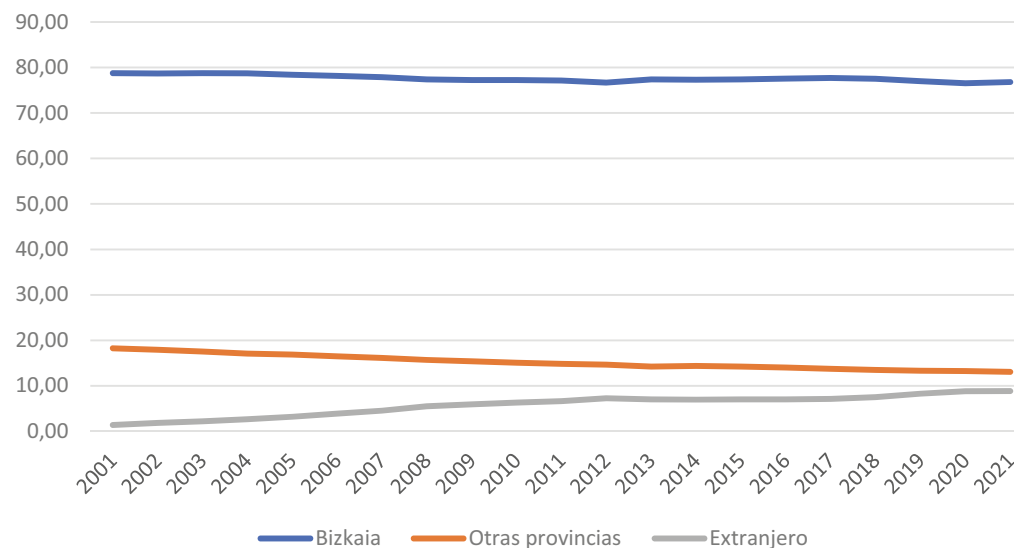
Joera hori argi eta garbi islatzen da egungo biztanleriaren egituran, jatorriaren arabera; izan ere, %42 probintziako beste puntu batzuetako jatorrizkoa da, eta %34, berriz, Zallan jaiotakoa. Alde hori Gueñeseakoaren antzekoa da, eta Balmasedan baino handiagoa, azken horretan zifra ia berdina baita. Aldi berean, %12 inguru estatuko gainerako herrialdeetatik dator eta %9,4 atzerritik. Atzerrian jaiotako biztanleen artean, Errumaniatik (%6) eta Marokotik (%17) etorritakoak nabarmentzen dira, gainerako nazionalitateen oso gaitetik.

Urtea	Jaiotzak	Heriotzak	Aldea
2020	47	71	-24
2019	58	71	-13
2018	69	75	-6
2017	53	75	-22
2016	85	92	-7
2015	69	80	-11
2014	75	66	9
2013	83	73	10
2012	65	59	6
2011	74	78	-4
2010	66	74	-8
2009	81	75	6
2008	81	77	4
2007	73	65	8
2006	70	75	-5
2005	85	84	1
2004	88	77	11
2003	60	81	-21
2002	67	82	-15
2001	50	70	-20
2000	43	72	-29

Eremua	Jaioterria	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Euskal Autonomia Erkidegoa	Bizkaia	39,16	39,04	38,99	38,92	38,79	38,65	38,60	38,33	38,16
	Beste probintziak	25,28	24,73	24,25	23,76	23,29	22,78	22,32	21,81	21,33
	Atzerria	2,24	2,75	3,17	3,68	4,28	5,06	5,81	6,76	7,50
Bizkaia	Bizkaia	69,28	69,34	69,44	69,48	69,38	69,19	68,97	68,63	68,42
	Beste probintziak	26,24	25,67	25,20	24,67	24,17	23,65	23,14	22,64	22,15
	Atzerria	2,13	2,65	3,02	3,52	4,13	4,86	5,60	6,47	7,18
Enkarterriak	Bizkaia	78,74	78,69	78,75	78,73	78,42	78,16	77,88	77,37	77,25
	Beste probintziak	18,26	17,93	17,54	17,11	16,87	16,48	16,13	15,70	15,39
	Atzerria	1,40	1,84	2,22	2,66	3,19	3,89	4,53	5,49	5,93
Zalla	Bizkaia	79,95	79,52	79,27	79,28	78,72	78,50	77,91	77,00	76,71
	Beste probintziak	17,30	17,06	16,60	16,40	16,22	15,60	15,41	14,85	14,57
	Atzerria	1,33	2,09	2,91	3,12	3,89	4,67	5,42	6,89	7,42

Biztanleria, jaioterriaren arabera. Zalla, Eustat.

Biztanleria, jatorriaren arabera. Enkarterriak, Eustat.

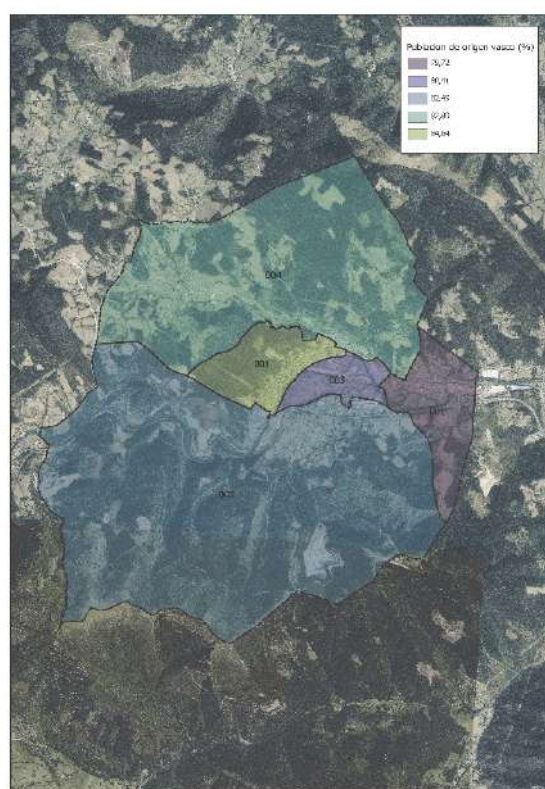
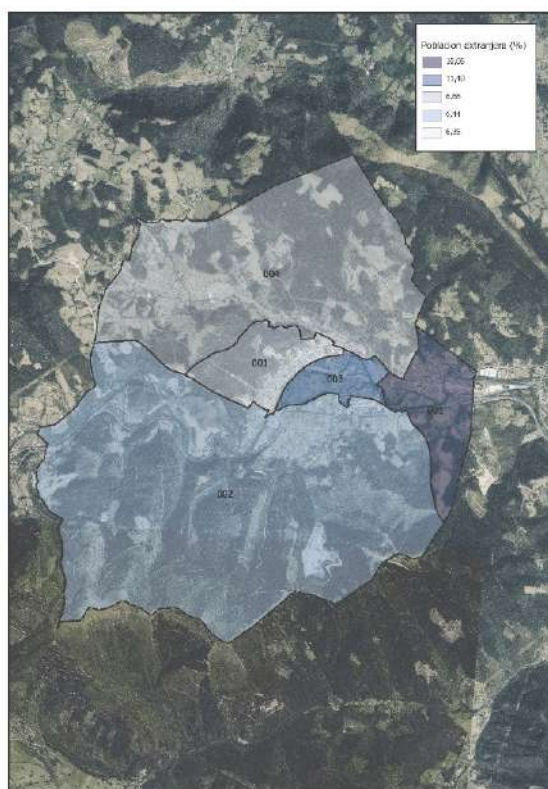

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
38,13	38,11	38,05	38,32	38,28	38,32	38,34	38,29	38,22	38,03	37,77	37,84
20,97	20,61	20,25	19,49	19,78	19,49	19,20	18,89	18,57	18,20	17,80	17,42
7,80	8,10	8,49	8,56	8,41	8,56	8,76	9,10	9,53	10,19	11,04	11,25
68,54	68,62	68,64	69,64	69,39	69,64	69,79	69,78	69,71	69,47	69,00	69,30
21,78	21,38	21,00	20,19	20,50	20,19	19,87	19,54	19,17	18,75	18,32	17,87
7,43	7,77	8,12	7,95	7,89	7,95	8,11	8,45	8,89	9,55	10,46	10,69
77,24	77,15	76,68	77,40	77,32	77,40	77,55	77,71	77,52	77,00	76,54	76,82
15,07	14,85	14,67	14,21	14,36	14,21	14,02	13,76	13,52	13,33	13,26	13,06
6,31	6,63	7,28	7,02	6,97	7,02	7,05	7,14	7,53	8,26	8,83	8,84
77,03	76,88	76,18	76,61	76,79	76,61	76,79	77,14	76,66	76,36	76,19	76,64
14,36	14,02	13,87	13,63	13,63	13,63	13,34	13,18	13,04	12,81	12,69	12,48
7,31	7,78	8,57	8,38	8,25	8,38	8,52	8,37	9,01	9,58	9,83	9,73

Laburbilduz, esan daiteke Zallak, bere ingurunean kokatuta, ez duela alde nabarmenik eta populazioa erakartzean oinarritutako hazkunde-joera duela ezaugarri.

Barne-mailan, ordea, aldeak daude beren eremuetan; izan ere, sekzioa batzuek ia bikoiztu egiten dute atzerritarren presentzia.

Barrutia	Sekzioa	Atzerritar kopurua	Guztira	(%)
1	1	116	1824	6,36
1	2	60	931	6,44
1	3	255	2236	11,40
1	4	100	1497	6,68
2	1	197	1958	10,06
Guztira		728	8446	8,62

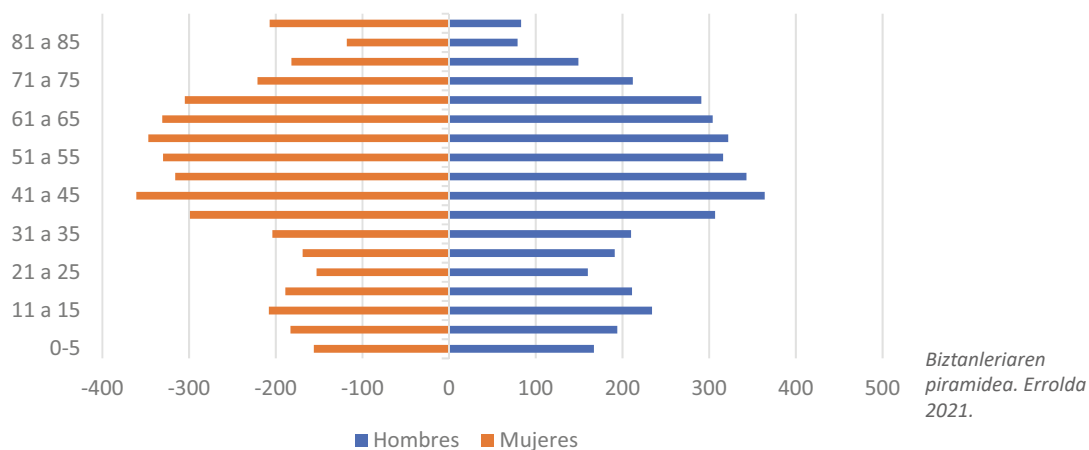

Biztanleriaren egitura

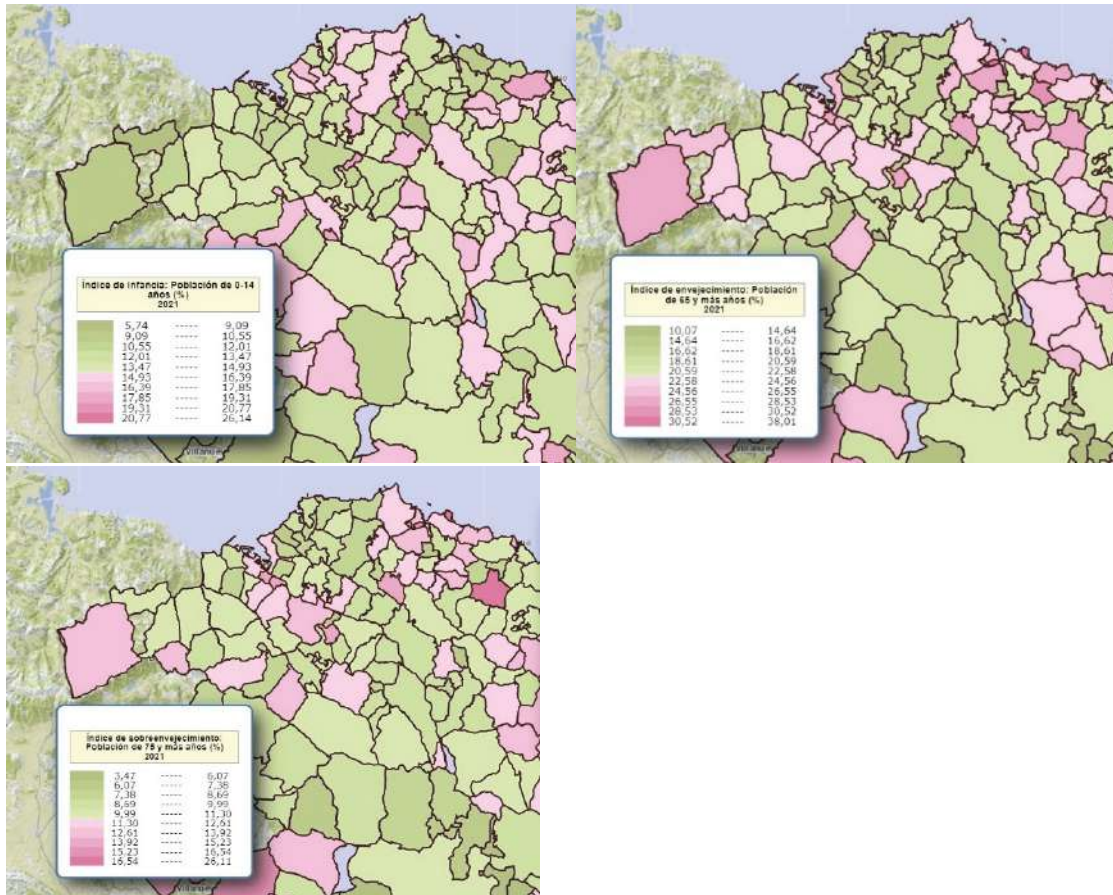
Bere inguru guztiak bezala, Zallak gizarte garatuek berezkoa duten populazio erregresiboaren piramidea aurkezten du. Zahartzen ari dela sumatzen da, 35 urtetik gorako biztanleria-tarteak zabaltzen ari direlako eta oinarri estua duelako. Hala ere, ugaltzeko adinean dagoen biztanleriaren erakarpenaren ondorioz, 15 urtetik beherakoen adin-tarteek ere gora egin dutela ikusten da.

Biztanleriaren talde handiak, adinaren arabera	
15 urte eta gutxiago	%13,14
65 urte eta gehiago (zahartzea)	%23,01
75 urte eta gehiago (gainzahartzea)	%10,50

Piramidearen gailurrean emakumeen zahartze bat identifika daiteke, bizitza-luzeragatik, bakardadea dakarrena. Faktore hori kontuan hartu behar da genero-ikuspegia duen azterketa bat aplikatzerakoan; izan ere, bakardadea lotuta dago elkarrekiko laguntzarik eta baliabide ekonomikorik ezaren ondoriozko kalteberatasunarekin.

Adina	Gizonak	Emakumeak	Guztira
0-5	167	156	323
6tik 10ra	194	183	377
11tik 15ra	234	208	442
16tik 20ra	211	189	400
21tik 25ra	160	153	313
26tik 30ra	191	169	360
31tik 35ra	210	204	414
36tik 40ra	307	299	606
41tik 45ra	364	361	725
45tik 50ra	343	316	659
51tik 55ra	316	330	646
56tik 60ra	322	347	669
61tik 65ra	304	331	635
66tik 70ra	291	305	596
71tik 75ra	212	221	433
76tik 80ra	149	182	331
81tik 85ra	79	118	197
85 eta gehiago	83	207	290

Zahartze orokorra eta udalerrri barruko eremuak

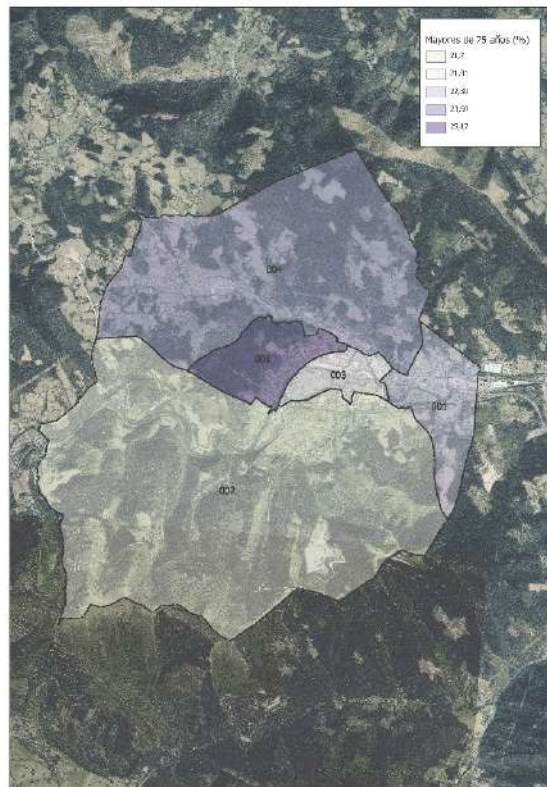
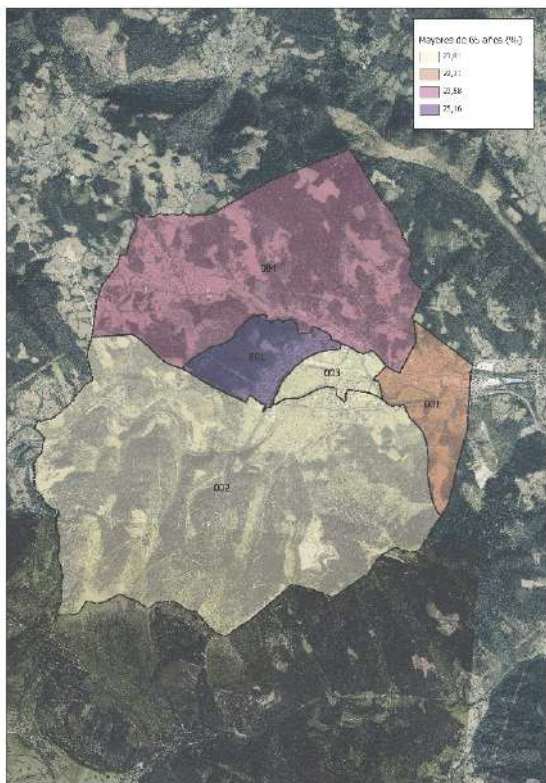
Barrutia	Sekzioa	65tik gorakoak	Guztira	%65
1	1	459	1824	25,16
1	2	204	931	21,91
1	3	490	2236	21,91
1	4	353	1497	23,58
2	1	437	1958	22,32
Guztira		1943	8446	23,00

Barrutia	Sekzioa	65tik gorakoak	Guztira	%75
1	1	459	1824	25,16
1	2	204	931	21,91
1	3	490	2236	21,91
1	4	353	1497	23,58
2	1	437	1958	22,32
Guztira		888	8446	10,51

Barrutia	Sekzioa	65tik gorakoak	Guztira	%15
1	1	206	1824	11,29
1	2	128	931	13,75
1	3	294	2236	13,15
1	4	204	1497	13,63
2	1	278	1958	14,20
Guztira	Guztira	1110	8446	13,14

Zahartzeari dagokionez, 001 (Mimetizen mendebaldea) eta 004 (Mimetiztik Otxaranera irteera) sekzioek dute 65 eta 75 urtetik gorako biztanleriaren ehuneko handiena. Alderantziz, 001 Arangurenen eta 003 Mimetizen dira biztanle gazteenak. Datu hori kanpoko biztanleria jasotzeaz azaltzen da. Hala, atal horiek dira, halaber, euskal jatorriko biztanleen ehuneko txikiena dutenak, gehien dutenekiko (001 Mimetiz eta 004 Otxara) % 5eko aldearekin.

Etxebizitzak

2011ko zentsuaren datuen arabera, 3.245 etxebizitza-unitate zeuden, eta horietatik **gehienak bi pertsona edo gehiagoko etxebizitzak ziren (%80)**. Seme-alabak dituzten bikoteak guztizkoaren %59 dira, seme-alabarik gabeko bikoteak %18,8, eta horien atzetik datoz **pertsona bakarreko etxebizitzak %20**.

Arreta berezia jarri behar da eusle bakarreko etxeen unitateetan (gurasobakar amadunak eta gurasobakar aitadunak), etxebizitza guztien %9 inguru baitira. Bai pertsona bakarreko etxeetan, bai guraso bakarreko etxeetan, barne-berezitasunekin, arreta berezia jarri beharra dago.

Pertsona bakarreko pertsonen artean, **65 urtetik gorako pertsona bakarrak** dira kalteberatasun-arrisku handiena dutenak (etxebizitzak guztien %8), eta **emakumeak dira nagusi** (%5,7), %2,3ren aldean.

Kalteberatasun-arriskua duten etxebizitzak sostengatzaile bakar batenak dira (745 guraso bakarrekoak eta 675 pertsona bakarrekoak). Inoren laguntza behar duten pertsonak izanez gero, larriagotu egiten da. Horrela, **25 urtetik beherako seme-alabak dituzten** aita edo ama gisa jasotzen dena (%9). Familia-mota horretan, genero-baldintzatzailea errepikatzen da; izan ere, gurasobakar amadunak dira eusle bakarreko etxeen unitateen %75,8, eta gurasobakar aitadunak %24,2.

Etxebizitzaren tamaina	Etxebizitza kopurua	(%)
Pertsona 1	675	20,80
2 pertsona	915	28,20
3 pertsona	935	28,81
4 pertsona	565	17,41
5 pertsona	140	4,31
6 edo pertsona gehiago	20	0,62

INE, 2011 Errolda.

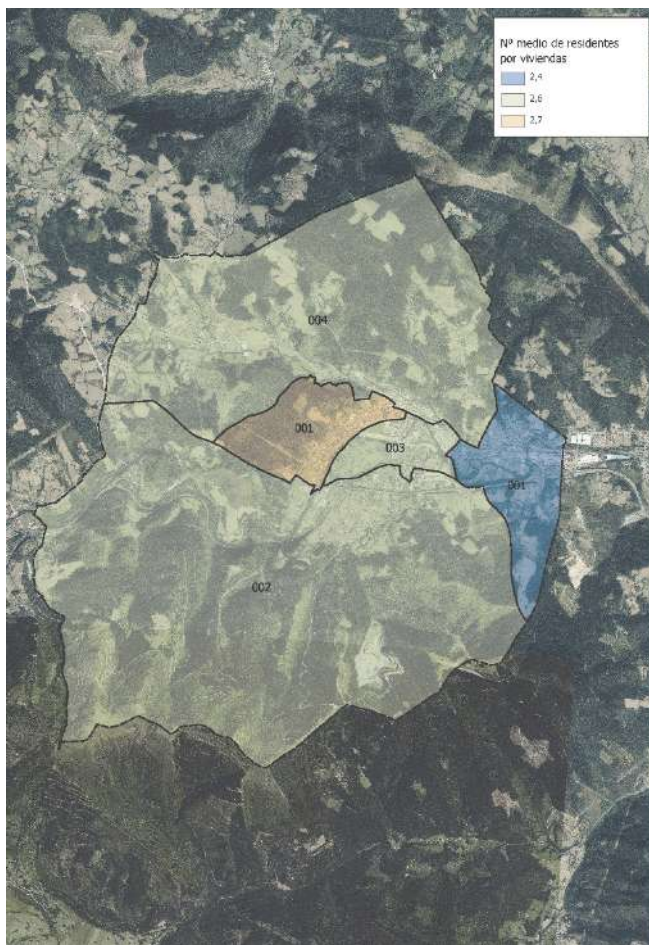
Etxeen unitate motak, bizikidetzaren arabera	Etxebizitza kopurua	(%)
Guztira	3245	
65 urtetik beherako emakume bakarra	205	6,32
65 urtetik beherako gizon bakarra	210	6,47
65 urte edo gehiagoko emakume bakarra	185	5,70
65 urte edo gehiagoko gizon bakarra	75	2,31
25 urtetik beherako seme-alabaren bat duen aita edo ama	125	3,85
Aita edo ama 25 urteko edo gehiagoko seme-alaba guztiak	100	3,08
Seme alabarik gabeko bikotea	690	21,26
Seme-alabak dituen bikotea, seme-alabaren bat 25 urtetik beherakoa duena	945	29,12
Seme-alabak dituen bikotea, seme-guztiak 25 urtetik beherakoak dituenak	315	9,71
25 urtetik beherako seme-alabaren bat eta beste pertsonaren bat(zuk) d(it)uen bikotea edo aita/ama	125	3,85
Beste etxebizitza mota bat	265	8,17

INE, 2011 Errolda.

Etxebizitzak, motaren arabera	8360	(%)
Bikotea seme-alabarik gabe	1575	18,84
Bikotea seme-alabekin	4890	58,49
Aita seme-alabekin	180	2,15
Ama seme-alabekin	565	6,76
Hirigunerik ez dago	1150	13,76

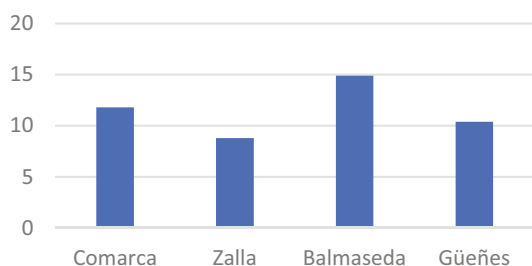
INE, 2011 Errolda.

Etxebizitzen batez besteko tamainari dagokionez, etxebizitzaren arabera biztanle kopuru osoa kontuan hartuta ateratzen dugun datua da **2,5 pertsonakoa dela etxebizitza bakoitzeko** (8446 biztanle/3344 etxebizitza). Datu horrek ez du aldaketarik sekzioen arabera, ez baitute beren artean 0,20tik gorako alderik.

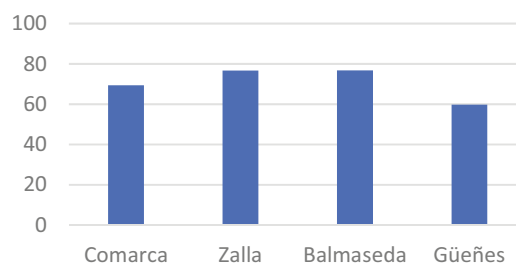

3.2. EZARRITAKO JARDUERA EKONOMIKOA ETA KONTSUMITZEKO GAITASUNA

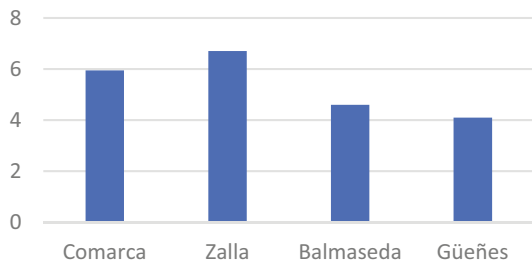
Sektore ekonomikoei dagokienez, Eustatek (2018) argitaratutako azken behin betiko datuen arabera, Industriaren Balio Erantsi Gordinaren ehunekoa %8,8koa da, zerbitzuena %76,7koa, eraikuntzarena %6,7koa eta lehen sektorearena (nekazaritza eta abeltzaintza) %1ekoa. Balio Absolutu Gordinei buruzko datuek erakusten dutenez, industria pisu gutxiko eta lehen sektorearen pisu txikiko udalerrria da. Eskualdeko dinamikekin harremanetan jarriz gero, joerak berresten dira. Ehunekotan, sektoreen mailak -%3 dira industrian, -%6 lehen sektorean eta pisu handiagoa zerbitzuetan +%8rekin. Analisia Balmasedarekin eta Gueñesekin zuzenean lotuta egiten bada, industrian atzetik jarraitzen duela ikusten da, zerbitzuetan antza duela eta eraikuntzan zertxobait nabarmentzen dela.

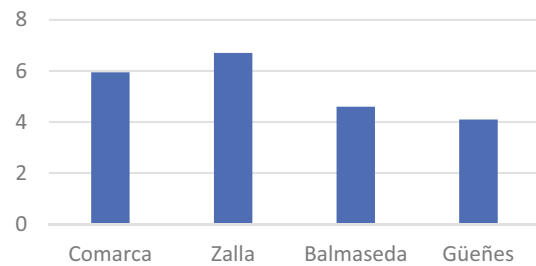
Industria. BEG %. Eustat 2019.

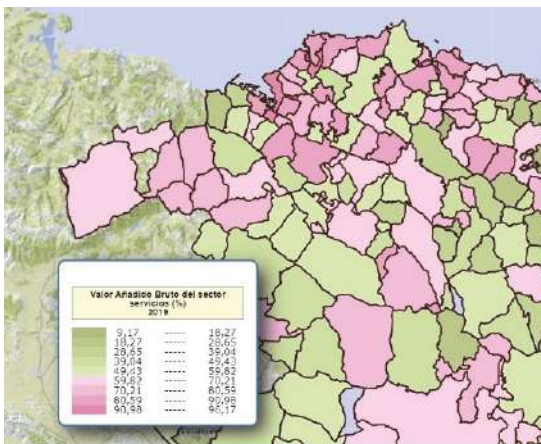
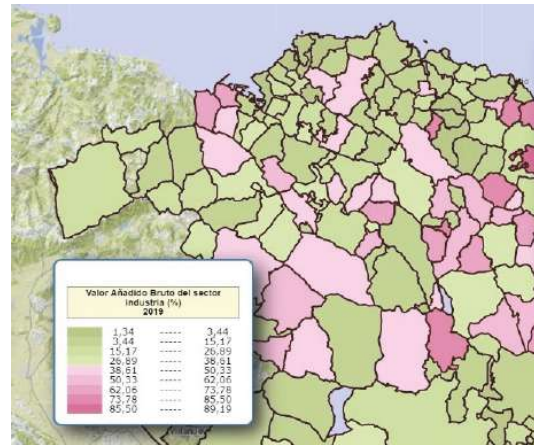
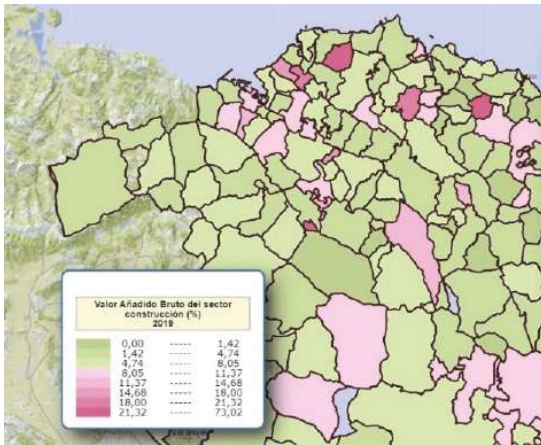
Zerbitzuak. BEG %. Eustat 2019.

Eraikuntza. BEG %. Eustat 2019.

Lehen Sektorea. BEG %. Eustat 2019.

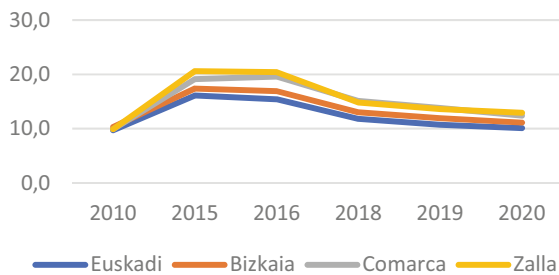

Zalla nabarmentzen da zerbitzuek eskualde-dinamikan duten pisuan. Zerbitzuen barruan pisu handiagoa ikusten da sektore pribatuan (merkataritzaren, ostalaritzaren eta garraioaren ekarpena) sektore publikoan baino (hezkuntza, administrazioa, osasuna eta beste gizarte-zerbitzu batzuk).

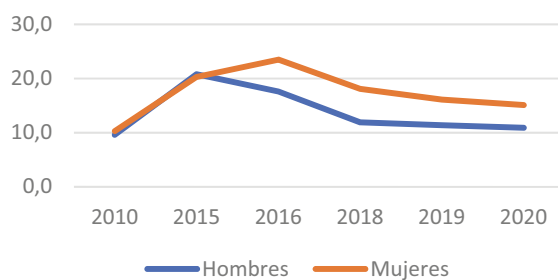
Eustatek eskaintzen dituen 2020ko behin betiko datuen arabera, Zallak 12,9ko langabezia-tasarekin itxi zuen urtea. Kopuru hori eskualdeko batez bestekoa baino zertxobait handiagoa da, baina egoera hobea erakusten du Balmasedak baino. Udalerriak 500 langabe ingururekin itxi zuen urtea, eta horien artean gehiago dira emakumeak gizonak baino (309 eta 210, hurrenez hurren). Adinari dagokionez, 45 urtetik gorakoen artean langabeziak eragin handiagoa du.

Sektoreka, ikusten da zerbitzuen sektorean dagoela langabe-kopuru handiena udalerrian, 342 pertsonarekin; ondoren datoz aurreko enplegurik gabeko pertsonak (70), industria eremuko langabetuak (45), eraikuntzakoak (44) eta, azkenik, nekazaritzakoak (18).

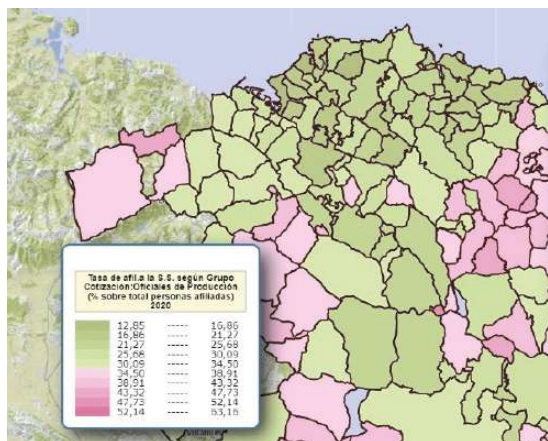
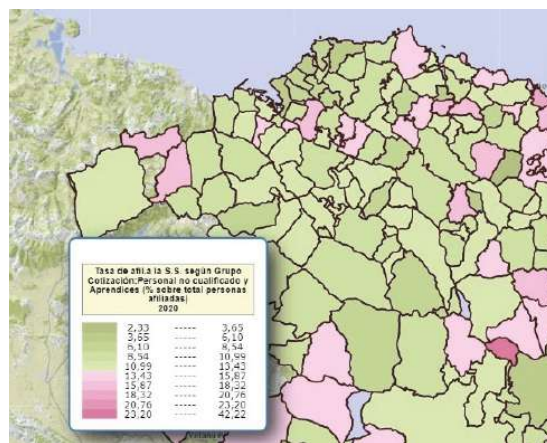
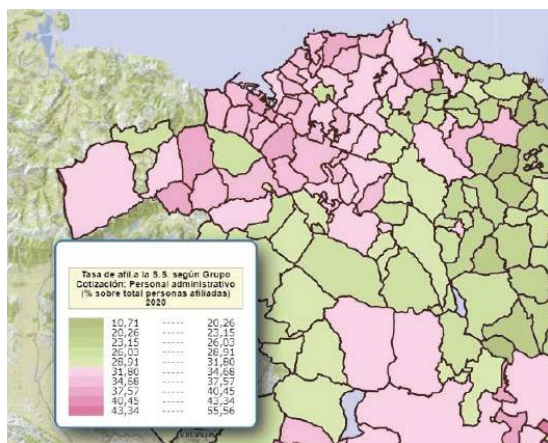
Langabezia tasa. Eustat.

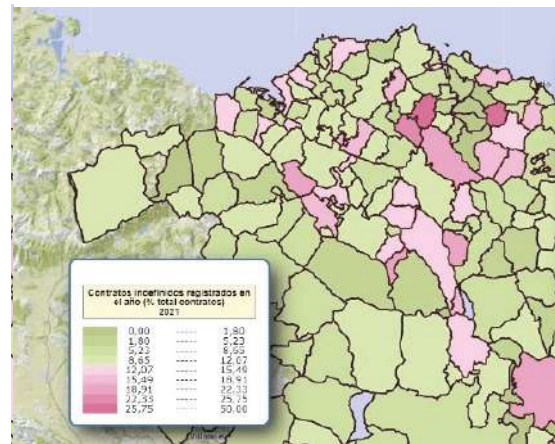
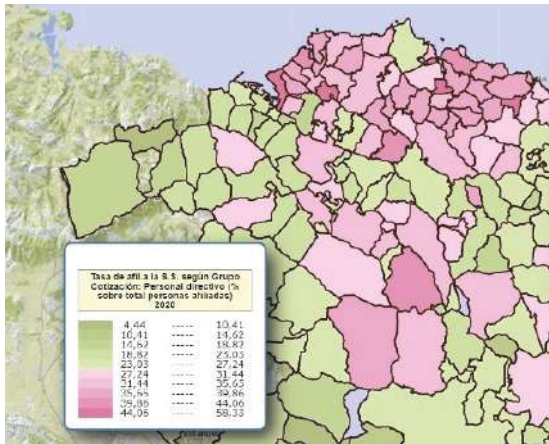
Langabezia, sexuen arabera. Eustat

		2010	2015	2016	2018	2019	2020
Euskal Autonomia Erkidegoa	Guztira	9,7	16,1	15,4	11,8	10,7	10,1
	Gizonezkoak	10,3	16,7	14,5	10,5	9,6	9,2
	Emakumezkoak	9,1	15,5	16,3	13,1	12,0	11,1
Bizkaia	Guztira	10,3	17,4	16,9	13,0	11,9	11,1
	Gizonezkoak	10,9	18,1	16,3	11,9	10,8	10,4
	Emakumezkoak	9,5	16,6	17,5	14,2	13,0	11,9
Enkartzazioak / Encartaciones	Guztira	9,9	19,1	19,6	15,1	13,8	12,4
	Gizonezkoak	9,9	18,8	17,9	12,6	11,4	10,6
	Emakumezkoak	9,9	19,5	21,5	17,9	16,5	14,4
Zalla	Guztira	9,9	20,6	20,4	14,8	13,6	12,9
	Gizonezkoak	9,6	20,8	17,6	11,9	11,4	10,9
	Emakumezkoak	10,3	20,3	23,5	18,1	16,1	15,1

Aurreko urteekin alderatuta, udalerrriak afiliazio-prozesu txikiagoa bizi izan du (%-0,9), batez ere langile autonomo eta nekazarien galeratik ateratzen dena.

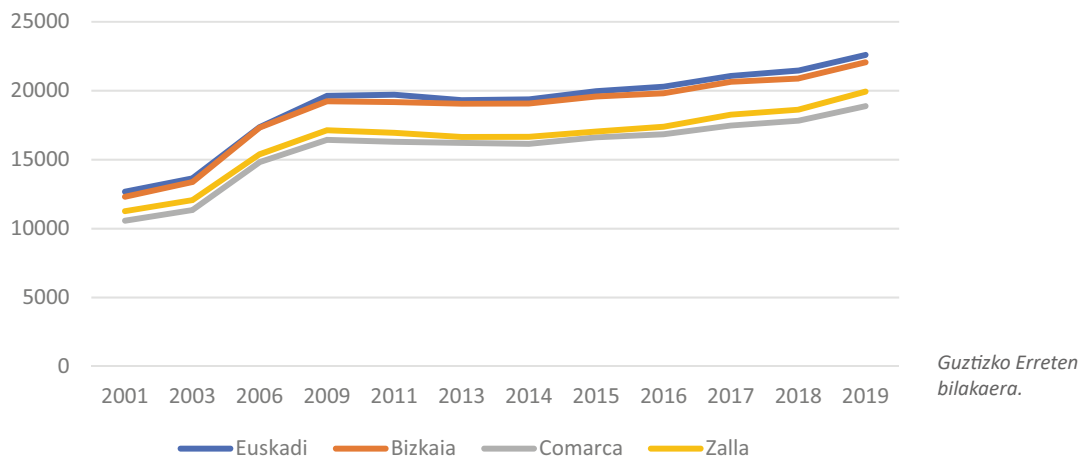

Langabeziari dagokionez, emakumeak gizonak baino % 3 gehiago dira gutxi gorabehera, eta horrek probintziaren eta Euskadi osoaren dinamikari erantzuten dio. Inklusioari buruzko datu hobek erakusten ditu eskualdeak baino.

ERRENTAK:

Errentei dagokionez, hirigintzari buruzko funtsezko bi datu behatu behar ditugu: kontsumo-unitateena, halakotzat etxebizitza eskuratzea bilatzen baitute; eta pertsonalena, gai horren inguruan zer gertatzen den ulertzeko, familiek sostengatzaile bakarra dutenean. Genero-ikuspegia ere aplikatzen da.

Gutzizko errenta pertsonalak (lanarenak, kapital higiezinarenak, altzarienak, jarduerenak eta transferentziarenak) **19.938 eurokoak dira Zallan**, eskualde osoan baino 1.000 euro inguru gehiago (18.889 euro), Euskadi osoan baino 2.000 gutxiago. 2019an datatutako zenbateko hori **8.869 euro hazi da azken hogeitertean, beste erreferentzia batzuen antzeko zifra.**

Etxeetako eta kontsumo-unitateetako errenta ertainei dagokionez ere hazkundera dago. Horri guztiari esker, Zallak goranzko ekonomia duela esan daiteke.

Errealitate hori bilakaerari dagokionez aztertuz gero, ikusiko dugu Zalla eta bere eskualdearen eta gainerako azterketa-eremuen arteko desberdintasunen barruan ez dela ziklo desberdinik ematen, hazkunde-lerroek erritmo berberak bizi baitituzte. Espero den bezala, hazkunde orokorreko urteetan gorakada handia izan da, higiezinaren sektorearen kredituaren

eta hazkundearen erraztasunaren ondorioz, eta, ondoren, uzkurtze arineko aldia izan da, eta susperraldi motela baina ia etengabea 2014tik.

Azterketa gehiago finduz gero, ikus daiteke errenta eskuragarrien kasuan alde txikiagoa dagoela eremuen artean.

Zalla. Errentak 2019	
Batezbestekoa, Pertsona	14.265
Batezbestekoa, Etxebizitza	36.420
Batezbestekoa, Kontsumo-Unitatea	21.259
Mediana, Kontsumo-Unitatea	19.950
Batezbesteko gordina, Pertsona	16.870
Batezbesteko gordina, etxebizitza	43.069

Eustaten azken datuen arabera (2018), **kontsumo unitate pertsonal bakoitzeko batez besteko errentak** 21.259 eurokoak dira.

Errentak jatorriaren arabera aztertuz gero, ikus daiteke Zallak dinamika orokorreari erantzuten diela. Azal dutako sektore ekonomikoen dinamismotik eta horietan enplegua lortzetik ateratzen dira errenta gehienak, horien guztien %59,80 lanetik eratorritakoak baitira. Zallako zenbateko hori errepikatu egiten da Enkarterrietan, probintzian eta Euskadi osoan (%60).

Jardueretatik eratorritako errentak (zergadunak bere kabuz ondasunak edo zerbitzuak emateko ekoizpen-bitartekoak edo giza baliabide propioak antolatzea dakartenak) ez daude eskualdearen aldean. Zallan %5,7 eta Enkarterrietan %6,11 dira. Probintziarekiko eta Euskadi osoarekiko aldea ikusten da, %4,6 ingurukoa.

	Guztira	Lana	Higigarria	Higiezina	Jarduerak	Transferentziak	Eskuragarri
Euskadi	22.601	13.563	1.448	501	1.056	6.033	18.821
%	.	60,01	6,41	2,22	4,67	26,69	83,28
Bizkaia	22.059	13.320	1.288	458	1.037	5.955	18.387
%	.	60,38	5,84	2,08	4,70	27,00	83,35
Eskualdea	18.889	11.190	592	336	1.154	5.617	16.125
%	.	59,24	3,13	1,78	6,11	29,74	85,37
Zalla	19.938	11.922	593	428	1.111	5.885	16.934
%	.	59,80	2,97	2,15	5,57	29,52	84,93

	Guztira	Lana	Higigarria	Higiezina	Jarduerak	Transferentziak	Eskuragarri
Euskadi	10.154	6.366	552	-74	791	2.519	7.904
Bizkaia	10.058	6.309	386	-67	830	2.599	7.786
Eskualdea	9.324	5.390	222	2	938	2.772	7.523
Zalla	10.739	5.845	402	-10	1.010	3.492	8.674

Era berean, gainerako azterketa-esparruetan ere ez da nabarmentzen kapital higiezinetik eratorritako errenten ehunekoa (alokairuak edo erabileren eta gozamenen lagapenak). Zallan %2,15ekoa da, gainerako erreferentziak baino zertxobait handiagoa: eskualdea (%1,7), probintzia (%2) eta Euskadi (%2,2).

Hala ere, errenten batez besteko datuek barne hartzen dituzten aldeak azertu behar dira, desberdintasun sozialak ikusten baitira, bereziki sexuen artean; eta lurraldekoak, sekzioen eta barrutien arteko porrotekin.

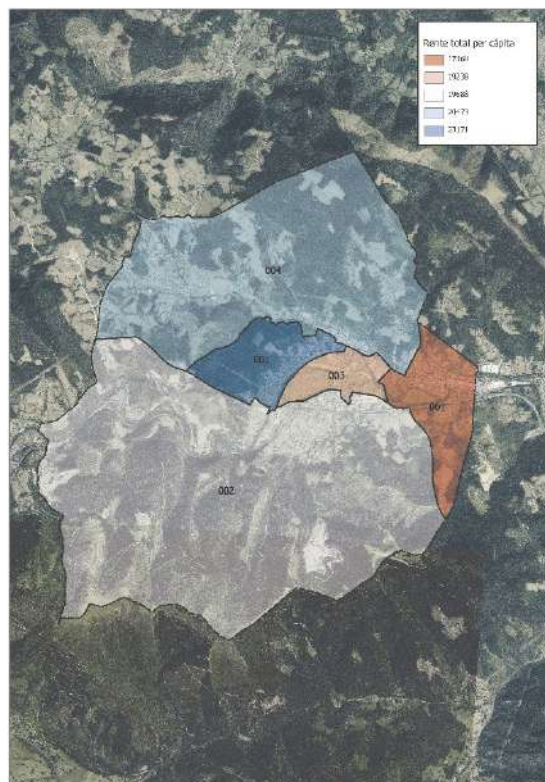
Abiapuntuan, nabarmendu behar da 3.500 euroko aldea dagoela aberatsenen eta aberatsenen artean. Sexuari dagokionez, egiaztatu da errenta mota guztietan, jatorriaren arabera, konstante bat dagoela: gizonek emakumeek baino gehiago eskuratzen dituzte errentak.

Oso nabarmena da errenta erabilgarriaren joera, gizonena emakumeena baino ia bi aldiz handiagoa baita (21.415 eta 12.741, hurrenez hurren, 8.674 euroko aldea). Arrakala hori Euskadi eta probintzia osokoa baino 1.000 euro handiagoa da, gutxi gorabehera.

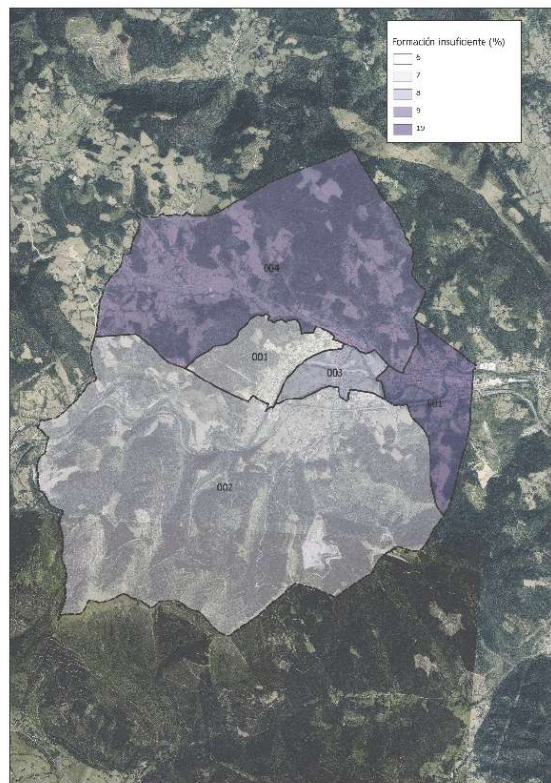
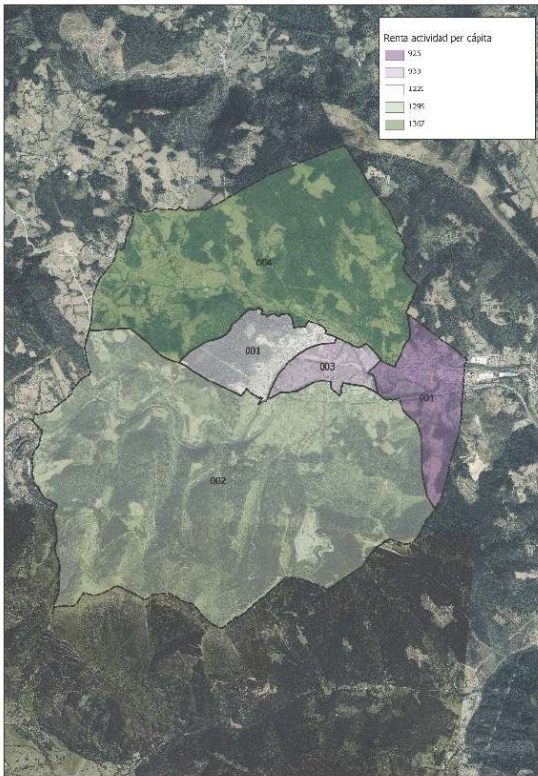
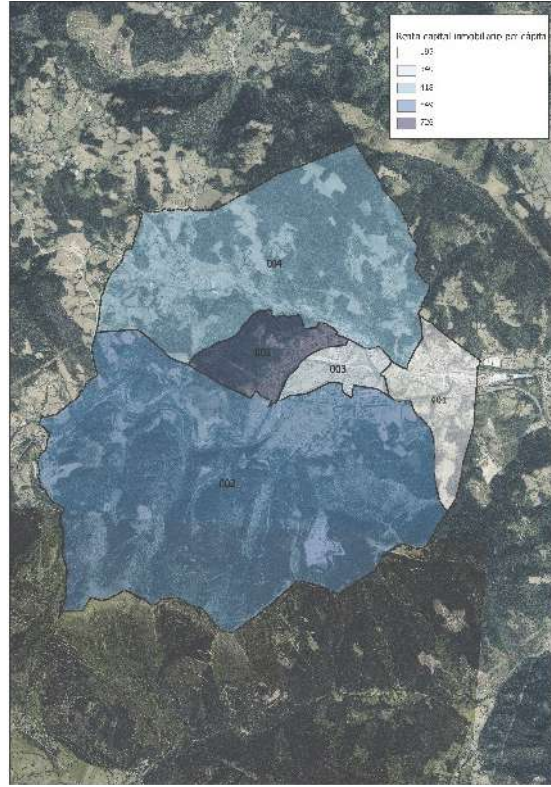
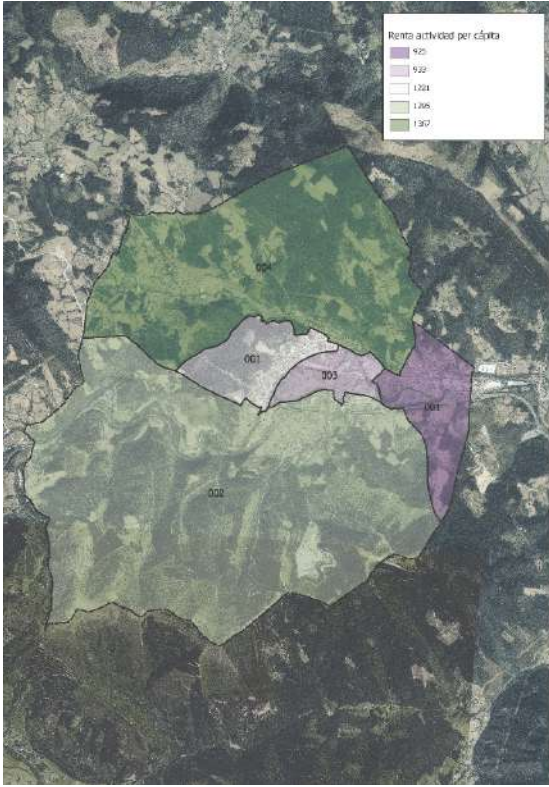
Egoera horrek, egungo hiri-plangintzarako diagnostikoaren esparruan, bereziki kontuan hartzen du emakumeek etxebizitza eskuratzeari eta proiektatu beharreko zerbitzuei dagokienez duten errealitatea.

Eremuen araberako barne-desberdintasunei dagokionez, segregazio-egoera argia ikus daiteke, Arangurenen egoera okerragoa izan daitekeena gainerakoena baino, eta alderantziz, Mimetizen 001 egoeraren egoera nabarmena. Polarizazio hori argi ikusten da per capita errenta guztiei eta eskuragarri daudenei buruzko datuen kasuan.

Norberaren konturako jarduera ekonomikoetatik eratorritako errentak aztertuta, ordea, ez da zehatz-mehatz errepikatzen aurreko eredu diferentziala. Pisu handiagoa dute barreiatutako habitat-eremuei dagozkien sekzioek. Egoitzaren jabetzako jarduerak ezartzearekin erlazionatu daiteke, adibidez, lehen sektoreko jarduerak edo, beste kode batzuetan, freelancers deslokalizatuak.

Aldi berean, lan pertsonalaren edo lan-harremanaren ondoriozko kontraprestazioak edo erabilerak, dirutan edo gauzatan, jarduera ekonomikoen errendimenduak ez badira, aztertuta, onura handiagoa ikusten da Mimetizen 001 atalean, eta hori espezializazio-maila handiagoarekin identifika daiteke aldi berean.

Kapital higiezinetik eratorritako errenten datuan ere ikusten da abantaila-egoera. Errentari gehiago dago Mimetizen 001 atalean.

3.3. ERRENTAK ETA ETXEBIZITZA EGOKIA ESKURATZEA

Hemen, hirigintza-estrategiaren funtsezko gai bat jorratzen da: etxebizitza egokia eskuratzea. Azterketa hau, funtsean, kalteberatasun-arrisku handiena duten sektoreen sarbidean oinarritzen da, lehentasunezko arreta izan behar baitute. Horretarako, hiru faktore zerrendatzen dira: etxebizitza-parkearen egoera eta prezioak, eskuragarri dauden sarbide motak eta kontsumitzeko gaitasuna.

Idealista, Fotocasa eta CoHispania aholkularitza-enpresaren atarien arabera, Zallako eraikitako etxebizitzaren metro koadroaren batez besteko prezio unitarioa 1.839 eurokoa izan zen 2018an, 501 euroko aldakuntza tipikoarekin. Eustatek eskaintzen duen bizitegi-partzelaren batez besteko azalerari eta 2011ko zentsuari aplikatuta (hori da eskuragarri dagoen azken datua), etxebizitzaren batez besteko prezio ohikoena 162.000 da, 60-80 metro koadroko apartamentuak direnean. Sarbide-arazoak konpontzeko aukera bideragarri gisa aurkezten ez diren etxeen kasuan, prezioak 260.000 euroraino igotzen dira. Eskaintza eta sarbidea merkatu dinamikien arabera ugaritu dira, eta, ondorioz, stock-pilaketa nabarmenik gabe erosi dira.

Apartamentuei dagokienez, higiezin atarietako hipoteken kalkulagailuen arabera, etxebizitzaren 160.000 euroko hipotekak, 40.000 euroko sarrerarekin, hilean 450 euro inguruak dira.

Prezio hori eskuragarri dauden errentekin lotu behar da, etxebizitza eskuratzeko maila ulertzeko, eta, hori ezinezkoa bada, gizarte-sektore jakin batzuen gizarte-kalteberatasunarekin lotuta dago. Kontsumo-unitateen errentak eta errenta pertsonalak ditugu aztergai, familia-ereduen errealitateetara egokitzeko.

Precio medio de la vivienda en venta en España

Cifras de noviembre de 2019

Los datos están en euros por metro cuadrado
Mapa: Newtral - Fuente: Idealista - Descargar los datos - Creado con Datawrapper

Precio medio de la vivienda en alquiler en España

Datos en euros por metro cuadrado

Cifras de noviembre de 2019
Mapa: Newtral - Fuente: Idealista - Descargar los datos - Creado con Datawrapper

Horrela, bi kasu hartzen dira abiapuntutzat: 1) alokairuko etxebizitzak erosketarako diruaren hileko kuota gainditzen duela edo inguruan duela (Newtralek dio Bizkaian %20 gehiagoko prezioa ematen dela alokairuaren kasuan), eta 2) etxebizitzan inbertitu beharreko errenten ehunekoak ez dituela gainerako premiak arriskuan jartzen diru-sarreraren %30 gainditzen ez duenean; egoera hori ez dator bat Estatuko errealitatearekin; hiri horietan, batez beste, %40 handitzen da, baita hiri handietan ere. Hori dela eta, gaur egun etxebizitza eskuratzeko neurri gisa errentaren %40 hartuko dugu, batez besteko tamainari dagokionez.

Horrela, kontsumo-unitate bakoitzeko batez besteko errenta 21.529koa izanik, esan daiteke kontsumo-unitate batek, kasurik onenean, bere hileko diru-sarreraren %20 (1.772) erabiliko lukeela 160.000 euroko etxe baten hipoteka ordaintzeko. Ondorioz, **batez besteko kontsumo-unitate batek oinarrizko apartamentu bat erosteko ahalmena du, haren logela-premiak asetzeko.**

Datu hori ez da negatiboa sarbideari dagokionez, baina aldatu egiten da pertsona bakoitzeko batez besteko errentak erreferentziatzat hartuta, pertsona bakarreko eta guraso bakarreko etxekoen unitateen kasuan eskuragarri dauden diru-sarrerak izango liritekeelako. Horrela, pertsona bakoitzeko urtean 14.265 euroko batez bestekoarekin diru-sarreraren ia %40 (1.189 euro) erabiliko litzateke deskribatutako hipoteka-baldintzetan ohiko etxebizitza bat erosteko (40.000 euroko sarrera gutxienez), bakarrik edo adingabeak ardurapean izanez gero. Hala ere, zentzu horretan zuhurra izan behar da; izan ere, erosteko aukera konplexua da, aurrezteko ahalmenik ez dagoelako, eta, beraz, azterketa neurri handi batean alokairuaren kasuan zentratu behar da.

Horrela, erosketaren eta alokairuaren arteko batez besteko prezioaren igoera aplikatzen bada, % 20 probintzian, horren prezioa hilean 540 da batez beste). Kontsumo-unitate batek aplikatutako errentaren ehunekoa % 30 ingurura igoko litzateke, eta, **arriku potentzialagatik adierazi beharreko datu gisa, pertsona baten (14.265) errenten ehunekoa, pertsona bakarreko eta guraso bakarreko (edo, hobeto esanda, guraso bakarreko) etxekoen unitateena, % 45 ingurukoa da kasurik onenean.** Azken kasu horiek dira arreta berezia merezi dutenak; izan ere, etxebizitza eskuratzeko erregimenari dagokionez, alokairua da lan-ezgonkortasuna dutenen baliabide ohikoena, hipotekak eskatzeko aurrezki-ahalmen txikia dutenen eta/edo epe laburrera bizitegi-suntsiarazpenaren beharra dutenen kasuan (ikus bikoteak hausteagatik) edo bizikidetz-unitatea desagertzearen kasuan (hirugarren adinekoetan ohikoa).

Gehiago finduz gero, esan daiteke etxebizitza egokia ezin eskuratzeko arriskua bereziki femeninoa dela; izan ere, zahartzaroko bakardadea, guraso bakarrekoak (batez ere, gurasobakar amadunak) eta batez besteko errenta txikiak bereziki emakumeen artean gertatzen dira. Emakumeen batez besteko errenta erabilgarria (12.741) erreferentziatzat hartuz gero, alokairuaren kasuan %40tik gorakoa dela ikus dezakegu.

Eta kalteberatasun-arrisku handiena duten sektoreei buruzko azterketa are zehatzagoa eginda, Zallako batez besteko errenten eta baliabide gutxien dituzten zentsu-sekzioen arteko aldea aplikatuta, ikusten dugu horiek (2. barrutia eta 1. barrutiko 3. atala), pertsonako 13.000 euroko batez bestekoarekin, % 50 inguru enplegatuko luketela guraso bakarreko eta pertsona bakarreko etxekoen unitateen kasuan.

Hurbilketa hau hurbil dago zaurgarritasun-arriskutik, sekzio horietako eguzkitako emakumeen edo seme-alabak dituztenen kasuan, arriskuaren gutxi gorabeherako profil nagusi

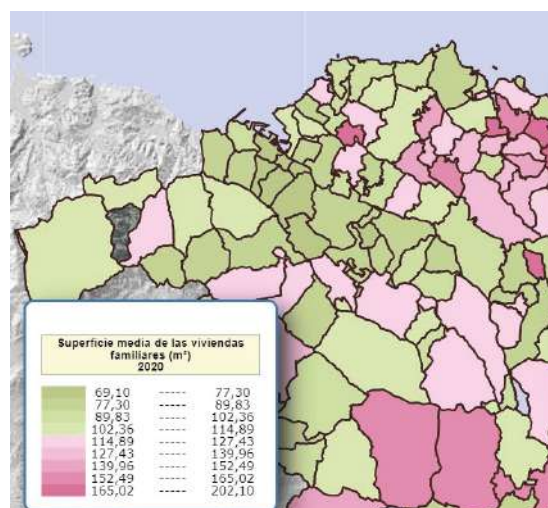
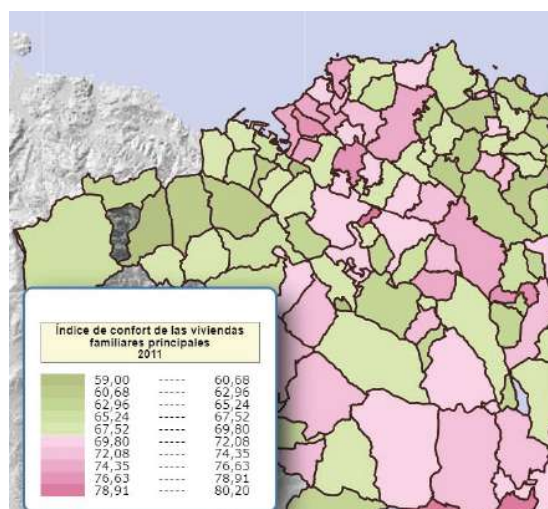
gisa etxebizitza eskuratzeari dagokionez. Arazoa larriagoa da, alokairuko etxebizitzaren eskaintzarik ez dagoelako; izan ere, aukera bakarra da sarrerarako 40.000 euro aurrezteko ahalmenik ez dutenentzat.

Lehen azaldu ditugun datuak etxebizitzaren prezioarekin erlazionatzen badira planoaren gainean, uler daiteke zein izango diren txirotzen diren biztanleak kanporatuko dituzten eremuak eta zeintzuk izango diren sektore horren hartzaile izango diren eremuak. Hala, heriotzen, banantzeen edo bestelako faktoreen ondorioz sostengatzaile bakarreko etxe bihurtzen diren etxeen unitateek barne-mugimenduko egoera potentziala izango dute. Aranguren ingurua izango da hartzaile nagusia.

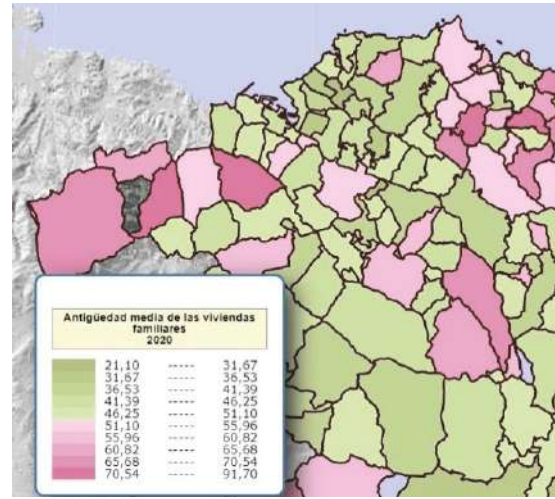
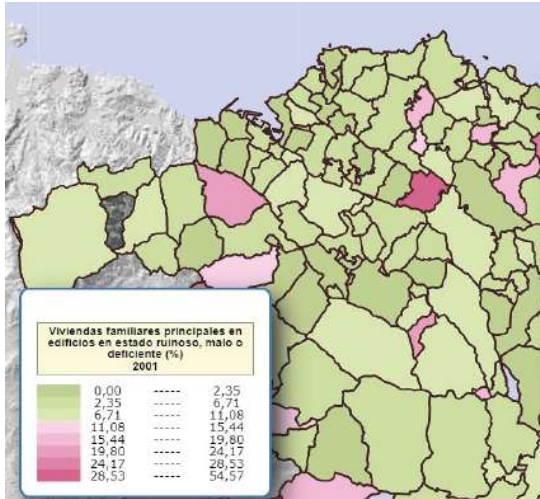
3.4. EGUNGO ETXEBIZITZA PARKEA

Eustatek etxebizitzari buruz biltzen dituen datuek, udalerraren inguruko azterketari eutsiz, 2020ko datuen arabera (behin betiko gisa jasotzen diren azkenak), egoitza-parkearen antzintasunari, erosotasunari, berokuntzari eta irisgarritasunari, etxebizitza nagusien kopuruari eta proportzioari eta establezimendu kolektiboen kopuruari buruzko informazioa ematen digute.

Etxebizitzaren egoera konparatuta aztertuz gero, esan daiteke Zallak bizitegi-parke gazteagoa duela inguru hurbilean eta probintzian baino. 42 urteko batez besteko antzintasuna du, Balmasedak baino 6 gutxiago eta Gueñesek baino 4 gutxiago. Probintziarekin alderatuta, 5 urte gutxiago ditu. 50 urtetik gorako familia-etxebizitzak aztertuta, Zallak gainerako barrutiek baino egoera hobea erakusten du, %27 baitu, hau da, %10 baino gehiagoko aldea beherantz.

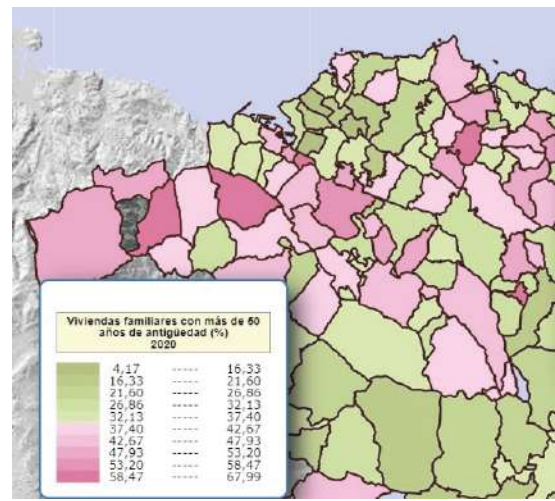

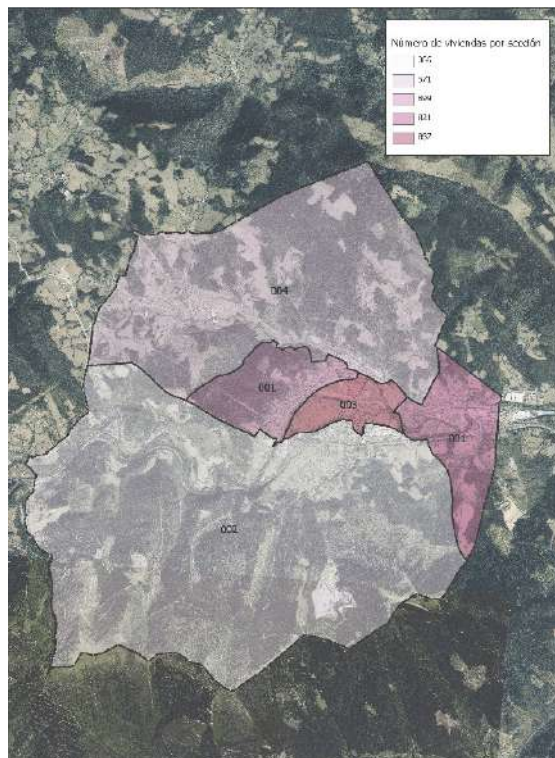
Errealitate hau lehen puntuan aztertu den prozesu demografikoak azaltzen du. Azken hogei urteetan biztanleria erakarri da, eta, horren ondorioz, bizitegi-parkea handitu egin da, etxebizitza berriekin. Izan ere, tipologia berriak dira sartzen diren familiarentzat erakargarri direnak. Datu hori egiten da aurrerago, etxebizitza hutsen maila altua eta horien kokapena azaltzen denean.

Bizitegi-parkea berritzeko jarduera horren ondorioz, Konfort Indizea positiboa da eskualdeko eta probintziako batez besteko estandarretan.

Laburbilduz, taula honek Zallako egoitza-parkearen balioak erakusten ditu:

	2020
Guztira	3969
Ez dago jasota	0
Batez besteko antzintasuna	43,5
Batez besteko azalera erabilgarria	88,5
1-3 logela	135
4	711
5	2465
6	456
>=7	202
Komun 1	2496
2 edo gehiago	1466
Komunik gabe	7
Igogailuarekin	1940
Igogailurik gabe	2029

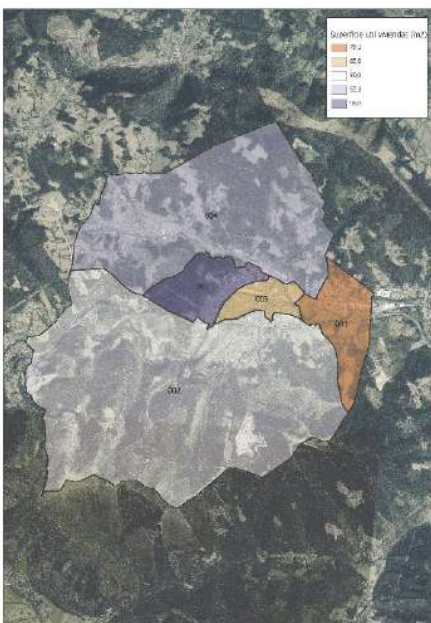
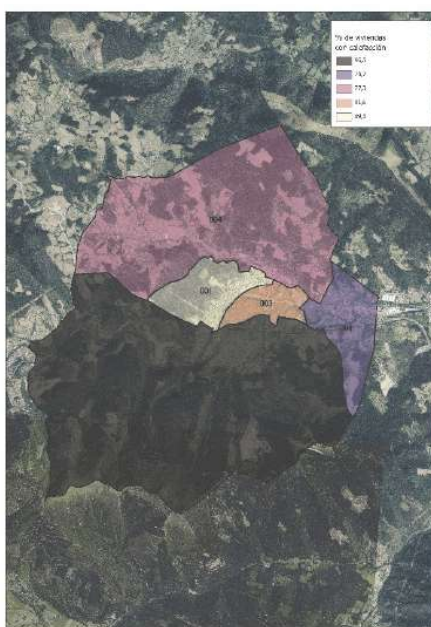
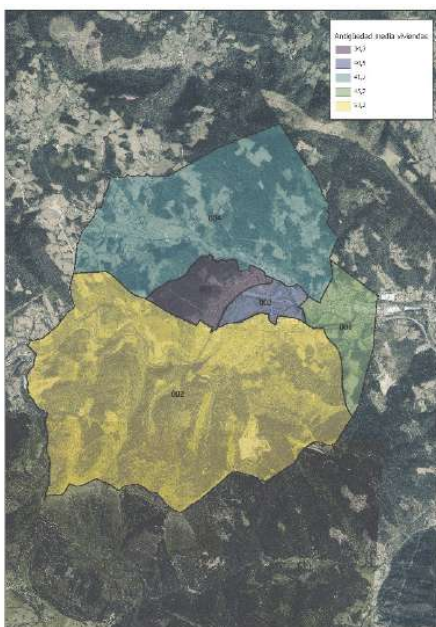

Analisi hau parametro jakin batzuetan oinarritzen da (bainuak, antzintasuna, ur beroa, berokuntza, telekomunikazioak, gas-hornidura eta azalera erabilgarria), eta, Zallako sekzioka aztertuta, errealitate desberdinak erakusten ditu. Agirre Lehendakariaren etorbidea orokorrean eta, batez ere, Aranguren aldean nabarmentzen dela egiazta daiteke.

	Egoiliarren batez bestekoa	Batez besteko antzintasuna	Batez besteko azalera erabilgarria	Berokuntzarekin (%)	Igogailuarekin (%)
Zalla	2,6	42,1	88,5	79,4	51
01 Barrutia. 001 Sekzioa	2,7	34,3	98,9	89,5	67,8
01 Barrutia. 002 Sekzioa	2,6	53,2	90	66,5	27,1
01 Barrutia. 003 Sekzioa	2,6	40,5	85,6	81,6	58,8
01 Barrutia. 004 Sekzioa	2,6	41,7	93,3	77,3	58,3
02 Barrutia. 001 Sekzioa	2,4	45,7	79,1	75,7	34

Udalerrri barruko errealitatea hurrengo planoetan ikus daiteke, azaldutako joera berretsiz.

Azaldutako datuei dagokienez, 2015ean (2011ko erroldako datuekin) Arangurenen eta Mimetizen degradatutako bi eremuren identifikazioa egin zela aipatu behar da.

Arangurengo eremu degradatua: Arangurenen, besteak beste, Muñeran auzoa, Mendialde, Los Trabajadores etorbidea eta La Inmaculada auzoa. Eremua mugatzeko irizpidea bertan etxebizitza-erakin zaharrenak sartzea izan da, eta, beraz, birgaitzeko premia handiena dutenak eta berritzeko beharrik handiena dutenak. Emaitza eremu etena eta heterogeneoa da, azterlan honen esparrua osatzen duena.

Eremu horretan biztanleria murriztu egin da azken hogeitaz urteetan. Langabezia-mailak oro har Zallakoen berdinak dira (beste kontu bat da errentak).

Hauek izan ziren degradazio-baldintzatzaile gisa bizitegi-parkearen antzintasunari gehitu zitzaizkion datuak: lotura falta gainerako bilbe eta bide nabarmenekin, automobilaren protagonismoa espazio publikoan eta aparkaleku zaila, ondare eraiki gutxi, espazio publiko gutxi eta berdegune falta, merkataritzarik eza eta jarduera ekonomikorik gabeko etxabe asko.

Mimetizen kasuan, irizpide bereberekin, eremu degradatua osatzen duten eremuak mugatu ziren: hainbat eremu identifikatu dira, hala nola San Miguel auzoa, Ligueti, La Cantera, Lusa, Carmen auzoa, El Charco, Taramona Etorbidea eta Luis Sesé. Gazteen galeraren joera demografikoa errepikatzen da, orokorrean baino %3 gehiago dago langabezia.

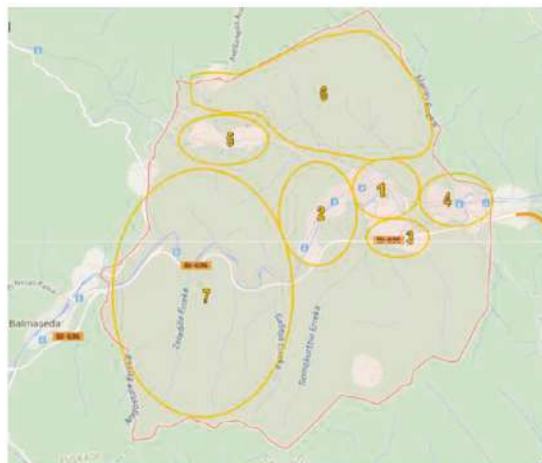
Hala ere, etxebizitzaren gaiari gizarte-gaia gehitzen dion zeharkako zentzu batean, adierazi behar da **eremu horiek ez daudela Euskadiko auzo kalteberen barruan**. Agerian geratzen da Eusko Jaurlaritzaren 2020ko azterlanean, *EAEko hiri-eremu kalteberen identifikazio- eta geotipologizazio-eredua eguneratzea* izenekoan, non ez baita udalerriko eremurik tratatzen.

Bestalde, zorionez, **etxebizitza hutsari buruzko azterlan berri samarra** dugu, zehazki, Udalak 2015ean eskatutako txosten bat, non atez ateko erroldak egin baitziren zonaka.

Estatistika-azterlanaren arabera, 303 etxebizitza huts daude Zallan, udalerriko etxebizitza guztien %7,8. Horietatik 200 partikularrenak dira, 48 sustatzaile pribatuenak eta 3 Administrazio Publikoarenak.

Azterlan honek nukleoka eta 7 zonatan banatzen ditu. Mimetiz 1,2 eta 3 guneak dira, eta Aranguren, berriz, 4. Gainerakoak. Zenbatekoari dagokionez, ehunekotan, ondorioztatzen da etxebizitza hutsen indize handiena duen eremua 1. eremua dela, guztizkoaren % 39raino; ondoren, 4.a dago (%24,36), 2.a (%18,53) eta 3.a (%11). Hortik 1. zonaren (Mimetiz) eta 4. zonaren (Aranguren) egoera kezkarria ateratzen da.

MUNICIPIO	Nº de Viviendas TOTAL	% Viviendas TOTAL
MUNICIPIO	3875	100%
Zona 1	1523	39,30%
Zona 2	718	18,53%
Zona 3	453	11,69%
Zona 4	944	24,36%
Zona 5	104	2,68%
Zona 6	38	0,98%
Zona 7	95	2,45%

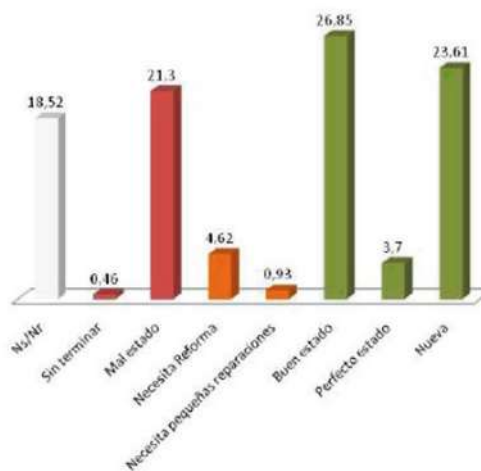
MUNICIPIO	% Viviendas VACIAS respecto de su propia zona	% Viviendas VACIAS respecto del municipio
MUNICIPIO	7,82%	100%
Zona 1	7,64%	38,42%
Zona 2	3,30%	7,81%
Zona 3	9,65%	14,43%
Zona 4	8,02%	25,00%
Zona 5	11,43%	3,93%
Zona 6	12,50%	1,57%
Zona 7	28,17%	8,84%

Jabetzari dagokionez, partikularrak dira %66; sustatzaile pribatuak %16; eta %17 ezin izan dira ikertu. 2. eremuan bakarrik ematen dira gehiago sustatzaileen esku, gainerako eremuaren ondorengo hazkundean. Hala ere, datua berrikusi egin behar da, erosteko ahalmen handiko stocka baita.

Egoerari dagokionez, ia etxebizitza batek ere ez ditu 60 urte baino gehiago. %23k 15 urte baino gutxiago ditu eta erdiak baino gehiago egoera onean daude.

Estado de conservación

Baina etxebizitza hutsen kontserbazio-egoera, eremuen arabera, oso aldakorra da. Etxebizitza berriak edo egoera onean daudenak 1. eta 2. eremuetan kontzentratzen diren bitartean -4. eremuann neurri txikiagoan-, eraberritze partzialak edo erabatekoak behar dituzten etxebizitzek 6., 7. eta 3. eremuei eragiten diete.

Etxebizitza huts gehienek 80 metro karratu baino gehiagoko azalera erabilgarria dute; beraz, etxebizitza horiek ez erabiltzeak ez du esan nahi kasu gehienetan egokitasun falta dagoenik. Saneamendu egokia eta banakako berogailua ere badute. Tipologiari dagokionez, etxebizitza gehienak dira (%88).

Merkatuko egoerari dagokionez: jenderik gabeko etxebizitzek %31, gutxienez, merkatuan eskaintzen dira. Horietatik, %26k salmentan egiten dute, eta %5ek bakarrik alokairuan. Halaber, etxebizitzek %30ek bost urte edo gehiago daramatzate merkatuan eskaintzen.

Salmentan edo alokairuan dauden etxebizitzek eraginkortasun energetikoaren ziurtagiria izan behar dute, baina merkatuan dauden etxebizitzek %1ek bakarrik du ziurtagiri hori.

Bere erabilerarako, hainbat neurri jaso ziren. Kontsumitzaileari dagokionez: erreformen interesik gabeko finantzaketa, zuzeneko diru-laguntza, aholkularitza eta laguntza, eta horrelako baliabideen aprobetxamenduen beharrari buruzko sentsibilizazioa. Jabeek dagokienez, alokairua merkaturatzeaz kontzientziatzeko beharra azaldu da, bai eta BIZIGUNE (Eusko Jaurlaritzarena, bitartekari eta aseguratzaile lanak egiten dituena) eta ASAP (bitartekaritzarako laguntzaileak) programez ere. Gainera, Zallan programa propio bat sortzea egokia dela adierazi da.

Finantza-erakundeei ere neurriak proposatu zitzaizkien, hala nola administrazio publikoen eta finantza-erakundeen arteko hitzarmenak sinatzea, OHZren %50eko hobariak dituzten zerga-neurriak eta lizentziak emateko erraztasunak.

Alderantziz, OHZren gaineko zehapen-neurriak proposatu ziren, baita desjabetzekoak ere, erantzukizunak alde batera uzten ziren kasuetan.

3.5. ETXEBIZITZA-ESKARIAREN KALKULUA

Puntu honetan, etxebizitza-eskariarekiko hurbilketa hiru iturri kontrastatuz egiten da: ordaindu gabeko eskaeraren zuzeneko kalkulua, eroldaren arabera, LPPak eskaintzen duen kalkulua eta puntu hori gidatu behar duen kalkulua, LAGetan ezarritakoa, alegia. Iturri horiek erabiltzen dira bizitegi-estrategiak planteatzerakoan hazteko gaitasunari buruzko hausnarketan sakontzeko, zenbatekoa etxekoen unitateen egiturekin, egoitza-parkearen egoerarekin eta eskariekin lotuta.

- LPPak bi agertokitarako kalkuluak eskaintzen ditu, 8 eta 16 urtera begira, egin beharreko etxebizitzek kendu beharreko datua gehituz. 1.200 etxebizitza inguru dira 16 urtean, 75 etxebizitza inguru urtean.

Kontuan izan behar da azterketaren eta proiektzioaren oinarri diren urteetako agertokia eta plangintzaren berrikuspen honetakoa ez direla zehazki berdinak, nahiz eta datu orientagarri gisa balio duten. Horrela, ratio hori HAPOn etorkizuneko 10 urteko horizonteari aplikatuta, formulen arabera 750 etxebizitza aterako lirateke.

MUNICIPIO	c1	c2	c3	c4	c5	Oferta max		Oferta min.		
						8 años	16 años	8 años	16 años	
ARTZENTALES	0	10	25	0,35	104	14	153	203	101	134
BALMASEDA	100	-35	294	0,25	767	0	1.126	1.498	743	988
CARRANZA (VALLE)	0	-63	103	0,35	378	0	418	556	229	305
GALDAMES	0	3	42	0,35	141	21	207	275	137	182
GORDEXOLA	0	45	64	0,35	265	0	374	497	242	322
GÚEÑES	100	110	257	0,25	713	0	1.180	1.569	824	1.096
LANESTOSA	100	-3	14	0,35	47	0	158	210	135	180
SOPUERTA	0	50	93	0,35	374	18	535	712	348	463
TRUCIOS-TURTZIOZ	0	6	21	0,35	83	12	122	162	81	108
ZALLA	200	200	297	0,25	888	0	1.585	2.108	1.141	1.518
TOTAL A.F.	500	323	1.210		3.760	65	5.858	7.790	3.981	5.296

POBLACIÓN DE PARTIDA: Año 2007

$$C4=(VOB + C2 + C3) * CR$$

OFERTA MÁX. A 8 años: La rigidez empleada es la que se desprende de las DOT.

OFERTA MAX. A 16 años: Oferta máx a 8 años por 1,33

OFERTA MÍN. A 8 años: La rigidez empleada es la de 8 años dividida entre dos

OFERTA MÍN. A 16 años: Oferta mínima a 8 años por 1,33

PLANEAMIENTO MUNICIPAL VIGENTE												
	Nº actual de viviendas				Nº viviendas por ejecutar (libres+VPO)				Nº Total de viviendas			
	SU	SAPU	SNU	TOTAL	SU	SAPU	SNU	TOTAL	SU	SAPU	SNU	TOTAL
ARTZENTALES	93	0	278	371	3	32	49	84	96	32	327	455
BALMASEDA	3.355	0	251	3606	662	597	17	1.276	4.017	597	268	4.882
CARRANZA	369	97	985	1451	112	230	423	765	481	327	1.408	2.216
GALDAMES	261	0	245	506	36	80	63	179	297	80	308	685
GORDEXOLA	496	181	226	903	250	57	0	307	746	238	226	1.210
GÚEÑES	3.121	0	0	3121	489	475	0	964	3.610	475	0	4.085
LANESTOSA	156	2	20	178	70	18	0	88	226	20	20	266
SOPUERTA	796	141	488	1425	97	325	44	466	893	466	532	1.891
TRUCIOS	162	32	103	297	87	20	31	138	249	52	134	435
ZALLA	3.005	330	568	3903	159	118	24	301	3.164	448	592	4.204
TOTAL	11.814	783	3.164	15.761	1.965	1.952	651	4.568	13.779	2.735	3.815	20.329

Fuente: UDALPLAN 2008

Datuak LPPren Jarraipen-Memorian ere berresten dira, 2020an eguneratua.

MUNICIPIO	PTP a 8 años Nº máximo Viviendas	DOT Cuantificación residencial máxima	UDALPLAN 2019 VIV.PROPUUESTAS (urbano+SNU)
ARTZENTALES	153	122	120 (102+18)
BALMASEDA	1.126	572	1.682 (1.672+10)
CARRANZA (VALLE)	418	172	775 (367+408)
GALDAMES	207	77	166 (112+54)
GORDEXOLA	374	265	321 (294+27)
GÚEÑES	1.180	758	933 (933+0)
LANESTOSA	158	19	62 (62+0)
SOPUERTA	535	403	628 (590+38)
TRUCIOS-TURTZIOZ	122	33	135 (104+31)
ZALLA	1.585	837	551 (528+25)
Total	5.858	3.258	5.373

- Kalkulia populazio-dinamikan eta eroldaren arabeko egungo errealitatean oinarrituta: Era berean, errola jarraituko datuen arabeko biztanleria-proiekzioan oinarritutako norberaren elaborazioko etxebizitza-eskariaren kalkuluaren analisisen emaitzek emaitza berberak dituzte. Hurbilketa hori bi faktoretan oinarritzen dugu: ase gabeko egungo eskaria eta biztanleriaren hazkundera.

Hazkunde demografikoak sortutako eskaria, batez ere biztanle berrien etorrerak eragindakoa. Hau kalkulatzeko, eroldaren hazkunde-tasak ateratzen dira, eta horietatik, era berean, hainbat egoera posible ateratzen dira.

Zehazki, 4 erabili dira:

- Baikorra: urteko 0,45eko tasa. 2000-2020 alditik ateratzen da.
- Moderatua: urteko 0,29ko tasa, azken hamarkadari dagokiona.
- Ezkorra: urteko -0,07ko tasa, azken bosturtekoatik ateratzen dena.
- Zuhurra: urteko 0,22ko tasa, agertoki moderatuaren eta ezkorren arteko batez bestekotik ateratzen dena.

Taula honetan laburbiltzen da aplikazio hori:

	Baikorra	0,45	Moderatua	0,29	Ezkorra	-0,07	Zuhurra	0,22
	Biztanleria	Hazkundera	Biztanleria	Hazkundera	Biztanleria	Hazkundera	Biztanleria	Hazkundera
2021	8.484	38	8.470	24	8.440	-6	8.465	19
2022	8.522	38	8.495	25	8.434	-6	8.483	19
2023	8.561	39	8.520	25	8.428	-6	8.502	19
2024	8.600	39	8.545	25	8.422	-6	8.521	19
2025	8.638	39	8.569	25	8.416	-6	8.539	19
2026	8.677	39	8.594	25	8.411	-6	8.558	19
2027	8.717	39	8.619	25	8.405	-6	8.577	19
2028	8.756	39	8.644	25	8.399	-6	8.596	19
2029	8.796	40	8.670	25	8.393	-6	8.615	19
2030	8.835	40	8.695	25	8.387	-6	8.634	19
2031	8.875	40	8.720	25	8.381	-6	8.653	19
2032	8.916	40	8.745	25	8.375	-6	8.672	19
2033	8.956	40	8.771	25	8.370	-6	8.691	19
2034	8.996	40	8.796	26	8.364	-6	8.710	19
2035	9.037	41	8.822	26	8.358	-6	8.730	19
2036	9.078	41	8.848	26	8.352	-6	8.749	19
2037	9.119	41	8.873	26	8.346	-6	8.768	19
2038	9.160	41	8.899	26	8.340	-6	8.788	19
2039	9.201	41	8.925	26	8.334	-6	8.807	19
2040	9.243	42	8.951	26	8.329	-6	8.826	19

Biztanleriaren hazkunde hoau etxekeon unitatearen batez besteko tamainarekin lotu behar da, 2,4 biztanle inguru baititu etxebizitza bakoitzeko. Horrela aurreikusten da etorkizuneko HAPOa aplikatzeko 10 urteko epean:

10 urterako agertokia	Hazkundera	2,4 etxebizitzako. Etxebizitza berriak:
Baikorra	470	195,83
Moderatua	299	124,58
Ezkorra	-71	-29,58
Zuhurra	226	94,17

Gaur egu ase gabe dagoen eskariak, emantzipatzeko adinean egonik, etxebizitza egoki bat eskuratzeko ezintasunagatik emantzipatzen ez diren biztanleak hartzen ditu baitan. Erreferentziatzat hartzen da Gazteen Euskal Behatokiaren “*Gazteak, emantzipazioa eta etxebizitza-premia Euskadin 2019*” txostena, eta hiru aldi bereizten ditu: 18 eta 24 urte bitarteko gazteen taldea (%8k soilik lortzen du emantzipatzea, logikoa da prestakuntza-aldiak luzatu eta lan-merkatu sartzeko aukerak atzeratzea), 25 eta 29 urte bitarteko adin-tartea (%33 lortzen du emantzipazioak, eta ziurtzat jotzen da baliabide propioak izateko borondatea eta tenporalizazio egokia) eta 30 eta 34 urte bitarteko gazteen taldea (%70, erabat helduak eta lan-merkatuan integratuak). Biztanle-tarte horietako biztanleen batura 774 biztanlekoa da, 360 biztanlekoa (25-29 urte) eta 414 biztanlekoa (30-35 urte).

Horrela, ulertzen dugu lehen tartearen %67 (25-29 urte, 241 biztanle) eta bigarrenaren %30 (30-35 urte, 124), emantzipatzea lortzen ez dutenez, etxebizitza-eskaria kalkulatzeko arreta berezia jarri beharreko taldea direla. Gaur egun, 365 gaztek eska dezakete etxebizitza. 2019ko batez besteko familia-tamainak aplikatuta (2,4), 152 etxe berri daude.

Kalkulu horiek ez dute aplikatzen LAGek kasurako adierazten duten harrotze-indizea. Horrela, logikotzat jotzen den hazkunde-agertokiaren eta etxeen unitateen egungo eskari asegabearen (152) batura 2,41 zenbakiaz biderkatu behar da.

Agertokiak	Etorkizuneko Eskaria	Egungo eskaria	Harrotzea	Eskaria guztira
Baikorra	195,83	175	2,41	890
Moderatua	124,58	175	2,41	719
Ezkorra	-29,58	175	2,41	349
Zuhurra	94,17	175	2,41	646

- Kalkulua Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen arabera,

Enkarterriko Eremu Funtzionalaren kasu zehatzerako, 2018-2026rako honako hau proposatzen da:

Zenbatetsitako bizitegi-beharrak:	1.354 etxebizitza.
Premia harrotze faktorearekin:	3.485 etxebizitza.
Murrizketa jenderik gabeko etxebizitzengatik:	326 etxebizitza.
Bizitegi-ahalmena, mugarik gabe.	3.159 etxebizitza.
Gehieneko ahalmena:	3.258 etxebizitza.
Harrotze-faktorea:	2,41

Kopuru horiek txikiagoak dira 1997ko LAGak kalkulatzeko metodoak aplikatuz ateratzen direnak, indarrean dagoen Enkarterriko Eremu Funtzionalaren Lurralde Plan Partzialak aurreikusten dituenak. Lehen ikusi dugunez, 16 urteko horizontean 7.790 eta 5.296 dira, gehienekoak eta gutxienekoak, hurrenez hurren, eta 5.858 eta 3.981, gehienekoak eta gutxienekoak, 8 urteko denbora-horizonterako. Eta **Zallan, 8 urtera, guztira 837 etxebizitza** daude, eta LPPk, aldi bererako, 1.585 etxebizitza aurreikusten zituen.

7. taula. 2018-2026ko planeamendurako aurreikusitako Bizitegi-ahalmena

Tabla 7. Capacidad residencial estimada para el planeamiento 2018-2026

Lurralde Eremua Ámbito Territorial	2016ko etxe-parkea Parque viviendas 2016	Bizitegi beharrak Necesidades resid.		Gehienezko bizitegi-ahalmena Capacidad residencial máxima			
		Bizitegi Beharrak Necesidades residenciales	Harrotze- faktoreekin Neces. Esponjadas	Jenderik gabeko etxe murriztea Reduc. Viv. deshabitada	Bizitegi-ahalmena mugarik gabe Cap. Resid. sin limitaciones	Gehienezko Ahalmen Capacidad máxima	Harrotze- faktorea Factor de Esponjamiento
EAE/CAPV	1.042.646	82.918	198.558	20.857	177.701	180.872	2,18
1. Lurralde historiko bakoitzeko / 1. Por territorio histórico							
Araba / Álava	162.384	18.761	44.961	3.247	41.714	36.665	1,95
Bizkaia	540.835	37.084	88.691	10.820	77.871	86.490	2,33
Gipuzkoa	339.427	27.073	64.906	6.790	58.116	57.717	2,13
2. Eremu Funtzional bakoitzeko / 2. Por Área Funcional							
Enkarterriak/Encartaciones	16.325	1.354	3.485	326	3.159	3.258	2,41
Goierri	33.437	2.521	6.467	669	5.798	6.016	2,39
Bilbao Metropolitarra / Bilbao Metropolitano	415.700	25.108	58.385	8.316	50.069	58.452	2,33
Donostialdea-Bidasoa Beherea / Donostialdea-Bajo Bidasoa	190.135	14.344	33.055	3.802	29.253	28.245	1,97
Durandaldea	34.815	3.716	8.662	697	7.965	8.097	2,18
Debarrena / Bajo Deba	35.595	1.951	4.838	712	4.126	5.006	2,57
Busturialdea-Artibai	40.549	2.436	6.364	809	5.555	6.149	2,52
Arratia	7.075	887	2.408	143	2.265	2.205	2,49
Arabako Errioxa / Rioja Alavesa	8.539	881	2.409	171	2.238	2.096	2,38
Aiara / Ayala	20.317	1.811	4.767	407	4.360	4.082	2,25
Debagoiena / Alto Deba	30.509	1.886	4.674	610	4.064	4.633	2,46
Mungialdea	13.679	2.713	7.102	274	6.828	6.120	2,26
Tolosaldea	22.449	2.240	6.002	449	5.553	4.710	2,10
Araba Erdialdea / Álava Central	137.814	16.531	39.070	2.756	36.314	31.671	1,92
Urola Kosta	35.708	4.527	10.870	716	10.154	10.132	2,24

Ondorioz:

Datu guztietatik ondorioztatzen da LAGek adierazten duten hazkundearen muga egokia dela agertoki moderatu eta zuhurren premiarako, eta kasurik onenaren muga ere estaltzen du. Ez da ikusten biztanleria-esparru eta -dinamiken arteko gatazkarik. Hortik aurrera, tipologiekin eta sarbide-erregimenekin doitu behar da.

3.6. HIRIGINTZA ETA GENEROA

Diagnostikoaren etapa honetan, gizonen eta emakumeen arteko desberdintasunak egiaztatu dira hainbat dimentsiotan. Funtsean, honako ardatz hauek atera dira:

- Guraso bakarra ama izatearen faktorea: familia gurasobakar amadunak, gurasobakar aitadunak baino gehiago dira. Mendeko pertsonak dituen sostengatzaile bakarreko etxeen unitateen eredu gisa, emakumea kalteberatasun-arriskuko faktore gisa aipatzen dute.
- Bakardadearen eta zahartzaroaren faktoreak: biztanleriaren piramidearen gailurrean ikus daitekeen emakumeen bizitza luzeagoa izateak zahartzaroa eta bakardadea faktore bereziki femeninoak bihurtzen ditu. Gainera, pentsio baxuen baldintza orokorra da, eta, bereziki, kotizazio gabeko pentsioena, emakumeak zaugarritasun-arriskuko faktore gisa hartzen baitira.
- Lan-merkatuaren eta okupazioaren faktorea: biztanleria aktiboaren inkestek erakusten dute emakumeek lan-merkatuan gutxiago sartzen direla, zaintza-lanetan denbora gehiago ematen dutelako. Kasu horietan, mundu produktiboa uzkurto egiten da mundu erreproduktiboak pisu handiagoa duelako, eta horrek esan nahi du, adibidez, lanaldi

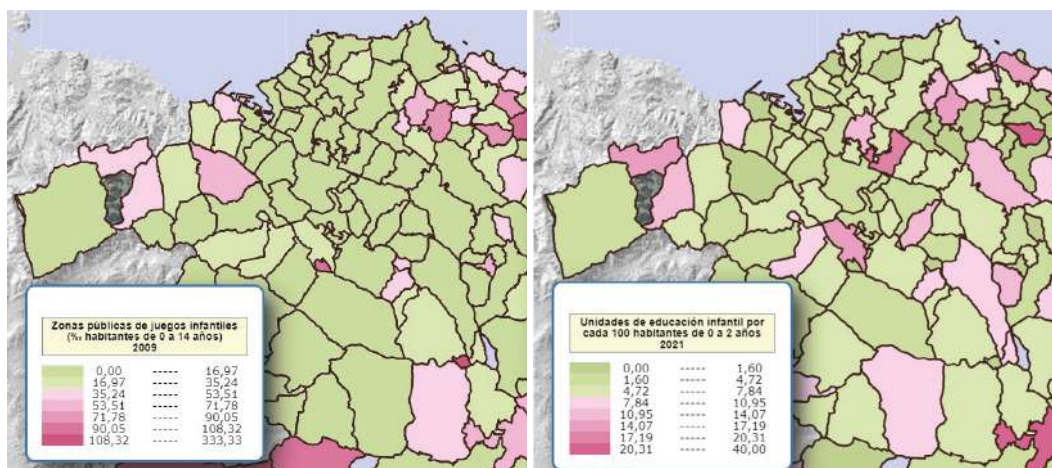

txikiagoak edo zuzenean lan-merkatutik kanpo geratzen direla. Emakume izatea, beste behin ere, zaurgarritasun-arriskuko faktore gisa agertzen da.

- Ekipamenduak:

Ikastetxeen estaldurari dagokionez, udalerrriak oinarritzko eskakizunak betetzen ditu.

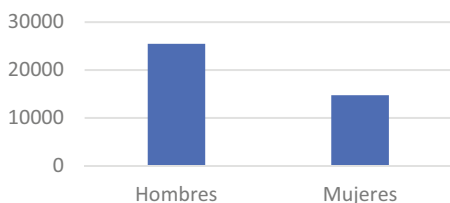
Udalerriko zaintza-lanen estaldura eta abiapuntuko egoera modu espezifikoan jorratuko da partaidetza-tailerretan, genero-ardatz eskusibo batekin. Ardatz horren helburua izango da zenbakietatik harago ulertzea baldintza espazialek zaintzaileen eguneroko bizitzan duten eragina. Egoera, a priori, ez dago inguruko errealitatek urrun. Eustatek haurrentzako jolaserako eta aisialdirako guneen kokapenari buruz eskaintzen dituen datuak egokiak dira, baina iturriak zaharkituta daude.

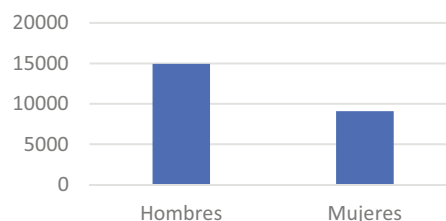
- Errentaren alorreko aldeak:

Gizonen eta emakumeen arteko alde nabarmena guztizko errentei dagokienez. Lanaren eta jarduera ekonomikoaren ondoriozko errenten arteko aldeak adierazten du emakumeak gutxiago eta okerrago integratzen direla ekonomian. Jarduerei buruzko XX epigrafean ikus daiteke, non okupazio txikiagoa eta behin-behinekotasun handiagoa ikusten diren.

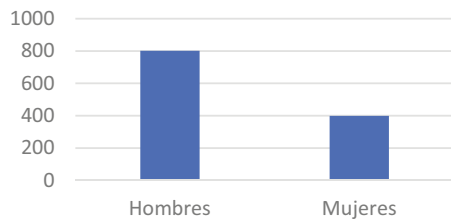
Alderantziz, kapital higiezinetik eratorritako errentetan emakumeen ordezkariak handiagoa da. Datu hori zuhurtziaz hartu behar da, emakumeen izenean ondasun higiezinak eskuratzeko ohitura baitago.

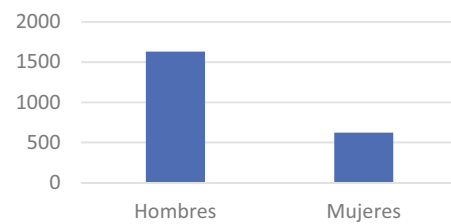
Guztizko Errenten aldea.

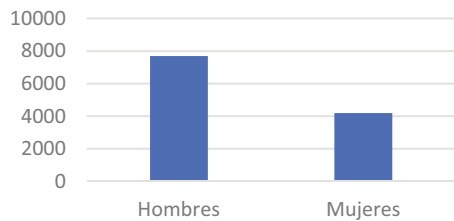
Laneko Errenten aldea.

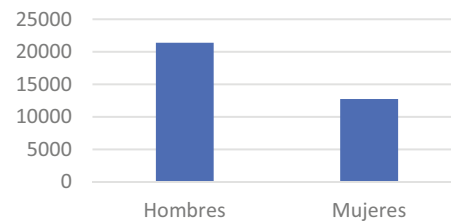
Kapital Higigarriaren aldea.

Jardueren Errenten aldea.

Transferentzien Errenten aldea.

Errenta Eskuragarrien aldea.

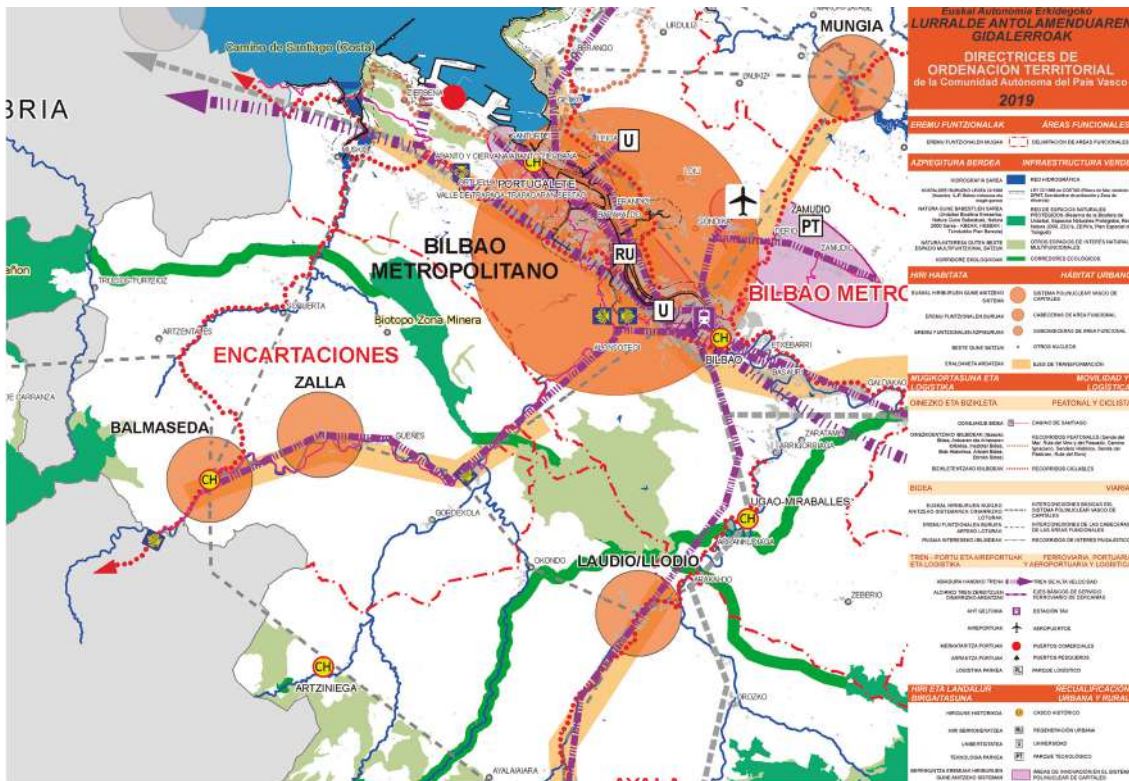
Etxebizitza eskuratzean duen eragina: hirigintzan funtsezkoa den gaia da, ekipamendu-eta hornidura-mailarekin batera. Hemen ikus dezakegunez, aurreko datuen multzoak, batez ere errenten baldintzatzaileek, emakumeen egoera normalean konplexuagoa bihurtzen du etxebizitza egokia lortzeari dagokionez.

Laburbilduz, zaintzaileen eta errenta baxuak dituzten pertsonen (batez ere emakumeen) egoerari modu espezifikoan erantzun behar zaio, etxebizitza, ekipamenduak, zuzkidurak eta mugikortasun-diseinua izateari dagokionez.

LURRALDEAN ERAGINA DUEN UDALAZ GAINDIKO PLANGINTZAREN ONDORIOZKO BALDINTZAK.

4.1. ZALLA ETA LURRALDE ANTOLAMENDUAREN GIDALERRO BERRIAK 2019.

1997ko Gidalerroen berrikuspenak lurralde-eredua lurralde-erronka berrietara egokitzeko printzipio gidari batzuk ditu oinarri. Erronka horiek, azken batean, 1997ko LAGen lurralde-ereduarekiko berrikusitako lurralde-ereduaren balio erantsia nabarmentzen dute.

2019ko LAGen Laburpen Mapa. Zallako lurralde-ingurunean kokatzea.

Berrikuspenean proposatzen den lurralde-ereduak lurralde jasangarri, inklusibo, adimentsu, orekatu, erlazionatu eta parte-hartzailea du xede. Funtsean, 1997ko Gidalerroetan ezarritako lurralde-eredua denboran luzatzen da, gaia gaur egun diziplinaz eguneratuta, eta elementu haiek definitzen dute:

4.1.1. INGURUNE FISIKOA ETA AZPIEGITURA BERDEA.

A. INGURUNE FISIKOAREN ANTOLAMENDUAREN ARLOKO GIDALERROAK.

Ingurune fisikoaren antolamenduak erabilera egokiak, onargarriak edo debekatuak ezartzen ditu, sei antolamendu-kategoriatan eta baldintzatzaile gainjarri batzuetan oinarrituta. Gainera, ingurune fisikoko elementu eta prozesuetarako eta jarduerak kontrolatzeko jarraibide batzuk adierazten dira. **Proposatutako antolamendu-kategoriak:**

- Babes berezia.
- Ingurumenaren hobekuntza.
- Basogintza.
- Nekazaritza eta abeltzaintza eta landazabala.
- Larre menditarrak.
- Gainazaleko uren babesa

Baldintzatzaile gainjarriek ingurune fisikoaren antolamendu-kategoria bakoitzerako ezarritako erabilera-araubidea mugatzen edo baldintzatzen dute, eta honako hauek dira:

- Arrisku naturalak eta klima-aldaketa: akuiferoen kalteberatasuna, arrisku geologikoak, uholde-eremuak eta klima-aldaketari lotutako arriskuak.
- Azpiegitura berdea: beren ingurumen-balioengatik babestutako gunek, Urdaibaiko Biosfera Erreserba eta korridore ekologikoak eta natura-intereseko beste espazio multifuntzional batzuk.

Ingurune fisikoko erabilerak bost bloketan sailkatzen dira:

- Ingurumenaren babesa: kontserbazioa, ingurumenaren hobekuntza eta jarduera zientifiko-kulturalak.
- Aisialdia: aisia estentsiboa, aisialdi intentsiboa eta ehiza- eta arrantza-jarduerak hartzen ditu barnean.
- Lehen mailako baliabideen ustiapena: nekazaritza, berotegiak, abeltzaintza, baso-jarduera, nekazaritza-industriak eta erauzketa-jarduerak.
- Azpiegiturak: garraioak, aireko lineak, izaera ez-linealeko zerbitzuen instalazio teknikoak, hondakindegia eta hondakin solidoak biltegitzeko espazioak.
- Eraikuntza-erabilerak: lehendik dauden gunetan oinarritutako eta oinarritu gabeko hirigintza-hazkundeak, onura publikoko eta gizarte-intereseko eraikinak, nekazaritza-ustiategiari lotutako bizitegi-eraikin isolatua, bizitegi-instalazio isolatua eta instalazio arriskutsuak hartzen dituzte barnean.

Ingurune fisikoa antolatzen baten bidez, ingurune fisikoaren erabilerak arautzen dira antolamendu-kategoria bakoitzerako eta gainjarritako baldintzatzaile bakoitzerako, eta kode bat ezartzen da hura arautzeko: erabilera egokia, erabilera onargarria eta erabilera debekatua.

Zallako plangintza orokorraren berrikuspenak, lurzoru urbanizaezinen erregulazioan, kategoriaren mugaketa eta baldintzatzaile gainjarriak doitu behar ditu, baita kategoria eta

baldintzatzaile bakoitzerako ezarritako erabilera-araubidea ere, eta udalerrriaren berezko baldintzetara eta lan-eskalara soilik egokitu ahal izango ditu.

B. AZPIEGITURA BERDEA ETA EKOSISTEMEN ZERBITZUAK.

Hirigintza-plangintzaren kasuan, LAGek betebeharra ezartzen dute **naturagune babestu bakoitza bere ingurumen-balioengatik, korridore ekologikoengatik eta bere lurraldeari eragiten dioten beste espazio multifuntzional batzuegatik mugatzeko, erregulazio egokia ezarri; halaber, eremu funtzionaleko azpiegiturarekin eta EAEko azpiegiturarekin konektatutako tokiko azpiegitura berdea sartzeko betebeharra ezartzen dute, eta toki-mailan azpiegitura berde horren zatitza hartzen dituzte sistema orokor gisa kalifikatutako espazioak, eta, aukeran, tokiko sistemak, espazio libreetakoak eta berdeguneetakoak, eta horien gainean honako printzipio hauek aplikatuko dira:**

1. Berdeguneetako espazioen jarraitutasuna.
2. Balio ekologikoa babestea eta ekosistema-zerbitzuak indartzea, bizi-kalitatea hobetu eta natura pertsonengana hurbildu dezaketen elementu ekologikoez hornituz.
3. Klima-aldaketari arreta berezia eskainiz, eraikitako hiriko espazio libreen iragazkortasuna sustatzea.

4.1.2. LANDA-HABITATA.

LAGetan Gomendio Gidalerroak ezartzen dira, dauden **nekazaritza-lurrak hirigintza-eta azpiegitura-eragin eta -esku-hartzeetatik babesteko**, bai eta nekazaritza-ustiategien jarraitutasuna bermatzeko ere, landa-ingurunearen garapen sozioekonomikorako oinarrizko tresna gisa, nekazaritza-jarduerak betetzen dituen ingurumen- eta lurralde-funtzioekin bat datozen ekoizpen-ereduetatik abiatuta, nekazaritza-ustiategien errentagarritasuna indartuz, faktore erabakigarri gisa biztanleria finkatzeko eta landa-enplegua sustatzeko.

4.1.3. HIRI-HABITATA.

A. HIRI-SISTEMA: HIRIBURUEN GUNE ANITZEKO SISTEMA, EREMU FUNTZIONALETAKO BURU ETA AZPIBURUEN SAREA ETA ERALDAKETA ARDATZAK.

Hiri-sistema funtsezko hiru elementuren bidez egituratzen da:

- Lurralde Historikoetako hiriburuen gunen anitzeko sistema
- Eremu Funtzionaletako buru eta azpiburuen sarea
- Eraldaketa Ardatzak

Adierazi behar da Eremu Funtzionalen Lurralde Plan Partzialen idazketak eta onarpenak 1997ko LAGek bere garaian ezarritako Eremu Funtzionalen mugaketa bermatu duela, nahiz eta LAGen berrikuspenarekin egindako parte-hartze prozesuak gogoetaren bat sartu duen Gernika-Markinako (Gernika eta Lea Artibai eskualdeak egituratzeko zailtasunagatik) eta Araba Erdialdeko (duten hedapenagatik eta tratamendu espezifikoak behar duten landa-eremuak sartzegatik) Eremu Funtzionalen mugaketaren inguruan.

Bestalde, aipatutako eremuen arteko artikulazio egokia bermatzeko eta lurralde-unitate isolatutzat hartzea saihesteko, **beharrezkotzat jo da eremu horietan garatzen diren berritze-eta eraldatze-prozesuak bideratu, bultzatu eta koordinatzea ahalbidetuko duen elementu bat sartzea**. Helburu horrekin, “**Eraldaketa-ardatzak**” izeneko figura sartzea proposatzen da. Eremu Funtzionalerako espazio zentralak berritzeko, egituratzeko eta indartzeko jarduketara egituratzaile gisa planteatzen dira, eta horri esker, Lurralde bat sare polizentrikoan eratzeko bidean aurrera egin ahal izango da, nodo sendagoekin eta LAGetako Harreman Sistemako azpiegitura-elementuen bitartez estuago erlazionatuagoekin.

Zalla, lehen bezala, Enkarterrietako Eremu Funtzionalaren barruan sartzen da. Eremu horren burutzat hartzen da, Balmasedaren ondoan, eta Gueñesen ondoan Kadaguako Eraldaketa Ardatzaren erdiko tartea osatzen dute. Eraldaketa Ardatz honi dagokionez, lurralde-gidalerroak honako hauek dira:

2019ko LAG. Kadaguako Eraldaketa Ardatza. Balmaseda-Zalla-Gueñes tartea

- a. **Kadagua ibaiak korridore ekologiko gisa jardungo du**, eta berdeguneak eta inguruneak ingurumen-intereseko eremuekin lotzeko espazioak hartuko ditu, dauden uholde-arriskuak kontuan hartuta.
- b. **Garapen trinkoagoak sustatzea**, hiri-zentralitateko eta -identitateko puntuak, ekipamenduak eta ekoizpen-espazioak, garraio kolektiboa, ingurumen-ardatzak eta espazio publikoak sortzeko, Eraldaketa Ardatz honi lotutako aukerak izan daitezten, dibertsitate funtzional handiagoa eta espazio anitzagoak eta jasangarriagoak lortzeko.
- c. **Balioa ematea Kadaguaren ardatzean abandonatuta dauden industria-eremuak okupatutako espazioei**, eremu horri Supersur saihesbide berriak ematen dion kanpo-konektibitate handian oinarrituta, aukera garrantzitsua baita datozen urteetan espazio horiek dinamizatzeko.
- d. **Hiriarteko bide zaharrak ekobulebar bihurtzea** eta funtsezko hiri-eragiketa egituratzaileak garatzea dentsitate txikiko eta, batzuetan, egiturarik gabeko garapenek menderatutako espazio baten bilakaerarako.

- e. **Balmaseda-Zalla-Güeñes ardatzean integratuagoa egongo den hiri-espazio bat antolatzea, zerbitzu-ahalmen handiagoa eta eremu osoa erakarri eta** dinamizatzeko gaitasun handiagoa izango duen hiri-oinarri bat izateko.

B. HIRI-BERRONERATZEA.

Lurralde Plan Partzialetan zehaztu behar da zer espazio leheneratu behar diren erabat degradatu ez daitezen edo guztiz edo partzialki beste erabilera batzuetarako berreskura daitezen, bai eta horretarako garatu beharreko programak eta horiek egitea sustatzeko babes-neurriak ere. Nolanahi ere, udalek mugatu beharko dituzte eremu horiek, udal-planen bidez.

C. HIRI-HAZKUNDEAREN PERIMETROA.

Hirigintza-plangintzarako zehazten diren gidalerroak honako hauek dira:

LPPek ezarritako Hiri Hazkundeko Perimetroaren barruan hirigintza-ekimen berriak orientatzea eta garapen berriak lehendik zegoen hiri-bilbean integratzea, hura osatuz, lurzoruaren erabilera-intentsitate txikiko eremuak dentsifikatuz **eta okupatu gabeko edo erabilera berriak har ditzaketen espazioak berrituz.**

Garraio-sistemetara sartzeko puntuen inguruan kokatutako dentsifikazio-, berritze- edo hazkunde-jarduketeki lehentasuna ematea, eta eskari handiko zuzkidurak eta ekipamenduak kokatzeko lehentasunezko eremuak metro-geltokietatik, aldirietatik eta hiriarteko tranbietatik oinez iristeko eremuak izatea.

Hiri Hazkundeko Perimetroaren definizioaren arabera, bizitegitarako edo jarduera ekonomikoetarako hiri-dinamiken ondorioz **zaharkituta geratu diren lurzoru urbanizagarriak** balio estratergetiko handiko nekazaritzako eta abeltzaintzako lurzoru urbanizaezin gisa sartzea **berrikustea.**

D. JARDUERA EKONOMIKOETARAKO LURZORUA.

Ezartzen da Lurralde Plan Partzialak izango direla jarduera ekonomikoetarako lurzoru-pakete handien dimentsionamenduaren azken arduradunak. Hala ere, Lurralde Antolamenduaren Gidalerroetan ezarritako erreferentzia orokorrak eta EAEko Jarduera Ekonomikoetarako Lurzorua Sortzeko Lurralde Plan Sektorialean adierazitakoak alde batera utzita, **udalerrri bakoitzak gehienez ere 3 hektarea lurzoru aurreikusi ahal izango ditu, ingurune naturalean inpaktu esanguratsurik eragin gabe harrera-ahalmen nahikoa dagoenean.** Beharrezkotzat jotzen da, halaber, Jarduera Ekonomikoetarako Lurzorua Sortzeko eta Saltoki Handiak Antolatzeko Lurralde Plan Sektoriala aldatzea, funtsean Auzitegi Gorenaren epaira egokitzeko, LPSaren mugak, irizpide ekonomikoiei erantzuten dietenak, baliogabetzat jotzen baititu.

E. BIZITEGI-KUANTIFIKAZIOA.

Orain LAGetan proposatutako bizitegi-kuantifikazioa irizpide bikoitz batean oinarritzen da:

Hiri-lurzoruaren bizitegi-ahalmenerako baldintzarik eza, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legean legez ezarritako gehieneko eraikigarritasunek soilik mugatzen baitute.

Bizitegi-kuantifikazioaren metodo orokorra aplikatzea lurzoru urbanizagarria sailkatzen duten hirigintza-planei.

Plangintzako bizitegi-kuantifikazioa ezartzeko prozedura Aplikazio Arauen IV. Eranskinean ("Bizitegi Kuantifikazioa") jasotzen da. IV. eranskin horretan deskribatutako metodologia Lurralde Plan Partzialen eta hirigintza-plangintzen berrikuspenean edo aldaketan aplikatu behar da, eta eranskin horretan jasotako balio zehatzak argigarriak dira.

Kuantifikazioa honako magnitude hauen baturatik ateratzen da: (1) Etxebizitza nagusiaren beharrak biztanleria egoiliarra aldatzeagatik edo familiaren batez besteko tamaina aldatzeagatik; (2) Bigarren etxebizitzaren eskaria; (3) Hutsik dauden etxebizitzaren aurreikuspena etxebizitza okupatuak aldatzeagatik; eta (4) Lurralde Plan Partzialean ezarritako lurralde-ereduaren zuzenketak. Horiei harrotze-faktore bat aplikatzen zaie, hau da, beharren zifra plangintzan kalifikatutako lurzoruaren gehieneko bizitegi-ahalmen bihurtzen duen indize bat, behar horiek beteko direla bermatzeko. Harrotze-faktorea 2,2 eta 3,0 artekoa izango da, eta udalerririk sailkatzen diren bost mailen arabera aplikatuko da. Eta bizitegi-ahalmena murriztea, dauden jenderik gabeko etxebizitzaren zati bat berreskuratzearen ondorioz; bizitegi-parkeko etxebizitzaren guztizko kopuruaren %2 izan behar du gutxienez.

Enkarterriko Eremu Funtzionalaren kasu zehatzerako, 2018-2026rako honako hau proposatzen da:

Zenbatetsitako bizitegi-beharrak:	1.354 etxebizitza.
Beharrak harrotze-faktorearekin:	3.485 etxebizitza.
Murrizketa jenderik gabeko etxebizitzengatik:	326 etxebizitza.
Bizitegi-ahalmena, mugarik gabe.	3.159 etxebizitza.
Gehieneko edukiera:	3.258 etxebizitza.
Harrotze-faktorea:	2,41

Kopuru horiek txikiagoak dira 1997ko LAGak kalkulatzeko metodoak aplikatuz ateratzen direnak, indarrean dagoen Enkarterriko Eremu Funtzionalaren Lurralde Plan Partzialak aurreikusten dituenak. Lehen ikusi dugunez, 16 urteko horizontean 7.790 eta 5.296 dira, gehienekoak eta gutxieneakoak, hurrenez hurren, eta 5.858 eta 3.981, gehienekoak eta gutxieneakoak, 8 urteko denbora-horizontearako. **Eta Zallan, 8 urtera, guztira 837 etxebizitza daude, eta LPPk, aldi bererako, 1.585 etxebizitza aurreikusten zituen.**

F. PLANGINTZAK BATERAGARRI EGITEA.

Bateragarri egin daitezkeen udalerrri-taldearen identifikazioa 1997ko LAGetan identifikatu zen; orain, ordea, **lurralde-espezifikotasun estrategikoen arabera eremu horiek proposatzeko lekurik egokiena Lurralde Plan Partzialak direla uste da, eta, hala badagokio, eraginpeko udalerririk berek planteatzen dituztela beren interrelazio-eremuak. Berritasun gisa, bateragarritze-mekanismo alternatibo gisa ezartzen da **Bateragarritze Plan bat idaztea, eraginpeko udalerririk bakoitzaren plangintza orokorrean bildu beharko diren zehaztapen espezifikoak bilduko dituen**a, lortu nahi den bateragarritzea bermatzeko.**

4.1.4. PAISAIA, KULTURA- ETA NATURA-ONDAREA, ETA BALIABIDE TURISTIKOAK

A. PAISAIA.

Paisaia erreferentzia izan behar da lurraldearen antolamenduan, eta modu integralean hartu behar da kontuan, paisaia sublimateak zein egunerokoak kontuan hartuta, ahulenak babesteko eta degradatuak lehengoratzeko neurriekin. Beraz, lurraldea eta hirigintza planifikatzeko tresnak lantzean eta garatzean paisaia integratu behar da, eta balioa eman behar zaio, kalitatearen faktore gisa, gizartearen, kulturaren, ekonomiaren eta ongizatearen ikuspegitik. **Ildo horretan, Zallako hirigintza-plangintzaren berrikuspenean Kadaguako Errege Galtzadako Paisaiaren Ekintza Planeko jarduketak sustatzen dira.**

B. KULTURA-ONDAREA.

LAG gidalerroak berrikustean, azken hamarkadetan izandako bilakaera kontzeptuala hartu da kontuan, eta, horren ondorioz, kultura-ondare zabal eta integralaren nozioak nabarmen gainditzen du ikuspegi monumentalak, mugatuagoa, ondasun indibidualizatueta oinarritua, 1997ko LAGak arautu zirenean nagusi zena. Garrantzi berezia du **Zallako Donejakue Bideko Monumentu Multzoak udalerritik igarotzean** (eta hari lotutako ondasunek), oraindik garatzeko potentziala baitu, erromesaldi-ibilbide gisa; edo eremu arkeologikoak, edo ustezko arkeologikoak, eta interes kultureko edo inbentariatuak ondasunak.

C. NATURA-ONDAREA.

Gidalerro berrien bi erreferentzia-esparruak Biodibertsitate Estrategia 2030 eta Geodibertsitate Estrategia 2020 dira. Beraz, berrikuspenearen helburua da **euskal natura-ondarea aktibo bat bihurtzea, garapen sozioekonomiko jasagarriaren ereduarekin bateragarria**, eta balioa ematea aukera-tresna gisa.

D. TURISMO-BALIABIDEAK.

LAGetan, Turismoa Antolatzeko uztailaren 28ko 13/2016 Legearen arabera, **Baliabide Turistikoak Antolatzeko Lurralde Plan Sektorial bat idaztea proposatzen du**. Lurralde-baliabideak inbentariatzeko eta antolatzeko eta horien erabilera eta garapen turistikoak arautzeko tresna izateaz gain, baliabideen eta lurraldearen arteko artikulazioa ahalbidetuko du, kontsumo errazteko produktu turistikoaren eta lurraldearen beraren bitartez, kontsumo eta jarduera turistikoak artikulatzeko agertoki gisa.

4.1.5. BALIABIDEEN KUDEAKETA IRAUNKORRA.

A. URA.

Uraren arloko lurralde-ereduaren berrikuspenak honako hauek ditu ardatz: uholde-arriskuaren kudeaketa; azaleko ur-masen aldaketa morfologikoak; ur-hornidura eta saneamendua; ur-masen kalitatea; eta eremu babestuak. 1997ko LAGekin alderatuta, gai berri bat da urarekin lotutako eremu babestuen hainbat kategoria ezartzea, horietako bakoitza bere babes-helburu espezifikoekin, bere arau-oinarriarekin eta izendatzeko, mugatzeko, jarraipena egiteko eta informazioa emateko orduan dagozkion eskakizunekin. Gainera, demarkazio hidrografiko bakoitzak Eremu Babestuen Erregistroa (EBE) ezartzeko eta eguneratuta edukitzeko betebeharra du. Lurrazaleko edo lurpeko urak babesteari edo zuzenean uraren mende dauden habitatak edo espezieak kontserbatzeari buruzko Europar Batasuneko arau espezifiko baten arabera babes berezia behar duten eremu guztiak biltzen ditu erregistro horrek.

B. ENERGIA.

Berrikuspenak 2030erako Euskadiko Energia Estrategiaren (3E-2030) **bi ardatz nagusietan zentratzen da:** energia-eraginkortasuna eta energia berriztagarriak.

C. EKONOMIA ZIRKULARRA.

Ekonomia zirkularrean oinarritutako eredu baterako trantsizioa, non erabilitako produktuak eta baliabideak fluxu ekonomikoaren barruan ahalik eta denbora gehien egongo diren, oinarritzko lehentasuna da garapen jasangarria lortzeko, hondakinen sorrera ahalik eta gehien murriztuz. Ekonomia zirkularra, LAGen berrikuspenaren esparruan, bi ardatzen inguruan hedatzen da: hondakinen kudeaketa eta lurzorua baliabide gisa.

MUGIKORTASUNA ETA LOGISTIKA.

Mugikortasun jasangarriaren arloko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen berrikuspena mugikortasun multimodalaren inguruan hedatzen da, motorizatu gabeko mugikortasuna edo oinezkoak eta bizikletak, bide-mugikortasuna, trenbide-, portu- eta aireportu-mugikortasuna eta eredu logistikoa barne hartuta.

Trenbideari dagokionez, oso garrantzitsuak baitira Zallarentzat, 2019ko LAGetako proposamenak bat datoz dagozkien plan sektorialekin, eta, beraz, Enkarterrietan honako hauen aldeko apustua egiten jarraitzen da:

- Balmaseda – Zaramillo trenbidea bikoiztea.
- **Mimetizko trenbide-sarearen tratamendua.**
- Bilbo-Santander trenbide-sarea bultzatzea. Geraleku berria Mimetizen.
- Intermodalitate-puntuak.

Eta FEVEren tren-geltokietarako honako hau proposatzen da:

- Zaramillo, La Cuadra eta Sodupeko egungo geltokiak trazadura berrira mugitzea.
- **Arangurengo geralekua lekuz aldatzea eta trenbide-pasaguneak kentzea.**
- Bi geltoki berri sortzea Balmasedan, egungoa kenduz.

Aireko garraioari dagokionez, LPPan bezala, Zallan aurreikusitako heliportua aurreikusitako Bereizmen Handiko Ospitalearen eraikuntzari lotuta planteatzen da.

4.1.6. ZEHARKAKO GAIK ETA GOBERNANTZA

1997an LAGak onartu zirenetik, gai jakin batzuek garrantzi berezia hartu dute politika publikoen diseinuan eta kudeaketan, eta era berean kontuan hartu behar dira lurraldearen antolamenduan eta, ondorioz, LAGen berrikuspenean. Zeharkako gai berriak dira, berez lurralde-izaera izan gabe, lurraldean ere eragina dutenak. Ildo horretan, LAGen berrikuspenean honako gai hauek jorratzen dira: **irisgarritasun unibertsala, genero-ikuspegia, klima-aldaketa, osasuna, euskara eta lurralde-erlazioa.**

Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen gobernantzak hainbat planotan sailkatutako gaiak hartzen ditu barnean: lehen plano bat, LAGen garapenarekin lotutakoa, LPP edo LPSen eta koordinazio-, antolamendu- eta kudeaketa-estrategien bidez; bigarren plano bat, parte-hartze eta integrazio administratiboari buruzkoa; eta hirugarren plano bat, jarraipenarekin lotutakoa. Azkenik, funtsezko elementu gisa, Aplikazio Arauak daude, modu egokian jasotzen direnak formatu bereizi eta propio batean, legeriak ezartzen duen bezala.

4.2. ZALLA ETA ENKARTERRIETAKO LURRALDE PLAN PARTZIALA.

2011. urtean, Enkarterrietako Lurralde Plan Partziala onartu zen. Plan honen helburua Balmaseda-Zalla (Enkarterri) eremu funtzionala antolatzea da. Eremu hori bat dator Enkarterrietako eskualde tradizionalarekin, Bizkaiko Lurralde Historikoaren mendebaldeko muturrean kokatua. 430 km²-ko azalera hartzen du, eta gaur egun 31.000 biztanle baino gehiago bizi dira bertan. 10 udalerrik osatzen dute: Artzentales, Balmaseda, Galdames, Gordexola, Gueñes, Karrantzako harana, Lanestosa, Sopuerta, Turtzioz eta Zalla.

Kontrasteak dituen eskualdea da, eta bertako lurraldearen zati handi baten isolamendu geografikoa Bilboko metropolialdearekiko hurbiltasunarekin batera bizi izan da. Lurralde menditsua da, lau haranetan banatuta dago, eta mugakide diren eremuekin barne- eta eskualde-komunikazioa izateko aukerak mugatzen ditu. Enkarterrietan hiru eremu bereizi daude, abiapuntu eta problematika desberdinak dituztenak:

Ekialdea, izaera antropizatuagoa duena, Kadagua Haraneko bide-korridorearekin (eta lehendik dauden trenbide-azpiegiturekin) zuzenean lotuta dagoena, Bilbo Metropolitarrarekin komunikatzeko bide naturala dena, harekin harreman sendoak baititu.

Mendebaldea, landa-izaera nabarmena duena. Artzentales Lanestosa, Turtzioz eta Karrantza Haraneko udalerriek osatzen dute, eta ingurune naturalari eta lehen sektorearen jarduerari lotuta daude. Ez du lotura zuzenik Bilbo Metropolitarrarekin Ekialdearekin baino, orografiak ezarritako sarbideen zailtasunagatik; izan ere, eremu mugakideekiko komunikazioa ez ezik, barne-konexioak ere mugatzen ditu.

Sopuerta, Gordexola eta Galdames udalerriak, aurreko bi eremuetako tarteko ezaugarriak eta problematikak partekatzen dituzten trantsizio-espazioak osatzen dituztenak.

Zallarentzat edo udalerrinari zuzenean eragiten diotenentzat, zehazki, LPPk honako hauek proposatzen ditu:

- **OPERAZIO ESTRATEGIKOAK.** Operazio Estrategikoak (OE) Enkarterrietako espazio estrategikoak dira, eta horietan zehazten dira LPPko proposamenak, haien eraginkortasuna gauzatzeko.
  - **OE-3: Zalla Zerbitzu Nodoa,** Enkarterrietan elkargune edo bidegurutze gisa duen zentraltasuna sustatzera bideratutako zenbait jardueraren bidez, eta, gainera, bertara iristea erraztuz. Honako hau proposatzen da:
    - **Eskualde-mailako ekipamenduak indartzea.**
    - **Zallako merkataritza-ekipamendua sustatzea, irisgarritasunari dagokionez puntu estrategiko gisa.**
    - **Bereizmen Handiko Ospitalea Mimetizen. Gaur egun etorkizuneko handitzeetarako aurreikusita dagoen lurzoru-erreserba handitzea. Heliportu bat sartzeko da.**
    - **Bilbo-Santander trenbide-lineako geltoki berria (AE-8).**

Bereizmen Handiko Ospitaleak dagoeneko badu lizentzia, eta Mimetiz inguruan egingo da, espezialitate-zentro gisa eta heliporturik gabe. Zallako Geltoki Berria, Euskadi plazan 2011an eginiko Geralekuarekin bat egiten du.

- OE-4: Jarduera ekonomikoak Kadaguaren ardatzean. Kadaguako korridorea eraikitzeak eta FEVEren Bilbo-Balmaseda aldirietako linea hobetzeko aurreikuspenek Kadagua harana potentzial eta erakargarritasun handiko eremu bihurtzen dute jarduera ekonomiko berriak instalatzeko, metropolialdearen beraren alternatiba eskuragarriago gisa. Zehazki, honako hau proposatzen da:
  - **Nocedaleko Birmoldaketa Operazioa.**
  - **1-5 Ibarra Sektorea Lehengoratzeko Operazioa.**
  - **Jarduera ekonomikoen garapen berriak Malabrigon, Allendelaguan, Sollanon eta Nocedalen.**

Kadaguaren ardatzeko jarduera ekonomikoen garapen berri gisa identifikatutako eremutik kanpo dago Gobeoko I-7 sektorea, I-5 Ibarra sektorearen mugakidea, zeina ez baita garatu.

- OE-5: Garapen Ekonomikoa Mendebaldeko Ardatzean. Horretarako, **Malabrigoko bidegurutzean jarduera ekonomikoetarako eremu berri bat proposatzen da (hirugarren sektorekoa eta industrialia),** Sopuerta eta Zalla udalerrien artean dagoen Malabrigoko lotunearen bidez Kadaguako korridorearekin zuzenean lotuta dagoena. Gutxi gorabeherako azalera hamalau (14) hektareakoa da; horietatik bost (5) hektarea Sopuertakoak dira eta bederatz (9) hektarea Zallakoak.
- OE-7: Kadaguako Ibai Parkea. Operazio estrategiko hau **Kadagua ibaiaren ertzetatik gertu dago, Balmaseda, Zalla eta Gueñestik igarotzen den tartean.** Eragiketa estrategiko honen helburua, beraz, **benetako ardatz berde bat** sortzea da, Kadagua ibaiaren erdiko hiri-ibilbidea egituratuko duena, protagonismo handieneko espazio horiek, gainera, hiri-irudiaren erakargarritasuna eta herritarren bizi-kalitatea areagotuko duen ingurumen-balioa izan dezaten.
- **EKINTZA EGITURATZAILEAK.** Eskualdearen lurralde-egitura egituratzera bideratutako ekintzak (Ekintza Egituratzailleak).
  - EE-1: Malabrigoko lotunea. **BI-636 errepidea BI-630 errepidearekin lotzea eta BI-630 errepidea BI-2701 errepidearekin eta BI-3602 errepidearekin artikulatzea.** Eremuko hiru bide nagusien arteko komunikazioa hobetzeko eta Lanestosak, Karrantza Haranak, Turtziozek eta Artzentalesek osatzen duten Mendebaldeko zonarekiko konexio egokia bermatzeko azpiegitura. **Egindako bide-proposamen guztien artean garrantzitsuena zen, eta Bizkaiko Errepide Planean jasota zegoen.**

Malabrigoko lotunea proiektu-fasean dago.
  - EE-4: Kadaguako korridorea bikoiztea. **BI-636 errepidea bikoiztea.** Autobien ezaugarriak dituen bide-ardatza da, Hegoaldeko Soluzioaren (A-8) eta Arangurenen artean, Burgosko mugaraino jarraitzen duena, noranzko bakoitzeko errei baten bide azkar gisa, herrigunerik zeharkatu gabe. **Zallako udal-plangintzak ahalegina egin behar du aurreikusitako bizitegi-hazkundeek eta industria-hazkundeek distantzia egokia izan dezaten, autobia Balmasedara arte luzatzeko, eta ez hipotekatzeko.**
  - EE-5: Hiri-saihesbideak eta hiri-kaleak birmoldatzea. **BI-3636 errepidea hiri-kale bihurtzea.**
  - EE-6: Balmaseda-Zaramillo trenbidea bikoiztea. **Burdinbidea bikoiztea Arangurenetik Nocedalaraino. Zallan, saihesbide bat planteatzen da,** lehendik

dagoen hiri-bilbean txertatuta, afekzioak minimizatzeko. **Zallatik herrigunetik atera arte, lehendik dagoen bidea bikoiztea aurreikusten da.** Ekintza egituratzaile horri lotuta, lurraldearen zatiko planak Mimetiz (Zalla) linearen hiri-integrazioa hobetzeko proposamena dago.

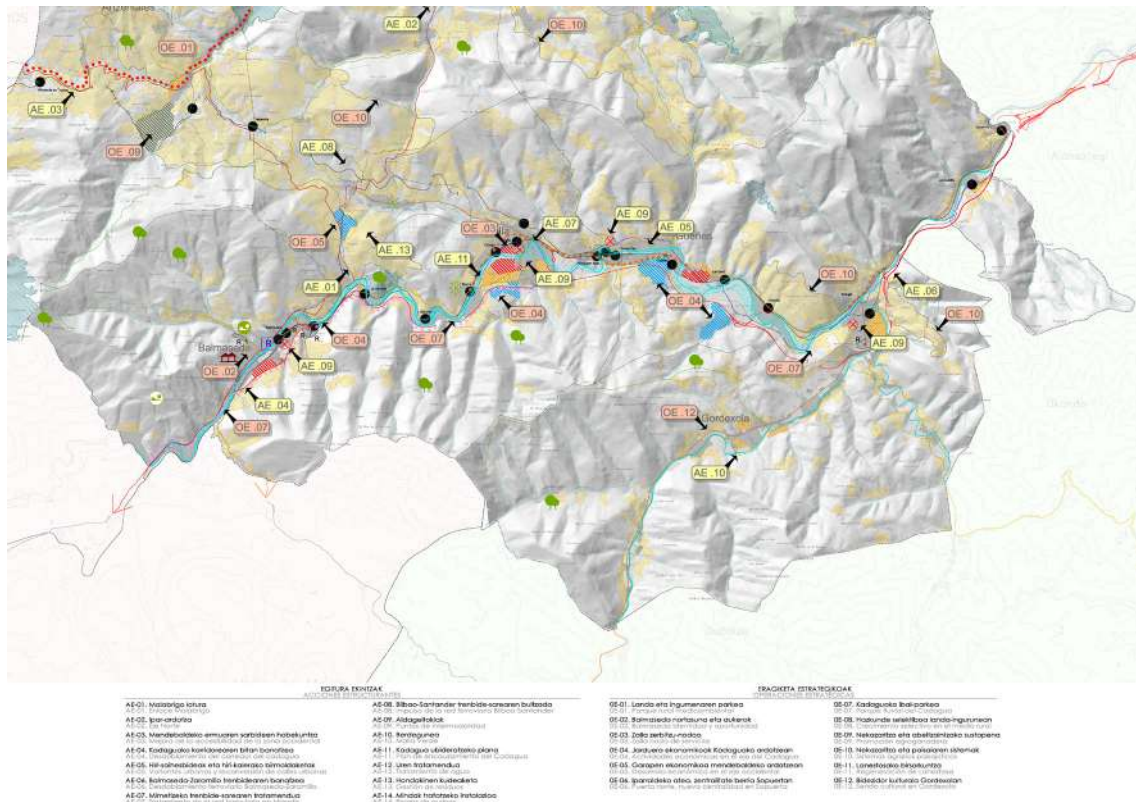
Arangureneko tartean proposatutako trenbidea bikoizteko lanak azterketa-fasean daude.

- **EE-7: Trenbide-Sarearen tratamendua Mimetizen. Trenbidea lurperatzea edo trazatzea lubakian, eta trenbide-pasaguneak kentzea.** Mimetiz erdiguneko trenbide-trazaduraren tratamendua proposatzen da, trenbidearen bi aldeetan lehendik dagoen bizitegitarako hiri-lurzorua baitago, ahalik eta trenbide-pasagune gehien murriztuz. **Horren ondorioz, hobetu egingo da Artebizkara eta Landarondo auzoen eta Aretxaga eta El Carmen inguruen arteko hiri-konektagarritasuna, bai eta etorkizunean egingo diren hazkundeak ere,** modu seguruan, ibilgailuen zirkulazioa ez gelditzeko eta egungo zerbitzua hobetzeko, trenbide-maiztasunak eta merkataritza-abiadura areagotzea ahalbidetuko baitu.
- **EE-8: Bilbo-Santander trenbide-sarea bultzatzea. Geraleku berria Mimetizen, Euskadi plazaren parean.** Bilbo-Santander trenbide-sarea sustatu eta bultzatzeko, besteak beste, Mimetizen (Zalla) Euskadi plazaren parean geraleku berri bat eraikitzea proposatzen da. Geraleku horrek Mimetizko hirigunerako irisgarritasuna bermatu behar du, trenbidea Lusa eta La Llana auzoak inguratzen dituen iparraldeko hegalarren erdialdetik igarotzen baita. Gainera, puntu horretatik gertu (PN-24-0144) dagoen FEVEko trenbide-pasagune bat kendu nahi da.

Euskadi plazako geralekua dagoeneko eginda dago.

- **EE-9: Intermodalitate-puntuak. Puntu intermodala Aranguren eta Mimetizen. Aranguren:** inguru hurbiletik (Galdames eta Gueñes) datozen bidaiariak hartzeko gune intermodala eta lehendik dagoen autobus-geralekua (Bizkaibus A0651 linea), baina hobetu daitekeena. Automobilak aparkatzeko aukerarik gabe, baina bizikletak gordetzeko ekipamendua jarri behar bada. **Mimetizen:** Puntu intermodala, autobusarekin batera (Bizkaibusen A0651 eta A0652 lineak), inguru hurbiletik datozen bidaiariak hartzeko, automobilak eta bizikletak aparkatzeko aukerarekin.
- **EE-10: Sare Berdea.** Helburua honako hauek osatutako sistema bat sortzea da: espazio libreen ekipamenduak, aisialdi-eremuak, bide berdeak, bizikleta-sarea, udalaz gaindiko parke handiak, Natura Interpretatzeko Zentroak eta LPPk proposatutako paisaia-balioa duten nekazaritza-sistemak. Zallan honako hauek proposatzen dira:
  - **Balmaseda-Zalla-Gueñes-Sodupe bizikleta-sarea aisiarako bizikleta-sarearekin lotzea.**
  - **Donejakue Bidea eta Erromatarren Galtzada natura-ibilbide gisa indartzea.**
  - **Bilbao-La Robla trenbide-trazadura zaharra bide berde bihurtzea.**
  - **Kadaguako Ibai Parkea (OE-7)**
  - **Nekazaritzako eta Paisaiako Sistemak (OE-10)**
- **EE-11: Kadagua Bideratzeko Plana.**

Mimetiz aldean aurreikusitako jarduketak egin dira, eta Arangurenekoak egiteke geratu dira.

Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionalako (Enkarterri) PTP. Jarduketa estrategikoak.

- **INGURUNE FISIKOAREN ANTOLAMENDUA.** Adierazienez, Zallako plangintza orokorrak Antolamendu Arauen II. Tituluko zehaztapen orokorrak jaso behar ditu eta, zehazki, La Herrera artadia eta Zariketeko San Pedro haritzaren Zuhaitz Berezia Babes Bereziko Lurzoru Urbanizaezintzat hartu behar dira.
- **HIRI KOKAGUNEEI BURUZ**
  - **Arau Subsidiarioetako B-6 Otxaran sektorea, desklasifikatzeagatik, lehengoratzea, gaizki ezarrita dagoelako.**
  - **Dentsitate ertain-altuko garapen berrirako proposamena: Mimetiz (18,29ha.).** El Carmeneko triangulatik Hegoalderantz eta Mendietatik Mendebalderantz nukleoa haztea, Gallardi inguruan.
  - **Dentsitate ertaineko garapen berriak proposatzea:**
    - **Gallardi (17,57 ha.):** Mendietako gunearen hazkundera hegoalderantz, Gallardiko eremutik, Mimetiz dentsitate ertain-altuko bizitegi-garapenerako eremuaren ondoren, LPPk proposatua.
    - **Aretxaga (6,32 ha.):** Aretxagako herrigunearen ekialdeko bizitegi-garapena.
  - **Babes publikoko erregimenen bati atxikitako etxebizitzetarako lurzorua gordetzea, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko 2/2006 Legearen zehaztapenen arabera.**

- **Plangintza orokorrak definitu beharreko etxebizitza kopuruaren kuantifikazioa:**

8 urterako:

Gutxieneko eskaintza: 1.141 etxebizitza.
Gehieneko eskaintza: 1.585 etxebizitza

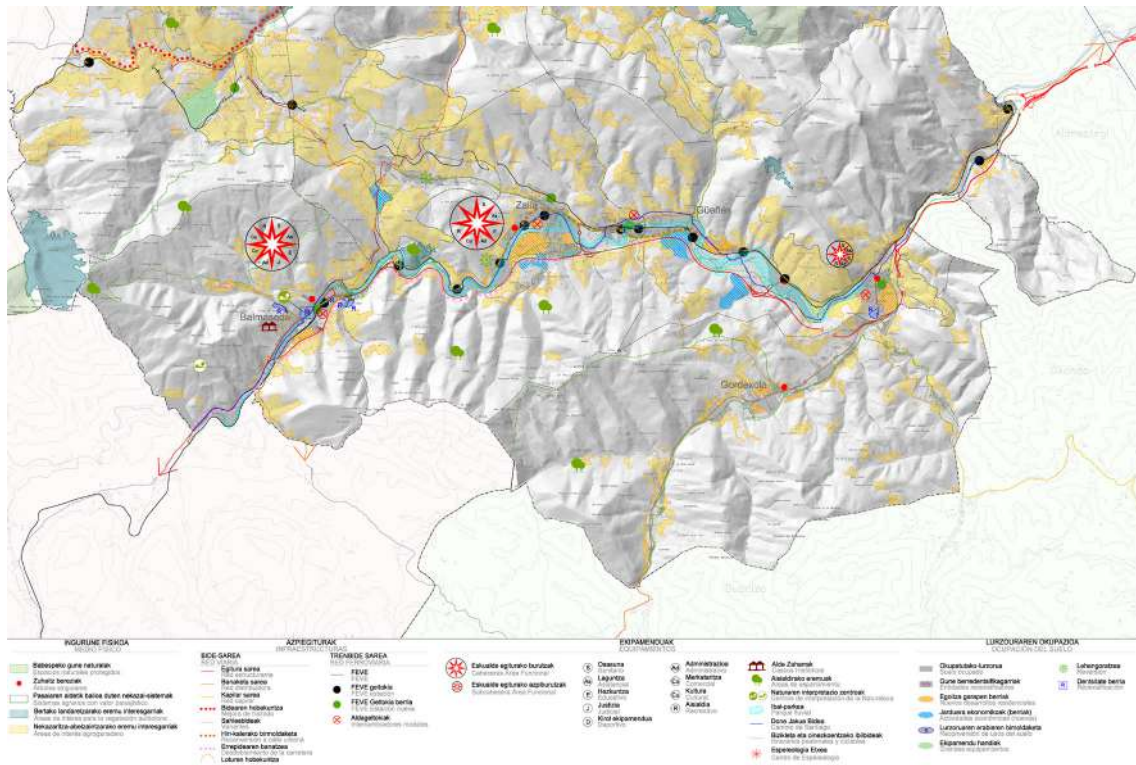
16 urterako:

Gutxieneko eskaintza: 1.518 etxebizitza.
Gehieneko eskaintza: 2.108 etxebizitza

Adierazi behar da, LPPko datu horiek gorabehera, 2019ko LAGen Berrikuspeneko Laugarren Xedapen Iragankorrek bizitegi-kuantifikazioari dagokionez zehazten duela, Lurralde Plan Partzialak egokitu arte, Gidalerroen Berrikuspena, **hirigintza-plangintzak gehieneko bizitegi-ahalmena moduan erabiliko du indarreko Lurralde Plan Partzialetik aplikaziotik eta LAGen Berrikuspenak ezartzen dituen kalkulu-formula berrietatik ateratzen diren gehieneko bi balioetatik txikiena.**

- **Jarduera ekonomikoetarako lurzorua:**

- **Industria-eremu finkatua birmoldatzea (A-1 Tejera, UT-4 Nocedal, UI-5 La Tejera eta T-1 Nocedal sektoreak), Balmaseda eta Zalla artean, hirugarren sektoreko merkataritza-jarduera batera (4,00 ha Zallako aldean).**
- **1-5 Ibarra sektorearen lehengoratzeta (4,53 ha.)**
- **Sopuerta eta Zalla artean, Malabrigon, hirugarren sektoreko eta industriako eremu misto berria (9,00 ha Zallako sektorean)**
- **Allendelaguan dauden bi sektoreak handitzea, Gallardi auzoaren eta Kadaguako korridorearen artean (5,00-6,00 hektarea berri).**
- **Hirugarren sektoreko eta industriako eremu misto berria Sollanon (10,00 ha)**
- **Nocedal birmoldatzeko eremua handitzea (2,00 ha).**

Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionala (Enkarterri) PTP. Proposatutako eredia.

Ondoriozta dezakegu Lurralde Plan Partzialak proposatutako jarduerak ia ez gauzatzearen ondorio direla Zallako udalerriak gaur egun dituen problematika nagusiak.

Hori agerian geratu zen LPPren araudiaren 4. artikulua 3. puntuaren babesean 2017ko ekainean egin zen lehen jarraipen-memorian. Memoria horretan, eremuan gertatutako aldaketa sozioekonomikoekin alderatuta gertatutako desorekak identifikatzen ziren. **Eta Enkarterrietako Eremu Funtzionala Autonomia Erkidegoaren garapen-prozesuetatik deskonektatuta zegoela ondorioztatzen zen, eta 1997ko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroetan Bilbo Metropolitarraren jarduerak eta baliabideak lurralde horretara hedatzeko estrategiak planteatzen bazituzten ere, asko geratzen zen egiteko eremu hori indartzeko.**

Duela gutxi, jarraipen-memoria berri bat egin da, helburu nagusizat izan duena LPP 2019ko LAGak kontuan hartuta aztertzea, eta jarraipen-lanarekin jarraitzea, jakina. Horregatik, memoria hau 2019ko LAGen kapitulu handiei jarraikiz egituratzen da, LPPren zehaztapenak eta administrazioek garatu dituzten politika sektorialak aztertuta. Gainera, Udalplaneko daturik berrienak (Udalplan 2019) Lurralde Planaren indarraldiko lehen urteko datuekin (Udalplan 2011) alderatzen dira.

Berriz ere ondorioztatzen da azken memoria horretan ez dela industria-garapenik egin, ez eta ekipamendu handien ezarpenik ere, LPPan aurreikusten zirenak, eta, beraz, ezta lortu nahi zen bizitegi-garapena ere.

Aurreikusitako 14 ekintza egituratzaileetatik eta 12 eragiketa estrategikoetatik, aurrerapenak izan dira, batez ere, natura-ondarea babestea edo hobetzea helburu zutenetan.

Ez dira egin LPPk proposatutako azpiegiturak edo ekipamenduak, hau da, Karrantza Haraneko Nekazaritza, Abeltzaintza eta Enpresa Garapenerako Ekipamendua eta Artzentalesko beste bat, Sopuertako Kirol eta Turismo Ekipamendu handia eta Zallako Bereizmen Handiko Ospitalea; eta Artzentalesko eremu erreserbatuan ekipamendu pribatu bakarra gauzatu da

Nekazaritza eta Abeltzaintza eta Enpresa Garapenerako Ekipamendu baterako. Bestalde, kontraesanean, Zallan, Suhiltzaile Parkearen Sistema Orokorri buruzko Plan Berezia ez zegoen jasota LPPan.

Azken jarraipen-memoria horretan (2020) Enkarterriko Eremu Funtzionaleko LPPak 2019ko LAGekin koherentea den lurralde-eredu bat garatzen duela adierazten bada ere, eta haren natura-ondarea babestearen eta balioztatzearen, hiri-eredu trinko eta trinko baten eta erabilera-nahasketak dituen hiri-eredu baten, hiri-berroneratzearen eta baliabideak hobeto aprobetxatzearen aldeko apustua egiten duela, egia da, halaber, **2019ko LAGek kontzeptu berriak jasotzen dituztela**, hala nola ekosistemen zerbitzuak, klima-aldaketa, genero-ikuspegia, osasuna, irisgarritasun unibertsala, euskara, parte-hartzea eta gobernantza, **eta horrek, beharbada, Zallako HAPO berria egiteko epean Enkarterrietako LPPa berrikusteko prozesu baten alde egingo dugu**, ikuspegi berriak txertatzeko, idazteko unean kontuan hartu ez ziren alderdi guztietan, eta, beraz, Zallako plangintza orokorra berrikusteko prozesuan ere kontuan hartu behar dira.

Adibidez.

1. Ingurune fisikoari eta azpiegitura berdeari dagokienez, antolamendu-kategoriei dagokienez, ikus daiteke LPPko kategoriak bat datozela 2019ko LAGekin, baina aldaketa txiki batzuk egin direla izendapenetan, eta zuzendu egin beharko direla. Gainera, “Babes Bereziko” eremuen mugak eguneratu beharko dira onartutako babes-figuren arabera (KBE, biotopo babestuak, etab.), eta korridore ekologikoak gainjarritako baldintzatzaile gisa sartu beharko dira antolamendu-zehaztapenetan. Nahiz eta LPPk Nekazaritza eta Basozaintzako LPSko “Balio Estrategiko Handiko Nekazaritzako eta Abeltzaintzako” eremuak jasotzen dituen, antolamenduan ez ditu barne hartzen “Onura Publikoko Mendiak” eta “Mendi babesleak” baldintzatzaileak, Nekazaritza eta Basozaintzako LPS horretan xedatutakoaren arabera.
2. Hiri-hazkundearen perimetroa 2019ko LAGen figura berri bat da, eta, beraz, LPPak ez du horri buruzko argibide zehatzik ematen. Mugaketa horrek egungo adarrari lotuta egon behar du, eta oso garrantzitsua da guneen arteko lurralde-hutsuneak zaintzeko eta zeharkako konexio ekologikoak sustatzeko.
3. LPPk proposatutako bizitegi-kuantifikazioa 2019ko LAGek lortutako zifra baino nabarmen handiagoa da, gehienez 5.858 etxebizitza izatetik 8 urteren buruan 3.258 izatera igarota. Horri dagokionez, gogorarazi behar da LPPa eta udal-plangintza 2019ko LAGen bizitegi-kuantifikaziora egokitu beharko direla. Beraz, udal-plangintzaren berrikuspina egitean, gehieneko etxebizitza-kopurua 2019ko LAGetan adierazitakora doitzeaz gain, udalerrri bakoitzaren benetako premiak aztertu behar dira eta bizitegi-lurzoru urbanizagarriaren desklasifikazioa kontuan hartu.
4. Paisaiari eta kultura-ondareari dagokienez, gai berritzaileak dira lurralde-antolamenduko kontzeptu gisa, eta, beraz, berrikusi egin beharko litzateke LPPak horiei emandako erantzuna. Zehazki, paisaiari dagokionez, eta Eremu Funtzionalak paisaiaren katalogoa eta zehaztapenak dituen arren (2018), 90/2014 Dekretuak paisaia integratzeko eta garatzeko tresnak ezartzen ditu lurralde-antolamenduaren dimentsio espezifikoko gisa, 2000. urteko Paisaiaren Europako Hitzarmenak promulgatutakoarekin bat etorritz. Kultura-ondareari dagokionez, idazketaren unean haren tratamendua egokia izan arren, 6/2019 Legea onartzeak LPPa hari egokitzera behartzen du.
5. Baliabideen kudeaketa jasagarriari dagokionez, LPPren eremu funtzionaleko planteamenduak administrazio sektorial bakoitzak aurreikusitako azpiegiturak eta planak

jasotzen ditu, eta horrek kudeaketaren funtzionamendu egokia eskaintzen du, nahiz eta 2019ko LAGen proposamen berriak baliabideen kudeaketa integratu, jasangarri eta zirkularraren beharraren ildotik doazen, eta horrek planteamendu-ildo berri bat izan beharko luke LPPren etorkizuneko berrikuspen batean.

6. LPPak gauzatzen duen mugikortasunaren eta logistikaren antolamenduak, oro har, 2019ko LAGetako zehaztapenekin eta indarreko plan sektorialekin lerrokatuta dauden zehaztapenak biltzen ditu, eta horrek LPPak arlo horretan jokabide zuzena izatea ekarri du. Hobetzeko elementu gisa, azpiegitura grisaren eta azpiegitura berdearen arteko gatazka-puntuak berrikusi beharko lirateke, eremu funtzionaleko naturaguneen konektibitate ekologikoa bermatzeko.
7. 2019ko LAGetako zeharkako alderdi berriak (irisgarritasun unibertuala, genero-ikuspegia, klima-aldaketa, osasuna, euskara eta lurralde-erlazioa) kontuan hartu beharko lirateke, logikoa denez, lurralde-plangintza berrikustean, hobetzeko.

4.3. ZALLA ETA NEKAZARITZA ETA BASOZAINZAKO 2014KO LURRALDE PLAN SEKTORIALA.

Irailaren 16ko 177/2014 Dekretuaren bidez onartu zen behin betiko, eta honako hauek ditu helburu nagusiak: lurra eta, oro har, nekazaritza-sektorea eta haren bitartekoak defendatzea eta babestea, egungo landa-egoera zehaztea eta plangintza landa-irizpideetatik planteatuko duen lurralde-antolamendua bultzatzea. Beraz, Nekazaritza eta Basozaintzako Lurralde Plan Sektorialak (LPS) funtzio bikoitza bete nahi du: euskal landa-espazio pluriaktibo eta multifuntzional baten bideragarritasuna bermatzera bideratutako lurralde-antolamendu bat proposatzea; eta eredu hori lurralde-antolamenduaren arloko erabaki-prozesuetan sartzeko bide bat irekitzea.

Sektoreei dagokienez, LPSak Lurzoru Urbanizaezinean (LUE) nekazaritza- eta baso-erabilerak arautzen ditu, eta haren antolamendu-eremuak EAE osoa hartzen du, aurretik zeuden hiri-eremuak alde batera utzita. Hiri-eremutzat hartzen dira behin betiko onarpenaren egunean udal-plangintza orokorrean hiri-lurzoru, lurzoru urbanizagarri edo lurzoru urbanizagarri gisa sailkatuta dauden eremuak.

Kanpoan geratzen dira, halaber, Naturagune Babestuak (Parke Naturalak eta Biotopo Babestuak), Urdaibaiko Biosfera Erreserbaren eremua eta hezeguneak, Hezeguneen LPSan xehetasunez antolatuak, eta Itsasertzeko LPSan definitutako Itsasertzeko Babes Bereziko Eremuak.

Indarrean dauden Lurralde Plan Partzialek (LPP) babestutako Lurzoru Urbanizaezinari dagokionez, Nekazaritza eta Basozaintzako LPSaren zonakatzea subsidiarioa da eremu horietan – LPPen lehentasun juridikoa dela eta –, hark definitutako Balio Estrategiko Handiko eremuetan izan ezik, horietan lurralde-antolamenduko bi tresnen araudirik zorrotzena nagusitzen baita.

Lurzoru urbanizaezina arautzeko oinarri gisa, LPSak arau-elementuak eta ingurune fisikoaren alderdi hutsak definitu eta alderatzen ditu, honela egituratuta:

- **Erabilera eta jardueren definizioa.**

1997ko LAGetan proposatutako eskematik abiatuta, zona desberdinetan kontuan hartu beharreko erabileren eta jardueren definizio bat egiten da, eta ñabardura batzuk egiten dira, hala nola Kontserbazio Erabilera ez kontuan hartzea (ez da erabilera bat berez, helburu bat baizik), Berotegien Erabilera Nekazaritza Erabileraren barruan integratzea eta landa-bideak eta pistak erabilera bereizi berri gisa sartzea.

- **Antolamendu-kategoriak.**

1997ko Lurralde Antolamenduaren Gidallerroetan oinarrituta, zehaztapen eta aldaketa batzuekin. *Babes Bereziko* kategoria ez da berariaz mugatzen, nahiz eta gainjarritako baldintzatzaile gisa sartzen diren LAGetako Natura Intereseko Eremuak eta Espazioak, Natura 2000 Sarean sartutako eremuak (BIL, HBBG), Nazioarteko Garrantziko RAMSAR Hezegune izendatutako enklabeak, Korridore Ekologikoen Sarea, gutxi Aldatutako Paisaia duten Eremuak eta 1997ko LAGek ezartzen duten irizpidearen arabera Babes Bereziko gisa kalifikatzeko ezaugarriak dituen beste edozein azalera. Horietatik abiatuta, eta LAGek adierazten duten bezala, LPPak edo udal-plangintzak izango lirateke dagozkien aplikazio-eremuen barruko eremuak Babes Bereziko gisa definitzeaz arduratuko liratekeenak.

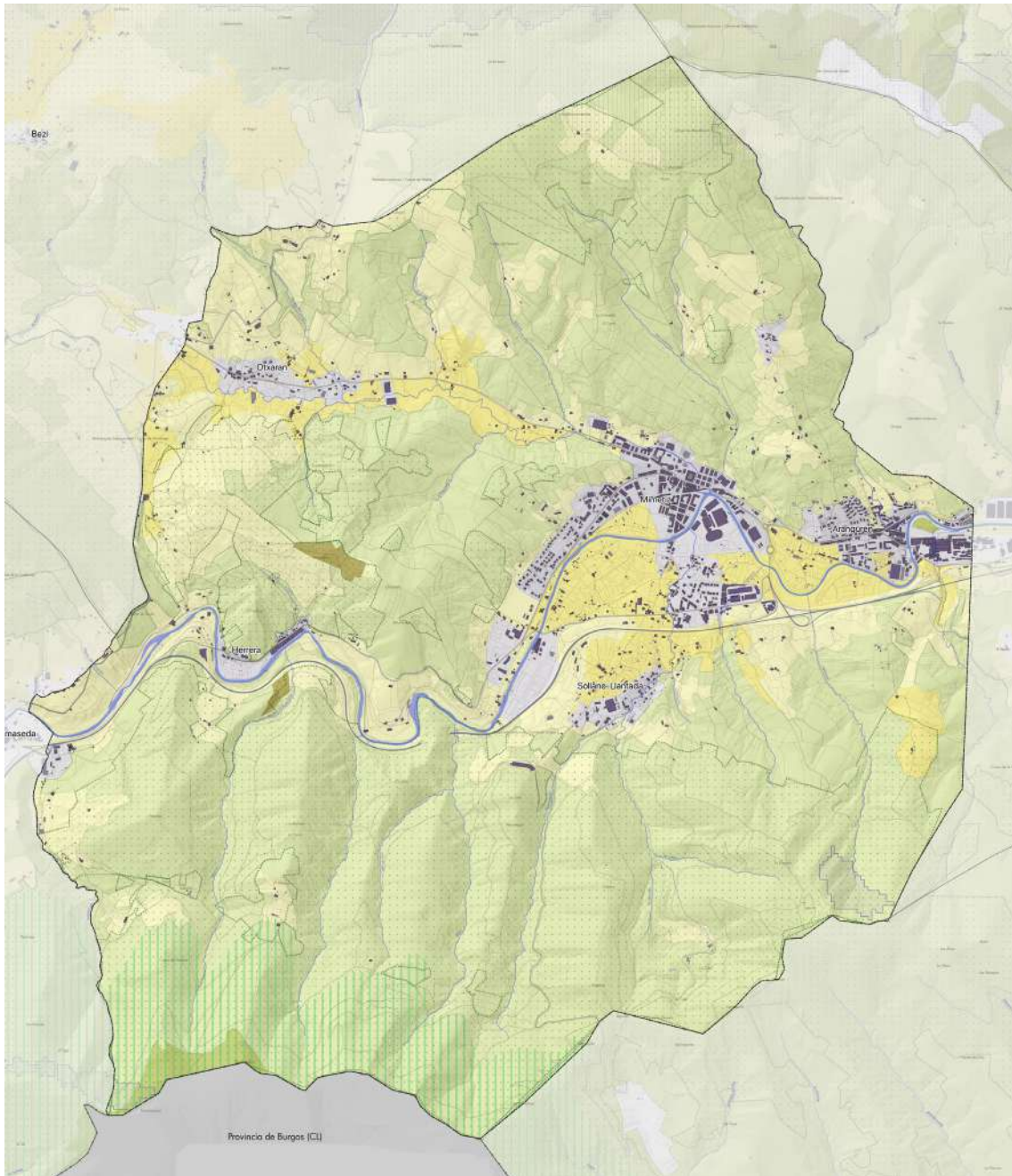
LPSren arabera, lurzoru orok nekazaritza eta basozaintzako bokazioa du edo izan dezake, neurri handiagoan edo txikiagoan; beraz, ez zaio inongo eremuri esleitu 1997ko LAGetako Erabilera Definituko Bokaziorik Gabeko Kategoria.

1997ko LAGetako ***Nekazaritza eta Abeltzaintza nahiz Landazabala*** kategoria bi azpikategoriatan banatzen da:

- ***Balio Estrategiko Handia.*** Gaitasun agrologiko handieneko lurzoruak ez ezik, modernotasunagatik, errentagarritasunagatik edo jasangarritasunagatik sektorearentzat estrategikotzat jotzen diren nekazaritza-ustiategietako lursailak ere barne hartzen dituzte; beraz, horiek mantentzea eta beste erabilera batzuen aurrean babestea lehentasunezkoztat jotzen dira.
- ***Trantsizioko landa-paisaia.*** Aurreko azpikategoriak baino produkzio-ahalmen txikiagoa duten eremu landuak (malda handiagoak) edo belardiek eta haiekin mosaiko eran dauden baso-unada txikiek estalitako landazabaleko eremuak biltzen ditu. Balio estrategiko handiko nekazaritzako eta abeltzaintzako eremuekin edo baso-eremu zabalekin harremanetan daude berehala, eta, bokazioz, bi ildo horietako batera bideratzen dituzte.

1997ko LAGetako ***Basoa eta Larre Menditarrak*** kategoriak goragoko kategoria batean biltzen dira, Mendia izenekoa, eta, era berean, lau kategoriatan banatzen da:

- ***Basogintza:*** gaur egungo erabileragatik edo erabilera-bokazioagatik (arriskuak, arroen babesa, etab.) zuhaitz-estalkiari eusteko bokazio argia duten lursailak hartzen ditu barne, hala nola baso autoktonoak, natura-interes handikoak, nola espezie aloktonoen landaketak, horien artean azpimarragarriena intsinis pinua, duen hedaduragatik.
- ***Basoa-Mendi Barbana:*** zuhaitzik gabeko eremuak dira, edo zuhaitz mehe edo degradatuak dituztenak (sastrakadiak, eremu karstikoak edo malda handikoak, luberritutako mendi publikoak eta Arabako illekoak, eta abar).
- ***Larre menditarrak:*** kota altuetan kokatutako soropil aizun eta trinkoek osatzen dute, abeltzaintza aprobeixamendu handia dutenak, urtaroaren arabera bada ere, eta artzaintza tradizionalari lotuta daudenak, bai eta belar-sastrakak kenduz edo beste metodo batzuen bidez larreak hobetu diren mendi eremuak edo ezarri berri diren larreak ere.
- ***Larre menditarrak-Harkaiztiak:*** haitz handiak hartzen dituzte barnean, irtengune ia bertikalak dituztenak, euskal mendietako kareharrizko formazioen bereizgarriak.

NEKAZARITZA ETA BASOZAINTZAKO LURRALDE PLANA

KATEGORIAK

- Nekazaritza eta abeltzaintza: balio estrategiko handia
- Nekazaritza eta abeltzaintza: trantsizioko Landa Paisaia
- Basogintza
- Basoak-Mendi barbana
- Ingurumenaren Hobekuntza

BALDINTZATZAILE GAINJARRIAK

- Korridore ekologikoak: lotunea
- Akulferoak kutsatzeko arriskua duten eremuak
- Onura Publikoko Mendiak
- Higadura arriskua

la ezinezkoa da horiek nekazaritza eta basogintza aprobetxatzea, ez baitira bertara iristen. Flora habitat nabarmena da, berezia eta bitxia, eta fauna mehatxatuaren babesleku eta habia da.

Ingurumen Hobekuntzaren Kategorian, eremu degradatuak, lurzoru urrikoak edo gaur egun higadura handia dutenak sartzen dira. Horietan, ekosistema hobetzeko eta leheneratzeko lanak egin behar dira ahalik eta lasterren, baliabidea galtzen jarrai ez dezan. Gaur egun dauden harrobiak ere sartzen dira, bai jardunean daudenak, bai utzita daudenak. Harrobien antolamendua arlo horretan dagoen legeriak aztertu beharko du.

Azkenik, **Lurrazaleko Uren Babes** Kategoria EAeko ibaiek eta errekek eta haien babes-eremuek osatzen dute, eta EAeko Ibai eta Erreken Ertzak Antolatzeko Lurralde Plan Sektorialean ezartzen da.

Zallan, Lurzoru Urbanizaezinean, kategoria hauek daude nagusiki:

Nekazaritza, abeltzaintza eta landazabala

Balio estrategiko handia
Trantsizioko landa-paisaia

Basoa eta larre menditarrak

Basogintza
Mendi barbana

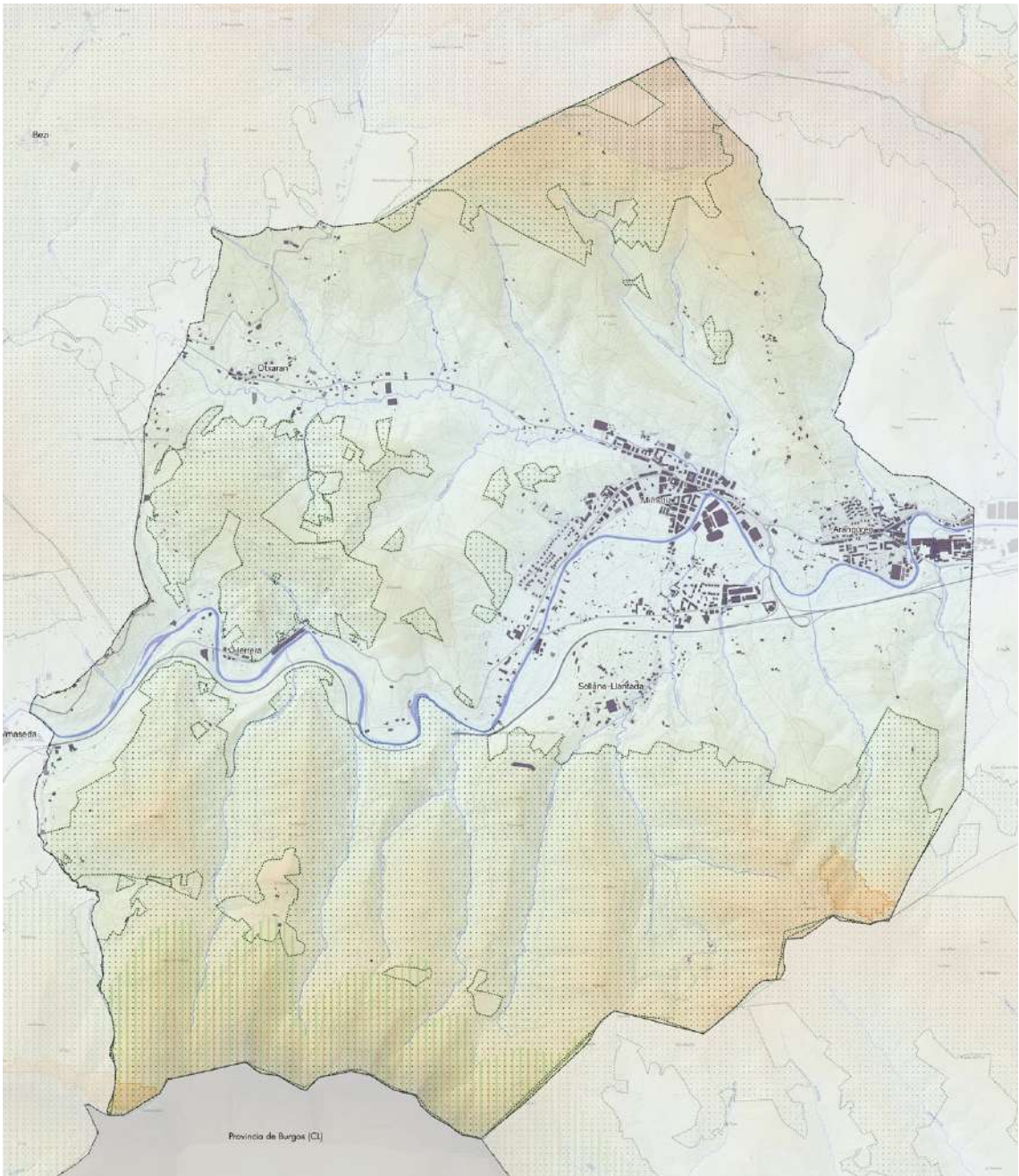
Ingurumenaren hobekuntza

- **Gainjarritako Baldintzatzaileak:**

Jarduera jakin batzuk Antolamendu-Kategorien gainean garatzeko modua mugatzen dute, kasu bakoitzean dagoen arrisku motaren arabera, eta 1997ko LAGetan ingurune fisikoko elementuak tratatzeko eta eremu desberdinetan jarduerak arautzeko ezarritako irizpide eta gidalerroen arabera.

Zallan honako baldintzatzaile gainjarri hauek ditugu:

- Akuiferoak kutsatzeko arriskua duten eremuak.
- Eremu higagarriak.
- Onura publikoko mendiak
- Korridore ekologikoak: Gorbeia Arkamo-Gibijo-Arrastaria Ordunte lotura-funtzioa

BALDINTZATZAILE GAINJARRIAK

- Higadura arriskua
- Korridore ekologikoak: lotunea
- Akuiferoak kutsatzeko arriskua duten eremuak
- Onura Publikoko Mendiak

Definizio horietatik abiatuta, LPSak aplikazio orokorreko zenbait irizpide eta Antolamendu-Kategoria bakoitzean aplikatu beharreko berariazko arau batzuk garatzen ditu. Aplikazio orokorreko irizpideak esku hartzen duten erakunde publikoak orientatzera bideratuta daude, eta horietako batzuen oinarria sektore-jarduera jakin bat arautzen duen arau bat da. Irizpide horien artean sartzen dira, besteak beste, Lurzoru Urbanizaezinean nekazaritzako eraikuntza berriak eraikitzeke baldintzak, hondakin organikoaren kontrola, aisialdiko baratzeak eta abar.

Arau espezifikoetan, horien ezarpenaren bideragarritasuna edo bideraezintasuna zehazteko, erabilerak eta jarduerak 1997ko LAGetan ezarritako mekanismoaren arabera arautzen dira, eta, beraz, kasuen arabera, bideratuak, onargarriak edo debekatuak izango dira. Hala, Antolamendu Kategorietako Erabilerak Arautzeko Matrizean (edo Antolamendu Matrizean), lurraldean garatzen diren erabilera potentzialei (errenkadetan) aurre egin behar zaie, Antolamendu-Kategorietan (zutabetan) ezartzea arautze aldera.

USOS	CATEGORIAS DE ORDENACION							
	AGROGANADERO Y CAMPAÑA		MONTE				MEJORA AMBIENTAL	PROTECCIÓN DE AGUAS SUPERFICIALES
	Estratégico	Paisaje Transición	Forestal-Monte Raio	Forestal	Pastos Montanos	Pastos Montanos-Roquedos		
PROTECCION AMBIENTAL								
Mejora ambiental	2	2	1	2	2	2	1*	1
OCIO Y ESPARCIMIENTO								
Recreo extensivo	2	2	2	2	2	2	2	-
Recreo intensivo	2a	2a	2a	2a	2a	3	2a	-
Actividades cinegéticas y piscícolas	2	2	2	2	2	2	2	2
APROVECH. DE RECURSOS PRIMARIOS								
Prácticas agrarias	1	1*	2*	2a*	3	3	3	2*
Construcciones ligadas a explotación agraria	3a*	2a*	3a*	3a*	3	3	3	3
Prácticas ganaderas	2	2	2*	2*	1*	2*	2*	2*
Construcciones ligadas a explotación ganadera	3a*	2a*	3a*	3a*	3a*	3	3	3
Prácticas forestales	2a*	2*	1*	1*	2*	2*	1*	2*
Construc. ligadas a explotación forestal	3a	2a	3a	3a	3	3	3	3
Industrias Agrarias	3a	2a	3a	3a	3	3	3	3
Actividades extractivas	-	-	-	-	-	-	-	-
INFRAESTRUCTURAS								
Vías de transporte ²⁵	-	-	-	-	-	-	-	-
Caminos rurales y pistas	2a	2a	2a	2a	2a*	3	2a	-
Líneas de tendido aéreo	2a	2a	2a	2a	3a	3	2a	-
Líneas subterráneas	2a	2a	2a	2a	3a	3a	2a	-
Inst. Técnicas de servicios Tipo A	3a	2a	2a	3a	3	3	3	-
Inst. Técnicas de servicios Tipo B	2a	2a	2a	2a	2a	3a	2a	-
Escombreras y vertederos de residuos sólidos	3a	3a	3a	3a	3	3	3a	-
USOS EDIFICATORIOS								
Crecim. Apoyados en núcleos preexistentes	3a	2a	2a	3a	3a	3	2a	-
Crecim. No apoyados en núcleos preexistentes	3a	3a	3a	3a	3	3	3a	-
Edificios de Utilidad Pública e Interés S.	3a	3a	3a	3a	3a	3	3a	-
Resid. aislado vinculado a explotación	2a*	2a*	3a	3a	3a	3	3	3
Resid. aislado no vinculado a explotación	3	3	3	3	3	3	3	-
Instalaciones peligrosas	3a	3a	3a	3a	3a	3	3a	-

1. Propiciado: Se denomina uso propiciado de una zona al que predomina en ella y la caracteriza desde un punto de vista funcional y físico, **2. Admisible**, **3. Prohibido**
a. En los casos señalados con esta letra, los procedimientos de EIA de planes o proyectos considerarán de manera específica en dicha evaluación la afección sobre la actividad agroforestal y la aplicación de medidas correctoras en los términos recogidos en el PEAS (Documento D del PTS Agroforestal). Para proyectos sobre la subcategoría de alto valor estratégico, se exigirá la emisión de informe por el órgano foral competente en materia agraria.

Los **3a** significan un Uso no deseable, pero admisible en caso de venir avalado por los PTP, o de certificarse su admisibilidad en base al procedimiento anterior*.

* = Usos agroforestales con matizaciones en este PTS o a concretar por el ordenamiento foral
 - : Usos a regular desde otros documentos de planeamiento

ERABILERA	ANTOLAMENDU KATEGORIAK						INGURUMEN HOBEKUNTZA	AZALEK O UREN BABESA
	NEKAZARITZA ETA ABELTZAINZA ETA LANDAZABALA		MENDIA					
	Estrategikoa	Trantsizio o paisaia	Baso-mendi meatsa	Basoak	Larre menditarrak	Larre menditarrak-Haitzak		
INGURUMEN BABESA								
Ingurumen-hobekuntza	2	2	1	2	2	2	1*	1
ASIALDIA ETA ATSEDENA								
Aisia estentsiboa	2	2	2	2	2	2	2	-
Aisia intentsiboa	2a	2a	2a	2a	2a	3	2a	-
Ehiza- eta arrantza-jarduerak	2	2	2	2	2	2	2	2
LEHEN MAILAKO BALIABIDEEN APROBETXAMENDUA								
Nekazaritza-jarduerak	1	1*	2*	2a*	3	3	3	2*
Nekazaritza-ustiapenera eraikinak lotutako	3a*	2a*	3a*	3a*	3	3	3	3
Abeltzaintza-jarduerak	2	2	2*	2*	1*	2*	2*	2*
Abeltzaintza-ustiapenera eraikinak lotutako	3a*	2a*	3a*	3a*	3a*	3	3	3
Basogintza-jarduerak	2a*	2*	1*	1*	2*	2*	1*	2*
Basogintza-ustiapenera eraikinak lotutako	3a	2a	3a	3a	3	3	3	3
Nekazaritza-industriak	3a	2a	3a	3a	3	3	3	3
Ateratze-jarduerak	-	-	-	-	-	-	-	-
AZPIEGITURAK								
Garraio-bideak ²⁵	-	-	-	-	-	-	-	-
Landa-bideak eta pistak	2a	2a	2a	2a	2a*	3	2a	-
Aireko linea elektrikoak	2a	2a	2a	2a	3a	3	2a	-
Lurpeko lineak	2a	2a	2a	2a	3a	3a	2a	-
A motako zerbitzuen inst. teknikoak	3a	2a	2a	3a	3	3	3	-
B motako zerbitzuen inst. teknikoak	2a	2a	2a	2a	2a	3a	2a	-
Hondakin solidoen obra-hondakindegia eta zaborteak	3a	3a	3a	3a	3	3	3a	-
ERAIKUNTZA ERABILERA								
Lehendik diren nukleoetan babestutako	3a	2a	2a	3a	3a	3	2a	-
hazk.								
Lehendik diren nukleoetan babestu gabeko hazk.	3a	3a	3a	3a	3	3	3a	-
Onura publiko eta giz. inter. eraikinak	3a	3a	3a	3a	3a	3	3a	-
Ustiategiari loturiko bizitegi bakana	2a*	2a*	3a	3a	3a	3	3	3
Ustiategiari lotu gabeko bizitegi bakana	3	3	3	3	3	3	3	-
Instalazio arriskutsuak	3a	3a	3a	3a	3a	3	3a	-

1. Fabarotua: Fabarotutako erabilera, zona batean nagusi dena eta ikuspegi funtzional eta fisikotik karakterizatzen duena da. **2. Onargarria, 3. Debekatua**
a. Letra honekin adierazitako kasuetan, plan edo proiektuen ingurumen-inpaktuaren ebaluazio-prozedurek berariaz hartuko dituzte kontuan ebaluazio horretan nekazaritza- eta basogintza-jardueraren gaineko afektazioa eta neurri zuzentzaileen aplikazioa AAEPan jasotako baldintzetan (D dokumentua, NBALAParen 1. eranskina). Balio estratejiko handiko azpikategoriari buruzko proiektuetarako, nekazaritza-arloan eskuduna den foru-organoak dagokion txostena egitea eskatuko da.
3a horiek nahi ez den erabilera dira, baina onargarria LZPek bermatzen badituzte, edo aurreko prozeduran oinarrituta onargarria dela ziurtatzen bada*.
* = Nekazaritza- eta basogintza-erabilera hauek ñabardurak dituzte LAP honetan edo foru-antolamenduak zehaztu behar ditu
- : Bestelako planeamendu-dokumentuekin arautu beharreko erabilera

Oro har, lurzorua baliabidea modu itzulezinean hipotekatzen duten erabilerearako, zuhurtzia handiena ezartzen da plangintzan, balio sektorial edo natural handieneko kategorietan. Erabilera horiek ez dira desiragarriak kategoria horietan, eta kasu batzuetan debekatuta daude, eta beste batzuetan, berriz, zaintzak ezartzen dira, hala eginez gero, alde aurretik beste aukera posible batzuk baztertu eta ingurumen-inpaktua eta nekazaritza eta basogintzako jardueran eragindako inpaktua zuzentzeko neurriak ezar daitezten. Balio txikiagoko kategorietan, azpiegitura- edo eraikuntza-erabilera gehienak onargarritzat jotzen dira, baina nekazaritza eta basogintza jardueraren gaineko eraginaren ebaluazioa ere agintzen da, ingurumenaren gaineko eraginaren ebaluazioen bidez. Nekazaritzako erabilera ia kategoria guztietan onartzen dira. Hala ere, zenbait kasutan ñabardurak egiten dira erabilera horiei lotutako praktika edo eraikuntza jakin batzuetarako.

Gainjarritako Baldintzak dituzten zonetarako, arau erregulatzaileei erreferentzia egiten dieten jarraibide batzuk ematen dira.

LPSak, gainera, jarduteko zenbait tresna jasotzen ditu, honako hauek, hain zuzen ere:

- Plan, programa eta proiektuen garapenak nekazaritza eta basogintza sektoreari eragindako afektazioa ebaluatzeko gida metodologikoa, plan eta proiektuen ingurumen-ebaluazioko prozeduretan nekazaritza eta basogintza lurzoruaren gaineko afektazioaren balorazioa errazteko.
- Landa-lurzorua kudeatzeko erakundeak. Sektorearen beraren barruan nekazaritza-lurzorua kudeatzeko egiturak sortzeko behararen aurrean planteatu dira, nekazaritza-

lurren funtsak eskuragarri jarritz, bai propioak edo jabeek aldi baterako lagata, bai lurralde-antolamenduko prozesuetan parte hartzeko, LPS honetan sartutako antolamendu sektorialeko gidalerroak eta arauak kudeatuz, plangintzan nekazaritza-aldagaiak kontuan har daitezten.

- Baso-Baliabideak Antolatzeko Planak (BBAP), 43/2003 Legean aurreikusitakoak, autonomia-erkidegoek ezaugarri geografiko, sozioekonomiko, ekologiko, kultural edo paisajistiko homogeneousak dituzten baso-lurraldeetan egin beharreko baso-plangintzako tresna gisa. Nekazaritza eta Basozaintzako LPSak automatikoki sartuko ditu BBAPen edukietan, horiek onartzen direnean, eta haien xedapenak onartuko ditu.
- Natura-intereseko espazioen antolamendua, hasiera batean orientabide gisa mugatuta daudenak eta lurralde- edo hirigintza-plangintzak egokitu ditzakeenak.

4.4. ZALLA ETA IBAIEN ETA ERREKEN ERTZAK ANTOLATZEKO LURRALDE-PLAN SEKTORIALA (ISURIALDE KANTAUARIARRA)

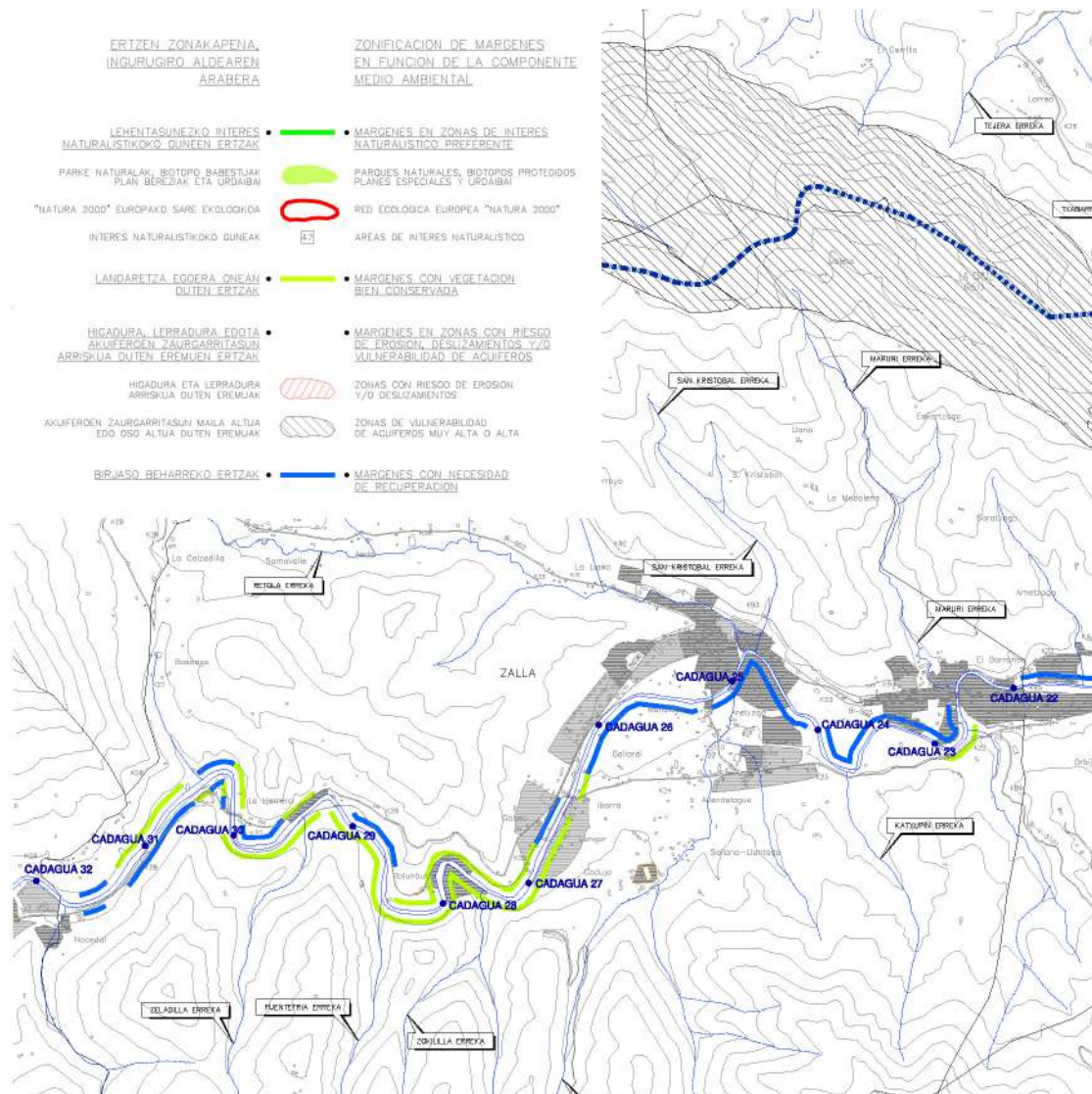
Eusko Jaurlaritzaren Kontseiluaren abenduaren 22ko 415/1998 Dekretuaren bidez onartu zen behin betiko, eta 1997ko LAGen 8. kapituluaren horri buruz egindako zehaztapenak garatzeko idatzi zen. Azaroaren 19ko 449/2013 Dekretuaren bidez, Lurralde Plan Sektorialaren aldaketa bat onartu zen, besteak beste, Lurralde Plan Sektorialaren dokumentuan lurzorua erabiltzeko irizpide berriak sartzeko, uholde-arriskuaren mailaren eta azterlan berrien ondoren egindako uholde-arriskuaren mapa berrien arabera.

Zallako udalerrri osoa Kadagua ibaiaren arroaren barruan dago, 483,1 km²-ko hedadura du, eta Euskadiko arrorik handienak (Oria, Nerbioi, Ibaizabal eta Zadorra) baino ez ditu gainditzen; beraz, Kadagua leku nabarmenean dago neurriei dagokienez. Zallako udal-mugaratean Kadagua elikatzen duten errekek ere garatzen dira, hauek nabarmenenak izanik; ezkerrean Erretola, San Kristobal eta Maruri, eta eskuinaldean Zeladilla, Fuentefría, Zokulla, Calleja, Sollano eta Katxupin.

Arroaren eskema morfologikoak erakusten du nola dagoen mugatuta Gorobel mendilerroaren ertz lauaren (Gaztelako goi-lautada hasten den tokia), Ordunteko mendien bizkarrezurraren eta haren inguruen ipar-mendebaldetik eta Ganekogorta-Goikogana sistemaren artean, Gorbeiaiko ekialdeko tolesturaren hondar gisa, eta Nerbioi ibaiaren arro nagusiranzko bidea irekitzen da Eortzako gainen artean. Nolabaiteko garrantzia duen urtegi bakarra (22 Hm³) Ordunte da, 50 km² inguruko arroko urak biltzen dituen gaztelar lurraldean.

Kadagua ibaiaren euskal tarteak, oro har, zeharkako ebakidura estua du, zati handi batzuk ahokatuta ditu eta eremu zabalago batzuk baino ez ditu, hala nola Arangurengo ibarrak (Zallan) eta Sanchosolo; Herrerías ibaiak, berriz, zabaltasun handiagoa du eta hedadura jakin bateko lautadak eskaintzen ditu Gordexolan (Ibarra, Molinar, Zubieta) eta, batez ere, Kadaguarekin lotzen den gunean, Sodupen.

Arro horren eskema funtzionalak bi erritmo desberdin ditu. Beheko zatian, ez da bereizten Bilbokoak markatzen duenarekin, baina Zalla-Balmaseda artean bi jarduera-polo dituen ardatz bat sortzen da, lan-, merkataritza- eta gizarte-mugimendu gehiena hartzen duena eta ia eskualde izaera hartzen duena.

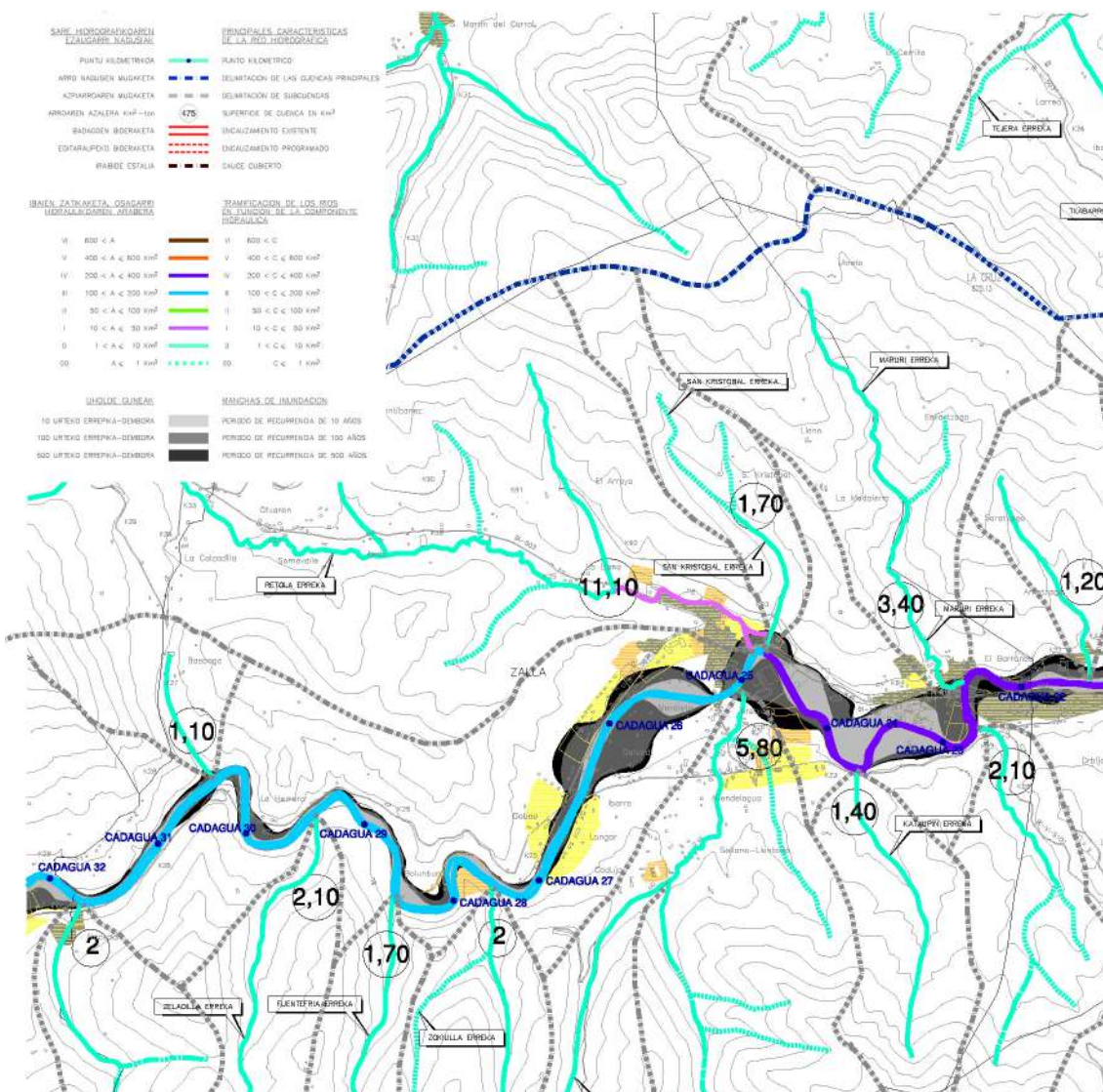
Ibaien eta erreken ertzak antolatzeneko LPS: Isurialde Kantauriarra (Bizkaia). Ingurumen-osagaia. Kadagua ibaia Zallako igarobidean.

LPS honen funtsezko proposamenetako bat ur-ibilgu guztiak arazo homogeneoko tartean arabera banatzea eta hiru osagaien azterketan oinarrituta zonakatzea da: **Ingurumenekoa, Hidraulikoa eta Hirigintzakoa.**

Osagai bakoitzaren eta ezarritako izapidetze eta zonakatzeen arabera aplikatzen da araudia.

Planaren helburu nagusia da hiru osagaietako bakoitza neurri egokian integratzea, haranen hondoan dauden lursailen hirigintza-potentziala uholdeen ondoriozko arazo hidraulikoekin eta ibaiertzen baldintza naturalen zaintzarekin bateragarri eginez.

Ingurumen-Osagaiaren arabera, planak lau eremu bereizten ditu berariaz: Lehentasunezko Interes Naturalistiko Zonetako Ertzak, Ongi Kontserbatutako Erriberako Landaredia duten Ertzak, Higadura-Arriskua, Akuiferoen Deslizamendua eta/edo Kalteberatasuna duten Eremuetako Ertzak eta Leheneratzeko Beharra duten ertzak.

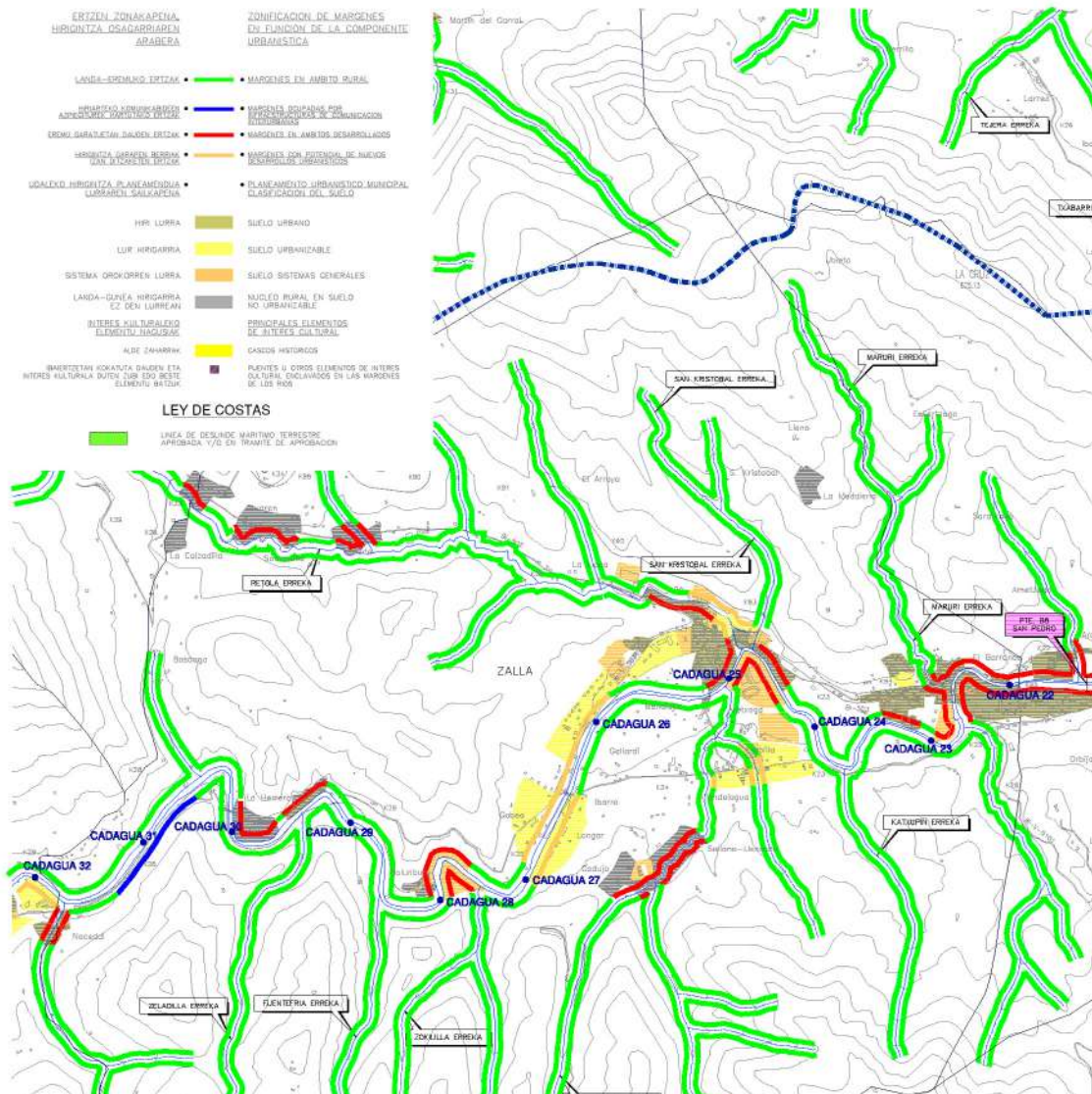

Ibaien eta erreken ertzak antolatzeko LPS: Isurialde Kantauriarra (Bizkaia). Osagai Hidraulikoa. Kadagua ibai Zallako igarobidean

LPSk Kadagua ibaian adierazten duenez, jatorrizko landareditik loturarik gabeko iriak baino ez dira geratzen, eta artadi kantauriarren kasuan atzerakada handia izan dute 1989-90eko suteen ondoren; aldiz, pinu insigne sail industrialek (eta azkenaldian eukalipto globulus) horiek jasateko gai den azaleraren %75 baino gehiago okupatzen dute, eta Arangurengo paperfabriken inguruan apea-gune kontsumitzaile bat sortzen da, Tolosakoak Orian edo Durangokoak Ibaizabalen duenarekin konpara daitekeena.

Zallatik igarotzean, ibaiak kontraste nabarmeneko ibar-eremu bat zeharkatzen du; izan ere, La Herrera bezalako eremuak konbinatzen ditu, Balmasedarekiko udal-mugan, non ibaiak ia ahokatuta igarotzen den, Ibarra edo Aretxaga eremuekin, alubioi-kumuluz estalitako ibar handi samarrekin. Bere **ingurumen-osaeraren** eremuan, errealitate bat da, gaur egun, **Kadagua ibaiak degradatuta dagoela prozesu antropikoen ondorioz**, batez ere industriak eta hirigintza modernoak ibaiertzak okupatzearen ondorioz, eta horrek, logikoki, kalitatearen galera progresiboa eragin du.

Ibaien eta erreken ertzak antolatzeneko LPS: Isurialde Kantauriarra (Bizkaia). Hirigintza-osagaia. Kadagua ibaia Zallako igarobidean

Osagai hidraulikoaren arabera, Planak ibaiak eta errekek mailatan adarkatzen ditu, 1 eta 10 km²-ko azalerako ibaiadar-arroa duten erreketatik hasi eta 600 km²-tik gorako ibaiadar-arroa duten ibai-zatietaraino, eta Kadagua ibaiari dagokio ondoren zehazten dena:

- **V kategoriako zatiak (400 < C < 600 Km²):** Kadagua, 0 km-tik 14,6 km-ra. (Izalderekin elkargunea).
- **IV. kategoriako zatiak (200 < C < 400 Km²):** Kadagua, 14,6 km-tik 24,7 km-ra. (San Kristobal errekekarekin elkargunea).
- **III. kategoriako zatiak (100 < C < 200 Km²):** Kadagua, 24,7 km-tik 36 km-ra (EAEko muga)

Azkenik, **Hirigintza Osagaiaren** arabera, Planak lau eremu bereizten ditu: Landa Eremuko Ertzak, Hiriarteko Komunikazio Azpiegiturek okupatutako Ertzak, Eremu Garatuetako Ertzak eta Hirigintza Garapen Berrietarako Potentziala duten Eremuetako Ertzak.

Kadagua ibaiaren ertzek, Zallatik igarotzean, eremu garatuetako Ertzak dituzte batez ere, baina baita landa-eremuko ertz batzuk eta Garapen Berrietarako Potentziala ere.

Udal-plangintzak lurzoru urbanizaezinako ibilgu-ertzetan azaleko urak babesteko lurzoru urbanizaezinaren kategoria ezarri behar du, LPStik eratorritako eremuekin, eta, gainera, haren irizpideak jaso behar ditu ibilguen alde bakoitzean 100 metroko zabalerako banda baten gainean.

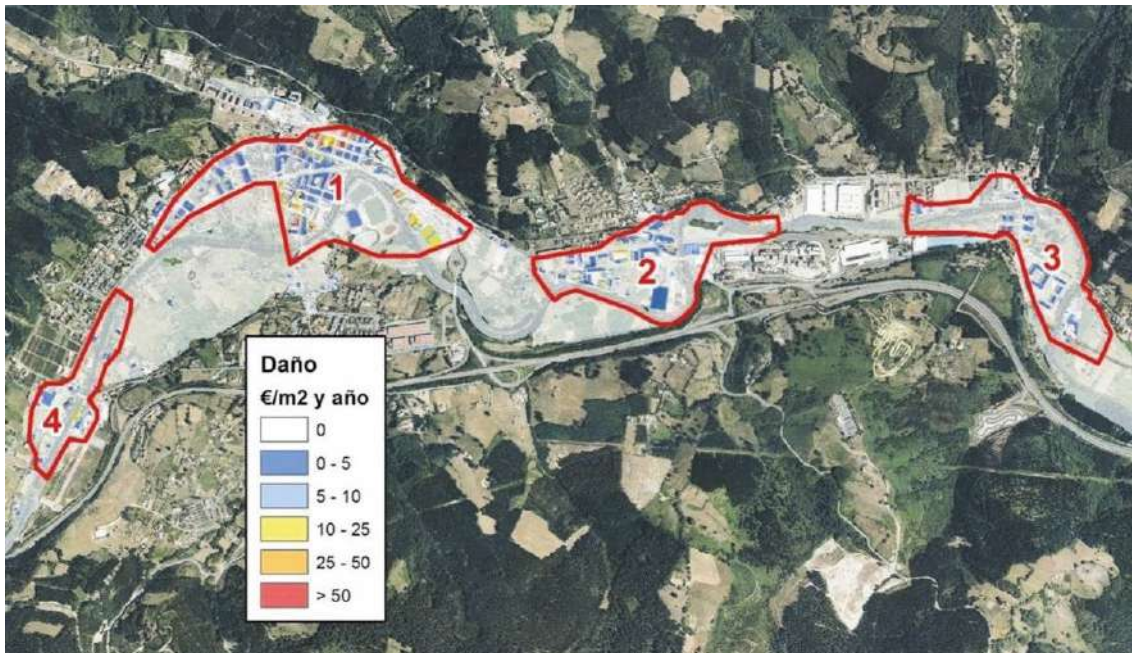
Garatutako Eremuetako Ertzetan, irizpide orokorra da ibaia nola den kontuan hartzea, hiri-paisaiaren konfigurazioan garrantzi handiena duen elementutzat eta natura-ingurunea hirien barruan integratzeko bide pribilegiatutzat. **Zallaren kasuan, garapen berrietarako eraikuntzaren gutxieneko atzerapenak koadro hau beteko du:**

Ibilgu-tarteen mailak	Eraikinaren gutxieneko atzerapena, metroan	
	Mugaketa-lerroa edo bideratze-lerroa zehaztuta dutenak (metroan)	Mugaketa edo bideratze definituko lerrorik gabe (metroan)
VI	15	30
V	15	25
IV	15	22
III	12	16
II	10	14
I	10	12
0	10	12

Hirigintza-osagaiaren arabera **landa-eremuko ertztzat hartzen diren ertzetan, ibilgu publikoaren muga-lerroarekiko 50 metroko gutxieneko atzerapena errespetatu behar da nahitaez, ibaiadar-arroa 100 km²-tik gorakoa duten ibai-tarteak direlako (III. eta IV. mailak). Osagarri gisa, ibilguen alde banatan 100 metroko zabalera duen banda batean, lurzoru urbanizaezinaren berezko eraikuntzak, jarduerak eta lurzoru-erabilerak baino ez dira baimenduko.** Gainera, ez da trazaduraren zuzenketa artifizialik egingo, **agintaritzza hidrauliko eskudunak uholdeak prebenitzeko edo obra publikoak eraikitzeke beharrezkotzat jotzen dituen esku-hartzeak izan ezik.** Ertz horiek hirigintzako garapen berrietarako potentziala duten ertztzat hartuko dira, horien gainean lurzorua hiri-lurzoru edo lurzoru urbanizagarri gisa birsailkatzen denean, hirigintza-garapenari ekiteko.

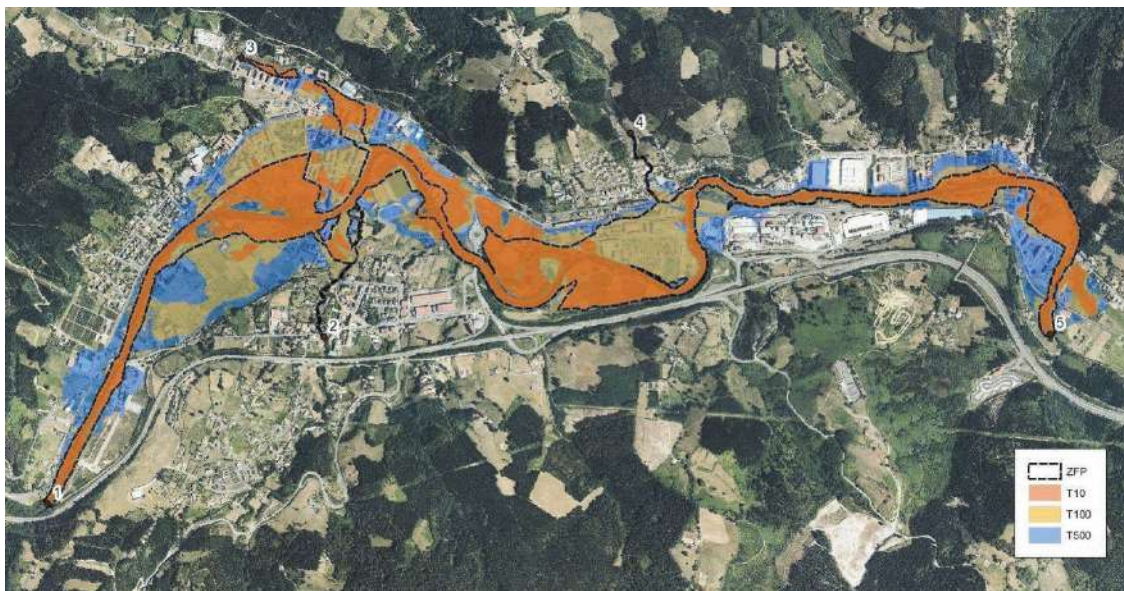
Hirigintzako Garapen Berriak izan ditzaketen Eremuetako Ertzen kasuan, eraikuntzaren atzerapenatarako araudi bat planteatzen da, ibaiertzeko landaredia babesten laguntzeko eta, hala badagokio, uholdeen aurrean babesteko beharrezkoak diren bideratze-obren bideragarritasuna bermatzeko. Eraikuntzarako eta urbanizaziorako gutxieneko tarteak garatutako eremuen ertzetan baino zorrotzagoak dira, eta 26-30 eta 11 (16) -15 (20) metroan ezartzen dira, hurrenez hurren, III-IV. mailako ibilgu-zatietarako. Ibilgu publikoaren muga-lerroaren eta urbanizazioaren gutxieneko atzerapen-lerroaren arteko lurzoru-azalera espazio libreen tokiko sistema izan daiteke, eta espazio libreen lagapenatarako estandarren ondorioetarako zenbatu ahal izango da, Lurzoruaren Legearen Plangintzako Erregelamenduaren Eranskinean (espazio libreen zuzkidura publikoen L2/2006 sistema) definituta.

Hasieran iragarri zen bezala, ia hamarkada bat geroago, LPSa indarrean sartu zenetik, Eusko Jaurlearitzako Ingurumen eta Lurralde Antolamendu Sailak beharrezkotzat jo zuen plana aldatzea, LPSren dokumentuan honako hauek sartzeko: **lurzoruaren erabilera-irizpide berriak, uholde-arriskugarritasunaren mailaren arabera, Uren Zuzendaritzak egindako uholde-arriskuaren mapa berriak**, Natura 2000 Sarearen barruan BIL izendatutako ibai-espazioen berariazko erregulazioa, eta espazio horien identifikazio eta kokapen planimetrikoa, Biodibertsitaterako eta Ingurumen Partaidetzarako Zuzendaritzaren jarraibideen arabera, bai eta LPSaren edukiak homologatzea ere, Europar Batasunaren 2000/60/EE Uraren Esparru Zuzentarauko eta Eusko Legebiltzarraren Uren 1/2006 Legeko xedapenei dagokienez (LPS indarrean sartu ondoren onartu ziren).

Zalla. Uholdeengatik aurreikus daitezkeen kalteak. Iturria: Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrografikoko Espainiako zatiaren Uholde Arriskuak Kudeatzeko Plana.

Zallan Uholde Arrisku Handiko Eremu bat (UAHE) identifikatzen da, ES017-BIZ-6-1 ZALLA-GÜEÑES kodearekin identifikatua, 9,42 km-ra iritsiko litzatekeena, eta batez ere Kadagua ibaiari eragingo liokeena, baina baita Erretola, Sollano eta Maruri ibaiadarrei ere. UAHE hori **I. Taldeari atxikitzen zaio, hau da, egiturazko babes handiena dutenei, arriskuak oso handiak direlako edo katastrofikoak izan daitezkeen kalteak.**

Zalla. Lehetasunezko fluxu-eremua eta uholde-arriskua 10, 100 eta 500 urteko itzulera-aldietan. Iturria: Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrografikoko Espainiako zatiaren Uholde Arriskuak Kudeatzeko Plana.

4.5. ZALLA ETA KANTAURI EKIALDEKO DEMARKAZIO HIDROGRAFIKOAREN ESPAINIAKO ZATIAREN UHOLDE-ARRISKUAK KUDEATZEKO PLANA. 2015-2021.

2016ko urtarrilaren 15ean, 20/2016 Errege Dekretuaren bidez, Kantauri Mendebaldeko Demarkazio Hidrografikoaren eta Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrografikoaren Espainiako zatiaren uholde-arriskua kudeatzeko planak onartu ziren.

Planaren helburu nagusia da Kantauri Ekialdeko Demarkazio Hidrografikoaren lurralde-eremuan jarduera ordenatu eta lehenetsien multzo bat zehaztea eta justifikatzea, uholdeek giza osasunean, ingurumenean, kultura-ondarean, jarduera ekonomikoan eta azpiegituretan dituzten ondorio kaltegarriak murrizteko uholde-arriskuko potentzial nabarmenarekin identifikatutako eremuetan.

Arrisku-eremu bakoitzerako (UAHE), plana aplikatzeko aukerarik onena ebaluatzen da (6 urte), horretarako dauden aurrekontu-mugak eta erabilgarri dauden funtsak eraginkortasunez aplikatzeko beharra kontuan hartuta. Ondorioz, neurrien tipologiari, entitateari eta eremu geografikoari buruzko erabakiek kontuan hartzen dituzte horien ezarpenarekin lortu nahi diren onurak eta horretarako behar den inbertsioa, eta horiek gauzatzeko arduraren duten administrazioak eta finantzatzeko modua identifikatzen dituzte. Gainera, honako alderdi hauek barne hartzen dituzte: uholdearen hedadura, ebakuazio-bideak eta atxikitze ahalmena duten eremuak, alubioi-lautadak, ingurumen-helburuak, lurzoruaren eta uraren kudeaketa, lurralde-antolamendua, lurzoruaren erabilera, naturaren kontserbazioa eta portuko nabigazioa eta azpiegiturek.

UAKPak uholde-arriskuaren kudeaketaren alderdi guztiak hartzen ditu bere baitan, eta prebentzioan, babesean, prestakuntzan eta berreskuratzean/ebaluazioan jartzen du arreta, uholdeen aurreikuspena eta alerta goiztiarreko sistemak barne, kontuan hartuta aintzat hartutako arro edo azpiarro hidrografikoaren ezaugarriak. Hala badagokio, honako hauek sartzen dira: lurzoruaren erabilera jasangarriko praktiken sustapena, arroen leheneratze hidrológico-agroforestalerako neurriak, uren atxikipena hobetzea eta uholde-kasuan eremu jakin batzuen uholde kontrolatua.

Zallak Uholde Arrisku Handiko Eremua (UAHE) dauka, kode honekin: ES017-BIZ-6-1 ZALLA-GÜEÑES. Oro har, uholde-eremuek ubide nagusiaren (Kadagua) edukiera gaintzen dute. Gainera, xafla-kota gorago dago, presa txikiak eta zubiak daudelako. Lehen gainezkatzek 10 urtetik beherako errepikatze-denboretan gertatzen dira, berdeguneak, belardiak eta baratzeak urez beteta. Uholde-lautaden edukiera galtzea ez du xurgatzen ibilgu nagusiaren husteko ahalmenak. Uholde orokortuaren errepikatze-aldia 25 urtekoa da. Zallako udal-mugartean, uholde-lautada osoa hartzen da Kadagua ibaiaren zenbait zatitan, UAHEaren eremuaren barruan. Batez ere Kadagua ibaiari eragiten dio, baina baita Erretola, Sollano eta Maruri ibaiadarrei ere. **UAHE hori I. taldekotzat hartzen da, hau da: oso arrisku handikotzat edo katastrofikoak izan daitezkeen kaltetzat, gertatzeko probabilitate txikia duten gertaeren kasuan.**

Aipatutako UAHE horren identifikazioa Uholde Arriskua Kudeatzeko Planean honako hau da:

COGIGO: E5017-BIZ-6-1 DENOMINACIÓN: ZALLA-GÜENES

UBICACIÓN: Cantábrico Oriental

U.H: Ibaizabal

Cursos fluviales: Kadagua, Sollano, Errestola, Anauri

T.H: Bizkaia

Municipios: Zalla, Güenes

Núcleos urbanos: Almetziz, Sollano Llanada, Aranguren, La Herrera, Güenes

ÁMBITO				
Flujo	Cauce	X	Y	
1	Kadagua	492033	4782706	
2	Sollano	482133	4782563	
3	Errestola	488872	4782867	
4	ANUR	492204	4782917	
...	...	...	...	...
FIN				
Flujo	Cauce	X	Y	
5	Kadagua	492192	4782866	
...	...	...	...	...
Longitud		9,4 km		

DELIMITACIÓN DE ZONAS INUNDABLES

PLAN DE GESTIÓN DEL RIESGO DE INUNDACIÓN DE LA PARTE ESPAÑOLA DE LA DEMARCACIÓN HIDROGRÁFICA DEL CANTÁBRICO ORIENTAL. DIAGNÓSTICO DE LA SITUACIÓN ACTUAL - ARPSI DE ZALLA - GÜENES

TOPOGRAFÍA Y SATIMETRÍA

Modelo Digital del Terreno de 2002 (formato UTM), resolución de píxel 1 m con precisión en cota de 15 cm con levantamiento fotogramétrico específico (proyecto) e imágenes de 2012. Nuevos levantamientos y alturas de vértices al T.I.U.

HIDROLOGÍA

Caudales obtenidos a partir del Anexo del Plan Hidrológico Norte II (U.I. 1074)

CAUCE	PK Inicial	PK Final	MCQ	Q10	Q100	Q3000
SOLLANO	0+736	0+800	11	37	51	66
SOLLANO	0+472	0+600	11	37	51	66
ERRESTOLA	0+025	0+000	31	90	65	101
KADAGUA_A	0+567	0+443	200	527	469	522
KADAGUA_A	0+443	0+176	316	356	309	283
KADAGUA_A	0+176	0+000	316	375	329	292
ANUR_BI	0+000	0+000	3	11	21	32

HIDRÁULICA

Simulación en régimen estacionario, letra y 1 dimensión mediante software HEC-RAS. Rugosidad del cauce estimada según formación de Coahu y de Llanuras de Inundación en función del uso de suelo. Se han incorporado el cálculo 22 puentes y 3 azudes.

RESUMEN DE RIESGOS

Nº de habitantes que pueden verse afectados dentro de la zona inundable	133 habitantes	
Daños económicos medios esperados en zona inundable	1.500.000 €/año	
Vías de comunicación afectadas	T100	B1302, B1303, B1304, B1305, FEVE
	T1000	D1302, B1303, B1304, FEVE
	T3000	B1302, B1303, B1304, FEVE

Riesgos ambientales dentro de la zona inundable

Interferencias con Registros de Zonas Protegidas del Plan Hidrológico

Otros Elementos

DIAGNÓSTICO DE LA SITUACIÓN ACTUAL

Prioridad: Grupo 1

Causas de la inundación: Una causa general, la causa del desbordamiento está relacionada con la superación de la capacidad del cauce principal por las causas de afluencia. Existen además sobreelevaciones de la cota de terreno causadas por la existencia de azudes y puentes.

Objetivo de defensa: 1100

MECANISMO DE INUNDACIÓN

DESCRIPCIÓN GENERAL DE LA PROBLEMÁTICA

Los primeros desbordamientos se producen para períodos de retorno muy inferiores a 10 años de periodo de retorno anual de zona urbana, prados y bosques. (Punto A) hasta en el caso de inundación.

Las llanuras de inundación en Güenes se ven interrumpidas por los ferrocarriles del ferrocarril y de la carretera Güenes-Zalla, así como mano de intervención que delimita las PIZAS. La pérdida de capacidad de las llanuras no se acompaña por la capacidad de drenaje del cauce principal. En la zona conurbada con menor de homogeneidad se observa el río sobreelevando la lámina.

Agua abajo de Aranguren, existe un artificial sujeción que restringe el ancho natural del cauce. Agua abajo del caudal de Aranguren, la obra tiene una falta de sección de cauce. Las márgenes están controladas por edificios y zonas industrializadas que causan obstrucción por los puentes del ferrocarril, para averías superiores al período de 50 años. La producción del tránsito del agua es mayor, de manera que parece ser una zona de sedimentación de materiales. Existe una vía de flujo más o menos paralela a la capacidad de la márgenes siguiendo hacia el núcleo urbano de Aranguren. Las vertientes del río caen en el cauce de Aranguren en Zalla y en Güenes. El puente del Charco construye para T50 y de Aranguren para T50/T100.

El período de retorno de inundación generalizada, en la zona se ocupa la totalidad de la llanura de inundación en ciertos tramos del río Kadagua dentro del ámbito de la ARPSI en el T.M. de Zalla, en de 25 años. En el caso de Güenes, el período de retorno de inundación generalizada es 500 años.

La estación de aforo asociada al ARPSI es Aranguren (CUC1), situada en el municipio de Almetziz en el T.M. de Zalla.

PRIMEROS DESBORDAMIENTOS

Punto 1: Río Kadagua WUI fuertes en el barrio de Mendizola, Zalla.

Punto 2: Río Kadagua WUI fuertes en el barrio de Ojibar, Zalla.

Punto 3: Río Errestola WUI en la calle José Etxebarria, Zalla.

Punto 4: Río Kadagua WUI entre la Calle Perantzi y el cauce, Güenes.

Punto 5: Río Kadagua WUI prado cerca de la calle Enkarterri.

PUNOS DE INTERÉS Y PRINCIPALES OBSTRUCCIONES

Punto A: río Kadagua, puente Enkarterri

Obstrucción A: La diferencia de cota de la lámina de agua, de 0,56 m, es debido a la existencia del puente de la calle Enkarterri-Estación en Güenes. Al eliminar el puente se reduce el cauce en 0,56 m.

Punto B: río Kadagua, puente del ferrocarril

Punto B: Los puentes del ferrocarril, en Aranguren y el ancho insuficiente del cauce genera sobreelevaciones. La diferencia de cota de la lámina de agua debido a la existencia del primer puente del ferrocarril, de 1,45 m, se reduce al eliminarlo en 1,25 m.

PLAN DE GESTIÓN DEL RIESGO DE INUNDACIÓN DE LA PARTE ESPAÑOLA DE LA DEMARCACIÓN HIDROGRÁFICA DEL CANTÁBRICO ORIENTAL. DIAGNÓSTICO DE LA SITUACIÓN ACTUAL - ARPSI DE ZALLA - GÜENES

Punto C: río Kadagua, puente del Charco

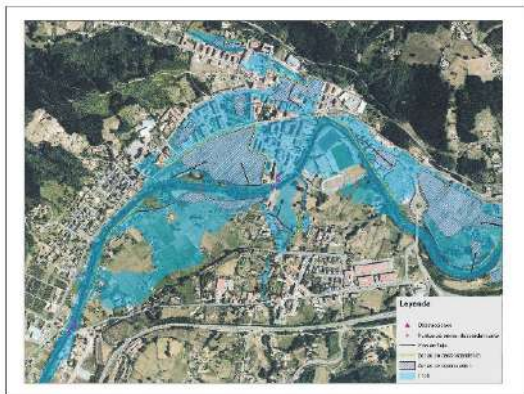
Obstrucción C: El puente de El Charco genera una obstrucción para T100 que supone un cauce de lámina de agua de 1,20 m. Al eliminar el puente, el sello se reduce a 0,25 m.

Punto D: río Kadagua, puente Izquierda

Obstrucción D: El puente de Ibañeta genera una obstrucción para T100 que supone un cauce de lámina de agua de 0,94 m. Al eliminarlo, el sello se reduce en 0,94 m.

MAPA DE SITUACIÓN

PATRIMONIO CULTURAL				
Patrimonio arquitectónico:				
UTM X	UTM Y	DENOMINACIÓN	PROTECCIÓN ACTUAL	PROTECCIÓN PROPUESTA
492430	4784561	Casas baracas	-	Inventariable
49069	4784745	Palacio-casa del Marqués de Murga	-	Inventariable
488607	4783759	Caserío Barrio 13	-	I
488132	4783193	Caserío Cebeo	-	I
Patrimonio arqueológico:				
UTM X	UTM Y	DENOMINACIÓN	PROTECCIÓN ACTUAL	PROTECCIÓN PROPUESTA
486115	4784743	Casa-torre de Murga	Presunción Arqueológica	-
483319	4784723	Casa-torre de Torramona	Presunción Arqueológica	-
489350	4784207	Casa-torre de Mandaca	Presunción Arqueológica	-
486175	4783320	Casa-torre de Cebeo	Presunción Arqueológica	-

PRINCIPALES CONDICIONANTES AMBIENTALES	
ESPACIOS Y ESPÉCIES PROTEGIDOS	
<ul style="list-style-type: none"> El río Kacagua es Área de Interés Especial para el patrimonio europeo (Área de Interés Especial) El ARPS se clasifica como Área de Interés Especial para las aves migratorias (Área de Interés Especial) Murciélagos mediterráneos de herradura (Myotis myotis) Murciélagos de Geoffroy (Myotis myotis) Murciélagos de cuerno (Myotis myotis) Murciélagos grandes de herradura (Myotis myotis) 	
OTROS VALORES AMBIENTALES RELEVANTES	
<ul style="list-style-type: none"> Las plantas de río Kacagua (Artemisa, Salvia, Lavandula, etc.) son especies de interés especial (Categoría VU) y los valores ecológicos de mayor valor serán las masas de vegetación de ribera que conserven en mejor estado, y que puedan caracterizarse como zonas de alta biodiversidad. El PIR con los canales diversos tramo del río Kacagua como Zona con Vegetación de Interés Comunitario (ZNIC) Las estaciones de muestreo de la Red de Control de aguas en ríos KA0316 (Río de Edozain), KA0317 (Río de Edozain) y KA0318 (Río de Edozain) 	
RIESGOS AMBIENTALES	
<ul style="list-style-type: none"> Existen potencialmente contaminados el área del río Kacagua como ARPS, aunque en su perímetro, total o parcialmente, 32 parcelas incluidas en el Inventario de emplazamientos que suponen o han supeditado actividades potencialmente contaminantes del suelo¹, elaborado por I+D+i. 	

¹ Decreto Real 146/2004, de 18 de junio, por el que se aprueba el Plan de Gestión del riesgo europeo, sus áreas afectadas (Anexo 1, 176), en el TBO, como especie.

I. Taldeko UAHEen kasuan, Uholde Arriskuak Kudeatzeko Planaren barruan, babes-neurri estrukturalak aztertu dira.

Horretarako, irizpide orokor eta helburu gisa, alde batetik, konponbideak ekosisteman duen inpaktu globala murriztea, eta, bestetik, ikuspegi ekonomikotik eraginkorrenak diren neurriak hartzea izanik, behin babesaren itzulera-aldia ezarrita, apurka-apurka jarduerak txertatuz joan dira, hain oldarkorrak ez diren etatik (oztopoak kentzea eta ertzeko babesak) ingurumen-inpaktu eta kostu ekonomiko handiena dakartenetara (ahalmen hidraulikoa handitzea). Ahal den neurrian, ingurumenaren aldetik bateragarriak diren diseinuetara jotzen da, eta modu selektiboan jarduten da espazioan, ahalik eta esku-hartze txikienarekin eskatutako babes-maila lortzen dela bermatzeko.

Gainera, balizko defentsa-aukerak aztertzen hasi aurretik, uholde-mekanismoaren karakterizazioari ekiten zaio. Mekanismo horrek gainezkatzeko-puntuak, oztopo nagusiak, fluxu-bideak eta abar identifikatzen ditu, eta, horrela, UAHEaren problematika ezarri eta neurri eraginkorragoak planteatzen dira.

Aplikaturako inbertsioaren emaitza maximizatzeko helburuarekin, arazoarekiko hurbilketa honako etapa hauetan egin da:

- Babes-birgertatze-aldia aukeratzea
- Esparruen definizioa
- Balizko defentsa-obren azterketa
- Soluzio optimoaren aurretiazko aukeraketa

Logikoa denez, proposaturako irtenbideak alde aurretikoak dira nahitaez, eta erakuntza-proiektuetan sakon garatu beharko dira, aurreikusitako obren konfigurazioan aldaketak ekar baititzakete.

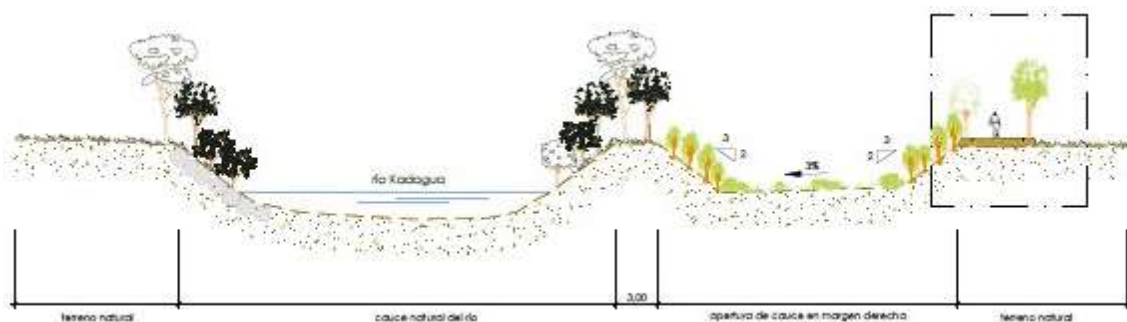
UAHE bakoitzean aukera egingarri gisa proposatzen diren jarduketan ezaugarrien hurbilketa bat jasotzen da, plangintzaren une honetan posible den arte eta balizko esku-hartzeen tipologiak ahalbidetzen duen arte. Hurbilketa horren helburua, espero daitezkeen ingurumen-eraginaren eta kostuen eta errentagarritasunaren aurretiazko azterketa bat ere barne hartzen duena, plangintza-maila horretan inbertsioak lehenestea kalkulatu ahal izatea baino ez da. Jakina, ez azterketa ekonomikoak, ez eta, are gutxiago, aukerek ingurumenean duten eraginak ere, ez dute ordezkatzeko, inola ere, aplikatzekoak diren araudi guztietatik proiektuetan eta horien administrazio-izapidetzean egin beharrekoa.

Kasu guztietan, proposatu beharreko azken neurrien gutxi gorabeherako hautaketa horren aurretik, irizpide anitzeko azterketa bat egin da, honako hauek biltzen dituen:

- **Obraren errentagarritasun ekonomikoaren zenbatespena:** uholdeei buruzko Europako Zuzentarauaren 7. artikulua ezartzen du uholde-arriskuaren kudeaketa egokia hori murrizteko kostuak eta espero diren onurak kontuan hartuta egin behar dela. Ondorioz, desiragarriagoak dira inbertitutako euro bakoitzeko espero diren kalteak gehiago murriztea dakarten konponbideak. Alderdi hori ebaluatzeko, aukera bakoitzaren onura/kostu indizeak eta VAN indizeak lortu dira.
- **Ingurumenean izan dezakeen eraginaren zenbatespena:** obrek ingurumenean, osagaietan, izan dezaketen eragina kalkulatzeko, a priori inpaktu txikiena eragiten zuten konponbideak lehenetsi dira. Gainera, aurreikusitako neurri guztiak bateragarriak izango lirake plangintza hidrológicoan jasotako ur-masetarako ingurumen-helburuekin, eta ingurumen-arloan indarrean dagoen legeria errespetatzen dute.
- **Hirigintzako integrazioa:** obra berriak hiri-bilbean integratuta geratzen dira, ahal den neurrian erabilera finkatuak birkokatzea saihestuz, dauden zerbitzuak mantenduz eta mugikortasuna nabarmenki ez aldatuz.

Zallako UAHEaren kasuan, Kadagua ibaia Mimetiz parean uholdeetatik babesteko proiektu bat egin da. Funtsean, honakoan oinarritzen da:

- Charco zubiaren ordezkio hidrauliko handiagoa duen zubia jartzea, alboko eraikinari eragin gabe. Zehazki, 41 metroko argia duen zubi berri bat, ibilguan euskarririk ez duena.
- Zubi berri bat eraikitzea, ibilguan euskarririk gabe, kiroldegira sartzeko, eta eraikitako ur altuko ebaki edo kanal berria gurutzatzea.
- Kirol-instalazioen eta Aretxaga sektorearen artean ebaketa lehor bat edo deribazio-kanal bat sortzea, belodromoa okupatuz, ur altuetan ibilgu bikoitz gisa funtziona dezan. Ubide trapezoidala da, beheko uretan aisialdirako berdegune bat sortuko duena eta ur altuen emariaren zati handi bat hartuko duena.
- Charco zubitik gorako hustubidearen sekzioa handitzea, ibaiaren egoera onean dauden ibaiertzetan eragin nabarmenik izan gabe, eta, horrela, goiko urak zubiaren ingururaino hustea ahalbidetzea.

El Carmengo eremuko handitzearen sekzio tipoa.

Era berean, jarduketa-multzo honek aukera ematen du Lehentasunezko Fluxu-Eremutik eta El Carmengo Mimetizen dagoen lurzatia 100 urteko errepikatzeko-denborako uraldiari dagokion uholde-arriskutik askatzeko, bertan osasun-zentro publiko bat eraikitzea aurreikusita baitago.

Mimetizko jarduketa amaituta, Zallan Kadaguako uholdeei aurre egiteko babesak oraindik konpontzeke ditu Aranguren auzokoak.

4.6. ZALLA ETA HEZEGUNEEN ANTOLAMENDURAKO LURRALDE PLAN SEKTORIALA

2004an EAEko Hezeguneen LPS behin betiko onartu zen (uztailaren 27ko 160/2004 Dekretua), 2011n Hezeguneen Inbentarioa aldatu zen (2011ko maiatzaren 3ko Agindua), eta 2012an LPS aldatu zen (urriaren 30eko 231/2012 Dekretua).

LPSren helburu aitortua da hezeguneei, edo, oro har, ingurune hezeei, kostaldekoiei zein barrualdekoiei, behar bezalako babesa ematea, bai eta lurralde-antolamenduarekin bateragarria den tratamendu integratzailea ere, biosferaren ekosistema aberats eta berezietako bat eta, aldi berean, hauskorrenetako bat osatzen baitute.

LPSak 1997ko LAGen zehaztapenak garatzen ditu, Autonomia Erkidegoko hezeguneen inbentario eta sailkapen baten bidez, bai eta baimendutako edo debekatutako erabilera eta jardueren erregulazioa ere, antolamendu espezifikoaren xede diren hezeguneetako harrera-ahalmenaren arabera.

LPSak hiru multzotan sailkatzen ditu hezegunak:

- I. multzoa. LPS onartzen den unean Naturagune Babestu izendapenak eragindako hezegunak sartzen dira.
- II. taldea. Hirigintzako plangintza bereziaren bidez babestutako hezegunak eta LPSak berak zehatz-mehatz antolatutakoak sartzen dira.
- III. taldea: inbentarioan sartutako gainerako hezeguneei dagokiena, baita eremu artifizialei ere.

Zallan ez da identifikatu hiru taldeetako hezegunerik.

4.7. ZALLA ETA JARDUERA EKONOMIKOETARAKO ETA MERKATARITZA-EKIPAMENDUETARAKO LURZORUA SORTZEKO LURRALDE-PLAN SEKTORIALA.

Abenduaren 21eko 262/2004 Dekretuaren bidez onartu zen behin betiko, 1997ko LAGetako 9. kapituluko 5. paragrafoan ezarritakoa betetzeko, eta honako helburu hauek planteatzen dira:

- LAGen lurralde-antolamenduaren eredia sektoreka identifikatzea, jarduera ekonomikoetarako lurzorua hirigintza-erregulazioari dagokionez.
- Lurralde Plan Partzialak egiteko prozesurako koordinazio-tresna bat ezartzea.
- Jarduera ekonomikoetarako lurzoria sortzeko eragiketak programatzeko irizpide orokor batzuk adieraztea.
- Merkataritza-gune handien lurralde-antolamendua sistematizatzea.

Enkarterriko Eremu Funtzionalari dagokionez, honako hau planteatzen da:

a. **Antolamendu-irizpideak**

Eskualdeak geldialdi demografikoaren eta bultzada ekonomikorik ezaren panorama orokor bat aurkezten duela uste da, enpresen desagertzearen eta inbertsio alternatiboen gabezia islatu dena.

Sustapen aktiboko politika bat proposatzen da, ekimen publikoko eskualde-poligono bat sortuz. Komenigarritzat jotzen da **eskualdearen ekialdean kokatzea, Sodupe eta Gueñes artean**, eskualdearen eta Bilbo Metropolitarraren artean jarduerak erakartzeko gune gisa jarduteko.

b. **Lurzoruaren kudeaketa lurraldekoratzea.**

Eremu Funtzionala jarduera ekonomikoetarako lurzorua kudeaketa integraturako eskualdeko unitate gisa eratzen da.

c. **Lehentasunezko lokalizazio-jarraibideak.**

Enkarterriko Eremu Funtzionalako udalerrak honela sailkatzen dira:

- **Lehentasunezko interesa duten udalerrak:** Gueñes eta Zalla.
- Hazkunde ertaineko udalerrak: Balmaseda.
- Garapen txikiko udalerrak: Artzentales, Karrantza, Galdames, Gordexola, Lanestosa, Sodupe, Turtzioz.

d. **Sustapen-eremuak.**

Industria-enpleguaren defizita duten eskualde-buruak dinamizatzeko sustapen-eremuak: **Zalla-Gueñes Eremua.**

e. **Lurzoria publikoki sortzeko eragiketak.**

Enkarterriko Eremu Funtzionalan, **Sodupe eta Gueñes arteko ibar-zatian 25 eta 50 hektarea arteko eskualde-eskalako poligono berri bat sortzeko alternatibak kokapenari eta bideragarritasunari buruzko azterlan bat egitea** proposatzen da.

f. **Lurzorua kuantifikatzeko jarraibideak**

- A. Jardueran lehendik dauden jarduera ekonomikoko instalazioek okupatutako lurzoruen azalera: 85 ha.
- B. Eskaintza bideragarritzat jotako lurzoru libreen azalera. 0,50eko gutxitze-faktore bat aplikatzen zaio lurzoru libre kalifikatuaren guztizko eskaintzari: 60 ha.
- C. Planean aurreikusitako sustapen publikoko eragiketa berrien harrera xurgatzeko behar diren lurzoruei dagokien azalera, eragiketa horiek birkalifikatu behar badira indarrean dagoen hirigintza-plangintzan jasota ez daudelako: 20/50 ha.
- D. Planaren horizontean aurreikus daitekeen eskaria xurgatzeko behar diren lurzoru berriei dagokien azalera: 20/50 ha.

Enkarterriko Eremu Funtzionalaren kuantifikazio orokorra (A+B+C+D): 200/250 ha

Nolanahi ere, beharrezkoa da jarduera ekonomikoetarako lurzoruaren kuantifikazioari buruz aipatzea Lurralde Plan Sektorialean Eremu Funtzional bakoitzean aurreikusi beharreko jarduera ekonomikoetarako lurzoruaren eskaintza osoaren dimentsionamendu globalaren erregulazioa baino ez dela ezartzen. Hala ere, Lurralde Plan Partzialaren ondorengo zeregina izan behar du, eta, subsidiarioki, Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolamendurako Batzordearena, dimentsionamendu-jarraibide horiek Eremu Funtzionalako udalerrien plangintza orokor guztietara modu bereizian eramatea, eta lurralde-eremu osoan 16 urterako aurreikusitako espazio-erreserben bolumen globalaren banaketa haztatua egitea, denboran eta espazioan.

g. **Merkataritza-ekipamendu handiak arautzea**

7.2 epigrafeko argudioaren arabera, **Zalla B kategoriako eskualde-zentralitateko udalerritzat jotzen da**, Balmaseda eta Gueñesekin batera. Eremu Funtzionalako gainerako udalerririk C gisa sailkatzen dira. Gogoeta horiek kontuan hartu behar dira LPPan merkataritza-gune handiak aurreikusteko, kokatzeko eta dimentsionatzeko, komunikazio-sareekiko kokapen estrategikoaren, populazio-pisuaren, espazio-erabilgarritasunaren eta horrelako zentroak hartzeko hirigintza-egokitasunaren arabera.

B kategoriak eskualdeko zentralitatea esan nahi du, eta, horretarako, honako azalera-dimentsio hauek ezartzen dira establezimenduentzat:

- Plataforma zelaigunearen gehieneko azalera garbia: 40.000 m²
- Sabai eraikiaren gehieneko azalera: 13.000 m²

4.8. ZALLA ETA EAEKO TRENBIDE-SAREAREN LURRALDE-PLAN SEKTORIALA.

Otsailaren 27ko 41/2001 Dekretuaren bidez onartu zen behin betiko, eta lurralde-antolamendurako tresna da, 1997ko LAGek zehaztutako esparru orokorraren barruan, Euskal Autonomia Erkidegoan trenbide-sare osoa ezartzeko eta garatzeko jarduketak definitzen dituena, haiek eragindako lurzoruaren erabilerari buruzko zehaztapenekin hirigintza-planekin lotuz eta horiek gauzatzeko behar diren lurzoru-erreserbak egiteko aukera emanez. Beraz, bere zehaztapenak garatzeko behar den esku-hartze sektorial zein urbanistikorako erreferentzia gisa balio duen tresna planifikatzailea eta erregulatzailea da. Bilbo Metropolitarrako eta beste udalerrri batzuetako Trenbide Sarearen LPSaren aldaketa bat egin da otsailaren 22ko 34/2005 Dekretuaren bidez. Batez ere, metroaren linea berriak eta Euskotrenen linea bikoizteko lanak sartzeko.

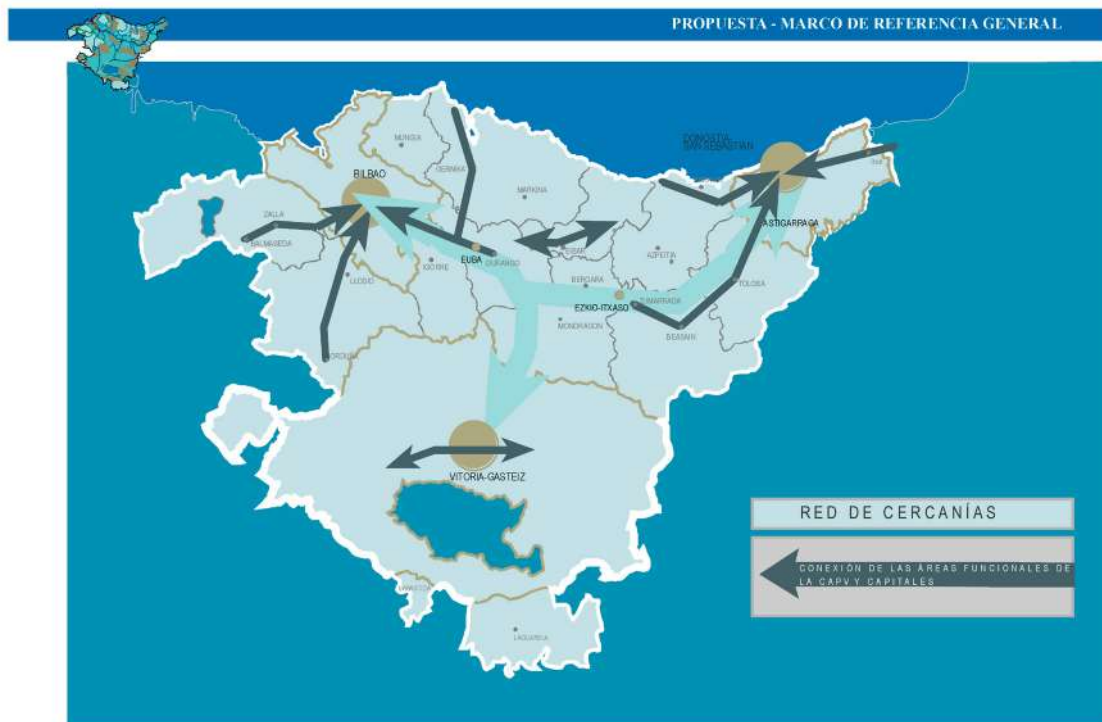
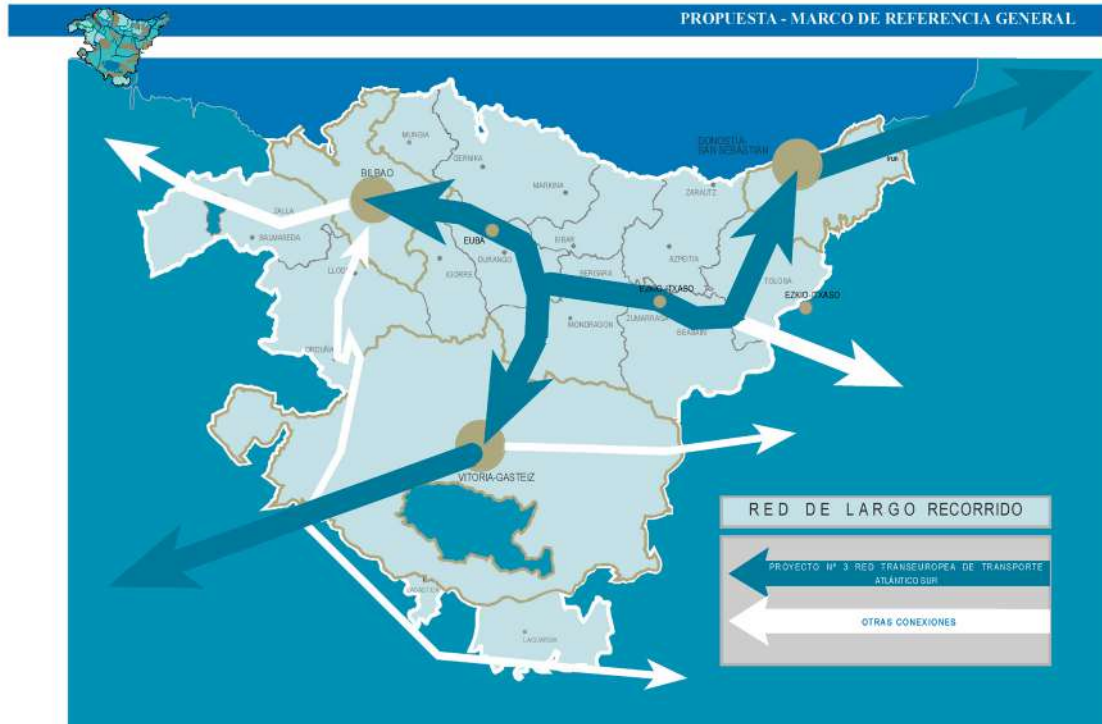
LPSean planteatutako trenbide-jarduketaren planteamendu estrategikoa honako puntu hauetan laburbil daiteke:

- Aldirietako garraio kolektiboaren zerbitzua sustatzea.
- Eskaintza handitzea hiri inguruko merkatuetan: hiriburuen ingurunea gero eta saturatuago dagoela eta, eskaria gehien dagoen tokietan kontzentratu nahi da zerbitzua.
- Trenbide-eskaintzaren kalitate-atalase egokiak ezartzea: harreman ertainetarako 30 minutuko gutxieneko tarteak ezartzea proposatzen da, eta hiri-inguruko harremanetarako 15 minutukoak, eskaintza-maila independente gisa, printzipioz; baina etorkizuneko protagonismoan oinarrituta lortu nahi den kalitatearekin koherenteak izanik.
- Eragin-eremua zabaltzea, kaptazio-arroa hobetuz: jarduketa kritiko gisa, geltokien eragin birtualeko erradioa handitzea planteatzen da, oinezkoen irisgarritasuna hobetuz, bizikletentzako irisgarritasuna sartuz eta tarifan arabera koordinatutako autobus biltzaileen bidez eskemak ezarriz.
- Salgaien trafikoa sustatzea: bikoizketak eta gurutzatzeak sartzeko, bidaiarien eta salgaien trafiko mistoari dagokionez sarearen funtzionaltasuna areagotzeko.
- Euskal intermodalitateko puntuetarako sarbidea: Bilbo, Pasaia eta Bermeoko itsas portuetarako sarbidea, bai eta Euskal Autonomia Erkidegoan jatorria/helmuga duten merkantzia astunak sortzeko guneetarako sarbidea ere, intermodalitate-puntuetara.

Trenbide Sarearen Lurraldearen Plan Sektorialaren xedea osatzen duten jarduketek, lurraldea egituratzen eta antolatzen duen elementu bati buruzkoak direnez, lurralde-izaera nabarmena eta udalerriaz gaindiko irismena dute ezaugarri. Administrazioei dagokienez, eta zehazki udalerriei dagokienez, zehaztapen horiek lotzen dituzte beren hirigintza-ekintza gauzatzean; bereziki:

- a. Lurzoruak plangintza orokorreko tresnetan zonakatzean eta kalifikatzean.
- b. Garapena antolatzeko tresnak eta Hirigintza-Proiektuak egitean edo onartzean.
- c. Hirigintza-exekuzioko tresnak formulatzean edo onartzean, bai eta Lankidetzako Hirigintza-Erakundeen eraketa onartzeko eta haien funtzionamendua babesteko ere.

- d. Lurzoruen erabilera- eta eraikuntza-Arauk eta -Ordenantzak egitean, horien hirigintza-sailkapena edozein dela ere; eta, zehazki, lerrokadurak eta atzeraemanguneak bezalako parametroak ezartzean.
- e. Hirigintzako kontrol- eta diziiplina-egintzetan.

EAeko Trenbide Sarearen LPS. Antolamenduaren ondoriozko eskema.

Enkarterriko Eremu Funtzionalaren kasuan, hauek dira aurreikuspenak:

- **Balmaseda-Zaramillo trenbidea bikoiztea.** Trenbidearen bikoizketa Arangurenetik Necedaleraino. Zallan, shaiesbide bat planteatzen da, egungo hiri-bilbean txertatuta afekzioak minimizatzeko asmoz. Zallan hasi eta herrigunetik irten arte, egun dagoen bidea bikoiztea aurreikusten da. Proposamen horri lotuta dago Mimetizen linearen hiri-integrazioa hobetzea.

Arangurenetik Mimetizerako bikoizketa azterketa-fasean dago.

- **Trenbide-sarearen tratamendua Mimetizen.** Mimetizko erdialdeko trenbide-trazadura tratatzea proposatzen da (lurperatzea edo lubakia). Trenbidearen bi aldeetan bizitegirako hiri-lurzorua dago, eta ahalik eta trenbide-pasagune gehien murrizten dira.
- **Bilbo-Santander Trenbide Sarea bultzatzea. Bilbo.** Santander trenbide-sarea sustatzeko eta bultzatzeko, Mimetizen geraleku berri bat egitea proposatzen da, Euskadi plazaren parean, Mimetizko hirigunerako irisgarritasuna bermatu behar duena. Izan ere, trenbidea mendi-mazelaren erdialdetik igarotzen da, Lusa eta La Llana auzoen ertzetik, eta, gainera, puntu horretatik hurbil dagoen FEVEren trenbide-pasagune bat kendu ahal izango da (PN-24-0144). **Gauzatuta dago.**
- **Puntu intermodala Aranguren eta Mimetizen.** Arangurenen: inguru hurbiletik (Galdames eta Gueñes) datozen bidaiariak hartzeko gune intermodala eta lehendik dagoen autobus-geltokia (Bizkaibuseko A0651 linea), baina hobetu daitekeena. Automobilak aparkatzeko aukerarik gabe, baina bizikletak gordetzeko ekipamendua eduki behar bada. Mimetizen: harguneari lotutako puntu intermodala, autobusarekin batera (Bizkaibuseko A0651 eta A0652 lineak), hurbileko ingurunetik datozen bidaiariena, automobilak eta bizikletak aparkatzeko aukerarekin.

4.9. ZALLA ETA BIZKAIKO ERREPIDEEN LURRALDE-PLANAK.

BIZKAIKO LURRALDE HISTORIKOKO ERREPIDEEN LEHEN LPS.

Bizkaiko Errepideen I. Lurralde Plan Sektoriala apirilaren 15eko 8/1999 Foru Arauaren bidez onartu zen. LPS horrek lotesle gisa jasotzen zituen analisisa eta diagnostikoa, aurreikusitako helburuak, alternatiben sorrera, ebaluazioa eta hautaketa, horien ingurumen- eta hirigintza-inplikazioen azterketa, eta ezaugarri teknikoaren ezarpena, 1/20.000 eskalako irudikapen grafikoarekin.

Bizkaiko errepideen I. LPSak hiru mailatan lotzen den jardun-politikaren irizpideak eta helburua artikulatzen zituen:

1. Bide-sare berri bat eraikitzea
2. Dagoen sarearen kudeaketa
3. Motordun mugikortasunaren eskaria kudeatzea.

Zallari dagokionez, honako jarduketa hauek proposatzen ziren, Enkarterriko Eremu Funtzionaleko LPPa ere jasotzen dutenak:

Malabrigoko lotura. BI-636 errepidea BI-630 errepidearekin lotzea eta BI-630 errepidea BI-2701 eta BI-3602 errepideekin artikulatzea. **Lotura hau proiektu-fasean dago.**

BI-636 errepidea bikoiztea. Autobiaren ezaugarriak dituen bide-ardatza da, Hegoaldeko Konponbidearen (A-8) eta Arangurenen artean, Burgosko mugaraino jarraitzen duena, noranzko bakoitzeko errei bateko bide azkar gisa, inolako herrigunerik zeharkatu gabe. **Bikoizketen proposamena Zallaraino gauzatua dago.**

BI-3636 errepideko hiri-kale bihurtzea. Bide-sistema hau partzialki lagata dago.

BIZKAIKO ERREPIDEEN II. LURRALDE PLAN SEKTORIALAREN AURRERAPENA.

Bizkaiko Errepideen I. Lurralde Plan Sektoriala 1999. urtean sortu zen, Bizkaiko errepideen sare funtzionalaren plangintza sektorialerako tresna gisa. Bizkaiko Lurralde Historikoak azken 20 urteetan demografia- eta ekonomia-mailan izan duen garapena kontuan hartuta, beharrezkoa izan da aldi horretan hainbat plangintza-tresna idaztea, eta horien helburua Errepideen I. Lurralde Plan Sektoriala berrikustea, eguneratzea eta osatzea baino ez zen, euskal gizartean izandako aldaketetara egokituz.

Indarrean egon den urteetan, Plan honek hiru aldaketa arrunt eta funtsezko bat izan ditu, eta aldaketa horiei esker, onartu ondoren Bilbo Metropolitarraren eremuan sortu ziren hirigintza- eta irisgarritasun-premia berrietara egokitu ahal izan zen.

1. "Urban Galindo" eremuari dagokion lehen aldaketa arrunta.
2. Zorrotzurreko penintsulari dagokion bigarren aldaketa arrunta.
3. Hirugarren aldaketa puntuala Sakoniko Antenaren eremuan.
4. Metropoliaren Hegoaldeko Saihesbidea sartzeari buruzko Funtsezko Aldaketa.

Garrantzi berezikoa izan zen, halaber, Bizkaia 2003 Irisgarritasun Plan Berezia. Plan horren xedea zen, alde batetik, A-8 autobidearen metropoli-zatia trafikoaren gehikuntzaren eta pilaketaren arazoari irtenbide berriak ematea, arazo horiek gainditu egin baitzituzten bere garaian Bizkaiko Errepideen Lurralde Plan Sektorialaren barruan egindako aurreikuspen guztiak, eta, bestetik, N-634 errepideak eta Erletxe eta Ermua artean doan autobide horrek osatzen duten korridorea kudeatzeko sistema bat diseinatzea, kontuan hartuta 2001. urtean Estatuko Administrazio Zentralak azpiegitura hori, AP-8 Basauri-Behobia, EAera eta LHLra transferitu zuela 2002an EAetik, Bizkaiko eta Gipuzkoako lurralde historikoetara, eta kontuan hartuta 2003. urtean amaitu zela azpiegitura horren gaineko emakida.

Plan Berezi horretan finantzaketa-mekanismo berri bat sartu zen: ibilbide luzeko trafikoei zerbitzua emateko azpiegiturak ustiatzea, erabiltzaileei (zergadunei eta zergadunak ez direnei) **kanon edo bidesari bat kobratuz, azpiegitura horiek hobetzeko eta handitzeko edo azpiegitura berriak eraikitzeko horrela lortutako funtsak erabiliz (elikatzaileak): **Ballontiko ardatza, Portugalete-Sestao-Santurtzi lotunea eta Kadaguako korridorea, hauek bidesaririk gabe.****

II. LPSa idazten hasteko, 2008-2009 urteetan funtzionatu zuen ponentzia tekniko bat eratu zen, eta, horren ondorioz, hainbat jarduera-proposamen egin ziren:

- Jarduketa berriak, I. LPSan jada jasotakoez gain.
  - A-8 autobiderako sarbide berriak Euban eta Ermuan.
  - Las Carreraseko saihebidia (N-634 errepidea Muskiz inguruetan).
  - Hirugarren erreia Txorierriko korridorean.
  - Areatzako erregulazio-tartea (N-240).
  - Muxikako saihebidia Gernika-Lumo korridorean.
  - Izurtzako saihebidia C-6211 errepidean (Durango-Urkiola errepidea).
  - Muskizko saihebidia Muskiz-Otxaran ardatzean.
  - Markinako hegoaldeko saihebidia, Markina-Xemein-Gipuzkoa ardatzean.
  - La Avanzada estaltzea.

- I. LPSetik baztertu beharreko jarduketak:
  - Aireportura mendebaldean sartzeko Arrontegi-Loiu azpiegitura berria.
  - Geltoki Intermodalera sartzeko Zabalburi azpiegitura berria.
  - Trapagarango biztanleriaren aldaera.
  - Zorrotza-San Inazio azpiegitura berria.
  - Galtzada bikoiztea Zorrotzaurre, Zorrotzaurre-Burtzeña, Burtzeña-Barakaldo eta Barakaldo-Axpe zatietan.
  - Zorrotzako saihebidia-azpiegitura berria.
  - Barrika – Txipio udalerriko saihebidia.
  - Urberuaga1 – Urberuaga2 udalerriko saihebidia.
  - Gatika1 – Gatika2 udalerriko saihebidia.
  - Dima udalerriko saihebidia.
  - Dima – Barazar azpiegitura berria.
  - Forua1 – Forua2 udalerriko saihebidia.

- Irisgarritasunari dagokionez, lurralde-ekitatea lortzeko beharri erantzuteko aldatutako jarduketak, eskualdeetako biztanle guztien aukera-berdintasuna bermatzeko. Aldaketa horrek Ardatz Erradial izenekoei eragin zien:
  - Lea-Artibai ardatza. Bide azkarra Markina (Urberueaga-Plazakola), Ondarroa eta Lekeitio artean.
  - Durangoaldea ardatza. AP-8 autobidearen arteko bikoizketa eraikitzea Gerediagan eta Elorrion.
  - Urdaibai ardatza. Bide azkar bat eraikitzea Autzagane eta Muxika artean.
  - Arratiako ardatza. AP-8 (Boroa) eta Igorre arteko bikoizketa eraikitzea.
  - Mungia-Bermeo ardatza. Mungiako autobia Bidebietaraino zabaltzea ahalbidetzen duen bikoizketa-zatia da, eta Bidebieta eta Bermeo artean bide azkar bat eraikitzeko bigarren zatia.
  - Ermuko saihebidia: hiri-ingurabidea da, eta bi zati ditu: hegoaldean eta mendebaldean.

Geroago, 2017. eta 2018. urteetan zehar, Batzar Nagusietako Ekonomia eta Lurralde Garapenerako Batzordean Errepideen Lurralde Plan Sektorialari buruzko Ponentzia Teknikoa garatu zen, LPS berria egiteko irizpide eta jarraibide orokorrak zehazteko helburuarekin.

Ponentzia Tekniko honen emaitzak funtsezkoak dira Bizkaiko II. Lurralde Plan Sektoriala garatzeko; izan ere, bertan ezartzen dira plana egiteko jarraitu beharreko jarraibideak, eta, gainera, Planean jaso behar diren jardueren zerrenda zehatza jasotzen da, Batzar Nagusietan onartu den dokumentua baita.

Ponentzia Tekniko horrek adierazi duenez, joera-aldaketen, esparru sozioekonomikoaren aldaketen eta Azpiegituren Sarean sartu izanaren ondorioz (dagoeneko sortuak edo aurreikusiak), egungo egoera bat eratu da, honako ezaugarri hauek dituen:

- Prestasunagatiko ordainketa-ereduaren zurruntasuna 2010-2016 aldian izandako krisi ekonomikoko egoeretan.
- 166/2016 Foru Dekretuak Bizkaiko zergadunen artean garraio-kostuaren pertzepzioa parekatzeko duen ahalmena egiaztatzea.
- Bide-sarearen heldutasunik eza, egungo konfigurazioa osatu gabe dagoelako, N-634 eta AP-8 errepideen arteko lotura desagokia delako eta garapen-azpiegitura egokirik ez dagoelako.
- Nerbioiko korridorean kudeaketa integralik ez egitea (AP-68/BI-625).
- Eskualdeko korridoretan eta Bilboko Porturako sarbidean ibilgailu astunak ez kudeatzea, eta horrek distortsioa eragiten du trafiko horrek sarea erabiltzean; beraz, nahi ez diren inpaktuak sortzen dira lurraldean, eta eskuragarri dauden azpiegiturak modu desagokian erabiltzen dira, eta ibilbide luzeko ibilgailu astunen trafikoa gaitasun handiko saretik ohiko sarera igarotzen da, eraginkortasunik gabe.
- Bilbo Metropolitarrako aldaketa sozioekonomikoek eta lurralde-garapeneoek itsasadarraren sareari irtenbide egokiena ematea gomendatzen dutela egiaztatu da.
- Bide-sistemaren funtzionamenduan kalteberatasun-puntuak dakartzaten botila-lepoen identifikazioa Sarean (tarte horiek edukiera mugatua dute eta, ezbeharren bat gertatuz gero, sarea blokeatzea dakarte: Larraskitu-Buia A-8 autobidean, Arrontegiko zubia, BI-637 errepidean Unibertsitatea-Kukularra tarte, A-8/AP-8 errepidean edukiera-gabeziak).

Azken batean, egun indarrean dagoen sistemaren disfuntzio batzuk bistaratzen dira, une honetan aztertu eta zuzendu behar direla diruditenak.

Hautemandako problematika hori konpontzeko, komenigarritzat jo zen une honetan beharrezko doikuntzak egitea, etorkizunean sistemak modu eraginkorragoan erantzun diezaien planteatutako egoera berriari eta ikusten diren erronkei, konponbide jasagarria izan dadin ikuspuntu guztietatik: soziala, teknikoa, ingurumenekoa eta finantzarioa. Horretarako, honako proposamen hauek egin ziren, eta, aldi berean, lehentasunak ezarri ziren, betiere kontuan hartuta seiurteko batean edo bestean azpiegitura bat sartzearagiten duen mugarria obren lizitazio-prozesuaren hasiera dela.

1. **Planean aurrekontu publikoen kargura sartu beharreko jarduketak:**

1. lehentasuna. 1. seiurtekoa (2020-2026)

Eubako lotura berria
Uribe Kostako korridoretik itsasadarra hesitzea
Barazarreko hirugarren erreia N-240 errepidean

Aranguren-Zalla bikoizketa BI-636 errepidean
Kadagua-Malabrigo azpiegitura berria BI-630 errepidean
Ermua Mendebaldeko saihebidia (1. fasea, Urtia)
Kukularra eta Sestao artean botila-lepoak kentzea

1. lehentasuna. 2. seiurtekoa (2026-2032)

Hirugarren erreia AP-8an, Larrea-Etxano tartean
Zaldibarko lotune-erdi berria
Arratiako ardatzaren (N-240) eta AP-8aren arteko lotura Boroan (Boroa-Igorre tartea)
Ermua Mendebaldeko saihebidia (2. fasea, Goitondo)
Edukiera handitzea A-8 autobidean, Gallarta-El Haya tartean, lehengo VSM birdefinituz
Ic tartea, PEAB 2003ren zain

2. lehentasuna (2032-2044)

Kanpazar tunelaren azpiegitura berria N-636 errepidean
Bentakoerka (Arrigorriaga) -Bakiola (Arrankudiaga) azpiegitura berria
BI-625 bikoiztea, AP-68-Zaratamoko lotunea lotzeko tartea

2. **Bidesaria ordaindu behar duen sarearen zatiaren erabiltzaileek finantzatutako jarduketak
Planean sartzea. Jarduerak hiru jarduera-ildotan egituratzen dira:**

I. jarduketa-ildoak, hirigintzako oztopoak eta inpaktuak ezabatzeko:

Errekaldeko saihebidia
La Avanzada estaltzea

Biak lehentasunezko jarduketatzat jotzen dira.

II. jarduketa-ildoak, eskualde periferikoen lurralde-integrazioa bermatzeko:

Lea-Artibai (BI-633/BI-2405): Urberuaga-Berriatua-Ondarroa tartea
Urdaibai (BI-635): Gorozika-Gernika tartea
Mungia-Bermeo (BI-631): I. (Mungia-Bidebietak) eta II. (Bidebieta-Bermeo) tartea.
Eskuinaldea (N-633/BI-2704/BI-2731): Unbe + La Avanzadarako iparraldeko alternatiba:
Bolue.
Unibertsitatea-Teknologia Parkea
Meatzaldea (BI-2701/N-634): Sopuerta-Muskiz-Gallarta tartea
Enkarterri (BI-630): Turtzioz-Karrantza tartea
Zeharkako ardatza (BI-2120/BI-2121/BI-2636): Plentzia-Maruri + Fruiz-Muxika + tartea
Markina-Etxebarria (Markinako saihebidia)

III. jarduketa-ildoak, metropoliko bide-sarean erredundantzia bermatzeko:

Itasadarraren bigarren maila: Axpe eta Kueto-El Carmengo Unibertsitatea-Zubia lotunea
Bilboko ekialdeko saihebidia: Miraflores-Ibarsusi
Santo Domingoko tunela
Portuko bigarren sarbidea

Azpiegitura horietakoren bat eskuragarritasunagatiko ordainketa bidez administrazio-
emakida bidez finantzatzeko aukerari dagokionez, Batzar Nagusien alde aurreko akordioa
izateko baldintza ezartzen da.

3. **Kudeaketa-neurriak.** Azpiegitura-jarduketuz gain, hiru kudeaketa-neurri ere sartu dira:

- Ibilgailuen eta azpiegituren arteko interkonektagarritasuna (etorkizunean ibilgailu konektatuei eta autonomoei zerbitzua emateko).
- Ibilgailu astunak kudeatzeko eredia, gaur egun dauden disfunzionalitateak arintzeko.
- Bizkaiko pertsona fisiko zergadunei autobideak erabiltzeagatiko gastua mugatzeko 166/2016 Foru Dekretua AP-68 autobidera zabaltzea, autobide hori Estatuak transferitzen duen unetik.

4.10. ZALLA ETA EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO ERREPIDEEN HIRUGARREN PLANA 2017-2028.

Azaroaren 23ko 307/2010 Dekretuak 2005-2016 aldiko Euskal Autonomia Erkidegoko Errepideen Bigarren Plan Orokorren berrikuspena onartu zuen. Azaroaren 23ko 307/2010 Dekretu horrek 2. artikuluan xedatzen zuen Errepideen Plan Orokorra 12 urteko iraupena izango zuela. Epe hori igarota, Errepideen Hirugarren Plan Orokorra onartu behar zen.

Maiatzaren 19ko 63/2020 Dekretuaren bidez, Euskal Autonomia Erkidegoko Errepideen Hirugarren Plan Orokorra onartu zen, 2017-2028 aldiari dagokiona.

Bizkaian, Errepideen Bigarren Plan Orokorren plangintza errebisatutik egiteke geratu direnetatik, honako jarduketa hauek egin behar direla uste da:

Obra Nagusiaren programaren barruan:

Azpiprograma: Azpiegitura berriak

- N-240 korridore erradiala (Boroa-Lemoa-Igorre autobia).
- Saihesbidea Errekalden (A-8), Hirigintza Planeamendutik ekimenaren mende dagoena.
- Ibarsusi-Zubialdea-Miraflores Bilboko ekialdeko saihesbidea (BI-631), epe luzera Bilborako eta Bilboko aireporturako sarbide nagusietako bat hobetzeko eta egokitzeko beharrezkoa dena.
- Mungia-Bermeo korridore erradiala BI-631 errepidean.
- Hegoalde Metropolitarrako Saihesbidearen gainerako faseak, ekialderantz, Larraskitu-Goiko Benta eta Alta-Kortederra Benta; beharrezkotzat jotzen da saihesbidea AP-68 errepidearekin ixteko lehen zatia, eta Alta-Kortederra Bentaren zatia Planaren indarralditik kanpo mantenduko da etorkizuneko jarduketa gisa.
- Urberuaga-Berriatua korridorea BI-633 errepidean (Urberuaga-Plazakola eta Berriatua-Gardotza tarteak).

Galtzada Bikoizteko azpiprograma:

- BI-631 errepideko Orueta-Galbarriatu tarte (bikoizketa da), eta, identifikatutako geometria-arazoak direla-eta, egokiagotzat jotzen da Deriora arteko tarte osorako galtzada bikoizteko alternatiba, Santo Domingo tunela deritzonaren bidez.
- BI-628 errepidearen Urbinagako zatia (Galindo-Kueto), Portugaleterainoko korridorearen ezaugarriak osatzen dituena, eta beharrezkotzat jotzen dena.

Edukiera handitzeko azpiprograma:

- A-8/N-634 iragazkortasuna Amorebieta-Etxanon eta hirugarren erreia A-8 Larrea-Montorran, A-8 autobidean hirugarren erreien jarduna osatzeko beharrezkoa dena.
- A-8an, La Arenako lotune eta biaduktuari dagokion Metropoliaren Hegoaldeko Saihesbidearen zati gisa sartutako edukiera handitzeko zatia, etorkizunean beharrezkoa izango dena edukiera-arazoak saihesteko.
- Aireportuaren lotunea handitzea N-633 errepidean, Aireportuaren Iparraldeko lurzoruen garapenarekin lotutako eta ekimen horren bidez finantzatutako jarduketa.

Egokitzapen-programaren barruan, azpiprogramen araberako jarduketa hauek sartzen dira:

- Trazadura hobetzeko eta plataforma handitzeko azpiprograma: BI-635 errepidean Gorozika-Muxika tartea, trazadura zuzentzeko premia egiaztatua duena, eta lurreta-Amorebieta N-634 errepidean, sarbideak egokitzeko eta berrantolatzeko jarduketa esleituta.
- Elkarguneak berrantolatzeko eta sarbideak kontrolatzeko azpiprograma: N-634 errepideko Zaldibar-Berriz tartean aurreikusita eta berretsita dago beharrezkoa dela.
- Hurrengo saihesbide hauek: Lemoa N-240 errepidean; Larrauri BI-631 errepidean; eta Berriatua BI-633 errepidean.

Egiazta daitekeenez, ez dago Zallako udalerriri nolabait eragiten dion proposamenik.

4.11. ZALLA ETA EUSKADIKO 2030ERAKO GARRAIO JASANGARRIAREN PLAN ZUZENTZAILEA.

2017ko ekainean onartu zen Euskadiko Garraio Iraunkorraren 2030erako Plan Zuzentzaile honek jarraipena eman nahi dio 2002-2012 aldirako prestatu zen planari, eta bat dator Europako Batzordeak 2011n egin zuen Garraioaren Liburu Zurian zehaztutako Europako gidalerroak betetzearekin, bai eta Europa 2020rako hazkunde adimentsu, iraunkor eta integraztailerako estrategiarekin ere.

GJPZren xedea Euskadiko gizarte-kohesiorako eta garapen sozio-ekonomikorako tresna gisa garraio jasangarri eta integratuko eredu bat lortzea da.

6 helburu proposatzen dira:

- **1. helburua**

Garapen ekonomiko jasangarria, zentzuzkoa eta arduratsua bultzatzea

- **2. helburua**

Irisgarritasun unibertsal eta jasangarria lortzea, lurraldearen plangintza egokiarekin batera

- **3. helburua**

Garraio moduen arteko bestelako oreka bultzatzea

- **4. helburua**

Euskadiren kokaleku estrategikoa indartzea European

- **5. helburua**

Garraioaren erabilera efiziente eta arduratsua sustatzea

- **6. helburua**

Garraio publikoko sistema integratua garatzea

2. eta 3. helburuek dute lotura handiena hirigintza-plangintzarekin.

2. HELBURUA

Irisgarritasun unibertsal eta jasangarria lortzea, lurraldearen plangintza egokiarekin batera.

Irisgarritasuna, hurrengo urteetan, gero eta protagonismo handiagoa hartzen joango den alderdia da. Mugikortasunari dagokionez, joera hori biztanleriaren zahartzeak markatuko du nagusiki. Horregatik guztiagatik, garraio-sistema irisgarria eta lurralde-plangintza egokia izatea funtsezko helburua da.

Estrategia eta lan-ildo hauek planteatzen dira:

Estrategia

2.1. *Garraio jasangarria bultzatzea, irisgarritasuna bermatuz, eta aldi berean lurraldearen plangintza jasangarria koordinatuz.*

2.1.1 lan ildo: Hiri garapen jasangarria eta, beraz, garraio jasangarria, lurraldea antolatzeko irizpideetara ekarri.

- a. Lurralde plan partzialak eta **udalen hiri garapeneko planak jasangarritasuna kontuan hartuta egin daitezen bultzatu, bizilekuen eta lantokien arteko oreka sustatuz.**
- b. Mugikortasun Jasangarriko Lege adostu eta integratzailea onartu.

2.1.2 lan-ildo: Lurzoruaren erabileren plangintza integratua eta mugikortasuna bultzatu, ekonomia, ingurumen eta gizarte jasangarritasuna irizpidetzat hartuta.

- a. Euskadiko Garraio Agintaritzak lurraldearen antolamenduko tresnei buruzko txostenak egiten parte har dezan bultzatu.
- b. **Hiri antolamenduko plan orokorrak eta hiri mugikortasunerako planak integratu,** baita industria eta teknologia poligonoetako mugikortasun planak ere.

2.1.3 lan-ildoak: Gizarteko eta garraioko profesionalen osasun eta gizarte baldintzak hobetzeko ekimenak bultzatu.

- a. Teknologia berriak egokitu, bereziki adineko pertsonentzat duten erabilgarritasuna eta eraginkortasuna kontuan hartuz, Eusko Jaurlaritzaren Berrikuntza Publikoaren Estrategiaren ildotik.
- b. Garraio lagunkoia sustatu, hiri mugikortasunaren eta garraio publikoaren plangintzan txertatuz eta jardunbide horiek zabalduz.
- c. EAEko Bizikletan ibiltzeko gida plana onartu.

Estrategia

2.2. Mugikortasun eskaria eta garraio jasangarriko alternatibak kudeatzea.

2.2.1 lan-ildoak: Garraio eredu jasangarriagorantz aurrera egin, ekonomia, gizarte eta ingurumenaren ikuspegitik, bizi kalitate hobea lortzeko.

- a. **Aurreikusitako ekimenak udaletako mugikortasun planetan sar daitezten bultzatu.**
- b. Bide segurtasuna areagotu, Bide Segurtasun eta Mugikortasun Seguru eta Jasangarriko Plan Estrategikoaren ildotik, giza talderik ahulenak babestuz, bigarren mailako errepideen segurtasuna hobetuz eta jokabide desegokiak zuzenduz.

2.2.2 lan-ildoak: Prebentzioko ekintzak proposatu, Euskadiko Garraioaren Behatokiaren diagnostikoei jaramon eginez. Euskadiko Garraio Agintaritzaren eginkizuna izango da ekintzak hautatzea eta programatzea.

- a. Garraio zerbitzu errepikatuek identifikatu, baita ase gabeko beharrianak eta etorkizunekoak ere.

2.2.3 lan-ildoak: Lurraldeko alde guztiak irisgarritasun maila egokiz hornitu, batez ere txarren daudenak eta ekonomikoki nabarmen hedatzen ari direnak.

- a. Euskadiko Errepideen Plan Orokorren eta plangintzako gainerako tresnen barruan irisgarritasuna lortzeko jasota dauden jarduerak bultzatu, baita garraio publikoko zerbitzuak ere, bereziki autoena, irisgarritasun hori errazteko.

2.2.4 lan-ildoak: Garraioaren kostu eta tarifen urteko jarraipena eta alternatibak erabiltzearen emaitzen simulazioa egin.

- a. Urtean-urtean tarifa eta kostuen informazioa izateko bidea eduki, garraioaren kostuen simuladorearen bidez.
- b. Era guztietako garraio aukeren erabilerak ekarriko lukeen kostua simulatzeko tresna eskura jarri.

2.2.5 lan-ildoak: Hirigune nagusien sarrera-irteeretan ibilgailu pribatuen trafikoa murrizteko disuasio neurriak ezar daitezzen bultzatu.

- a. Garraio modu jasangarrienen irisgarritasuna hobetzeko neurriak hartu, **hirigune nagusietako sarrera-irteeretan trafikoa murrizteko, bereziki zirkulazio mugatuko eta isurketa gutxiko lekuetan.**
- b. Hirietan eta mugikortasun handiko eskaria duten inguruetan sartzeko garraio publikoko zerbitzua lehenetsi, ibilgailu pribatua erabili beharrean.

2.2.6 lan-ildoak: Norbere ibilgailuaren erabilera indibidualizatua murrizteko disuasio neurriak ezarri, besteak beste.

- a. Okupazio handiko ibilgailuak sustatzeko neurriak garatu.
- b. Autoa partekatzeko ekimenak bultzatu, bereziki gutxiago kutsatzen duten ibilgailuak, elektrikoak esaterako, eta erakundeetan auto partekatuen erabilera bultzatu.

2.2.7 lan-ildoak: Errei eta bide berezi eta/edo eskusiboaren erabilera bultzatu, betiko edo aldi bateko trafikoa kudeatzeko, bereziki hirietako sarrera-irteeretan.

- a. Trafikoa kudeatzeko sistema aurreratuak ezarri; esaterako, errei alderantzikagarriak eta/edo BUSVAO erreiak.
- b. Errei alderantzikagarrien eta/edo BUS-VAO erreien erabilera errazteko sentsibilizazio eta komunikazio kanpainak egin.

2.2.8 lan-ildoak: Garraio sistema adimentsuak (GSA) sustatu garraioaren jardura garatzeko eta trafikoa antolatu eta kudeatzeko lurralde, eskualde, metropoli eta hiri mailatan. Azpiegiturak modu zentzuzkoagoan eta efizienteagoan erabili.

- a. Informazioaren eta komunikazioaren teknologia berriak garraio sektorean ezar daitezzen sustatu eta babestu.
- b. Okupazio handiko ibilgailu pribatuak kontrolatu eta identifikatzeko (TAO guneetan, autobideetan, etab.) behar diren teknologiak gara daitezzen bultzatu.
- c. Basque Country Logistics & Mobility (BCLM) federazioaren bidez, garraio sistema adimentsuko ekimenak eta proiektuak bultzatu.

2.2.9 lan-ildoak: EAEko bidaiarien garraio publikoari buruzko informazio sistema bat bultzatu, EAEko abiapuntu eta helmuga guztien arteko ibilbide, operadore eta tarifen informazio eguneratua edukitzeko.

- a. Garraioaren open data sistema baterako aurrerapausoak eman.
- b. Euskadiko Garraio Agintaritzaren barruan, garraioaren informazio sistemen jarraipena sortu, "Moveuskadi" izan dadin horren inguruko informazioa emateko tresna nagusia.

Estrategia

2.3. *Irisingarritasun eta mugikortasun jasangarrirako bidean aurrera egin jarduera sorleku nagusietan.*

2.3.1 lan-ildoak: Hirietan ibilgailuen zirkulazioa duten zenbait gune oinezko, bizikleta eta egoera ekonomiko oneko garraio zerbitzu publikoentzat izan daitezzen lagundu.

- a. Hirietan oinezkoen, bizikleten eta garraio zerbitzu publikoen erabilera bultzatzeko ikerketak egin daitezzen lagundu.
- b. **Hirigune nagusiak oinezkoentzat moldatu, bereziki zirkulazio mugatuko eta isurketa gutxiko lekuetan.**
- c. **Hiriguneetan barik, aldirietan aparkalekuak jar daitezzen bultzatu.**

2.3.2 lan-ildoak: Landa inguruneen irisingarritasuna bermatu, kalitate oneko garraio sistema efiziente baten bidez, ingurune horien garapena bultzatzeko.

- a. Landa inguruneetako eskola garraioaren irisingarritasuna hobetu.
- b. **Landa inguruneen irisingarritasuna hobetzeko ekimenak bultzatu.**

2.3.3 lan-ildoak: Hirietako banaketa zerbitzuei buruzko udal irizpideak moldatu eta bateratu daitezzen bultzatu.

- a. Gomendio multzo bat sortu, operadoreek eta zamatzaileek garraio bide jasangarriak erabil ditzaten ekonomia, gizarte eta ingurumenaren ikuspegitik.
- b. **Mugikortasun jasangarrirako jardunbide egokiak eguneratu eta praktikara eraman daitezzen sustatu.**

2.3.4 lan-ildoak: Euskadiko jarduera guneetan garraio planak gara daitezzen sustatu.

- a. Lantalde bat eratu, egin beharreko planen ildo eta arauak definitzeko.
- b. 500 langiletik gorako enpresei urteko Garraio Jasangarriko Plan bat idazteko eskatu, EAEko enpresa garrantzitsuen mugikortasuna kudeatzeko ikerketetan jasotako ondorioen ildoari jarraituz.
- c. Garraio planak garatu ospitale, unibertsitate, parke teknologiko, merkataritza zentro eta 100.000 m²-tik gorako merkataritza guneetarako eta 2.000 langiletik gorako enpresa edo industria guneetarako.
- d. **Eskoletarako bide seguruak jar daitezzen sustatu.**
- e. Joan-etorrietarako garraio intermodal eta jasangarrietan oinarritutako planak dituzten enpresei laguntzak eman.

2.3.5 lan-ildoak: Garraio-nodo eta geltoki nagusien irisgarritasuna hobetzeko planak definitu eta ezarri.

- a. Zer nodo eta geltokitan esku hartu behar den identifikatu.
- b. Irisgarritasun planak definitu eta ezarri.

3 HELBURUA

Garraio moduen arteko bestelako oreka bultzatzea.

Helburu honen bidez, oreka iraunkorragoa ezarri nahi da Euskadiko garraibideen erabileran. Horretarako, pertsonen zein salgaien garraiorako intermodalitatea bultzatuko da, eta garraibide iraunkorrenak sustatuko dira, ekonomiari, gizarteari eta ingurumenari dagokienez. Garraibide iraunkorrenak, hala nola itsasokoa eta trenbidekoa, bultzatu eta sustatu nahi dira, emisioak murriztuz eta Euskadiko ingurumen-helburuak eta -betebeharrak betetzen lagunduz. Zehazki, Euskadiko trenbide-sareak, dentsitate handia izan arren, XIX. mendean diseinatutako trazadurei eta funtzionaltasunei erantzuten die, eta, beraz, modernizazioa behar du trenbidea garraibide gisa gehiago erabiltzeko.

Estrategia

3.1. *Intermodalitatea sustatzea, bai pertsonen garraioan eta bai salgaienean, bidaiarien garraio publiko koordinatu eta integratuen sarea eta azpiegitura logistiko multimodalaren sarea garatuz.*

3.1.1 lan-ildoak: Garraioan “intermodalitate” kontzeptua sartzeko programak bultzatu, enpresa arloan eta gizartean oro har.

- a. Tren-itsaso eta tren-errepide bidezko salgaien garraio konbinatuari laguntzeko programak egin.
- b. **Bizikletaren erabilera bultzatu** azken miliako joan-etorri intermodaletan, bizikleta partekatzeko sistemaren bidez eta bizikleten aparkalekuak eskura jarritz, besteak beste.

3.1.2 lan-ildoak: Garraio konbinatuen garapenerako neurriak bultzatu.

- a. Intermodalitatea indartu garraio enpresen artean, short-sea shipping delakoa eta trenbideko garraioa errazteko neurrien bidez.
- b. Hirietako plan logistikoetara, hurbileko logistika zentroaren kontzeptua ekarri eta sustatu, ibilgailu kopurua gutxitzeko.
- c. Tren eta portuen arteko loturak indartu eta hobetu.

Estrategia

3.2 *Garraio modu jasangarrienen erabilera sustatzea, trenbideko garraioarena bereziki*

3.2.1 lan-ildoak: Trenbideko garraioa hobetu lehiakortasun eta irisgarritasun aldetik, azpiegiturak modernizatuz eta funtzionalitatea hobetuz.

- a. Trenbide sistema sustatu, Euskadiko garraio sistemaren ardatz izan dadin, abiadura handiko etorkizuneko geltokiak hiri garraioko eta garraio metropolitarrako sareetan integratuz.
- b. Tranbien sarea eta trenbide sistema metropolitarra eta hirikoa zabaldu eta hobetu.
- c. Donostiaren eta Baionaren arteko trenbideko zerbitzu bateratua garatu.
- d. Euskal hiriburuen arteko zerbitzuak garatu, trenbide sare berriaren barruan.

3.2.2 lan-ildoak: Eskumenen transferentzian aurrera egiteko beharrezkoak diren ekimen instituzionalak garatu.

- a. Euskal aireportuen kudeaketa koordinatu eta osagarriko eredu berria garatu.
- b. Portu eta Itsas Garraioaren Legea onartu.

Estrategia

3.3. *Petrolioaren ordeaz energia alternatiboak erabil daitezkeen bultzatzea, ingurumenean duen eragina eta etorkizuneko energia eskasiak eragindako ahultasuna murrizteko.*

3.3.1 lan-ildoak: Petrolioarekiko mendekotasuna gutxitu garraio sektorean.

- a. Garraioa pixkanaka deskarbonizatu dadin erraztea.
- b. Azpiegiturak zaharberritzeko eta eraikitze materialen berrerabilera sustatu.
- c. Hirietan salgaien banaketa optimizatzeko pizgarriak eta erraztasunak eman.
- d. Ibilgailu arin eta astunen flota berri dadin sustatu, ahal dela bestelako erregaiak (gas naturala, elektrizitatea, etab.) darabiltzaten ibilgailuekin.
- e. Auditoretza programak egin daitezkeen sustatu, floten kudeaketa optimizatzeko.
- f. Errepide-trenak martxan jartzeko ikerketak eta ekimenak bultzatu.
- g. Mugikortasun Elektrikoko Plan Integrala prestatu eta ezarri.
- h. **Berotegi efektuko gasen isurketa gutxiagoko garraio moduak hedatzeko azpiegiturako proiektuak lehenetsi.**

4.12. ZALLA ETA ENERGIA EOLIKOAREN LURRALDE-PLAN SEKTORIALA.

Maiatzaren 14ko 104/2002 Dekretuaren bidez onartu zen behin betiko, Euskadiko parke eolikoek kokalekuak hautatzeko jarraibideak eta irizpideak finkatzeko tresna baliagarria izan zedin, bai energiaren eta ekonomiaren ikuspegitik, bai ingurumenaren ikuspegitik, instalazio horiek lurraldeka ahalik eta ondoen egokitu daitezen, LAGen arabera indarrean dagoen antolamenduaren arabera.

Lurralde Plan Sektorialaren esparru materiala honako hauek osatzen dute: zortzi haize-sorgailu baino gehiago dituzten parke eolikoek, sortutako energia sare orokorrean isurtzen dutenek eta 10 MW-tik gorako potentzia instalatua dutenek. Gainerako instalazio eolikoak LPSren aplikazio-eremutik kanpo geratzen dira eta, gauzatzeko, instalazioen nahitaezko industria-baimena eta, hala badagokio, dagokion ingurumen-inpaktuaren ebaluazioa behar dituzte, eta, ezartzeari dagokionez, lurzoruari buruzko legeria bete beharko dute. Horrela, hirigintzaren ikuspegitik, lurzoru urbanizaezinean jarri nahi izanez gero, udal-plangintzak eragozten ez duen eremuetan, lizentzia eman aurretik, hirigintza-legerian adierazitako administrazio-baimena lortu beharko dute lurzoru mota horretan kokatu behar diren onura publikoko edo interes sozialeko instalazioetarako.

Planak Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde-antolamenduan baliabide natural eta autoktono hori aprobetxatzeko kokapen eoliko egokienak identifikatu, hautatu eta integratzen ditu, plangintza hau lurraldearen antolamendurako politika orokor baten barruan sartzeko helburuarekin, garapen eolikoan parte hartzen duten interes sektorialen beharrezko koordinazioarekin batera. Kokalekuak bi taldetan banatzen dira:

I. taldea lehentasunezko kokalekuek osatzen dute (Ordunte, Ganekogorta, Oiz, Mandoegui, Elgea-Urkillilla eta Badaya); II. taldea (Gazume, Kolometa, Arkamo, Iturrietako mendiak eta Alda-Arlabako gurutzeta), berriz, I. multzoko helburu energetikoak betetzeko zailtasun objektiboa egiaztatzen denean soilik instalazioak baimenduko diren kokalekuek osatzen dute.

LPSren xedean sartutako parke eoliko bat instalatzeko, bertan aurreikusi gabeko kokalekuan, hura aldatu beharko da aldez aurretik.

Zallako udalerria Lurralde Plan Partzialean adierazitako kokalekuetatik kanpo geratzen da. Horregatik, dokumentu honek ez du eraginik udalerriko hirigintza-plangintzan.

4.13. ZALLA ETA EAEKO BIZIKLETENTZAKO IBILBIDEI BURUZKO PLAN ZUZENTZAILEA.

Euskal Autonomia Erkidegoko Bizikletentzako Ibilbideei buruzko Plan Zuzentzailea (BIPZ) Euskal Autonomia Erkidegoan bizikletaz mugitzeko azpiegituren plangintza eta koordinazio estrategikorako tresna dinamikoa da, bizikletaren erabilera garraiobide gisa balioan jartzeko, errazteko eta sustatzeko. Lurralde Historiko bakoitzeko LPSen arteko beharrezko koordinaziorako tresna gisa ere planteatzen da.

BIPZ idatzita, hau planteatzen da:

- a. Hiriarteko bizikleta-azpiegituren sare bat definitzea autonomia-erkidegoaren eremuan, inplikaturako administrazioekin batera, eta eragile interesdunen parte-hartzearen eta kontsultaren bidez.
- b. Estrategia osagarriak adostea bizikletaren erabilera eta, oro har, bizikleta bera sustatzeko, bizikletak banaketa modalean duen partaidetza-kuota handitzea lortzeko (ibilgailu automobilaren kaltetan).

Plan Zuzentzaileak honako hauek zehazten ditu: EAEko hiriarteko bizikleta-ibilbideen oinarritzako sarea, ibilbide horiek ezartzeko zenbatespen ekonomikoa, sare homogeen eta harmonizatu bat lortzeko koordinazio-jarduera osagarrien definizioa eta hura gauzatzeko eta bizikletaren erabilera sustatzeko proposaturako jarduketak koordinatzeko kudeaketa-tresnen definizioa.

Sarearen konfigurazioa epe luzera ezartzen da, denbora-irismenik gabe (haren zehaztapena eta lehenasuna foru-lurraldeetako LPS bakoitzaren esku utzita), eta haren definizioa irizpide hauetan oinarritzen da:

- Lurraldekoa, bizikleta-bideen bidez lurraldeak egituratzea eta elkarren artean eta beste erkidego batzuekin eta inguruko ingurunearekin komunikatzea planteatzen delako; eta
- Funtzionala, bizikletaren eguneroko erabilera errazteko, eskariaren azterketatik abiatuta, bai eta landa-ingurunera eta ingurune naturalera hurbiltzea ere.

Era berean, planak lehenasuna ematen die ibilbideen jarraitutasuna eta funtzionaltasuna bermatuko duten aplikazio-irizpideei, bai eta Eusko Jaurlaritzaren eta aldundien arteko lankidetzarako eta balizko finantzaketa itundurako esparru-irizpideei ere (erakundeen arteko lankidetzara).

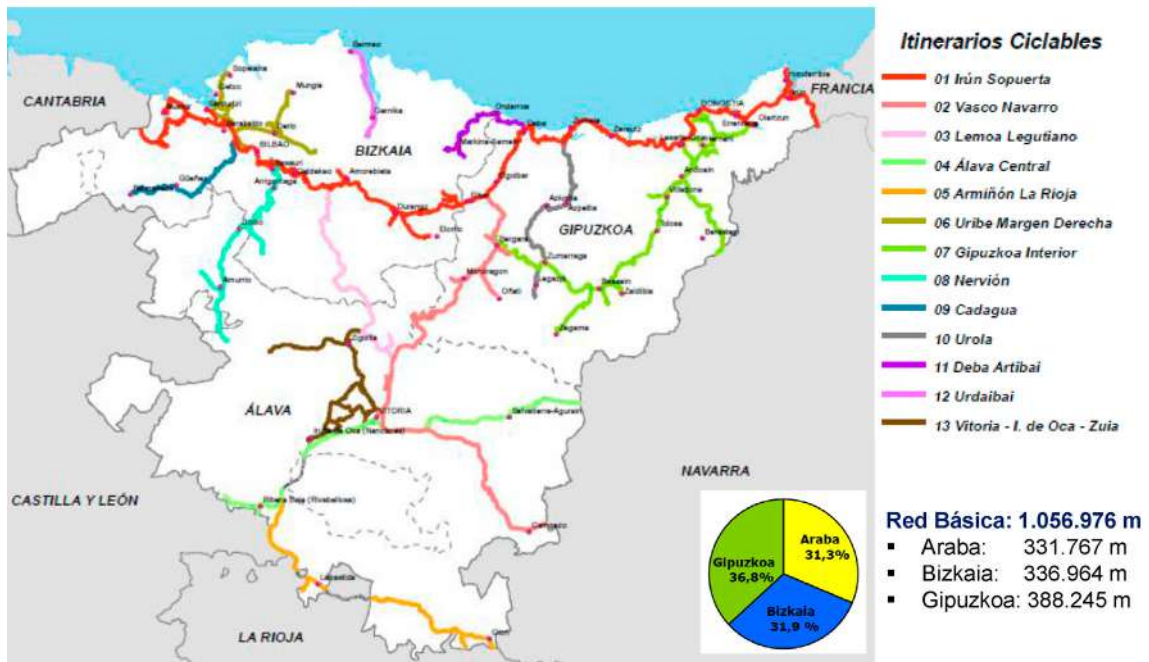
Sarea hiru mailatan egituratuta dago (1, 2 eta 3), desberdinak baina osagarriak, eta hiru maila horien definizioan jarraitutako gainjartze hierarkikotik abiatuta horizonte-sarea definitzeko jarraitutako metodologia ere azaltzen dute, etorkizunean planteatzen daitezkeen egoera administratibo eta ekonomiko-finantzarioetara egokitu daitezkeen sare-proposamena izanik.

- **1. mailako sarea:** hiru lurralde historikoen eta inguruko autonomia-erkidegoen eta Frantziako estatuaren arteko interkonexio-funtzioa betetzen du (EuroVelorentzat alternatibo-proposamen bat eginez), eta, gainera, 25.000 biztanletik gorako herriak lotzen ditu, eta garraio kolektiboko geltoki intermodal nagusiekin lotzen ditu.
- **2. mailako sarea:** 10.000 biztanletik gorako udalerrak eta horietan funtzionalki integratutako jarduera ekonomikoko eta enplegu-kontzentrazioko eremu nagusiak aurreko

sarearekin konektatzeko helburuarekin definitua. Gainera, eremu funtzional guztiak elkarren artean lotzea ahalbidetzen du, eta horien oinarritzko artikulazioan aurrera egitea.

- **3. mailako sarea:** jarduera ekonomikoetarako lurzorua garatzeko beste eremu estrategiko garrantzitsu batzuetara zabaltzen du sarea, eta, gainera, 10.000 biztanletik beherako udalerrien sarera konektatzeko aukera ematen du etorkizunean. Era berean, sareak eremu funtzionalean garatzea errazten du.

Estructuración de la red básica por itinerarios ciclables

EAEko Bizikletentzako Ibilbideei buruzko Plan Zuzentzailea. Oinarritzko sarearen eskema. 2016ko aurkezpena.

Zalla 2. mailako sarearen 09 ibilbidean sartuta dago, Kadagua izenekoan.

4.14. ZALLA ETA BIZKAIKO BIZIKLETA BIDEEN 2023-2035 LURRALDE PLAN SEKTORIALA. HASIERAKO ONARPENERAKO DOKUMENTUA.

Bizkaiko Bizikleta Bideen Lurralde Plan Sektoriala (BBBLPS) eraikitzeke irizpidea “mugikortasunaren eraginkortasunean eta erantzukizunean oinarritzen da, bai eta ingurumen eta garapen jasangarriaren erronkei egokitzean ere, bai eta bizikletari paper nabarmen bat esleitzean ere, mugikortasun arduratsuan jarduteko berme funtzionalak eta erabilgarriak dituen, aukera erreal eta bideragarri gisa ahalmena eman diezaiotela” desplazamendu motorizatu askori, integrazio hori kontuan hartzen duena eta, era berean, esku hartzeko irizpideak ere kontuan hartuko dira, hala nola segurtasuna, jarraitutasuna, norabidea, erosotasuna, integrazioa eta irisgarritasuna (Bizkaiko bizikleta-bide foralei buruzko 10/2014 Foru Arauaren 7. artikuluan ezartzen den bezala).

Oinarrizko 6 helburu hauei erantzuten die, funtsean, BBBLPSk:

1. Hiriarteko bizikleta-joan-etorrien konektibitate-, segurtasun- eta erosotasun-baldintzak hobetzea.
2. Garraibideen egungo banaketan eragitea, bizikletaren eguneroko erabilera bultzatuz.
3. Garraio motorizatu pribatuaren (berotegi-efektuko gasen emisioak, ingurumen-zarata, etab.) eta horri lotutako energia-kontsumoaren trafikoak sortutako ingurumen-inpaktuak murrizten laguntzea.
4. Bizikleta-bideen oinarrizko sare egituratzaile bat izatea, lehentasunez lehendik zeuden azpiegiturretan, aurrez eraldatutako lurzoruetan eta paisaian integratuta.
5. Genero-berdintasunaren eta gizarteratzearen aldeko politikak lagundu eta bultzatzea, bizikletaren erabilera orokorra bultzatuz.
6. Erakundeen arteko akordioa, konpromisoa eta lankidetzatza BBBLPSren eta sarea abian jartzearen inguruan.

Eta hori guztia honako oinarrizko irizpide hauetan oinarrituta:

- Bizkaiko lurralde-antolamendua ahalbidetzea, bizikletaz hiriarteko mugikortasuna garatzeko azpiegitura-sare baten bidez.
- Bizikleta-bideen sare segurua, jarraitua, eroso, norabidekoa, konektatua eta ingurunean integratua taxutzea, bizikletaren erabilera garraibide gisa sustatzeko gai izango dena.
- Trazadura eta karakterizazioa konfiguratzea, hiriarteko bizikleta-sare egituratzailea ezarri eta udalerriko hiri-bilbeetan jarraipena ziurtatuz.
- Emaitzazko sarearen hasierako proposamena etengabe eguneratu ahal izatea.
- Sarea osatzea, bizikleta bidezko mugikortasuneko irizpide teknikoetan oinarrituta, trazaduran eta diseinuan.
- Bizkairako Txirrindularitza Komunikazioko Sistema Orokor bat eratzea, sare horretara gainerako foru eta tokiko bizikleta-sareetara konektatzen laguntzeko, edo hori aurreikusita dagoenean.

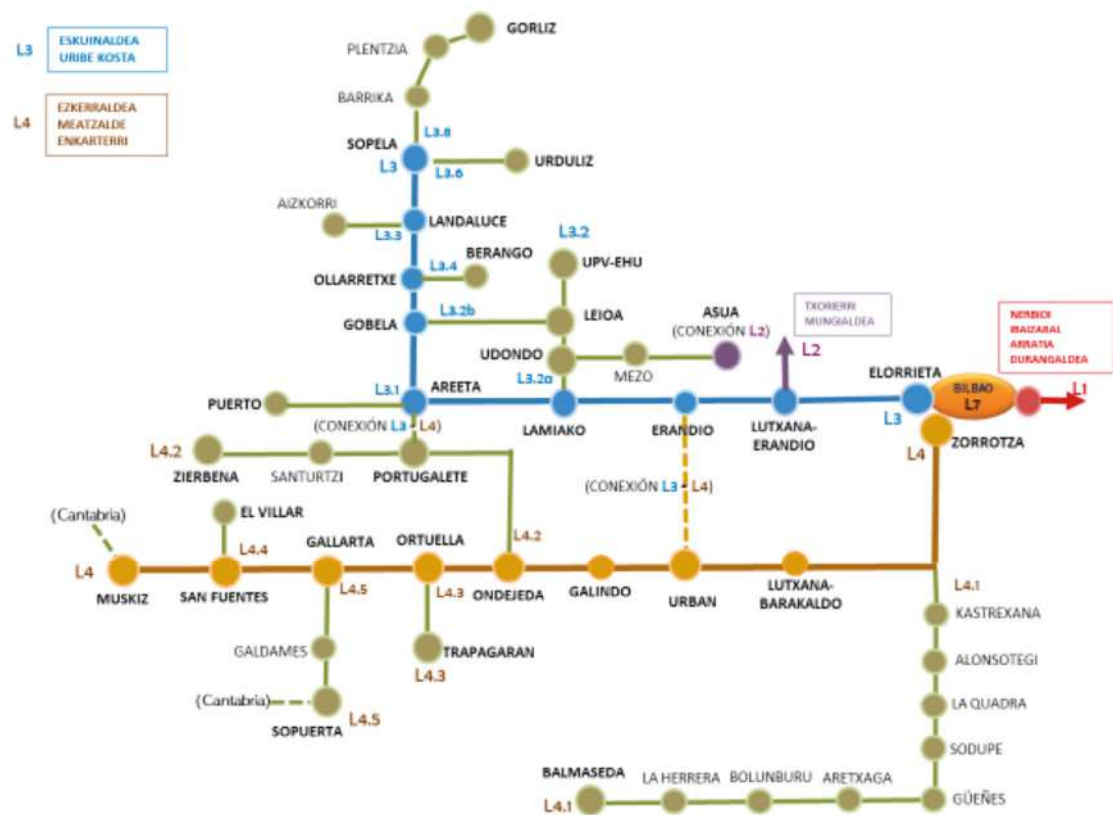
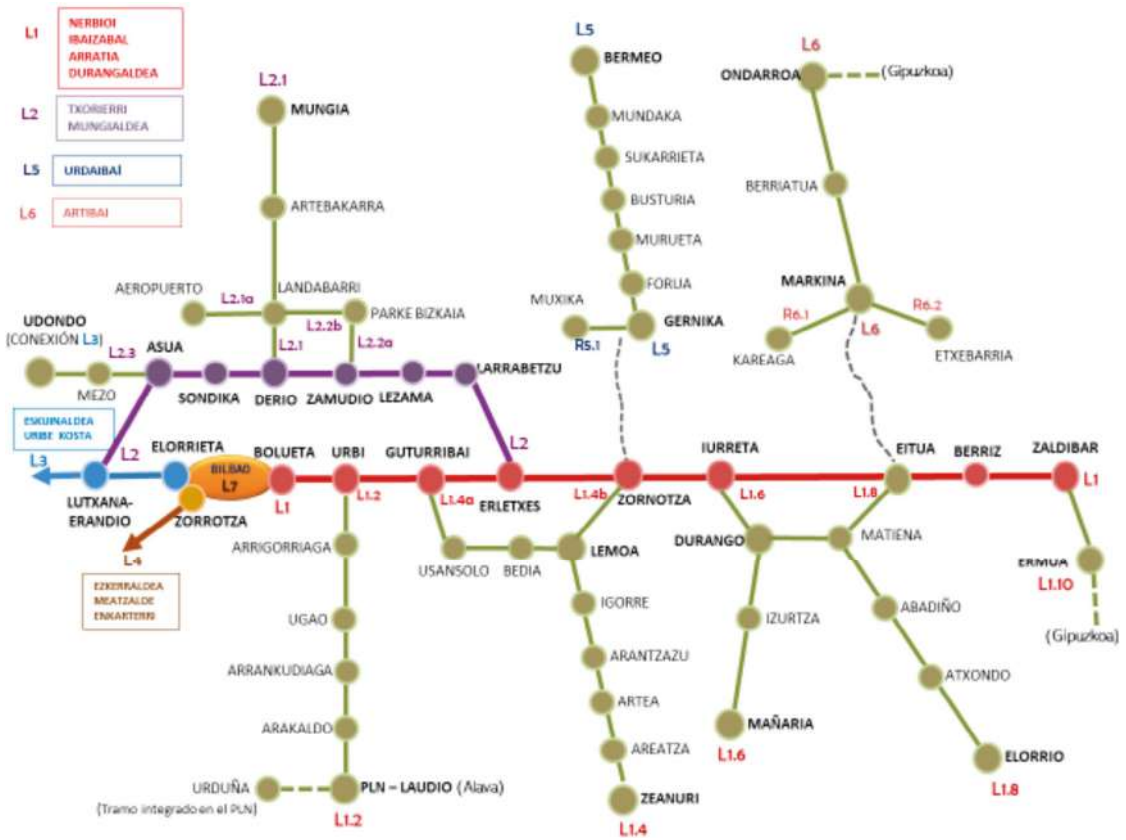
- Bizkaiko mugikortasun-eskaerari eta egituraketari hirigintza- eta lurralde-plangintzarekin koherentziaz erantzuteko baliagarria izatea.
- “Egingarria” izatea, dagoeneko gaituta eta/edo planifikatuta dauden bizikleta-azpiegiturretan neurri handi batean oinarrituta.
- Ingurumenari dagokionez egoki egokitzen dela bermatzea. - Bizikleta sustapenean bide-azpiegitura handien erantzunkidetasuna normalizatzea eta arautzea.

LPSaren ingurumen-helburuak dira:

- Ingurune atseginagoak eta airearen kalitate hobekoak lortzea (klima-aldaketa kudeatzeko hobeto egokituak), bizikletari mesede egingo dion mugikortasun-eskariaren kudeaketatik abiatuta; oinezkoekin eta garraio kolektiboarekin aliantzan eta automobilaren kaltetan.
- Lurzoru berrien artifizialtasuna mugatzea, bereziki balio agrologiko eta natural handiak dituztenena.
- Lurralde orekatua eta konektatua lortzen laguntzea.
- Energiaren erabileran arrazionaltasuna eta iraunkortasuna sustatzea: energia aurrezteak eta efizientzia sustatzea, bai eta energia berriztagarriak erabiltzea ere.
- Eraikuntza-sistema iraunkorren erabilera, paisaia-integrazio egokia eta bizikleta-bideak igarotzen diren habitaten eta ekosistemen funtzionamendu iraunkorrekiko bateragarritasuna erraztea. Balio paisajistikoak, historiko-kulturalak eta ingurumenekoak interpretatzeko eta hezteko baliabide gisa duen erabilgarritasuna balioestea gain.

Planaren Helburu Sareak (PHS) 349,7 km-ko luzera du guztira, eta 5 linea nagusik osatzen dute, 121,1 km-ko luzerarekin guztira:

- L1; Nerbioi Ibaizabal, Arratia, Durangaldea (42,7 km)
- L2; Txorierrri, Mungialdea (18,5 km)
- L3; Eskuinaldea, Uribe Kosta (16,2 km)
- **L4; Ezkerraldea, Meatzalde, Enkarterri (24,3 km). Honen parte da Zalla.**
- L7; Bilbo (19,4 km)

Eta 20 Bigarren Mailako Linea, aurreko 4 Linea Nagusiak osatzen dituzten bigarren mailako ardatzekin bat datozenak (5 L1ean, 2 L2an, 6 L3an eta 5 L4an), eskualde berrietarako proiektzioa ahalbidetuz, eragin-eremua zabalduz eta kapilaritatea emanez. **Zalla Kastrexanatik Balmasedara doan L.4.1 Kadagua linearen barruan dago.**

Horiekin batera, beste bi Linea edo Bigarren Mailako Ardatz handi daude PHS osatzen dutenak:

- L5; Urdaibai (22,7 km), Muxikara doan adar batekin
- L6; Artibai (19,9 km), bi adarrekin, bata Kareaga industrialdera (Markina-Xemein) eta bestea Etxebarria

Gaur egun, sare horren 151,6 km eginda daude (%43,4) eta 198 km egiteke (%56,6).

RED OBJETO DEL PLAN – ROP PTSVCB	LONGITUD Total (m)	Eje Principal (EP)	Eje Secundario (ES)	Ejecutado total	EP ejecutado (Sobre el total ejecutado)	ES ejecutado (Sobre el total ejecutado)
TOTALES	349.727	121.135 34,6%	228.592 65,4%	151.652 43,4%	54.877 36,2%	96.775 63,8%
L1 (NERBIOI / IBAIZABAL / ARRATIA / DURANGALDEA)	123.190	42.714 34,7%	80.476 65,3%	25.753 20,9%	4.139 16,1%	21.614 83,9%
L2 (TXORIERRI / MUNGIALDEA)	38.583	18.482 47,9%	20.101 52,1%	8.859 23%	1.922 21,7%	6.937 78,3%
L3 (ESKUMALDEA / URIBE KOSTA)	37.824	16.176 42,8%	21.648 57,2%	21.831 57,7%	10.793 49,4%	11.038 50,6%
L4 (EZKERRALDEA / MEATZALDEA / ENKARTERRI)	88.085	24.328 27,6%	63.757 72,4%	65.121 73,9%	22.308 34,3%	42.813 65,7%
L5 (URDAIBAI)	22.733	---	22.733 100%	5.189 22,8%	---	5.189 100%
L6 (ARTIBAI)	19.877	---	19.877 100%	9.184 46,2%	---	9.184 100%
L7 (BILBAO - GRAN INTERCOMUNICADOR)	19.435	19.435 100%	---	15.715 80,9%	15.715 100%	---

Bizkaiko Bizikleta Bideen Lurralde Plan Sektoriala. Hasierako onarpenerako dokumentua. Laburpena. Planaren helburu-Sarea (PHS) gauzatzeari buruzko datu orokorrak.

4.15. BALMASEDA-ZALLA EREMU FUNTZIONALEKO PAISAIA-KATALOGOA.

2014an, Eusko Jaurlaritzak 90/2014 Dekretua onartu zuen, Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde-antolamenduan paisaia babestu, kudeatu eta antolatzeari buruzkoa, aurreikuspen horiek betetzeko mekanismo normalizatuak finkatzeko helburuarekin. Dekretuak hainbat tresna identifikatzen ditu, hala nola paisaiaren katalogoak, paisaiaren zehaztapenak, paisaiaren ekintza-planak eta paisaia-integrazioari buruzko azterlanak. Helburua EAE osoko Paisaiaren Katalogoak eta Zehaztapenak idaztea da. EAE zatituta dagoen 15 Eremu Funtzionaletatik, orain arte honako eremu hauetako dokumentuak idatzi dira: Guardia (Arabako Errioxa), **Balmaseda-Zalla (Enkarterri)**, Zarautz-Azpeitia (Urola Kosta), Donostia (Donostialdea-Bidasoa Beherea) eta Araba Erdialdea.

4.15.1. EREMU FUNTZIONALAREN EGUNGO PAISAIA

Enkarterrietako eskualdea oso konplexua da, hain lurralde txikian bi ibai-haran ditu mendebalde-ekialde norabidean, 900 m inguruko gailurrez mugatuta, ipar-hegoaldeko kate handi bat osatzen dutenak, ibaiek induskatu zutena, gero 600 m inguruko kotetara jaisteko, Ganekogortan 1.000 m ingurura iritsi zen kareharrizko mendikate handi batekin topo egiteko, eta bi ibaiek bat egin zuten. Are gehiago zailtzen du paisaia bi ibai horiek, Kadagua eta Herreriasek, Otxaran, Rodalega eta Zaldu bezalako ibaiadarrak izateak, bailara nagusiekiko bailara paralelo eta perpendikularrekin.

Baina mendebalde-ekialdeko bi haran horiei iparraldetik lau ibai-arro gehitu behar zaizkie: Sodupe – Galdames kubeta; Aguerako bailara lirainena; Karrantzako arro handia eta Lanestosako harana, ia haitzartea, bailara horietako bakoitzak bere nortasuna du, bere mendi-ertzengatik eta altitudeagatik. Ibai guztietan, iparraldetik eskualdea mugatu zuen kareharrizko arku handia zulatu behar izan zuten, haitzarte konplexuak sortuz; baina, horrez gain, Ordunteko mendilerro handia dute, oso garaia eta malkartsua, eta haren oinetan sortzen dira haran horiek osatuko dituzten ibaiak.

Konplexutasun horri gehitu behar zaio Turtzioz haranaren eta Kolutza – Barbadun bailararen banalerroa Artzentalesek definitzen duen ordokia dela; nortasun handiko lurraldea da, eta banalerrotzat altitude eta presentzia handiagoz jokatzeko du. Gainera, Kolutza – Barbadun ibaiaren arroak bi erreka hartzen ditu ekialdetik, Galdames eta Limon, eta, beraz, haranaren ipar-hegoaldeko ardatzarekiko perpendikularrak diren zeharkako bi haran ditu.

Eskualde osoak izan zuen basoak, nekazaritza eta abeltzaintzak osaturiko trilogia, pagadien, hariztien, artadien eta bortalen basoekin; zerealen eta mahastien nekazaritzarekin; eta ardiak eta behien abeltzaintzarekin; baina burdinolek bortalak, hariztiak eta artadiak erosi zituzten, eta horien ordean pinudiak eta, iparraldean, eukaliptalak jarri zituzten. Nekazaritza desagertu egin zen, bai eta ardi-aziendak ere, eta basogintza- eta abeltzaintza-ustiapeneko ekonomia bat baino ez zen geratu. Industria-iraultzarekin batera, meatzaritzako ustiapena eta faktoriadun industria-sektorea gehitu zitzaizkion Kadaguan.

Hiru elementu hauek, basogintza, abeltzaintza eta industria, gaur egungo paisaia definitu dute, zaharra baino aberastasun gutxiagorekin.

Basoak nagusi izan dira hegoaldeko haranetan, abeltzaintza- eta nekazaritza-sektorea ia erabat kanporatu arte, bertako belardiak okupatu eta baserri eta herrixkak jendez hustuz, Gordexolan eta Kadaguan gertatu den bezala, biztanleria bailararen hondoan kontzentratuz.

Paisaia-aberastasun horren galera konpentsatu egin daiteke oso zainduta dauden pinudieremu handi horiekin, etorkizunean baso autoktonoa zainduko eta garatuko baitute kontserbazio-baso izeneko eremuetan.

Baso-presio hori Sodupe – Galdamesen ere sumatzen da, abeltzaintza-sektorea ia desagertzen ari baita, bailara horrek bokazio alternatibo argirik zehaztu gabe. Artzentalesen eta mendebaldeko haranetan, belardiek eutsi egin diote pinudiek aurrera egiteari, nahiz eta etorkizunean pinudiek aurrera egingo dutela iragarri den, baina hemen baso autoktonoaren aztarna gehiago kontserbatzen dira, eta, babes zehatzekin, dagoeneko babestuta daude.

Abeltzaintza-sektorea esne-ustiategietan kontzentratu zen, gero haragi-ustiategietara igaro zelarik, eta gaur egun ardi-sektorea agertzen da berriro. Baina hori guztia zalantza handiekin; Gordexolako belardiak ia desagertu egin dira; Kadaguan hegoaldeko hegaletan geratzen dira; Sodupe oso ahulduta; eta Galdamesen, Larreako eta banalerroko eremuetan; Artzentalesen eta Turtziozen oraindik nagusi dira, eta zuhaitzien ertzek balantza handia ematen diote paisaiari. Baina belardiek presentzia handiagoa dute Karrantzan eta Lanestosan, ustiategien kontzentrazio handiengatik ere, eta oraindik ere larreen paisaia faktore ekonomiko garrantzitsutzat hartzen da eskualdean.

Meatzaritza sektorea Sodupean, Galdamesen eta Artzentalesen desagertu egin zen, eta, bere lekuan paisaiaren hondarrak geratu ziren, gaur egun aisiadirako eta bisitarako gune bihurtuta. Kadaguako industria-sektoreak gune boteretsuak sortu zituen, baina auzune eta errebaletan, haranaren eta hiriguneen irudia degradatu dutenak. Gaur egun, industria-sektorea gainbeheran dagoenez, Bilbo Handiaren lo-hiri gisa balio dute. Hori dela eta, Kadagua da paisaiarik

nahasi eta aldatuena, eta haran-hondoa oraindik abeltzaintzakoa da, hiri-hedapenak xurgatzeko zorian dagoena; izan ere, Kadagua ibaia zatituta eta isolatuta duen hiri-jarraitua sortzeko gai dela ikusten da. Paisaia horri gutxi eusten diote autobiak, hain errespetu gutxiko loturekin, linea elektrikoek, industrialde berriek.

Kadaguako paisaia hau, bere nortasun galduaren bila dagoen paisaia bat dugu, hiri-garapenaren, ibaiaren, abeltzaintzaren eta basoen artean oreka berri bat lortzeko esperantzan.

4.15.2. ATZEMANDAKO MEHATXUAK ETA AUKERAK

Jarraian, Eremu Funtzionalan hautemandako mehatxu eta aukera nagusien deskribapena jasotzen da. Paisaiaren ikuspegitik soilik egindako diagnostikoa da, eta, beraz, badira aipatzen ez diren beste gai batzuk ere.

A. MEHATXUAK.

1. Kultura-ondarearen galera

Eremu Funtzional osoan kultura-ondare ugari dago, eta mota askotakoak kontserbatu behar dira: arkitektonikoa (dorretxeak, jauregiak, indianoen etxeak), industrialak (errotak, burdinolak, meatzaritzako azpiegiturak), arkeologikoa (trikuharriak, tumuluak), erlijiosoak (ermitak, elizak). Aipatutako mota horietako batzuk kontserbazio-egoera onean dauden arren, adierazi behar da askoz ere gehiago dagoela abandonu-egoera batean, bizirauteko beldurra eragiten duena.

Kasu askotan, ondare hori paisaiaren parte dela uste dugu, lurraldearen aztarna historikoan dauden elementu ikonikoak baitira, oro har.

2. Tipologia tradizionalen desagertzea

Aurreko mehatxuarekin lotuta, aipatu behar da Eremu Funtzionalak paisaiarekin lotutako tipologia arkitektonikoak dituela, eta herriguneak osatzen lagundu dutela. Funtsean, landa-nukleoz ari gara, baina baita izaera urbanoagoa duten beste gune batzuek ere, hala nola Lanestosa, Turtzioz edo Balmaseda.

Agian tipologiari bereizgarriak dorretxea, indianoen etxeak, baserriak eta etxe trutzarria dira. Tipologia horiek paisaian errotuta daude; izan ere, hiri-eszenari irudi bereizgarria emateaz gain, etxebizitzaren eta ingurunearen arteko harremana ulertzeko modu bat dira, lorategiak, belardiak, kaleak, plazak eta abar sortuz.

Adierazi nahi den mehatxua, arkitektura mota horren birgaitze faltaz gain (oro har, herrikoa okerrago kontserbatzen da), tipologia berriak sartzea da, batez ere etxebizitza kolektiboa, hirigunearen irudia nabarmen aldatzen dutenak edo paisaian disfuntzioak sortzen dituztenak, bolumetria eta eraikuntzaren inguruko espazio publikoak aldatzen dituzten heinean.

3. Hiri-luzapenen eraketa

Memoria honetan behin baino gehiagotan aipatu da arazo hau. Hiri-hazkundeak hiri-luzapenak sor ditzake, naturaz inguratutako hirigune isolatuetan paisaiaren ulermena aldatzen dutenak.

Hala ere, kasuren batean, Kadagua ibaiaren ertzeko herriguneetan egoera hau gertatzen da. Plangintzaren azterketari esker, luzapen horien eraketari buruz ohartarazi behar dugu, bereziki kezkarria izango bailitzateke mendebalderago dauden eremuetan. Karrantzako kasua adibide garbia da; izan ere, harana gune isolatu batzuk bezala ulertzen da, baina tamaina handiko landa-guneen aurreikuspenak (nahiz eta araudiak etxebizitza-kopuruari dagokionez mugatuak izan) eraikina sakabanatzea eta erakunde horien trinkotasuna galtzea eragin dezake.

4. Harrobiak eta zaborteziak

Esan bezala, harrobien kasua paisaiaren aurkako erasorik larriena izango da agian, topografia modu itzulezinean aldatzen baitute.

Zaborteziak ere paisaian inpaktu larriak dituzten elementuak dira, bereziki handiak. Baina ez dira ahaztu behar zabortezi txikiak eta kontrolik gabeko isurketa-puntuak, errepideetatik eta bideetatik gertu ere gertatzen baitira.

Jarduera hauen inpaktuaren konponbidea erraza ez den arren eta hainbat faktoreren mende dagoen arren, ezin dugu aipatu gabe utzi paisaiarentzako mehatxu larri gisa.

5. Zurarekin lotutako industriaren desagerpena

Arangurengo paper-fabrika edo altzarien industria Kadaguako haranaren motorretako bat izan da, eskualde osoan sustatu baitu baso-jarduera; eta horrek pinudi paisaia bat sortu du Kadagua eta Herrerias haranaren zati handi bateko mendi-hegal eta gailurretan, batez ere.

Jarduera ekonomikoaren eta lanpostuen galeraz gain, industria mota horren gainbeherak industria-aurriak eragin ditu (abandonatutako nabeak, itxura txarreko instalazioak, etabar).

Basogintza-sektorearekin lotuta, hau da, aipatutako haranekin, paisaia-sortzaile argia da zalantzarik gabe, baina, une honetan, beherakada horrek baliteke baso-jardueran eragin nabarmenik ez izatea. Baina epe luzean baso-jarduera horiek bertan behera uzteko mehatxua izan daiteke, eta, ondorioz, haranetako mendietako paisaia ere alda daiteke.

6. Ohiko laboreak eta nekazaritza-jarduerak bertan behera uztea

Enkarterrietako antzinako deskribapenetan irakurri dugunez, faktore hau neurri handi batean gertatu da. Horrela, Eremu Funtzionalean dauden erabilerak aztertuta, gaur egun lurzoru gehiena larre, zelai eta baso-eremuetara bideratuta dago. Laboreak galdu dira, hala nola zereala, mahastia (nahiz eta azkenaldian berpizten ari den), fruta-arbolak, etab. Abeltzaintzako azientaren kasuan ere beste horrenbeste gertatu da, orain haragitarako behi-azientaz osatuta baitago ia, gero eta gehiago ixten baitira esnetarako ustategiak, errentagarritasun ekonomikorik ez dutelako.

Egoera hori kezkarria izan daiteke paisaiari dagokionez, batez ere mendebalderago dauden haranetan (Karrantza, Artzentales eta, neurri txikiagoan, Sopuerta eta Galdames); izan ere, belardiak eta larreak bertan behera uztea dakar berekin, eta, ondorioz, eremu horretan hain ohikoa den landazabaleko paisaia ordeztzea.

7. Dibertsifikaziorik eza baso-jardueretan

Mendi gehienak basogintzara bideratuak daude, larre menditarrak eta baso autoktonoak izan ezik. Esan bezala, Kadagua eta Herrerias haranak, ia bere osotasunean, pinudiek osatuak daude, eta horrek paisaia ia alpetarra ematen die ibar horiei, urte osoan zehar berdetasun iraunkorra baitute.

Hala ere, eta aurreko mehatxuarekin lotuta, larreak eta nekazaritza-jarduerak bertan behera uzteak, historian zehar, labore horiek baso-espezieekin ordezkatzeari ekarri du. Zirkunstantzia hori mendebaldeko haranetan gerta liteke, aurreko mehatxuan adierazi den bezala, nekazaritza-jarduerak bertan behera uzten baldin badira. Gure ustetan, hori ez litzateke positiboa izango, paisaiaren ikuspegitik, Eremu Funtzionalaren paisaia-aberastasunaren zati bat galtzea ekartzen baitu.

8. Azpiegitura berriak lohiz betetako eremuetan

Kadaguako ardatza, Eremu Funtzionaleko gunerik populatuena eta trinkoena izateaz gain, Bilbo Metropolitarrerako ateetako bat da, eta hainbat azpiegituraz bete da, Kadaguako bailarako biztanleei zein Bilbo Metropolitarrako biztanleei zerbitzua emateko. Hala, nabarmentzekoak dira Kadaguako korridorearen bide-azpiegitura, trenbidea, ur-hodiak eta Gueñesko geltokira doazen hainbat linea elektriko.

Herri asko hornitzen dituen azpiegitura-ardatz argia denez, logikoa dirudi azpiegitura berriek lehendik dauden trazadurak aprobetxatzea. Mehatxu horrekin, gerta daitezkeen azpiegitura berri horiek aztertzekeo beharra azpimarratu nahi dugu, arrazoi horregatik dagoeneko degradatuta dagoen espazio batean kokatuko liratekeelako.

B. AUKERAK.

1. Natura-ingurunea balioan jartzea eta babestea

Paisaien aniztasuna eta Eremu Funtzionalaren balio natural handia Enkarterrietako aukera handienetako bat da. Armañongo Parke Naturala dagoeneko existitzen den arren, uste dugu handitu egin daitezkeela edo, are gehiago, parke berriak sor daitezkeela (esate baterako, Ordunteko beste batzuetan aipatutakoa), hain baliotsua den natura-inguruneari balioa ematen laguntzeko.

2. Paisaia-balioei lotutako turismo-ustiapena

Aurreko aukerari dagokionez, esan beharra dago Enkarterriek erakargarritasun ugari dituztela jendearentzat, hala nola parke naturala, kobazuloak, kultura-ondarea, aisialdi-eremuen ugaritasuna eta ibilbide handiak eta bide berdeak. Gure ustez, oso faktore garrantzitsua da paisaiaren balioen ustiapen turistikorako; era berean, nekazaritza-jarduerekin lotzea lortuz gero, sinergia bat sortuko litzateke bi jarduera ekonomikoaren artean.

3. Kultura-ondarea babestea, zaharberritzea eta balioestea

Ustiapen turistikoarekin ere lotuta dago Enkarterrietako ondare kultural ugaria. Mehatxuetan adierazi den bezala, ondare horretako asko abandonatuta daude.

Gure ustez, ondare horren ezagutza berreskuratzea eta sustatzea turismo-jarduerarekin lagun dezakeen beste aukera bat da, eta, aldi berean, biziguneen irudia kontserbatzen eta hobetzen da.

4. Kadagua ardatz egituratzaile gisa

Kadagua ibaiak eraldaketa handiak izan ditu historian zehar: errotak, burdinolak, industria. Egia da zenbait tokitan oso degradatuta dagoela, baina bailararen ardatz egituratzaile gisa berreskuratzea posible da. Ikusten den aukera ibaiaren inguruan ardatz handi bat sortzea da, biztanleentzako erabilerekin; horrela, degradatutako eremuak hobetzen eta gaur egun egoera onean daudenak kontserbatzen lagunduko du.

5. Industria-aurriak eta hutsik dauden industria-lurzoruak berreskuratzea

Aurreko aukerarekin lotuta, Eremu Funtzional osorako hedagarria izango litzatekeen arren, lehen industriek okupatutako erabilerak berreskuratzea dago. Horietako batzuk, gainera, uholde-arriskuko eremuetan daude, eta, beraz, leheneratzea hainbat modutakoa izango da: kasu batzuetan, berriz ere industria-erabileretarako erabili ahal izango da; beste kasu batzuetan, aisialdiarekin lotutako erabileretarako; eta, beste batzuetan, bizitegi-erabileretarako erabili beharko da, dagoeneko jendea bizi den eremuetatik gertu dagoelako.

Nolanahi ere, gune horiek berreskuratzeak nabarmen hobetuko du inguruko irudiaren pertzepzioa, eta hemen bai, Kadaguako bailarari buruz ari gara bereziki.

6. Nekazaritza-jarduerak berreskuratzea

Esan bezala, nekazaritza-jarduerak berreskuratzeak nekazaritza-aniztasun historikoa ekarriko du, pixkanaka galzen joan dena. Litekeena da nekazaritza-jarduera horiek berreskuratzeak beste paisaia batzuk galtzea (larreak, adibidez) ekartzea, baina paisaia-aniztasun horrek interesa duela uste da.

Nolabait esateko, prozesu hau gertatzen ari da txakolina landatzen duten ustiategiak sartuta, baina oraindik hasiberria da eta Enkarterriko paisaia behar bezala eraldatzeko aukeratzat har daiteke.

7. Nekazaritza eta abeltzaintzako eraikinen, industriren eta azpiegituren ikusizko integrazioa

Mehatxuen atalean adierazi den bezala, paisaiaren aurkako eraso batzuk daude, batez ere harrobietan, zabortegietan eta azpiegitura berrietan zehaztu direnak. Horiei nekazaritza eta abeltzaintzako (baserriak, nekazaritza-pabiloiak, lanabesetarako etxeak) eta industriako (poligonoak, faktoria handiak) eraikinak gehitu behar dizkiegu.

Landarediaren presentzia handia eta natura leheneratzeko potentziala, elementuen diseinu zainduarekin batera, aukera bat izan daitezke jada sortutako zauriak paisaian integratzeko, bai eta eraso berriak ekarri ditzaketan azpiegitura, eraikuntza edota jarduera berriak integratzeko ere.

4.15.3. EREMU FUNTZIONALERAKO PAISAIA-KALITATEAREN HELBURU OROKORRAK

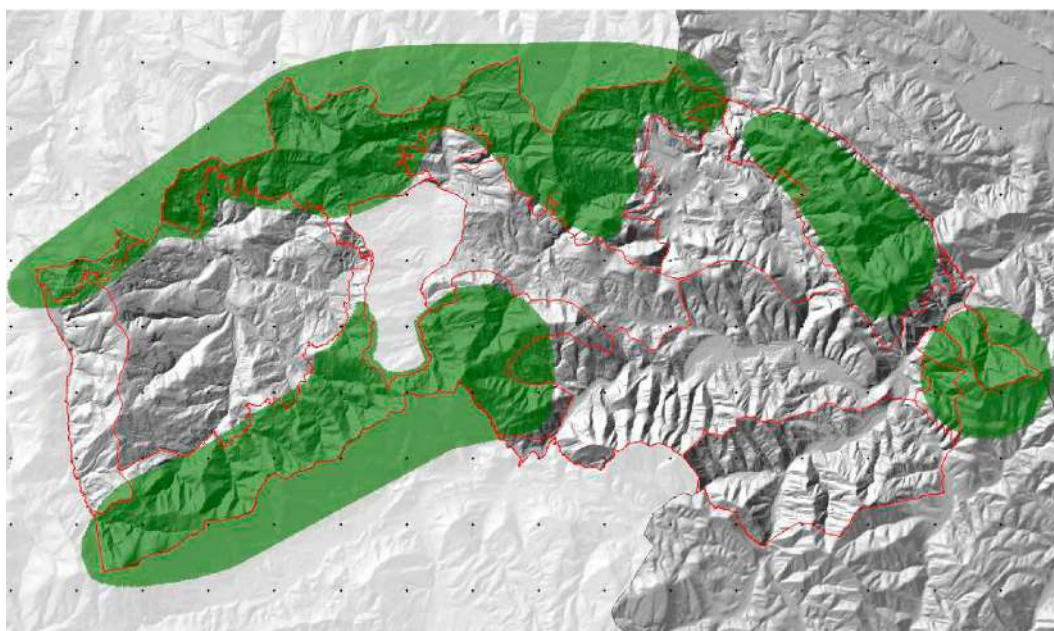
Paisaiaren Kalitatearen Helburuen definizioak hainbat analisi-eskala ditu. Hemen Eremu Funtzional osoari aplikatutako helburu orokorrak jorratzen dira. Bere osotasunak bere paisaiaren kalitatea hobetzeko asmoen sintesi globala osatzen du.

1. Lurraldea egituratzen duten eta paisaia osatzen duten multzo geomorfologikoak babestea, Eremu Funtzionalaren izaera naturalari balioa emanez.

Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionalaren barruan lau mendigune handi daude, berezitasun morfologiko ugari dituztenak, eta berezko balio estetiko, natural eta ekologikoei gehitzen zaizkie. Horien artean nabarmentzekoak dira Armañongo konplexu karstiko handiak, non mundu osoan izen handia duten galeriak eta lurpeko gangak aurki baitaitezke; Galdames eta Sopuerta mendietako erauzketa-jardueren ondoriozko meatze-erliebeak; edo Zalamako egitura zohikaztunak, penintsulako gune hidroturbosorik ekialdekoena.

Erliebe multzo horri Enkarterriko eskualde konpartimentatua osatzen duten haranen segida gehitu beharko litzaioke. Eskualde horretan haitzarte ugari daude, erabileren eta okupazioen bidegurutzea, baita balio naturalena ere.

Helburu horren xedea da Enkarterriko lurraldearen berezitasunak babestea eta babestea, erakarpen-ahalmena maximizatzeko, lurraldeari atxikitutako paisaia-balioekin lotutako lurralde-garapenari begira.

Grandes Conjuntos Geomorfológicos

2. **Paisaia naturalen kontserbazioa, paisaiaren kalitatearekin, bideragarritasun ekologikoarekin, non erabilera mota desberdinek bat egiten duten, tokiko balio naturalak arriskuan jarri gabe.**

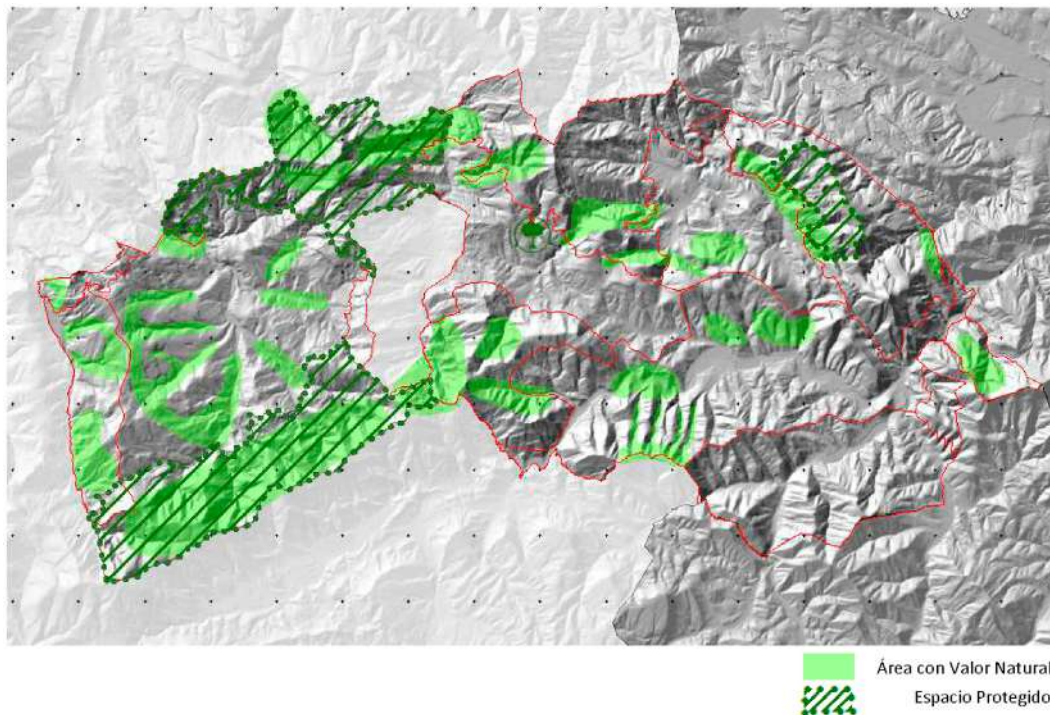
Eremu bakoitzaren babes-mailei eta baimendutako erabilerei dagozkien aldeak alde batera utzita, honako figura eta espazio hauek nabarmentzen dira:

Parke naturala: Armañon.

Biotopo Babestua: Triano eta Galdamesko mendiak.

Natura 2000 Sarea: Ordunteko Batasunaren Garrantzizko Lekua (BGL).

Zuhaitz berezia: Haritz kandudunaren hibridoa eta Artzentaleseko ametza.

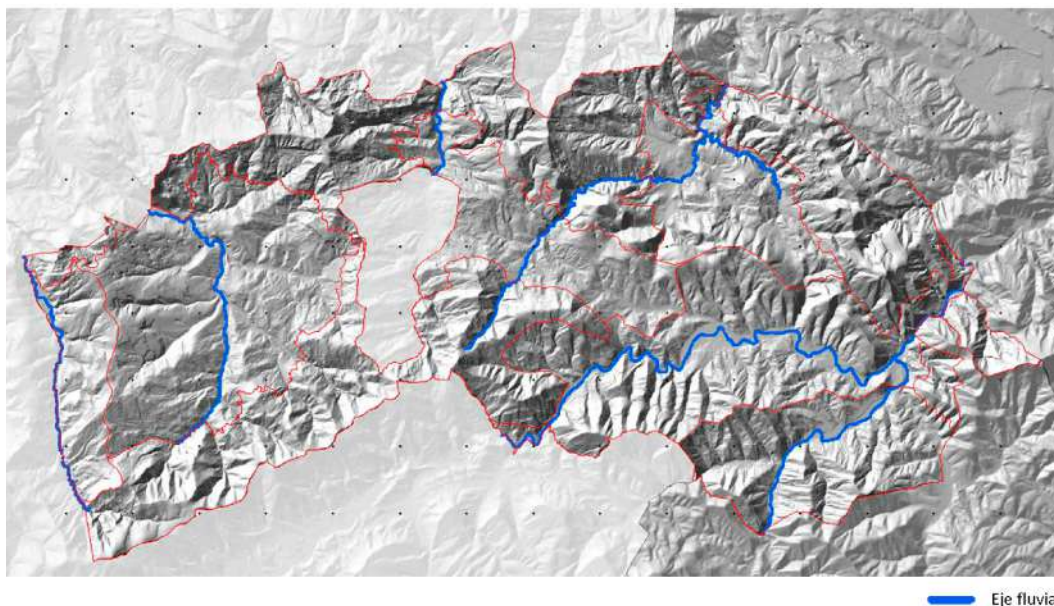

3. **Ibai-paisaiak leheneratzea eta kontserbatzea, lurraldearen ardatz naturalak diren aldetik, eta paisaia-lokailuen eta aisialdi-espazioen funtzioa indartzea.**

Sare hidrografikoa oinarrizko elementua da lurraldearen modelazioan eta, ondorioz, paisaiaren konfigurazioan. Ibaiertzeko landaredia bereziki babestu eta leheneratu behar da, bere funtzio ugariengatik degradatuta badago: ibai-ekosistemari materia eta energia ematen dizkio, faunarentzako babesleku gisa balio du, jalkitzea errazten du, ertzen higadura murrizten du, etab. Paisaiaren ikuspegitik, erriberako landaredia lehen mailako balio estetikoa da, lurraldearen dibertsitatea osatuz. Bestalde, horiek sustatzea onuragarria izan daiteke ibaiertzetikiko paraleloak diren ibilbideak sortuz, izaera ludikoko espazio irekiak lotuz. Hala ere, ibar-hondoen giza okupazioak ondorio lazgarriak izan ditu ibai-ibilguen kontserbazio ekologikoan, ibaiak itotzearen ondorioz kokalekuak eta azpiegiturak ezarri direlako.

Hori dela eta, ibai-paisaien kudeaketa eta kontserbazio egokia bermatu behar da, Uraren Esparru Zuzentarauaren irizpideak uraren zikloaren erreferentziazko lege-esparru gisa hartuta, egin beharreko jardueretan paisaiaren eta gizarte-balioaren kontzeptuak txertatuta, ur-sistemen egoera ekologikoa hobetuz, herritarren parte-hartzea

sustatzean, uraren kudeaketaren eta erabileraren kostuak barneratzean eta uraren zikloaren kudeaketa integratua lortzean oinarrituta.

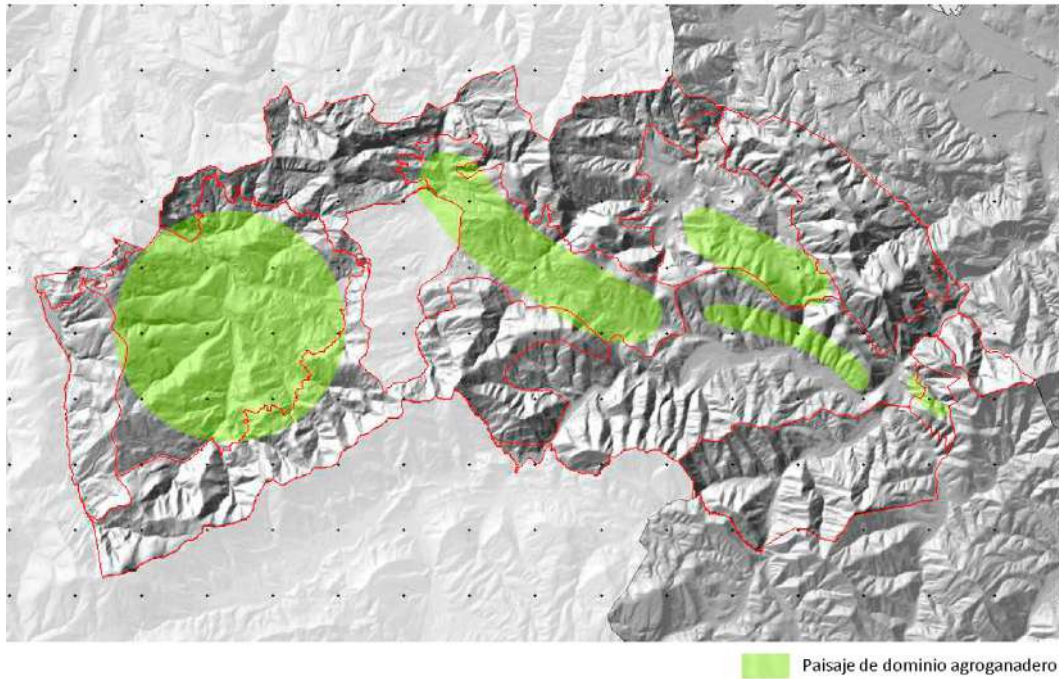

4. Nekazaritzako eta abeltzaintzako paisaia babestea, paisaia ezaugarritzen duten eta nortasun propioa ematen dioten elementuen aniztasuna bermatzeko

Nekazaritza- eta abeltzaintza-jarduera izan da, tradizioz, Enkarterrietako paisaia osatzen duten faktore nagusietako bat, eta oraindik ere garrantzi nabarmena du Mendebaldeko sektorean. Hala ere, aldaketa ugari gertatu dira egindako jarduerari dagokionez. Arcentalesko udalerrietan eta Galdamesko hegoaldeko zonaldeetan eremu zabalak daude oraindik ere, nekazaritza eta abeltzaintzako erabileren mosaiko bat osatzen dutenak, eta balio estetiko, kultural eta identitarioen dosi handiak ematen zaizkie. Gune horiek baserriaren ekoizpen-egiturarekin lotuta egon dira, eta gero eta garrantzi handiagoa hartzen ari da, eskualdeko hego-ekialdeko sektoreetan aurrera eginez.

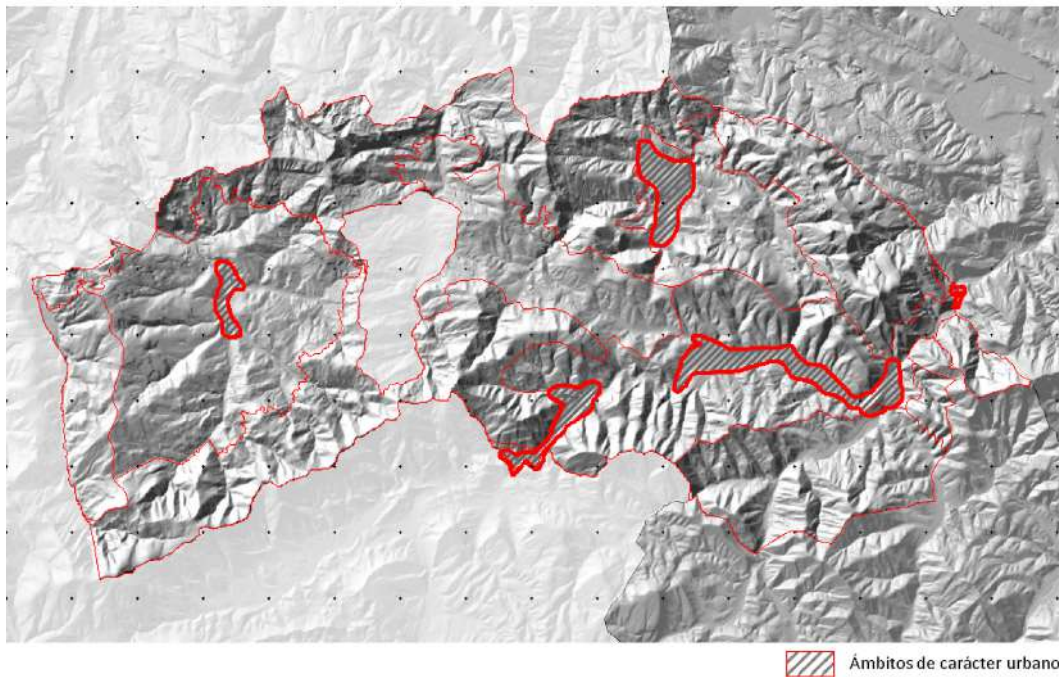
Azkenik, Kadagua eta Herrerias haranetan, nekazaritza- eta abeltzaintza-eremu oso txikiak daude, eta iraganean askoz ere handiagoak izan ziren. Haran horietan, baso-ekoizpenari eskainitako espezializazio bat gertatu da, zeinetan pinu intsigniak lurralde-eremu zabalak hartzen dituen. Paisaiaren ikuspegitik, zuhaitz-masa zabal horiek lurralde osoaren balio estetikoari kalte egiten dien oihal unitario bat sortzen dute, paisaia-aniztasuna apalduz, morfologia monotono bat ezartzearen ondorioz. Beharrezkoa da zuhaitz-masen kudeaketa egokia egitea, bertako hostozabalen espezieek garrantzi nabarmena har dezaten, baso tipologiak mugatuz (ekoizpena eta kontserbazioa), haien irisgarritasunaren eta errentagarritasunaren arabera.

5. Hiri-egitura ordenatu bat sortzea, hazkunde konpaktuekin.

Garrantzitsua da lurraldearen okupazio hau gelditzea, hiri-hedapenari muga argiak ezartzea eta gune trinkoak sustatzea, egitura erregularretan daudenak, zuzkidurek, zubiek, ibaiek eta basoek mugatuak eta puntuatuak. Euste horrek bere ondarea birgaitzera behartuko du eta dentsitatea eta bizitasuna sortuko ditu, garbiketako, argiztapeneko eta zerbitzuetako kostuak optimizatzeaz gain.

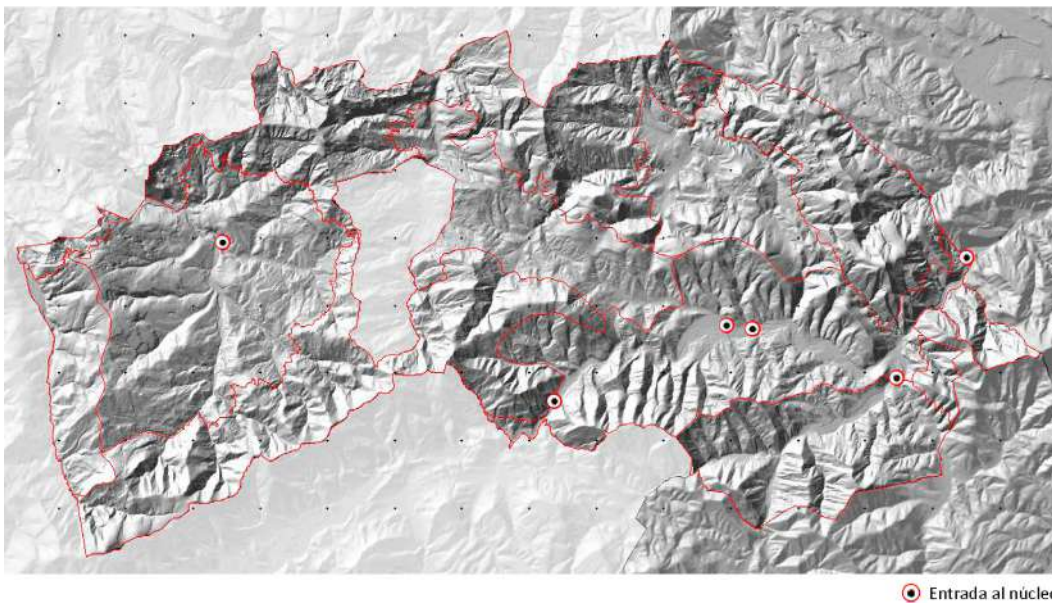
Arazo bera dago landa-guneetan, haien mugek neurritz kanpoko azalerak hartzen baitituzte eta, kasu batzuetan, inguruko belardirik gabe uzten baitituzte herrixkak.

Katalogoak hiriguneetan eraikuntzen arteko distantzia logikoak adieraztea proposatzen du, Enkarterrietako herrixka trinko tipikoari eutsiz.

6. Landa-hiri mugetan nukleoetako eta ertzetako sarrerak integratzea, natura-balioa nabarmentzeko; horretarako, zuhaitz-eremuak sortuko dira sarbidea egituratzeko elementu nagusi gisa.

Asmoa da nukleoetarako sarbide guztiek izaera hiritarra izatea, zoladurak, uhin-bikoitzak eta seinaleak aldatuz, ertzak berreskuratuz, bananen lerrokadurak landatuz, autobioiako argiztapen propioak kenduz, publizitate-hesiak kenduz eta pixkanaka eskala murriztuz.

7. Paisaian integratutako eraikuntza-tipologiaren multzo bat sustatzea, inpaktu bisuala minimizatzeko eta tokiko arkitektura tradizionalera egokitzea lortzeko.

- Tipologia tradizionalei dagokienez, honako eremu hauetan identifikatu dira:
- Kantabriako etxearen tipologia Lanestosan eta Karrantzan dago batez ere.
- Tipologia turtziarra Karrantzan, Turtziozen, Artzentalesen eta, neurri batean, Sopuertan dago.
- Gaztelako tipologia, lau isurkiko estalkiekin eta oinplano karratuarekin, Sopuertan, Galdamesen, Kadaguan eta Gordexolan dago, baita Turtziozen, Artzentalesen eta Otxaranen ere, eta Karrantzan eta Lanestosan ere agertzen da. Zaila da batzuetan jauregi-tipologia kultuetatik bereiztea, baita aldatutako dorre-etxeetatik ere.
- Euskal baserrien tipologia Gordexolan, Kadaguan eta Galdamesen dago batez ere, nahiz eta antzinako aleak agertzen diren eremu osoan.

Atxikitako etxebizitzaren tipologia egokitzen jotzen da Kantabriako etxearen tipologia biltzen den eremuetan.

Etxebizitza isolatuen tipologia egokitzen jotzen da euskal baserrien tipologia biltzen den eremuetan.

Etxebizitza kolektiboaren tipologiari dagokionez, baserriaren, Gaztelako etxearen, turtziarraren eta Kantabriako etxearen tipologietara egokitu daiteke.

Etxebizitza kolektiboaren tipologia hiriguneetara eta haien paisaiara egokitu behar duela da gai garrantzitsuenetako bat. Dokumentu honek gomendatzen du eraikuntzaren gehieneko altuerak ez gainditzea beheko profila gehi bi altuera, erlaitzaren gainetik Enkarterriko estalki inklinatu klasikoa nabarmenduz.

Altxaerari dagokionez, aipatzekoa da baserriaren, Gaztelako etxearen eta etxe turtziarraren tipologietan estalkiak garrantzi handia duela; altxaerak bi zati ditu, zokaloa eta estalkiak hartzen dituen bolumenak, ia %50ean banatuta altuera osoan. Etxebizitza kolektiboak tipologia horietara egokitzea oso erraza izango litzateke beheko eta lehen solairuak altxaeraren konposizio-unitatetzat (zokaloa) eta bigarren solairua eta estalkiartea beste konposizio-unitate gisa (estalkia) hartzen badira.

Etxebizitza kolektiboak eta, batzuetan, etxebizitza atxikiek sortzen duten beste arazoetako bat garaje komunitario altxaera itsuak agertzea da. Batzuetan, mihise opako luzeak sortzen dira, kalearen irudia degradatu eta nukleoen eskala aldatzen dutenak. Katalogoak gomendatzen du ingurunean integratzea, adibidez, erdisotoan kokatuz gero eta kalerantz zokalo txiki bat bezala agertuz gero. Zokalo hori beheko solairuko etxebizitzetako lorategi edo terrazek osa dezakete. Bestalde, tipologia guztietarako, material tradizionalak erabiltzea gomendatzen da, hala nola harlangaitza, zarpiatuak, zura, teila zeramikoak; eta industria-estaldurak, plakaketak, ateetako eta arotzeriako elementu metalikoak, hormigoizko teilak, PVCzko eroanbideak eta hormigoizko aurrefabrikatuak saihestea, bai leiho-ertzetan eta kareletan, bai aireztapenetan eta tximinietan.

Era berean, urbanizazioetan komeni da material naturalak, zarpiatuak, lauzak, galtzadharriak, errekarriak, hormigoia eta abar erabiltzea, baldosa hidraulikoa, zintarri aurrefabrikatuak, zoladura inprimatuak eta asfaltatuak saihestuz. Familia bakarreko etxebizitzetan urbanizazio-eremuetan eta hirigune zahar trinkoetan, urbanizatzea gomendatzen da, espaloien eta galtzadaren arteko desnibela saihestuz, biak maila eta zoladura bakarrean integratuz.

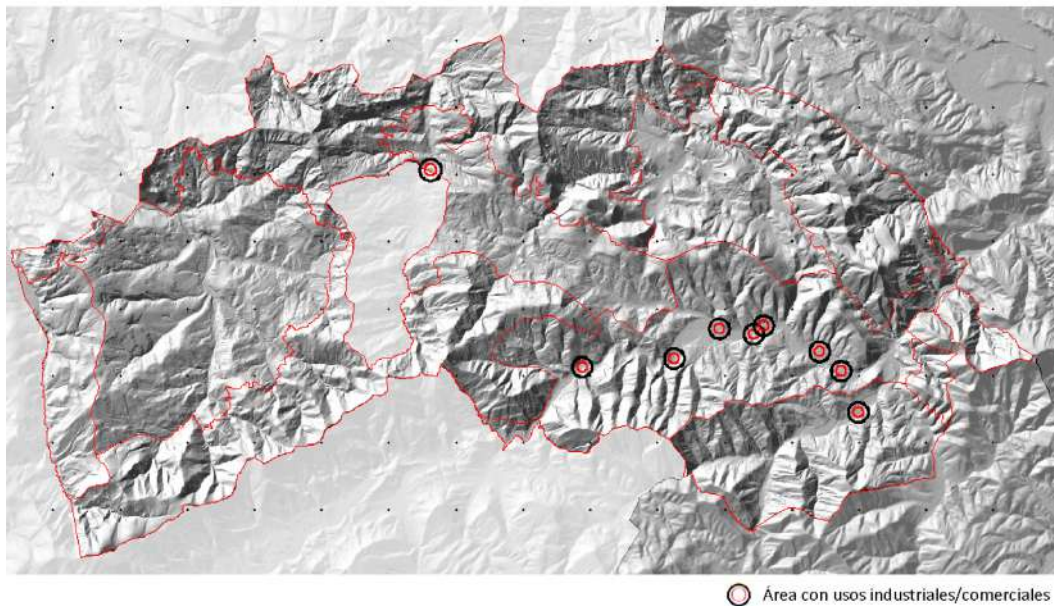
Azkenik, argiztapena kontuan hartuta, zeharka egitea gomendatzen da, fatxadak islatzaile gisa erabiliz, intentsitate baxuarekin, eta gaueko zerua ikustea eragozten duten makuluak eta argi-kutsadura saihestuz.

8. Lehentasuna ez duten ikusmen-eremuetan kokatutako industria-, logistika-, merkataritza-, aisialdi- edo hirugarren sektoreko beste erabilera batzuk espezializatzea, baldin eta haien diseinuak inguruko inguruneak errespetatzen baditu, kokatuta dauden herrietako nortasun- eta ondare-balioak galdu gabe.

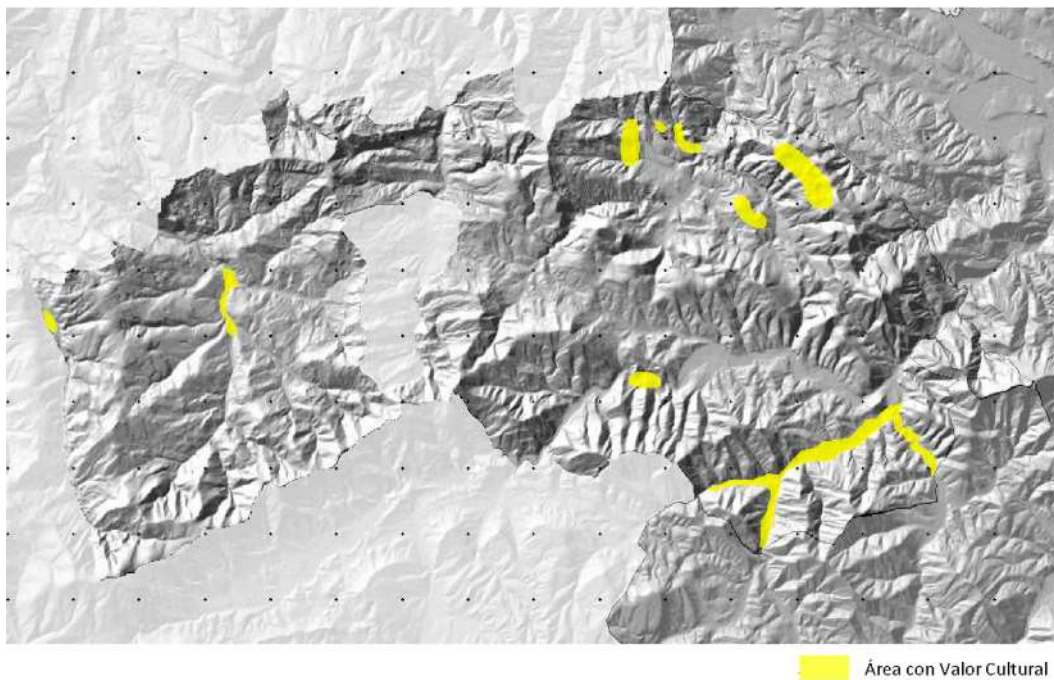
Katalogoan industria-lurzoru hauen optimizazioa sustatzen da, eta baita sortutako poligono berriena ere, egungo lurzoru guztien okupazio osoa lortu arte industria-lurzoru berririk ez planteatzeko.

Etorkizuneko industria-lurzoruetan, topografia errespetatzen saiatu behar da, hegala moztea edo ibarrez betetzea saihestuz; antzinako landa-eraikuntzak, bideak, zuhaitziak eta lurzati geometria errespetatzea proposatzen da. Ahal dela, poligonoek, egiturari, siluetari eta akaberei dagokionez, ingurunea errespetatu behar dute, eta egurrezko egiturak eta itxitura arinak erabili izango dituzte. Itxiturak eta estalkiak zuriz edo grisez egitea proposatzen da, atentzioa ez emateko. Bolumenen geometriak erregularrak

izango dira Urbanizazioan hesiak saihestea proposatzen da, landare-mugekin ordezkatzuz. Argiztapena fatxadetan integratuko da makulu isolatuak saihestuz eta gaueko argi-kutsadura saihestuz, horretarako argi baxuak edo zeharkako argiztapena erabiliz.

9. **Arkitektura tradizionala zaharberritzea eta kontserbatzea, bai eta elementu arkitektoniko erlijiosoa ere, eskualdearen nortasun-, ondare- eta historia-balioak mantentzen direla bermatzeko.**

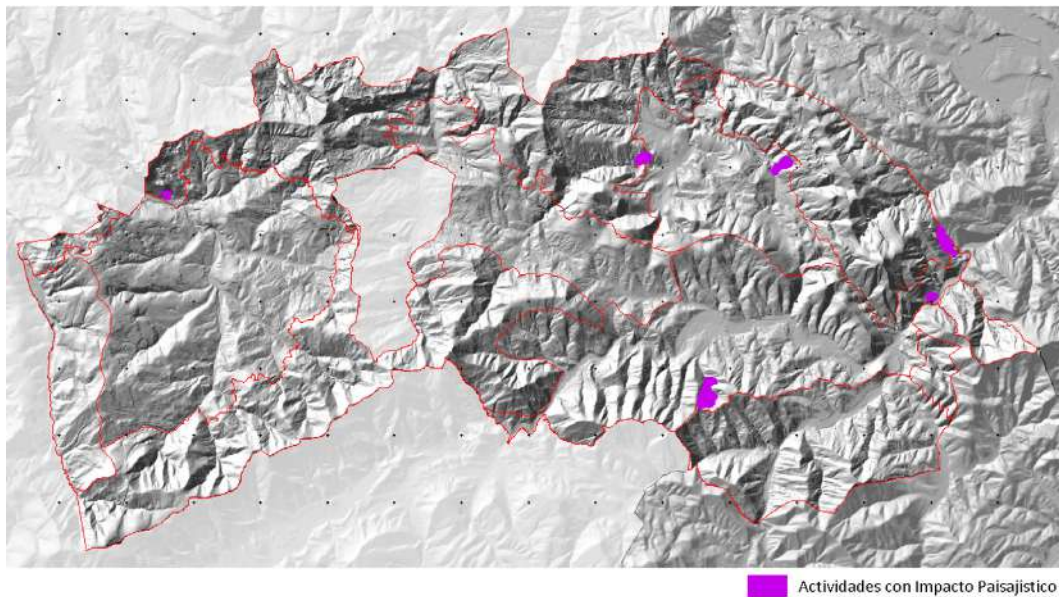
Paisaia honetako ondare kultural handia zaintzeko helburuak hainbat alderdi hartzen ditu: erlijiosoa, herrikoia eta meatzaritza. Egoera txarrean dagoen ondarea kontserbatzea, zaharberritzea eta balioestea proposatzen da, administrazioen arteko koordinazio eraginkorraren bidez, non Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak zeregin nagusia izango duen ondare hori lortzeko. Sortzen ari den kultura-turismora bideratutako kontserbazio- eta

lehengoratzeko politiken plangintzak ondarea babesten lagun dezake, eta, aldi berean, eskualdea garatzen lagunduko da, haren nortasuna kaltetu gabe.

10. Giza jardueren ondorioz (harrobiak, zaborteak) paisaia gertatzen diren aldaketak lehengoratzeko, egokitzea eta integratzea

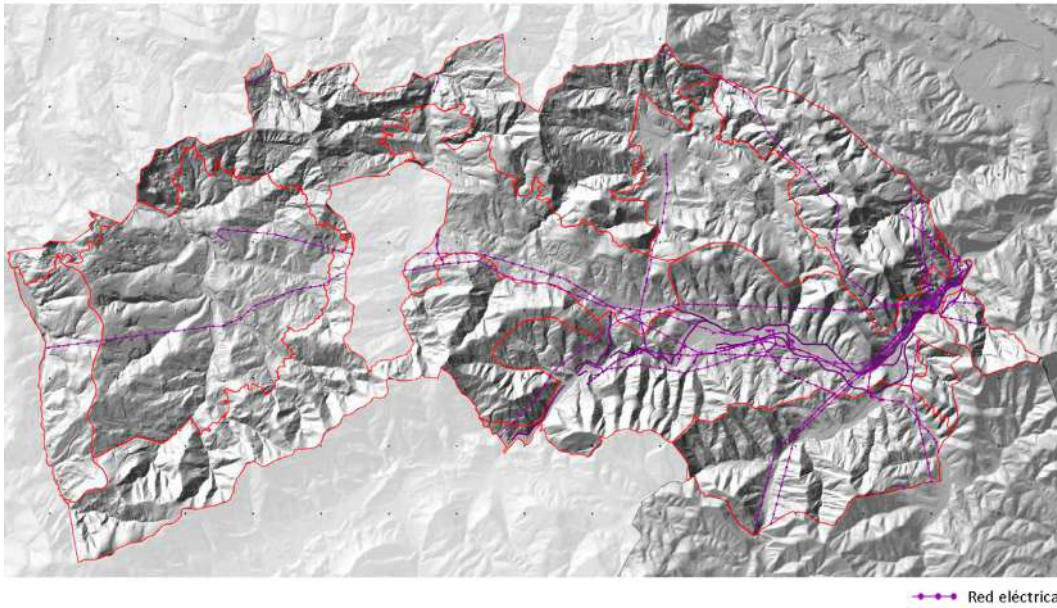
Helburu horren xedea da ustiatu aktiboak ahal den neurrian egokitzea, horiek ezkutatu dituzten landare-hesiak sortuz, emakida-mugak errespetatu dituen kudeaketa egoki bat eginez eta jardura utzi ondoren lehengoratzeko azterlanak eginez, paisaia-irizpideak txertatuz. Bestalde, zaborteak, Zallakoak bereziki, eskualdeko paisaiari eragiten diotela uste da. Kudeatzeko eta lehengoratzeko irizpideak erazketa-ustiatzearen antzekoak dira.

11. Azpiegitura linealak eta telekomunikazioak paisaiara egokitzea eta integratzea, haien funtzionaltasuna arriskuan jarri gabe, ahalik eta inpaktu bisual eta ekologiko txikiena eragiteko.

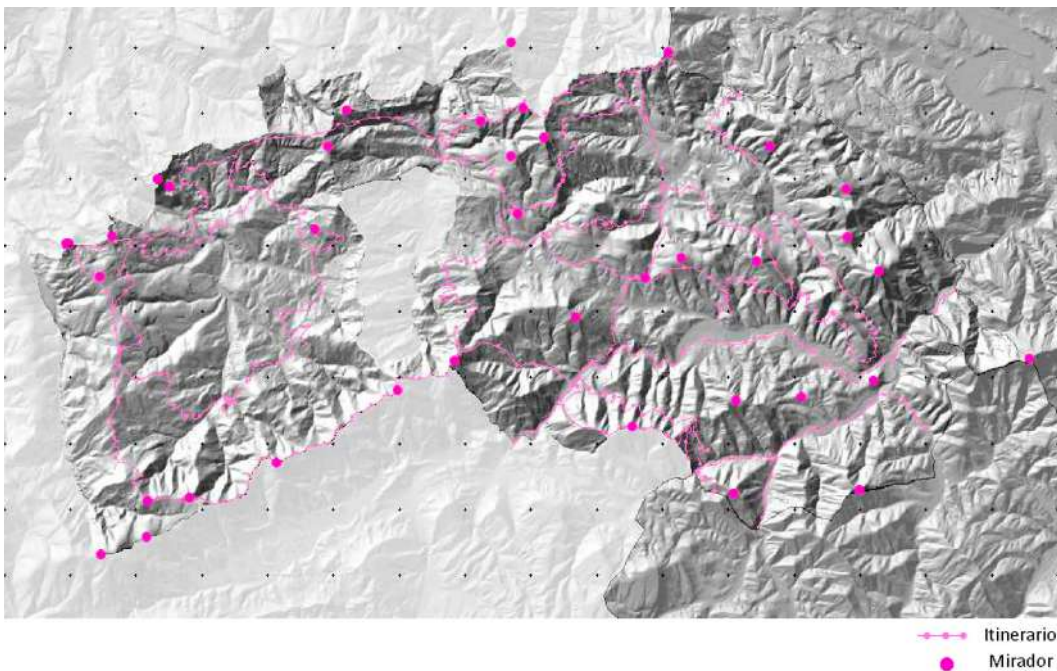
Gai honi dagokionez, Enkarterrietako eskualdean problematika handia dago Kadaguako bailaran.

12. Ibilbide eta behatoki multzo bat sortzea, panoramika garrantzitsuenak nabarmentzeko eta Enkarterriko paisaien ñabardurak ezagutzeko.

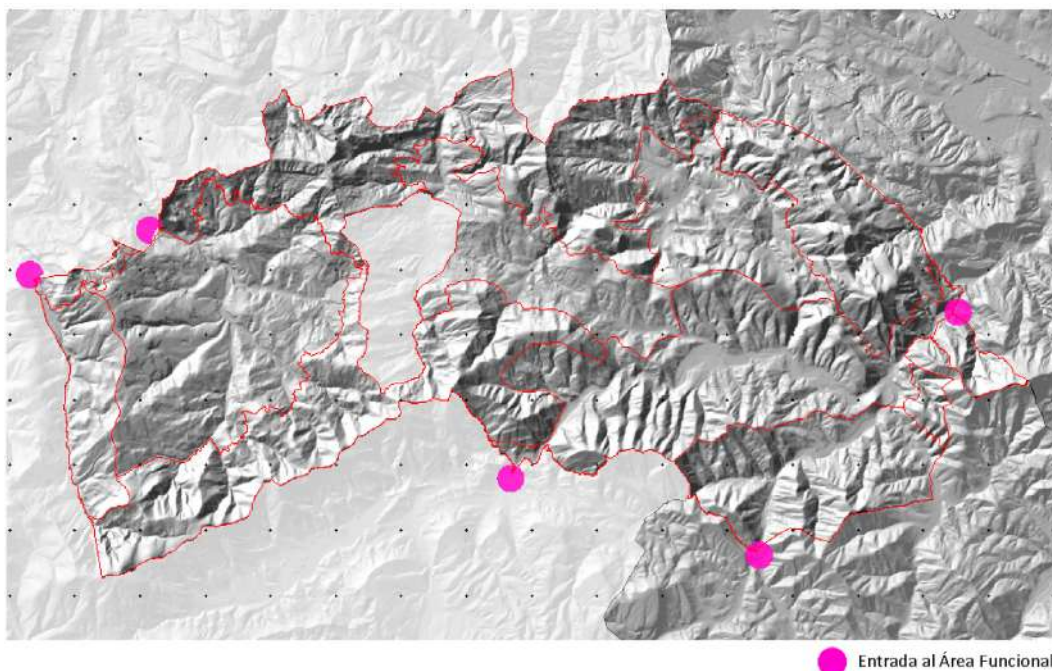
Tradizioz, elementu arkitektoniko erlijiosoak, hala nola elizak eta ermitak, paisaiaren behaketa errazten zuten puntu gorenetan kokatzen ziren. Puntu horiek lotuko dituzten ibilbideak sortuz, helburu bikoitza lor daiteke: alde batetik, eskualdeko paisaia ezagutzera eta, bestetik, eskualdeko ondare arkitektonikoa balioestea. Ibilbide horien osagarri, Done Jakue bidea, erromatar bidea, ibai-pasealekuak, Ibilbide Handiko bideak (GRs) eta bide berde berriak daude. Horrela, ibilbide-bilbe aberatsa sor daiteke. Gainera, jarduketa hori oso erraza da, dauden bideak seinaleztatu besterik ez baita egin behar. Bilbe horrek gune naturaletara, hirigune historikoetara, herrixketara, eremu arkeologikoetara, haitzuloetara eta meatze-eremuetara, aisialdirako eta atsedenerako ibai-eremuetara eta aparkalekuetara sartzeko aukera emango du.

13. Eremu Funtzionaleko sarrera-multzoa hobetzea, natura- eta kultura-aberastasunari balioa emateko, muga-izaera baitu.

Katalogoan Enkarterrirako zortzi sarrera nabarmentzen dira, guztiak bereziak. Bertan, haien balioak seinaleztatzeak, haitzarteak babesteak, zubiak, ermitak eta dorreak zaharberritzeak oinarrizko sarbide- eta informazio-espazioak sortzea ahalbidetuko du. Santa Ageda, Zaldu, Zaramillo, Gordexolako hegoaldeko sarrera (Dorre Beltza eta guzti), Barbadungo haitzartea eta burdinola eta bide berdeak, Turtziozko haitzartea, Karrantzakoak (harkaitzak eta artadiak), Lanestosakoa eta haitzuloak.

Paisaiaren Katalogoak haitzarte horiek seinalatzen ditu, eskualdeko ate horiek lehenetsuneko jarduketa- eta zaharberritze-gunetzat, eskualde baten lehen irudia, batzuetan funtsezkoa, definitzen baitute. Gainera, zenbait zatitan, antzinako bideek eta errepideak beren funtzioa galdu dute, eta horrek geltokiak eta atsedenlekuak sortzea errazten du. Dokumentuak errepideen berreskurapen eszenikoa aurreikusten du, eskualdeko sarrerek abiapuntutzat hartuta.

● Entrada al Área Funcional

4.15.4. KADAGUA HARANERAKO PAISAIA-KALITATEAREN HELBURU ESPEZIFIKOAK

Helburu horiek Eremu Funtzionalerako proposatutako helburu orokorren ondorio dira.

1. HELBURUA

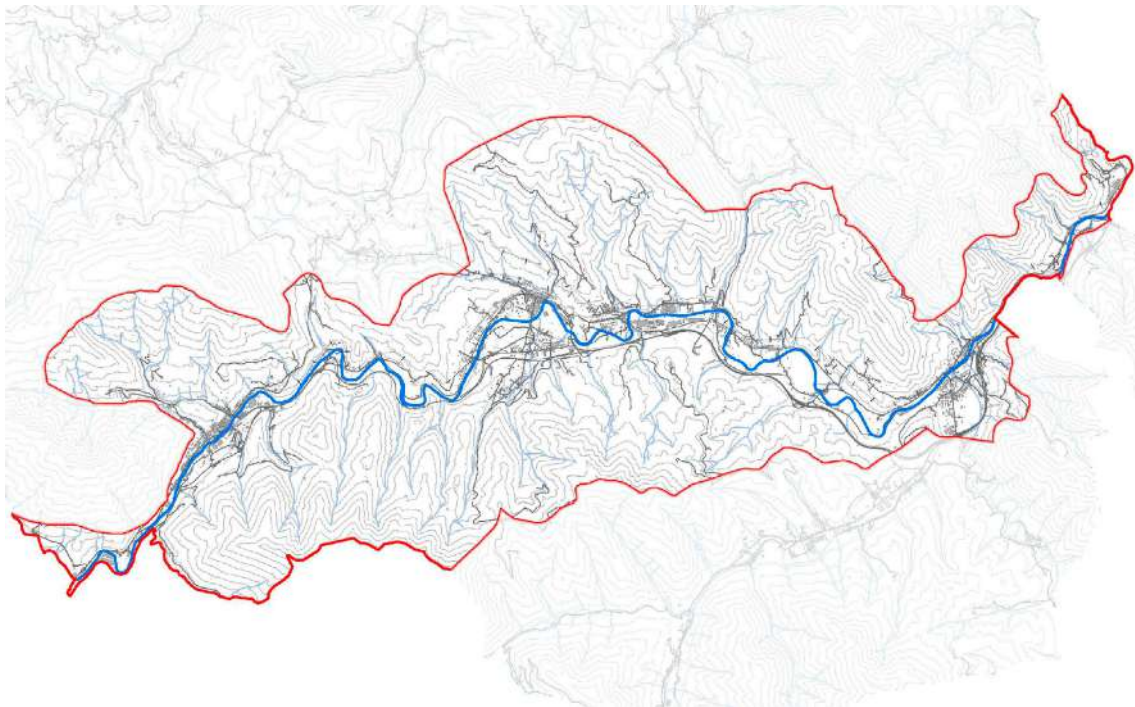
Kadagua ibaiaren eta haren ibaiadarren erriberako basoak berreskuratzea eta kontserbatzea, dibertsitate eta funtzionaltasun ekologikoari laguntzeko eta unitatearen paisaia-konektore izateko.

Hauek dira proposatutako ekintzak:

- Ibai-ibilguen ondo-ondoan dauden ekologikoki degradatutako eremuak lehengoratzea.

- Ibai-paisaien ibilbideak sustatzea, ibaiari lotutako paisaia- eta industria-ondarea interpretatzeko eta seinaleztatzeko ekipamendu-sare bat sortzeko (pasealekuak, ibilbideak, begiratokiak, industria-koloniak, ur-jauziak, etab.). Puntu garrantzitsuenak bereziki kontuan hartuta. Hiria eta inguruko ibaiak landa-bideen sarearekin lotzen diren aisialdi-leku periferikoak sortzea.
- Ibai-ibilguak helburu dituzten jarduketetan paisaia integratzeko azterlanak egin daitezen bultzatzea, bai hobetzeko direnak, bai bidezubiak edo beste azpiegitura edo eraikin batzuk eraikitzeke direnak.
- Ingurumen-hezkuntzako, berraurkikuntza historikoko eta ibai-inguruneak sustatzeko ekimenak bultzatzea, bai hiriguneetatik igarotzean, bai natura-intereseko espazioetan.

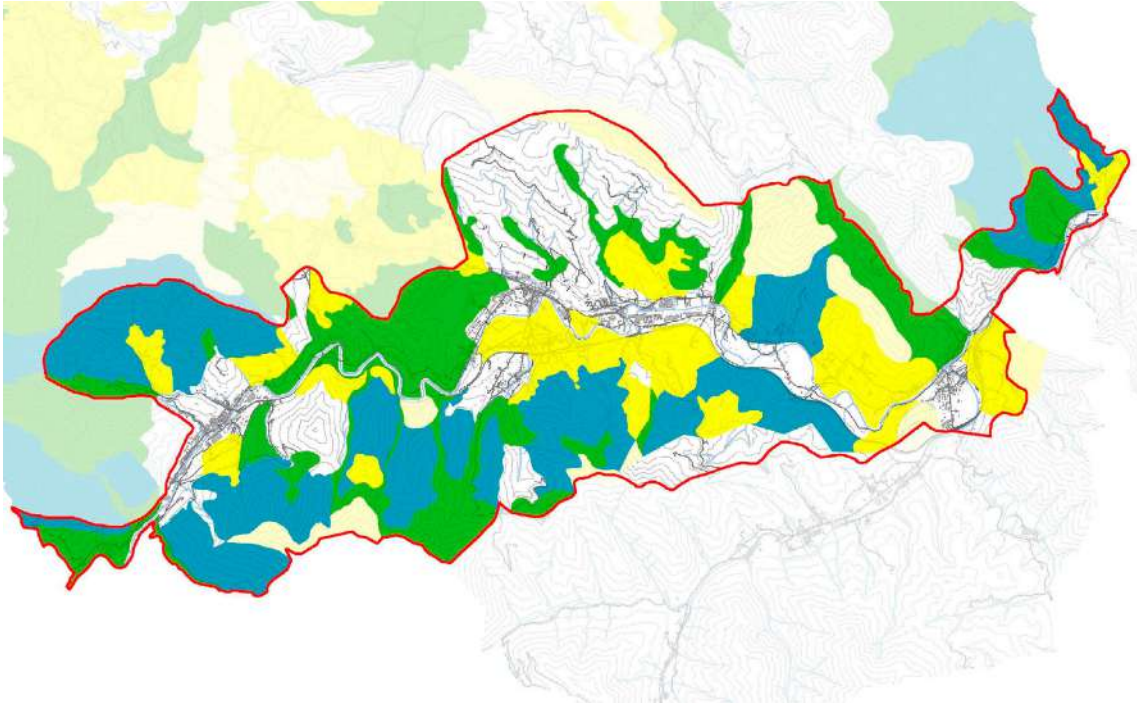

2. HELBURUA

Espezie autoktonoak nagusi diren baso-paisaia sustatzea, haiek sendotzea eta hedatzea sustatuz.

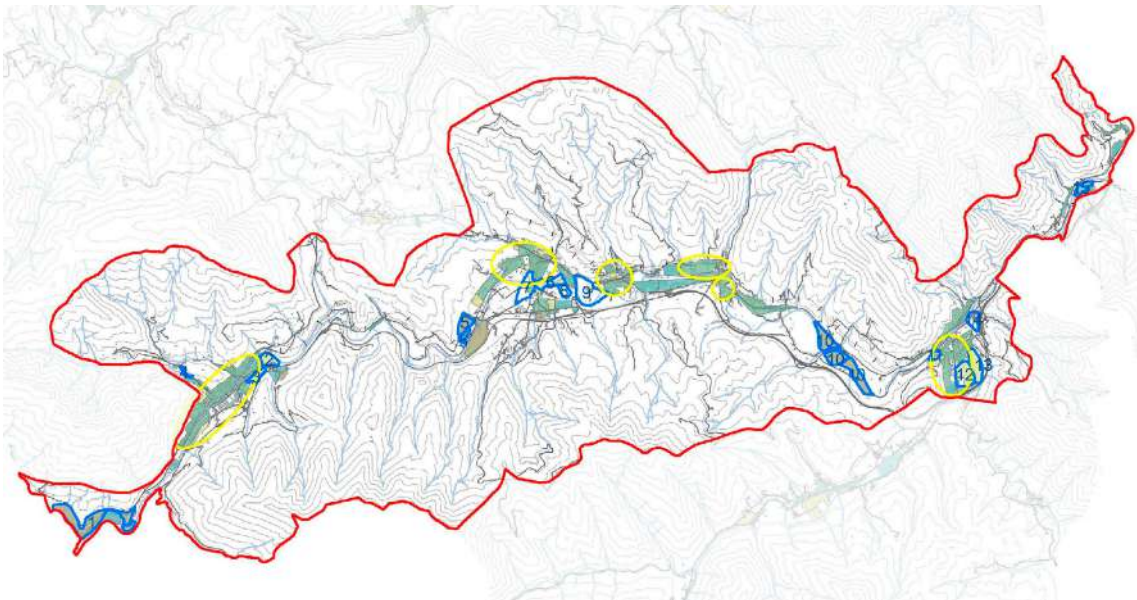
Hauk dira proposatutako ekintzak:

- Baso autoktonoak babestea.
- Paisaia-irizpideak sartzea naturguneei eta baso-politikari buruzko araudian eta plangintza sektorialean.
- Jabe partikularrei aholkua ematea, espezie autoktonoak landatzeko bokaziorik ez duten lursailak erabil ditzaten.
- Basoak paisaia-balioa duten eremu gisa ekologikoki kontzientziatzeko hezkuntza-ekimenak bultzatzea.

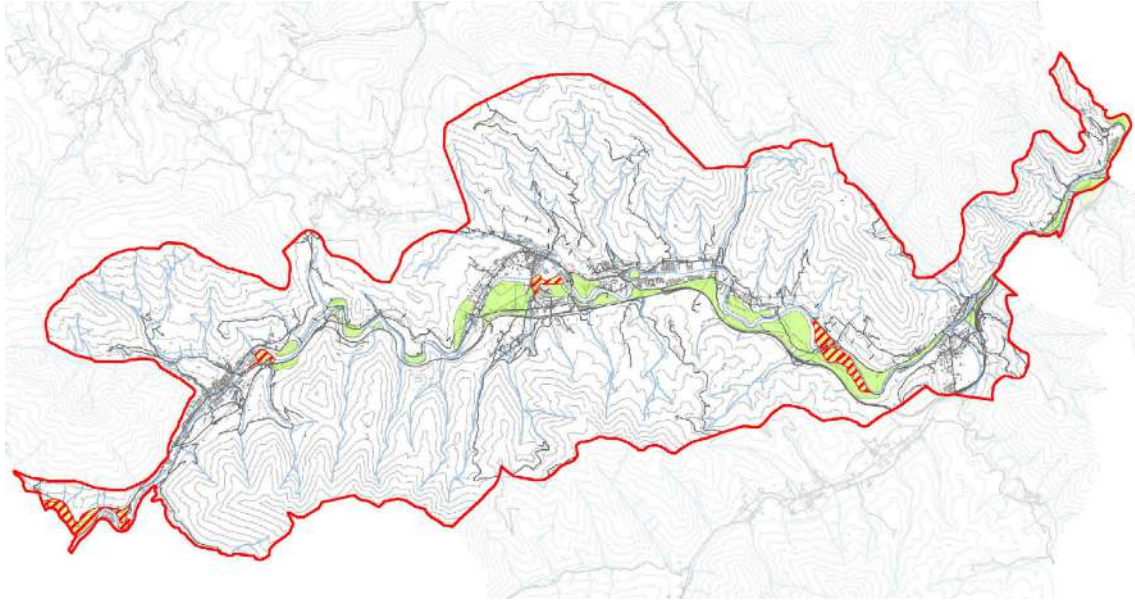

3. HLEBURUA

Hiri-eredu konpaktua sustatzea, Gueñes, Zalla eta Balmasedako hiriguneetan hiri-luzapena saihestuz, sakabanatutako urbanizazioak areagotuta eta benetako premiei erantzunez, inguruko paisaia-espazioak arriskuan jarri gabe.

Honako ekintza hauek proposatzen dira:

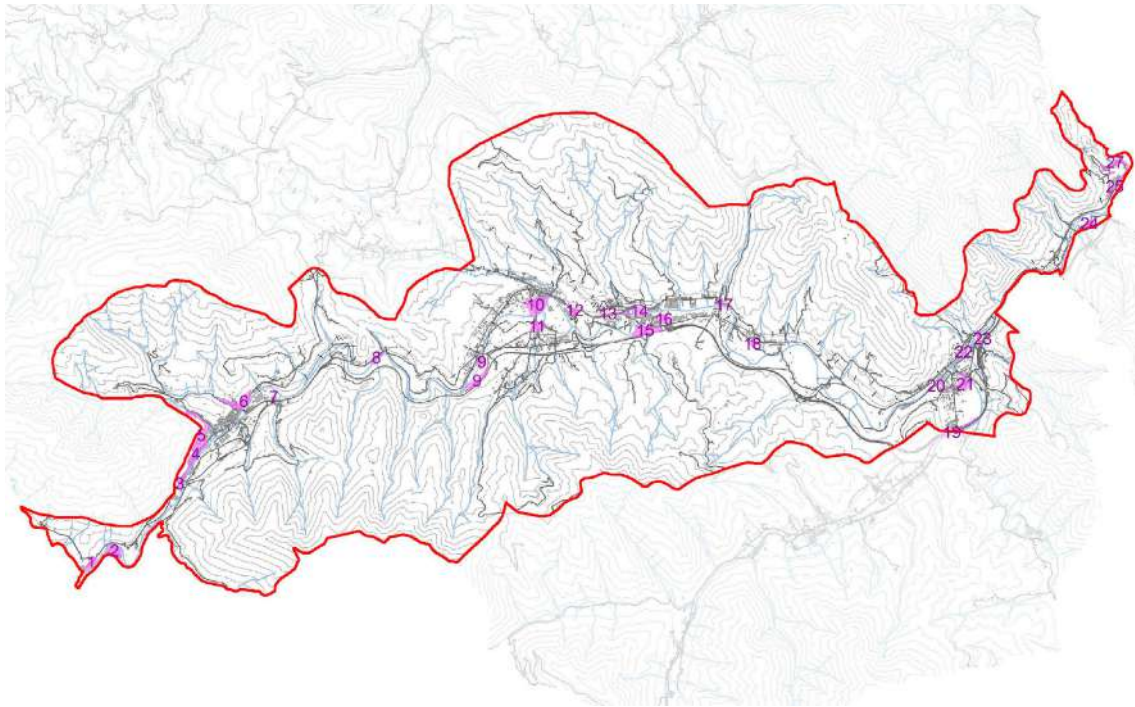
- Hirigintza-antolamenduko xedapenetan paisaia-kontsiderazioak sartzea, ibar-barreneko belardiak hirigintza-asmoetatik babesteko eta nekazaritza eta abeltzaintzako erabilerak gordetzeko.
- Kadaguako Harana unitatearen hiri-inguruko espazioen paisaia-kalitatea hobetzea, Balmaseda, Zalla eta Gueñesko haranaren hondoko belardiak lotuz eta erabilera publikorako aisialdi-eremuak eta ibilbideak sortuz, Kadaguako ibai-konektorearekin lotuta.
- Naturguneekin harremanetan dauden edota korridore ekologiko gisa jarduten duten sektoreetan paisaia integratzeko ekintzak sustatzea.

4. HELBURUA

Hiri-izaerako puntu beltzak eta bokaziorik gabeko espazioak berreskuratzea eta planifikatzea.

Hauk dira proposatutako ekintzak:

- Hirigintzako hazkunde berrien eremuak eremu degradatuetan zentratzea (bokaziorik gabeko orubeak, abandonatutako poligonoak, urbanizazioen ondoko hondakin-espazioak).
- Udalerrietako hirigintza-antolamenduko planetan, herrietara sartzeko bideen paisaia-tratamenduari buruzko azterlan espezifiko bat sartzea.
- Ikusmen-eragina duten guneeetako sarreren bide-ardatzei lotutako merkataritza-jardueren paisaia hobetzeko planak egitea.
- Zuhaitzak sartzea, lehentasuna emanez espezie autoktonoen erabilerari, ikusmen-eragina duten guneeetako sarreretako bide-ardatzetan.
- Publizitate-errotuluak kentzea esposizio handiko eremuetan.

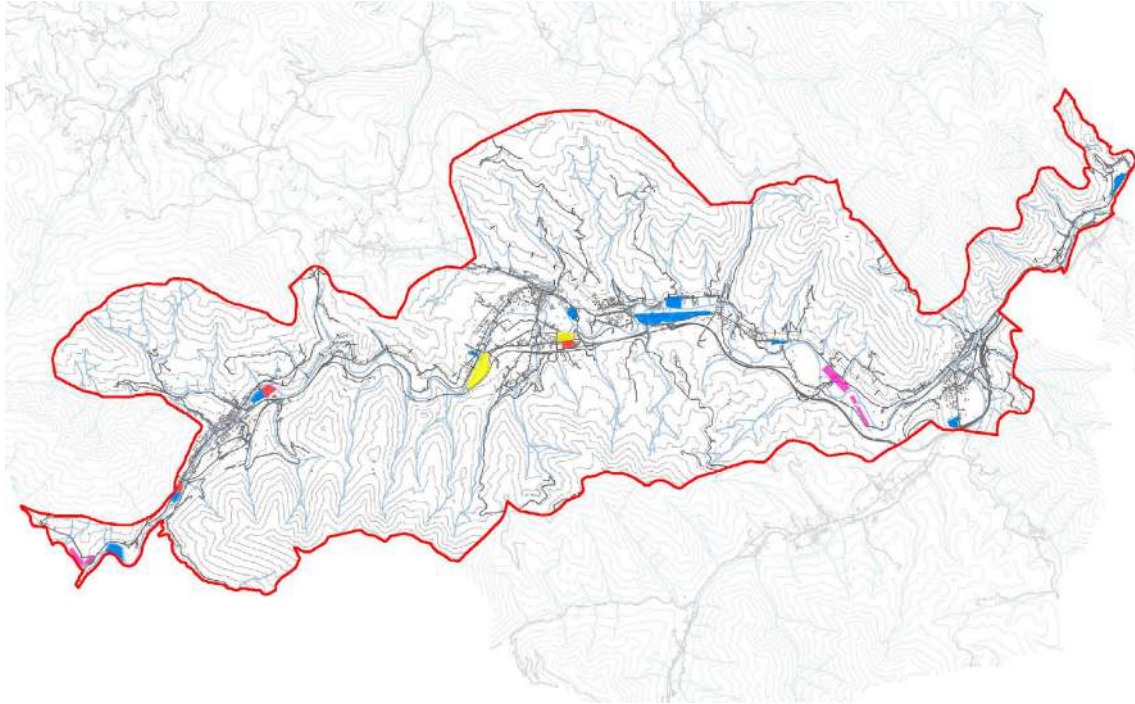
Zallan: 8. Berun fabrika, 9. Longar poligonoa, 10. El Carmen auzoa, 11. Aretzagako sarbidea, 12. Zallako sarbidea, 13. Aranguren errepidea, 14. Meandro paper-fabrika, 15. Aranguren sarbidea.

5. HELBURUA

Urbanizazio berrien eraikuntza-tipologia egokitzea, horrek dakarren inpaktu bisuala minimizatzeko.

Hauak dira proposatzen diren ekintzak:

- Ordenantzetan altuerari eta bolumetriari buruzko irizpideak ezartzea, hiriguneen hiri-eszena aldatzen ez dutenak.
- Urbanizazio-ordenantzetan lurzatiei itxierari eta urbanizazioaren diseinuari buruzko irizpideak ezartzea.
- Etxebizitza kolektiboa altueran mugatzea eta tipologia eskualdeko arkitektura tradizionalaren ezaugarrietara egokitzea.
- Haraneko herri-arkitektura gogorarazten duten bolumenetan multzokatutako familia bakarreko etxebizitzak konponbideak sustatzea.
- Bailaran dauden edo desagertuta dauden ereduak erabilera sustatzea, eraikin berriak imitatu beharreko adibide gisa.
- Aparkaleku komunak sotoan edo beheko solairuan integratzea, guneen eskala hausten duten eta/edo kaleetan eragin negatiboa eragiten duten zokaloak eta horma itsuak saihesteko.

6. HELBURUA

Lehentasunezko ikusmen-eremuetan kokatutako ekonomia- eta industria-jardueretan espezializatutako eremuak lehengoratzeta eta hobetzea, eta horiek birdiseinatzea, ingurunean integratzea kontuan hartuta.

Honako ekintza hauek zehaztu dira:

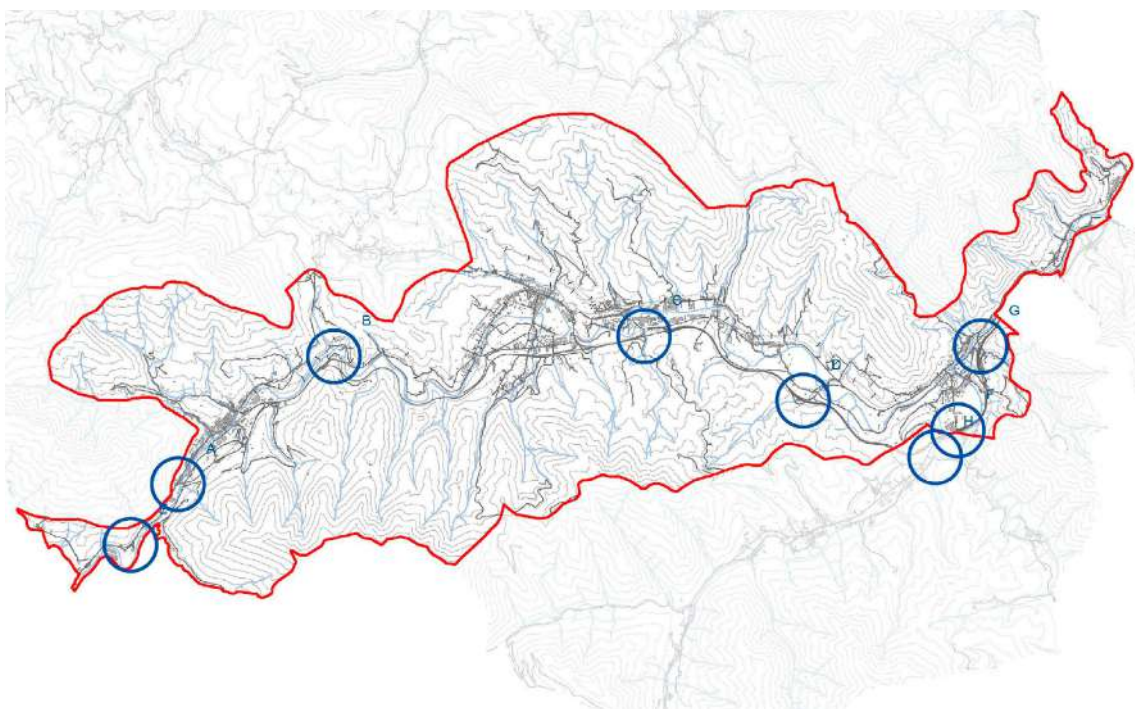
- Industrialdeak eta hirugarren sektorekoak paisaiara egokitzeko azterlanak idaztea, ikusmen-esposizioari, argiztapenari, sarbideei, diseinu-parametroei eta abarri buruzko irizpideak kontuan hartuta.
- Egungo industria-lurzoruak egokitzea, instalazioak hobetuz.
- Egindako industrialdeak babestea, lehendik daudenak sendotu eta dentsifikatzea sustatuz.
- Konpentsazio fiskaleko ekimenak sustatzea, industrialdeek eta hirugarren sektorekoek paisaia hobetzeko politikak bultzatzen.
- Industria-instalazioen eta hirugarren sektoreko instalazioen paisaia hobetzeko jardunbide egokien gida bat egitea.

7. HELBURUA

Komunikazio-azpiegiturak lehengoratzeara eta hurbileko ingurunera egokitzea, paisaia-integrazio handiagoa lortzeko eta lurraldearen zatiketa murrizteko.

- Azpiegitura linealak paisaiaren aldetik lehengoratzeara, hesien eta landare-itxituren bidez.
- Pasabide ekologikoak sortzea komunikazio-azpiegiturak instalatu ondoren zatitu diren habitatetan.
- Ibilgailuen zirkulazio txikiagoko bigarren mailako bideak prestatzea paisaia ikusteko, paisaia-interes handieneko elementuei balioa emango dien errepide eszenikoen sarea sortuz.
- Publizitate-errotuluak kentzea esposizio handiko eremuetan.

8. HELBURUA

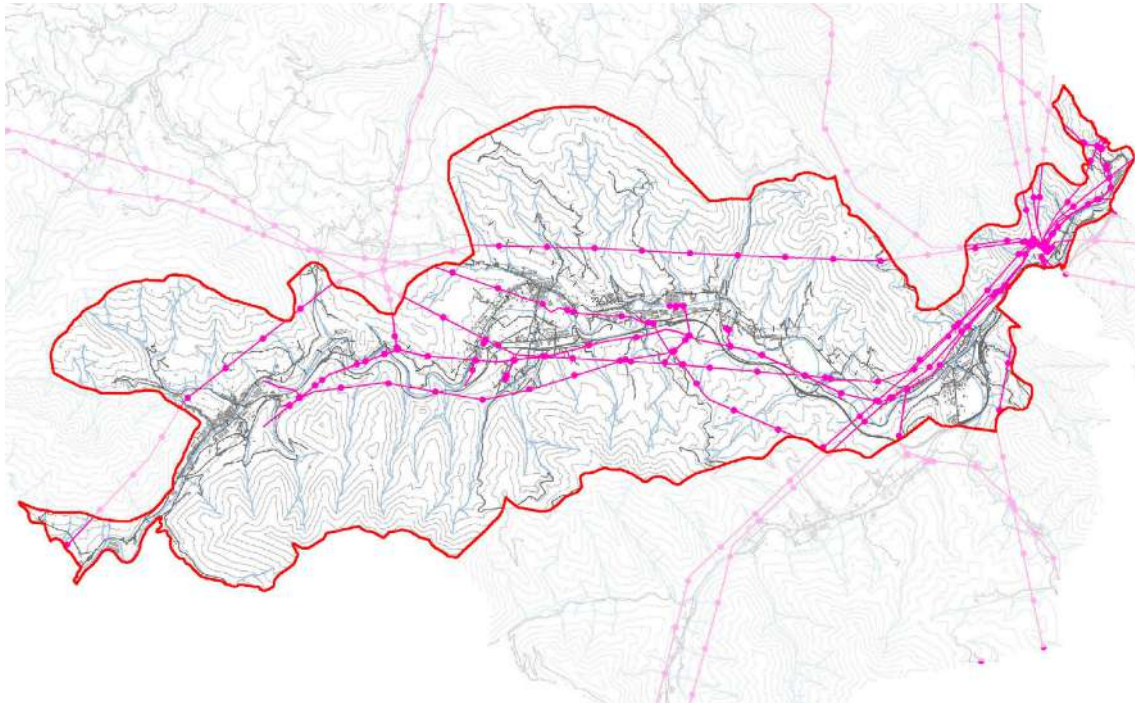
Azpiegitura elektrikoaren trazadura egokitu eta berriz diseinatzea, paisaiaren kalitatea murriztu eta paisaiaren zatiketa eragin ez dezaten.

Proposatzen diren ekintzak:

- Goi-tentsioko lineak azpiegituren korridoreetarantz birproiektatzea, bereziki balio natural, estetiko eta sinbolikoa duten paisaietan kokatuta daudenak.
- Goi-tentsioko lineak zati sentikorrenetan lurperatzea, ikusmen-esposizio handia dutelako edo zuzeneko ingurunearen ezaugarri naturalak aldatzen direlako.
- Zerbitzuz kanpoko linea elektrikoak kentzea.

- Errepideetako argiztapen-lerroa eta argiak kentzea, herriguneen hiri-mugetatik kanpo dauden eremuetan.
- Hiriguneetan elektrizitate- eta telefono-kableak lurperatzea. Telekomunikazio-kableak kanpoko espazio osoan lurperatzea.

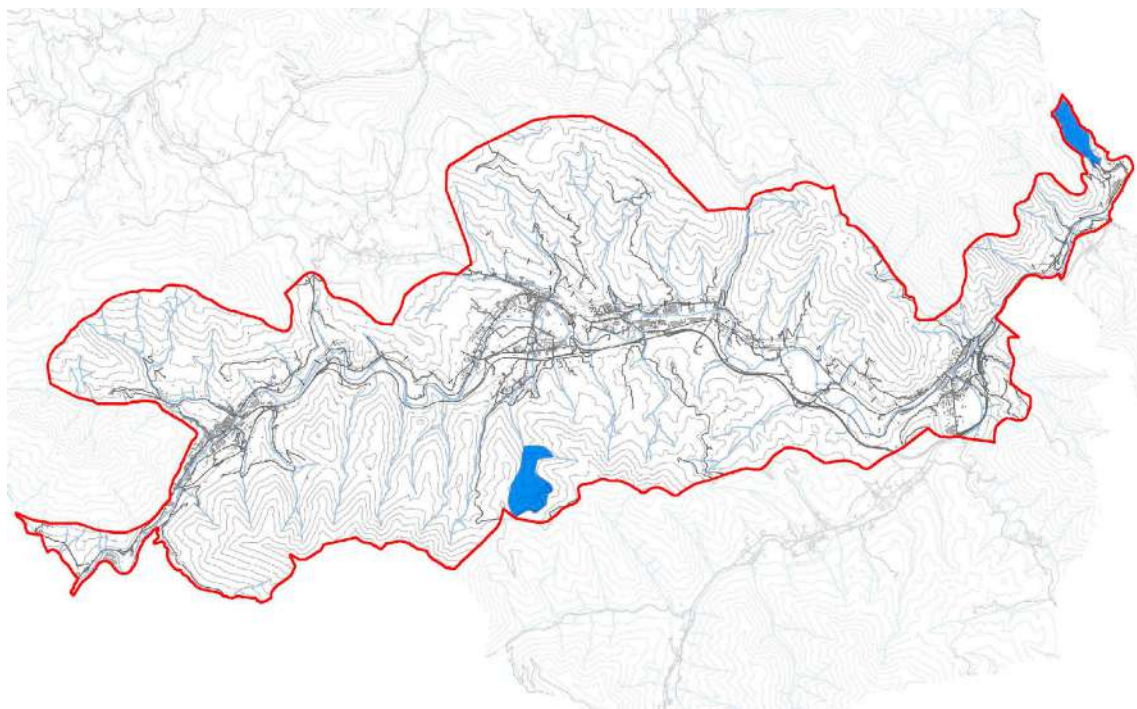

9. HELBURUA

Lehentasunezko ikusmen-eremuetan kokatutako erauzketa-jardueretan espezializatutako eremuak lehengoratzeta eta hobetzea, eta horiek berriro diseinatzea, ingurunean integratuta daudela kontuan hartuta.

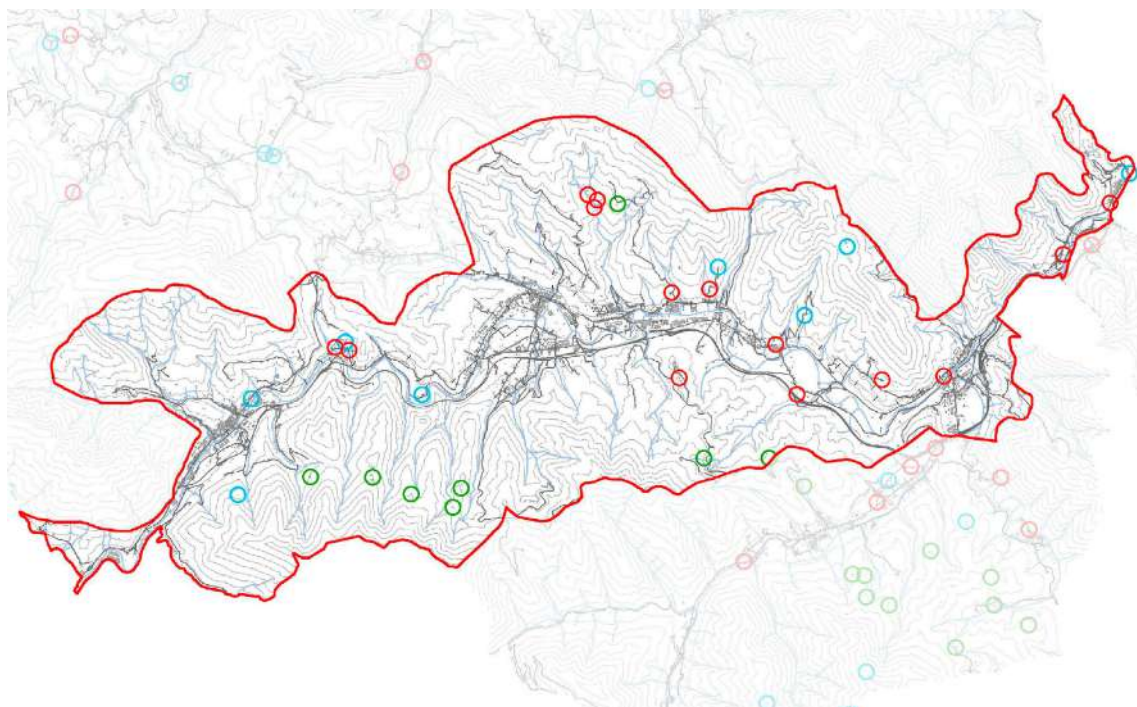
Honako ekintza hauek proposatzen dira:

- Erauzteko ustiategi berriak instalatu aurretik paisaian integratzeko azterlanak egitea.
- Erauzketa-ustiapenak paisaiaren aldetik lehengoratzeta, hesien eta landare-itxituren bidez.
- Erauzketa-ustiategiak paisaia hobetzeko politikak bultzatzen bultzatzea.
- Jarduera amaitu ondoren erauzketa-ustiategiak lehengoratzeko proiektuetan paisaiaren arloko xedapenak sartzea.

10. HELBURUA

Ondare arkitektonikoa (kultua eta herrikoa) babestu, birbaloratu eta zaharberritzea, unitatearen balio identitarioa eta historikoa sustatzen duten dorretxeak eta indianoen etxeak bereziki kontuan hartuta.

Honako ekintza hauek zehaztu dira:

- Arkitektura herrikoa eta kultura babestea, baserriak, Gaztelako etxea, Kantabriako etxea, etxe turtziarra, etxe klasikoak, jauregiak, dorretxeak, indiano-etxeak, errota, burdinolak, bordak, lastategiak, kortak, eraistea saihestuz, fatxadak aldatzea saihestuz, hurbileko zuhaitzak, lorategiak, etab. desagertzea saihestuz; egoera txarrean dauden elementuen, egituren, arotzeriaren, estalkien, tximinien eta abarren hobekuntza eta konponketa sustatuz, material berberak erabiliz: harlangaitza, tokiaren harlandua, zura, zeramikazko teila, buztina, teiltzeko adreilua, zarpiatuak..
- Eraikuntza tradizionalen, arkitektura kultuaren (dorretxeak, indianoen etxeak) eta eraikuntza erlijiosoaren katalogo zehatzak egitea, elementu bakoitzaren balioa, kontserbazio-egoera eta potentzial turistikoa adieraziz.

11. HELBURUA

Burgosetik BI-636 errepidetik eremu funtzionalera sartzeko atea hobetzea, eskualdeko paisaia-errealitatearen ezaugarri izan dadin eta bertako kultura- eta natura-aberastasunari balioa eman diezaion.

Proposatzen diren ekintzak:

- Eremu funtzionaleko sarrerak paisaian integratzeko proiektuak bultzatzea.
- Ikusmen-eragina duten eremu funtzionaleko sarreraren bide-ardatzei lotutako merkataritza- eta industria-jardueren paisaia hobetzeko planak egitea.
- Eremu funtzionalera sartzeko azpiegitura linealak paisaiaren aldetik lehengoratzeko, hesien eta landare-itxituren bidez.
- Eremu funtzionalari berezko nortasuna ematen dioten natura- eta ondare-elementuen seinaleztapena sustatzea.

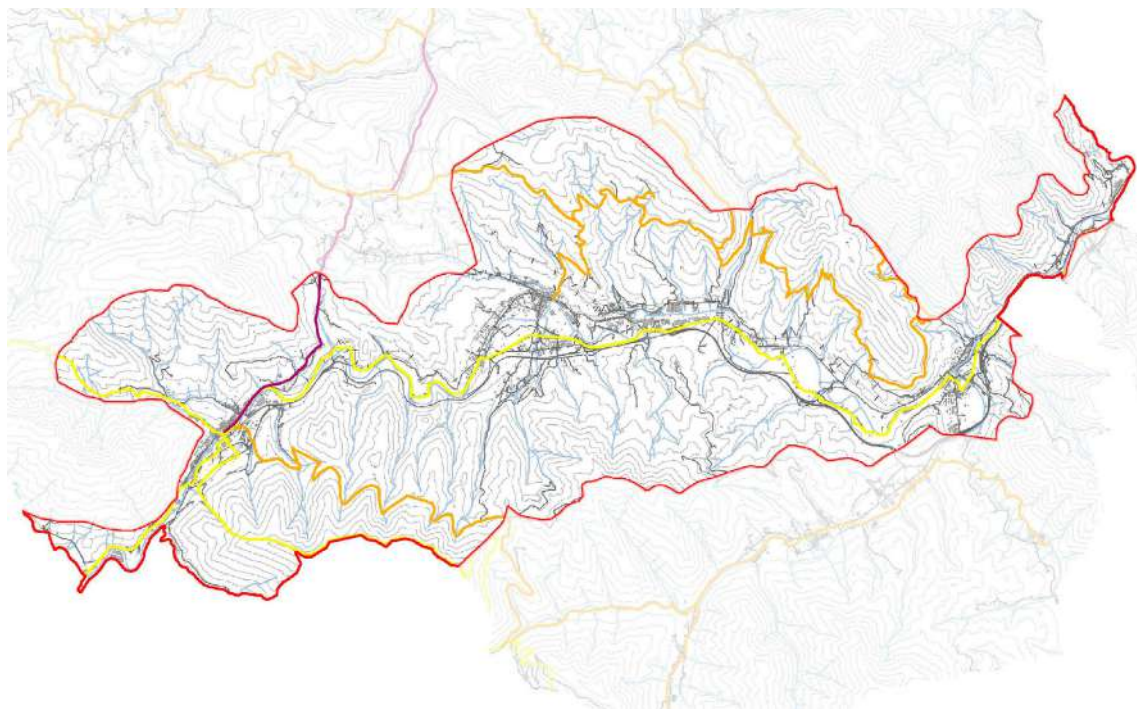
12. HELBURUA

Kadaguako haraneko ñabarduren aniztasuna aztertu ahal izateko ibilbide-sistema bat lehengoratzeko eta sortzeko.

Ekintza hauek proposatzen dira:

- Dauden ibilbideen seinaleztapena hobetzea.
- Dauden bide berdeen jarraitutasuna lortzea.
- Unitatean dagoen ondarea bateratuko duen ibilbide historiko bat sortzea.

4.16. ZALLAKO UDALERRIKO EUSKAL KULTURA ONDAREAREN ZENTROAREN DATU-BASEETAN ERREGISTRATUTAKO ELEMENTUAK.

Atal honetan, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Lege berria ezarritakoaren arabera Zallako udalerriko plangintza orokor berriak Ondasun Babestuen Katalogoan sartu behar dituen ondasunak azaltzen dira, eta plangintzaren babes-araudia harmonizatu behar da, lege berri honek txertatzen dituen berrikuntzen arabera, hain zuzen ere kultura-ondasun higiezinetan esku hartzeko irizpideei eta babesari dagokienez.

A. ONDARE ARKITEKTONIKOA

A.1. Euskal Autonomia Erkidegoak Monumentu/Monumentu-Multzo izendatutako kultura-ondasunak.

DONEJAKUE BIDEKO MONUMENTU-MULTZOA. 2/2012 Dekretua, urtarrilaren 10ekoa, Monumentu Multzo kategoriarekin, Sailkatutako Kultura Ondasun gisa kalifikatzen duena. Donejakue Bidea Euskal Autonomia Erkidegotik igarotzen da.

Euskal Autonomia Erkidegotik igarotzen den Donejakue Bidea, Monumentu Multzo kategoriarekin, Sailkatutako Kultura Ondasun (Babes Berezia) gisa kalifikatzen duen urtarrilaren 10eko 2/2012 Dekretuaren 1II. eranskinean jasotako elementuak eta haien babes-araubidea (2012ko urtarrilaren 27ko EHAA, 19. zk.). 1

- **Bideak Zallako udalerritik igarotzen duen bide-trazadura.** Trazadura hau 2/2012 Dekretuaren III. eranskineko II. kapituluaren (Bide-trazadura Bidearen euskarri gisa) ezarritako zehaztapenei lotuta dago.

- **Bideari lotutako elementuak.**

FITXA ZK. DEITURA

3	URRUTIA JAUREGIA
9	SAN ANTONIO BASELIZA
13	TERREROS DORREA
20	HERRERAKO ESKOLA
22	BOLUNBURUKO DORREA
29	SANTA ANA BASELIZA
35	LLANTADAKO DORREA
38	GOBEOKO JAUREGIA
42	ZARIKETEKO SAN PEDRO BASELIZA
56	VILLA GEURE ETXEA
61	GOTZONERENA HIRIBILDUA
67	BOLUNBURUKO BURDINOLA
78	IBARRA 13 BASERRIA
125	BOLUNBURU BIDEA – BALMASEDA

Bolunburuko Dorrearen kasuan (22. fitxa) eta Llantadako Dorrearen kasuan (35. fitxa), Donejakue Bideari atxikitako elementuak izateaz gain, Kultura sailburuaren 2002ko urtarrilaren 14ko Aginduaren bidez inbentariatutako Kultura Ondasunak dira (Babes Ertaina) (2020-02-05eko EHAA, 25. zk.). Agindu horren I. eranskinean zerrendatutako Bizkaiko dorretxeetako bakoitza Euskal Kultura Ondarearen Zerrenda Nagusian monumentu kategoriako kultura-ondasun gisa inskribatzeko agindua. III. eranskinean babes-ingurunearen mugak ezartzen dira.

A.2. Euskal Kultura Ondarearen EAeko Erregistroan kultura-ondasun deklaratzeko eta inskribatzeko proposamena duten ondasunak, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legeak aurreikusten dituen mekanismoen bidez.

FITXA ZK. DEITURA

4	ALLENDE JAUREGIA
5	RECALDE - SANTIBAÑEZ ETXEA
7	BASUALDO ETXEA
12	SAN KRISTOBAL ETXEA
18	SAN MIGEL ELIZA
21	MENDIA JAUREGIA
27	BATZOKIA
28	MURGA JAUREGIA
30	MENDIA ETXEA
36	JUANITA ETXEA
40	IRLANDESAK ESKOLA
44	LANDETXEA
50	YARTO JAUREGIA
51	LLANO BASERRIA
54	LLANTADA 12 ETXEA
57	LLANTADA 7 ETXEA
63	ESPAÑOLA PAPER-FABRIKA
	63-1 MOTORREN BILTEGIA
	63-2 AZPIZENTRAL ELEKTRIKOA
	63-3 TAILER MEKANIKOA
	63-4 BILTEGIAK ETA AROTZERIAK

- 63-5 BILTEGI OROKORRAK
- 63-7 KANPOKO UR-BILTEGIA
- 63-10 BULEGOAK ETA ZERBITZUAK
- 63-14 UR-ARAZKETA
- 63-15 KAUSTIFIKAZIOA
- 64 PEALSA
  - 64-1 PRESA ETA UBIDEA
  - 64-2 GALDAKETA- ETA SUBERAKETA-NABEA
  - 64-3 IJEZKETAREN JARRAIPEN-NABEA
  - 64-4 BULEGOAK ETA ENERGIA
  - 64-5 IJEZKETA-NABEA
- 66 KADAGUAKO KOOPERATIBA
- 81 LLANO 1 ETA 2 BASERRIA
- 100 MARIVI ETXEA
- 101 SAN PEDRO 20 ETXEA
- 102. SERRANO ETXEA
- 103 GALLARDI 18 ETXEA
- 104 LANZAGORTA ETORBIDEA 55 ETXEA
- 106 LANGILEEN ETORBIDEA 31 ETXEA
- 121 INMACULADA CONCEPCIÓN DE MARIA ELIZA

6/2019 Legearen babesean babestuak izan arte, egiten diren esku-hartzeak zaharberritze zientifikokoak eta zaharberritze kontserbatzailekoak izatea, Ondare Urbanizatua eta Eraikia birgaitzeko jarduketara babestuei buruzko 317/2002 Dekretuan jasotako I. eranskinean (Birgaitzeko esku-hartzeak) definitzen diren bezala.

Ondare horri kautelazko babes-ingurunea emate aldera, EAEko Monumentu edo Monumentu Multzozko izendatzeko proposatu diren higiezin kasuan, gutxienez 15 metroko atzerapena errespetatzea gomendatzen da, eraikuntzarik, instalaziorik eta hesirik gabe; eta, nolatan ere, ingurunearen ingurumen-ezaugarriak hutsaldu ditzaketan aldaketak saihestea.

A.3. Tokiko babesa proposatzen duten ondasun higiezinak.

Tokiko intereseko kultura-ondasunak dira, babes bereziko edo ertaineko ondasunen garrantzia izan ez arren, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearen 2.1 artikuluan aipatutako balioetako bat dutenak, udal-eremuan bakarrik bada ere.

FITXA ZK. DEITURA

- 43 MAGDALENA ERMITA
- 6 SANTIAGO ELIZA
- 83 OTXARAN BEKOA BASERRIA
- 84 MALABRIGO 2 BASERRIA
- 17 UDALETXE ZAHARRA
- 25 MARISTAK ANAIK 14 ETXEA
- 31 LANZAGORTA HIRIBIDEA 1 ETXEA
- 87 ZALLAKO GELTOKIA
- 41 SAN KRISTOBAL JAUREGIA
- 34 AUTONOMIA PLAZA 3 ETXEA
- 88 ARANGURENGO GELTOKIA
- 55 MENDIETAKO DORREA
- 85 URIBE BASERRIA
- 75 ALLENDELAGUA 3 BASERRIA

71 IBARRA ZUBIA
 10 SERRANO 10 TXALET A
 49 SAN ANTONIO ERMITA
 46 SAN PANTALEON ERMITA
 70 LA HERRERAKO ZUBIA
 14 SANTA ISABEL ELIZA
 73 LA HERRERA- IJALDE 5 BASERRIA
 80 EL CAMPO 2 BASERRIA
 79 EL CAMPO 3 ETA 4 BASERRIA
 77 LONGAR 6 ETA 7 BASERRIA
 76 LONGAR 8 BASERRIA
 37 GOBEO DORREA
 1 HARRIZKO GAZTELUA
 74 BOLUNBURU BASERRIA
 53 SAN ISIDRO ERMITA
 91 GOBEOKO DORREA (2)
 90 VILLAR ETXEA
 45 EL TILO ITURRIA
 2 SAN PEDRO ITURRIA
 107 GO MARU ETXEA
 105 LANZAGORTA HIRIBIDEA 52 ETXEA
 97 LA HERRERA GELTOKIA
 96 ZALLAKO GERALEKUA (IBARRA)
 108 MIMETIZ PILOTALEKUA
 109 MARISTAS IKASTETXE ZAHARREKO FRONTOIA
 110 IBARREKOLANDAKO PILOTALEKUA
 111 ARANGURENGO PILOTALEKU ZAHARRA
 112 SOLLANOKO PROBALEKUA
 113 OTXARANGO FRONTOIA
 114 LA LASTRA Z/G BASERRIA
 117 SAN MIGEL ETXEBIZITZA-MULTZOA
 129 KADAGUA GAINEN FFCZ ZUBIA
 126 KADAGUA GAINEN FFCZ ZUBIA
 127 KADAGUA GAINEN FFCZ ZUBIA
 15-1 LA HERRERAKO UDAL HILERRIKO PORTADA
 8-1 SAN MIGEL UDAL HILERRIKO PORTADA
 62-2 ZENTRALARI ATXIKITAKO ETXEA
 62-1 TURBINEN ETA SISTEMA ELEKTRIKOAREN OSTATUA
 62-3 PRESA ETA UBIDEA
 62 ELEKTRA LA MELLA
 60 LLANTADA 20 ETXEA
 64-6 LABEA

B. ONDARE ARKEOLOGIKOA

B.1. Babes Bereziko Kultura-Ondasun gisa sartzeko hasitako Arkeologia-Gunea.

FITXA ZK. DEITURA

34 BOLUNBURU INGURAKETAKO ESPARRU GOTORTUA (2020/06/23KO EHAA).
 Ebazpena, 2020ko ekainaren 19koa, Kulturako sailburuordearena, zeinaren bidez
 hasiera ematen baitzaio Bolunburu Esparruko Herrixka Gotortua (Zalla, Bizkaia)

Babes Bereziko Kultura-Ondasun deklaratzeko espedienteari, eta jendaurrean jarri eta interesdunei entzunaldia emateko.

Espediente horri hasiera emanez, Bolunburu Esparruko Herrixka Gotortuari babes-araubide partikularra aplikatuko zaio berehala eta behin-behinean, bai eta Euskal Kultura Ondareari buruzko 6/2019 Legean Babes Bereziko ondasunetarako aurreikusitako araubide erkide eta espezifikoa ere.

B.2. Balizko arkeologia-eremuak. Kultura, Gazteria eta Kirol sailburuordearen 1997ko maiatzaren 5eko Ebazpenaren bidez aitortuak. 1997ko ekainaren 10eko EHAA, 09 zenbakia.

FITXA ZK. DEITURA

- 1 HORMAZAKO DONE JOANES BASELIZA/LA FLOR (E)
- 2 SAN PANTALEON BASELIZA (E)
- 3 ARETXAGA DORRETXE (A)
- 4 MENDIETA DORRETXE (A)
- 5 MARROQUINA DE MONTEHERMOSO DORRETXE (E)
- 7 1BARRA DORRETXE (E)
- 8 ZALLAKO SAN MIGEL ELIZA (B)
- 9 MURGA DORRETXE (A)
- 10 SALCEDO DORRETXE (E)
- 11 SANTIAGO APOSTOL ELIZA (A)
- 13 CALCIBAN ERROTA (E)
- 14 SOLANO DORRETXE (A)
- 15 LLANTADA DORREA (B)
- 16 LLANTADA ORUBEA, 24. ZK. (B)
- 17 GOBEO DORRETXE (A)
- 18 BOLUNBURU DORRETXE (B)
- 19 SANTA ANA BASELIZA (B)
- 80 BOLUNBURU BURDINOLA ETA ERROTA (D)
- 22 SAN ISIDRO NEKAZARIAREN BASELIZA (A)
- 29 TARAMONA DORRETXE (E)
- 31 ARBALITZA TUMULUA (C)
- 32 PINTA ETXE (A)
- 33 BRENA TUMULUA (C)

(A) *Eraikinaren harresi arteko eremua*

(B) *Eraikinaren harresi arteko eremua + 15 metro haren inguruan, kanpoaldeko ertzetatik abiatuta.*

(C) *Elementuak hartzen duen eremua + 5 metro inguruan, kanpoaldeko ertzetatik abiatuta*

(D) *Eraikinak eta hari atxikitako instalazioek hartzen duten eremua*

(E) *Planoan zehazten den eremua*

B.3. Deklaratzeke dauden arkeologia-guneak.

FITXA ZK. DEITURA

- 35 GUNE HIDRAULIKOA ETA TERREROS BURDINOLA
- 36 GOBEOKO GUNE HIDRAULIKOA

4.17. ENERGIA BERRIZTAGARRIEN LURRALDE PLAN SEKTORIALA (HASIERAKO ONESPENA)

Ekonomiaren Garapen, Iraunkortasun eta Ingurumeneko sailburuaren 2023ko apirilaren 27ko Aginduaren bidez, hasierako onespena eman zaio Euskadiko Energia Berriztagarrien Lurralde Plan Sektorialari.

LPSak ezartzen du energia berriztagarrien instalazioak lurraldean ezartzeko araubidea, oro har, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legean, zehazki, lurzoru urbanizaezinen araubidean eta lurzoru-mota horretan onar daitezkeen erabilera eta jardueren araubidean (28.5.a artikulua, funtsean), eta uztailaren 30eko 128/2019 Dekretuaren bidez onartutako Lurralde Antolamenduaren Gidalerroetan (LAG), zehazki, Espazioa Antolatzeko eta Erabiltzeko Gidalerroetan (II. kapitulua), eta, zehatzago, Ingurune Fisikoaren Jarraibidean (3. artikulua eta II. eranskina), kokatu behar da.

Ildo horretan, energia berriztagarrien instalazioak ezartzea, sektoreko legeriak onura publikokotzat jotako ekipamendu eta jarduera bat, Sektore Elektriokoari buruzko irailaren 26ko 24/2013 Legea, eta LPS honek interes publikokotzat jotako ekipamendu eta jarduera bat ezartzea dakartenez, lurzoru urbanizaezinean ezarri ahal izango da, alde aurretik dagokion foru-aldundiaren ebazpen bidez interes publikokotzat jotzen bada.

Horrela xedatzen da 2/2006 Legearen 28.5 a) artikuluan, eta honela dio hitzez hitz:

“5. Lurzoru urbanizaezinean gauzatu ahal izango dira:

a) Aplikatzekoa den sektore-legediak edo lurralde-plangintzak interes publikokotzat jotako zuzkidurak, ekipamenduak eta jarduerak ezartzera berariaz eta modu eskusiboan bideratutako jarduerak, betiere, kasu zehatzerako, gainera, interes publikokotzat jotzen badira dagokion foru-aldundiaren ebazpen bidez, hoguei eguneko jendaurreko informazioaren izapidea egin ondoren.

Bestalde, energia berriztagarriak ezartzeko araubidea kokatu behar den esparruaren barruan, LAGek, aplikatzekoak diren arauen II. eranskineko 2.c.4.e puntuan – ingurune fisikoaren antolamenduari buruzkoan –, aerosorgailuak eta energia berriztagarrietako beste instalazio batzuk (hidroelektrikoa, fotovoltaiakoa, geotermia eta antzekoak) «Azpiegiturak. Zerbitzuinstalazio tekniko ez-linealak, B motakoen» erabileraren barruan sartzen dituzte. Eta horrela, energia berriztagarrien LPS honek erabilera hori garatzen du, berariazko erabileran zehaztuz: «Energia berriztagarri berriztagarrien instalazioak». Erabilera horren barruan energia berriztagarria energia elektriko bihurtzeko eta biltzeko jarduera sartzen da, baita energia elektrikoa sortzeko beharrezkoak diren instalazioak ere, energia mota bakoitzaren ekoizpen-instalazioak barne: haize-sorgailuak, eguzki-plakak edo - panelak, turbinak, galdarak edo antzeko beste batzuk, bai eta horiei lotutako instalazio osagarriak ere, hala nola sarbideak, ebakuazio-lineak, etab.

Erabilera edo jarduera horren barruan, bertan sartzen diren instalazioak honako hauek dira:

- a. Lehen mailako energia gisa erabiltzen duten energia berriztagarriaren arabera.
- b. Tamainagatik edo eskalagatik, eolikoaren eta fotovoltaiakoaren kasuan (eskala handia, eskala ertaina eta eskala txikia).
- c. Sortutako energiaren xedeagatik edo erabileragatik (autokontsumorako edo produkziarako instalazioak badira).

LPSak ez ditu ingurune fisikoa antolatzekeo kategorია berriak sortzen; aitzitik, horrek ezartzen duen zonifikazioa – memoria honetako 12.2 eta 12.3 ataletan islatutakoa – lurralde- eta hirigintza-plangintzak bere eskumen eta eskalaren arabera definitzen dituen antolamendukategoriei gainjartzen die, eta horietako bakoitzean energia berriztagarrien instalazio berriztagarrien erabilera sartzen du, bidezkoa, onargarria edo debekatua den kontuan hartuta, kasu bakoitzean dagokionaren arabera. I. dokumentua: Memoria (hasierako onspena) 97 Horrela, erabilerari buruzko araudi orokor bat ezartzen da: «Azpiegiturak. Zerbitzu-instalazio tekniko ez-linealak, B motakoak – Energia berriztagarri elektrikoaren instalazioak ingurune fisikoaren antolamendu-kategoria bakoitzerako eta gainjarritako baldintzatzaile bakoitzerako, aurrerago garatuko denaren arabera, eta «Energia berriztagarriak erabiltzeko Ingurune Fisikoaren Antolamenduaren Matrizean» adierazten dena.

Matrize horretan, ingurune fisikoaren antolamendu-kategoriak – horietako bakoitza instalazio eolikoak eta fotovoltaiakoak hartzeko lurraldearen gaitasuna mailakatzen den zonetan xehatuta – energia berriztagarrien instalazioen erabilerarekin gurutzatzen dira – era berean, energia primario gisa erabiltzen duten energia berriztagarriekin (eolika, eguzki energia fotovoltaiakoa, minihidraulikoa, biomasa, geotermia), sortutako energiaren xedearekin edo erabilerarekin (autokontsumorako edo produkziarako instalazioak badira), eta eolikoaren eta fotovoltaiakoaren kasuan, tamainarekin edo eskalarekin (eskala handia, eskala ertaina edo eskala txikia) xehatuta, eta, LAGetako ingurune fisikoaren antolamendu-matrizean bezala, kode bat ezartzen du erregulaziorako:

- 1= Erabilera egokia
- 2= Erabilera onargarria
- 3= Erabilera debekatua

Eta erabilera onargarriaren barruan, dagokion garapen-plangintzan ezarritakoak baldintzatu ahal izango du erabilera hori:

- 2¹: Nekazaritza eta basozaintzako LPS
- 2²: Ibaien eta Erreken LPS eta plan hidrologikoak
- 2³: Eremu zehatzean aplikatu daitezkeen babes-figurak (NBAP, Urdaibaiko EKZP, KBE) edo Hezeguneen LPS edo Itsasertzeko LPS.

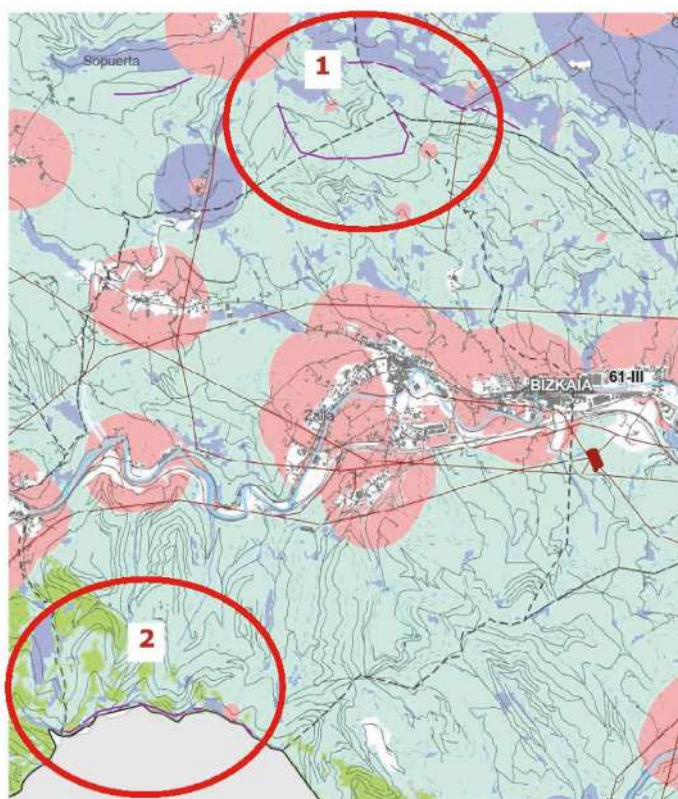
Antolamendu-kategoriez gain, LAGek, ingurune fisikoaren antolamenduaren arloko gidalerroen artean, baldintzatzaile gainjarrien bi multzo jasotzen dituzte: Arrisku naturalak eta klimaaldaketa, eta azpiegitura berdea, ingurune fisikoaren antolamendu-kategoria bakoitzerako ezarritako erabilera-erregimena mugatzen edo baldintzatzen dutenak, honela: Arrisku Naturalen eta Klima-Aldaketaren baldintzatzaile gainjarria, eta Azpiegitura Berdearen gainjarritako baldintzatzailea.

Udal-plangintzak, lurzoru urbanizaezinaren erregulazioan, energia berriztagarriak erabiltzeko ingurune fisikoa antolatzekeo erregulazio eta matrize hori jaso beharko du, dagokion udalerraren berezko baldintzetara egokitzeari kalterik egin gabe.

MATRIZ DE ORDENACIÓN DEL MEDIO FÍSICO DE LA CAPV PARA ENERGÍAS RENOVABLES		USO																
		INFRAESTRUCTURAS																
		Instalaciones técnicas de servicios de carácter no lineal tipo B																
		Instalaciones de generación eléctrica mediante energías renovables sobre el terreno																
		EOLICA						FOTOVOLTAICA						MINIREDUCTORA	BIOMASA	GEOtéRMICA		
Gran escala		Mediana escala		Pequeña escala		Gran escala		Mediana escala		Pequeña escala								
Autocorroano	Producción	Autocorroano	Producción	Autocorroano	Producción	Autocorroano	Producción	Autocorroano	Producción	Autocorroano	Producción	Autocorroano	Producción	Autocorroano	Producción			
1 = Uso propiciado 2 = Uso admisible 3 = Uso prohibido (*) Conforme al artículo 11.3.b																		
Planeamiento de desarrollo: 2 ¹ PTS Agroforestal 2 ² PTS de Ríos y Arroyos, Planes hidrológicos 2 ³ PORN, PRUG Urdaibai, ZEC, PTS Zonas Húmedas, PTS Litoral																		
CATEGORÍAS DE ORDENACIÓN																		
Especial Protección		Todas	3	3	3	3	2 ²	3	3	3	3	3	2 ³	3	3	3	3	
Mejora Ambiental		Todas	2(*)	2(*)	2(*)	2(*)	2 ² (*)	2(*)	2(*)	2(*)	2(*)	2(*)	2 ² (*)	2(*)	2(*)	2(*)	2(*)	
Forestal		Alta y Media	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
		ZONA DE APERTUD		Baja	2 ¹	2 ¹	2 ¹	2 ¹	1	1	2 ¹	2 ¹	2 ¹	2 ¹	1	1	1	2 ¹
				Alta	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Agroganadera y Campiña		Subcategoría de paisaje rural de transición	Media y Baja	2 ¹	2 ¹	1	2 ¹	1	2 ¹	2 ¹	2 ¹	2 ¹	1	2 ¹	1	2 ¹	2 ¹	
		Subcategoría de alto valor estratégico	Alta	2 ¹	2 ¹	2 ¹	2 ¹	1	2 ¹	3	3	3	2 ¹	2 ¹	1	2 ¹	2 ¹	
		Media y Baja	2 ¹	2 ¹	2 ¹	2 ¹	1	2 ¹	3	3	2 ¹	2 ¹	1	2 ¹	2 ¹	2 ¹	2 ¹	
Pastos montanos		Todas	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Protección de aguas superficiales		Todas	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	
CONDICIONANTES SUPERPUESTOS																		
De riesgos naturales y cambio climático																		
Vulnerabilidad de acuíferos			2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	
Riesgos geológicos			2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	
Áreas Inundables			2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	2 ²	
Asociados al cambio climático			2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	2 ^{2,3}	
Infraestructura verde																		
Espacios protegidos por sus valores ambientales y Reserva de la Biosfera de Urdaibai			2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	
Corredores Ecológicos y otros espacios de interés natural multifuncionales			2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	3		

Zallako udalerrian, energia eolika instalatzeko bi “Aukeratutako kokapen-eremuak” (AKE) daude; zehazki, honako hauek:

- 1. AKE Ubieta-Zipa mendian (Pico de la cabaña eta Artegi) – Onura Publikoko Mendia, 128 matrikularekin**
- 2. AKE Trasmosomos Gailurrerian (Alto de Azolla) – Onura Publikoko Mendia, 129 matrikularekin**

Zallako Udalak alegazioak aurkeztu dizkio Hasierako Onespeneren dokumentuari. Izan ere, EERRen LPSak ezarritako mugaketa bi Aukeratutako Kokapen-Eremuetan (AKE), Zallako udalerrian instalazio eolikoak ezartzeko, eremu horien hirigintza-eremuetan kontraktatzat jotzen da. Halaber, haien ingurumen- eta ondare-balioengatik desegokiak dira, bereziki Titulartasun Publikoko Mendian (129 matrikularekin) kokatutako eremua.

Era berean, zona horiek instalazio eoliko eta fotovoltaikoetarako “Baztertze-Eremu” gisa mugatu beharko liratekeela uste da, II. dokumentuko 16. artikulua arabera - EERRen LPSaren “Aplikazio arauak” –, hain zuzen ere, haien hirigintza-babesagatik eta ingurumen- eta ondare-balioagatik.

4.18. AURRERAPEN-FASEAN DAUDEN LURRALDE-PLAN SEKTORIALAK, IZAPIDETZEA ETENDA DUTENAK

Aurrerapen-fasean daude, izapidetze etenarekin, Zallako hirigintza-plangintzan eragina izan dezaketen lurralde-plan sektorial hauek:

- **KULTURA ONDAREAREN LPSren aurrerapena.**

Lurralde-antolamenduko tresna honen Aurrerapena 2001ean onartu zen.

Tresna arauemaile bat lortu nahi da, kultura-ondare higiezin lurralde fisikoan legez txertatuta gera dadin, eta administrazio eskudunek (foru-aldundiek eta udalek) ondare hori administratzeko baldintza eta muga espezifikokoak ezar ditzan.

LPSaren Aurrerapenak hiru eduki-multzo sistematizatzen ditu:

1. Arau-xedapenak, kultura-ondare higiezinari dagozkion ondasunak identifikatzeko eta haien babes-kategoriak eta -mailak finkatzeko, ondasun horiekin pareka daitezkeen hirigintza-kategoriak definitzeko, eta babes-xedapenak, horien aplikazio-moduak eta izaera loteslea definitzeko.
2. Babesa eta hobekuntza sustatzeko orientabideak, babesa programatuz eta ekintza publikoak eta partikularrei babesa, kontserbazioa eta hobekuntza lortzeko eman beharreko laguntzak finkatzeko lehentasun-ordena baten bidez.
3. Garapen-orientabideak, kultura-ondasun higiezin jakin batzuk hirigintza- eta lurralde-garapeneko jardueretan integratzeko, eta baldintza egokiak dituzten ondasun eta eremuak seinatzeko, kultura-jardueren egoitza gisa, babestu beharreko ondasunaren izaerari eta balioei lotuta.

Aurrerapeneko dokumentuak, ahal dela, arau-xedapenak garatzen ditu, eta proposamenak eta jarduketa-programak hurrengo fase baterako uzten ditu, lurralde-estrategiak eta babesa arautzen duten xedapenak definitu ondoren. Beraz, oso dokumentu generikoa da.

- **ETXEBIZITZEN SUSTAPEN PUBLIKORAKO LURZORUAREN LPSaren Aurrerapena.**

Lurraldea antolatzeko tresna honen Aurrerapena 2003an onartu zen.

Dokumentu honen egiteko orokorra etxebizitza babestua sustatzeko gordetako lurzorua kokatzeko, banatzeko eta dimentsionatzeko irizpide batzuk proposatzea da, baita datozen urteetan garatu beharreko jarduketa publiko berrietarako lurralde-jarraibide batzuk proposatzea ere, etxebizitza-politika eta lurraldea antolatzeko lanak, 1997ko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen garapen gisa, uztartu ahal izateko.

Egiteko hori etxebizitza babesturako lurzoria arautzeko “erreferentziako lurralde-ereduaren” proposamenean zehazten da. Horrela, ekintza publikoak modu orekatuan banatuz eta esku hartzeko politika egokiaren bidez, Eremu Funtzional bakoitzeko biztanleek lehen etxebizitza eskuratzeko dituzten beharrak 1997ko LAGetan eta Lurralde Plan Partzial ezberdinetan egun dagoen lurralde-eredua zuzentzeko planteatzen diren estrategiek harmonizatuko dira.

Azterketa horren euskarri gisa, informazio-fitxa xehatu bat (taulak) eskaintzen da, EAEko udalerrri bakoitzerako eta, agregazio bidez, horiek osatzen dituzten Eremu Funtzionaletarako egina.

Bosgarren kapitulutik hamargarrenera bitartekoek, Plana bera osatzen dutenek, honako hauek jasotzen dituzte: irizpideak, proposamen orokorrak, helburu kuantitatiboak eta horiek lortzeko programak, etxebizitzaren sustapen publikorako lurzorua antolamendurako lurralde-eredua, Eusko Jaurlaritzaren jarduketa-aurreikuspenen lurralde-banaketa proposamena eta Lurralde Antolamenduaren Gidalerroek EAE banatzen duten Eremu Funtzional bakoitzerako proposamen zehatzak.

- **GARRAIOAREN SARE INTERMODAL ETA LOGISTIKOAREN LPSren aurrerapena.**

Lurraldea antolatzeko tresna honen Aurrerapena 2003an onartu zen.

Plan honek helburutzat jotzen du bidaiarien truke modalerako sareen nodoen tipologia definitzea eta horretarako egituratutako lurzorian jardura logistikoak egitea; nodo horien kokapen idealak identifikatzea; horien azalerak eta ezaugarri funtzionalak zenbatzea, eta, azkenik, nodoak kokatzeko aukerak zehaztea, dauden edo planifikatu behar diren proiektuen arabera, EAEko beharrei eta helburuei erantzuteko. Hori guztia ingurumenaren aldetik jasangarria, ekonomikoki eraginkorra eta sozialki orekatua izango den sare intermodal eta logistiko baten plangintzaren ikuspegitik.

Zallako udalerriri dagokionez, dokumentuak ez du ezartzen hirigintza-plangintzan eragina izan dezakeen zehaztapen zehatzik.

PIRELLA
GALLA

40

15

UDALERRIAREN KOKAPEN HISTORIKO LABURRA

Zallako historia ulertzeko, Enkarterriko eskualde-esparrutik eta haren berezitasun espezifikoez ez urruntzea beharrezkoa da. Hasteko, Enkarterriko lurraldea Bizkaiko gainerako lurraldeekin konparagarria den isiltasun dokumentala jasan arren Antzinaroan eta Goi Erdi Aroan, badirudi akulturazio-prozesua Bizkaiko gainerako lurraldeetatik berezia izan dela. Zallako udalerraren kasu zehatzean, badakigu bere kokapena Kadagua ibaiaren ondoan baldintzagarria izango zela lurralde horretan populazioa finkatzeko. Haran honek hartzen duen SW-NE antolamendu geografikoari esker, agian merkataritza-harreman goiztiarrak izan ziren Mena harana gaztelarraren eta Nerbioi haranaren artean, Enkarterriko ibaiaren ertzak komunikazio-bide gisa erabili baitziren.

Gaur egungo Zalla udalerrria, historikoki, Bizkaiko Jaureriaren elizate bat izan zen (XI. mendetik 1876ra arte Bizkaiko egungo lurralde historikoan zegoen antolaketa politiko propioa zuen lurraldea, Bizkaiko Batzar Nagusiak eta Bizkaiko foru-erregimena ezeztatu ziren arte) eta, beraz, jaureri horren historiak Zallarena baldintzatzen du. Gainera, Kostaldeko Done Jakue Bidearen saihebidetaren pasabidea ere izan zelako eta delako.

Historiaurretik giza bizitzaren aztarnak daude lurralde honetan. 1998an, herri autrigoi bat aurkitu zuten udalerrian (erromatar aurreko tribua, Iberiar penintsularen iparraldean kokatua), Bolumburu auzoko Burdin Aroko herrixka harresitu gisa. Uxama Barcatik Flaviobrigara (Castro Urdiales) zihon antzinako galtzada erromatarren aztarnak ere aurkitu dituzte Zallan.

XII. mendean agertu zen Zalla lehen aldiz dokumentuetan. Mende honetan eraiki zen lehenengo San Migel parrokia. Erdi Aro Klasikoan Salcedotarren leinua izan zen nagusi, Aiaratarren adar bat. XIII. mendetik aurrera, leinuen artean desadostasunak sortzen hasi ziren, eta Salcedotarrak eta Aiaratarrak banandu egin ziren. Behe Erdi Aroan, beraz, laztasun bereziz jasan zuen Erdi Aroko krisia, Leinu gerren etengabeko eszenatokia izanik.

Bolumburuko barruti gotortua

Zalla Lope García de Salazar-en *Bienandanzas e fortunas* delakoan aipatzen da. Bertan, Salazar eta Marroquín leinuen (biak Salcedotarrekin ahaidetuak) arteko borroka armatu batzuk kontatzen dira. XV. mendean Zallako lurraldea kontrolatzeko lehian aritu ziren, beste leinu asko tartean sartuz.

Zallak garrantzi handia izan zuenez Leinu gerren Erdi Aroko testuinguruan, garai hartako familia nobleen (Bolumburu, Terreros, Maruri, Llantada, Gobeo, Basualdo eta Mendieta) 22 dorretxe izan zituen gutxienez, eta horietako batzuk zutik daude oraindik.

Bolumburu dorretxea

Zallako San Migel Goiaingeruaren eliza

Maruri dorretxea

Terreros dorretxea

Gobeo dorretxea.

Llantada dorretxea.

Liskarrak 1480ko hamarkadan amaitu ziren Errege Katolikoek Garci-López de Chinchillaren Kapituluak aldarrikatzearekin eta, pixkanaka, tokiko erakundeak indartzearekin. Testuinguru horretan sortu zen alkatetzaren erakundea, kontuan hartuta 1394an Enkarterriko lehen Forua onartu zela eta Zalla Avellanedako Batzarreko kide zela.

Felipe III.ak Lezama familia boteretsuari alkatetza bizitza osorako eta oinordetzan izateko pribilegioa eman zion. Egoera hau mantendu egin zen 1694an Karlos II.ak bizilagunei alkatea izendatzeko ahalmena eman zien arte.

1630ean, Zallak Gernikako Batzarrarekin bat egitea erabaki zuen, Avellanedako Batzarraren elizate independente gisa. 1740an batzarra utzi zuen Bizkaiko Gobernuarekin izandako desadostasunengatik. Hala ere, 1800. urtean, errege-dekretu bidez, behin betiko, Enkarterri guztiak bezala, berarekin bat egitera behartua izan zen.

Aro Moderno osoan, Zallak ohiko ekoizpen siderurgikoan oinarritzen zuen bere ekonomia, Kadagua ibaiaren ertzetan hainbat burdinola eta errota hidraulikoetan irina ekoiztuz. Artoaren eta txakolinaren ekoizpenak ere garrantzia izan zuen nekazaritzan, Balmasedako aduanatik (Gaztelatik Bilboko porturaino) igarotzen zen merkataritzak nolabaiteko eragina izan zuen nekazaritzan. 1704an Zallak 173 sutegi zituen, urte horretan Bizkaia osoan egindako sutegitik ondorioztatzen denez. Biztanleriaren zati handiena alokairupeko nekazaritzan aritzen zen, eta, beraz, lurraren jabetza maiorazko gutxi batzuek menderatzen zuten.

Espainiako Independentzia Gerra Zallan nabaritu zen, 1813ra arte Frantziaren menpe egon zena, herrian arpilatze handiak eraginez. Era berean, Gerra Karlistak nabarmendu egin ziren udalerrian, maniobra eta kantonamendu militarren eszenatoki izan baitzen, batez ere Bilboko bi setioetan 1835 eta 1836 bitartean.

Industria-iraultza XIX. mendearen amaieran iritsi zen Zallara. Burdinolak krisian sartu eta fabrika berriak iritsi ziren, hala nola Papelera Española, Fábrica de Papel de Fumar, PEALSA eta Sociedad Eléctrica Urrutia. Papelera Española enpresaren instalazioak udalerrian igoera ahalbidetu zuen (beste edozein jarduera baino askoz gehiago), landa-eremua izatetik hirigarapenean aurrera egitera pasatuz. Zentzu horretan, El Corriloko (gaur egun Mimetiz) erdigunea, San Migel elizaren inguruan, handitu egin zen Arangurengo eremu berriarekin. Hemen kokatu zen paper fabrika, bertako langile askoren bizileku izan zena. Biztanleriaren erakarpinak gorakada demografiko handia eragiten du, eta XX. mende osora hedatzen da. Lehenik, Balmaseda, Gueñes eta Gordejuela udalerrietatik, eta,

Mendietea dorretxea.

Bolumburuko Burdinolaren Hondarrak

Papelera Española. Ikuspegi orokorra

PEALSA (Plomas, Estaños y Aluminios S.A.)

Handitu egin zen Arangurengo eremu berriarekin. Hemen kokatu zen paper fabrika, bertako langile askoren bizileku izan zena. Biztanleriaren erakarpinak gorakada demografiko handia eragiten du, eta XX. mende osora hedatzen da. Lehenik, Balmaseda, Gueñes eta Gordejuela udalerrietatik, eta,

ondoren, beste probintzia batzuetatik, batez ere Arabatik, Burgosetik eta Palentziatik. Fenomeno hau 1894an inauguratutako La Roblako Trenbideari esker posible izan zen.

Espainiako Gerra Zibilean, eremu errepublikarrean geratu zen, Euzkadiko Gobernuaren kontrolpean. Alemaniako Kondor Legioaren bonbardaketak jaso zituen, 1937ko ekainaren 21ekoa kasu, Zallako udalerriko gutxienez hogeita bi biktima errugaberekin.

XX. mendearen bigarren erdian, udalerriak hedapen handia izan zuen, eta, pixkanaka, bizitegi-udalerrri bihurtu zen.

BERRIKUSTEN DEN PLANGINTZA OROKORRA. GARAPENAREN ETA GAUZATZEAREN AZTERKETA

6.1. 1998KO PLANEAMENDUKO ARAU SUBSIDIARIOAK.

6.1.1. XEDEA.

Zallako 1998ko Plangintzako Arau Subsidiarioak (AASS) plangintza orokor berri batekin ordezkatzeari proposatu zen, eta 1990eko martxoan behin betiko onartu ziren beste Arau Subsidiario batzuen berrikuspenaren emaitza izan ziren.

Egungo arau subsidiarioek arrazoi hauengatik justifikatzen zuten berrikuspen hori:

1. Bizitegi-eraikuntzak hiri-lurzoruan lortu duen garapena, aurreikusitako etxebizitza berrien % 70 inguru eraiki baitira.
2. “Kadaguako korridorea” erabat egin eta martxan jartzea, udalerritik doan tartean.
3. Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen existentzia, Euskal Autonomia Erkidegoko lurraldea berronkatzeko interesgarriak diren zenbait alderdi biltzen dituen dokumentua, Zallako Enkarterriko eskualdean zeregin berezia esleituz.
4. Etxebizitzaren arloko Premiazko Neurriei buruzko Legea, zehazki Euskal Autonomia Erkidegokoa, egotea.

Hirigintza-antolamenduko plan guztien xede eta helburu komunez gain, legezko aginduen ondorioz, Arau Subsidiarioek proposatutakoak garrantzi handiko honako baldintzatzaile hauek bideratzen zituzten:

Hiru puntutan ardaztutako hirigune bat dago: Zallako nukleoa bera, lehen “El Corriño” izena zuen auzoaren inguruan garatua, Mimetiz izena hartzen duena, enklabea hobeto identifikatzeko; Arangurengo nukleoa; eta Allendelaguako nukleoa. Elkarrengandik hurbil, denak epe luzera elkartzeri bideratzen dira, hirigune bakarra osatuz. Hiru foku horietan daude, batez ere, udalerriko bizilekuak, hezkuntza eta aisialdia.

Egungo Industria Eremuen existentzia, gorde eta sustatu nahi den lantokia, Hiri Lurzoru gisa adierazitako kasu guztietan haien egoera onartuz.

Bizitegi-gune sakabanatuak, bizilagunen nekazaritza-dedikazioaren eta kontserbatu nahi diren beste enplegu batzuen arteko orekari eusten diotenak.

Kadagua ibaia bideratu eta hobetzeko beharra udalerritik igarotzean, ibaiaren baldintza hidraulikoak hobetuz.

Era berean, aurreko planaren garapen partzialaren ondoriozko baldintzatzaile gisa edo nahitako alderdi gisa, honako hauek aipatzen dira:

Hiriguneetako erdiguneen egitura osatzearen komenigarritasuna, hazkunde berriaren zati handi bat bertan kokatuz, garapen berriek egungo hiri-egitura errematatzeke eta zentroen hiri-ekipamendua behar bezala kualifikatzeko balio dezaten.

Plangintza onartua duten Urbanizatzeko Gai diren Bizitegi eta Industria Eremuak garatzeko beharra, jada egindako hirigintza-izapideak bultzatzen jarraituz, abian jartzea errealitate izan dadin.

Dentsitate baxuko finkatze-eremuren bat sortzearen komenigarritasuna, lurzoru-mota horren eskatzaile potentzialei alternatiba bat eskaini ahal izateko.

Hautemandako beharrak osa ditzaketen hirugarren sektoreko jardueretarako lurzoruak aurkitzea komeni den.

6.1.2. PROPOSATZEN DEN LURRALDE- ETA HIRIGINTZA-EREDUA.

Mimetiz, Aranguren eta Allendelaguako hiru hiriguneen arteko egiturazko harremanak ehuntzen joateko ideia orokorrari dagokionez, honako proposamen orokor hauek planteatzen dira:

- **AZPIEGITURA OROKORRAK.**

Neurri handi batean Kadaguako Korridorea egikarituta, udalerritik igarotzen denean, Arau Subsidiarioek beharrezkoak diren lurzoru-erreserbak proposatzen dituzte honako hauetarako:

- a. Obren jarraipena, ondoko Gueñesko mugartearen muga. Puntu honetan, Arangurenerako eta Jarako sakanerako sarbidea hobetzen lagunduko zuen lotura bat aurreikusitua zen.
- b. Etorkizuneko Malabrigoko Zubia, Artzentalesera, Karrantzara eta Kantabriako mugara doan trafikoa hiriguneetatik kanpo joatea ahalbidetuko duena. Sortzen den trafikoa kuantitatiboki garrantzitsua ez bada ere, aurreikuspen horri eutsi behar zaio bereziki, egin ahal izateko.
- c. Bide-sarearen osagarri gisa, Allendelagua herrigunea zeharkatzen duen eskualde-errepidearen ondoan ibilgailu astunak aparkatzeko eremu bat gordetzen da.
- d. Komunikazio-sareak udalerriri horretan banatzen den trenbidea (FEVE) ere hartzen du barne, eta bi linea osatzen ditu: 1.- Bilbo-Santander linea, udalerrira ekialdetik mendebaldera zeharkatzen duena, Gueñes-Malabrigo errepidearen norabideari jarraituz; eta Bilbo-Balmaseda linea, Gueñes-Balmaseda errepidearen norabideari jarraituz.

- ESPAZIO LIBREEN SISTEMA OROKORRA.

Espazio Libreen Sistema Orokorra Kadagua ibaian oinarritzen da. Bolunburu parkeak, Oxibar parkeak eta zenbait elementu isolatuk osatzen dute, hala nola Udaletxeko parkeak. Proposamen berriak ardatz hori indartzera bideratuta daude. Era berean, Hiri Lurzoruan eta Lurzoru Urbanizagarrian Espazio Libreak sortzea Kadaguaren ertzean adierazten da lehentasunez, hura kokatzea posible denean, erriberan zehar ibilaldiak egiteko jarraitutasuna lortzeko helburuarekin. Proposatutako espazio libre publikoen eta daudenen artean 150.760 m² daude, hau da, 14,89 m²/biztanleko estandarra, guztira 10.120 biztanle kontuan hartuta.

- ERDIALDEKO BIDEEN EGITURAKETA OROKORRA.

Konponbidea gidatzen duen irizpide orokorra hiri-jarduerako hiru fokuek (Mimetiz, Aranguren eta Allendelagua) oso epe luzerako hiri-luzapen bat osatzea da. Eta guztiz ezinbestekotzat jotzen da gorabehera hori aurreikusita geratzea bideen sare nagusi baten trazaduraren bidez. Bide horiek, zati txiki batean bakarrik egin badaitezke ere Arau Subsidiarioen garapen-horizontearen pean, etorkizuneko planteamendu bati erantzutea da asmoa. Ildo horretan, arau subsidiarioak ez dira berez amaitutako eredu gisa ulertu behar, baizik eta hirigintza-antolamenduaren bilakaera osatzen duen prozesu dinamikoaren beste elementu gisa.

- BIZITEGI-HAZKUNDEAREN BEHARRAK ERDIALDEKO ZABALGUNERA BIDERATZEA.

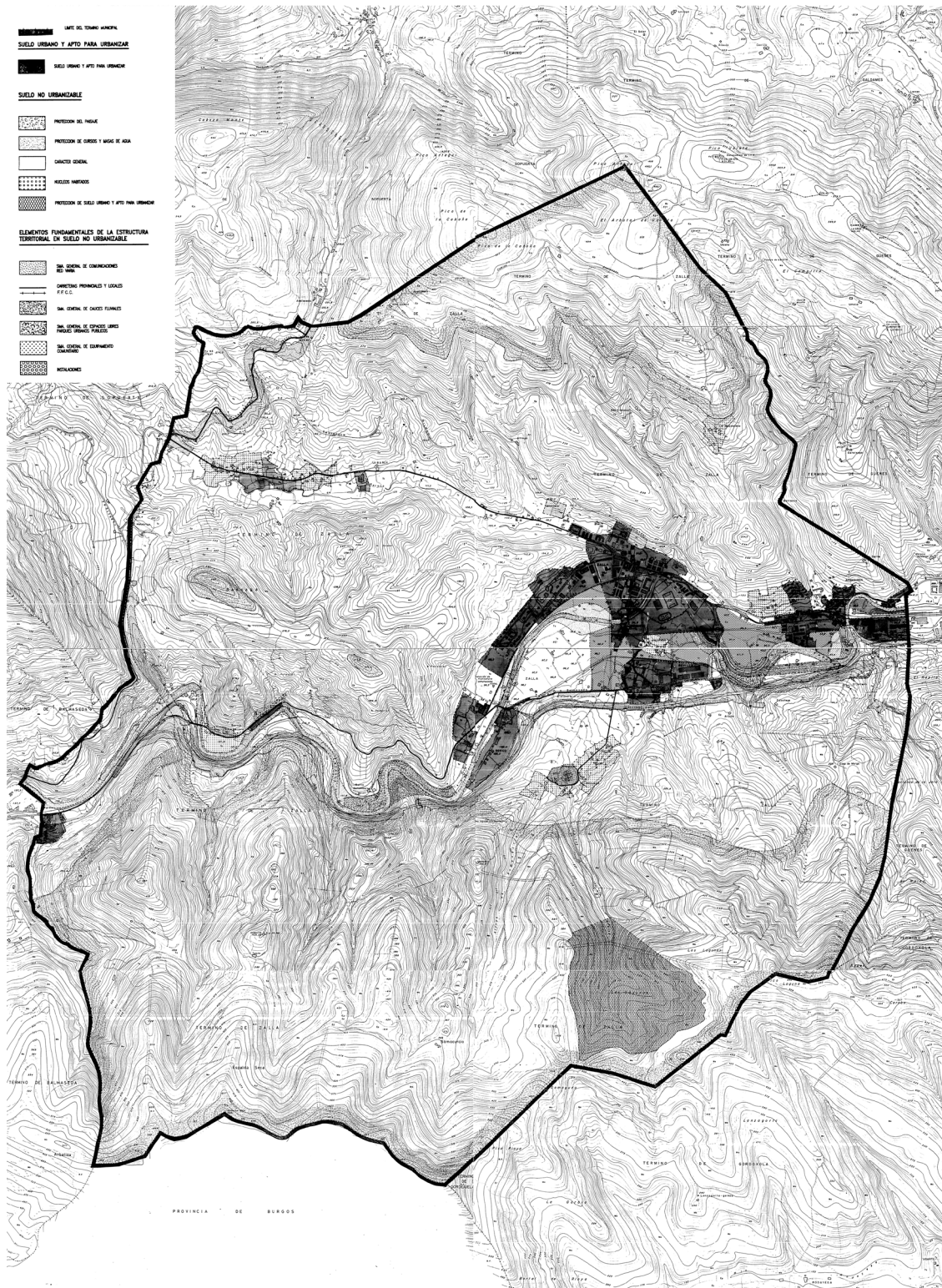
Bi puntutan baino ez da proiektatzen Mimetizko nukleoa zabaltzea. Lehenengo puntua Lusa auzoan dago, eta R-1 sektorea osatzen du. Sektore horrek behin betiko onartutako Plan Partziala zuen. Eta bigarren puntua, El Carmen auzoaren ingurua handitzeko. Bi kasuetan, kontuan hartu behar da eragiketa horiek gaur egungo hiri-eremuak osatzen dituztela, eta aukera ematen dutela horiek modu osoagoan formalizatzeko. Biek ez lituzkete 4 hektarea baino gehiago okupatuko, gutxi gorabehera, 260 etxebizitzatarako edukierarekin.

- BIZITEGI-ESKAINZA OSATZEA DENTSITATE TXIKIKO KOKALEKUEKIN

Bizitegi-eskaintza dentsitate txikiko hainbat eremuren aurreikuspenarekin osatzen da. Guztira, sortzen diren etxebizitzaren kopurua ez da handia; izan ere, 164 baino ez dira, eta, oro har, bide edo ekipamendu moduko lagapenak lortzen dira, bilatzen den hiri-proiektua formalizatzen laguntzeko.

- JARDUERA EKONOMIKOETARAKO LURZORU BERRIAK BULTZATZEA: EKOIZPENEKOAK ETA HIRUGARREN SEKTOREKOAK.

Lehendik dauden industria-eremuak, batez ere paper-enpresek hartzen duten azalera handia eta Gallardi izeneko eremua, antolamenduaren barruan jasotzeaz gain, jarduera ekonomikoetarako hiru sektore berri gehitu dira, lehendik dauden eraikinak biltzen dituztenak. Horietako bi Bilbo-Balmaseda errepide zaharrari lotuta daude, Allendelagua eta Ibarra eremuetan, eta beste bat Balmasedako auzokoaren mugan, industria- eta merkataritza-erabilerako eraikinek partzialki inguratutako eremu batean. Hiru hektareak 5,2 hektarea baino gutxiago dira.

Zalla udalerriko Plangintzako Arau Subsidiarioak. Lurzoruaren sailkapenaren plano osoa. Lurzoru urbanizaezinaren kalifikazioa. Geuk egina, 2. orritik 9. orrira.

6.1.3. UDALERRIKO LURZORUAREN SAILKAPENA ETA KALIFIKAZIOA ANTOLATZEA.

Zallako Plangintzako Arau Subsidiarioak Berrikusteko dokumentuan, udal-mugarte osoa lurzoru-mota hauetakoren baten barruan geratzen da:

- HIRI-LURZORUA
- URBANIZAGARRIA
- URBANIZAEZINA.

A. HIRI-LURZORUAREN ANTOLAMENDUA

Hiri Lurzoruan Arau Subsidiarioak gauzatzeko, lurzoru hori hainbat kalifikaziotan banatzen da.

Hiri-lurzorurako ez da hirigintza-eraldaketa garrantzitsurik aurreikusten, eta zenbait antolamendu-eremu ezartzen dira, erabileren eta tipologiaren arabera, honako hauek:

- BIZITEGIKOA, OROKORRA. Bertan, etxebizitza kolektiboa da tipologia bereizgarria (R4) mehelinaren artean, 150 m²-ko gutxieneko lurzati batean, gutxienez 8 metroko zabalarekin fatxadan.
- DENTSITATE ERTAINEKO BIZITEGIKOA. Aurrekoaren oso antzeko ezaugarriak ditu.
- DENTSITATE TXIKIKO BIZITEGIKOA. Egokitutako tipologiak familia bakarreko etxebizitzak (R1), bi familiakoak (R2) eta multzokatuak (R3) dira, gutxienez 600 m²-ko lurzati eta gutxienez 20 metroko zabalera dutenak.
- LA LLANA BIZITEGIKOA. Etxebizitza kolektiboa (R4), bloke irekian, 600 m²-ko gutxieneko lurzatiaren gainean, eta bide publikoan gutxienez 20 metroko zabalera.
- SAN PEDRO ZARIKETE. Eremu honetan sartutako lurzatiari dagokien, bere garaian onartutako eta gauzatutako izen bereko Plan Partzialaren antolamendu-baldintzak mantentzen dira.
- INDUSTRIALA, OROKORRA 400 m²-ko lurzati garbi eraikigarriaren gutxieneko azalera, 10 metroko lurzati garbi eraikigarriaren gutxieneko zabalarekin. Etxebizitzarekin bateraezinak diren industria eta biltegiarako, batez ere.
- HIRUGARREN SEKTOREKOA, ZENTRUKOA. Gutxieneko lurzati 1.000 m²-koa ezartzen da, eta gutxienez 25 metroko aurrealderekin. Gaitutako tipologia Biltegi Handiak eta Hipermerkatuak (T4) da.
- HIRUGARREN MAILAKOA, OROKORRA. Antolamendu-eremu horretan bulegoak (T1), merkataritza-galerietan kontzentratutako merkataritza (T3) eta saltoki handiak eta hipermerkatuak (T4) daude. Lurzati garbi eraikigarriaren gutxieneko azalera 400 m²-koa izango da, eta lurzati garbi eraikigarriaren gutxieneko zabalera 10 metrokoa. Baimendutako gehieneko okupazioa %60 da (mugetarako bereizketak nahitaezkoak dira), gehieneko aprobetxamendua 0,60 m²/m² da, eta gehienez 3 solairuko altuera.

Gaur egun eraiki gabeko hiri-lurzorurako edo eraldaketa-prozesuak aurreikusten direnetarako, Egikaritze-Unitateak mugatzen dira, horietako bakoitzean onurak eta kargak behar bezala banatzeko eta beharrezkoak diren urbanizazio-obra egiteko.

Lurzoruaren sailkapena Arau Subsidiarioetan

- Hiri-lurzorua
- Lurzoru urbanizagarria
- Landa-guneetako lurzoru urbanizaezina

Jarduketak hiri-lurzoruan eta lurzoru urbanizagarrian

- EU Egikaritze Unitateak
- LU Lurzoru Urbanizagarria

Lurzoru urbanizaezinaren kategoriak

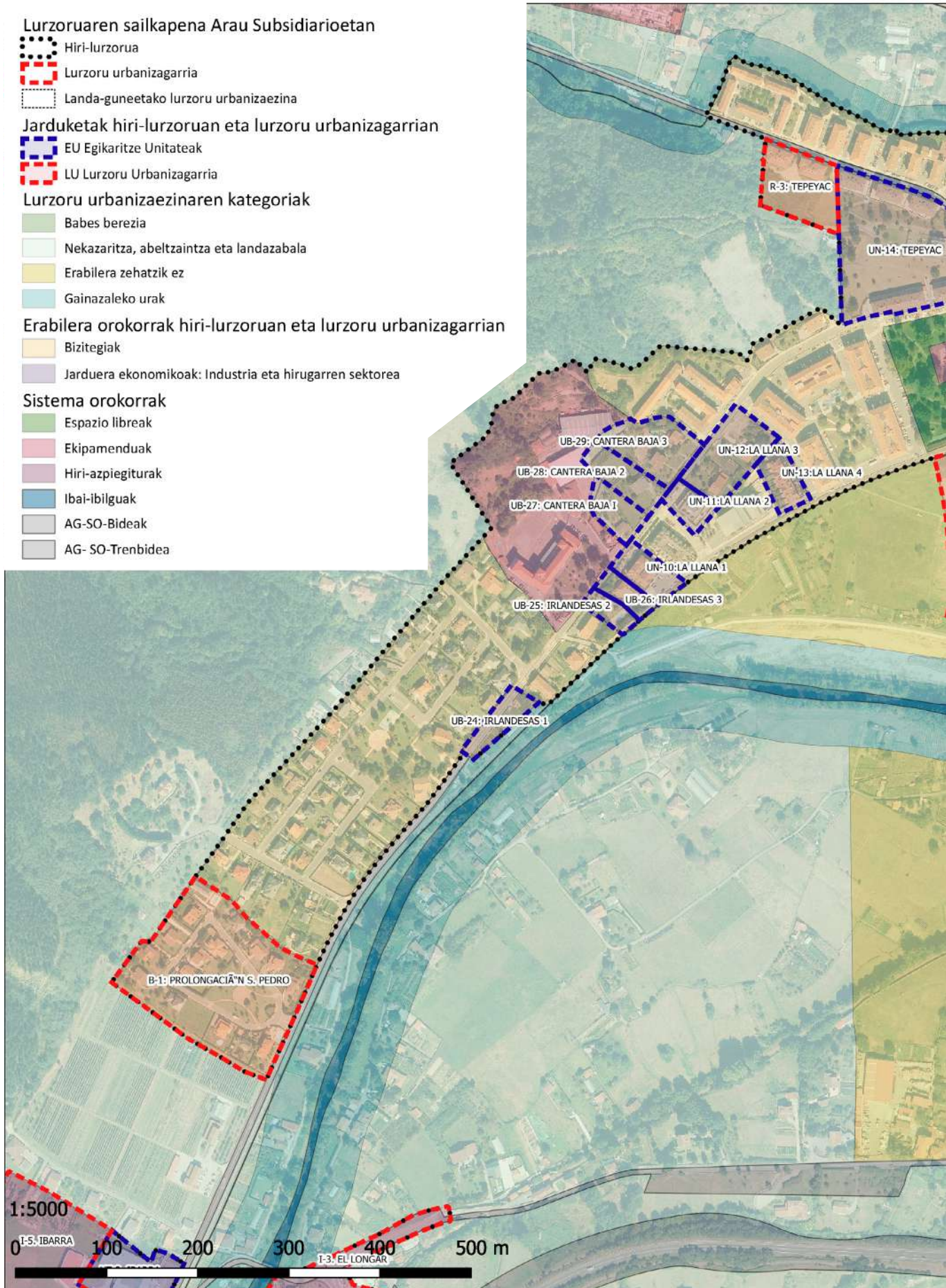
- Babes berezia
- Nekazaritza, abeltzaintza eta landazabala
- Erabilera zehatzik ez
- Gainazaleko urak

Erabilera orokorrak hiri-lurzoruan eta lurzoru urbanizagarrian

- Bizitegiak
- Jarduera ekonomikoak: Industria eta hirugarren sektorea

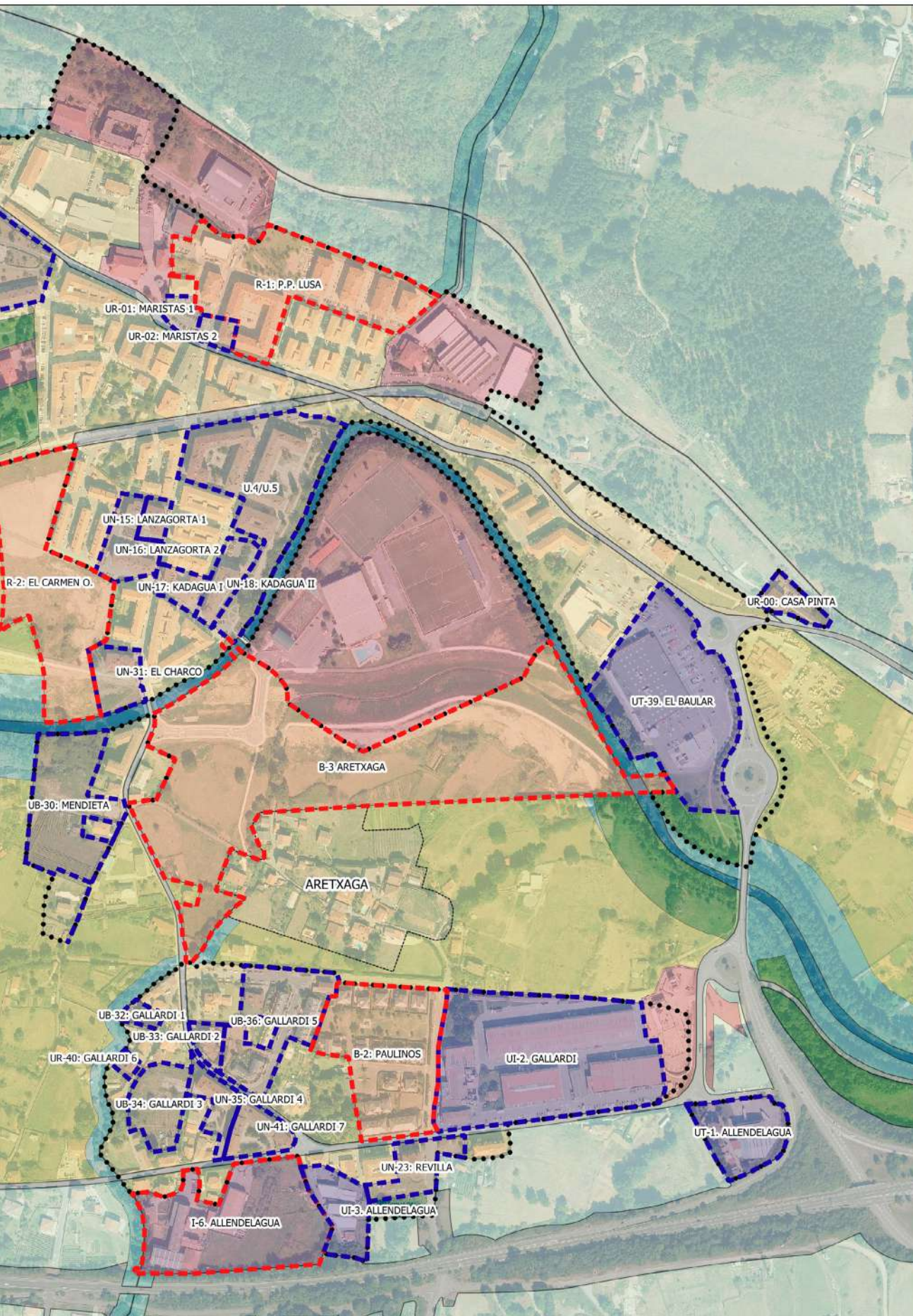
Sistema orokorrak

- Espazio libreak
- Ekipamenduak
- Hiri-azpiegiturak
- Ibai-ibilguak
- AG-SO-Bideak
- AG- SO-Trenbidea

Jarduketak Hiri-Lurzoruan eta Lurzoru Urbanizagarrian. LUE kategoriak. Mimetiz eta Allendelagua. Geuk egina, UDALPLAN oinarri hartuta.

Egikaritze Unitateak grafismo baten bidez identifikatzen dira planoetan, eta grafismo hori honako letra hauekin identifikatzen da: “UN” (Zabalgunea), “UB” (Dentsitate Baxua), “UT” (Hirugarren Sektorekoa), eta ondoren ordena-zenbaki bat dute. Era berean, “Eraikinen Birmoldaketa”, “UR” soilik suposatzen duten Egikaritze Unitateak, ere identifikatu dira, ondorengo lurralde-eremu bakoitzean, non lurraldea banatzen den, nahiz eta adierazi behar den hiri-lurzoruko eremu txikiren bat ere aurreikusten dela, Balmasedako udal-mugartearen ondoan kokatua.

1. **Mimetiz.** Udalerriko eremurik garrantzitsuena da, eraikin eta zerbitzuen multzoari dagokionez, eta mendebaldetik ekialdera hedatzen da, Salcedoko haranaren ardatzak markatzen duen norabideari jarraituz. Norabide horretan Kadagua ibaia, errepeideak eta ibaia zeharkatzen duten trenbideak daude. Zatiarik muturrekoena familia bakarreko eraikinek okupatzen dute (San Pedro Zarikete auzoa), eta hainbat tipologia eta erabilera dituen eremu batetik jarraitzen du. Eremu hori trantsiziokotzat har daiteke dentsitate baxuko eta ertaineko eremuen artean (Irlandesas, La Llana), Mimetizko erdigune geometrikora iritsi arte. Azken hori Corriolo auzoak osatzen du, bere azpierzemuekin. Hego-ekialderantz, udal-ekipamenduko eremurik handiena dago (kiroldegia, belodromoa, futbol-zelaia, igerilekuak), bai eta hirugarren sektoreko jarduera-foku bat ere.
2. **Aranguren.** Zallako bigarren eremu garrantzitsua da. FEVEren Balmasedarako eta Santanderrerako trenbideek eta Gueñes-Zalla errepeideak zeharkatzen dute, luzetara, eta topografia aldetik ondo bereizitako bi eremutan dago kokatuta. Alde batetik, La Inmaculada auzoa, ibarraren beheko aldea hartzen duena, Kadagua ibairaino hedatzen dena, eta, bestetik, iparraldean dauden hegalak, Mendialde eta El Barranco auzoak, topografia aldapatsua dutenak eta familia bakarreko kokalekuetarako bakarrik egokiak direnak.
3. **Allendelagua.** Ibaiaren beste aldean, izaera desberdineko eraikinak daude, eta nolabaiteko konplexutasuna duen multzoa da, hiri-lurzorutzat hartzeko baldintzei dagokienez.
4. **Gueñes.** Eremu txiki bat da (La Peñorra auzoa), eta bertan daude etxebizitza kolektibo eta familia bakarreko etxebizitza tipologia.

Arau Subsidiarioek proposatutako egikaritze-unitate bakoitzak banaketa-eremu independente bat osatzen du. Zuzkidura publikoetarako erabili ziren lursailak, egikaritze-unitateetan sartuta ez zeudenak, nahitaezko desjabetzearen sistemaren bidez eskuratu behar zituen Administrazioak. **Egikaritze-unitate bakoitzerako gaindiezinak izango dira aprobetxamendu osoari eta gehieneko etxebizitza-kopuruari dagozkienak.**

Egikaritze-unitate horien barruan diseinatutako oin berriko eraikin bakoitzerako, koadro batzuen bidez eraikinaren hainbat baldintza parametrizatzen dira, hala nola: sestra azpiko okupazioa, beheko solairuko okupazioa, ataripearen azalera, solairu-tipoaren azalera, hegalkinen azalera, solairu-kopurua, guztizko aprobetxamendua eta etxebizitzaren gehieneko kopurua. **Gehienez gaintu ezin direnak honako hauek dira: beheko solairuko azalera eta solairu kopurua.**

Jarraian, biztanlegune bakoitzerako, proposatutako egikaritze-unitateak zehazten dira, zehaztutako kategorien eta garapen-egoeraren arabera.

MIMETIZ:

a. Exekuzioan:

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapen egoera
U-5	U-4 (exekuzioan)				24		24	Garatua eta eraikia
	San Pedro Zarikete				12		12	Garatua eta eraikia
Guztira exekuzioan					36	0	36	

U-4 egikaritze-unitatea erabat garatuta eta eraikita dago. San Pedro Zariketeko eremuko lursailak bat zetozen 1978ko Enkarerrietako Eskualde Plan Zaharretik zetozen garapen-poligonoen mugaketarekin. Arau Subsidiarioak idatzi zirenean, eremua urbanizatuta zegoen, eta berdinbanaketarekin eta lagapenekin, 12 etxebizitza baino ez ziren egin. Gaur egun, auzo historiko hau osorik eraikita dago.

b. Eraikinen birmoldaketa:

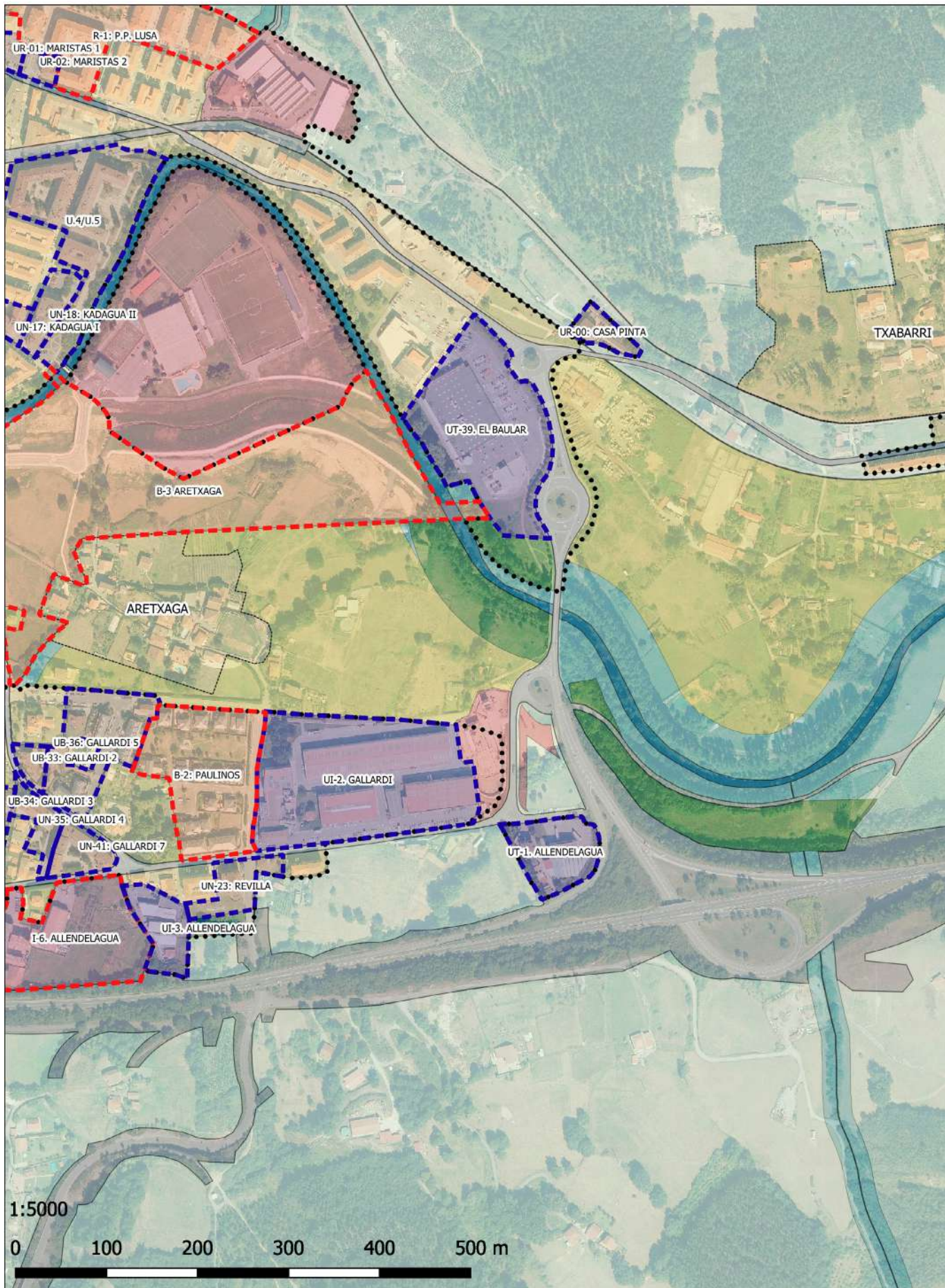
Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UR-01	Maristas 1	1.086	2.337	2,15	15	10	5	Garatu gabe
UR-02	Maristas 2	1.182	2.316	1,96	15	10	5	Garatua eta eraikia
UR-00	Pinta Etxea	1.932	648	0,34	6	2	4	Garatua eta eraikia
Guztira Eraik. Birmold.		4.200	5.301		36	22	14	

UR-01 egikaritze-unitatea ez dago garatuta Arau Subsidiarioek ezarritako antolamenduaren arabera. Horren arabera, etxadi irekiko eraikin bat egitea proposatzen zen, lau solairuko altuerakoa, Sabino Arana etorbidean eta BI-3602 errepiderantz lerrokatua, eta haranzko fatxada arkupeekin. Gaur egun, uholde-arriskuko eremu honetan, aparkaleku publiko bat egin da hitzarmen bidez.

c. Zabalgunea:

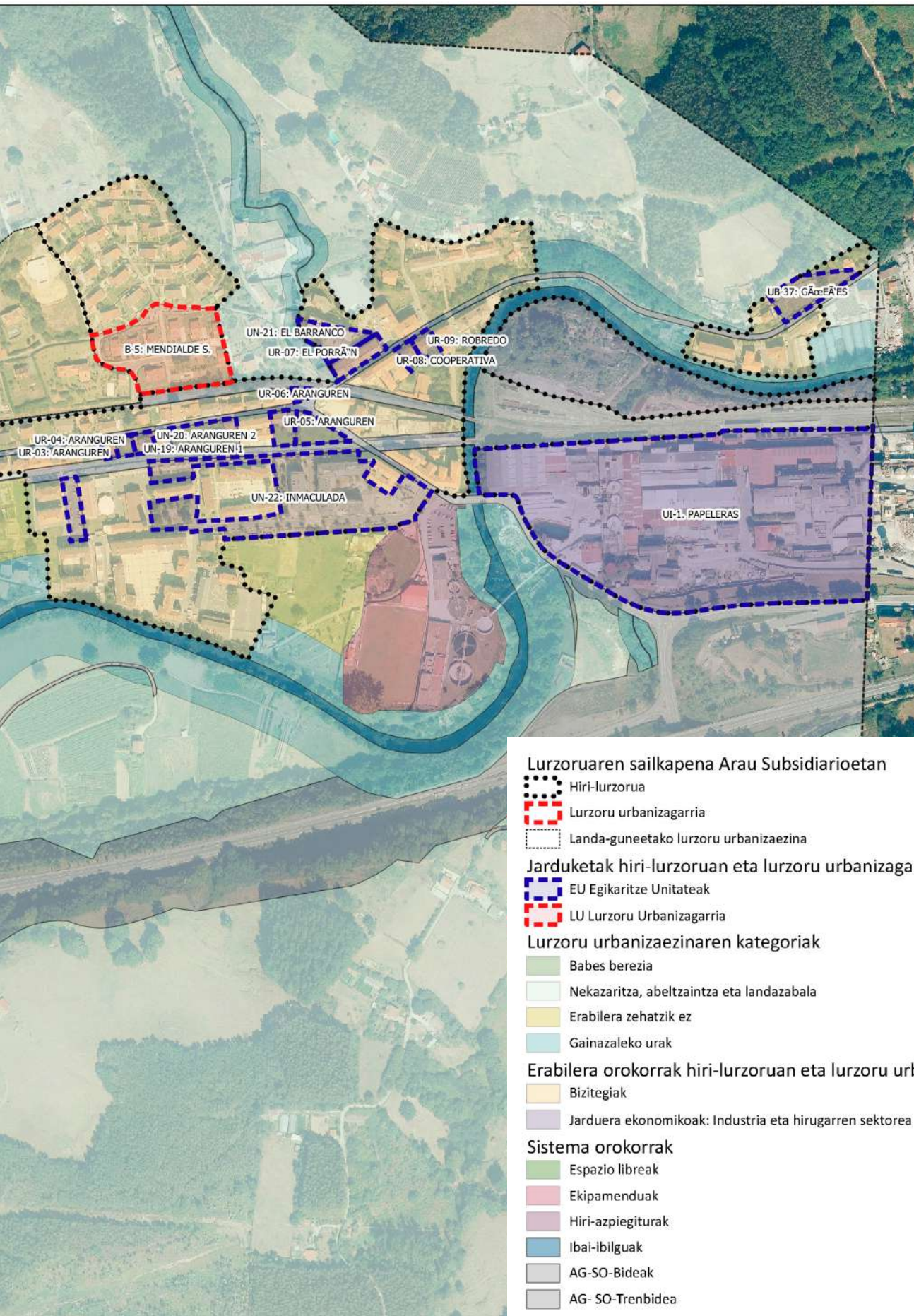
Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UN-10	La Ilana 1	2.291	1.738	0,76	12	3	9	Garatua eta eraikia
UN-11	La Ilana 2	2.091	1.738	0,83	12	0	12	Garatua eta eraikia
UN-12	La Ilana 3	5.221	4.404	0,84	32	2	30	Garatu gabe
UN-13	La Ilana 4	1.595	1.702	1,07	8	0	8	Garatua eta eraikia
UN-14	Tepeyac	20.950	12.010	0,57	66	1	65	Garatua eta eraikia
UN-15	Lanzagorta 1	1.259	2.391	1,90	16	7	9	Garatua eta eraikia. Urbanizazio Proiektua 1999
UN-16	Lanzagorta 2	3.542	4.837	1,37	36	1	35	Garatua eta eraikia. Urbanizazio Proiektua 2004
UN-17	Kadagua I	1.555	3.845	2,47	24	5	19	Garatua eta eraikia. Urbanizazio Proiektua 2007
UN-18	Kadagua II	3.129	4.636	1,48	32	5	27	Garatua eta eraikia. Urbanizazio Proiektua 2005

Jarduketak Hiri-Lurzoruan eta Lurzoru Urbanizagarrian. LUE kategoriak. Aranguren. Geuk egina, UDALPLANean oinarrituta.

UN-31	El Charco	3.030	2.128	0,70	16	1	15	Garatua eta eraikia
UN-38	Ligueti	620	530	0,85	0	0	0	Garatua eta eraikia
Guztira Zabalg.		45.283	39.959		254	25	229	

Zabalguneetara bideratutako hamaika (11) egikaritze-unitate guztietatik guztiak garatu dira, UN-12 3. La Llana izan ezik. Jarduera-eremu horretarako, bi (2) solairu eta atikoko bi eraikin isolatu egitea proposatu zen, espazio publiko bat lortuz, aldameneko bizitegi-jarduketekiko harremanak artikulatzeko. UN-16 Lanzagorta 2, indarrean dauden Arau Subsidiarioen Aldaketa Puntualaren bidez handitu zen eraikigarritasuna.

Ondorioz, Mimetiz herrigunerako zabalgunearen kategorian proposatutako jarduketa guztietatik, UN-12 3. laua jarduera baino ez da garatu gabe geratu, 5.221 m²-ko azalera du guztira, eta 32 etxebizitza berri eskainiko ditu bizitegirako.

d. Dentsitate baxuko Unitateak:

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m ²)	Aprob Guztira (m ² t)	Koef. m ² /m ²	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UB-24	Irlandesas 1	2.048	684	0,33	2	0	2	Garatu gabe
UB-25	Irlandesas 2	1.172	380	0,32	1	0	1	Garatu gabe
UB-26	Irlandesas 3	1.146	308	0,33	1	0	1	Garatua eta eraikia
UB-27	Cantera Baja 1	1.990	395	0,20	1	0	1	Garatu gabe
UB-28	Cantera Baja 2	3.773	780	0,21	2	0	2	Garatu gabe
UB-29	Cantera Baja 3	3.432	780	0,23	2	0	2	Garatua eta eraikia
UB-30	Mendieta	12.000	4.303	0,36	17	0	17	Urbanizazio Proiektua 2002. Garatua, baina urbanizatu gabe eta eraiki gabe.
Guztira Dentsit. Baxua		25.561	7.702		26	0	26	

Dentsitate txikian proposatutako jarduketetatik bi baino ez dira garatu, eta UB-30 Mendieta, 12.000 m²-ko azalarekin, garapen-fasean dago, 2002an onartutako Urbanizazio Proiektua du, baina ez da egikaritzen hasi.

Garatu gabeko jarduketek 8.983 m²-ko azalera hartzen dute guztira. Proposatutako tipologiaren arabera, gauzatu gabeko bizitegi-eskaintza sei etxebizitza berrikoa da guztira.

e. Hirugarren sektoreko Unitateak:

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m ²)	Aprob Guztira (m ² t)	Koef. m ² /m ²	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UT-39	El Baular	18.515	6.000	0,32	0	0	0	Garatua eta eraikia
Guztira Hirug. Sektorea		18.515	6.000					

UT-39 egikaritze-unitatea garatuta eta eraikita dago.

Mimetizko herrigunean, hauek dira hiri-lurzorian proposatutako jarduketei buruzko datu orokorrak:

	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob. Guztira	Koef. m2/m2	Etxeb. Gehien.	Etx. O.K.	Etxeb. Ezb.
GUZTIRA MIMETIZ	93.559	58.890		316	47	269

Arau Subsidiarioek Mimetizko herrigunerako proposatutako jarduketa guztien % 72,77 garatu da (indarreko plangintza indarrean sartu zenean egikaritzen ari ziren biak kontuan hartu gabe), eta garatu gabeko jarduketan 15.290 m²-ko azalera geratzen da, guztira 8.980 m²-ko bizitegi-eraikigarritasunaren aprobetxamendua dakarrena, 53 etxebizitzako eskaintza gauzatzera, horietatik 12 erregimenen bati atxikitako etxebizitzak izanik. Erantsi beharra dago, UB-30 Mendieta jarduketa gauzatzeko dagoela; Tepeyac-eko UN-14arekin batera, lurralde honetan presentzia handiena duen jarduketetako bat da, 12.000 m²-ko garapena proposatzen duena, dentsitate txikiko bizitegi-erabilerarako (< 15 etx/ha) Kadagua ibaiaren hegoaldean, Aretxagako hazkunde berrien gunearen ondoan.

ARANGUREN:

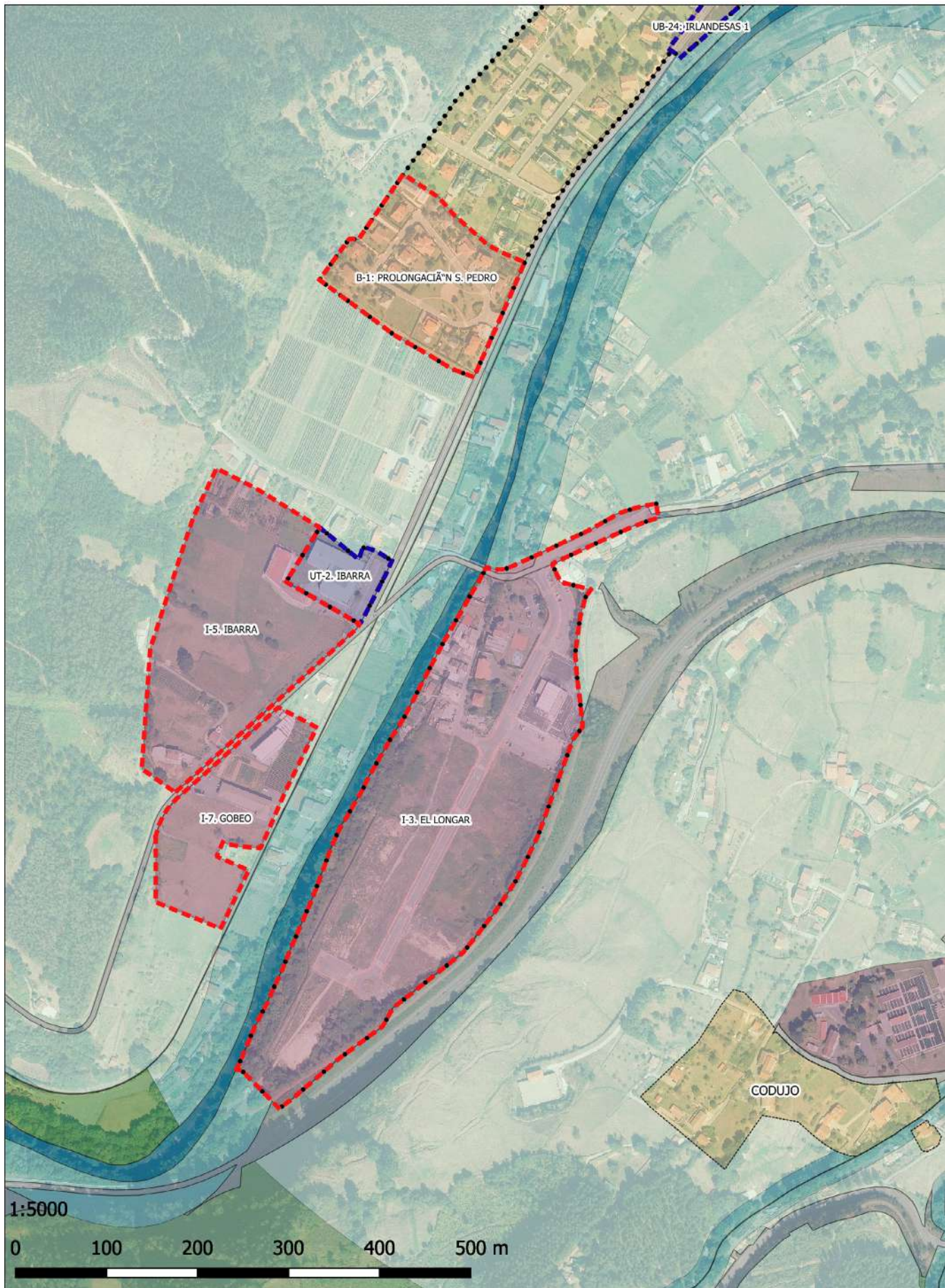
a. Eraikinen birmoldaketa:

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UR-03	Aranguren	322	486	1,51	2	2	0	Garatu gabe
UR-04	Aranguren	410	670	1,63	4	6	-2	Garatu gabe
UR-05	Aranguren	1.156	2.162	1,87	16	8	8	Garatu gabe
UR-06	Aranguren	279	424	1,52	3	2	1	Garatu gabe
UR-07	El Porrón	902	2.430	2,69	21	16	5	Garatua eta eraikia
UR-08	Kooperatiba	321	719	2,24	4	1	3	Garatua eta eraikia
UR-09	C. Robredo	553	1.198	2,17	8	6	2	Garatu gabe
Guztira Eraik. Birmold.		3.943	8.089		58	41	17	

Arangurengo herrigunean eraikinak birmoldatzeko proposatutako zazpi egikaritze-unitateetatik bi baino ez dira garatu. Oro har, jarduketa horiek eremua trinkotzea proposatzen dute, altuera handiagoko familia anitzeko bizitegi-eraikinak eginez. UR-05 eta UR-08 arauetan hasierako hirigintza-zehaztapenak aldatu ziren, indarrean zeuden Arau Subsidiarioen Aldaketa Puntualaren bidez. UR-05 Aranguren kasuan, eremuaren azalera eta etxebizitza-kopurua handitu egin dira, eta AR-08 kooperatibaren kasuan, okupazio-baldintzak aldatu egin ziren.

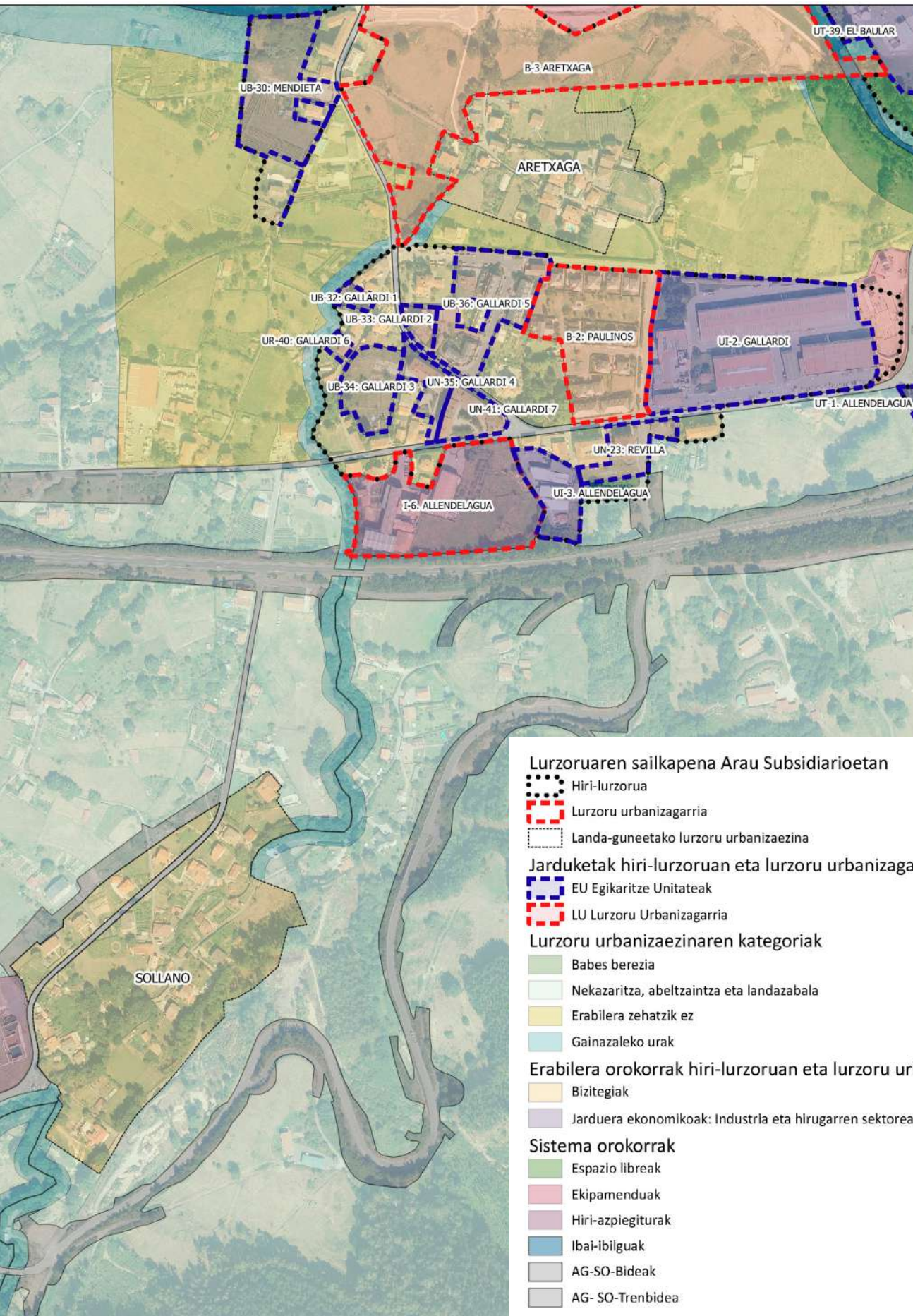
Esku-hartze kategoria honetan garatu ez diren jarduketek 2.720 m²-ko azalera hartzen dute guztira, 4.940 m²-ko aprobetxamenduari eta, proposatutako tipologiaren arabera, 33 etxebizitza berriko bizitegi-eskaintza gauzatu gabeekin.

Jarduketak Hiri-Lurzoruan eta Lurzoru Urbanizagarrian. LUE kategoriak. Ibarra eta El Longar. Geuk egina, UDALPLANean oinarrituta.

b. Zabalgunea:

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UN-19	Aranguren 1	571	486	0,85	2	0	2	Garatua eta eraikia
UN-20	Aranguren 2	2.203	2.171	0,99	16	2	14	Garatu gabe
UN-21	El Barranco	2.409	2.545	1,06	18	0	18	Garatua eta eraikia. Urbanizazio Proiektua 2009
UN-22	Inmaculada	17.170	12.897	0,75	96	1	95	Garatua eta eraikia Urbanizazio proiektua 2005
Guztira Zabalg.		22.353	18.099		132	3	129	

Zabalgunearen kategorian aurreikusitako jardueri dagokienez, guztiak garatu dira, UN-20 Aranguren 2 izan ezik. Jarduera-eremu horretarako, lehendik zegoen mehelina zigitatzea proposatu zen, bost solairuko altuerako eraikin batekin (B+4), eta parke publiko berri bat lortzea herrigune horretarako. UN-22 Lanzagorta 2-k hasieran aurreikusitako etxebizitza-kopurua murriztu zuen, indarrean zeuden Arau Subsidiarioen Aldaketa Puntualaren bidez.

Ondorioz, 2.203 m²-ko azalera bakarrik dago garatzeke, UN-20 Aranguren 2 jarduketari dagokiona, 2.171 m²-ko aprobetxamenduarekin eta 16 etxebizitza berriko bizitegi-eskaintzarekin.

Arangurengo herrigunean, hiri-lurzoruan proposatutako jarduketei buruzko datu orokorrak honako hauek dira:

	Zoruaren Azalera	Aprob. Guztira	Koef. m ² /m ²	Etxeb. Gehien.	Etx. O.K.	Etxeb. Ezb.
GUZTIRA ARANGUREN	26.296	26.188		190	44	146

Arau Subsidiarioek Arangurengo herrigunerako proposatutako jarduketa guztien %45 garatu da, eta garatu gabeko 4.923 m²-ko azalera geratzen da, batez ere eraikinak birmoldatzeko kategorian, zeinak lehendik dauden eraikinak ordeztzeko esku-hartzeak proposatzen baititu, dimentsio txikiko eremuetan. Egikaritze-unitate horiek bizitegi-eraikigarritasuneko 4.111 m² aprobetxatzen dituzte guztira, eta 49 etxebizitzako eskaintza egiten dute; horietatik 26 babes-araubideren bati atxikitako etxebizitzak dira.

ALLEDELAGUA:

a. Eraikinen birmoldaketa:

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UR-40	Gallardi 6	500	280	0,56	1	1	0	Garatu gabe
Guztira Eraik. Birmold.		500	280		1	1	0	

UR-40 egikaritze-unitatea ez da garatu; hau da, lehendik zegoen eraikinaren orde, lurzatian okupazio handiagoa zuen bi solairu gehi atikoko eraikin bat egitea proposatzen zuena.

b. Zabalgunea:

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UN-23	Revilla	4.134	1.554	0,38	12	0	12	Garatua eta eraikia. Urbanizazio proiektua 2000
UN-35	Gallardi 4	3.220	2.202	0,68	10	0	10	Garatua eta eraikia
UN-41	Gallardi 7	2.885	5.117	1,77	55	21	86	Garatua eta eraikia.
Guztira Zabalg.		10.239	8.873	3	77	21	108	

Allendelaguaren herrigunean, Arau Subsidiarioek jardura bakarra aurreikusten zuten kategoria horretan; hala ere, indarrean dagoen plangintzaren Aldaketa Puntual baten ondorioz, zabalguneez beste bi jarduketa sartu dira. Alde batetik, UN-35 dugu, lehengo UB-35arekin bat datorrena, azalera eta aprobetxamendua murrizten dituen, baina jatorrizko etxebizitzaren kopurua handitzen duena, eta, bestetik, jarduketa berri bat mugatzen duena, UN-41, aurrekoaren mugakidea, UB-35 zaharraren azalaren zati bat barne hartzen duena, Hiribidea elkartzearen ondoriozko etxadia osatzeko. Lanzagorta BI-3651 errepidearekin.

Zabalgune kategoriako hiru egikaritze-unitateak, Allendelagua herrigunerako, garatuta eta eraikita daude.

c. Dentsitate baxua:

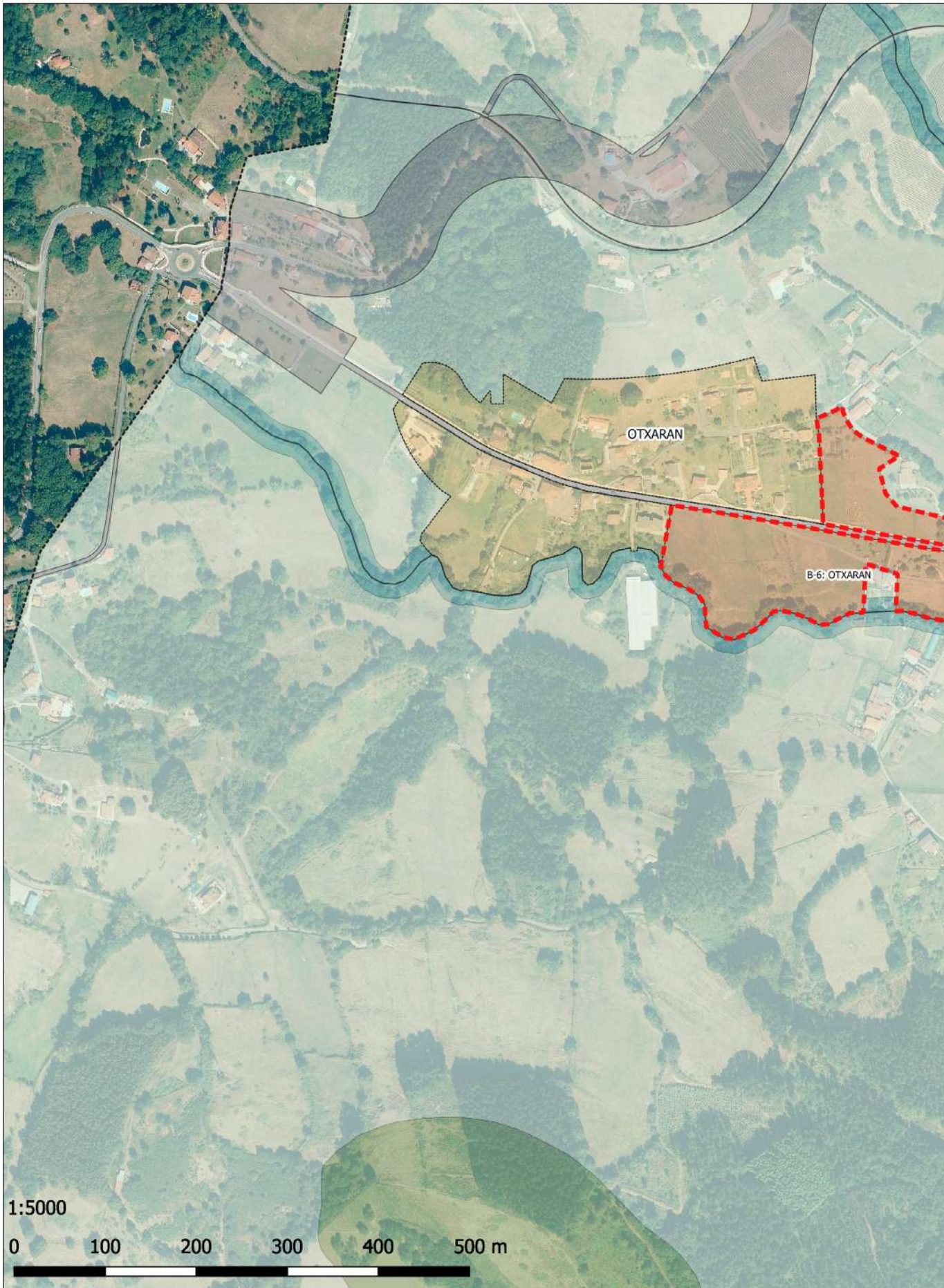
Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera (m2)	Aprob Guztira (m2t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UB-32	Gallardi 1	853	282	0,33	1	0	1	Garatu gabe
UB-33	Gallardi 2	2.200	2.393	1,09	8	0	8	Garatua eta eraikia. Urbanizazio proiektua 2000
UB-34	Gallardi 3	6.475	3.206	0,50	13	0	13	Garatu gabe
UB-36	Gallardi 5	10.280	5.303	0,52	20	0	20	Garatua eta eraikia
Guztira Dentsit. Baxua		19.808	11.184	2	42	0	42	

Arau Subsidiarioetako Aldaketa Puntualek gehitutako doikuntzekin, lau egikaritze-unitate daude dentsitate txikiko kategorian, eta horietatik bi daude oraindik garatzeke: UB-32 Gallardi 1 eta UB-34 Gallardi 3. UB-32ren kasuan, esku-hartze txiki bat da, Uribarri kalearen aurrean eraikin berria sartzeko. UB-34k irismen handiagoko esku-hartze bat planteatzen du, Uribarri eta Lanzagorta kaleen artean geratzen den hutsunea berrantolatzen duena. Kale horiek espazio libre publiko berriak sortzen dituzte eremurako, baina horien antolamendu xehatuak ez du aurreikusten ekipamendu publikoetarako lurzorua lagatzea.

UB-33 eta UB-34 egikaritze-unitateek aldaketak izan dituzte hasieran ezarritako hirigintza-parametroetan, indarrean dagoen plangintzaren aldaketa puntualaren bidez. UB-33 unitateak azalera eta aprobetxamendua murriztu ditu, eta, ondorioz, etxebizitza-kopuruak, UB-36 unitateak, azalera murriztu du, baina aprobetxamendua pixka bat handitu du, ezarritako etxebizitza-kopuruari eutsiz, eta, bigarren aldaketa batean, gehieneko altuera eraikigarriaren neurketan aldaketak egin ditu.

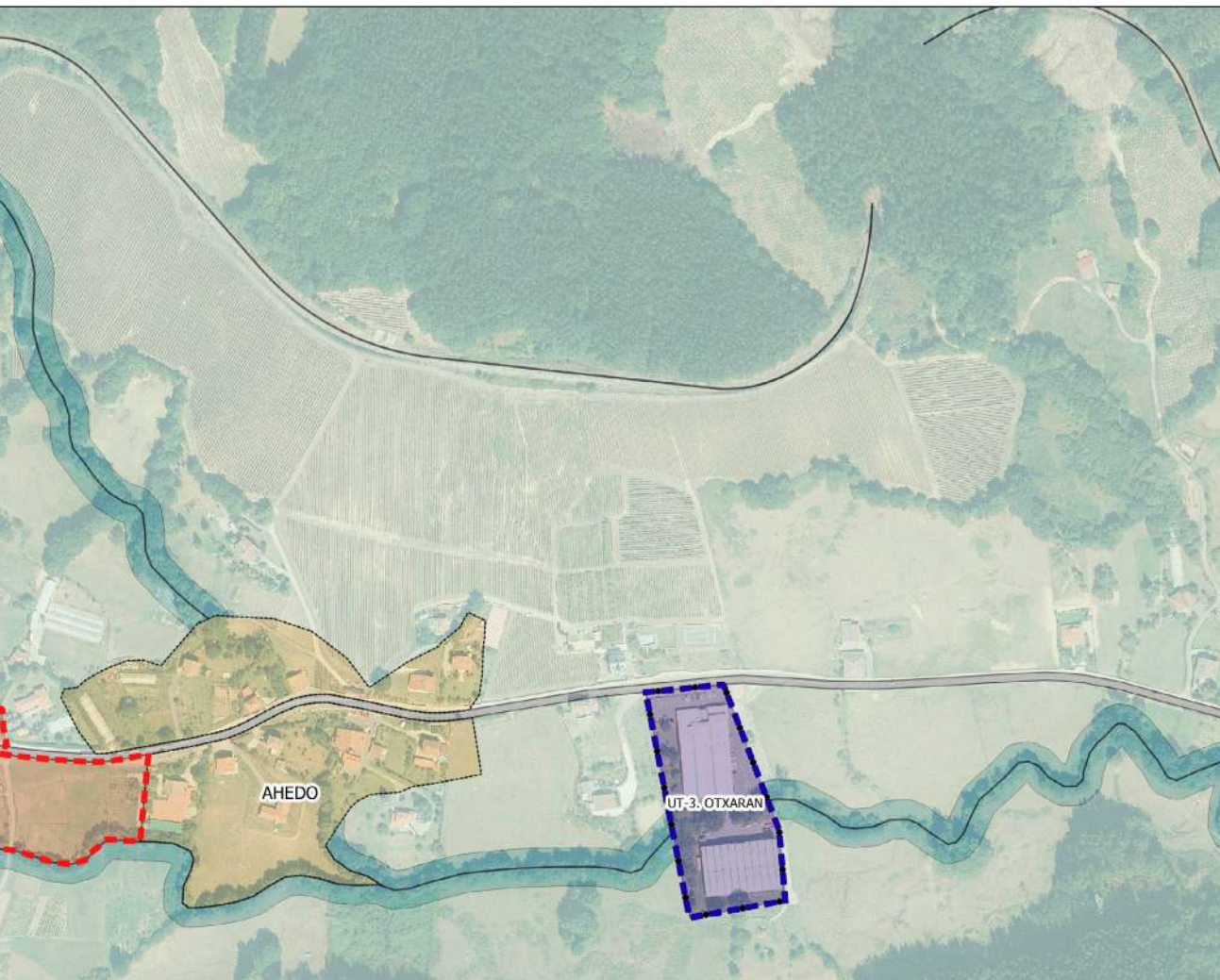
Esku-hartze tipologia horretan garatu ez diren jarduketek 7.328 m²-ko azalera hartzen dute, 3.488 m²-ko aprobetxamenduarekin guztira, eta, proposatutako tipologiaren arabera, 14 etxebizitza berri gauzatu gabeko bizitegi-espazioekin.

Jarduketak Hiri-Lurzoruan eta Lurzoru Urbanizagarrian. LUE kategoriak. Otzaran. Geuk egina, UDALPLANean oinarrituta.

Lurzoruaren sailkapena Arau Subsidiarioetan

- Hiri-lurzorua
- Lurzoru urbanizagarria
- Landa-guneetako lurzoru urbanizaezina

Jarduketak hiri-lurzoruan eta lurzoru urbanizagarrian

- EU Egikaritze Unitateak
- LU Lurzoru Urbanizagarria

Lurzoru urbanizaezinaren kategoriak

- Babes berezia
- Nekazaritza, abeltzaintza eta landazabala
- Erabilera zehatzik ez
- Gainazaleko urak

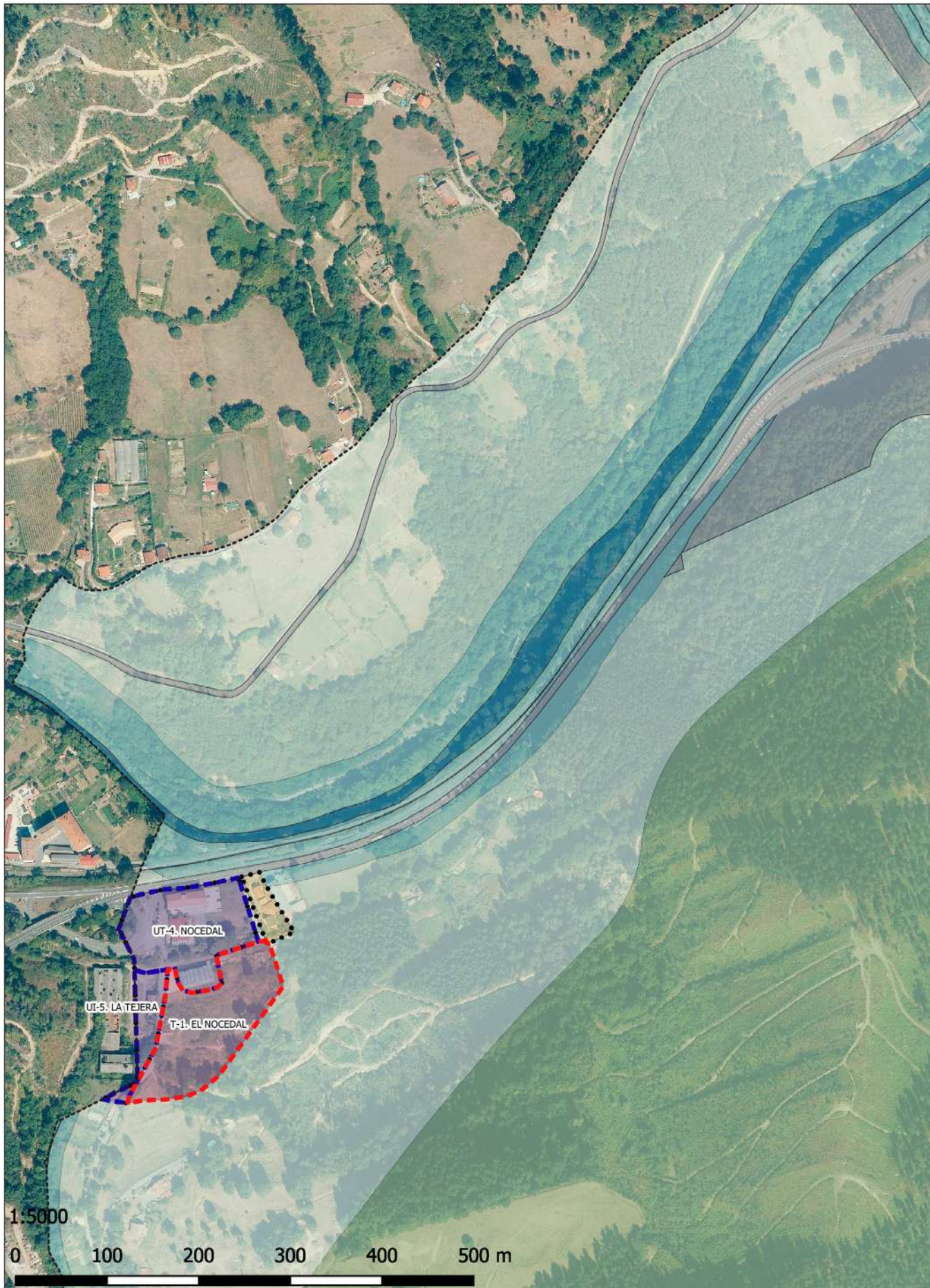
Erabilera orokorrak hiri-lurzoruan eta lurzoru urbanizagarrian

- Bizitegiak
- Jarduera ekonomikoak: Industria eta hirugarren sektorea

Sistema orokorrak

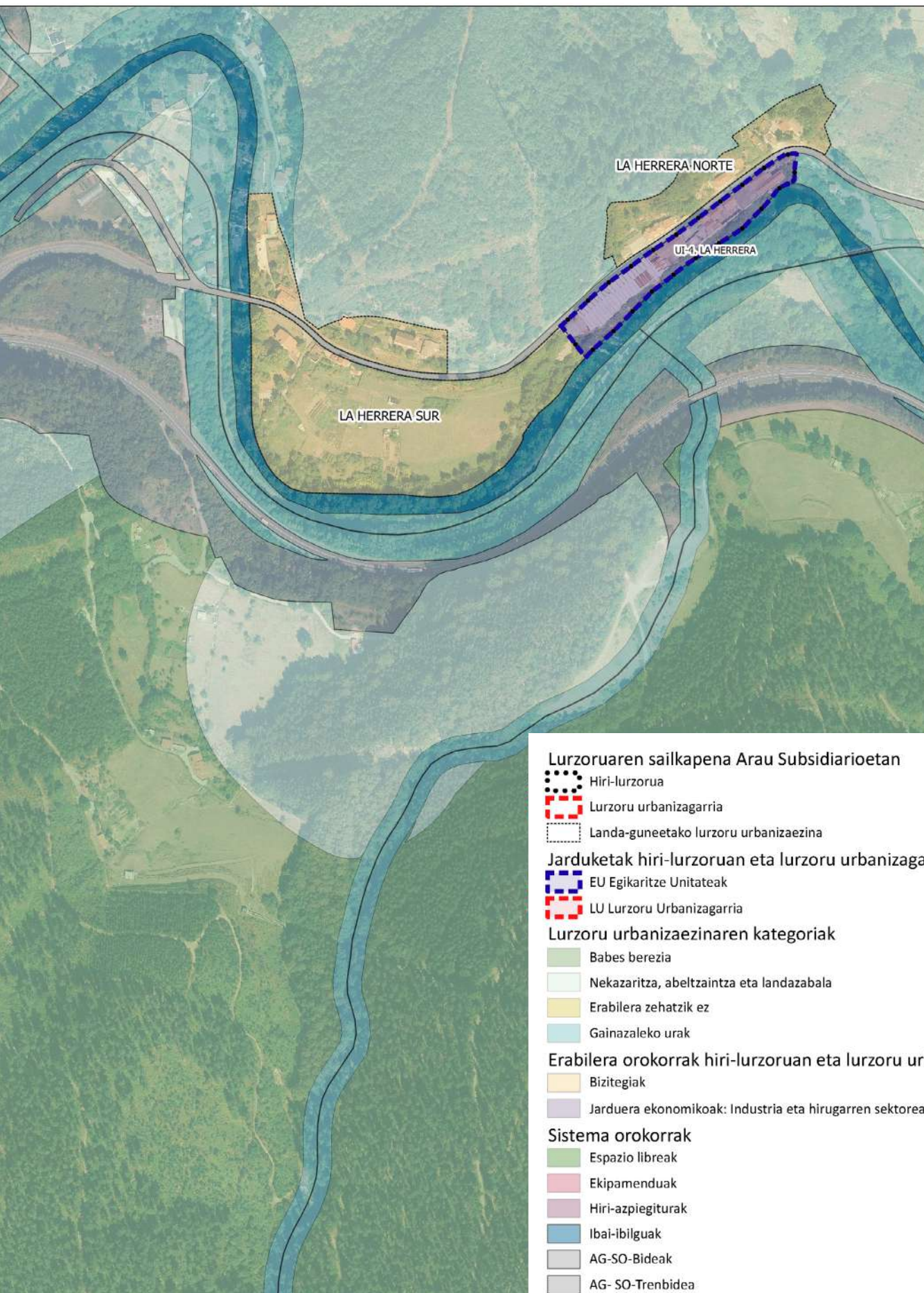
- Espazio libreak
- Ekipamenduak
- Hiri-azpiegiturak
- Ibai-ibilguak
- AG-SO-Bideak
- AG- SO-Trenbidea

Jarduketak Hiri-Lurzorian eta Lurzoru Urbanizagarrian. LUE kategoriak. El Nocedal eta La Herrera. Geuk egina, UDALPLANean oinarrituta.

Allendelaguako herrigunean, hiri-lurzoruan proposatutako jarduketan datu orokorrak honako hauek dira:

	Zorua Azalera	Aprob. Guztira	Koef. m2/m2	Etxeb. Gehien.	Etx. O.K.	Etxeb. Ezb.
GUZTIRA ALLENDELAGUA	30.547	20.337		120	22	150

Arau Subsidiarioek Allendelaguako herrigunerako proposatutako jarduketa guztien %62 garatu da, eta garatu gabeko 7.828 m²-ko azalera geratzen da, batez ere dentsitate baxuko kategorian, 6.475 m²-ko UB-34ko hiri-hutsunearen berrantolaketa nabarmentzen duena. Egikaritze-unitate horiek bizitegi-eraikigarritasuneko 3.768 m²-ko aprobetxamendua dakarte guztira, eta etxebizitza horiek U32-ko eskaintza batean gauzatu behar dira, Horietatik etxebizitza 1 baino ez da, UB-32 Gallardi 1 jarduketari dagokiona, babes-araubideren bati atxikitako etxebizitza.

GUEÑES:

a. Dentsitate Baxua:

Unitatea	Deitura	Zorua Azalera (m ²)	Aprob Guztira (m ² t)	Koef. m2/m2	Geh. Etx.	Etx. O.K.	Etx. Ezb.	Garapenaren egoera
UB-37	Gueñes	1.815	384	0,21	1	0	1	Garatu gabe
Guztira Dentsitate Baxua		1.815	384		1	0	1	

UB-37 egikaritze-unitatea ez da garatu. Esku-hartze txiki bat da, Gueñes ondoko udalerraren inguruan etxebizitza bat eraikitzea proposatzen zuena, Arangoiti kalearen aurrean.

Gueñes gisa identifikatutako eremuan, hiri-lurzoruan proposatutako jarduketan datu orokorrak honako hauek dira:

	Zorua Azalera	Aprob. Guztira	Koef. m2/m2	Etxeb. Gehien.	Etx. O.K.	Etxeb. Ezb.
GUZTIRA GUEÑES	1.815	384		1	0	1

Indarrean zegoen plangintzak egikaritze-unitate bakarra proposatzen zuen lurralde-eremu horretan, Gueñesko udalerriarekin mugakide, eta, adierazi den bezala, ez da garatu. Ondorioz, 1.815 m²-ko azalera garatzeke dago, hasieran dentsitate txikiko kategoriarekin pentsatu zena eta etxebizitza bakarra ematen zuen bizitegi-proposamenarekin.

Ikus daitekeenez, ez da industria-izaerako lurzoruko Egikaritze-Unitaterik aintzat hartzen; izan ere, badirudi lehendik dagoenarekin nahikoa dela, eta ez zegoela hirigintza-eraldaketako prozesurik egin beharrik. Industria-lurzoru hiritarreko eremu hauek aitortzen dira:

- UI-1 Paper-Fabrikak (78.445 m²)
- UI-2 Gallardi (31.298 m²)
- UI-3 Allendelagua (4.300 m²)
- UI-4 La Herrera (8.031 m²)
- UI-5 La Tejera (5.070 m²)

Hirugarren sektoreko erabileretarako kalifikatutako zenbait eremu ere aurreikusten dira, batez ere altzarien sektorearekin lotutakoak. Honako hauek dira:

- UT-1 Allendelagua (6.100 m²)
- UT-2 Ibarra (6.035 m²)
- UT-3 Otxaran (12.180 m²)
- UT-4 Nocedal (11.920 m²)

Arau Subsidiarioek Zallako hiri-lurzoruko lau lurralde-eremuetarako hiri-lurzoruan aurreikusitako jarduketan azalera 180.949 m²-koa da, 125.752 m²-ko aprobetxamendurekin guztira, 746 etxebizitzako bizitegi-eskaintza garatzeko; horietatik 135 babes-araubideren baten mende daude. Aurreikusitako hiri-lurzoruko egikaritze-unitate guztietatik, oraindik 34.783 m²-ko lurzoria dago garatzeke, hau da, aurreikusitako jarduketan azalera osoaren % 19,22. Garatu gabeko jarduketei lotutako guztizko aprobetxamendua 21.290 m² da, 117 etxebizitza berrientzako bizitegi-ahalmenarekin, eta horietako 30 babes erregimenen bati atxikitako etxebizitzak izango dira.

B. LURZORU URBANIZAGARRIAREN ANTOLAMENDUA

Sailkapen honetan, lurzoru-azalerak honako irizpide hauen arabera sartu dira:

- Lehendik finkatuta dauden bizitegi-guneen hiri-egitura osatzea, hala nola Mimetiz eta Aranguren, eta bereziki elementu jakin batzuk gauzatzea erraztea, hala nola: tokiko komunikazio-sistema eta zuzkidura-sistema lokala (bereziki espazio libreen arloan).
- Dauden bizitegi-nukleo erdi-finkatuak sendotzen laguntzea, Allendelaguaren kasuan bezala.
- Dentsitate txikiko bizitegi-lurzoruaren eskaintza eskaintzea.

Bizitegirako lurzoru urbanizagarria hainbat kalifikaziotan banatzen da, eta kalifikazio horiek funtsezko zehaztapenetan bereizten dira, hala nola eraikuntza-tipologia, azalera eraikigarriaren aprobetxamendua, etxebizitza-dentsitatea, etab.

B.1. AURREKO ARAU SUBSIDIARIOETATIK DATOZEN SEKTOREAK, LURZORU URBANIZAGARRI GISA MANTENTZEN DIRENAK:

- **Bizitegi erabilerakoak**

R-1 SEKTOREA. LUSA. 22.505 m²-ko azalarekin, Mimetiz hiri-eremuaren iparraldean dago, Kultur Etxearen ekialdean (udaletxe zaharra) eta Lusa auzoaren mendebaldean, iparraldean lurzoru urbanizaezin gisa sailkatutako mazelarekin muga eginez. Lurzoru horren antolamenduan behin betiko onartutako «R-1 Lusa Sektorea» Plan Partzialaren zehaztapenak errespetatzen dira. Horren inplementazioarekin, tokiko bideak iparraldetik osatzen dira, Lanzagorta kalea Hirugarren Adinekoen Egoitzaraino luzatzeko aukera emanaz, eta egungo eskoletako plazatik ibilgailuak ibiltzeko beharra erabat askatzen da. Bizitegi-ahalmena 132 etxebizitza berrikoa da, BS+3 tipologiekin.

Sektore hau garatuta eta eraikita dago.

B-1 SEKTOREA. SAN PEDROREN LUZAPENA. 23.938 m²-ko azalerarekin, Zariketeko San Pedroren mendebaldean dago eta eremuaren luzapen naturala zen. Iparraldean lurzoru urbanizaezina du, hegoaldean Zalla-Ibarra errepidea, ekialdean San Pedro Zariketeko sektorea eta mendebaldean Foru Aldundiarenak diren lurak. Era berean, sektorearen antolamenduan behin betiko onartutako «B-1 sektorea» Plan Partzialaren zehaztapenak errespetatzen dira. Aurreikuspenen arabera, 17 etxebizitza baino ez ziren izango.

Sektore hau garatuta eta eraikita dago, nahiz eta oinarrizko hiri-azpiegituren arloan gabezia duen; zehazki, ez du saneamendurik.

- **Industria-erabilerakoak**

I-3 SEKTOREA. EL LONGAR. 95.753 m²-ko azalerarekin, sektore honek udalerriko azalera handieneko industrialdea garatzen du, zeinaren Plan Partziala 1994an onartu baitzen. Haren zehaztapenak Arau Subsidiarioetan mantentzen dira.

Sektore hau garatuta eta urbanizatuta dago, eta eraikuntza-prozesua hacia dago.

I-5 SEKTOREA. IBARRA. 43.311 m²-ko azalera du, eta 1995ean behin betiko onartutako Plan Partziala du. Eremu horretarako, bere garaian onartutako garapen-tresnaren zehaztapenak ere mantendu dira.

Sektore hori garatuta dago, baina ez du urbanizazio-prozesua hasi.

Indarrean dagoen plangintzaren aurreko arau subsidiarioetatik bere gain hartu ziren sektoreen azalera 185.507 m²-koa da. Onartutako eremu guztietatik, bizitegi-erabilera orokorrekoak garatu eta eraiki dira, guztira 149 etxebizitza berri ematen zituztenak, nahiz eta B-1 sektoreak azpiegitura-gabeziak dituen. Bere gain hartu ziren lurzoru industrialak, egikaritze-jarduera burutu ez dutenak, I-2 El Longar sektorea, urbanizatuta daude eta lurzatiaren eraikuntza osatzeke dago, eta I-5 sektoreak ez du eremuaren urbanizazioa hasi.

B.2. ARAU SUBSIDIARIOEK PROPOSATUTAKO LURZORU BERRIAK:

- **Bizitegi erabilerakoak**

R-2 SEKTOREA. EL CARMEN MENDEBALDEA.

- Azalera: 21.960 m²
- Kokapena: Mimetiz hiri-eremuaren mendebaldean, El Carmen auzoaren ondoan, iparraldean trenbidea du mugakide, mendebaldean eta hegoaldean eraikinik gabeko lurzoria, urbanizaezin gisa sailkatua, eta ekialdean El Carmen auzoa bera.
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,90 m²/m².
- Sektorean baimendutako etxebizitzaren gehieneko kopurua 128 unitatekoa da, batez ere (%65) Babes Publikoko Etxebizitza Kolektiboen tipologian (R5).
- Ekipamendua: gutxienez, titulartasun publikoko lurzoruaren erreserba, sektorearen azalaren %6koa.

Sektore hau garatzen hasi da. 2021ean onartutako urbanizazio-proiektua du. Ez du eraikuntza-jarduera hasi. Aldi berean ekin dio ekipamendu sanitarioa eraikitzeke eta urbanizatzeko jarduerari.

B-2 SEKTOREA. PAULINOAK.

- Azalera: 20.600 m²
- Kokapena: Allendelagua herrigunean, PPren komentuaren jabetzei dagokiena. Paulinoak: iparraldetik La Roblako trenbide zaharraren trazadurarekin egiten du muga; hegoalde, Bilbo-Balmaseda errepide zaharrarekin, gaur egun Kadaguako korridoreak ordezkatzeko duena; ekialde, Gallardi industriadetik banatzen duen bidearekin; eta mendebaldetik, eraikuntzarik gabeko eremuekin, hiri-lurzoru gisa sailkatuta.
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,35 m²/m².
- Sektorean gehienez ere 24 etxebizitza daude baimenduta.

Sektore hori garatu, urbanizatu eta eraiki egin da.

B-3 SEKTOREA. ARETXAGA.

- Azalera: 67.640 m²
- Kokapena: iparraldean, kirol-eremuarekin egiten du muga; hegoaldean, bide berria du, etorkizunean Mimetiz eta Aranguren arteko lotura berriaren zati izango litzatekeena; ekialdean, Kadagua ibaiarekin; eta mendebaldean, Mimetiztik Allendelaguarako errepidearekin. Aretxaga ibarretik doan erreka zeharkatzen du. Mimetiz bizitegi-eremu orokorraren hegoaldeko errematea izango litzateke, eta Mimetiz eta Aranguren arteko bide-loturaren euskarri izatea izango litzateke bere interes nagusia.
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,40 m²/m².
- Sektorean gehienez 95 etxebizitza daude baimenduta.

Sektore hau garatzen hasia da. Plan Partziala, Birpartzelazio Proiektua eta behin betiko onartutako Urbanizazio Proiektua ditu, baina ez du eraikuntza-jarduera hasi.

B-5 SEKTOREA. MENDIALDE-HEGOALDEA

- Azalera: 10.700 m²
- Kokapena: Mendialde auzoaren hegoaldean, Sektorea mendebaldetik inguratzen duen auzorantz igotzen den bidetik sarbidea duela. Horren bidez, inguruko hiri-bilbea osatu nahi da, Mendialde auzoa Aranguren eremuarekin lotuz.
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,25 m²/m².
- Sektorean baimendutako etxebizitzaren gehieneko kopurua 8 unitatekoa da.

Sektore hau garatu, urbanizatu eta eraiki egin da.

B-6 SEKTOREA. OTXARAN

- Azalera: 49.100 m²
- Kokapena: Otxaran inguruan, Otxaran eta Ahedo biztanle-guneen artean, Zallatik Otxaranagerako errepidearen bi ertzak barne hartuta. Familia bakarreko edo bi familiako eraikinak ezartzeko eremu egokitzat jotzen zen, eta hori lehendik zegoen eskaera bat zen.
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,12 m²/m².
- Baimendutako etxebizitzaren gehieneko kopurua 20 unitatekoa da.

Sektore hau ez da garatu.

- **Industria erabilerakoa.**

I-6 SEKTOREA. ALLENDELAGUA.

- Azalera: 18.100 m²
- Kokapena: Allendelagua auzoaren hegoaldean dago, iparraldean Bilbo-Balmaseda errepide zaharrak eta hegoaldean Kadaguako Korridoreak mugatuta. Zati batean industria-establezimenduek eta biltegiek hartzen duten lekua da, eta, jendea bizi den eremuei dagokienez duten kokapenagatik, Arau Subsidiarioek interesgarritzat jotzen zuten bizitegi-eremuetan leku egokirik ez duten jarduerak kokatzea, baina haietatik hurbil egotea eskatzen zuten (konponketa-tailer txikiak, etab.).
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,6 m²/m².
- Gaitutako erabilera nagusiak honako hauek dira: etxebizitzarekin bateraezinak diren industriak eta biltegiak (P2 eta P4), guztizkoaren %60an gutxienez, eta bulegoen %10 onartzen dira.

Sektore hau ez da garatu.

I-7 SEKTOREA. GOBEO.

- Azalera: 19.247 m²
- Kokapena: Ibarra aldean dago, luze-luze eginda, eta ipar-mendebaldean muga egiten du Bilbo-Balmaseda errepide zaharrarekin, eta hego-ekialdean trenbidearekin. Industria-establezimenduek eta biltegiek partzialki okupatutako lekua zen.
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,6 m²/m².
- Gaitutako erabilera nagusiak honako hauek dira: etxebizitzarekin bateraezinak diren industriak eta biltegiak (P2 eta P4), guztizkoaren %60an gutxienez, eta bulegoen %10 onartzen dira.

Sektore hau ez da garatu.

- **Hirugarren sektorekoa.**

T-1 SEKTOREA – NOCEDAL

- Azalera: 14.000 m²,
- Kokapena: Balmasedako mugartean, iparraldean Hirugarren Sektoreko Hiri-Lurzorua du, mendebaldean Hiri-Lurzoru Industrialia, eta hegoaldean eta ekialdean Lurzoru Urbanizazina. Hirugarren sektoreko jarduerak hartu nahi dira erabilera industrial eta komertzialeko eraikinek partzialki inguratzen duten eremu batean.
- Gehieneko aprobetxamendua: 0,50 m²/m².
- Baimendutako erabilerak hauek dira: bulegoetako hirugarren sektorekoak, txikizkako merkataritzakoak, eta saltoki eta hipermerkatu handiak. Erabilera produktiboaren barruan, etxebizitzarekin bateragarriak diren industriak eta biltegiak (P1 eta P3) eta etxebizitzarekin bateraezinak diren biltegiak (P4) ere onartzen dira.

Sektore hau ez da garatu.

Indarrean dauden Arau Subsidiarioek proposatutako sektore guztietatik, bizitegi-erabilera orokorreko eremuek dute garapen-mailarik handiena. Hala ere, bizitegi-erabilera orokorreko lurzoruen proposamen osoa ez da amaitu. Mimetiz, R-2 El Carmen Oeste eta B-3 Aretxaga gune nagusiaren hegoaldeko zabaltze-sektoreak garatzen hasi dira, baina ez dute egikaritze- eta eraikuntza-jarduera burutu. Mimetizen hegoaldeko hazkundeak, gauzatu gabea, 89.000 m²-ko azalera hartzen du guztira, 46.280 m²-ko aprobetxamenduarekin, 223 etxebizitza eraikiz, horietatik 83 babes ofizialeko etxebizitzetarako. Arau Subsidiarioek proposatutako bost bizitegi-erabilerako sektoreetatik, Mendebaldeko El Carmengo R-2 sektoreak baino ez zuen barne hartzen etxebizitza babestuen eskaintza bat gauzatzea.

B-6 Otxaran da garatzen hasi ez den bizitegi-erabilerako sektore bakarra. Sektore hau, 49.100 m²-koa, dentsitate txikiko bizitegi-eskaintza bat gauzatzeko sortu da, landa-guneen arteko konurbazioa sustatzen duen lurralde-kokapen batean, kokagune handiago bat sortzeko, lurralde-sakabanatzea eragiten duena.

Arau Subsidiarioek proposatutako erabilera global industrialeko eta hirugarren sektoreko sektoreak ez dira garatu, eta, ondorioz, udalerririk gaur egun 51.347 m²-ko lurzoru-azalera du jarduera ekonomikoetarako, 22.408 m²-ko aprobetxamenduarekin industria-erabilerarako eta 7.000 m²-ko hirugarren sektoreko erabilerarako. Jarduera ekonomikoetan garatu gabeko eremuek, alde batetik, aurreko plangintzan hasitako industria-lurzoruaren eskaintza sendotzen dute, Ibarra eta El Longar sektoreak mugatuz, Allendelagua gunean dauden industria-erabilerak osatuz eta Necedal eremuan dauden hirugarren sektoreko erabilerak sendotuz. Gehitu behar da aurreko plangintzan onartutako industria-lurzoruek oraindik ez dituztela egikaritu eta eraiki, eta oraindik garatzeko dagoen 139.064 m²-ko azalera osatzen dutela.

C. LURZORU URBANIZAEZINAREN ANTOLAMENDUA.

Arau Subsidiarioetan adierazten denez, lurzoru urbanizaezinean bereziki arautu nahi dena honako hauei dagokie: eremu bereziki babestuek eraikitze mugeri, nekazaritza-ustiatzeari lotutako eraikuntzen antolamenduari eta egungo herrixkak babesteko arauari, "Biziguneak" deitzen dietenei.

Honako kategoriatuak bereizten dira:

- LURZORU URBANIZAEZINA. JENDEA BIZI DEN GUNEAK.

Zallako udalerrian "Lurzoru Urbanizaezinean dauden hainbat Landa-Gune" bereizten dira: Otxaran eta Ahedo (Sopuertarekin mugakide), Andra Mari Magdalena (iparraldean), Txabarri Auzoa (Arangurenen), Aretxaga Auzoa (hegoaldean, Zallako herrigunearen eta Uribarri Auzoaren artean), eta udalerriko hedadurarik handieneko landa-guneak Sollano-Llantada eta mendebaldean.

Jendea bizi den guneetarako, Arau Subsidiarioek honako datuak ezartzen dituzte:

Gunearen Deitura	Kalifikatutako Azalera	Dauden etxebizitzak	Etxebizitza posibleak
AHEDO	35.467 m ²	13	2
ARETXAGA	24.483 m ²	25	1
CODUJO	32.195 m ²	11	4
LA HERRERA IPARR.	9.350 m ²	20	0
LA HERRERA HEGO.	49.556 m ²	11	4
LA MAGDALENA	31.269 m ²	6	6
OTXARAN	67.572 m ²	20	10
SOLLANO	58.570 m ²	24	4
TXABARRI	47.093 m ²	10	9

Oro har, ezartzen da "Biztanledun Gune" gisa mugatutako eremuak honako baldintza hauek betetzen dituzten lurzatietan eraiki daitezkeela mugatutako eremuaren barruan:

- Lurzatiak: eraikina hartuko duten lurzatiak izango dira egindako mugaketan daudenak, gutxienez 2.000 m²-ko azalera dutenak eta edozein eraikuntzatatik libre daudenak.
- Lurzatiaren gutxienezko zabalera: 20 metro.
- Lurzatiaren gehieneko okupazioa: %15.
- Gehieneko aprobetxamendua: gehieneko azalera eraikigarria, eraikuntzari eusten dion partzelaren tamaina edozein dela ere, 250 m²-koa izango da, etxebizitzarako, komunitatearen ekipamendurako edo zerbitzuetarako eraikiak, eta beste 200 m²-koa, baimendutako gainerako erabilera osagarrietarako eraikiak, hots, ekoizpenerako, hirugarren sektorerako eta garajerako.

Hala ere, Zallako udalerrirako Bizkaiko Landa Guneen Inbentarioaren arabera, eremu hauek baino ez dira landagune gisa identifikatzen: Aretxaga, Otxaran, Castillo la Piedra, Sollano eta Codujo.

- LURZORU URBANIZAEZINA. PAISAIA BABESTEKO EREMUAK.

Kategoria hau udalerriko gailurrei aplikatzen zaie, eta eraikinak edo babeslekuak eraikitzeke erabateko debekua proposatzen da, artzaintzari edo zonako lehen mailako jardueri hertsiki lotutakoak izan ezik. Horretarako izan ezik, arau orokor gisa ezartzen da kategoria horretako eraikuntza-aprobetxamendua nulia dela, bai eraikin publikoetarako, bai pribatuetarako. Lehendik dauden baserriei (1945ean baino lehenago egindako eraikina izan behar dute) handitzeko eta eraberritzeko aukera ematen zaie, kanpoko akaberan handitu edo eraberritu nahi diren eraikuntzako material berberak erabiliz, hala nola harlangaitza eta zarpiatuak. Era berean, egurrezko arrotzeriak.

- LURZORU URBANIZAEZINA. UR-IBILGUAK ETA UR-MASAK BABESTEIA.

Kategoria hau, funtsean, urpean gera daitezkeen lurzoruei dagokie.

Kategoria honetan, eraikuntza-aprobetxamendua nulia da, bai eraikin pribatuetarako, bai publikoetarako.

- LURZORU URBANIZAEZINA. HIRI-LURZORUAREN ETA LURZORU URBANIZAGARRIAREN BABESA.

Arau Subsidiarioen arabera, Zallako erdialdeko eremuetan dauden Hiri-Lurzoruetarako eta Urbanizagarrietarako perimetro-eremu jakin batzuek nolabaiteko potentzialtasuna dutela etorkizuneko berrikuspenetan erabilera berriak hartzeko, eta une horretan ezin izango da aurreratu erabilera horien xedea zein izan daitekeen, ez erabilera orokorrari dagokionez, ez eta erabilera horren intentsitatea ezaugarritu behar duten parametroei dagokienez ere. Eta komenigarritzat jo zen etorkizuneko hirigintza-antolamendurako zailtasunak eragin ditzaketan jarduketak mugatzea. Aipatutako eremuak hiri-izaerako hiru fokuen artean daude: Mimetiz, Aranguren eta Allendelagua, bai eta Mimetiz eta Allendelagua hiriguneen mendebaldean ere. Araudiak, kautelaz, eraikin berriak egiteko debekua ezartzen du, lehendik daudenen erabilera eta ezaugarriak zainduz, lortu nahi den helburua ziurtatzeko moduan. Lehendik dauden eraikinak antolamenduaren barruan sartuko liriateke ondorio guztietarako, eta horiek mantentzeko eta finkatzeko behar diren obrak baimenduko liriateke, baita azalera eraikia lehendik dagoenaren % 20ra arte handitzea ere.

- IZAERA OROKORREKO LURZORU URBANIZAEZINA

Lurzoru urbanizaezinen kategoria honetan, bateragarri egiten eta erlazionatzen saiatzen dira, alde batetik, familia bakarreko eta bi familiako etxebizitzaren eraikuntza ez onartzeko irizpide murriztailea, salbu eta nekazaritzako eta abeltzaintzako lanekin benetan lotuta egoteagatik justifikatutako kasuetan, eta, bestetik, nekazaritza-izaera garbia duten eraikinak egitea, espezifikoa eta lurzoru-kategoria horri dagozkionak. Lehenengo atalerako, biztanleria-gunearen definizioa erabiltzen da, eta 10.000 m²-ko azalera esleitzen zaio dagoen familia bakarreko-bikoitzeko eraikinari. Bigarren punturako, zenbait parametro zehazten dira hirigintza-arauetan, etxebizitza-eraikinetako berariazko parametroen aldean nabarmen desberdinak direnak.

- LURZORU URBANIZAEZINEKO SISTEMA OROKORRAK.

Aurreko kategoriez gain, Lurzoru Urbanizaezinean, Arau Subsidiarioetan Ekipamendu Komunitarioko Sistema Orokorraren berezko elementuak aipatzen dira, bai eta Komunikazio Sistema Orokorre, Espazio Libreei, Ibai Ibilbideei eta Instalazio Orokorre buruzkoak ere, dokumentazio grafikoan jasota eta araudian araututa daudenak.

Zallako Lurzoru Urbanizaezinaren lurralde-egitura osatzen duten elementuen artean, honako hauek nabarmentzen dira:

- Kadagua ibaiaren ibilgua.
- Aretxagako hegoaldean eta Bolunburun ibai-ibilguaren gidalerrora egokitzen diren hiri-parkeak.
- Hilerriko, Lusa iparraldeko (FFCC geltokia) eta Aranguren hegoaldeko (kirol-gunea) komunitatearen ekipamendurako eremuak.
- Aranguren eta Sollanoko HUAk.

Gaur egun, Zallako lurzoru urbanizaezinean, udalerrriaren hegoaldean dagoen hondakinak tratatzeko instalazioa (Cespa Conten) nabarmentzen da.

6.2. ARAU SUBSIDIARIOETAN EGINIKO ALDAKETAK

Planeamenduko Arau Subsidiarioen indarraldian, behin betiko onarpena duten aldaketa puntual hauek gertatu dira:

- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, TXABARRI BIZTALEGUNE MODUAN SARTZEKO (Arangurenen). 47.093 m²-ko azalera du, 10 etxebizitza daude eta 9 etxebizitza berri egiteko aukera dago. Behin betiko onarpena 2000/03/31.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, SOLLANOKO BIZTANLE-GUNERAKO. Azalera eta lehendik dauden etxebizitzaren kopurua pixka bat handitzea dakar (24tik 26ra). Etxebizitza berriak egiteko aukerak berdina izaten jarraitzen du: 4. Behin betiko onarpena 2000/07/27.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, UB-33 'GALLARDI 2' Y UB-36 'GALLARDI 5'. Behin betiko onarpena 2001/03/01. Bi Dentsitate txikiko unitateetarako parametro berriak proposatzen dira, Allendelaguan kokatuak:

UB-33 Gallardi 2

- Lurzoruaren azalera: 1.203 m².
- Aprobetxamendua, guztira: 1.274 m².
- Eraikigarritasun-koefizientea: 1,06 m²/m².
- Gehieneko etxebizitza kopurua: 5.

UB-36, Gallardi 5.

- Lurzoruaren azalera: 9.059 m².
- Aprobetxamendua guztira: 5.626 m².
- Eraikigarritasun-koefizientea: 0,62 m²/m².
- Gehieneko etxebizitza kopurua: 20.
- Etxebizitza bat antolamendutik kanpo dago.

Bi kasuetan, beste aldaketa batzuez gain, eraikigarritasun-koefizientea handitu da.

- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, KOMUNITATE-EKIPAMENDUKO T-SISTEMA LOKALA ARAUAN. Komunitatearen ekipamenduetarako tokiko sistemen oinarritzko hirigintza-parametroei eta baldintza bereziei buruzko aldaketa da. Behin betiko onarpena 2001/11/08.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, ARANGURENGO UN-22 eta UR-05 UNITATEETAN. UR-05en kasuan, unitatearen azalera handituko da. Eta etxebizitza posibleen kopurua, 8 etxebizitzatik 14ra pasatuta; eta UN-22ren kasuan, pixka bat jaitsi da, 3 etxebizitza posible ere guztira. 2001/11/27ko behin betiko onarpena.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, UN-16 'LANZAGORTA 2' EGIKARITZE-UNITATEAN, MIMETIZEN. Funtsean, eraikigarritasun-koefizientea 1,37 m²/m²-tik 1,48 m²/m²-ra handitzea da, egon daitezkeen etxebizitzaren kopuruari eutsiz (35). Behin betiko onarpena 2002/06/11.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA TEPEYAC EREMUAN, UN-14 ONDOKO LURZATIA LURZORU URBANIZAGARRI GISA BIRSAILKATZEKO. Zalantzarik gabe, aldaketa garrantzitsuena da; izan ere, lurzoru urbanizagarriko eremu berri bat da, 4.700 m² ingurukoa, 24 etxebizitza kolektiborentzat, UN-14 Tepeyac delakoaren jarraipena, Mimetizen. 2003/11/17ko behin betiko onarpena.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, UB-36 – GALLARDI 5 – EGIKARITZE-UNITATEAREN EREMUARI DAGOKIONA. Eraikuntzaren gehieneko altuera eraikigarriaren neurketari soilik eragiten dion aldaketa da. 2004/03/31ko behin betiko onarpena.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, UN-22 ETA UR-05 UNITATEETAN ETA 12. ERAIKUNTZAKO ORDENANTZAN. Eraikinen estalkiei buruzko 12. ordenantzari soilik dagokion aldaketa da. 2004/06/08ko behin betiko onarpena.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, 'UR-08 KOOPERATIBA' EGIKARITZE-UNITATEARI DAGOKIONEZ. Plantako okupazio-baldintzak aldatu dira, lehendik dauden 13 m²-ko aprobetxamendua gaitzeko. Behin betiko onarpena 2005/10/04.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, GALLARDI EREMUAN (ALLENDELAGUA), "UN-35 GALLARDI 4" ETA "UN-41 GALLARDI 7". UN-35 aldatu egiten da berriro, eta orain azalera murriztu egiten da, aurreko aldaketan handitu egin baitzen. 20tik 18ra jaitsi da etxebizitza-kopurua. UN-41ari dagokionez, aldaketak beheko eta goiko solairuetako eraikin berrien okupazio-baldintzei buruzkoak dira. 2006/06/19ko behin betiko onarpena.
- ARAU SUBSIDIARIOEN ALDAKETA, SAN KRISTOBALEKO 'PINTA ETXEA' ETA BERE INGURUKO BAULAR AUZOKO 14. eta 15. ZK. BIRSAILKATZEKO ETA BIRKALIFIKATZEKO. Egikaritze-Unitate berri bat proposatu da, Mimetizen, eraikinak birmoldatzeko kategorian, honako hirigintza-zehaztapen hauekin:

Eraikinen Birmoldaketa

Unitatea	Deitura	Zoruaren Azalera	Aprob Guztira	Koef. m ² /m ²	Etx. Geh.	Etx. K.O.	Etx. Ezb.
UR-00	Pinta Etxea	1.932	648	0,34	6	2	4

Behin betiko onarpena 2007/07/06.

- ENKARTERRIKO SUHILTZAILEENTZAKO SISTEMA OROKORREKO PLAN BEREZIA (HIRI-LURZORUA ETA LURZORU URBANIZAEZINA). Sistema Orokorren Plan Berezi honen xedea udalaz gaidiko ekipamendu kolektibo publiko gisa kalifikatzea da (Foru Suhiltzaileen Parkea), sailkapen desberdineko lurzoruz osatutako eremua (hirikoa eta urbanizaezina). Plan Bereziak eremuaren barruko lurzatiak birkalifikatzen ditu, sistema orokor bihurtzeko eta dauden tokiko sistemak konpentsatzeko. Plan Berezi honek mugatzen duen eremuaren azalera osoa 7.440,76 m²-koa da. Behin betiko onarpena 2018/10/22.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

BESTE UDAL-PLAN ETA -AZTERLAN BATZUK.

7.1. KADAGUAKO ERREGE-GALTZADAKO PAISAIAREN EKINTZA-PLANA.

Kadaguako Errege galtzadako PEP Euskal Autonomia Erkidegoko udalei eta Arabako udalerrietako kontzejuei ematen zaizkien diru-laguntzen esparruan idatzi da, Ingurumen eta Lurralde Politikako sailburuaren 2015eko uztailaren 22ko Aginduan argitaratu ziren Ekintza Planak garatzeko (2015eko uztailaren 22ko EHAA, 137. zk., asteazkena). Diru-laguntza horiek Europako Kontseiluak 2000ko urriaren 20an onartu eta Eusko Jaurlaritzak 2009an atxiki zion Paisaiaren Europako Hitzarmenari lotuta eman ziren. Atxikipen horren ondorioz, 2014ko ekainaren 3an emandako EAEko lurralde-antolamenduan paisaia babestu, kudeatu eta antolatzeari buruzko Dekretua idatzi zen (90/2014 Dekretua, 112. zenbakiko EHAA, 2014ko ekainaren 16koa, astelehena).

Diru-laguntza horietan, Zallako Udalak La Mella eremuaren paisaia-tratamendua lantzeko aukera ikusi zuen (Balmasedako udalerraren mugan), Mimetizko San Migel elizaraino. Hori da paisaia lurraldea antolatzeko udal-politikan sartzeko modu bat, udal honek bere egiten baitu Paisaiaren Europako Hitzarmenaren ikuspegia (eta, beraz, Eusko Jaurlaritzako Ingurumen eta Lurralde Politika Sailarena), zeinaren arabera paisaia ezinbesteko elementu bihurtu baitaiteke bertako biztanleen bizi-kalitatea hobetzeko.

Kadaguako Errege Galtzadako Paisaiaren Ekintza Plana maneiatzeko tresna arina izan nahi du dokumentuak. PEP honek, Ingurumen eta Lurralde Politikako sailburuaren 2015eko uztailaren 22ko Aginduan adierazten den bezala, honako elementu hauek ditu:

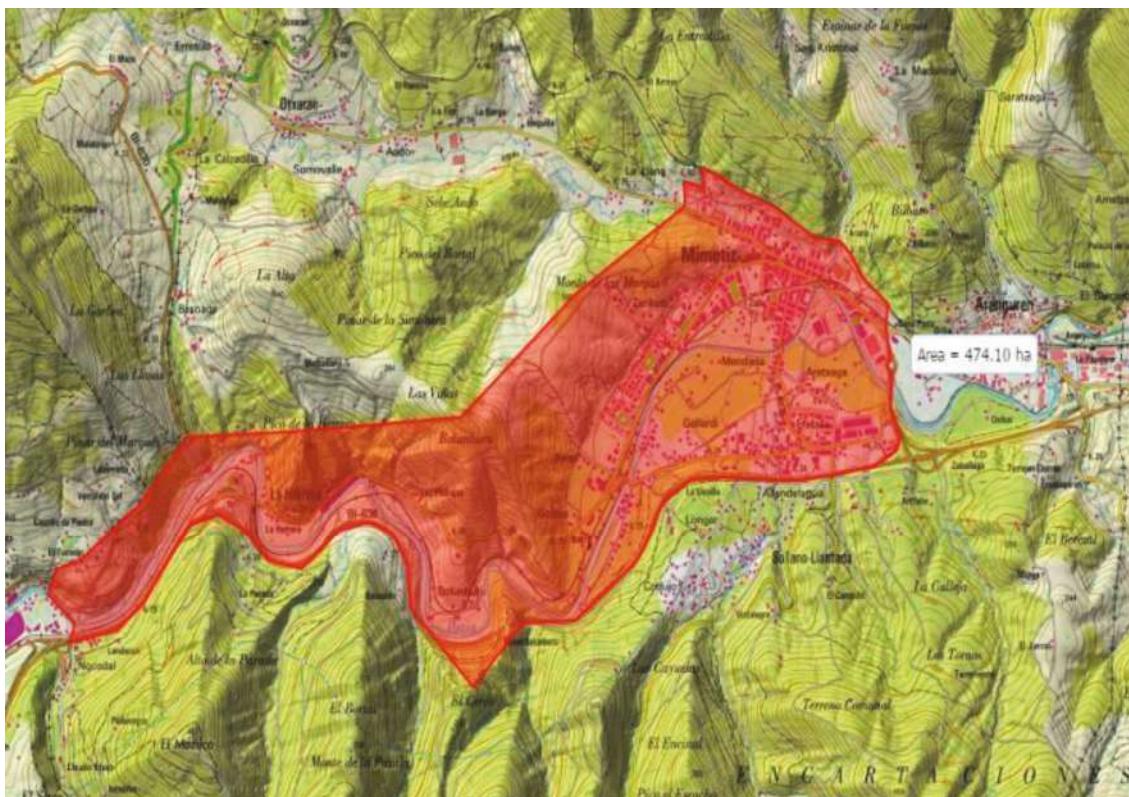
- Diagnostikoa. Paisaiaren eta paisaia-dinamiken azterketa (2015ean egin).
- Lortu nahi diren paisaia-kalitateko helburuak.
- Ekintzen definizioa. Jarduketa-programa.

DIAGNOSTIKOA.

Kadaguako Errege Galtzadaren Paisaiaren Diagnostikoan hainbat alderdi lantzen dira, aztergai den paisaiaren gaiaren egoera argitzeko, aurretiazko ondorio batzuk emateko eta lan-esparru bat definitzeko, alderdi bibliografikoak, teorikoak eta legalak barne. Lan honetan kontuan hartu dira, halaber, inguruneari buruz argitaratutako azterlan ugariak, ingurumenaren, historiaren, etnografiaren, artearen eta arkitekturaren ondarea hartzen dutenak. Esparru juridikoan, Kadaguako Errege Galtzadaren paisaiari eragiten zion araudiari buruzko azterketa ere egin zen. Beste alderdi bat, eta PEP garatzeko garrantzi handikoa, arau-esparru horretatik eratorritako babes-mailak dira. Alde batetik, eta ingurumen-ondareari dagokionez, aztertutako espazioen babes espezifiko falta harrigarria nabarmentzen da, bereziki Peña Herrerakoa. Bestetik, kultura-ondarearen esparruan, Balizko Arkeologia Guneak eta monumentu izendatutako ondasunak adierazten dira.

Azterketa horietatik abiatuta, eta herritarrek parte hartzeko prozesuetatik eratorritako iritzia eta irizpideak gehituz, AMIA azterketa bat egin zen, Kadaguako Errege Galtzadako paisaiari eragiten dioten palankak (indarguneak eta aukerak) eta balaztak (ahuleziak eta mehatxuak) identifikatzeko:

Azterketa eremuaren mugaketa.

Hori guztia oinarri hartuta, aurretiazko ondorio batzuk egin dira.

Bi hitzek definitzen dute Kadaguako Errege Galtzadaren Paisaia: bilakaera eta aniztasuna. Bilakaera, ingurunean garatu diren prozesu historiko, sozial eta ebolutiboen ondorioz paisaian erakutsia, gutxienez Burdin Arotik, eta gaur egun ere eraldatzen ari dena. Aniztasuna, eremu osoan ondare-, ingurumen- eta kultura-aberastasuna dagoelako, eta aberastasun hori kantitatean, kalitatean, barietate tipologikoan, kronologian eta abarretan islatzen delako. Horrela, banakako elementu isolatuen batuketara baino askoz gehiago den paisaia dugu, iraganeko garapenaren aztarnak irakurtzea posible den lurraldea, etorkizunera begira duen proiektioari kalterik egin gabe. Aztertutako paisaiaren ardatza Kadagua ibaia da, eta horren inguruan garatu dira historian zehar gaur egun eremua zeharkatzen duten komunikazio-bideak. Jakina, paisaia osatzen duten unitateek dituzten dinamika desberdinak direla eta, ibilguaren zati bakoitzak ezaugarri desberdinak ditu, nahiz eta komunean duten eremua oso antropizatua den. Hori are gehiago berretsi da dokumentu honetan agertzen diren ekintzak garatzen; izan ere, bertan, giza lanaren berezko elementuak berreskuratzea (galtzada, eraikinak, laborantza-eremuak) bat dator elementu horien ondorioz desagertu edo atzera egin duten ingurumen-mozketako elementuak berreskuratzearekin.

Bestalde, Kadaguako Errege Galtzadaren ingurunean ingurumen-ondareak, bereziki bertako landarediari dagokionez, ageriko deskonexioak ditu eremu batzuen eta besteen artean, jatorrizko basoaren galera nabaria da, eta ibaiertzeko landarediaren desagertzea, animalien bizitzarako funtsezkoa dena. Hala ere, interes ekologikoko orbanak kontserbatzen dira, eta ibaia ez dago gehiegi bideratuta bere puntu guztietan, eta urbanizazio gutxi daude ibaiertzetan.

Antzeko zerbait esan dezakegu eremu honetako funtsezko elementuetako bati buruz, ibarrei buruz, antzinako laborantza-eremuei buruz. Lotura-elementuak dira, izan ere, azterketa-eremu osoan zehar banatzen dira, Ibarrik hasita, bertan baitago kontserbatutako espaziorik handiena, Gobeoraino, Bolunbururaino -han parke bihurtu dira-, La Herreratik, Terrerosetik eta La Mellaraino. Horiek ia ez dituzten espazio bakarrak Zarikete eta, jakina, Mimetiz dira. Ibarrek kontserbatzea eta hobetzea, bai eta haien arteko lotura ere, funtsezkoa da aztertutako espazioaren kalitatea zaintzeko: paisaia-elementu oso argia da, eta kontserbatu egin beharko litzateke, urbanizazioa saihestuz.

Paisaiaren esparru fisikoa zehazten duen Kadagua ibaiaren ardatzaren inguruan elementu egituratzaile berriak garatzen joan ziren: komunikazio-bideak. Paisaia osoaren ezaugarria da bide ugari dagoela, eta bide horiek "josten" dituztela, azpi-unitateak eta unitateak elkarrekin konektatuta eta multzoari koherentzia emanda. Bide horietako nagusia Kadaguako Errege Galtzada da, ibaiaren paraleloan doana, eta, neurri handi batean, espazioa eta, beraz, egungo paisaia osatu zuena. Haren ondoan bide eta bidezidor ugari daude, batzuetan oinezkoentzat direnak eta beste batzuetan mistoak, paisaia-azpiunitateak elkarrekin lotzen dituztenak.

Zallako ondarearen defentsari eta babesari buruzko ondorioak ere oso zehatzak izan dira. Horri guztiari gehitu behar diogu ondarearen, ingurumenaren eta kulturaren eremua, Zallako oso aberatsa dena eta Kadaguako Errege Galtzadaren Paisaiaren ezaugarri nagusia dena. Ingurumen-ondaretik hasita, aipatu beharreko lehen alderdia da eremu osoan ez dagoela lege-babesik. Hori dela eta, harizti-unaden eta artadi txikien etorkizuna zalantzarikoa da. Era berean, larreak arrisku larrian daude belardiak bertan behera uzteagatik – Neurri handi batean nekazaritza- eta abeltzaintza-jarduera desagertzeagatik – Eta pinudiak baso-ustiapenerako aurreratzeagatik. Horrek paisaia gizatasuna galtzea dakar, herrixkak bertan behera utziz eta mendiak homogeneizatuz. Nahiz eta oraindik herrixken eta belardien zatiak geratzen diren, pinudiak askoz gehiago aurreratu dira eta azalera handiak hartzen dituzte.

Bestalde, aztergai dugun eremuak aberastasun handia du bertan dauden fauna-komunitateetan bizitzeko gai diren espezieetan. Hala ere, eremu antropogeniko gero eta zabalagoak espezie horietako askoren presentzia murriztu dezake, espezialistak baitira eta beren habitataren aldaketarekiko sentikorrak. Uretako fauna dago mehatxatuen, ibai-ibilgu eta ibaiertzetan garatzen baitu bizi-zikloa: arrainak, anfibioak eta, hegaztien barruan, martin arrantzalea. Aipamen berezia merezi dute saguzarrek, haien babesleku nagusiak basoko eraikuntza eta orbanetan baitaude. Gainera, espezie horietako bost (sai zuria, ferra-saguzar handia, belarri zatituko saguzarra, leize-saguzarra eta satitsua) kalteberak dira Arriskuan dauden Espezieen Euskadiko Katalogoan. Horiez gain, lepitzulia eta martin arrantzalea, interes berezikotzat sailkatutakoak, eta ferra-saguzar mediterraneoak, galtzeko arriskuan dagoen espezie gisa katalogatua.

Natura-ondarean aberastasuna dagoen bezala, kultura-ondarean ere aniztasuna aurkitzen dugu, neurri handiagoan edo txikiagoan paisaia horrek garapen ekonomiko eta sozialeko garai guztiak ezagutu baititu, Bolunburuko El Cerco kastroa bezalako kokalekuekin, zentral hidroelektrikoekin, lantegiekin, duela gutxi eraikitako etxebizitzekin partekatzen den espazioarekin, etabar. Bolunburuko landa-eremuek eta La Herrera, Landazuri, La Mella, Terreros eta Ijalde herrixkek eraikuntza tradizionala oinarritutako berezitasunak dituzte (baserriak, dorreak, burdinolen hondarrak), baina paisaia eboluzionatua dute. Paisaia hori, esate baterako, garai bateko burdinolak, zentral hidroelektrikoak (Bolunburukoa eta La Mellakoa, esaterako), Plomoseko fabrika edo Longarreko paper-fabrika batera bizi dira. Ibarra, mende hasierako bizitegi-elementuengatik (pertsona dirudunek eraikitako hiribilduak eta txaletak) eta antzinako herrixkengatik – Aretxaga, Uribarri edo Presa, besteak beste – Nabarmentzen dena, landa-izaera mantentzen baitute, nahiz eta aldatuta egon. Horri Gallardi inguruan kokatutako industria-gune txikiak gehitu behar dizkiogu.

Mimetizek nortasun espezifikoa du; izan ere, hirigunea biltzen du eta dentsitate handiko etxebizitzak ditu populazio-elementu nagusi gisa, 50eko hamarkadaren amaieratik 2000. urtera bitarteko tarte kronologiko zabalarekin. Nabarmentzekoak dira dentsitate handiko (Ibaiondo, El Carmen eta El Charco auzoak) eta dentsitate txikiko (San Miguel auzoa) industria-auzune motako etxebizitzak. Eremu honetan bide tradizionalak indarra galtzen dute eta komunikazioen ardatza espaloiek eta errepideek dute. Hau garrantzitsua da, hortik abiatzen baita gainerako eremuekiko lotura, eta, kasu batzuetan, beharrezkoa da komunikazioa hobetzea, oinezkoentzat irisgarriagoa izan dadin.

Esparru fisikoa, komunikazio-bideak, ingurumen- eta kultura-ondarea behar bezala uztartzea funtsezkoa da Kadaguako Errege Galtzadako paisaia babesteko, berriz ere haren bilakaera eta aniztasun zabala kontuan hartuta.

Azken batean, Kadaguako Errege Galtzadako Paisaiaren aberastasuna agerikoa da, baina baita zona batzuen arteko deskonexioa ere; horregatik, funtsezkoa da horien guztien arteko lotura, paisaia-ingurunea kontserbatzeaz eta hobetzeaz gain. Udalerraren benetako beharrek bat datorren garapena, herrigunearen berrantolaketa, haren ondarea babestea, ibaiari berrir protagonismoa ematea, ibarraren hondoan dauden belardiei balioa ematea, autobiaren paisaia-hobekuntza, Ijaldeko sakanaren balioa nabarmentzea... Ahalbidetuko du, betiere modu ordenatuan eta tokiko biztanleriaren premiekin bat etorritz egiten bada, paisaia horri, a priori, ahuldu egin dela dirudien lekuaren zentzua itzultzeko.

Ondorio guzti hau, espazioaren alderdi guztiak (ingurumena, kultura, historia, etnografia) behatzearen eta ezagutzearen emaitza dena, Kadaguako Errege Galtzadaren Paisaiaren Ekintza Plana garatzeko oinarria izan da, bai eta haren paisaia-kalitatearen helburuak eta planteatzen diren jarduerak-ildoak garatzeko ere.

PROPOSATUTAKO PAISAIA-KALITATEAREN HELBURUAK.

Paisaiaren kalitatearen helburuek, funtsean, zer paisaia nahi dugun galderari erantzuten diote. Horri erantzutera bideratu dira PEP idatzi duen taldeak diseinatutako partaidetza-prozesuak, dagokion atalean azaltzen den bezala. Gainera, eta logikoa den bezala, Kadaguako Errege Galtzadaren Paisaiarako Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionaleko Paisaiaren Katalogoan definitutako helburuak gehitu dira. Dokumentu deskribatzaile eta prospektiboa da, Balmaseda-Zalla eremu funtzionaleko paisaia osoa hartzen duena, eta, beraz, PEP honen azterketa-eremua hartzen du. Erantsitako irudian, proposatutako kalitate paisajistikoko helburuak dituen ikerketa-eremua agertzen da, PEP honen jarraibidea markatu duena.

Horrela, Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionaleko Paisaiaren Katalogoan eremuaren helburu orokorrak ezartzen dira, baina baita paisaiaren unitate bakoitzerako helburu espezifikoak ere; horrela, gure aztereremua 9. PUrako (Kadagua Harana) definitutakoaren barruan sartzen da. Era berean, interes bereziko eremuetarako berariazko helburu batzuk zehazten dira; kasu honetan, Kadagua ibaiertzerako, Herrerako haitzarterako eta Kadagua haraneko hiriguneetarako zehaztutakoei eragiten zaie.

Paisaiaren Katalogoa aztertu ondoren, Kadaguako Errege Galtzadako PEP paisaia-kalitatearen helburuen definizioaren abiapuntua osatzen duten lerro batzuk definitu ahal izan dira:

1. Paisaiaren barneko eta kanpoko harremanak:

- Azpiegitura linealak bide-sarea hobetzeko integratzea eta egokitzea.

- Ibilbideak eta begiratokiak sortzea.
- Herriguneetako sarrerak eta ertzak landa-hiri mugetan integratzea.
- Herrigunerako sarrera, Aranguren gunearen eta Zallako erdigunearen artean.

2. Ingurune naturalarekiko harremanak:

- Paisaia-kalitatea duten paisaia naturalak kontserbatzea.
- Espezie autoktonoak nagusi diren baso-paisaia sortzea.
- Nekazaritzako eta abeltzaintzako paisaia zaintzea.
- Ibai-paisaiak lehengoratzeko eta kontserbatzea.
- Ibaiertzeko basoa berreskuratzea eta kontserbatzea, paisaia-lotailu gisa.

3. Kultura-ondarearen alderdiarekiko harremanak:

- Arkitektura tradizionala zaharberritzea eta kontserbatzea, bai eta izaera historiko edo erlijiosoa duten eraikuntza-elementuak ere.

4. Landa-eremuarekiko eta hiri-eremuarekiko harremanak:

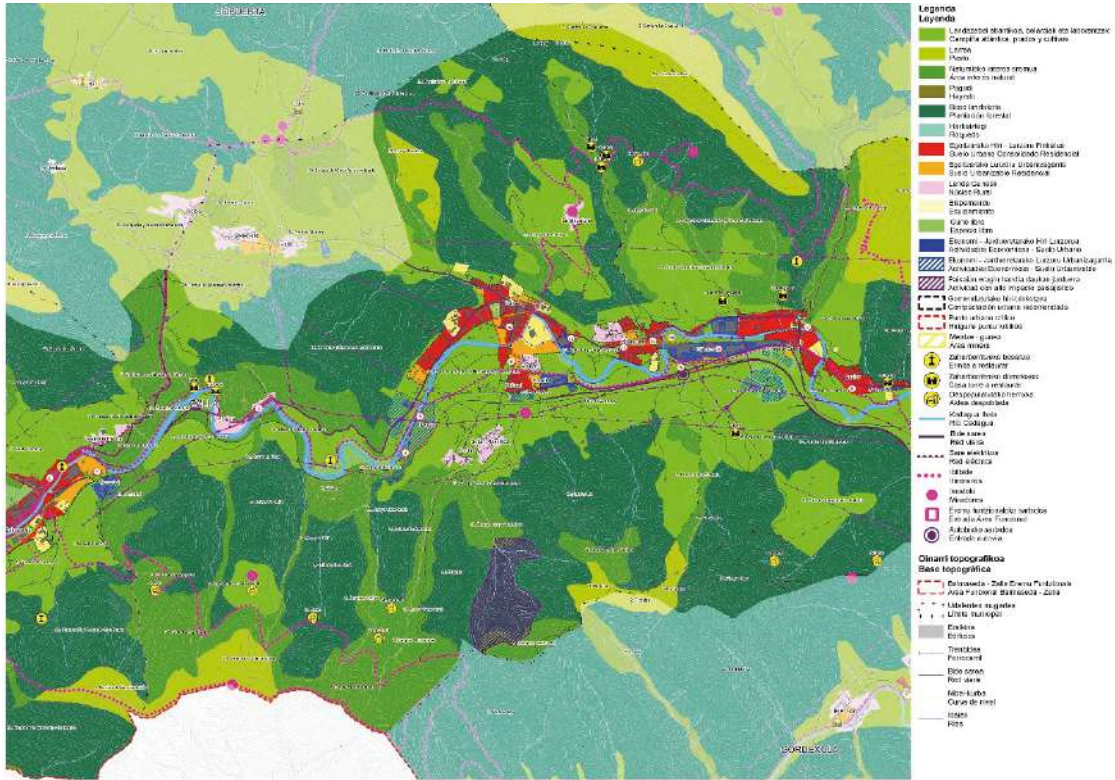
- Hiri-egitura ordenatu bat sortzea, ondo zehaztutako mugekin.
- Industria-, logistika-, merkataritza-, aisialdi- edo hirugarren sektoreko beste erabilera batzuen espezializazioa, lehentasunezkoak ez diren ikus-eremuetan kokatuak.
- Hiri-trinkotzea nagusi den hazkunde-eredu bat ezartzea.

Oinarrizko 4 ildo horien gainean bost jarduera-eremu zehaztu dira.

1. **Kudeaketa helburuak**, paisaiaren baliabideak (ingurumena, kultura, ikusmena, ekonomia, turismoa, ekipamendua) behar bezala administratuzera bideratuak. Kadaguako Errege Galtzadako paisaian gaur egun hautematen diren disonantziak aztertu eta konponbideak proposatu nahi dira, administrazioaren eta araudiaren ikuspegitik: ezarri berri diren industria-eremuak, nekazaritza-lurzatiak, bizitegi-eremuak.
2. **Plangintza- eta hirigintza-helburuak**, lurzoruaren erabilera antolatuzera eta hura eraldatzeko eta kontserbatzeko baldintzak arautuzera bideratuak, paisaiaren baliabideak hiri-azpiegitura eta -sistemekin integratzeko. Esparru horretan, eta partaidetza-prozesuetatik eratorritako jarraibideei jarraituz, ahalegina egin da ondarea – Kultura- eta ingurumen-ondare gisa ulertuta – Plangintza- eta hirigintza-ekintzen erdigunean egon dadin, gehigarri huts gisa hartu gabe. Horrela, gizartearen errekonozimendua bermatzen da, paisaiaz jabetzeko sentimendu handiagoarekin.
3. **Konektibitate-helburuak**, paisaiak barneko konexio-fluxuak (paisaiak elkarren artean dituen eremu eta azpierrezak) eta kanpokoak (hau da, paisaia udal, eskualde eta eskualde mailako gertuko beste elementu batzuekin) bermatzeko duen gaitasuna hobetzeko definituak. Horien bidez, eremuak konektatzeaz eta pertsonen eta ibilgailuen joan-etorria antolatzeaz gain, bide sareen hierarkia bat ezarri nahi da, Kadaguako Errege Galtzadako Paisaia kudeatzen, irigarritasunean eta interpretazioan lagunduko duena. Era berean, trenbidearen erabilera paisaiaren barne- eta kanpo-konektibitatean lehentasunezko elementu gisa finkatu nahi da.
4. **Kultura-ondarearen helburuak**, Kadaguako Errege Galtzadako Paisaiari atxikitako kultura-intereseko elementuak balorizatzeke eta zabaltzeko, baina baita paisaiaren baliabide aktibo gisa txertatzeko ere. Beraz, kultura-ondarea birgaitzeko helburuak ez ezik, ondare horren

erabilgarritasuna bermatzeko helburuak ere ezarri dira, ondarea gehiago ikusarazteko, berezko balioak desitxuratu gabe.

5. **Ingurumen-ondarearen helburuek** natura- interesa duten eremuak zaindu eta hobetu nahi dituzte, lurraldeko natura-baliabideak, flora eta fauna barne: biodibertsitatea handitzen lan egitea, bai mendian, bai ibaiertzean. Horrela, hiri- eta landa-eremuen arteko ikus- eta erlazio-ingurunea hobetzen da. Era berean, helburu-multzo horren helburua ondare hori zabaltzea da.

Balmaseda-Zalla (Enkarterri) Eremu Funtzionaleko Paisaiaren Katalogoa.
9. PU. Kadaguako harana. Zallako udalerrian duen kokapena.

Azken bi taldeak elkarri lotuta daudela ulertzen da: Kadaguako Errege Galtzadaren Paisaia bere kultura- eta ingurumen-ondareak definitzen du. Izan ere, ondarea bat da, izaera desberdineko elementuz osatua. Horregatik, ingurumen- eta kultura-ondareak bere berezitasunak dituen arren, eta, beraz, askotan prestakuntza oso espezifikoak dituzten profesionalak aztertzen dituzten arren, PEP hau idatzi duen taldeak uste du bi alderdi horiek batera landu behar direla beti, eta diziplina anitzeko taldeek landu behar dituztela.

Premisa horiek oinarri hartuta, eta betiere kontuan hartuta PEP definitzen duten hiru alderdiak (irizpide teknikoak, herritarren parte-hartzea eta jardun politiko-administratiboak), Paisaiaren Ekintza Planaren **18 helburu espezifikoak** ezarri dira.

Bost eremu hauek eta horietan adierazten diren 18 helburuek, PEPek proposatutako jarduketako ildoak eta ekintzak zehazteko ere erabiltzen direnak, Kadaguako Errege Galtzadako paisaiari eragiten dioten alderdi guztiak estali nahi dituzte, paisaiari eragiten dioten eraldaketen jarraipena egiteko berariazko markatzaile erabilgarri eta eraginkor bihurtzeko, eta, beraz, herritarren nahiei erantzutea lortuko dela bermatzeko.

EKINTZEN DEFINIZIOA ETA JARDUKETA-PROGRAMA.

KUDEAKETA-HELBURUEI BURUZ.

Paisaiaren baliabideak (ingurumena, kultura, ikusmena, ekonomia, turismoa, ekipamendua) behar bezala administratzearekin zerikusia duten jarduera-ildoak dira.

Ekintza horiek, askotan, beste edozein jarduera-ildo gauzatu aurrekoak dira, eta paisaiaren baliabideak legez babestearekin dute zerikusia. Era berean, zeharkako ekintzak planteatzen dira, paisaiaren gainerako eremu guztiei eragiten dietenak, eta gainerako proposamenekin batera garatu beharko direnak. Baliabideak identifikatzea, baloratzea, hierarkizatzea eta esku hartzeko premia neurtzea da helburua, ahaleginak arrazionalizatzeko eta modu globalean administratzeko.

Ekintzak:

- **Paisaia Interpretatzeko Plana.**
- **Kultura-balioa duten elementuak babesteko eskaera.**
- **Ingurumen-balioa duten elementuak babesteko eskaera.**

PLANEAMENDUKO ETA HIRIGINTZAKO HELBURUEI BURUZ.

Lurzoruaren erabilera antolatzeko eta hura eraldatzeko eta kontserbatzeko baldintzak arautzeko jarduera-ildoak dira.

Paisaiaren elementuak eta baliabideak hiri-azpiegiturekin eta -sistemekin behar bezala integratzea bilatzen da. Hiri-forma paisaiaren beste baliabide bat bezala hartu da, eta, beraz, kudeatu eta, hala badagokio, aldatu edo kontserbatu behar da, bere balioen eta paisaia osoari ekarpena egiteko gaitasunaren arabera. Udalaren hirigintza-araudiarekin lotutako ekintzak zehazten dira, bai eta udalerrria baino eskala txikiagoko garapen-plangintzarekin lotutakoak ere.

Ekintzak.

- **HAPOn tokiko ondare-intereseko elementuak sartzea.**
- **Hiri inguruko auzoetako hirigintza tradizionala zaintzea.**
- **Lurzoruaren erabilera tradizionalen kontserbazioa.**
- **San Miguel eremua Mimetizko hirigune gisa birdefinitzea.**

KONEKTIBITATE-HELBURUEI BURUZ.

Paisaiak barneko konexio-fluxuak (paisaiak elkarren artean dituen eremu eta azpieremuak) eta kanpokoak (paisaiak udal-, eskualde- eta eskualde-mailako gertuko beste elementu batzuekin) bermatzeko duen gaitasuna hobetzera bideratutako ekintzak.

“Konektibitate” kontzeptua birdefinitzearekin lotuta daude, soilik ukigarriak diren komunikazio-fluxuen ikuspegi tradizionala gaindituz eta kapital sozial – Paisaiaren erabiltzaileei dagokiena –, kultural eta naturaleko fluxu ukiezinak deiturikoak sartuz. Hori guztia ingurune seguruak, iraunkorrak, kutsatu gabeak eta paisaia-kalitatekoak sortzeko, PEPen eragin-eremuan bizi-kalitatea hobetzeko.

Ekintzak:

- **Tarte arriskutsuak kentzea.**
- **Terreros-Herrera eta ibilbide nagusia lotuko dituen bidea sortzea.**
- **Ijalde eta La Mella artean Peña Herreratik ibilbidea sortzea.**
- **Errege-Galtzadaren eta barne-komunikazioko beste ardatz batzuen arteko lotura.**
- **Paisaiaren kanpoko konektibitatea hobetzea.**

KULTURA-ONDAREAREN HELBURUEI BURUZ.

Paisaiari atxikitako kultura-ondarearen elementuak baliabide gisa balorizatzea, hedatzea eta aktibatzea, kultura-karga handia baitu, bai ingurunearen antropizazioagatik, bai hura artikulatzen duten hainbat ardatzen presentziagatik (Donejakue bidea, Errege Galtzada, trenbideak...); elementu horiek zerikusia dute eremuaren iraganeko garapenarekin, baina baita orainaldiarekin eta etorkizunekoarekin ere.

Kultura-ondare hau guztia behar bezala kudeatu behar da, paisaiaren kalitateari eta interesari eusteko, ondare horrentzako estrategia global baten bidez, bai eta paisaia osoan eragina duten tokiko jarduketan eta jarduketa zehatzen bidez ere.

Ekintzak:

- **Kultura-ondarea esku hartzeko/balioesteko estrategia orokorra lantzea.**
- **La Mella eta Terreros multzoaren balioa nabarmentzea.**
- **La Herrera-Ijalderen ondare-interesa duten elementuak balioestea eta zabaltzea.**
- **Industria-ondareari balioa ematea, zabaltzea eta erabilera berriak bilatzea.**

INGURUMEN-ONDAREAREN HELBURUEI BURUZ.

Ingurumen-intereseko eremuak zaintzea, hobetzea eta hedatzea, lurraldeko baliabide naturalak, flora eta fauna barne.

Lehentasunezko garapena izan dute Kadagua ibaiari lotutako ondarea kudeatzeko eta hobetzeko jarduerak, baina baita baso autoktonoa berreskuratzea eta faunaren ingurumen-baldintzak hobetzera bideratutako jarduerak ere, ingurune antropizatuenekin lotutako proposamenak ahaztu gabe: ibarrak, larreak, laboreak, etab.

Ekintzak:

- **Ibarrak, laborantza-eremuak eta larreak kontserbatzea.**
- **Ibai-ibilguak mantentzea, kontserbatzea eta lehengoratzea.**
- **Ibaiertzeko basoak eta baso autoktonoak berreskuratzea.**

7.2. MIMETIZ ETA ARANGURENGO BIRGAITZE INTEGRATUKO EREMUAK

Eusko Jaurlaritzako Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitzako sailburuaren 2017ko eta 2018ko aginduen bidez, Zallako Mimetizeko (2017ko azaroaren 13ko Agindua) eta Arangurengo hirigunera (2018ko azaroaren 28ko AGINDUA) zabaltzea erabaki zen Birgaitze Integratuko Eremuetarako oro har ezarritako finantzaketa kualifikatua. Bi kasuetan, Zallako Udalak eskatuta, eta bi guneek ondare urbanizatu eta eraikia birgaitzeko jarduketa babestuei buruzko abenduaren 30eko 317/2002 Dekretuaren 9.2 artikuluan ezarritako degradazio ekonomiko-sozialeko eta urbanistiko-arkitektonikoko baldintza guztiak betetzen zituztela kontuan hartuta, Eremu Degradatu gisa hartzeko.

Udal-eskaeran, eremu degradatu gisa hartutako eremuen mugaketa zehatzak, eremuaren mugaketa, deskribapen- eta justifikazio-memoria, azterlan soziourbanistikoa, azterketa ekonomiko-finantzarioa eta jarduketa-programa erantsi ziren.

Mimetizen hainbat eremu identifikatu dira, hala nola San Migel auzoa, Ligeti, La Cantera, Lusa, El Carmen auzoa, El Charco, Taramona Hiribidea eta Luis Sesé. Eremua mugatzeko irizpidea izan da bertan sartzea etxebizitza-eraikin zaharrenak, eta, beraz, birgaitze-premia handiena dutenak, bai eta berritzeko premia handiena duen hiri-espazioa ere. Emaizta eremu etena eta heterogeneoa da. Honako hau:

Oinarrizko magnitudeak:

- Azalera: 94.045 m² (9,4 ha).
- Biztanleria: 2.778 biztanle.
- Etxebizitzaren batez besteko adina: 50 urte.

Arangurenen, Muñeran auzoa, Mendialde, Los Trabajadores Etorbidea eta La Inmaculada auzoa daude. Eremua mugatzeko irizpidea izan da bertan sartzea etxebizitza-eraikin zaharrenak, eta, beraz, birgaitze-premia handiena dutenak, bai eta berritzeko premia handiena duen hiri-espazioa ere.

Oinarrizko magnitudeak:

- Azalera: 91.778 m² (9,18 ha).
- Biztanleria: 1.260 biztanle.
- Etxebizitzaren batez besteko adina: 60 urte.

Aurkeztutako dokumentuetatik, puntu honetako plangintza orokor berriari dagokionez, interesgarria da, funtsean, eremu bakoitzerako proposatutako Jarduketa Programak aztertzea, kontuan hartuta programa horiek espazio publikoa eta hiri-bizitasuna hobetzera bideratutako helburuak, estrategiak eta ekintzak adierazten dituztela epe labur eta ertainean, etxebizitzak birgaitzeko beharrak 20 urtera atzeratzen baitira, gutxienez. Mimetizen, bere garaian, 20.634.857 €-ko kostua aurreikusi zen etxebizitzetan esku hartzeko (1.154 etxebizitzatarako), eta Arangurenen, 9.455.288 €-koa (560 etxebizitzatarako).

MIMETIZKO JARDUKETA PROGRAMA

Helburu, estrategia eta jardueren laburpena:

1. helburua: Auzo irisgarriagoa eta bizigarriagoa sortuko duen mugikortasun-eredu berria

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

1.1. Irisgarritasun motorizatu gabea sustatzea

Aurreikusitako jarduerak:

01. Izaera egituratzaileko oinezkoen ibilbideak bultzatzea
02. Mimetizen Eskola Bidea modu parte hartuan ezartzea
03. Udalaren ingurua oinezkoentzat bihurtzea (2.1 estrategian ere sartuta)

1.2. Aparkalekuak berrantolatzea

Aurreikusitako jarduerak:

04. Aparkalekuak berrantolatzea Lanzagorta Etorbidean

1.3. Garraio publikoa hobetzea

Aurreikusitako jarduerak:

05. Tren-geltokiaren inguruko aparkalekuak berrantolatzea

2. helburua: Espazio publikoaren eta berdeguneak hobetzea

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

2.1. Dagoeneko urbanizatuta dagoen espazio publikoa hobetzea

Aurreikusitako jarduerak:

06. Espazio publikoak berrurbanizatzeko programa

06/1. Ligueti auzoa berrurbanizatzea

06/2. Baular berrurbanizatzea

03. Udaletxearen ingurua erdi-oinezkoentzat egitea, El Corillon

2.2. Berdegune publikoak gehitzea eta hobetzea (lurralde biguna)

Aurreikusitako jarduerak:

07. Hirigunean berdeguneak hobetzeko eta zuhaitzak sustatzeko programa

3. helburua: Auzo jasangarri eta eraginkorra bilatzea baliabideak erabiltzean

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

3.1. Eraikitako ondareari balioa ematea

Aurreikusitako jarduerak:

08. Beheko solairuko lokalen erabilera etxebizitzara aldatzea arautzen duen ordenantza

09. Eraikin finkatuetan hutsik dauden etxabeak balioztatzea

3.2. Energia-eraginkortasuna hobetzea

3.3. Hiri-zerbitzuko azpiegiturak hobetzea

4. helburua: Auzo atsegina eta seguruagoa bilatzea genero-ikuspegitik

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

4.1. Puntu beltzak kentzea

Jarduketa-programan aurreikusitako jardueren artean, espazio publikoa berrantolatzeko eta hobetzeko jarduketa batzuk hautatu ziren, oso garrantzitsutzat eta eragin handikotzat jo zirenak. Jarduketa horiek aurretiazko proposamen gisa garatu ziren, eta kostuaren gutxi gorabeherako zenbatespen ekonomikoak zuten. Ez zen sartzen hornidura- eta saneamendusareak berritzea.

Puntu beltzak. Azterlan soziourbanistikoa.2.07 Hiri debekatuaren mapa. Mimetiz

Mimetizko eremu degradatuko espazio publikoa hobetzeko diseinatu ziren jarduketa garrantzitsuenak, egikaritze-kostuaren zenbatespenarekin, honako hauek izan ziren:

Zk.	Jarduketa	Zenbatespen Ekonomikoa
03	Udaletxearen ingurua erdi-oinezkoentzako bihurtzea	836.630 €
04	Lanzagorta Etorbidean aparkalekuak berrantolatzeko	409.655 €
06/1	Ligeti auzoa berrurbanizatzea	166.787 €
GUZTIRA		1.413.072 €

ARANGURENEN JARDUERA PROGRAMA.

Helburu, estrategia eta jardueren laburpena:

1. helburua: Auzo irisgarriagoa eta bizigarriagoa sortuko duen mugikortasun-eredu berria

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

- 1.1. Irisgarritasun motorizatu gabea sustatzea

Aurreikusitako jarduerak

- 01. Izaera egituratzaileko oinezkoen ibilbideak bultzatzea
    - 02. Elizaren ingurua oinezkoentzako bihurtzea (2.1 estrategia ere sartuta dago).
    - 03. Autonomia Plazaren ingurunea erdi-oinekoentzako bihurtzea
    - 04. Aparkalekuak berrantolatzea

- 1.2. Aparkalekuak berrantolatzea

- 1.3. Garraio publikoa hobetzea

2. helburua: Espazio publikoak eta berdeguneak hobetzea

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

- 2.1. Dagoeneko urbanizatuta dagoen espazio publikoa hobetzea

Aurreikusitako jarduerak

- 05. Espazio publikoak berrurbanizatzeko programa
      - 05/1. San Juan auzoa berrurbanizatzea
      - 05/2. La Inmaculada berrurbanizatzea
    - 03. La Inmaculada elizaren ingurua erdi-oinekoentzako bihurtzea

- 2.2. Berdegune publikoak gehitzea eta hobetzea (lurralde biguna)

Aurreikusitako jarduerak

- 06. Hirigunean berdeguneak hobetzeko eta zuhaitzak sustatzeko programa

3. helburua: Auzoaren ezaugarriekin eta biztanleen beharrekin koherentea den ekipamendu-sarea osatzea

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

- 3.1. Ekipamendu eta zerbitzu berriak sortzea

4. helburua: Baliabideen erabileran auzo jasangarri eta eraginkorra bilatzea

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

- 4.1. Eraikitako ondareari balioa ematea

Aurreikusitako jarduerak

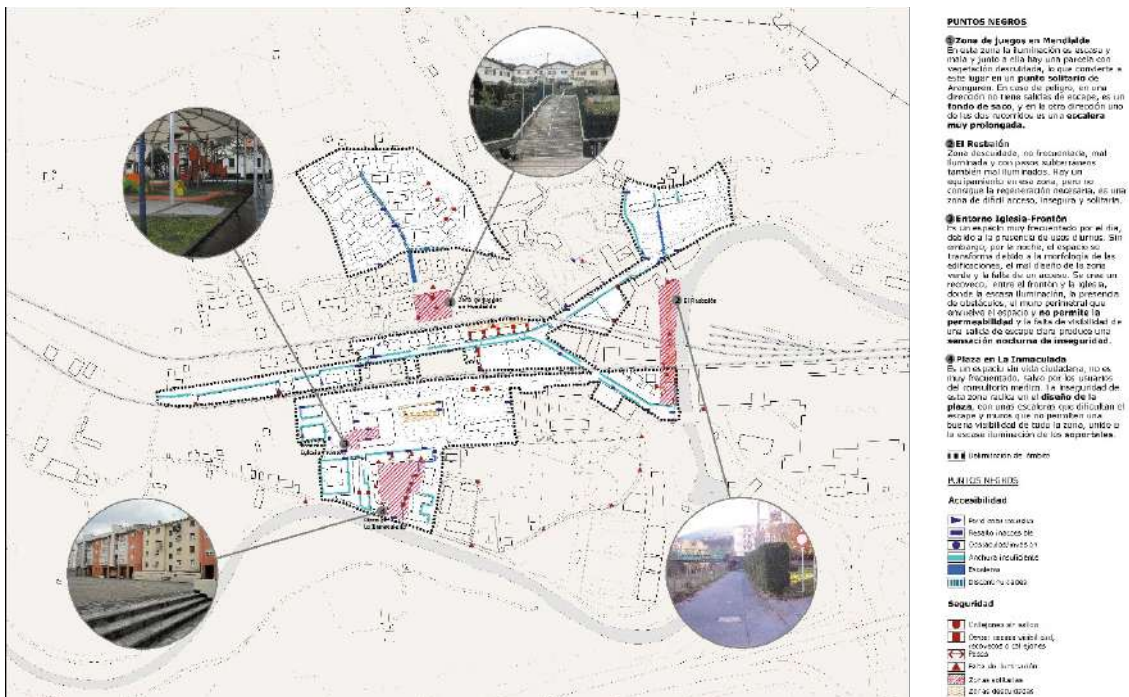
- 08. Beheko solairuko lokalen erabilera etxebizitzara aldatzea arautzen duen ordenantza
- 09. Eraikin finkatueta hutsik dauden etxabeak balioztatzea

- 4.2. Energia-eraginkortasuna hobetzea
- 4.3. Hiri-zerbitzuko azpiegiturak hobetzea

5. helburua: Auzo atsegina eta seguruagoa bilatzea genero-ikuspegitik

- OINARRIZKO ESTRATEGIAK

5.1. Puntu beltzak kentzea

Puntu beltzak. Azterlan soziourbanistikoa.2.07 Hiri debekatuaren mapa. Aranguren.

Arangurenen ere, espazio publikoa berrantolatzeko eta hobetzeko jarduketaren proposamenak hautatu ziren, oso garrantzitsutzat eta eragin handikotzat jo zirenak. Honako hauek:

Zk.	Jarduketa	Zenbatespen Ekonomikoa
02 eta 05/1	Elizaren ingurua oinezkoentzako bihurtzea eta San Juan auzoa berrurbanizatzea.	455.549 €
03	Autonomia plazaren ingurua erdi-oinetzakoentzako bihurtzea.	221.516 €
05/2	Inmaculada berrurbanizatzea.	280.210 €
GUZTIRA		957.275 €

7.3. LARRIALDIETAKO UDAL-PLANA

2016an onartu zen, eta honako hauek dira Udaleko Larrialdi Planaren **oinarrizko helburuak**:

- Bere udal-eremuk **larrialdietan esku hartzeko antolaketa-egitura eta prozedurak konfiguratzeko**.
- Udal-eremuan **autobabesa sustatu** eta bultzatzea.
- Udalerriko **arriskuak eta elementu kalteberak identifikatu eta aztertzea**.
- Antzemandako arriskuak saihesteko edo murrizteko **prebentzio-neurriak** definitzea.
- **Herritarrak arriskuez eta hartu beharreko prebentzio- eta babes-neurriez** informatzea eta kontzientziatzea.
- **Euskadiko Babes Zibileko Lurralde Planarekin artikulatzeko sistemak** eta goragoko planen zuzendaritza- eta koordinazio-zentroekin lotzeko sistemak ezartzea.

Arriskuak identifikatzeko, honako **arrisku-katalogo** hau hartu da kontuan:

- **Lur-mugimenduak**

Lurra mugitzeko arriskua duten eremuak identifikatzeko, GESPLANean (EAEko Ingurumen Kartografiako Sistema, 1999) jasotako eremuaren gaikako kartografia erabili da. Arriskuak identifikatzeko erabili diren mapak honako hauek izan dira:

Mapa geologikoa
Mapa geomorfologikoa
Malda-mapa

Arestian aipatutako mapak aztertu ondoren, lur-mugimenduak egoteko arriskua duten eremu hauek hauteman dira.

MT-1	La Barga.
MT-2	Mimetiz hegala.
MT-3	Basoaga.
MT-4	Peña La Herrera.
MT-5	Zokita.
MT-6	Cespa errepidea.
MT-7	Torrejón.
MT-8	Torremaruri.
MT-9	Bilbato.

Uholdeak.

Zallako udalerrriaren uholde-arriskua “Uholdeak Prebenitzeko Plan Integralaren eta EAEko hiriguneen uholde-arriskuaren azterketa”-ren bidez zehaztu da. (2001-2005 urteak), baita Eusko Jaurlaritzak Ibaien eta Erreken Ertzak Antolatzeko Lurralde Plan Sektorialaren lehen aldaketa puntualaren ondorioz egindako “uholde-arriskuaren mapen” bidez ere.

Uholde-arriskua duten eremuak adierazteko, arestian aipatutako informazioa kontuan hartzeaz gain, Zallako udalerrian 2015eko uholdeetan bizi izandako errealitatea ere kontuan hartu zen, benetan urpean geratu diren uholde-eremuak osatuz.

Baso-suteak.

Baso-suteak izateko arriskua duten eremuak identifikatzeko, GESPLANen (EAEko Ingurumen Kartografiako Sistema) jasotako gunearen kartografia tematikoa erabili da. 1999), zehazki: egungo landarediaren mapa.

Baso-landaketak dituzten eremuak dira arrisku handienekotzat hartzen direnak.

IF-1	Udalerriko iparraldea MUP 128 (Entradillaren eremua).
IF-2	Bortal mendia eta Monjen mendia, Basoaga.
IF-3	Udalerriko hegoaldea MUP 129.
IF-4	Las Pedrajas.

- **Industria- edo teknologia-jarduera arriskutsuei lotutakoak.**

Hurrengo industrialdeak identifikatu dira industria-arrisku esanguratsuen artean.

RI-1	Pealpack Internacional, S.L.	La Herrera auzoa, z/g
RI-2	CEL	Aranguren auzoa, z/g
RI-3	Zallako EUT.	Labrador Etorbidea (Sollano)
RI-4	Errota zerbitzugunea.	El Baular, 11
RI-5	Fepa.	Gobeo Ibarra, 9
RI-6	Global Efficiency.	Aranguren La Perenal kalea z/g
RI-7	Hergasa.	Gallardi auzoa 12
RI-8	Cespa.	Las Lagunas z/g
RI-9	Garbigunea eta Zallako transferentzia-planta.	Basoaga

- **Salgai arriskutsuak errepidez edo trenbidez garraiatzearekin lotutakoak.**

MP-1	Malabrigo gurutzeta.	Malabrigo.
MP-2	Aranguren industrialdera sarrera BI-363-tik.	Perenal auzoa.
MP-3	Autonomia plaza gurutzatzea, Autonomia plaza.	Aranguren.
MP-4	BI-3651, CEL eta Global Efficiencyra sarbidea autobiatik.	Aranguren.
MP-5	BI-3602, Zallako herrigunean. N ^a Sra. del Rosario kalea.	
MP-6	ADIF trenbidea.	

- **Trafikoari eta garraio publikoari lotutakoak.**

TP-1	Malabrigo gurutzatzea.	Malabrigo.
TP-2	Autonomia plazako gurutzatzea, Autonomia plaza,	Aranguren.
TP-3	BI-3602, Zallako herrigunean. N ^a Sra. del Rosario kalea	
TP-4	Ibarra. BI-3636 eta BI-3651 errepideen bidegurutzeta.	
TP-5	ADIF trenbidea.	

- **Giza kontzentrazio handiei lotutako arriskuak.**

CH-1	Udal Kiroldetgia/Zalla zelaia.	Aretxaga auzoa z.g. Euskal plaza; Mimetiz
CH-2	Zine Antzoki.	Trenbide etorbidea
CH-3	Futbol-zelaia.	Nicolás Maria Urgoiti kalea, 6

CH-4	Frontoia.	
CH-5	Mimetiz ikastetxe publikoa.	
CH-6	Maristak ikastetxea.	
CH-7	Udaletxea.	
CH-8	Euskadi plaza.	
CH-9	Arangurengo Autonomia plaza	
CH-10	Arangurengo pilotalekua.	La Inmaculada kalea, 11.

Larrialdi-plana ondorengoekin osatu da:

- Prebentzio-arloko jarduketan zehaztapena.
- Diseinatutako sistemaren antolaketa eta eraginkortasuna.
- Euskadiko Babes Zibileko Lurralde Planean integratzeko mekanismoak eta goragoko planetako Ekintzak Koordinatzeko Zentroen lotura-sistemak.
- Udaleko larrialdi-plana mantentzea.

7.4. ZALLAKO UDALERRIKO GIZONEN ETA EMAKUMEEN ARTEKO AUKERABERDINTASUNERAKO EKINTZA POSITIBOKO PLANA.

Zallako Udaleko Emakume Sailak Ekintza Positiboko Udal Plan hau egin zuen, gizonen eta emakumeen arteko benetako eskubide-berdintasuna aplikatzeko asmoz; horrek ez du esan nahi ordea benetako emaitza-berdintasuna lortuko denik. Izan ere, udalerriko emakumeen eta gizonen egoera aztertu ondoren, kolektibo horrekiko ezjakintasuna eta sentsibilizazio falta antzeman ziren.

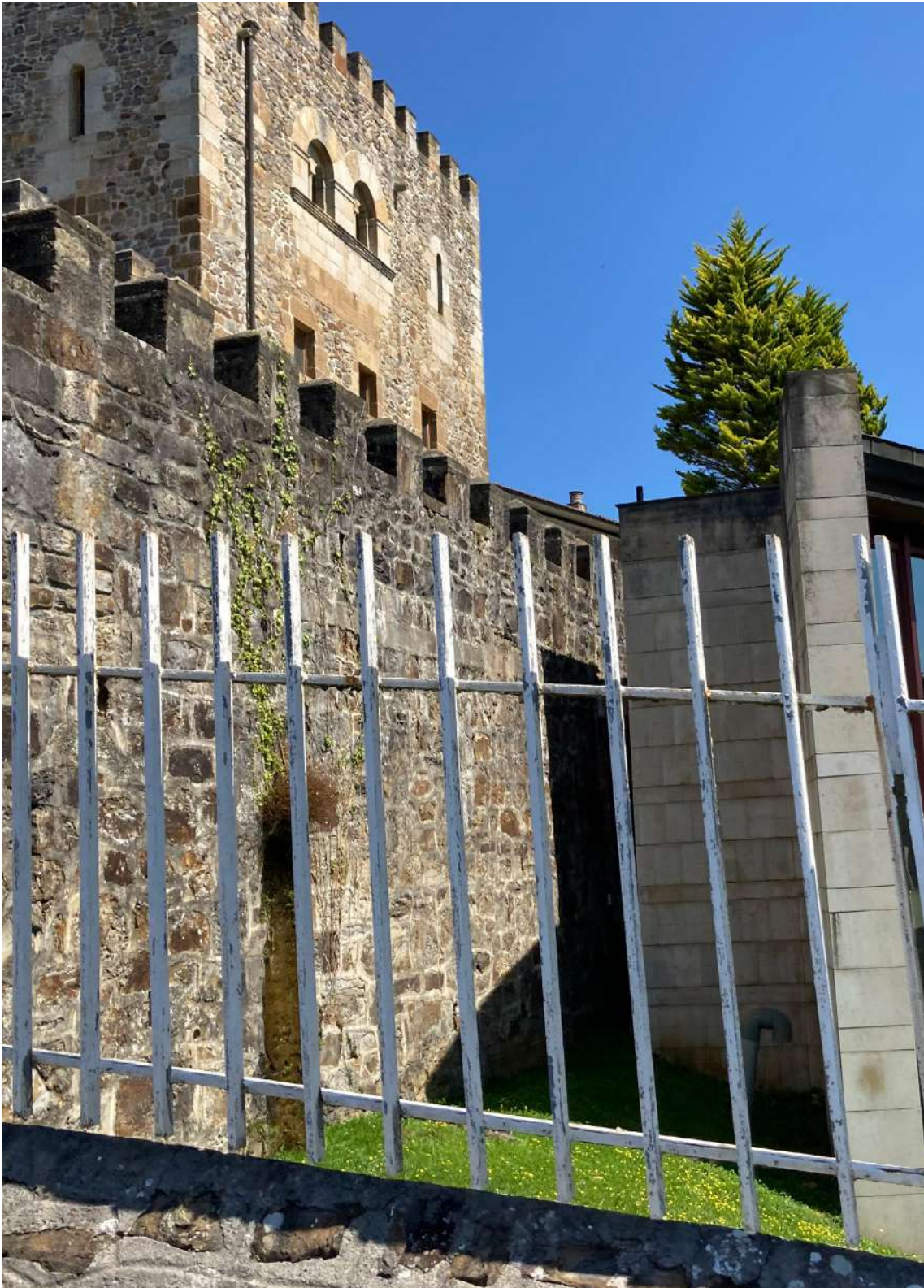
Plana une horretan Udala antolatuta zegoen sailetan oinarrituta egituratzen da:

- Hezkuntza eta Gazteria.
- Gizarte Ekintza, Osasun eta Kontsumo Saila
- Kirolak
- Kultura
- Industria, Garraioa eta Ingurumena
- Sustapena eta Nekazaritza.
- Hirigintza.
- Emakumea

Txosten honetan ez ditugu soilik aipatuko hirigintza-plangintza orokorraren berrikuspenarekin lotura handiena duten eremuak.

- **Sustapen eta Nekazaritza Siletik, enplegua eta landako eta artisautzako jarduerak sustatzeko helburua nabarmendu behar da,** kontuan hartuta udalerraren ezaugarri fisikoak, lurzoru urbanizaezinak bertan duen garrantzia eta historikotzat jo daitezkeen hainbat landa-gune daudela.
- **Industria, Garraio eta Ingurumen Siletik, birziklatzearen inguruko kanpainak eta adin guztientzako kanpainak egiteko ekintzak.**
- **Hirigintza Siletik:**
  - Hirigintza-plangintzan emakumeen parte-hartzea sustatzeko helburua, beren interesak eta beharrak adieraziz.

- Mugikortasun urriko pertsonen edo erosketa-orgen, umeentzako autoen eta abarren mugimendua mugatzen duten oztopo arkitektonikoak kentzea, bai kaleetan, bai eraikin eta lokalen barruan.
- Udalerriko eremu guztietan, bai erdikoetan, bai periferikoetan, argiztapen eta irisgarritasun egokiak daudela ziurtatzea, eta, horrela, emakumeen segurtasuna areagotzea bertatik igarotzean.

8/IM

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

UDALERRI MUGAKIDEAK. PLANGINTZA ETA INGURUABARRAK.

Zalla udalerria Enkarterrietako eskualdean dago, Bizkaiko probintzian.

Zallak muga egiten du iparraldean Sopuerta eta Galdames udalerriekin, ipar-ekialdean Gueñes udalerriarekin, hego-ekialdean Gordexola udalerriarekin eta mendebaldean Balmasedarekin. Gainera, hegoaldean, Valle de Mena udalerriarekin (Burgos) egiten du muga; Gaztela eta Leongo Autonomia Erkidegoko Merindadeak eskualdekoa da udalerria.

Zallaz gain, Balmaseda, Sopuerta, Galdames, Gordexola eta Gueñes¹ udalerriak Enkarterriko Eskualdeko Udalerrien Mankomunitatekoak dira.

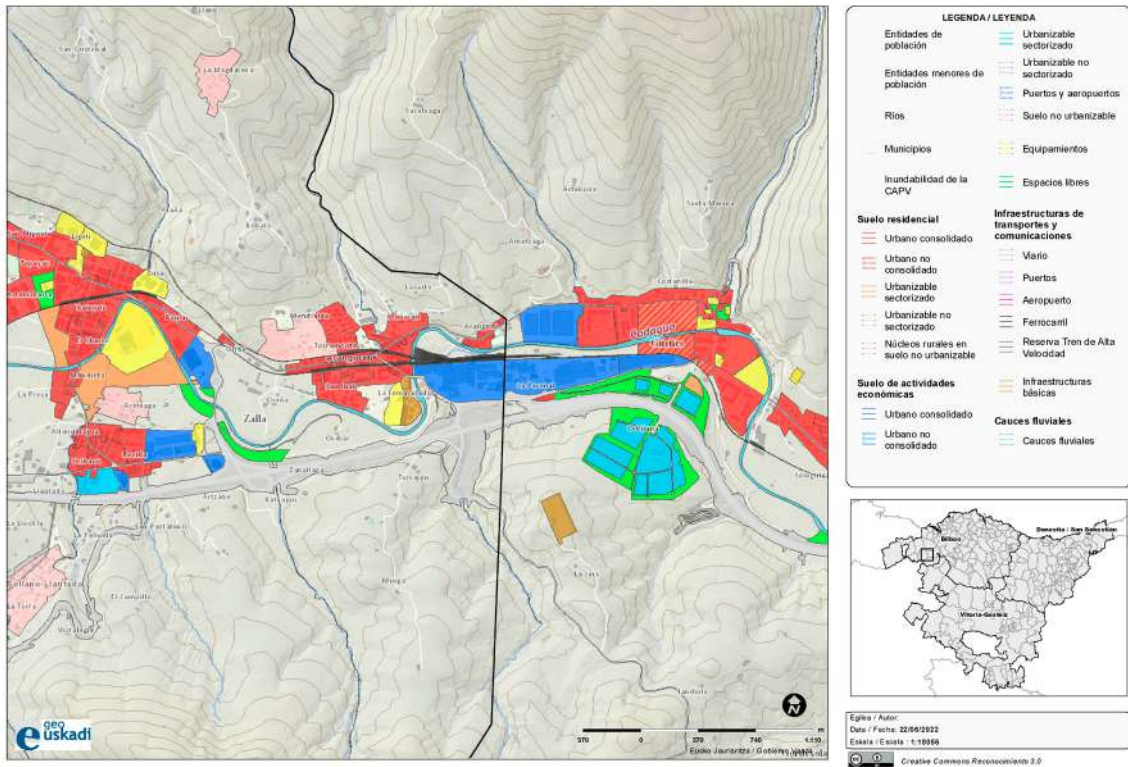

Kokapena lurraldean eta udalerrri mugakideak.

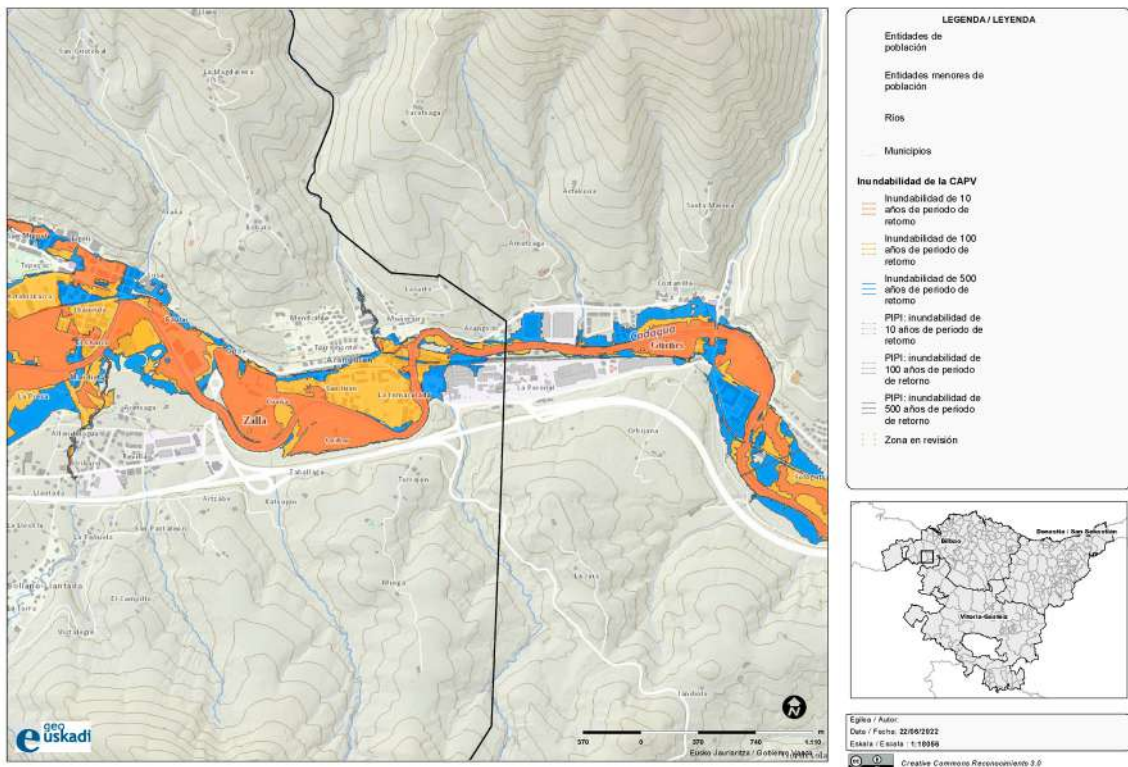
Kadagua ibaiak Balmaseda, Zalla, Gueñes eta Alonsotegiko udalerriak zeharkatzen ditu, eta Bilboko itsasadarrean isurtzen ditu urak. Ibaiadar honek, trenbide-sarearen trazadurarekin batera, udalerrri horien hirigintza-garapena baldintzatzen du. Kadagua ibaiak, herrigunearekin bat egiten duen gunean, leheneratzeko beharra duten ertzak ditu. Hiri-lurzorua zeharkatzen duen zati jakin bat izan ezik (San Juan auzoa, San Migel Udal Kirol Pabilioia), ibaia, zatirik handienez, lurzoru urbanizaezinetik igarotzen da.

Mimetiz eta Aranguren hirigunearen inguruko udalerriko lurrak, trenbide-trazaduraren hegoaldean eta Kadagua ibaiaren trazaduraino daudenak, **urak har ditzakeen** lurrak dira gehienbat, 10-100 urteko errepikatze-denborako uholde-arriskutik eratorritako afekzioen arabera, eta, neurri handi batean, ez dira egokiak bizitegi-garapenerako.

¹ Plangintzaren egoera (behin betiko onarpenaren data) 2021eko apirilaren 22an indarrean dagoena da (iturria: E]. Lurralde Plangintza, Etxebizitza eta Garraio Saila. Inbentarioa (Eustat).

Zalla eta Gueñes udalerrien arteko muga.
 Geuk egina, Geouskadi bisoretik (Udalplan).

Zalla eta Gueñes udalerrien arteko muga. Uholde-arriskugatik afekzioak.
 Geuk egina, Geouskadi bisoretik, uholde-arriskuko eremuekin.

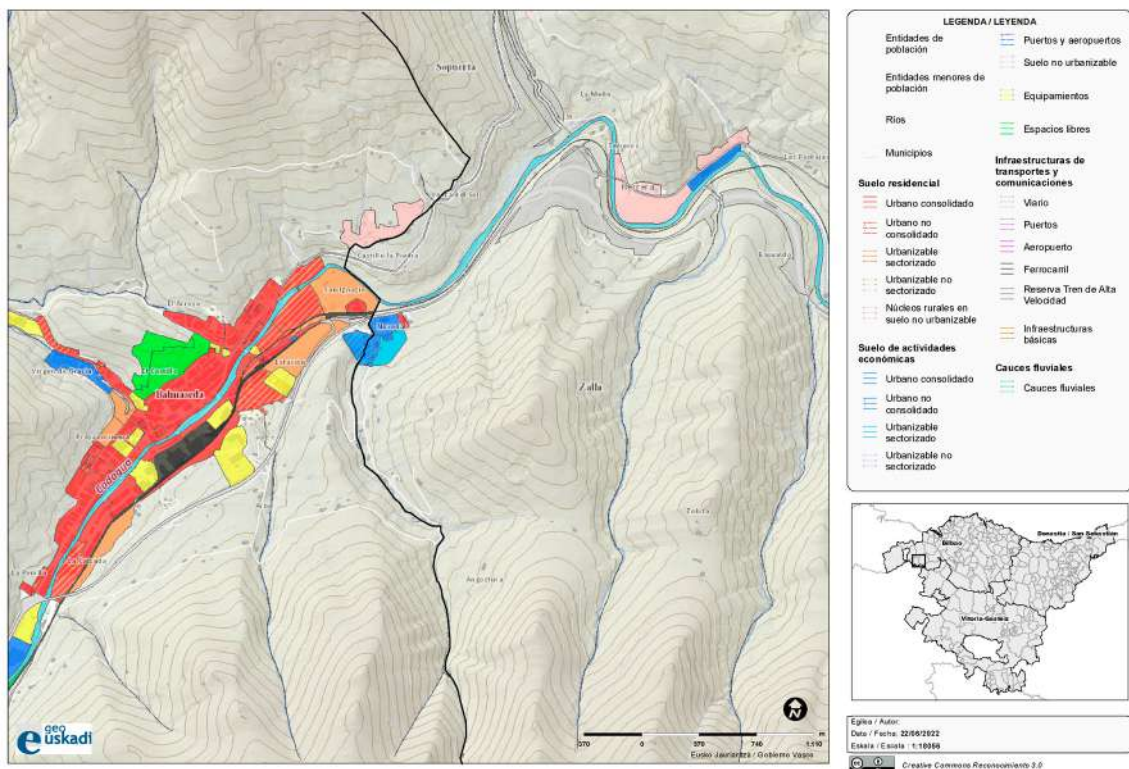

Udallerri mugakideetatik, Gueñes eta Balmaseda dira, Zallarekin batera, biztanle gehien dituztenak (1.000 biztanletik gora). Udallerrien arteko konurbazio-egoerak aztertuz gero, Gueñes eta Zalla udallerriek dute hiri-lurzoru mugakideen azalera handiena. Jarduera ekonomikoetarako hiri-lurzoru finkatuaren azalaren zati handi bat udallerri batetik bestera luzatzen da, eta, beraz, garapen-eremu estrategikoak partekatzen dituzte bi udallerriek.

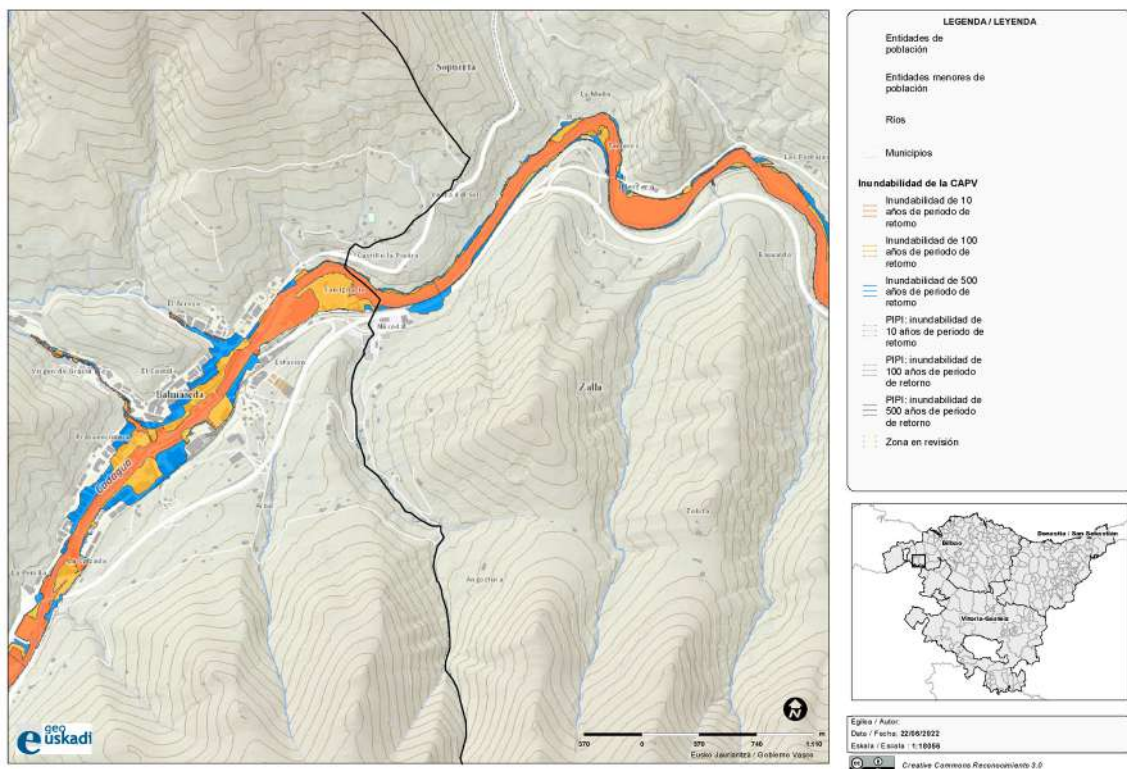
Balmasedako udallerriaren mugan, bizitegi-erabilerako hiri-lurzoru finkatugabearen eta lurzoru urbanizagarri sektorizatuaren (San Ignazio) eta Zallako lurzoru urbanizaezinaren arteko mugakideak ditugu, Kadagua ibaiaren ezkerreko ertzean, “Nekazaritza eta abeltzaintza eta landazabala” kategoriako lurzoru urbanizaezin gisa sailkatuta. Finkatu eta sektorizatu gabeko bizitegi-lurzoruak uholde-arriskuko eremuan daude.

Ibaiaren eskuineko ertzean eta BI-636 autobiararen bide-trazaduraren hegoaldean, finkatu gabeko jarduera ekonomikoetarako hiri-lurzoruak (Tejera) daude mugakide. Lurzoru horiek Zallako Necedal auzoko hiri-lurzoru finkatuaren eta lurzoru urbanizagarri sektorizatuaren jarduera ekonomikoak garatzen zituzten. Lurzoru horiek ez dute uholde-arriskurik, eta, beraz, estrategikotzat jotzen dira bi udallerrien garapenerako.

Landa-guneei dagokienez, adierazi behar da Balmasedako udal-mugartearekin ere mugakide bat dagoela Piedra Gazteluko landa-gunean (Balmaseda).

Zalla eta Balmaseda udallerrien arteko muga.
 Geuk egina, Geoeskadi bisoretik (Udalplan).

Zalla eta Balmaseda udalerrien arteko muga. Uholde-arriskuagatikoko afekzioak. Geuk egina, GeoEuskadi bisoretik, uholde-arriskuko eremuekin.

Galdames, Sopuerta eta Gordexola udalerriek eragin txikiagoa dute Zallako hirigintza-plangintzan; izan ere, haien hiriguneak eta jarduera ekonomikoetarako eremuak Zallako hirigunetik urrun daude, eta Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatutako lurzoruetan soilik dute muga. Adierazi behar da Sopuertako udalerrian Regolako landa-gunearen inguruan dagoen mugakidea, udalerraren muga baitago, BI-3602 errepidea eta BI-360 errepidea elkartzen diren lekuan.

Gainerako udalerrri mugakideei dagokienez, bai iparraldean (Sopuerta eta Galdames), bai hegoaldean (Balmaseda, Gordexola eta Mena Harana), Zallako udal-mugartearekin muga giteko, “Babes Bereziko” Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatutako lursailak erabiltzen dira.

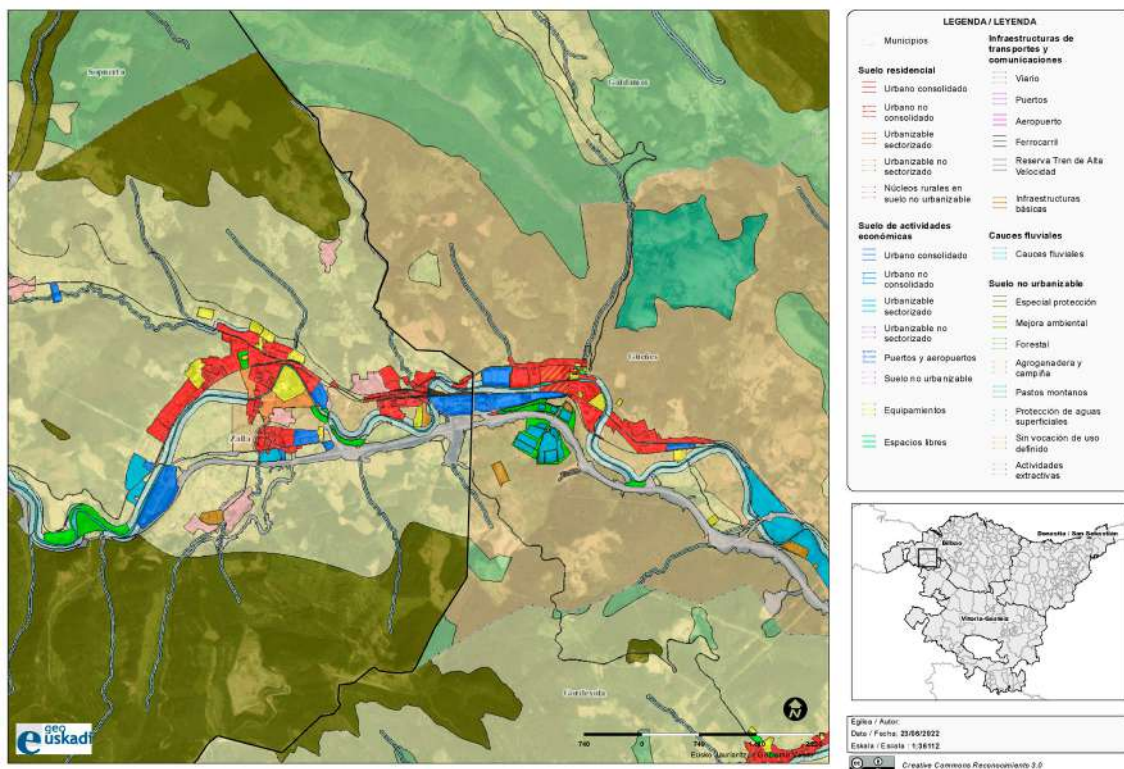
Horietako bakoitzaren plangintzatik, Zallako udal-mugartean duten hirigintza-eragina dela-eta, honako alderdi hauek nabarmendu behar dira:

GUEÑES

Indarrean dagoen plangintza: **Gueñesko Udal Plangintzako Arau Subsidiarioak, 2006ko azaroaren 21ean behin betiko onartuak.**

Gueñes eta Zalla udalerrien arteko muga, lurzoru gehienak **Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatuta daude**, behin betiko “erabiltzeko bokaziorik gabe”, Gueñesko udalerrian, eta “Nekazaritza eta Abeltzaintza nahiz Landazabala” kategorian (Izaera Orokorra), Zallako udal-mugartean; iparraldean eta hegoaldean izan ezik, non Gueñesko udalerriko Baso kategoriako Lurzoru Urbanizaezina Babes Bereziko Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatuta dagoen (Paisaiaren Babesa).

Zalla eta Gueñes udalerrien arteko muga.
Geuk egina, GeoEuskadi bisoretik (Udalplan).

Gueñes da hiri-lurzoru gisa sailkatutako lursail-azalera handiena duen udalerrria. Lurzoru horiek Zallako udalerriarekin mugakide dira, gehienbat jarduera ekonomikoetarako erabiltzen dira, eta bi udalerrri horiek garatzeko lurzoru estrategikoen eremu bat finkatzen dute.

Jarduera ekonomikoetarako hiri-lurzoru finkatuko industria-lurzoruak, Zallako udal-mugartean, Aranguren herrigunean daude, udalerriko bigarren hiri-eremuan, eta Gueñes udalerrirantz luzatzen dira trenbide-trazaduraren hegoaldean; beraz, bi udalerriek industria-lur estrategiko garrantzitsu bat partekatzen dute.

Zalla bizitegi-erabilerako lurzoruekin mugakidea da Gueñesko udal-mugartearen mugan, baina, hala ere, udalerrri horretan ez da kategoria horretako lurzoruaren jarraipenik ematen bi udalerrien artean; aitzitik, aldameneko lursailak Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatuta daude, “erabileraren definituko bokaziorik gabeko” lurzoru gisa.

Aranguren-Zallako Arangoiti auzoa bizitegitarako hiri-lurzoruaren azken garapena da, Gueñesko udalerrri mugakidera igaro aurretik. Bi udalerrien arteko jarraitutasuna Arangurenen bizitegi-erakinekin eta nekazaritza-ekoizpenerako lursailekin okupatutako lurzati bidez gertatzen da, Gueñesko “behin betiko erabilerarako bokaziorik gabeko” eta lurzoru urbanizaezin gisa sailkatutako lurzoruaren aurrean. Jarduera ekonomikoetarako lurzoruaren eremu baten ondoren, zati batean urak har ditzakeenak, Gueñesko udalerriko bizitegitarako hiri-bilbea hasten da. Ez dago jarraitutasuneko bizitegi-lurzoru estrategikorik bi udalerrien artean.

Konurbazio-espazio horietan, **komunikazio- eta garraio-sistema orokorreko elementu garrantzitsuak daude, hala nola BI-636 autobia eta trenbidea.**

Bi udalerrri horiek BI-636 autobia bidez lotuta daude. Autobia horrek hegoaldera lotzen ditu udalerrriak hiri-inguruetik kanpo, bai eta hiriarteko bidearen bidez ere (BI-3602), eta horrek ere hiri-trazadura baldintzatzen du.

Trenaren trazadura (Renfe-Adif) Kadagua ibaiaren ibilguarekiko ia paraleloan doa bi udalerrien artean, eta muga fisiko bat sortzen du udalerrien hiri-garapenean.

Zallako udalerrian du eragin handiena trenaren trazadurak. Aranguren-Zallako geltokia Zalla eta Gueñesko udalerrriaren ekialdeko mugan dago.

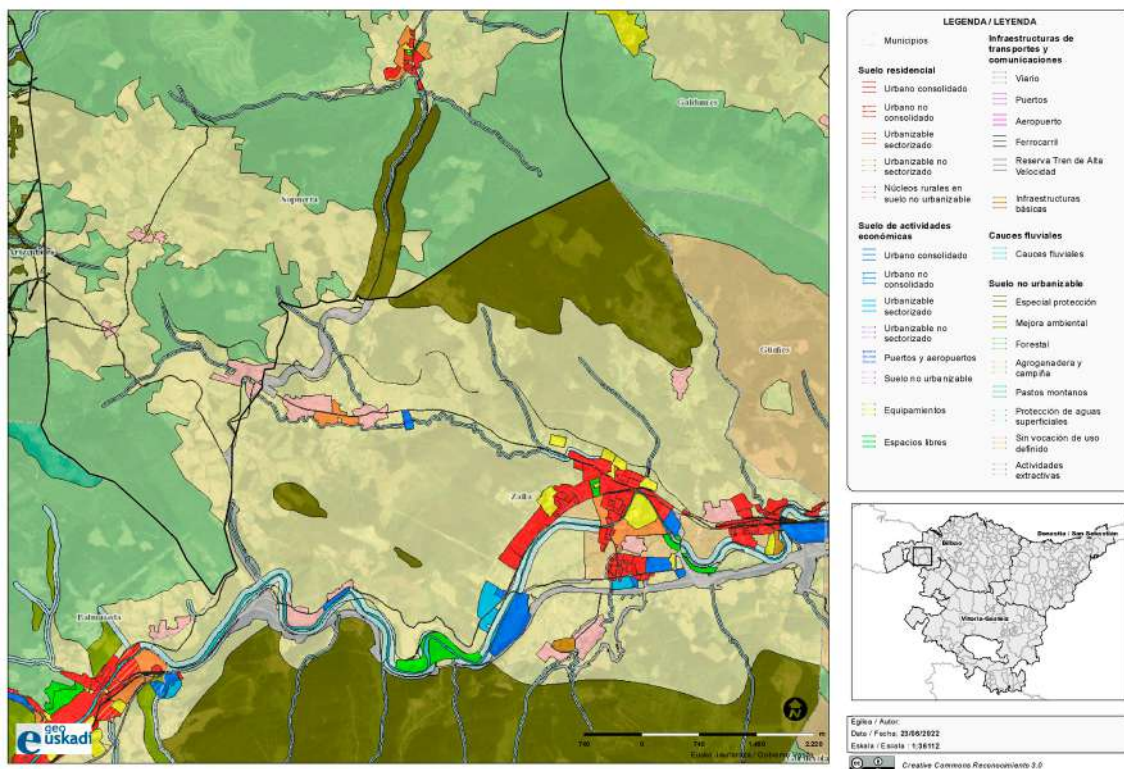
Zalla eta Gueñes udalerrien arteko muga. Garraio-sareak. Geuk egina, Geouskadi bisoretik (Udalplan).

SOPUERTA

Indarrean dagoen plangintza: **Sopuertako Udal Plangintzako Arau Subsidiarioak, 2004ko urtarrilaren 20an behin betiko onartuak.**

Sopuerta eta Zalla udalerrien arteko muga Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatutako lursailen bidez egiten da, eta udalerrri baten eta bestearen arteko kategorizazioan etena antzematen da. Zallako udalerrian, “Babes Bereziko” kategoria duen lurzoru-azalera handi bat Sopuertako “Baso” Lurzoru gisa hartzen da; eta alderantziz, Avellanedo ibaiadarraren eta La Avellaneda errepidearen (BI-2701) inguruko lursailak “Babes Bereziko” kategoria hartzen dute Sopuertako udalerrian, eta Zallara igarotzean “Nekazaritza, Abeltzaintza eta Landazabala” antolamendu-kategoria hartzen dute.

Horrela, Avellaneda auzoa, Lurzoru Urbanizaezinean dagoena, “Babes Bereziko” gisa kategorizatuta geratzen da Sopuertari dagozkion lurzoruetan; Enkarterriko Museoa, berriz, kokapen berean dauden baina Zallako Otxaran auzoan dauden beste eraikin batzuekin batera, Lurzoru Urbanizaezin gisa kategorizatuta geratzen da, “Landa-gunea” eta “Nekazaritza eta Abeltzaintza eta Landazabala” kategorietan (izaera orokorrekoak).

Zalla udalerraren eta Sopuertaren arteko muga.
 Geuk egina, Geoeskadi bisoretik (Udalplan).

Gainerako mugakide gehienak “Nekazaritza eta Abeltzaintza eta Landazabala” kategoria duten lurzoruen artean daude, bi udalerrietan, puntu batean izan ezik, non horiek “Basoa” kategoria izango duten Sopuertako udal-mugartearen hegoaldean.

Sistema orokorreari dagokienez, Sopuerta eta Zalla bide-garraioko azpiegitura bidez komunikatuta daude, bai eta BI-2701 eskualde-errepidea Sopuertarantz eta BI-630 errepidea Balmasedatik Karrantzara.

Nabarmentzekoa da Zallako udalerrian Sopuertako udalerrian baino eragin-azalera handiagoa duela bide-azpiegiturak (La Avellaneda BI-2701 errepidea), eta, gainera, Zallatik igarotzen den tartean trazadura berri bat duela.

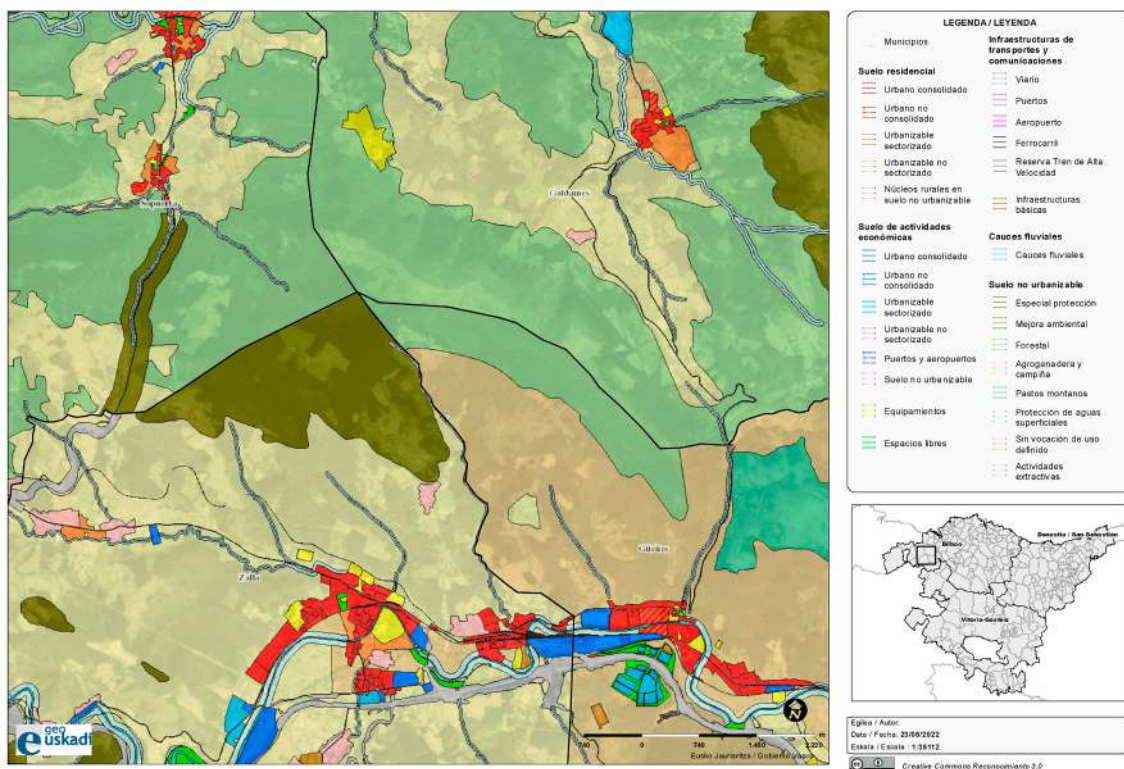
Sopuertak Zallako hirigunetik urrun dauden hiriguneak eta jarduera ekonomikoetarako eremuak dituenez, eta horien arteko mugakideak Urbanizaezin gisa sailkatutako lurzoruak direnez, ez du eragin handirik izango Zallako hirigintza-garapenean.

GALDAMES

Indarrean dagoen plangintza: **Galdamesko Udal Plangintzako Arau Subsidiarioak, 2001eko uztailaren 16an behin betiko onartuak.**

Zalla eta Galdames udalerriek ez dute mugakide den lurrik, baizik eta euren arteko mugek puntu amankomun bakarria dute.

Zalla udalerrriaren eta Galdamesen arteko muga.
Geuk egina, Geoeskadi bisoretik (Udalplan).

GORDEXOLA

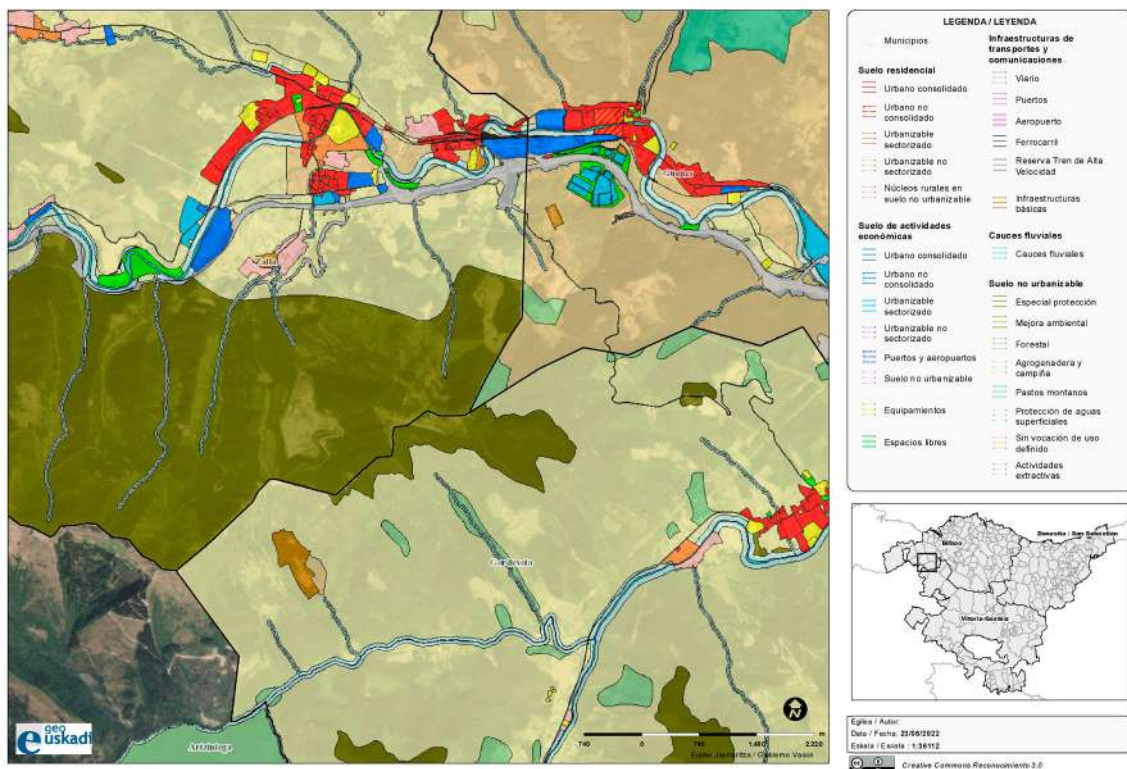
Indarrean dagoen plangintza: **Gordexolako Hiri Antolamenduko Plan Orokorra, 1998ko abuztuaren 25ean behin betiko onartua.**

Gordexolan eta Zallan muga egiten duten lursail guztiak Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatuta daude. Zallako udalerriko lursail guztiak babes berezikoak dira (paisaiaren babesa), eta horietako batzuk kategoria berarekin luzatzen dira Gordexolako udalerrian, eta gainerakoak, berriz, kategorizazioaren jarraitutasuna hautsiz, eta, aurrerantzean, “nekazaritza eta abeltzaintza eta landazabala” izango dira.

Ez dute sistema orokor mugakiderik.

Beraz, ez dute izango Zallako hirigintza-plangintzari eragiten dion eremu estrategikorik.

Zalla udalerrriaren eta Gordexolaren arteko muga.
Geuk egina, GeoEuskadi bisoretik (Udalplan).

BALMASEDA

Indarrean dagoen plangintza: **Balmasedako Udal Plangintzako Arau Subsidiarioak, 2004ko apirilaren 5ean behin betiko onartuak.**

Balmaseda eta Zalla udalerriak mugatzen dituzten lurzoru gehienak Lurzoru Urbanizaezin gisa sailkatuta daude. Lurzoru horiek hegoaldean kategorizatzean, jarraitutasun falta nabarmena antzematen da. Balmasedako udalerrian lursail horiek “Ingurumenaren hobekuntza” gisa hartzen dira, eta Zallan, berriz, “Babes berezia” kategoria dute. Kadagua ibaiaren iparraldean urbanizatu ezin diren lurzoru mugakideak, gehienak, “Nekazaritza eta abeltzaintza eta landazabala” kategorian sartuta daude, La Piedra Gazteluaren eremuko “Landagunea” kategorian izan ezik, horrek ez baitu kategorizazio hori luzatzen Zallako udalerrian.

Hiri-lurzoruen eta lurzoru urbanizagarrien arteko mugakidetasunari dagokionez, aurreratu dugu Kadagua ibaiaren ibaiadarraren inguruan gertatzen direla. **Balmasedako bizitegi-erabilerako hiri-lurzoru finkatugabe eta sektorizatuak** du xedea, eta Zallako udal-mugarteko lursailetan jarraitzen du, ibaiaren ekerraldean, «nekazaritza eta abeltzaintza eta landazabala» kategoriako lurzoru urbanizaezin gisa. Finkatu eta sektorizatu gabeko bizitegi-lurzoru horiek uholde-arriskuko eremuan daude.

BI-636 autobaiaren hegoaldean, konurbazioa dago bi udalerrien artean, eta **erabilerak ekonomikoko hiri-lurzoru finkatugabeen** arteko muga dago Nosedal eremuan. Lurzoru horiek ez dute uholde-arriskurik, eta, beraz, estrategikotzat jotzen dira bi udalerrien garapenerako.

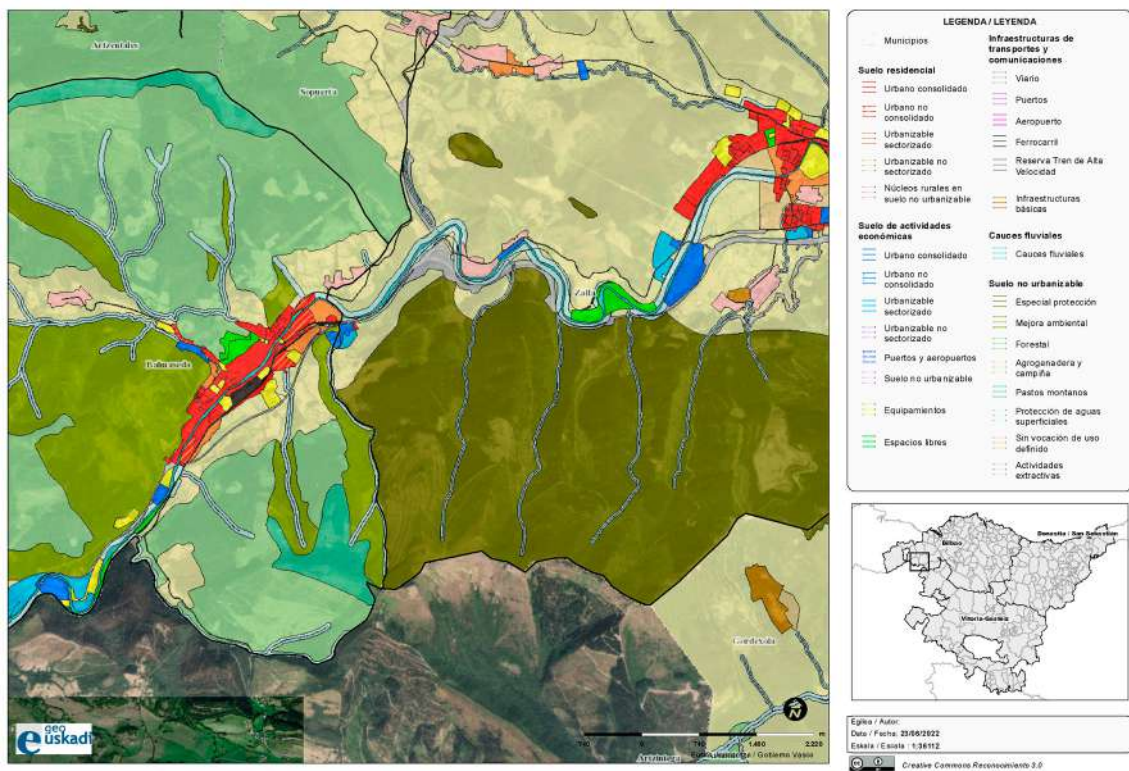
Eremu hau Balmaseda-Zalla (Enkarterri) eremu funtzionaleko LPPk proposatutako Kadaguaren Ardatzeko Jarduera Ekonomikoen Ardatzaren eragiketa estrategikoaren zati da, eta, zehazki, bateragarritasun-plan bat garatu behar dela ezartzen da, Balmasedako eta Zallako

udalek elkarrekin jardun dezaten jarduera ekonomikoaren poligono hori bi udalerrien arteko mugan behar bezala garatzeko.

Hirigintza-plangintzak bateragarri egitea 2019ko Lurralde Antolamenduaren Oinarriak sustatzen du (14. artikulua), eremu funtzional bereko udalerrri mugakideen arteko lurraldekoherentzia eta -oreka bermatzeko mekanismo gisa. Bateragarritze Planaren figura Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 63. eta 92. artikuluetan araututa dago.

Ildo horretan, udalerrien arteko hirigintza-bateragarritasuna bi udalerrien arteko mugan dagoen La Piedra Gaztelua landa-gunearen mugaketari aplikatu daki.

Eremu horretan bertan, **jarraitutasuna dago bi udalerriek artikulatzen duten garraio-sareko sistema orokorreari dagokienez**. BI-636 autobia eta trenbidea igarotzen dira (Bilbo-Balmaseda aldirikoak eta Bilbo-Leon ibilbide luzeak), eta haien trazadurak ibaiaren emariarekiko paraleloak dira.

Zalla udalerrriaren eta Gordexolaren arteko muga.
 Geuk egina, GeoEuskadi bisoretik (Udalplan).

MENA HARANA (BURGOS)

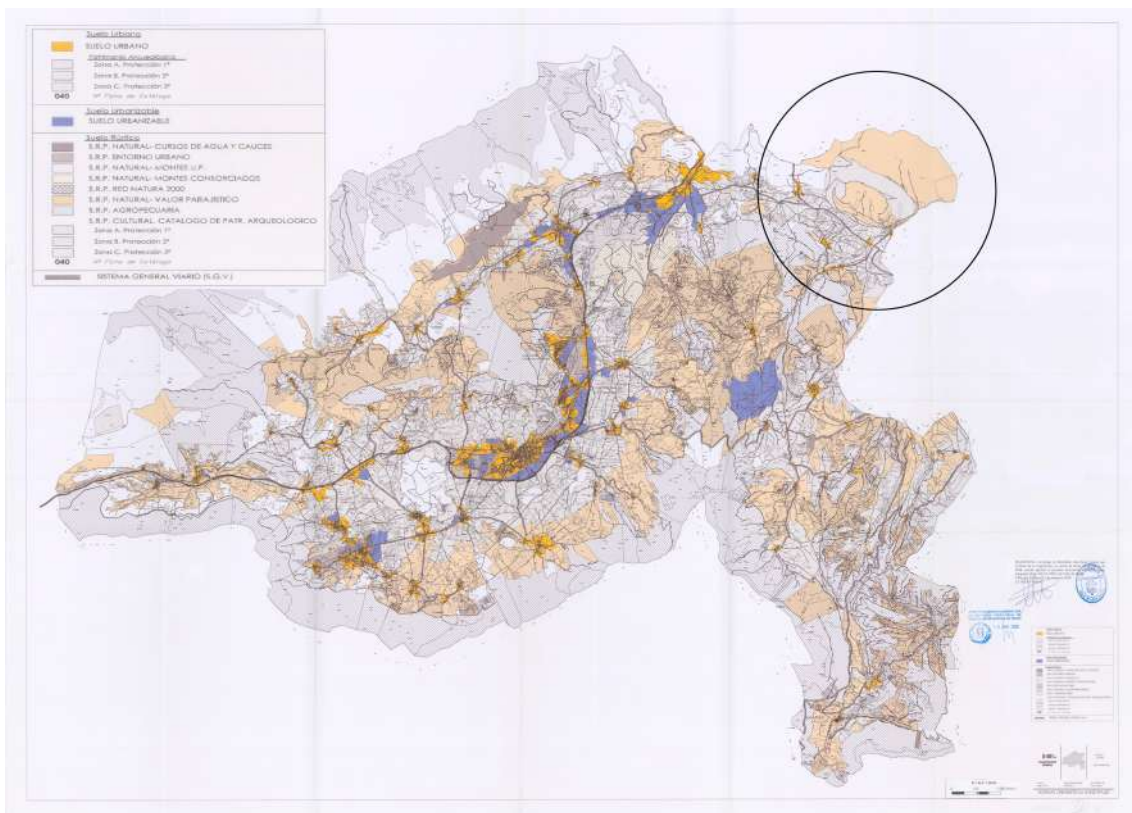
Indarrean dagoen plangintza: **Mena Haraneko Udal Arau Subsidiarioak, 2008ko apirilaren 18an behin betiko onartuak eta 2008/06/05eko GLBOn argitaratuak.**

Zalla udalerrria, hego-mendebaldean, Burgosko probintziako Merindadeak eskualdeko Mena Haraneko udalerriarekin egiten du muga, Gaztela eta Leongo Autonomia Erkidegoan.

Zallako lursailak, udalerrri horren muga **Lurzoru Urbanizaezin** gisa sailkatuta daude, “Babes Bereziko” kategorian, eta hau bat dator Mena Haraneko Arau Subsidiarioek esleitutako lurzoruaren sailkapenarekin eta kategoriarekin (“Paisaia Balioa duen Landa Lurzoru Babestua”).

Ez dago bizitegitarako edo jarduera ekonomikoetarako **hiri-lurzorurik** bi udalerrien artean.

Ez dago bi udalerririk lotzen dituen **sistema orokorrik**.

Mena Haraneko Arau Subsidiarioak.
Uda-Eremuaren Sailkapena.

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

III. ANTOLAMENDU MEMORIA.

AM.01. ZALLAK BEHAR DUEN PLAN OROKORRAREN MOTA.

AM.02. HIRI-JASANGARRIAREN PROIEKTUA SUSTATUKO DUEN HIRI-POLITIKA BIDERATZEKO ANTOLAMENDU-HELBURUEN DEKALOGOA.

AM.03. LURZORUAREN SAILKAPENA ETA KATEGORIZAZIOA. ANTOLAMENDUAREN OINARRIZKO TRESNAK.

AM.04. LURRALDEA KOHESIONATU ETA ARTIKULATUKO DUTEN SISTEMEN SAREAREN PROPOSAMENA

AM.05. ZALLA, UDALERRI IRISGARRI ETA OSASUNGARRIA. MUGIKORTASUN IRAUNKORRERAKO ESTRATEGIAK.

AM.06. OINARRIZKO HIRI-AZPIEGITUREN SARE ETA ESPAZIO TEKNIKOAK

AM.07. ONDAREAREN BABESA ARAUTZEKO BALDINTZAK ETA IRIZPIDEAK.

AM.08. GENERO-ERAGINARI BURUZ.

AM.09. ERAGIN LINGUISTIKOAREN EBALUAZIOARI BURUZ. AURRETIKO AURRERAPENA.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

ZALLAK BEHAR DUEN PLAN OROKORRAREN MOTA.

Plan Orokor bat tresna bat da, eta haren bidez, ondorio operatiboetarako, lurraldearen gaineko jarduera-multzo bat hiri-proiektu batekin lotzen da. Horretarako, alde zuzenetik ezarri behar du proiektu horri komeni zaizkion oinarriko elementuen kokapena, baita dimentsioak edo forma ere, eta horiek gauzatzeko erabiltzeko tresna egokiak diseinatu behar ditu. Planak, bere izaeratik, zeregin instrumentala du nagusiki udalerriko politika orokorrean, Udaltzat bere gain hartutako proiektu baten zerbitzura, baina ez du ez bata ez bestea ordezkatzen. Erreferentzia sozial eta ekonomiko komuneko esparru esplizitua da, hiri-proiektuaren erakuntzan jarduera publiko eta pribatuaren gaineko arrazionaltasuna sartzen saiatzen dena.

Planak, egia esan, legearen garapen eta aplikazioan ezarri behar du lurzoruen jabeen eskubide eta betebeharren estatutua, baina erregulazio hori ez da berez helburu bat, baizik eta aipatutako hiri-proiektuaren zerbitzura dago. Hala ere, plana partikularrek lurzoruen eta erakuntzaren gainean dituzten ahalmenak mugatzen dituen arau soiltzat hartzen da maiz, edo, beste muturrean, hiri-garapena kudeatzera bideratutako tresnatzat, landa-lurzorua eraikigarri bihurtuz; eta, horregatik, partikularrek plana aldatzeko egiten dituzten ahaleginen helburua, ia aho batez, baldintzak aldatzea da.

Planteamendu hori, zalantzarik gabe, okerra da, eta hirigintza-legerian eta, 1978tik, Konstituzioan bertan jasotako plangintzaren definizioaren aurkakoa. Izan ere, hirigintza-eskubide batzuk antolatzeke ahalmena ez ezik, eskubide horiek sortzeko ahalmena ere esleitzen diote kolektibitateari, ez baitira lurzoruen jabetza-eskubidean sartzen. Hortik dator Plan Orokorra hura gabe existituko ez liratekeen eskubideak mugatzen dituela ez pentsatzea.

Plan Orokorra antolatzeke estrategia ezartzeko zailtasuna honako hauek dira: plangintza-erabakietan eragina duten faktore konplexuak, hiri eraikitzeko hainbat alderdi edo ekintzari babes politiko eta soziala emateko desberdintasunak, eta plana gauzatzeko konpromisoak modu iraunkorrean mantentzea.

Horregatik, Planak hirigintza-antolamenduaren oinarri gisa hartu behar du lurraldearen baldintza konplexuen balorazio objektibo eta zehatza proposatzen duena. gainera, hirigintza-antolamenduaren zentzu mugatua bada ere, planak ezin ditu ulertu hiri-antolamenduan eragiten duten politika guztiak, eta ezin ditu zehatz-mehatz agortu lurralde osoa antolatzen duten xedapen guztiak.

1956ko Lurzoruen Legeak lurralde-antolamenduko eskumen zabalak ematen zizkien hirigintza-planei, plan orokorrak antolamendu "integraleko" tresnatzat hartzeko aukera ematen zutenak, bai eta ondoko ondoko urteetan aldarrikatutako legeriak ere, garapenaren PLANGINTZARI, etxebizitzari, nekazaritza-garapenari, lurralde-azpiegiturei, turismo-zentroei edo industriari dagokienez. Era berean, natura babesteko gerora egindako arau-garapen handiak zaildu egin zuten plangintzaren kontzeptu horri eustea.

1975eko lurzoruaren legearen erreformak eta ondorengo berrikuspen edo legedi autonomikoek bertan behera utzi zuten asmo hori, gauzatzeke zegoena, plan orokorraren edukietatik hirigintzakoak ez diren xedapenak kenduta, hala nola laborantzako gutxieneko unitateak, edo lurzoru-moten izendapenaren aldaketa, zeina irizpide positiboen bidez definitzeari utzi baitzitzaion lurraldearen zati bakoitzaren berezko izaerari dagokionez (hiri-eremua, hiri-erreserba eta landa-erreserba), lurraldearen urbanizazio-ahalmenari soilik erreferentzia eginez (hirikoa, urbanizagarria eta urbanizaezina).

Horrek ez zuen esan nahi lurraldearen antolamenduan hirigintzakoak ez ziren elementuak kontuan hartzen ez zirenik, baizik eta enpresaren konplexutasuna eta hainbat eskumen-eremutan banatzeko beharra onartzen zenik. Egia da, ordea, eskumen horiek guztiak behar bezala koordinatzeko eta ondoriozko antolaketa arrazionalizatzeko gai izango ziren tresnen eta eragileen definizioa falta izan zela.

Gaur egun, hirigintza-antolamenduaren sektorizazioa zuzendu ez bada ere, nabarmen handitu dira plangintzaren baldintzapen estra urbanistikoak, agintzen dituen lurzoru-kategorien mugaketari agintzen duena.

Horregatik, planak zehatza izan behar du hiri-proiektuak eskatzen dituen ekintzetara hobekien egokitzen diren elementuak identifikatzeari dagokionez, egitura-izaerako erabakietan zentratuta. bestalde, proposamenekegokitzeko gaitasun nahikoa izan behar dute, antolamenduari buruzko erabakiekin batera doan ziurgabetasun saihestezina alde batera utzita, etorkizuneko erabakiak eta etengabe aldatzen ari den errealtateari buruzko erabakiak baitira.

Zallarako Plana, beraz, lurralde-eredu bat eta lurraldearen egitura orokor eta organikoaren funtsezko elementu batzuk definitzen dituen tresna gisa ulertzen da, denboran iraun behar dutenak, baina irekia dagoena eta funtsezkoak ez diren alderdietan alda daitekeena. Beraz, egiturazkoak ez diren gai horietan, ez da proiektu bukatua izango, baizik eta hura indarrean sartzean hasten den etengabeko plangintza-prozesu baten abiapuntua.

Prozesu horretan hainbat inguruabarrek esku hartu beharko dute – batzuk aurreikusteko modukoak, beste batzuk ez; batzuk beharrezkoak dira Plana betetzeko, eta beste batzuk, berriz, argi eta garbi arbitrarioak. Horregatik, Planak berak minimizatu egin behar du hura betetzeko beharrezkoak ez diren inguruabarrak gertatzeko probabilitatea, hala nola garapen-tresnak, udalerrri- edo lurralde-mailako figura osagarriak, eta baita aldaketa puntualak ere, zeinetarako tipifikatutako zenbait kasu ezarriko baitira.

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra itxita dago, xehetasunez planteatutako helburu eta zehaztapenekin, eta epe labur eta ertainerako programazio zorrotza du. Dirudenez, askotan ez da gai izan gizartearen eskaera gero eta handiagoi behar bezala erantzuteko. Hirigintza-eztabaidetan, beraz, hausnarketa komuna da plangintza mota berri baten beharra, planteatzen diren hiri-eskaera berrietara erraz eta arin egokitu ahal izateko, urte gutxiren buruan berrikuspen orokorrak egin beharrik gabe.

Hiria erakunde aldakorra da, eta azken garaietako hirigintza-plangintzak, funtsean, defentsarako jarrera izan du edozein bilakaeraren aurrean. Galaraztea, mugatzea, saihestea eta debekatzea izan dira orain arte hirigintzaren jarrera nagusiak. Plangintza berriak jarrera aldatu beharko du, eta gizarte modernoaren dinamismoak eragindako eskaera berriak bultzatu eta ahalbidetu beharko ditu. Honako ezaugarri hauek ditu:

- Hiri-arazoen ziurgabetasun-esparruaz eta arazo horiei erantzuteko joera, lehentasun eta moduez jabetzea.

- Errealitatea eta esperientzia historikoak interpretatzea, kontuan hartuta esperientzia aurrerapenaren bermea dela
- Bultzada teoriko sortzailea eta plangintzarako borondatea izateak kezkatzen du.
- Elkartasunaren printzipioa gizarte-, ekonomia- eta lurralde-oreka lortzeko helburu gisa islatzea, norbanakoen edo egoeraren arabera interesen gainetik.
- Modu argi eta interpreta errazean adieraztea.
- Praktikara eraman ahal izatea eta, ondorioz, kudeaketarako prestatzea, aurreikus daitezkeen inguruabarretan.
- Prest egotea azkar garatu eta gauzatzeko, eta planteatutako helburuak lortzeko funtsezkoak diren jardura estrategikoak abian jartzeko.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

HIRI-JASANGARRIAREN PROIEKTUA SUSTATUKO DUEN HIRI-POLITIKA BIDERATZEKO ANTOLAMENDU- HELBURUEN DEKALOGOA.

Plan Orokorra, «hiri-proiektu» aldetik, hiri-lurralde eredu jakin bat aukeratzean ziurtatutako etorkizuneko aukera handiak adierazten dituen tresna da. Hori dela eta, herritarren parte-hartzea ezinbestekoa da hiriaren lurralde-gobernantzaren oinarritzko piezaren eraketan eragiteko. Pieza hori udalbatzari dagokio (lurralde-planaren eta lurraldean eragina duten gainerako tresnen esparruan).

Lurralde-eredu jakin bat aukeratzeko, arketipo hori definitzen duten printzipio orokor, helburu eta estrategia batzuk hartu behar dira oinarri, eta horiek, gainera, antolamenduaren erabaki guztiak gidatu behar dituzte. Axioma horiek argi eta garbi adierazteak botere publikoek gardentasunez jokatu dutela, eta arbitrariotasunak ezabatzeko erreferentzia-esparrua dela erakusten du; horrez gain, berme- edo eraginkortasun-sistema ere osatzen du: irizpide orokor horiek Plan Orokorrari, oro har, osagarritasuna eta bideragarritasuna ematea ahalbidetzen dute, eta loturarik gabeko banakako erabakiek dakartzaten arriskuak ezabatzen dituzte. Azkenik, printzipio, helburu eta irizpide horien definizioari esker, hartutako erabaki espezifikoaren eta lortu nahi den lurralde-ereduaren arteko kongruentzia ebalua daiteke. Azken batean, koherente izateko eta erabaki publikoak kontrolatzeko testa da.

Gogoeta horietan oinarrituta, Zallan Plan Orokorrean adierazitako hiri- eta lurralde-politikak hainbat irizpide eta helburu izan behar ditu, proposatutako hiri-proiektuaren interes kolektiboa ziurtatzeko. Horrekin, EAEko Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen II. Kapituluaren araututakoa betetzen da. Bertan, hirigintzaren printzipio orokorrak azaltzen dira:

1. Garapen jasangarriaren printzipioa, hirigintza-antolamenduak hiri-garapenerako printzipio hauek hartu behar ditu irizpide eta jarraibide:
  - a. Ingurumenaren kudeaketak jasangarria izan behar du. Beraz, kontsumitzen ditugun ur- eta energia-baliabide berriztagarriek ez dute inoiz gainditu behar ekosistemek baliabide horiek berriz sortzeko duten gaitasuna; era berean, berriztagarriak ez diren baliabideak kontsumitzeko erritmoak ere ez du inoiz gainditu behar baliabide berriztagarri iraunkorrak berriz sortzeko denbora; eta, azkenik, igortzen diren gai kutsatzaileen kopuruak ez du inola ere gainditu behar aireak, urak eta lurrak gai horiek xurgatzeko eta berdintzeko duten gaitasuna. Ondorioz, hirigintza-antolamenduak sustapen-lana egin behar du, hiri-sistemetan energia berriztagarriak erabili eta aprobetxatzeko, energia-efizientzia lortzeko, hondakinen sorrera gutxitzeko eta baliabide naturalak aurrezteko.

- b. Babestu egin behar dira lurzorua dituen baliabide naturalak, bai beren balio produktiboengatik, bai erreferentzia izateagatik hirigintza-garapen jasangarriko tokiko estrategiarentzat.
  - c. Lurzoruaren okupazioak ere jasangarria izan behar du. Beraz, hazkunderari ekin aurretik, lehentasuna izango du beti lurra birgaitzeko eta leheneratzeko lanak, berriz erabiltzeko moduan egon daitezten; lehentasuna, orobat, hutsik dauden etxebizitzak erabilerak ere. Horrela, batetik, gune urbanoak barriatu eta sakabanatzeko joera baztertuko da; bestetik, lurraldeak bere oinarriko funtzioari eutsiko dio, ingurumenaren balioak babesteko zimendu izateari, hala hiriguneetan nola landaguneetan eta naturaguneetan; eta bestetik, erabilerak eta jardunak era askotakoak izanik, horiek guztiak espazioan egokiro uztartu eta ezkondu behar dira, jendea ahalik eta gutxien mugiarazita
  - d. Eraikitze jasangarria bultzatu behar da birgaitzearen bidez. Horretarako, lehentasuna eman behar zaio herrietako jatorrizko guneetan eraikita eta urbanizatuta dagoen ondarea berroneratzeari eta hutsik dauden etxebizitzak erabiltzeari
  - e. Mugitzeko moduak ere jasangarria izan behar du. Batetik, behar-beharrezko ez den guztietan, murriztu egin behar da motordun ibilgailuen erabilera, eta bestetik, lehentasuna eman behar zaie ingurumena errespetatzen duten garraioei, garraio horiek elkarrekin ondo lotu eta konbinatuta.
2. Interes publikoaren nagusitasunaren printzipioa, interes publikoak bakarrik egiten du bidezko lurzuaren erabilera, lege honen ondorioz, hirigintzako plangintzaren bitartez antolatzea. Interes publikoa aintzat hartuko bada, honako eskubide hauek bermatu beharko ditu bereziki:
- a. Pertsona orok duina eta bere beharretarako egokia den etxebizitza bat eskuratzeko duen eskubidea. Horretarako, herri-administrazioek lurzoru planifikatu, sailkatu, programatu eta izendatu beharko dute babes ofizialeko araubide bati atxikitako etxebizitzak egiteko eta gizartearen beharrezko erantzuteko bitokiak eraikitze.
  - b. Pertsona guztiek garapen ekonomiko orekatu baterako duten eskubidea. Horretarako, herri-administrazioek lurzoru jakin batzuk izendatu ahal izango dituzte, bertan sustapen edo interes publikoko jardura ekonomikoak ezartzeko.
  - c. Erkidegoak hirigintzako ekintzak sortutako gainbalioetan parte hartzeko duen eskubidea.
  - d. Pertsona guztiek beren beharrezko erantzuteko hiri- eta natura-ingurumen batez gozatzeko duten eskubidea.
  - e. Herritar guztiek kultura-ondarea osatzen duten ondasunez gozatzeko duten eskubidea.
  - f. Herri-administrazio eskudunek hirigintza-planetan kalitateaz, kopuruez eta egikaritze-epeez ezarrita dauden aurreikuspenak betetzen direla ikuskatzeko duten eginbeharra eta erantzukizuna
  - g. Herri-administrazioek, beren eskumenen barruan, lurzuaren eta etxebizitzaren espekulazioa saihesteko duten eginbeharra. Horretarako, lurzuaren merkaturatzea

eta ondasun higiezinaren merkatuan esku hartzeko beharrezkoak diren neurriak hartuko dituzte.

3. Hirigintzako plangintzarako eskumenaren printzipioa. Hirigintzaren antolamenduak bakarrik lotu dezake lurzorua erabilera jakin batzuekin, eta hirigintzako plangintzak bakarrik esleitu diezazkieke lurzoruei erabilera jakin batzuk, hirigintza-sailkapenaren eta -kalifikazioaren bitartez. Horrek ez dio ezertan eragiten lurralde-antolamenduko tresnei buruz lege xedatutakoari.
4. Hitzartzearen printzipioa. Arlo jakin batean, lurralde-antolamenduan edo hirigintzan eskumena duten Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioek elkarlana eta laguntza eskainiko diote beste edozein administrazioari, hark bere eskumenak behar bezala erabiltzeko, gizarte-esparruari dagokionez, horren helburua da hirigintza antolatzeko lege-eginkizuna bete dadin laguntzea eta hirigintzako plangintzak lurzoruari esleitutako erabilerak egoera guztietan errespetatzen direla ziurtatzea.
5. Hirigintza-antolamenduaren koherentziaren printzipioa, hirigintza-antolamenduak berezkoa duen eraginkortasuna bakarra da, eta halaxe hedatuko da arlo guztietara eta hirigintza-antolamendua interpretatzeko eta aplikatzeko egintza oro plangintza horren koherentziarekin eta eraginkortasunarekin gehien bat datorren eran egin behar da, plangintzak berezkoa duen legeko eginkizunarekin bat etorrita
6. Herritarren parte-hartzearen printzipioa, hirigintza-antolamendua egin, izapidetu, onartu eta egikaritzeko, ahal den laguntza eta erraztasun guztia eskainiko da pertsona fisikoek eta juridikoek, era guztien bidez, pertsonen parte-hartzea bermatzeko.
7. Jendaurreko informazioaren printzipioa, indarrean dagoen plangintza osatzen duten agiri guztiak publikoak izango dira. Jendarrean ezagutaraziak direla bermatzeko, eskumena duten herri-administrazioek, iragarpen eta argitalpen ofizialak egiteaz gain, beharrezko ekintza guztiak egin beharko dituzte informazio horren egiazkotasunean eta zuzentasunean konfiantza ziurtatzeko.

Zallako HAPOn Aurrerakinaren helburuak azaltzeko erabili den metodologiak zeharkako irakurketa, bateratua eta erlazionala egin du, garrantzi handiko hiru erreferentzia-dokumentu azaldukoak:

- 1º. Lehenik eta behin, **EAEko Lurralde Antolamenduaren Gidalerro** berriak. Horiek, hirigintza-plangintzarako, espazioaren antolamenduari eta erabilerari dagokionez, zuzenean eta zeharka aplikatu beharrezko gidalerro ugari zehazten dituzte. Gidalerro horiek berariaz aipatu dira Aurrerakin honen Informazio Memorian, eta, funtsean, honako hauei dagokienez:
  1. Ingurune fisikoaren antolamendua.
  2. Azpiegitura berdea eta ekosistemen zerbitzuak.
  3. Hiri-berronertzeko arloan.
  4. Hiri-hazkundearen gehieneko perimetroaren mugaketari dagokionez.
  5. Jarduera ekonomikoetarako eta merkataritza-ekipamenduetarako lurzorua.
  6. Gehieneko bizitegi-kuantifikazioari dagokionez.
  7. Udalerri mugakideen plangintza-bateragarriari dagokienez.
  8. Uraren eta energiaren arloan.
  9. Ekonomia zirkularren arloan: hondakinen kudeaketa eta lurzorua baliabide gisa.
  10. Lurraldean eragina duten zeharkako gaien arloan: irisgarritasun unibertsala, genero-ikuspegia, klima-aldaketa, osasuna, euskara eta lurraldeen arteko harremana.

- 2º. **Espainiako Hiri Agenda 2019** (EHA/2019), 2030eko Agendaren Ekintza Planean identifikatua -Espainiako Gobernuak 2018ko ekainean onartua-, ekintza bultzatzailea, Garapen Jasangarriko Helburuen (GJH) ezarpen eta aurrerapen bateratuko azeleragailua. Horren planteamendua bat dator proposatutako erronkekin eta 2016. urtean sinatutako nazioarteko bi Hiri Agendek duten ikuspegi estrategikoarekin. Gainera, 11. GJHn ere jasota dago; hiri jasangarriak, integratzaileak, seguruak eta erresilienteak bilatzen dira, eta, horretarako, lortu nahi diren funtsezko alderdidun hiri-eredua edo -ikuspegia definitzen du.

- 3º. Azkenik, **Euskal Herriko Hiri Agenda - Bultzatu 2050**, Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza sailburuaren Aginduaren bidez onetsia. Agindu horren helburu orokorra da hirirako eskubidea gauzatzeko baldintzak bermatzea, trantsizio ekonomikoko, sozialeko, ingurumeneko eta teknologikoko testuinguruan. Hirirako eskubideak hiri-espazioaren kalitatearen aldeko apustua egiten du, hori osotasunean ulertuta, hala nola, bizitzeko, lan egiteko, gozatzeko eta bizikidetzat bermatzeko. Horretarako, 8 lehentasun estrategiko definitzen ditu,

1. Etxebizitzarako eskubidea eta oinarriko ekipamenduak sustatzea. Gizarte-kohesiorako zuzkiduren beharrezakoa.
2. Mugitzen ari diren hiriak: mugikortasun berriaren alde. Garraio publiko intermodalaren alde.
3. Hiri-plangintzako eredu jasangarri berria. Hiri trinkoak.
4. Hiri berritzaile eta jakintsuak. Berrikuntza, pertsonen ikuspegitik, horiekin eta horientzat.
5. Hiri dinamikoko eta lehiakorak. Jarduera ekonomikodun hiriguneak.
6. Hiri jasangarriak eta erresilienteak. Hiriak klima-aldaketaren aurka.
7. Bizi-kalitatea ardatz duten hiriak. Bizi-kalitatearen aldeko apustua.
8. Aniztasuna eta inklusioa nortasun-ikurra. Zentroko pertsonak eta komunitateak.

8 lehentasun estrategiko horiek 31 esku-hartze ardatzetan eta 105 jarduketa-lerrotan egituratuta daude. Horrez gain, zeharkako 5 dimentsio erantsi ditu honakoekin lotuta: agendaren maila anitzeko gobernantza, genero-ikuspegia, jarduketan integritasuna, lurraldetik ikuspegia, eta jarraipenaren eta ebaluazioaren aldeko apustua.

Metodologia hori garatzeko, atal honetan **HAPOk hiri-jasangarriaren proiektua bultzatzeko proposatzen dituen HELBURUEN DEKALOGOA** azaltzen da.

1. **TRINKOTASUNAREN ETA ANIZTASUNAREN ALDEKO APUSTUA**, jarraipen formala, funtzio anitzekoa eta heterogeneoko hiria bere azalera osoan bilatuta. Hiri-plangintzaren izaerari eta helburuari buruzko azken belaunaldiko joerak apustu garbia egiten dute eraldaketa- eta berroneratze-prozesuak bultzatzearen alde, hiri finkatuaren ekipamendu-, ingurumen- eta paisaia-hobekuntza lortzeko, behin eta berriz hiri-antolamenduaren paradigma

hiri-hazkundera izan ez dadin. Horrekin ulertu behar da lurzorua baliabide urria eta berriztaezina dela, eta, hiriaren kapital fisikoa mugiezina eta luzea denez, hiri-hazkundera buruzko erabakien itzulezintasunaren eta ondorio metagarrien arazoa oso kontuan hartu behar dela.

Hedatzearen mitoari amaiera eman behar zaio, hiriaren ohiko historia delako, eta haren orde berreraikitze-ahalegina egin behar da: eraikitakoa zaharberritu, trinkotu, hiri-funtzio berrietarako berrerabili. Eskakizun soziala da, baina baita ekonomikoa ere, batez ere, "hiritartasun-galera" gainditzeko eremu egokia da. Hau da, azken belaunaldiko hiri-plangintzak hirigintza-etzanda ordeztearen alde egin behar du, hau da, eraikuntza-dentsitate txikiko (hirigintza-anorexia) lurralde berriak azkar okupatzea albo batera utzi eta (lurralde-bulimia), hirigintza-inplasioaren, hau da, hiri-espazio degradatuak edo marjinalak berritzearen eta berreskuratzearen alde.

2. **ZALLA, HURBILEKO HIRIA: MUGIKORTASUN ARINA ETA JASANGARRIA BERMATZEA.**

Hau da, garraio kolektiboa eta motorrik gabekoa sustatzea eta hobetzea, eta horri lotutako hiri-jarduera berriak egoki kokatzea. Hiri-politika horren oinarritzko helburua hiri nagusiaren eredu aldatzea da, Agustín Hernández Ajaren hitzetan (2000: 91-92), hiria bere osotasunean erabiltzen duen herritar motarentzat pentsatua, bere etxebizitzatik urrun eta hainbat lekutan eskaintzen diren zerbitzu sofistikatuak kontsumitu ditzakeena... Hala ere, gizarte erreala, teorian hiriko zerbitzuetara soilik jo dezaketen gizarte-taldeen osatuta dago eta oinarritzko ekipamenduak behar dituzte, eta, aldi berean, bizi diren tokian, jabetze-espazioak eta gizarte zaharberritzea behar dute.

Mugikortasun jasangarriko estrategiatik abiatuta garatu beharreko antolamendu-helburuak honela laburbiltzen dira:

- a. Autoarekiko mendekotasuna murriztea.
- b. Garraio bide alternatiboen aukerak handitzea.
- c. Motordunen joan-etorrien eragina murriztea. Jasangarritasun-irizpidearen arabera, bideek motordun joan-etorri batzuk saihesten laguntzen dute, adibidez, auzoetan pasoko zirkulazioa.
- d. Automobilaren mendeko espazioak zabal daitezela saihestea.
- e. Hurbiltasuna hiri-printzipiotzat berreraikitzea: hiria oinezkoaren eta bizikletaren neurriera eraiki behar da, urbanizazio berriaren hiri-trinkotasuna bilatuta eta sakabanatzea saihestuta.
- f. Espazio publikoaren bizikidetasuna berreskuratzea, funtzio aniztasuna diseinurako argudiotzat jasota. Hala, egun automobil pribatuak dauden espazio batzuk (lurrazaleko aparkalekua, trafiko-pilaketa eremu batzuetan, etab.) berreskuratzeaz gain, ingurumen-gaitasunaren kontzeptua zirkulazio-ahalmenaren plano berean jaso behar da. Horrek aldaketa nabarmena dakar bide-sareak sortzeko moduan.
- g. Mugikortasun urriko gizarte taldeen autonomia handitzea.

3. **LURRALDEKO ERABILERA-POLARIZAZIOAREN LOGIKEN AURREAN, ELKARREKIN BATERAGARRIAK DIREN ERABILEREN NAHASTEAREN ETA ANIZTASUNAREN ALDEKO APUSTUA.** Hirigintza ekosistemikoaren helburu nagusiak, neurri handi batean, hiri-

sistemak dituen pertsona juridikoen kopuruaren eta aniztasunaren arabera dira, hau da, antolamendu-komplexutasunaren arabera.

Horretarako, beharrezkoa da printzipio hori hiri finkatuaren zatirik handienara hedatzea, batez ere aldirietako eremuetan. Erreferentziarako bi Hiri Agendek, Espainiakoak eta Euskadikoak, berariazko helburu batzuk dituzte, eta horiek eragin erabakigarria dute hiriaren konplexutasun funtzionalaren maila hobetzeko. Horien artean, honako hauek nabarmentzen dira: erabilera-aniztasuna bermatzea, jardueren nahasketa sustatuta, hiriko erdiguneak hirugarren sektorez sailkatzea saihestuta, eraikuntzan erabilera-bizikidetzara bultzatuta; eta hiri-lurraldea berritza bideratutako berronartze-estrategia eratzea.

- 4. BIZI-HIRIA. HERRITARREK LURRALDEA ERABILTZEKO DUTEN ESKUBIDEA DEFENDATzea.** Defentsa hori etxebizitza- eta ekipamendu-politika integratuen bidez zehaztu beharko da. Horrekin, hiri orekatua, zentzuduna eta kohesioduna eraikitzeke ezinbesteko materialak berreskuratu nahi dira.

Ezin da ahaztu etxebizitzaren arazoa herritarren bizitzari eragiten dion arazo nagusietakoa dela, eta merkatuaren funtzionamendua ez dela hori konpontzeko gai izan, hirian gizarte-segregazio prozesuak indartuta. Oro har, etxebizitzaren arazoak oinarriko hiru osagai ditu, ikuspegi integratutik landu beharrekoak: (a) alde batetik, etxebizitza jarduera ekonomikoaren elementua da; izan ere, etxebizitza sortzea eta balioa ematea higiezin sektorearen funtsezko parte da, eta eragin handia du ekonomian; (b) funtsezko beste osagaia gizarte-alderdia da, Espainiako Konstituzioan jasoa, eta horrek zehazten du pertsonen etxebizitza duina eta egokia izateko eskubidea dutela; (c), azkenik, hirugarren alderdia, garrantzi handikoa, hirigintza-ikuspuntua da, bizitegi-erabilerak lehentasuna baitu, hiri-egituraren oinarri delako eta haren irudia sortzen duelako.

Etxebizitzaren gaineko ekintza lurraldearen kohesio soziala ziurtatzeko esku hartu behar den estrategia-puntua da. Horretarako, etxebizitza eskuragarria izatea ezinbesteko baldintza da bazterketa soziala saihesteko. Hori dela eta, HAPOk bizitegi-eskaintza berria garatu eta babes-araubideko etxebizitzak rol protagonista hartu beharko du.

Gizarte-kohesioa bermatzeko eragin nabarmeneko beste faktorea zuzkidura-eskaintza da. Ekipamenduek hiri-bizigarritasuna osatzeko beharrezko zerbitzuak ematen dituzte. Arlo horretan, HAPOk, hiriko ekipamenduen (sistema orokorrak) maila egokia bermatzeaz gain, "hurbileko ekipamenduarena" ere bermatu behar du.

- 5. LURRALDEARI FORMA, IRAKURGARRITASUNA ETA ULERGARRITASUNA EMATEN DION ELEMENTUA DEN INGURUMEN-SISTEMARI PROTAGONISMOA EMATEA.** Eremu irekia hondakintzat hartzeke utzi behar zaio, hau da, etorkizuneko hazkundearen erreserbatzat, lurraldearen funtsezko elementutzat hartzeko. Lurralde-antolamenduaren ikuspegi orokorrak, baita udal-mailan ere, esan nahi du espazio libreen sistema egitura-proiektuaren osagaia ere badela, eta egungo edo oinplano berriko ehunak egituratu eta artikulatu behar direla. Hiri-lorategitik metropoli-parkera, oinezkoentzako tokiko ibilbidetik lurralde-korridorera, intereseko nekazaritza-gunetik naturagune babestuetara, espazio libreen sistema eraiki behar da, lurraldeko ingurumen-sarearen funtsezko pieza izan behar duena.

Beharrezkoa da honakoen artean konektatutako mosaiko berdea eratzea: parkeak, espazio interstizialak, etxe-uharte barrualdeak, estalki berdeak eta trafikotik libre dauden kaleak. Hau da, hiriko matrizeen artean sartzen den sare berdea, oinezkoentzako lotura-ibilbideen sarearekin. Era berean, ohartarazi beharra dago ingurumen-arazoak sortzen direla hiri-ingurunearen eta landa- edo natura-ingurunearen arteko mugetan. Horregatik, arreta

berezia jarri behar zaie mugako eremu horiei, iragazkortasunaren bidez haien arteko biodibertsitatea alferrik suntsi ez dadin.

Antolamendu-helburu horiek Plan Orokorrean zehazteko, funtsean, Azpiegitura Berdea definitu behar da, Zallako etimologia-sustraia osatzen duten lurralde-iraunkorrez osatua. Haren onarpenari esker, hiri- eta lurralde-eredua proiektatu ahal izango da, hiriaren eraldaketa eta hazkundera bere gain hartuta, lurralde-euskarriaren matrize biofisikoaren funtza mantentzea bermatuko duena. Azpiegitura Berdea definitzearen garrantzia lurzorua baliabide ez-berriztagarritzat hartzean datza, ingurumen- eta kultura-balioen eramaile dena. Antolamendu-helburua da ekologia-matrizea eratzea, honakoak gainjarrita: ekologiaren bidez sustatutako ingurumen-matrizeak, paisajismoak definitzen dituen parke-sistemak eta hirigintza tradizionaletik abiatuta eraikitzen diren gizarte-espazioen egiturak.

6. **HIRIAREN EKONOMIA-GAITASUNA INDARTZEA**, garapen ekonomikoa bultzatuta, ez helburutzat, baizik eta gizarte-kohesioaren eta ingurumen-babesaren bermetzat eta betekizuntzat. Hiriaren lehiakortasuna handitzeko, apustu sendoa egin behar da hiri-ingurunearen kalitatearen alde, erakarpen-faktore izateko honakoak sustatzeko: sortzen ari diren jardueren ezarpena; enpleguaren sorrera eta tokiko jarduera ekonomikoaren dinamizazioa eta dibertsifikazioa, orain deskarbonaziora bideratuta dagoena; turismo adimentsua, jasangarria eta kalitatekoa; eta ezagutzaren gizartea eta hiri adimendunen garapenean aurrera egitea.
7. **ENERGIA- ETA AZPIEGITURA-ERAGINKORTASUNA LORTZEA**, lurralde-eremuaren kargagaitasunari egokituia, eta, horretarako, baliabide eskuragarriak eta teknologia-aurrerapen berriek eskaintzen dituzten aukerak kontuan hartuta.

Hori, funtsean, hiri-metabolismoari dagozkion gaietan eta printzipio hauetan oinarrituta bereizi behar da:

- a. Autosufizientzia vs mendekotasuna: autosufizientzia energetikorantz.
  - b. Hurbileko baliabideekin eta berriztagarriekin autosufizientzia hidrikoa: ur-zikloa zaintzea.
  - c. Murriztea, berrerabiltzea eta birziklatzea vs Xahutzea: materialen autosufizientziarantz.
  - d. Berotegi-efektua eragiten duten gas-emisioak murriztea.
  - e. Etxebizitza eskuratzeko aukera unibertsala, eraikin jasangarriagoetan.
8. **KLIMA-ALDAKETA EGOKITZEKO ETA ARINTZEKO NEURRIAK EZARTZEA**. Hirietan klima-aldaketa arintzeko borroka irabaziko edo galduko delaren iritzia gero eta hedatuago dago. Berotze globala moteltzeko giltza honakoetan oinarritzen da: hiria sortzeko modua, erabilitako bizimoduak eta fluxu metabolikoen kudeaketa.

Espainiako Udalerrien eta Probintzien Federazioak egindako Gida Metodologikoa, "Hiri-plangintzan klima-aldaketa arintzeko eta horretara egokitzeko neurriak" izenekoa, hirigintza-antolamenduko tresnek kontuan hartu beharreko gaiak garatzen ditu; besteak beste, hauek:

- a. Hiriaren inguruko ekosistemak babestea eta zaintzea, berariazko babes-neurriak hartuta.
- b. Lurzoruen antropizazioa minimizatzea, biztanleen beharrianetara egokitutako hiri-hazkundera sustatuta.
- c. Funtzio aniztasuna, dibertsitatea eta erabilera-nahasketa sustatzea.

- d. Dentsitatea eta trinkotasuna sustatzea, hiri-sakabanaketa saihesteko.
- e. Hiri-metabolismoa hirigintza-plangintzaren lehentasunezko gai barneratzea, eta horrekin, besteak beste, “bero-uharte” efektua arintzea,
- f. Mugikortasun-beharrak murriztea, erabileren zein jardueren eta motorrik gabeko garraiobideen zein garraio publikoen arteko hurbiltasun-estrategiak sustatuta.
- g. Egungo hiri-sarearen berroneratzea sustatzea, hiri-bizitasuna eta biztanleen bizikalitatea mantenduta eta hobetuta, (h) Eraikuntza bioklimatika- eta bizigarritasun-irizpideetara egokitzea,
- h. Espazio publikoa hiriaren garapen-ardatz ezartzea.
- i. Hiri-berdearen biodibertsitatea eta klimaren erregulaziorako eta karbono-hustubiderako gaitasuna handitzea.

9. **GENERO, ADIN, EZGAITASUN ETA KULTURA-ANIZTASUNAREN IKUSPEGIA TXERTATzea,** gizarte-kohesioa, aukera-berdintasuna eta ekitatea bilatuko dituen hiri- eta lurralde-eredua sustatuta. Helburu hori lortzeko, zenbait jarduketa-lerro sustatu behar dira, hala nola:

- a. Tratu eta aukera berdintasuna bermatzea, baita lan merkatuan sartzea ere.
- b. Mendekotasuna eta ezgaitasuna duten pertsonentzako gizarte-prestazio egokiak sustatzea.
- c. Hiriguneetako segurtasuna areagotzea (argiztapena, altzariak, etab.).
- d. Espazio publikoan irisgarritasun unibertsala bultzatzea, arreta berezia eskainita “zainketaren mugikortasunari”, hala, beste pertsona batzuk zaintzearekin eta etxea mantentzearekin lotutako joan-etorriak ahalik eta denbora gutxien egin daitezkeela ziurtatzea, beharrezkoak diren ordutegietan eta kostu onargarriarekin.

Hori betetzeko eta garatzeko ekintzen artean, aipatzekoak dira hiri-trinkotasuna indartzea, auto pribatuarekiko mendekotasuna murriztea eta “distantzia laburreko” hiria sortzea, etxebizitzatik hurbil ekipamendu- eta zerbitzu-bolumen egokia dagoela azpimarratuta.

10. **PROZESU DEMOKRATIKOAREN ETA PARTE-HARTZAILEAREN BIDEZ BERRASMATZEN DEN GOBERNANTZA.** Hiri-plangintzaren dimentsioa, gizarte eraldatzeko tresna, jakintzaren eta boterearen, zientziaren eta politikaren arteko identifikazioan oinarritzen zen etapa gainditu behar da.

Gaur egun, indibidualismoaren gehiegikeriak eta zientziaren hutsarekiko mesfidantzak “zilegitasun politikoaren” krisia eragin dute hirian erabakiak hartzeari dagokionez. Esku hartzen duten eragile guztiekin negoziatzea funtsezkoa da, hain zuzen ere, hiri-politikak definitzeko zilegitasuna emateko. Adostasuna bilatuta soilik mugatu daitezke hirigintza-arazoak, horiek formulatu eta ekintza publikoko lehentasunak ezarri. Hau da, interes orokor desiratua gizarte-gatazkak egoki kudeatzen dakien prozesuaren bidez aurkitu behar da, eta, horretarako, funtsezkoa da parte hartzeko prozesu aktiboak eta egiazkoak bideratzea.

Parte hartzeko prozesu eraginkorra, hartu beharreko erabakien gidari eta orientabide izan dadin: horretarako, lehenik eta behin, lehen mailako metodologia-irizpide bihurtzeko legezko errekerimenduztat konnotatzea; eta (b), bigarrenik, Planaren indarraldian, jarduketan egikaritzea kontrolatzeko eta horien helburuen, irizpideen eta oinarrien leialtasuna fiskalizatzeko mekanismotzat eratzeko denbora-irismena.

Hau da, herritarren parte-hartzea, gaur egungo plangintzaren metodologia-multzoaren funtsezko osagaia da, eskaerak lehenesteko argudioa eta hiri-proiektua baliozkotzeko tresna. Horrek, lege-esparruan ondorioztatzen dena baino prozesu askoz zabalagoa eta konprometituagoa bideratzea dakar, eta helburu hauek bete behar ditu:

- a. Ikaskuntza sozialaren tresna; hau da, ezagutza adituaren (tekniko-zientifikoa) eta ez-adituaren (herritarren esperientziaren ondoriozkoa) arteko atzeraelikadura-prozesua.
- b. Joerak identifikatzeko tresna, zientzia aldetik objektiboak eta kuantifikagarriak diren beharren interes orokorra eta hiriko eragileek egindako eskaeren interesa (gabezien pertzepzio subjektiboen emaitza) ondorioztatzea ahalbidetuko duena.
- c. Planak eskaera horietarako duen egokitasuna ebaluatzeko tresna.
- d. Plan Orokorreko aurreikuspenak, jarduketak eta proposamenak behar bezala betetzen direla egiaztatzeko tresna.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

LURZORUAREN SAILKAPENA ETA KATEGORIZAZIOA. ANTOLAMENDUAREN OINARRIZKO TRESNAK.

Lurzoru-sailkapenari eta -kategorizazioari dagokionez, Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorraren Aurrerakinak bere proposamena egin du, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen (EAELHL) 10. artikuluan eta hurrengoetan ezarritako hirigintza-araubidea kontuan hartuta. Era berean, lurzoru- eta kategoria-mota bakoitzari dagozkion jarduerak ondorengo legearen oinarritzko egoeren araubidea jarraituta egin du: 7/2015 Legegintzako Errege Dekretua, Lurzoruari eta Hiri Birgaitzeari buruzko Legearen Testu Bategina (LHBLTB) onartzen duena, eta lurzoruari buruzko maiatzaren 28ko 8/2007 Legearen (LL07) erreformak jasotzen ditu, hasiera batean, ekainaren 20ko 2/2008 Legegintzako Errege Dekretuan eta Hiri Birgaitzeko, Eraberritzeko eta Berritzeko ekainaren 26ko 8/2013 Legearen bategin zena.

Sailkapenari eta eraldaketa-jarduketei dagokienez, LL07 legeak Espainiako hirigintza-tradizioaren gaineko aldaketak ekarri zituen, lurzoria sailkatzeko irizpideak ezartzei buruzko legeriari uko egin baitzion. LLren 2007ko Zioen Azalpenean, Estatuko legegilearen jarrera berri hori nabarmendu zen: "... lurzoria sailkatzeko eta kategorizatze teknika (...) ez da beharrezkoa lurzoria baloratzeko legezko irizpideak finkatzeko". Are gehiago, kaltegarritzat jotzen du hori balorazioari lotzen zaionean, izan ere, *"sailkapenak eragin handia izan du historian lurzorbalioren inflazioan, hala, botere publikoen hirigintza-zehaztapenak gauzatzeko beharrezko eragiketarak egin baino askoz lehenago errebalorizazio-itxaropenak sortu ditu. Beraz, espekulazio-praktikak ere sustatu ditu, eta horiei aurre egin behar zaie konstituzioak hala aginduta"*.

Jarduketei lotutako eskubideen eta betebeharren estatutua ezartzerakoan, hirigintza-sailkapenaren kontzeptua osatzeko, 2007ko estatu-erreformak lurzoruaren errealitateari lotutako kontzeptua hartu zuen (une bakoitzean zer diren eta ez zer izan daitezkeen lur horiek eraldatuz gero), zehazki, **lurzoruaren oinarritzko egoeren arabera** banatzen du.

Horrela, LHBLTBk, bere 21. artikuluan, eskubideen eta betebeharren (eta balorazioen) araubide juridikoa ezartzeko, OINARRIZKO EGOERA hauek bereizten ditu, modu sistematikoan eta finalistan deskribatzen direnak.

1. Lurzoru urbanizatuaren oinarritzko egoera:

Lurzoru urbanizatuaren egoeran egongo dira baldin eta hirigunearen hiri-sare batean legez txertatuta badaude (hirigunearen berezko diren bide-, zuzkidura- eta partzela-sare batek osatutakoa), honako baldintza hauetakoren bat betetzen badute:

- Dagokion antolamendu-tresnaren egikaritzean urbanizatuta egotea
- Azpiegiturak eta zerbitzuak instalatuta eta operatibo izatea

- Eraikinak okupatuta egotea lurralde- edo hirigintza-antolamenduko legerian mota horretarako zehaztutako espazio baliagarrien ehunekoan, dagokion plangintza-tresnak proposatutako antolamenduaren arabera.

2. Landa-lurzoruaren oinarrizko egoera

Honako hauek bereizten dira:

- a. Gordetako landa-lurzoruaren oinarrizko egoera (iraunkorra): lurralde- eta hirigintza-antolamenduak eraldatzetik babesturiko lurzoruak. Egoera horretan sartuko dira:
  - Jabari publikoa, izadia zein kultura-ondarea babesteko edo zaintzeko legeriak eraldatze horretatik at utzitako lurrak.
  - Lurralde- eta hirigintza-antolamenduak euren balioengatik —are ekologia, nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta paisaiari dagozkionengatik—babestu beharreko lurzoruak; baita arrisku naturalak edo teknologikoak dituztenak ere:
- b. Situación básica de suelo rural (no protegido). Se integran por dos grupos de terrenos con diferentes características:
  - Oinarrizko landa-egoera (aldi baterakoa): Lurzoru horretan, planek lurzoru urbanizatuko egoerara pasatzea ahalbidetzen dute, dagokion urbanizazio-jarduketa bukatu arte.
  - Babestu gabeko landa-lurzoruaren oinarrizko egoera, eraldatzeko bideraezina: oinarrizko landa-egoerako gainerako lurzoria (nahiz eta babes-baliorik ez izan) urbanizazio berriko jarduketetan barneratzeko ezaugarririk ez duena.

Euskal Autonomia Erkidegoko legediaren arabera, sailkapenak honakoak bereizteko aukera hauek ditu: batetik, landa-egoerako lurzoria (lurzoru urbanizaezina), bestetik, eraldatu beharreko landa-lurzoria (lurzoru urbanizagarria); eta, azkenik, dagoeneko eraldatu den lurzoria, azken batean, hiri den lurzoria edo bertan barneratzeko modukoa (hiri-lurzoria). Sailkapenetik abiatuta, Planak gainerako erabakiak ezartzen ditu: lurzoru-kalifikazioa (erabileren eta horien intentsitateen erregulazioa), onuren eta kargen banaketa-mekanismoak, eta, azkenik, planteatutako antolamendua gauzatzeko ekintza publikoen eta pribatuen programazioa. Hori dela eta, lurrak lurzoru-mota desberdinetara atxikitzean ere planifikatzen da, eta kontuan hartu behar da hiri-proiektuaren legezko adierazpena edo edukiontzia.

Sailkapena, beraz, hartutako hiri- eta lurralde-ereduaren adierazpen dinamikoan eratzen da, nahiz eta mota batzuk legez zehaztuta egon (hala nola, hiri-lurzoria eta, neurri txikiagoan, babes bereziko lurzoru urbanizaezina). Hala, sailkapena lortu nahi den hiri-ereduaren atzeko hiri-politikaren helburuen eta estrategien isla da.

Lurzoru-sailkapena ez da aldaezina, plangitzaren berrikuntza-prozeduren bidez alda baitaiteke; eta, are gehiago, hirigintza-sistemaren logikan, lurzoru urbanizagarriak kokapen dinamikoan jartzen dira hiri-lurzoru bihurtzeko. Horregatik, helburu hori lortzeko alde zuzeneko erabakia horiek lurzoru urbanizagarri sailkatzea da.

Bada, aurrerakin-dokumentu honek udaleko lurzoru guztietarako proposatzen den hirigintza-sailkapenaren esleipena jasotzen du, eta Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren

30eko 2/2006 Legean agindutakora eta Lurzoruari eta Hiri Birgaitzeari buruzko Legearen Testu Bategina onartzen duen 7/2015 Legegintzako Errege Dekretuan aurreikusitakora egokitzen da.

Horrenbestez, Zallako Plan Orokorren Aurrerakinak udal-lurraldea zatitzen du, egoera eta mota hauetan sailkatzeko:

Lurzoru urbanizatuaren oinarriko egoeran:

- **Hiri-lurzorua.** Hiri-eraldaketa edota -garapena izan duten udal-lurzoru guztiak horrela sailkatzea proposatzen da, nahiz eta horiek eraberritze zein berroneratze puntuala edo orokorra izan, egungo hiri-bilbean barneratuta edo barneragarriak izan eta Plan honek bere gain hartu. Hori dela eta, lurzoru mota horretan jasotzeko beharrezkoak diren urbanizazio-baldintzak edo eraikuntzaren finkatze-maila betetzen dituzte, 2/2006 Legearen 11. artikuluko 1. atalaren arabera (EAELHL).

2/2006 Legea garatzeko premiazko neurriei buruzko ekainaren 3ko 105/2008 Dekretuak hau ezartzen du (1. artikuluan), 2/2006 Legearen 11.1.a) artikuluan xedatutakoaren arabera, hiri-lurzorutzat hartuko direla honakoak dituztenak: ibilgailuentzako sarbidea –bide zolatuz egina eta herritarrek benetan erabilgarria–; ur-hornidura; euri-ura eta ur beltza husteko sarea; behe-tentsioko energia elektrikoko hornidura etab. Hornidura horien tamaina, emaria, ahalmena eta tentsioa, legez aurreikusitakoa izateaz gain, egungo tokiko sistemetatik heltzen eta hornitzen direnak izango dira

Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 11. artikuluko 3. puntuan ezarritakoaren arabera, hiri-lurzoru sailkatutako lurzoruek, betiere, honako kategoria hauetako baten pean egon behar dute sartuta:

- a. **Hiri-lurzoru finkatua.** Kategoria honetan sartzen dira urbanizazio finkatuko guneetan egon arren, Planak euren egungo egoera baliozkotzea proposatzen duten hiri-lurzoruak, egoera horretan mantentzen direla ziurtatzeko edota eraikigarritasun haztatua gehitzea suposatzen duten jarduketan (erabilera-aldaketak...) xede ez direla.
- b. **Hiri-lurzorua finkatugabea:** kategoria horretan sartuko dira hirigintza-antolamenduak lurzoru-mota horri atxikitako lursailak, ezaugarri hauek edukitzearren
  - b.1. Urbanizazio finkaturik ez izatea, honako arrazoi hauengatik:
    - Eginda dagoen urbanizazioak hirigintza-antolamenduan agindutako beharrezko zuzkidura, zerbitzu eta azpiegiturak ez edukitzea, edo hornigai horiek gainean duten edo izan beharko duten eraikuntzari zerbitzu egokia emateko hirigintza-antolamenduan agindutako proportzio, neurri edo ezaugarriak ez edukitzea.
    - Eginda dagoen urbanizazioak eraberritu, hobetu edo birgaitu beharra edukitzea, eta lan horiek hiri-berrantolaketa eta -berrikuntzaren ondoriozko hirigintza-eraldaketaren bidez egin behar izatea, eraldaketa horren barruan sartuta zuzkidurak ezartzekoa ere.
  - b.2. Lehendik zegoena baino hirigintza-eraikigarritasun haztatu handiagoa esleitzea antolamenduak

Landa-lurzoruaren oinarritzko egoeran, honako lurzoru-mota hauek bereizten dira:

- **Lurzoru Urbanizaezina.** Hirigintza-prozesutik kanpo utzitako lursailei dagokie, hiri-garapenerako desegokiak egiten dituzten balioak edo inguruabarrak dituztelako, edo hirigintza-eraldaketa bidegabe bihurtzen duten posizioetan daudelako. Hori guztia Plan honetan mugatutako landa-eremuen berezitasunei kalterik egin gabe.
- **Lurzoru Urbanizagarria.** Lurzoru urbanizagarria bat dator **urbanizazio berriko eraldaketa-jarduketak garatzeko eremuekin.** Aurrerapen-fase honetan, eraldatu gabeko lursailak proposatzen dira. Lursail horiek hasierako gaitasuna dute Plan Orokorren hirigintza-prozesuan sartzeko, lortu nahi den hiri-ereduaren arabera.

3.1. LURZORU URBANIZAEZINA. GAINJARRITAKO KATEGORIAK ETA BALDINTZAK.

Neurri handi batean, EAELHLK bidezkoak ez diren eta desegokiak diren irizpideak definitu ditu, hirigintza-arrazoiengatik desegokitasun-irizpidea jasotzeko ahaleginaren ondorioz, hau da, hiri-garapen jasangarriko eredia babestu nahi da, argi eta garbi azaldu gabe. Hala, hirigintza-arrazoiengatik desegokitasun-irizpidea sartzearen ondorio diren zenbait kontzeptu aipatzen dira, hala nola: ereduaren jasangarritasuna edo horren ezaugarriak mantentzeko beharra, honakoen osotasuna eta funtzionaltasuna babesteko, azpiegitura, zerbitzu, zuzkidura edo ekipamendu publikoena edo interes publikoena; edo hiri-garapeneko ereduaren jasangarritasunaren tokiko estrategia errespetatzen dela bermatzeko desegokitasuna. Ikuspuntu horretatik, EAELHL bat dator erabat, EAeko Lurzoruari eta Hiri Birgaitzeari buruzko Legearen Testu Bategina onartzen duen 7/2015 Legegintzako Errege Dekretuaren jasangarritasunaren eta lurzoruaren natura-baliabideari balioan jartzeko jarraibidearekin.

Horrela, EAELHLren 13. artikulua arabera, lurzoru urbanizaezinak dira HAPOk lurzoru mota horri atxikitzen dizkion lurrak, arrazoi hauengatik:

1. Lursailen hirigintza-eraldaketa honako kasu hauetan ez da bidezkoa:

- a. Lursailok berariazko babes-erregimen baten menpe daudenean honako arrazoi hauetako batengatik: lurralde-antolamenduko tresna batek hala ezarri izana; erregimen hori arlokako legeriaren aplikazioaren ondorio zuzena izatea; edo hirigintza-antolamenduak kalifikazio hori eman izana, nekazaritza, basogintza edo abelazkuntzarako duten balioagatik, beren baliabide naturalak ustiatzeko eskaintzen dituzten aukerengatik, edo beren paisaia-, historia- eta kultura-balioengatik, fauna, flora edo oreka ekologikoa babesteko.
- b. Arloko legediaren aginduz hirigintza-eraldaketa debekatuta dutenean, herri-jabariko elementuak babesteko edo zaintzeko.
- c. Hirigintza-eraldaketak higadura, erorketa, luizi, sute edo uholdeetarako arriskua edo beste arrisku natural edo teknologiko garrantzitsu batzuk, bereziki hondamendi-arriskua, sortzen dituenean edo halakoen arriskua saihesten ez duenean.
- d. Beharrezkoa denean lursailen ezaugarriak gordetzea, herri-izaerako edo interes publikoko azpiegiturak, zerbitzuak, zuzkidurak edo ekipamenduak bere osotasunean babesteko.

2. Lursailak ez dira egokiak hiri-garapenerako kasu hauetan:

- a. Hiri-garapeneko ereduaren eramangarritasunaren aldeko tokiko estrategia errespetatze aldera, landa-izaerari eustea komenigarri edo beharrezko egiten duten ezaugarriak dituztenean.
- b. Bertako lehen ekonomia-sektorea sustatzearen eskakizun bereziak dituztenean ezarrita, batez ere geografiaren ezaugarriak edo jatorrizko deiturak direla-eta lehen sektorearekin duten lotura arrazoizkoa den udaletan.

3.1.1. PROPOSATUTAKO LURZORU URBANIZAEZINAREN ANTOLAMENDU-KATEGORIAK

EAEko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen (LAG 2019) 3. artikuluan (Ingurune fisikoaren antolamendu arloko gidalerroak) honakoa ezartzen da, antolamendu-kategorien arabera, lurraldea eremu homogeneotan zonifikatzen da, eremuen lurralde-bokazioaren arabera, eta bakoitzaren erabilerak berariaz arautzen dira, haren ezaugarrien arabera.

Funtzio bikoitza dute: lurzoru urbanizaezinean hiri-plangintzak erabiltzen dituen izendapenak homogeneizatzea batetik, eta haiek lurralde-plangintzan eta hirigintza-plangintzan antolatzeko irizpide orokorrak ezartzea bestetik, lurzoru urbanizaezinean erabilera eta jarduerak arautzeko modua gidatuz.

2019ko LAGetan sei antolamendu-kategoria ezarri dira EAEko lurzoru urbanizaezina sailkatzeko:

BABES BEREZIKO LURZORU URBANIZAEZINA:

Ongi kontserbatutako baso autoktonoei, itsasadar eta estuarioei, egoera onean dauden ibaiguneei, hondartzei, barrualdeko hezeguneei, itsasbazterreko amildegiei, gorenako inguruei edo landaretza berezikoiei eta, oro har, ekologiaren, kulturaren, paisaiaren edo horien guztien ikuspegitik baliotsuak diren elementu guztiei aplikatzen zaie. Zehazki, honako hauek sartuko dira maila honetan:

- a. Funtsezko prozesu ekologikoen mantentzean zeregin garrantzitsua duten eremuak, hala nola lurzoruen babesa, edo akuiferoen birkargatzea, adibidez.
- b. Galtzeko mehatxupean dauden edo nazioarteko hitzarmen edo xedapen espezifikoek bidez babes berezia eman zaien habitat naturalen laginak, egoera onean kontserbatuta.
- c. Espezie mehatxatutzat zerrendatutako animalia- edo landare-populazioak, elementu endemikoen kontzentrazio handiak nahiz nazioarteko hitzarmenen edo xedapen espezifikoek arabera babes berezia behar duten eremuak.
- d. Aparteko edertasuna edo balio kulturala duten landa-paisaia edo paisaia malkartsu harmoniatsuak. Atal honetan Ubieta-Zipar mendiko paisaia naturala sartzen da, Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionalean eta Partzialean adierazia, baso naturalen edukiagatik eta paisaia-balioengatik. Gainerako piezak Kadaguako Errege Galtzadaren paisaia interpretatzeko aurkezten dira, La Herrera Haitzarteko Natura eta Kultura Paisaia azpikategorian izendatua, EAEko Paisaia Berezien eta Nabarmenen Inbentarioaren eragin-eremuaren barruan eta Eremu Funtzionaleko LPPk horrela adierazita. Paisaiari dagokionez, multzoari zentzua ematen dion azken pieza Trasmosomos Mendi-mazela Paisaia Naturala azpikategoria da, haranaren hegoaldeko dortsalaren aurrealde osagarria.

- e. Geologia Intereseko Lekuak (GIL).
- f. Bakanak edo bereziak direlako nabarmentzen diren elementu naturalak, edo interes zientifikoa dutenak.

Zallako udal-eremuan, **intereseko paisaia** hauek atxikitzen zaizkio kategoria honi, **interes fisiko-naturaleko eremu** gisa:

- **Ubieta-Zipar Mendia Paisaia Naturala.**
- **Trasmosos Mendi-mazela Paisaia Naturala.**
- **La Herrera Haitzarteko Paisaia Naturala eta Kulturala.**

INGURUNE-HOBKUNTZAKO LURZORU URBANIZAEZINA

Baso degradatuak, sastrakaguneak eta bazterretako lurrak, betiere barrualdean edo balio handiagoko inguruen aldamenean duten kokalekua dela-eta kalitate-maila handiagoetara garatzea onuragarritzat jotzen bada. Kategoria honek funtsezko balioa hartu behar du lurzoru urbanizaezina eraldatzeko, naturan oinarritutako konponbideak edo lurralde- edo hirigintza-plan bakoitzaren helburuen arabera paisaia edo nekazaritza arloko hobekuntzak sortzeko euskarri gisa.

Zallako udal-eremuan, honako hauek atxikitzen zaizkio kategoria horri:

- **Ingurumena Hobetzeko Montellano Eremua**, Nekazaritza eta Basogintza LPSari dagokiona.
- **La Parada Leheneratze Ekologikoko Eremua**, LAGen azpiegitura berdearen arabera

BASOKO LURZORU URBANIZAEZINA

Beren egungo erabileragatik edota izan duten erabileragatik (malda, arriskuak, arroen babesa eta abar) basogintzan erabiltzeko joera garbia erakusten duten lurrak. Baso-erabilera barrutik diskriminatzeko zailtasuna dela-eta, baso-sistemetan ekoizpen- eta babes-funtzioak nahasten baitira, LAG hauek baso-eremu bakarra definitzen dute. Dena den, kategoria hori Nekazaritza eta Basozaintzako LPSak garatu du, "Mendia" suprakategoriaren inguruan beste kategoria batzuk bilduta, hots, Basoa, Basoa mendi barbana, Mendi-larreak eta Mendi-larreak – harkaitzak. Ez dira barnean hartzen egungo baso-masak, zeinak beheko zonan eta landazabalean egonik landazabal horretako elementu integratzaileak diren, eta horrenbestez, nekazaritzako eta abeltzaintzako erabilerekin konbinatzeko eta txandakatzeko ere gai dira.

En el ámbito municipal de Zalla se adscriben a esta categoría:

- **Ustiapeneko Basogintza**

SUELO NO URBANIZABLE AGROGANADERO Y CAMPIÑA.

Gaitasun agrologiko oso ezberdineko lurzoruak sartzen dira, hasi kantauriar landazabaleko mosaikoekin, ureztapeneko lurrekin edo ortu erabilerako lurrekin, mahastiekin eta nekazaritza estentsiboko eremuekin, eta nekazaritza eta abeltzaintzarako errendimendu txikia daukaten lurzoru luberrituak ere barne. Nekazaritza eta Basozaintzako LPSean Nekazaritza eta Abeltzaintza, eta Landazabala bi azpikategoriatan banatzen da, aldi berean:

- **Balio Estrategiko Handiko Nekazaritza eta Abeltzaintza:** gaitasun agrologiko handiagoa duten lurzoruak eta nekazaritza-ustiatagietako lurrak. Hauek sektorearentzat

estrategikotzat jotzen dira haien modernotasunagatik, errentagarritasunagatik edo jasagarritasunagatik. Horregatik, debekatuta dago bertan basogintza erabiltzea.

- **Trantsizioko Landa Paisaia:** Balio Estrategiko Handiko Nekazaritza eta Abeltzaintza (malda handiagoak) baino ekoizpen-ahalmen txikiagoa duten eremu landuak biltzen ditu, edo belardiek eta haiekin mosaikoan dauden baso-unada txikiek estalitako landazabal-eremuak. Balio estrategiko handiko nekazaritza- eta abeltzaintza-eremuekin edo baso-eremu zabalekin kontaktuan daude berehala, eta, oro har, bokazioz erabiltzen dira bi zentzuetako hauen batean.

GAINAZALEKO UREN BABESEKO LURZORU URBANIZAEZINA.

EAEko ibai eta errekek eta haien babes-eremuak, EAEko Ibai eta Erreken Bazterrak Antolatzen dituen LPSaren arabera, hierarkia goreneko mailara arte (5), Zallaren kasuan.

- Ibaiak, errekek eta dagozkien babes-eremuak.

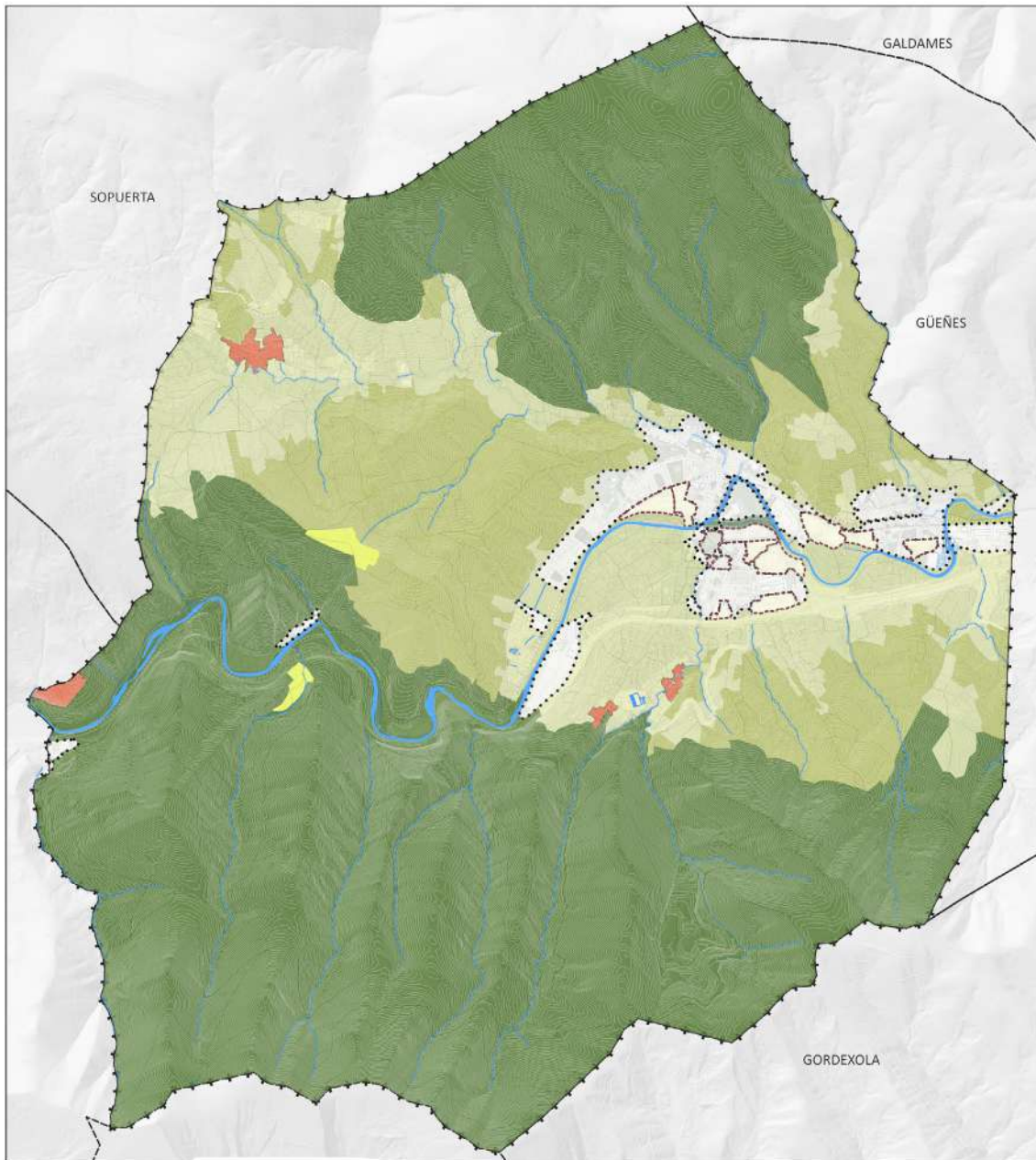
LANDAGUNEEN LURZORU URBANIZAEZINA

Ekainaren 30eko 2/2006 Legean, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzkoan, landaguneen berariazko araubidea garatu da (29. artikulua). Lehenik eta behin, landagunea definitzen du, “6tik 25era arteko baserri-multzoa, izaera ematen dion eremu publiko baten inguruan bildua” eta “Foru-aldundiek beren lurralde historikoetan dauden landa-guneen zerrendak egingo dituzte, landaguneak dituzten udalei entzun ondoren” (29.7 artikulua). Bigarrenik, 2/2006 Legeak ez du lurzoru-kategoria jakin bat ezartzen landaguneetan. Lurzoru-mota plangintzaren arabera esleitu behar da eta hiri-lurzorua izan daiteke horrela sailkatzeko inguruabar orokorrak ematen badira, edo landaguneko lurzoru urbanizaezina.

Aurrerapen honetan Bizkaiko Foru Aldundiaren Landa Guneen Inbentarioan jasotako landaeremuak aitortzen dira. Honako hauek:

- **La Piedra Gaztelua**
- **Codujo**
- **Otxaran**
- **Sollano**

Aretxagako landa-gunea, inbentarioan identifikatuta dagoena eta EAELHLren 26. artikuluaaren arabera, Aurrerapen honetan aurreikusitako udalerriko hiri-lurzorua sailkatzeko proposamenaren barruan sartu da.

LURZORU URBANIZAEZINA / SUELO NO URBANIZABLE
Antolamendu-kategoriak / Categorías de ordenación

- I. Babes bereziko lurzoru urbanizaezina /
Suelo no urbanizable de especial protección
- II. Ingurumenaren hobekuntzako lurzorua /
Suelo no urbanizable de mejora ambiental
- III. Basoko lurzoru urbanizaezina /
Suelo no urbanizable forestal
- IV. Nekazaritzako eta abeltzaintzako lurzoru urbanizaezina /
Suelo no urbanizable agroganadero
- V. Gainazaleko uren babesezko lurzoru urbanizaezina /
Suelo no urbanizable de protección de aguas superficiales
- VI. Landaguneak /
Núcleos rurales

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Udalerria / Término Municipal

Lurzoru urbanizaezinaren antolamendu-kategoriak.

3.1.2. GAINJARRITAKO BALDINTZAK ETA, BEREZIKI, AZPIEGITURA BERDEA.

2019ko LAGen BALDINTZATZAILE GAINJARRIAK. ESKUALDEKO AZPIEGITURA BERDEAREN OSAGAIK.

2019ko LAGen 3. artikuluan (Ingurune fisikoaren antolamenduaren arloko gidalerroak) ezartzen denez, ingurune fisikoaren antolamendu-kategoria bakoitzerako ezarritako erabilera-araubidea mugatzen edo baldintzatzen duten “baldintzatzaille gainjarriak” deiturikoak **bi motatakoak dira: arrisku naturalei eta klima-aldaketari buruzkoak, eta azpiegitura berdeari buruzkoak (2019ko LAGetan ezarritak).**

2019ko LAGetan arrisku naturalei eta klima-aldaketari buruz adierazitako lau alderdietatik (akuiferoen kalteberatasuna, arrisku geologikoak, urpean gera daitezkeen eremuak eta klima-aldaketarekin lotutako arriskuak), honako hauek identifikatzen dira Zallan:

- **Urpean gera daitezkeen eremuak: Kadagua ibaiaren eta Zallako haren ibaiadarren T-500 aztarna identifikatzen da, plan hidrologikoetan eta Ibaien eta Erreken Lurralde Plan Sektorialean ezarritakoaren arabera.**
- **Higadura-arriskua duten eremuak, Nekazaritza eta Basogintzaren LPSak definituak**
- **Akuiferoa kutsatzeko arriskua duten eremuak.**
- **EAEko inbentarioaren arabera kutsatutako lurzorua.**

Azpiegitura berdeari dagokion baldintzatzaille gainjarriari dagokionez, zehaztapen batzuk egitea beharrezkoa da identifikazioaren garrantzia ezagutzeko.

Azpiegitura berdearen arloan jasota EBk duen estrategia eta “Azpiegitura berdearen eta konektibitate eta lehengoritze ekologikoaren Estatuko estrategia”, autonomia-erkidegoekin batera landutakoa, 2019ko uztailan behin betiko onartutako Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen (LAGen) berrikuspenak azpiegitura berdearen filosofia barneratzen du, eta hori proposatzen den lurralde-ereduan zehazten da, argumentu-lerro hauen arabera:

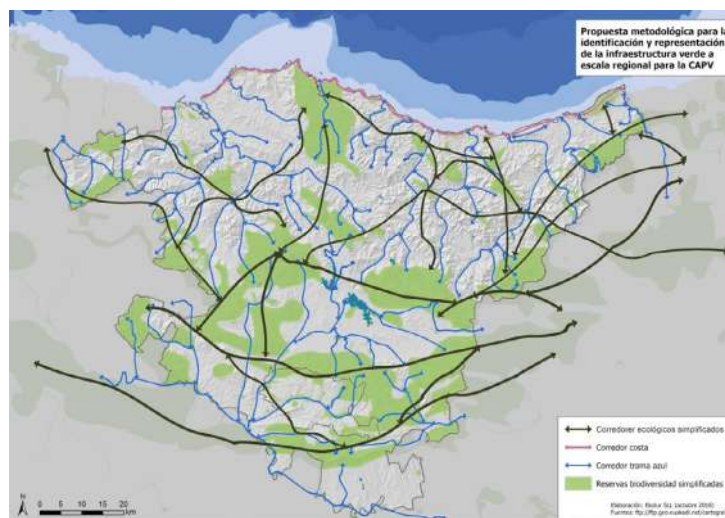
- a. Babestutako espazioak biodibertsitatea berreskuratzeko funtsezko elementu eta lurraldearen jasangarritasun orokorrerako oinarri finkatzeko, elkarren arteko lotura handiagoa behar da. Hala, biotopo desberdinen arteko lurralde-zatiketa eragiten duten elementuen inpaktua murriztu eta jarraipena emango dieten harreman-eremuak sortu behar dira. Interkonexio hori EAEko korridore ekologikoen sarearen bidez egiten da, baina baita funtzio anitzeko interes naturaleko beste gune batzuen bidez ere; horrela, kapital naturala kudeatzeko ikuspegi tradizionala gaingitzen da.
- b. EAEn giza-kokaguneak eta azpiegitura “grisa” deritzenak hedatzeak lurralde-zatiketa sakona eragin du, eta horri aurre egin behar zaio. Alde horretatik, 2019ko LAGek azpiegitura grisen eraginak eraginkortasun handiagoz arintzeko eta konektibitate globala hobetzeko azpiegitura berdea aukera gisa aurkezten dute.
- c. Azpiegitura berdearen bidez, funtzio anitzeko eremuak identifikatzen dira, lurzoru-erabilera bateragarriak bultzatzeko, eta, hala, ekosistemek eskaintzen dizkiguten zerbitzuak indartzeko. Aldi berean, lurzoru-erabileren ikuspegi osoagoa hartzeak onura handiagoak dakartza ekintza isolatu independenteak eskaintzen dituztenak baino, eta, azken batean, lurraldearen erresilientzia handitzen du.

Era berean, Europako Kontseiluak emandako azpiegitura berdearen definizioan oinarrituta, LAGek ezaugarri eta printzipio hauek zehazten dituzte, eta horien arabera garatu beharko dira:

1. Izaera estrategikoa, egungo ibilguak eta tresnak aprobetxatuta.
2. Hura osatu dezaketen elementuen zabaltasuna: lurrekoak, urtarrak, hirikoak eta landatarrak, eta eskala desberdinetan.
3. Ekosistema-zerbitzuen aukera zabala emateko gaitasuna; hau da, zuzenean edo zeharka ekosistemetatik jasotzen ditugun onurak, hornidurakoak, erregulaziokoak edo kulturalak.

Aurreko guztia kontuan hartuta, 2019ko LAGek EAerako azpiegitura berdearen sarea bi egitura-elementuren inguruan ezartzen dute: nukleo-eremuak (nodoa) eta korridoreak (konexioa). Horiek identifikatzeko eta irudikatzeko, biotarako funtsezko habitatak ematen dituzten lurralde-eremuak edo -elementuak eta horien arteko ekologia-jarraipenak eta konektibitatea aztertu dira, EAEn zein haien eragin-eremuan.

Hala, modu horretan, guneek ingurumen-balio handiko espazioak hartzen dituzte, babesen bat dutenak, hala nola, EAEko Naturagune Babestuen Sarea eta Urdaibaiko Biosferaren Erreserba osatzen duten espazioak, baita babesik ez dutenak ere, baina aurrekoen ekologia-jarraipena bermatzeko garrantzitsuak direnak, esaterako, 1997ko LAGetan definitutako Natura Intereseko Eremuak. Horrez gain, ibilguak eta horien eremuak ere jasotzen dira, hau da, lurrazaleko uren babesekoak, RAMSAR

EAEko azpiegitura berdearen sare sinplifikatua.

hezeguneak eta Hezeguneen LPSk inbentariatutako ur-masa guztiak. Korridoreak, bestalde, EAEko guneen eta Europako sarearen jarraipena mantentzeko eremuek osatzen dituzte, betiere Autonomia Erkidegoaren barruan badaude. 2019ko LAGetan hautatutako korridoreekin lurralde-eragin handiko azpiegitura grisak gainditu nahi dira. Azpiegitura horien plangintza eskualde-mailatik egin behar da, zenbait eremu funtzionaletan edo lurralde historikotan eragina dutelako.

Bestalde, 2019ko LAGek identifikatzen dituzte korridoreen funtzionaltasuna eragozten edo arriskuan jartzen dituzten oztopo kritikoak eta gatazka-eremuak, eta gatazka horiek arintzeko edo ezabatuzko jarduketa- edo kudeaketa-neurriak proposatzen dituzte, baita konektibitatea sustatzen edo babesten duten beste neurri batzuk ere.

Horrekin batera, **2019ko LAGek adierazten dute Lurralde Plan Partzial (LPP) bakoitzak eta hirigintza-planek ingurumenaren aldetik garrantzitsuak diren beste eremu batzuk jaso ahal izango dituztela eskualdean, baita LAGek proposatutako natura-intereseko eremuak zabaldu edo doitu ere.** Era berean, korridoreei dagokienez, adierazten dute lurralde-mugaketa lurralde konkretuaren konektore-ardatz bakoitzaren ezaugarrien eta oztopoen edo gatazka-eremuen mende dagoenez, Lurralde Plan Partzialetan garatu beharko direla nahitaez. **Zallan, Enkarterriko Lurralde Plan Partzialak ez ditu Azpiegitura Berdearen elementu definitzaileak aipatzen, 2019ko LAGen aurretik idatzi baitzen.** Halaber, azpiegitura berdea holistikoa denez, **LAGek baldintzatzaile gainjarriztat barneratzen dute lurralde-antolamenduan, eta erabileren erregulazioa ezartzen dute.** Babestutako guneei dagokienez, LAGek erabilerak desberdinen bateragarritasuna bere antolamendu-tresnetan ezarritakora bideratzen dute. Bestalde, korridore ekologikoei eta funtzio anitzeko gainerako guneei dagokienez, berriz, erabilerak azpiegitura

berdearen helburuen mende daude. Hala, korridoreen kasuan, espazio babestuen arteko konektibitate ekologikoaren alde egingo dute batez ere.

Eskala (tresna) / Escala (instrumento)	Nodoa / Nodo	Lotura / Conexión
EAE / CAPV (Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak, Lurralde Plan Sektorialak) (Directrices de Ordenación Territorial, Planes Territoriales Sectoriales)	Beren ingurune-balioengatik babestutako guneak... Espacios protegidos por sus valores ambientales...	Korridore ekologikoa... Corredor ecológico...
Eremu Funtzionala (Lurralde Plan Partzialak) Área Funcional (Planes Territoriales Parciales)	Hirien inguruko parkea Parque periurbano Nekazaritza eta abeltzaintzako lurzoruak Suelos agrogranaderos Aisiagune metropolitarrak Zonas de ocio metropolitanas Lurraldera sartzeko espazioak Espacios de acceso al territorio ...	Bide berdea Vía verde Lurralde-ibilbideak: landa-bideak, egungo bide bigunak Recorridos territoriales: caminos rurales, vías blandas existentes Bioingeniaritzako obrak Obras de bioingeniería Ekoduktuak Ecoductos ...
Tokikoa (Hiri Antolamenduko Plan Orokorra Local (Plan General de Ordenación Urbana)	Eraztun Berdea Anillo verde Hiri Parkea Parque Urbano Lorategia, euri-urezko lorategia Jardín, jardín de lluvia Hiri-baratzea Huerto urbano Estalkiak, fatxadak, terrazak Cubiertas, fachadas, terrazas ...	Hiribidea Avenida Bulebarra, ekobulebarra Bulevar, ecobulevar Zumardia Alameda Ibai-aurrealdea Frente fluvial Heskaia Setos ...

Azken batean, LAGek ezartzen dute lurralde-plangintzak —zehazki, Nekazaritza eta Basozaintzako LPSk, Ibai eta Erreken LPSk, Itsasertzeko LPSk, Hezeguneen LPSk eta LPPk— eta hirigintza-plangintzak garatu eta zehaztu behar dutela ingurune fisikokoaren erabilera-kategoriazioa eta -erregulazioa, bere eskumenen eta eskalen arabera. Hala, natura-ikuspegi sistemikoa jasotzen da lurralde-plangintzaren bidez, eta, hala, natura intereseko eremuen planifikazioan, irismenean eta lurralde-kudeaketan eta haien arteko erlazioan nabarmentzen da, ekosistemek ematen dituzten zerbitzuak balioesteko.

EAEko azpiegitura berdea honako elementu hauek osatzen dute:

- Euren ingurune-balioengatik babestutako guneak** eta euren babes-figurak dituzte.
- Korridore ekologikoak:** Eremu horiek eta inguruko lurraldeetako espazioak lotzen dituztenak, betiere korridoreak EAEn badaude.
- Funtzio anitzeko natura intereseko beste espazio batzuk**, EAEn ingurumen-balio aipagarriak izan arren, **ez dute onartutako babes-figurarik**.
- RAMSAR eta Hezeguneen LPSk inbentariatutako ur-masa guztiak.**
- Lurralde- eta hirigintza-plangintzek sarea zabalduko dute, eta, horretarako, espazio garrantzitsuak jasoko dituzte euren eskaletan.** Nolanahi ere, kontuan hartu beharko dira EAEn azpiegitura berdean ez dauden beste espazio babestu batzuk (esaterako, GIL, Plan Hidrologikoetako Gune Babestuen Erregistroa, etab.).

ZALLAKO UDALERRIRAKO AZPIEGITURA BERDEAREN PROPOSAMENA.

Zallako Azpiegitura Berdea osatzen duten elementuak identifikatzeko hurbilketa ez da soilik udal-mailako eredu sistemikoa adieraztean oinarritzen, baizik eta haien gaitasun funtzionala lurralde-dimentsioaren testuinguruan jartzean datza, lehendik dauden aktiboen arabera.

Lurreko habitaten konektibitate naturala sustatzen duten elementuek osatzen dute azpiegitura berde hori, eta lurralde-proiektzioa duen oinarrizko udal-egituretako bat da. Ingurumen-balio kualifikatua eta biodibertsitate handia duten sistema eta elementu garrantzitsuenek (baso autoktonoak eta baso-materia, paisaia adierazgarriak eta hezeguneak), baso handiek eta baso-komunitateek eta korridore ekologikoen funtzioa betetzen duten elementuek osatzen dute azpiegitura berdea, hala nola: ibilguetako ibaiertzeko landaredia, landa-bideak, nekazaritza-eremuetako konektibitate-elementuak (heskaiak, zuhaixkak, baso uharteak). Espazio libre eta berdegune publiko garrantzitsuenak ere sartzen dira, baita hiri-lurzoruan edo lurzoru urbanizagarrian daudenak ere, sistema honetako gainerako elementuekin lotzeko aukera ematen dutenak.

Hirigintza-antolamenduari dagokionez, funtzio hauek ditu:

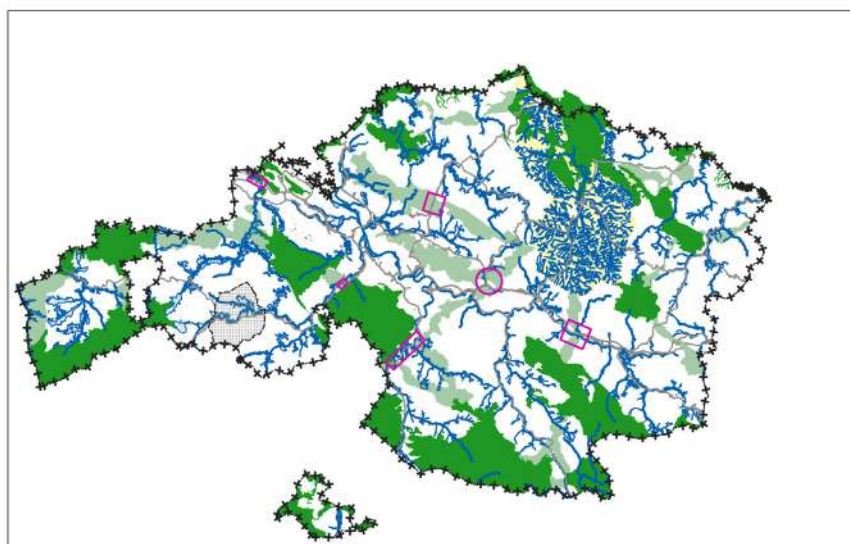
- a. Ekosistemak kontserbatzea eta haien ekologia-funtzioak eta ekosistema-zerbitzuak indartzea.
- b. Natura ondareko eta espazio publikoko sarearen sistema eta elementu nagusiak mantentzea.
- c. Biodibertsitatea, ekosistemak eta paisaiaren kalitatea hobetzeko beharrezkoa den ekologia- eta lurralde-konektibitatea bermatzea.
- d. Eremu irekien lurralde-jarraipena zein bisuala eta paisaia-kalitatea bultzatzea.
- e. Natura-balioak edo -arriskuak zein eragindako arriskuak dituzten lurzoru garrantzitsuetan hiri-ezarpeneko prozesuak saihestea.
- f. Lurraldearen ingurumen, paisaia eta kultura aldetik balio handiena duten espazioak egituratzea, baita espazio publikoak eta hiri-irudia zein -nortasuna osatzen duten mugarriak ere, bizi-kalitatea hobetzeko eta lurraldearen kultura ezagutzeko eta gozatzeko ibilbideen bidez.
- g. Neurriak ezartzea klima-aldaketa arintzeko eta horretara egokitzeko, hiriguneak berriz naturalizatuta, landaredia eta ur-masak erabilia, bero-uhartearen ondorioak murrizteko, korridoreek edozein lurzoru-motarekin jarraipena eta iragazkortasuna izan dezaten.

Oinarrizko planteamenduari zentzua emanez, honako hauek dira Zallako udalerritik hurbil dauden eta lotura izan dezaketen eremuak eta korridoreak:

- Naturguneak:
  - BKE, Parke Naturala eta Gorbeia Biotopoa.
  - BKE eta Armañón Parke Naturala.
  - Meatzaldeko Biotopoa – Bizkaiko Meatzaldea.
  - Ordunte BKE.
  - Ganekogorta Mendiko Biosfera Erreserba.

- Korridore Ekologikoak:
  - Gorbeia-Urdaibai korridore ekologikoa.
    - Kadaguako trama urdina
  - Nerbioiko trama urdina.
- Interes naturaleko beste eremu batzuk:
  - Europar bisoiaren espezie mehatxatuen interes bereziko eremuak.
  - Kadaguako ibaiak eta trantsizioko urak.

AZPIEGITURA BERDEA ETA URDINA / INFRAESTRUCTURA VERDE Y AZUL
Bizkaiko lurralde historikoa / Territorio histórico de Bizkaia

- Oinarrizko arloak / Áreas núcleo
- Korridore berdeak / Corredores verdes
- Korridore urdina / Corredor azul
- Konektore urdina / Conector Azul
- Buffer-eremuak / Áreas de amortiguación
- Gatatza-eremuak / Áreas conflicto

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

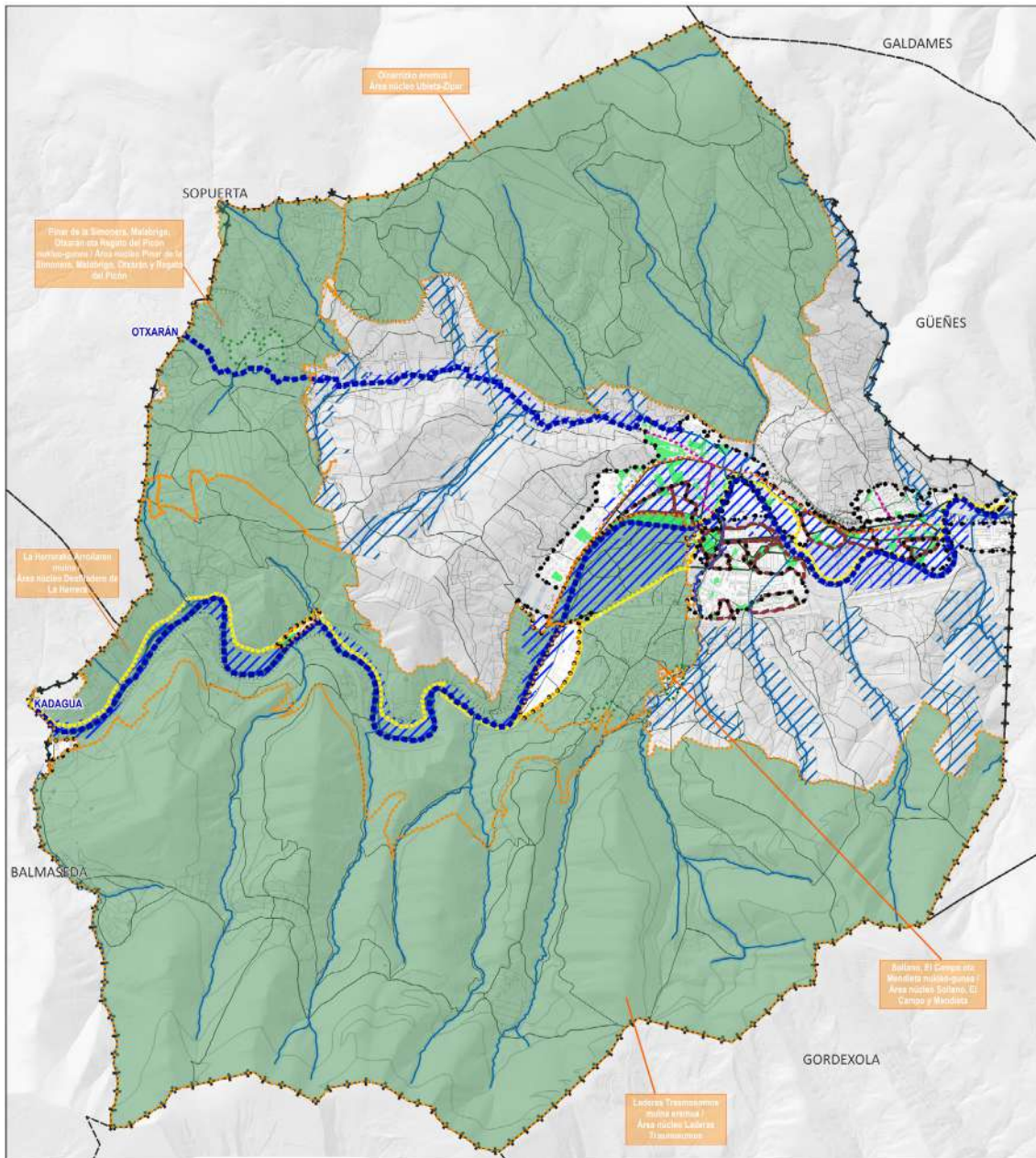
- Errepide nagusiak / Carreteras principales
- ++ Foru muga / Limite provincial
- Zallako udalerrria / Término Municipal de Zalla
- ✱✱ Udalerrria / Término Municipal

Bizkaiko azpiegitura berde-urdina.

Honako sistema eta elementu hauek Zallako Plan Orokorren azpiegitura berdearen parte dira, erregulatu eta garatu beharreko eremu gisa:

- Zerbitzu Ekosistemiko gune gisa integratzen dira plan honek babestutako landa-lurzoruari atxikitzen zaizkion sistema hauek:**
  - **Trasmosomos Mendi-mazela Paisaia Naturala. Gorbeia-Arkamo-Gibijo-Arrastaria-Ordunte lotura-korridorea, bere trantsizio-eremua eta Trasmosomos tontorra barne, EAEk katalogatua.**
  - **La Herrera Haitzarteko Paisaia Naturala eta Kulturala.**
  - **Ubieta-Zipar Paisaia Naturala.**

Eremu babestu horietako nukleo-eremuen proposamena indartu egiten da, Habitaten eta Mendi Publikoen Zuzentzarauaren lehentasunezko mailari dagozkion Habitat Naturalen presentzia handia dagoelako haien barruan, eta Lurralde Antolamenduaren Gidalerroek nukleo-eremutzat jotzen dituztenak. Halaber, ingurumen-hobekuntza gisa identifikatutako eremuren bat.

AZPIEGITURA BERDEA / INFRAESTRUCTURA VERDE

I. Gune eremuak / Áreas núcleos

- Mugaketa / Delimitación

II. Konektore ekologikoak eta sarbide zibikoak dutenak / Conectores ecológicos y de acceso cívico

- Kadagua ibaiaren igarobideari lotutako korridorea, bere uholde-eremuak barne / Corredor asociado al paso del río Kadagua, incluidas sus zonas inundables
- Otxarán ibaiaren igarobideari lotutako korridorea, uholdeak izateko eremuak barne / Corredor asociado al paso del río Otxarán, incluidas sus zonas inundables
- Bisoi Europarra Berreskuratzeko Planaren korridore ekologikoa / Corredor Ecológico del Plan de Recuperación del Visión Europeo
- Paisaia kulturala Galtzada erromatarra / Paisaje Cultural Calzada Romana

Zallarako proposatutako Azpiegitura Berdea.

III. Hiri-erabilerei loturako elementuak / Elementos asociados a los usos urli

- Espazio libreen egituraketa sistema orokorra eta lokala / Sistema general y local estructante de espacios libres
- Ibilbide eszenikoak eta bidegorriak (DOT) eta bide publikoak / Rutas paisajísticas y bidegorri (DOT) y caminos públicos

Hiriko korrikalariak / Corredores urbanos

- Zeharkako hiri-korridorea / Corredor urbano transversal
- Hiri-korridore nagusia / Corredor urbano principal

Zehaztapen grafikokoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzoria / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- Udalerrria / Término Municipal

Gainera, udalerriko bi lurralde-eremu nukleo-eremu gisa identifikatzen dira. La Herrera Haitzartea Ubieta-Zipar Paisaia Naturalarekin, eta Trasmosomos Mendi-mazelak Kadagua ibaiarekin artikulatzen dituztenak. Eremu horietan lehentasunezko Habitat Naturalak, Mendi Publikoak, Ingurumena Hobetzeko Eremuak eta Balio Estrategiko Handiko Nekazaritza- eta Abeltzaintza-lurzoruak daude. Hona hemen:

- **Pinar de la Simonera, Malabrigo, Otxaran eta El Regato del Picón parajeei dagokien eremua.**
- **Sollano eremua, El Campo eta Mendieta**

b. **Konektore Ekologikoaren eta Sarbide Zibikoaren** funtzioa betetzen duten elementu gisa:

- **Kadagua ibaiaren pasabideari lotutako korridorea, urak har ditzakeen eremuak barne.**
- **Otxaran ibaiaren pasabideari lotutako korridorea, urak har ditzakeen eremuak barne.**
- **Europar Bisoia Berreskuratzeko Planari lotutako ibai-korridoreak.**
- **Galtzada Erromatarra / Donejakue Bidea Paisaia Kulturala**, lurzoru urbanizaezinetik igarotzen den tarteari dagokiona.
- **Lurralde-artikulazioko bidegorri-sare nagusia**

Azpiegitura berdea, Zallako udalerriko lurzoru urbanizaezinean proposatutakoa, **hiri-erabilerei lotutako ingurumen-sarea artikulatzeko eta osatzeko funtzioa duten elementu nagusiekin osatzen da.** Elementu horiek honako hauek dira:

- **Espazio libreen sistema orokorren sarea eta espazio libre egituratzaileen tokiko sistemak.** Zeharkako korridoreak osatzeko eta populazio-kokaleku nagusien baita Kadagua ibaiaren arteko harremanak sustatzeko definitzen dira. Halaber, ezker aldeari lotutako parke lineal bat eraikitzeko eta hiri-bilbean dauden ibai-ibilgu txikiak espazio libre gisa integratzeko.
- **Haritz kandudunaren Babesa.** Katalogatutako zuhaitz hau Mimetizko hiriguneko lursailen barruan dago, Zariketeko San Pedro ermitan, hain zuzen.
- **Hiriko konektore berdeak**, konektagarritasun ekologikoaren funtzioa ematen zaion bide-sareaz eta motorizatu gabeko mugikortasuna sustatzeaz osatuak. Besteak beste, lorategiak, bide-zuhaitzak eta oinezkoek eta bizikletek lehentasunez erabiltzeko kaleak. Azpiegitura berdeari jarraipena ematen dioten ekipamendu publikoek hiriko konektore berdeetan parte hartzen dute.

Hiri-azpiegitura berdea erabilera pribatu edo publikoko kalifikazioa duten lurzatiekin osatuko da. Hauek, baso-masa edo habitat esanguratsuak dutenez, gaur egun lotura-funtzioa betetzen badute eta haien oinarriko babesa bermatu behar bada. Horregatik, eraikuntza-bolumena ezartzeko moduan mugak izateak ez dakar plangintzak esleitutako aprobetxamendua murrizterik.

Aipatutako eremuak eta elementuak, Azpiegitura Berdearen osagai diren aldetik, egiturazko antolamenduari dagozkio. Hala ere, hiri-lurzoruan eta lurzoru urbanizagarrian dauden azpiegitura berdearen sistemen mugaketaren zehaztapena (garapen-plangintzara igorritako eremuetan) antolamendu xehatuko tresnak zehaztuko du behin betikotasunez. Honek, nolana ere, gainerako sistemekiko konektibitatea bermatuko du.

3.2. LURZORU URBANIZAGARRIA

Aurrerakin honetan lurzoru urbanizagarria da aldatu gabeko eta Plan Orokorreko hirigintza-prozesuan jasotzeko hasierako gaitasuna duen lurzorua, lortu nahi den hiri/lurralde-ereduaren arabera eta indarreko arau xedapenetara egokituta. Planaren formulazioaren hurrengo faseetan, lurzoru urbanizagarriaren sailkapena ezar dezake kategorietako batzuetan, sektorizatua edo sektorizatu gabea, baldin eta honakoa ematen bada:

- Ingurumen Ebaluazio Estrategikoak egiaztatzea hasierako gaitasuna duela hirigintza-erlaketarako.
- Planak proposatutako egitura orokorra barneratzeko eta indartzeko gaitasuna berrestea. Bereziki, proposatutako sistema orokorren egitura orokorrarekin ahalik eta koherentziarik handiena lortuta.
- Hirigintza-garapen berriak hiri finkatuan barneratzea, eraikuntza-jarriaren ertzak osatuta, eremu mugakideekin ahalik eta artikulaziorik handiena lortzeko, eta, hartara, oraingo honetan modu positiboan, okupazio berriaren ondorioak bere onera itzultzeko. Horrela, hiri finkatuaren inguruan edo ondoko lurretan hazkunde-lurzoruko hirigintza-garapenak jartzea ezarritako gidalerroa jarraituko da, lurzoru horiek sakabanatzea saihestuta.
- Egungo eta aurreikusitako azpiegitura-sareen funtzionaltasuna eta inbertsioaren optimizazioa, honako hiri-zerbitzuak emateko: bideak, garraioa, ur-hornidura eta -hustuketa, energia elektrikoaren hornidura eta mota guztietako komunikazioak.
- Balmaseda-Zalla Eremu Funtzionaleko Lurralde Plan Partzialean aurreikusitako lurralde-antolamenduko estrategiarekiko koherentzia, betiere 2019ko LAGekin kontraesanean ez badago. Horrenbestez:
  - Lurzoru-kontsumoa optimizatzea, egungo guneei lotuta ez dauden garapen-eremu berriak sortzea saihestuta.
  - Lurzoru berrien beharrianak asetzea, ingurunean ahalik eta eragin txikiena izanda.
  - Lurzoru urbanizagarri berriaren proposamenak subsidiarioak dira, lehentasuna baitute plangintzaren ahalmen hutsa optimizatzeko aukerak.
- Lurzoru urbanizatuaren kontsumo- eta hazkunde-logika ezartzea, 2019ko LAGen irizpideen arabera.

Nolanahi ere, mugaketa horrek adierazten du, azken batean, gehienezko hedapen-hazkunderako proposatzen den ereduaren aurrerakina, ez soilik alderdi fisikoan eta formalean, baizik eta hazteko aukerei ematen zaien eduki estrategikoan ere.

Hasierako onespren-faserako agiri osoan honako hauek bereiziko dira:

- a. Lurzoru urbanizagarri sektorizatua; plan orokorrak dagokion plan partziala egiteko mugatutako sektoreen lurzorua.
- b. Lurzoru urbanizagarri sektorizatu gabea: lurzoru urbanizagarri sailkatuta egon arren, plan orokorrean sektore baten ere jaso gabekoak dira. Horiek etorkizuneko urbanizazio berrien jarduketetarako gorde dira, proposatutako eredu berrian

kokaleku egokiko lurzoruetan, nahiz eta Plan Orokorra egiteko unean benetan eraldatuak behar ez izan.

HAPOn Aurrerapenak (DIE dokumentuan aukeratutako alternatibarekin bat etorritik) lurzoru urbanizagarri gisa identifikatzen du, sektorizatu eta sektorizatu gabeko kategorietan, 29,2055 ha inguruko azalera, hau da, udalerraren % 0,94.

Zallako Plan Orokor berriko lurzoru urbanizagarriaren proposamenak, alde batetik, biztanlegune nagusiak indartzea planteatzen du, hazkunde jarraituak izanik, eta, bestetik, dagoen eredia berrikustea, oraindik garatu ez diren edo gauzatze-prozesua amaitu ez duten hazkunde-eremuak baititu. Ildo horretan, dagoeneko mugatuta dauden lurzoru urbanizagarriko eremuak berrikusten dira, eta honako premisa hauek dituen hazkunde-eredu bat planteatzen da:

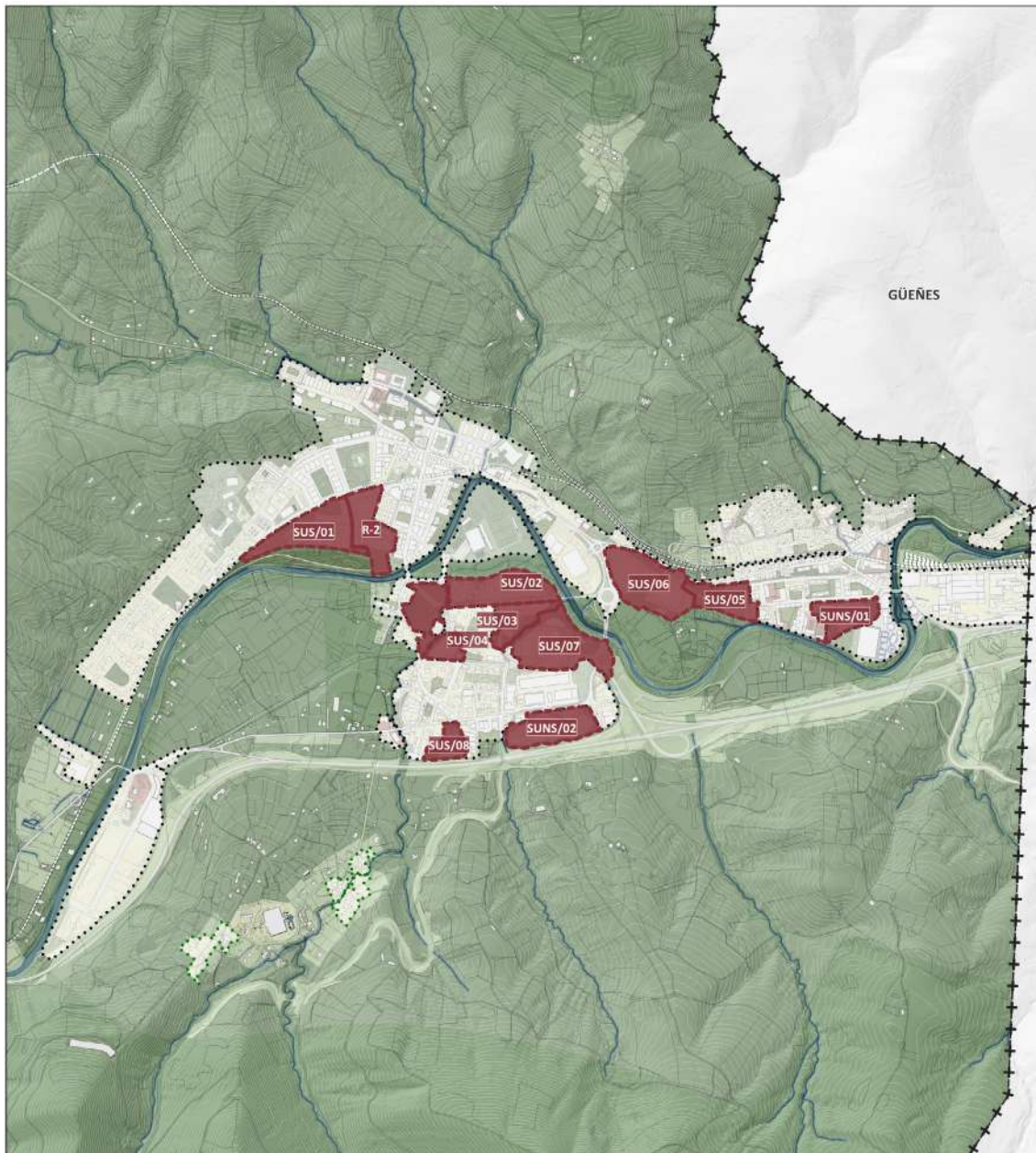
- 1^a Lurzoru urbanizaezin gisa sailkatzea garapen berriak hartzeko beharrezkoak ez diren eremuak, biztanlegune nagusietatik urrun daudenak. Horixe da B-6 Otxaran, I-5 Ibarra eta I-7 Gobeo sektoreen kasua.
- 2° Gauzatzen ari den R-2 El Carmen Oeste sektorea lurzoru urbanizagarri gisa hartzea, dagoeneko garatzen hasi baita, eta Ospitalea urbanizazioarekin batera egikaritzea.
- 3^a Mimetizko hirigunean bizitegi-hazkundeak indartzea El Carmen sektorea handitzeko aukera aprobetxatuz eta Ospitalearen inguruan egoitza-ehun berriak jarriz, hiriko eremu horretarako irisgarritasuna hobetzeko. Arangurengo herrigunea indartzearekin batera, trenbide zaharrei buruzko ardatz zibiko berriaren proposamena hazkunde berriekin egokituz, dauden eraikinak integratuz, parke lineal berri bat osatuz eta hiriko ardatz berri hori jardueraz hornituz.
- 4^a Aretxaga (B-3) eremuan aurreikusitako bizitegi-garapenak berrantolatzea, uholde-arriskuagatik eraginak minimizatzeke eta Mendietako eremuko eta izen bereko landa-ermuko aurreizakinak integratzeko.
- 5^a Udalerriko jarduera ekonomikoak indartzea, Gallardin eta Allendelaguan dagoen industria-sarearekin jarraitutako garapen-lurzoru berriak proposatuz.
- 6° Etorkizuneko hazkundeetarako lurzoru-erreserba gisa ezartzea. Bi eremu lurzoru urbanizagarri sektorizatu gabe gisa sailkatzen dira eta Allendelagua hirigunearen hegoaldea osatzen dute, industria-jardueraren eskaintza posible baterako, eta Aranguren hegoaldean (La Inmaculada eremuan) dagoen futbol zelaiaraino bizitegi-hazkunde finkatzeko.

Hauek dira proposatutako lurzoru urbanizagarriko eremuak:

a. Lurzoru Urbanizagarri Sektorizatuaren kategorian:

- Bizitegi-erabilera globala
  - **SUS 01 El Carmen Zabalkuntza**
  - **SUS 02 Loreda**
  - **SUS 03 Peñatejera**
  - **SUS 04 Bortedo**
  - **SUS 05 Oreña**

Proposatutako sektore berriez gain, Zallako HAPOn Aurrerapenak **R-2 El Carmen Oeste Sektorea** hartzen du bere gain eta hazkunde berrien proposamenean

LURZORU URBANIZAGARRIA / SUELO URBANIZABLE

 Sektoreak mugatzea / Delimitación de sectores

I. Lurzoru urbanizagarri sektorizatu / Suelo urbanizable sectorizado

- R-2 / El Carmen Oeste
- SUS/01 / Ampliación El Carmen
- SUS/02 / Loredo
- SUS/03 / Peñatejera
- SUS/04 / Bortedo
- SUS/05 / Oreña
- SUS/06 / Orive
- SUS/07 / Gallardi Norte
- SUS/08 / Allendelagua I

II. Lurzoru urbanizagarri sektorizatugabea / Suelo urbanizable no sectorizado

- SUNS/01 / La Inmaculada
- SUNS/02 / Allendelagua II

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- Udalerria / Término Municipal

Lurzoru urbanizagarri sektorizatuaren eta sektorizatu gabearen proposamena.

sartzen du ere. Sektore hori 21.960 m²-ko indarreko plangintza garatzen ari da, eta Plan Partziala eta onartutako Urbanizazio Proiektua ditu (2021). Sektoreak, aldi berean, aurreikusitako ekipamendu sanitarioa eraikitzeko jarduerari ekin dio, urbanizazioarekin batera.

- Erabilera orokor tertziarioarekin:

- **SUS 06 Orive**

- Erabilera global industrialarekin:

- **SUS 07 Gallardi Norte**

- **SUS 08 Allendelagua I**

Lurzoru urbanizagarri sektorizatuaren sektoreen azalera osoa (egikaritzen ari den R1 El Carmen Oeste sektorearena barne) 24,5959 ha-koa da (245.959 m²). Horietatik 15,25 ha (% 61,98) bizitegi-erabilera orokorrerako dira, 9,35 ha (% 38,02) jarduera ekonomikoetarako (industriakoa eta hirugarren sektorekoa). Proposatutako bizitegi-eskaintza 807 etxebizitzakoa da, eta horietatik 644 babes-erregimenen bati atxikitako etxebizitzak dira.

b. Lurzoru Urbanizagarri Sektorizatu gabearen kategorian:

Bi eremu proposatzen dira: LUSG 01 La inmaculada, bizitegi-ezarpenerako erabilera orokorrarekin, eta LUSG 02 Allendelagua II, industria-ezarpenerako ohiko erabilera orokorrarekin.

Lurzoru urbanizagarri sektorizatugabearen eremuen azalera osoa 4,60 ha-koa da (46.096 m²). Horietatik 1,85 ha (% 40,23) erabilera global gisa aurreikusten da, bizitegi-erabilera globala ezartzeko aukera ematen duena, eta 2,75 ha (% 59,77) erabilera global gisa aurreikusten da, erabilera globala ezartzeko aukera ematen duena.

Jarraian, Aurrerapen dokumentu honetan, lurzoru urbanizagarri sektorizatu eta sektorizatu gabeko gisa sartutako area bakoitzaren deskribapen laburra egiten da. Beharrezkoa da azaltzea antolamenduaren identifikazioa ezin dela, mugaketa-lan zehatzarekin parekatzea. Izan ere, lan hau, hasierako onespeneraren fase barruan egin beharreko lan bat izango da, lurzoru urbanizagarria, sektore urbanizagarri sektorizatu, sektore urbanizagarri sektorizatugabe edota sistema orokor atxiki moduan zatitzea erabakiz. **Izan ere, mugaketa zehatza ingurumen-azterketa estrategikoaren arabera egingo da, irismen-dokumentua jaso ondoren.**

3.2.1. PROPOSATUTAKO LURZORU URBANIZAGARRI SEKTORIZATUAREN EREMUAK.

A. BIZITOKI-ERABILERA OROKORRA.

SUS 01 / El Carmen Zabalkuntza

El Carmen Oeste sektorearen eta ospitale berriaren inguruko bizileku-sarea handitzeko proposamena. Indarreko plangintzan sektore berri bat mugatzea proposatzen da, R-2 El Carmen Oeste sektorearekin jarraitua, La Llana aldeko trenbidearen ondoan.

Sektore berria El Carmen eremuaren eta Ospitale berriaren arteko loturak Mimetizko nukleoarekin hobetzeko sortu da. Artebizkarra auzoan dagoen espazio librearekin jarraitzea proposatzen da espazio publikoko pasabide handi gisa, trenbidearen azpian, eta paisaia-izaerako bide-lotura berriak proposatuz. Horrela, sektorearen hegoaldeko ertza formalizatu eta konektibitatea hobetuko da Lehendakari Agirre etorbidean, Zine-antxokiaren inguruan. Trenbidearen mugakidetasunetik eratorritako legezko murrizketak errespetatu beharko dira. Sektore hau hiri-parke berri baten proposamenarekin osatzen da. Parke berri hori Kadaguako Parkea da, ibai-ibilguarekin kontaktuan dagoen ertzean, lurzoru urbanizagarriari atxikitako sistema orokor gisa sailkatua.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 01 EL CARMEN ZABALKUNTZA		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	34.195	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m²)	20.136,50
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m²)	15.102,38
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	58	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m²)	3.800
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	198
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m2t/m2s)	0,70	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	151

Proposatutako antolamenduaren ikuspegi orientagarria eta irudia.

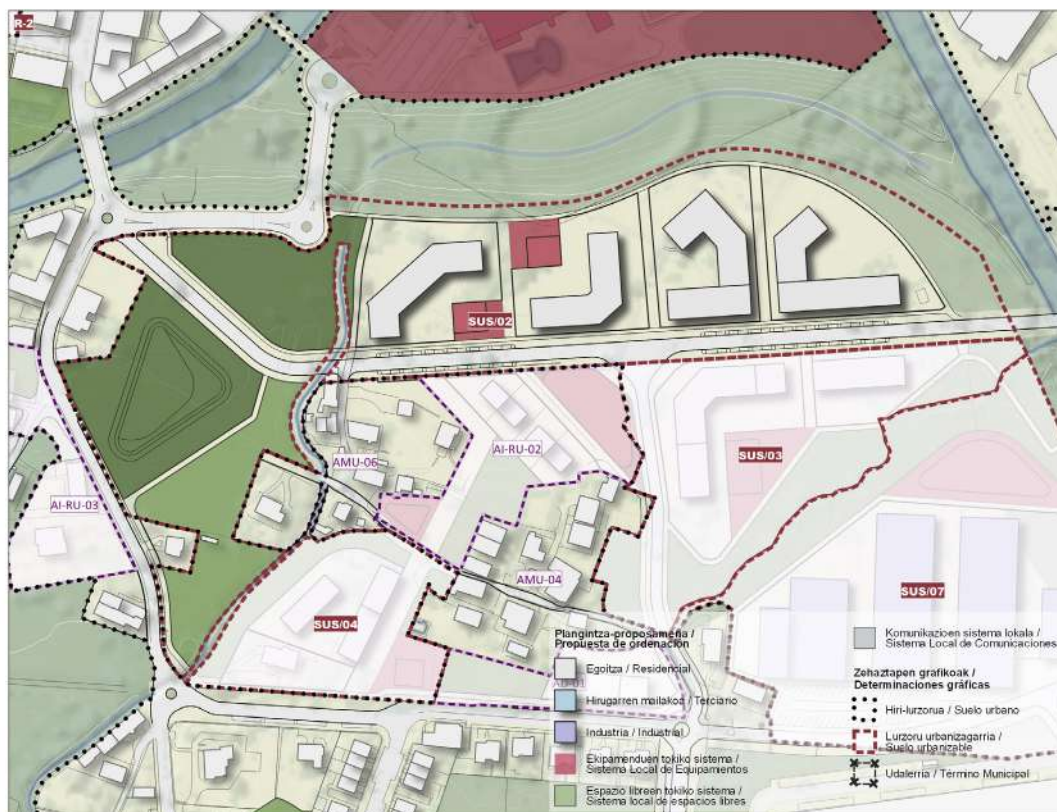
SUS 02 Loredo

Loredo izeneko sektore honen proposamena bat dator indarrean dauden Arau Subsidiarioetako B-3 bizitegi-erabilera globaleko lurzoru urbanizagarriaren sektorearekin. Eredu hori garatzen hasi da, eta Kadagua ibaiari lotutako uholde-arriskuak eragiten ditu. Horren ondorioz, beharrezkoa da beste antolamendu-proposamen bat egitea, uholdeetatik babesteko obra berriak barne hartuko dituena. Azpiegitura berri honek mugatutako ibai-eremuak lurzoru urbanizaezinean uzteko eta eremuaren gainerakoa berrantolatzeko helburuarekin, kontuan hartuta urpean gera daitezkeen eremuak eta lehendik dauden ibai-ibilguak, bai eta Aretxagako landa-nukleoarekin eta industrialde mugakideekin duen artikulazioa ere.

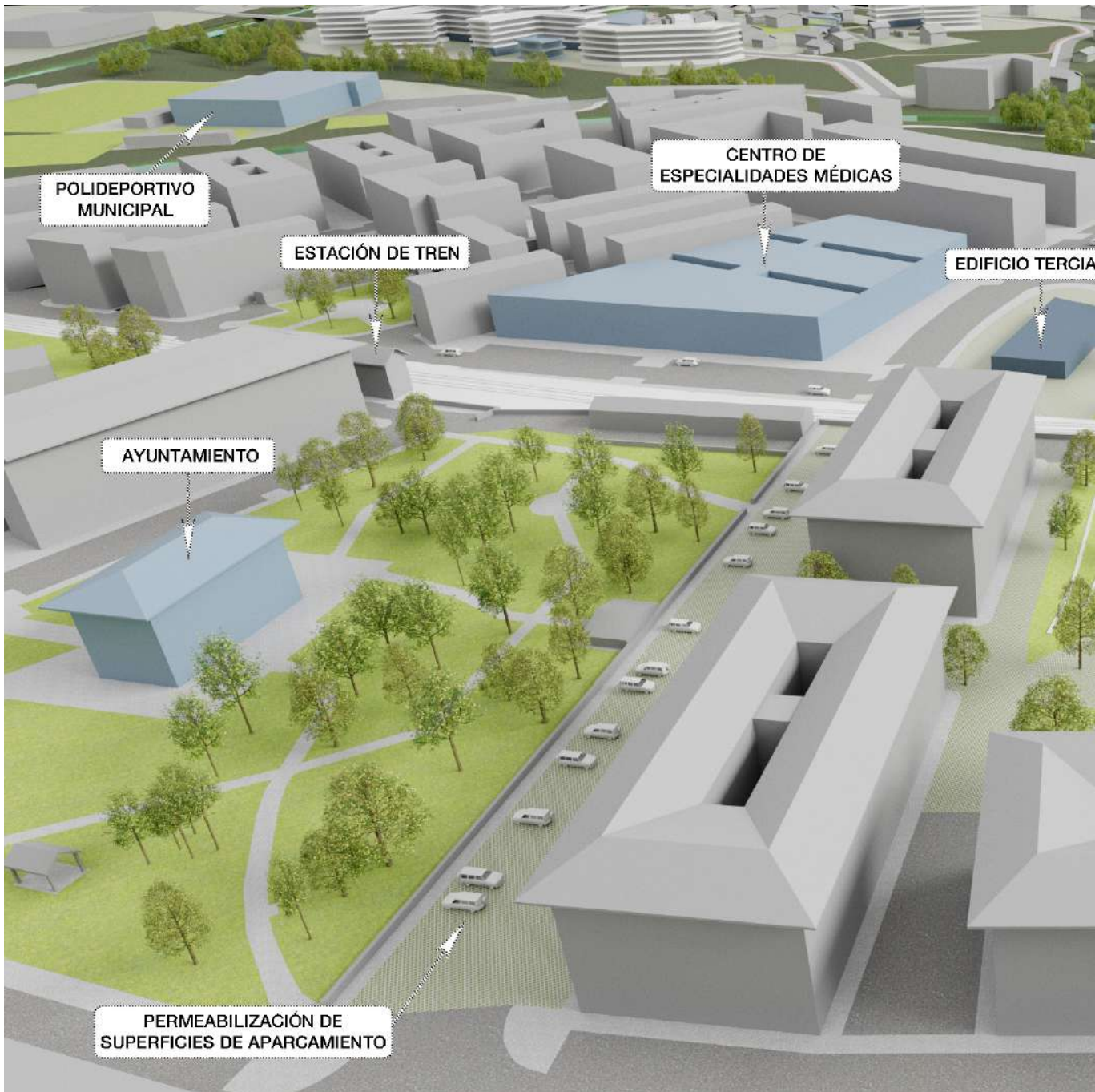
Abiapuntuko premisa horiekin, sektoreko espazio libreen sistema lehentasunez kokatzea proposatzen da uholde-arriskua duten eta ibai-ibilguekin lotuta dauden eremuen gainetik, hiri-azpiegitura berdean integratuta. Bide-ardatz berri baten trazadura proposatzen da ere, sektoreak Mimetizko Oribe eta El Charco eremuekin dituen harremanak bideratuko dituena. Aurreikusitako espazio libre guztietatik 10.790 m² sistema orokor gisa erabiltzea proposatzen da, Sollanoko Errekastoari lotutako urpean gera daitezkeen eremuetan.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

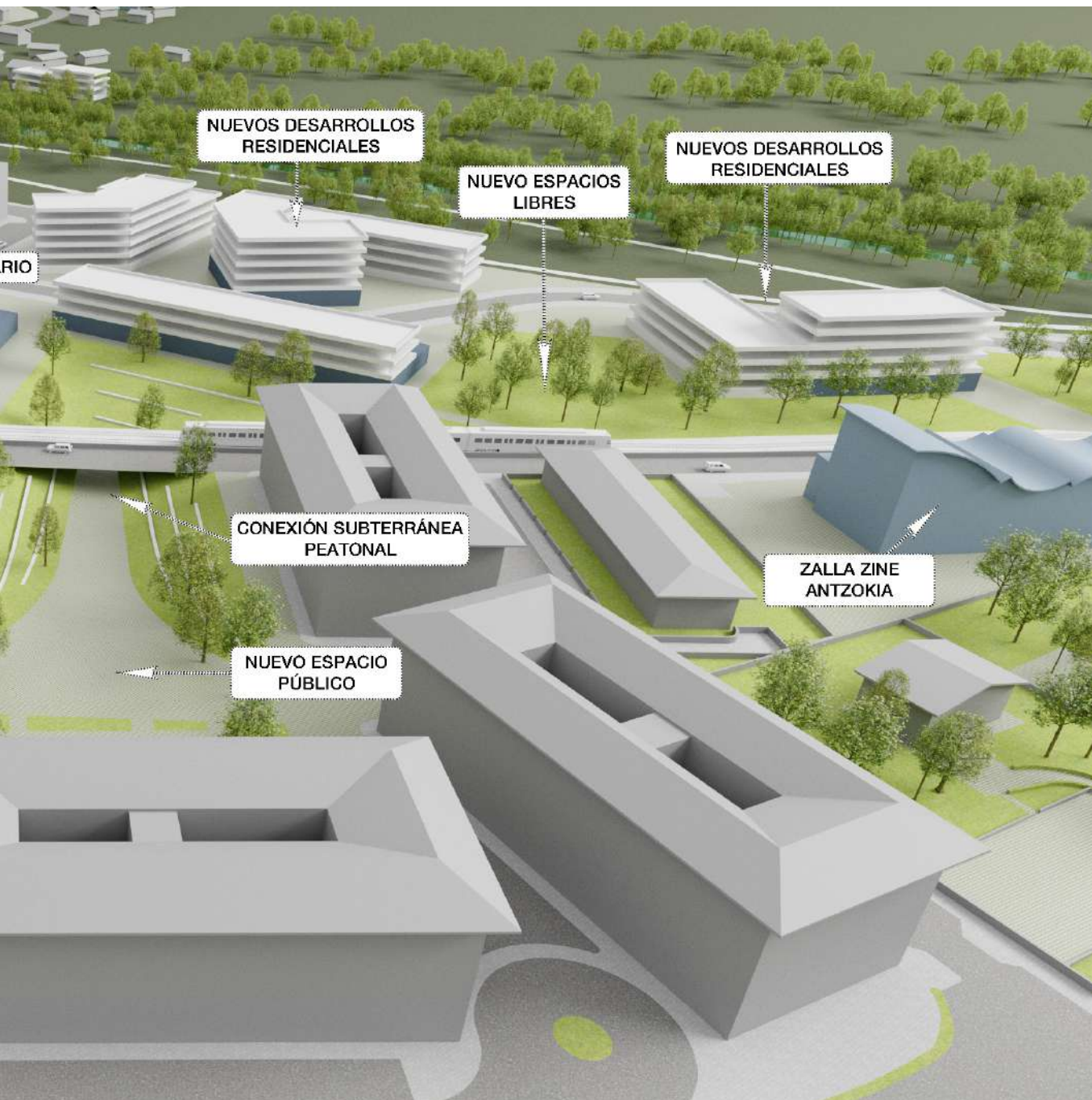
HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 02 LOREDO		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	51.121	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	27.872,60
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	20.904,45
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	55	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	2.800
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	281
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² t/m ² s)	0,60	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	209

Proposatutako antolamenduaren ikuspegi orientagarria eta irudia.

SUS 03 Peñatejera

Aretxagako landa-eremuaren inguruan bizitegi-erabilera globaleko sektore berri bat proposatzen da, lehendik dagoen kokalekua osatzeko eta udalerriko eremu horren irisgarritasuna eta zuzkidurakualifikazioa hobetzeko. Eremu horrek eragin txikiak ditu Kadagua ibaian, eta kontuan hartu behar da Peñatejerako erreka-stoa, bai eta Gallardiko eremuaren eta Aretxaga I eremuaren arteko artikulazioa ebatzea ere.

Sektoreko espazio libreen sistema lehenatasunez kokatzea proposatzen da. Kadagua ibaiarekin kontaktuan dagoen ertzean, uholde-arriskua duten eremuetan eta lehendik dauden erreka-stoari lotutakoetan, hauek hiri-azpiegitura berdean integratzen. Halaber, Padres Paulinos kalea Aretxaga I bide berriarekin lotuko duen bide-ardatz berri bat egitea proposatzen da, El Baular biribilgunearekin lotzen duena.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 03 PEÑATEJERA		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	17.041	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	9.274,70
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	6.955,95
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	55	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	950
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	94
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m2t/m2s)	0,60	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	70

Proposatutako antolamenduaren irudi orientagarria.

SUS 04 Bortedo

Bizitegi-erabilera orokorreko sektore berri bat proposatzen da, Artexagako landa-gunearen hegoaldean, Somogudo errekararen eta Padres Paulinos kalearen artean ateratzen den hutsunea betetzeko. Sektore honek, jatorrizko landa-gunearen hegoaldea osatzeko eta udalerriko eremu horren irisgarritasuna eta zuzkidura-kualifikazioa hobetzeko aukera ematen du.

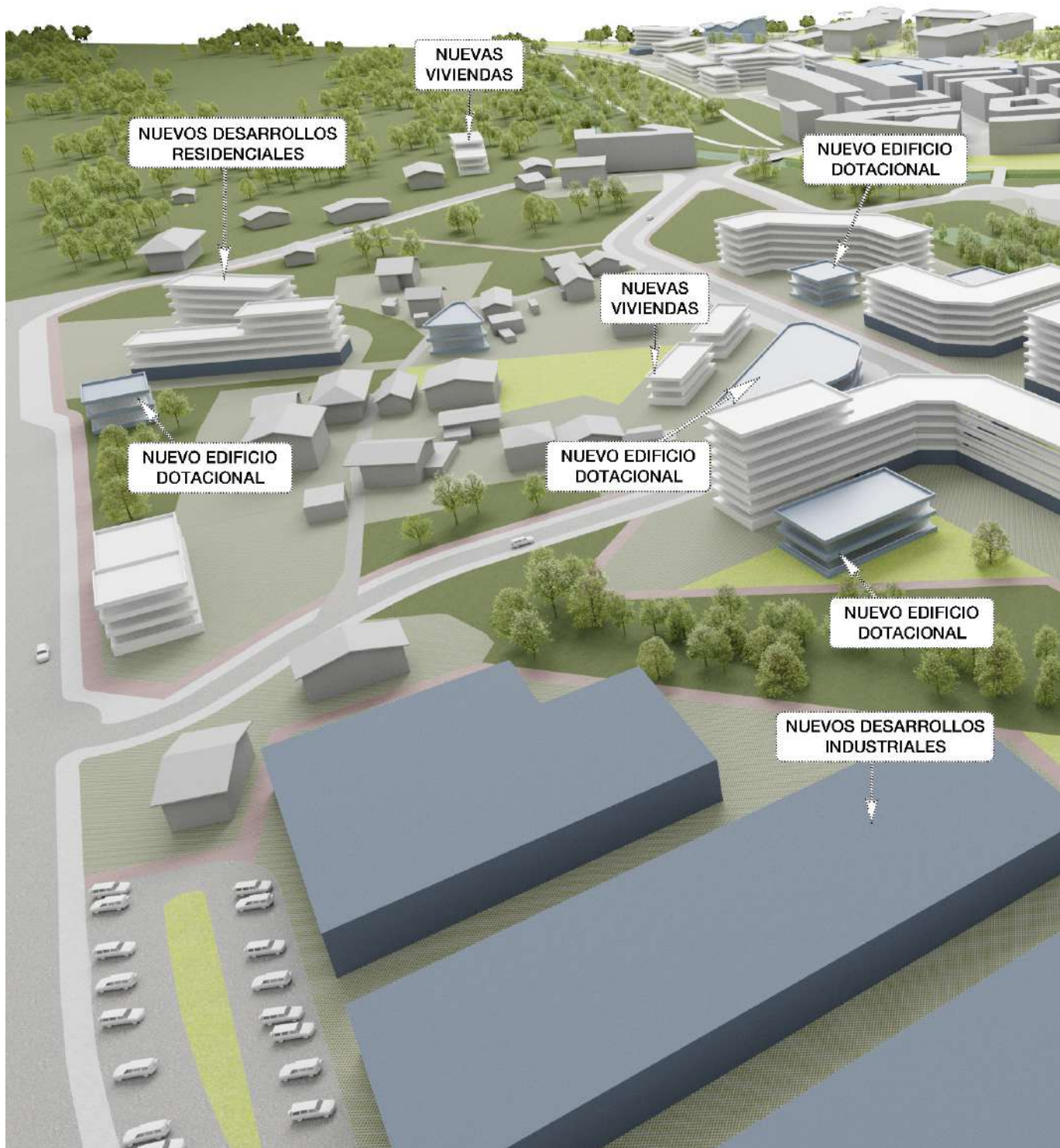
Sektorearen antolamendu xehaturako zehaztapenak honako hauek izango dira. Sektoreko espazio libreen eta ekipamenduen sistemaren lehentasunezko kokapena, Somogudo errekarerikiko ukipen-ertzean, eta irisgarritasuna Artexagako landa-eremua izan zenaren eremurantz bideratzeko proposatutako barneko bideardatzaren inguruan.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

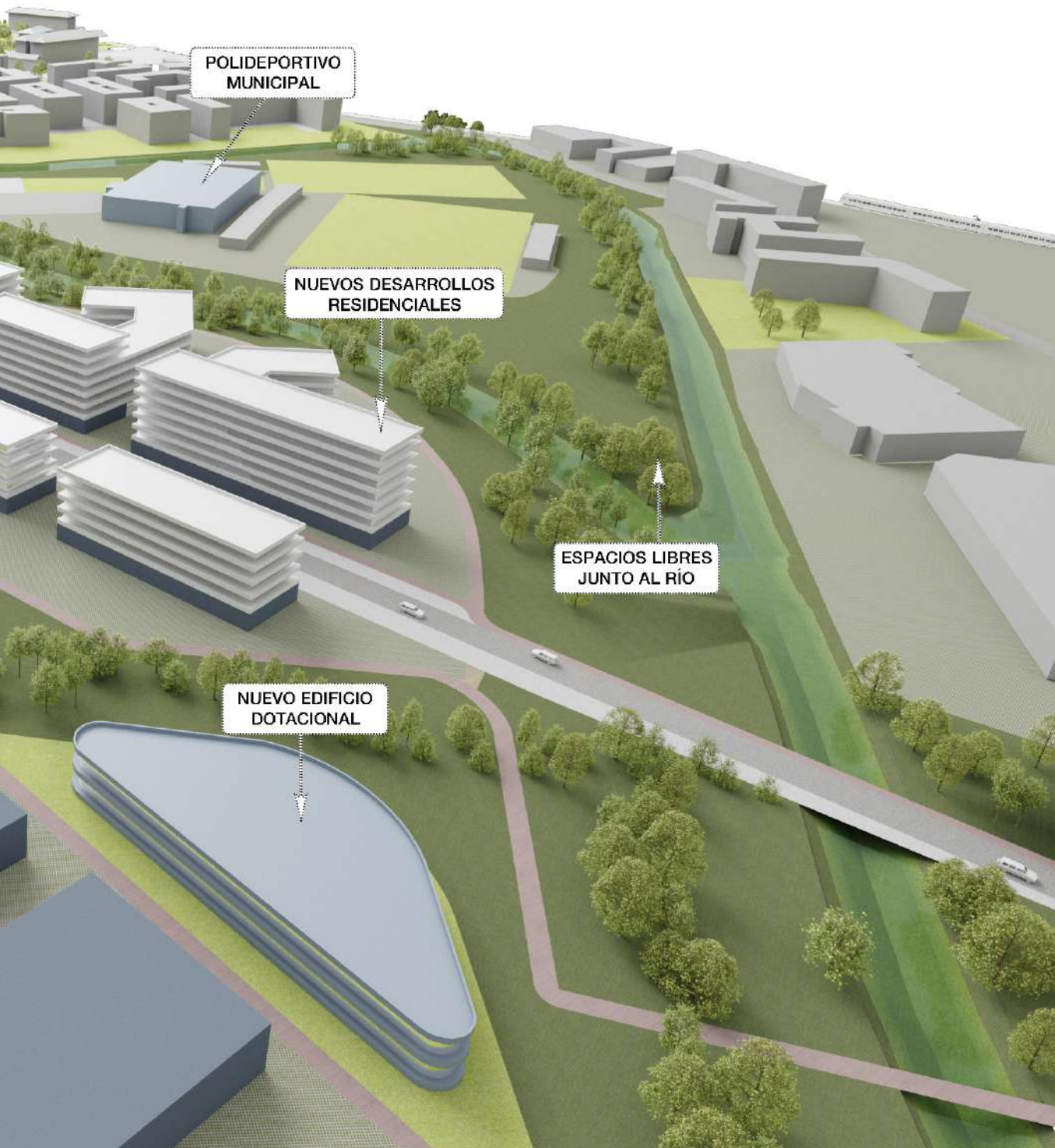
HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 04 BORTEDO		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	8.851	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	3.582,95
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	2.687,21
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	40	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	400
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	35
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² t/m ² s)	0,45	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	27

Proposatutako antolamenduaren irudi orientagarria.

SUS 05 Oreña

Aurrerapenaren antolamendu proposamenak Mimetiz eta Arangurenen arteko harremana indartzea aurreikusten du, Arangurenetik igarotzen den Bilbo-La Robla trenbidearen zatia desmuntatzeko eta ardatz zibiko gisa birmoldatzean oinarrituta. Era berean, hiri-lokailu berri horri lotutako bizitegi-jarduera eta hirugarren sektoreko jarduera indartzea aurreikusten da. Helburu horrekin, Oreñako sektorea mugatu da, eta eremuaren barruan dauden etxebizitzak multzoa ondoriozko hiri-sare berrian sartuko da.

Sektorearen antolamendu xehaturako zehaztapenak honako hauek izango dira. Lehenik eta behin, espazio librearen sistema orokor bat kokatzea, ardatz zibikoari lotua, trenbide zaharren gainean pasealeku bat eta parke lineal bat eratzeko. Bigarrenik, Angelita Berroeta Ontañon kalearen jarraipen-proposamena, bide-ardatz nagusi gisa. Eta, azkenik, La Inmaculada auzoarekiko artikulazioa, lehendik dagoen bide-sistemaren jarraitutasunetik, koexistentzia-bide gisa. Eremuaren etorkizuneko antolamenduak lehendik dauden bizitegi-eraikinak integratu beharko ditu eta hiri-fatxada berri bat osatu behar du, Aranguren eta Mimetiz lotzen dituen ardatz zibiko berrirantz.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 05 OREÑA		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	19.287	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	7.879,15
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	5.909,36
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	40	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	800
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)	2.261	ETXEBIZITZA-KOPURUA	77
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m2t/m2s)	0,45	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	59

Proposatutako antolamenduaren ikuspegi orientagarria eta irudia.

SECTOR R-2 / El Carmen Oeste (Egikaritzen).

R-2 El Carmen Oeste sektorea bizitegi-erabilera globaleko eremua da, indarrean dauden Arau Subsidiarioetan jada aurreikusita, eta garatuta baita betearazpen-egoera aurreratuan dagoena. 2021ean onartutako urbanizazio-proiektua du. Zallako HAPOn Aurrerapenak bere egiten du indarrean dagoen araudian ezarritako antolamendu xehatua.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenak honako hauek dira:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	R-2 EL CARMEN OESTE		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	21.960	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	19.764,00
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	12.846,60
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	58	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	198
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² t/m ² s)	0,90	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	128

Proposatutako antolamenduaren irudi orientagarria.

B. JARDUERA EKONOMIKOEN ERABILERA OROKORRERAKO.

SUS 06 Orive

SUS 05 Oreña sektorearen antzera, Zallako HAPOn Aurrerapena Mimetiz eta Arangurenen arteko harremana indartzea aurreikusten du, Arangurenetik igarotzen den Bilbo-La Robla trenbidearen zatia desmuntatzeko eta ardatz zibiko gisa birmoldatzean oinarrituta. Era berean, hiri-lokailu berri horri lotutako bizitegi-jarduera eta hirugarren sektoreko jarduera indartzea aurreikusten da. Helburu horrekin, Orive sektorea mugatzen da, eta sektore horrek, gainera, eremuan dauden industria-instalazioak eta eraikinak (zerrategia eta zaldi-zentroa) bilduko ditu.

Sektorearen antolamendu xehaturako zehaztapenak honako hauek izango dira. Espazio libreen sistema orokor bat kokatzea ardatz zibikoari lotuta, trenbide zaharren gainean pasealeku bat eta parke lineal bat eratzeko, eta bide-sistema berri bat egitea, El Baular biribilgunearen eta ADIFek BI-3651 errepidean aurreikusitako biribilgune berriaren arteko loturak konpontzeko.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 06 ORIVE		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	41.011	ERAIKIGARRITASUN INDUSTRIALA (m ²)	
ERABILERA GLOBALA	Hirugarren Sektorekoa	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	6.151,65
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² /m ² s)	0,15		
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)	4.069		

Proposatutako antolamenduaren ikuspegi orientagarria eta irudia.

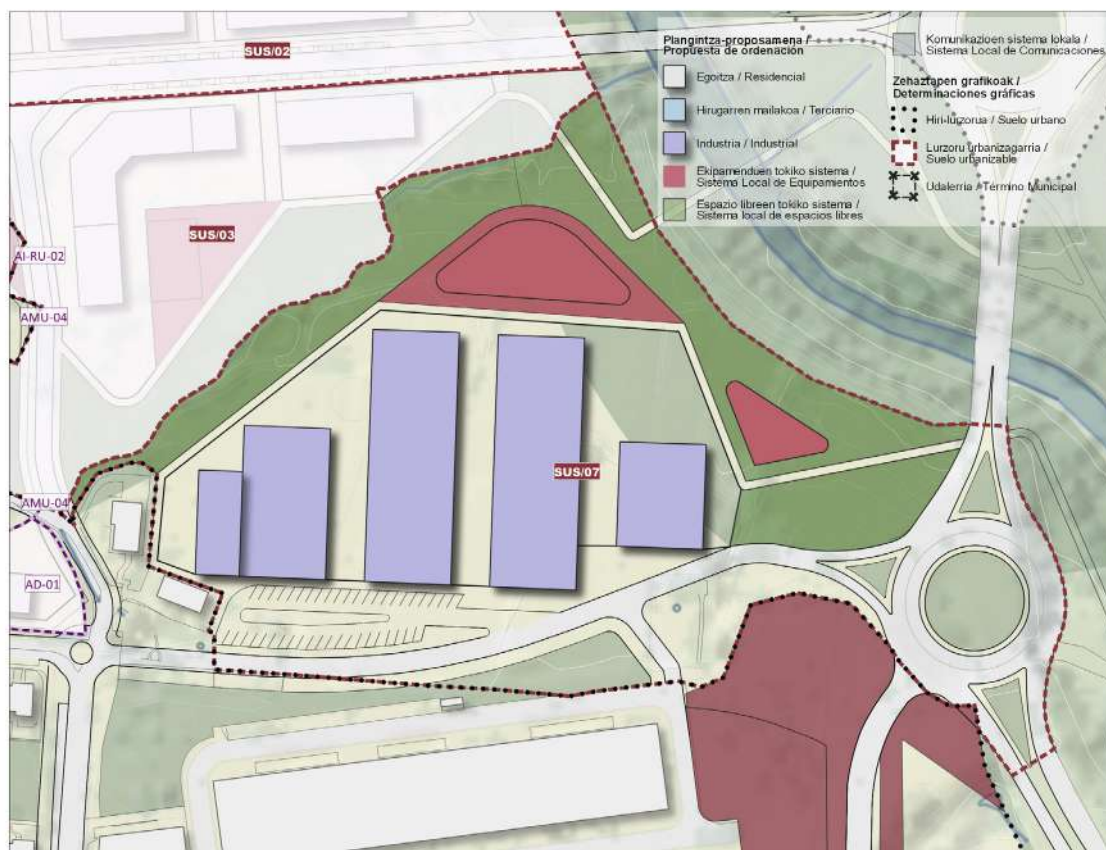
SUS 07 Gallardi Norte

Sektore berri bat proposatzen da, Gallardi eremuan dagoen industria-sarea handitzeko, El Baular zubiarekin, Zallako sarreran, lotzeko proposatzen den bide-trazadura berriak ematen dizkion irisgarritasun egokiko baldintzak aprobetxatzeko. Eremu horrek eragin txikiak ditu Kadagua ibaiaren uholde-arriskuagatik, eta kontuan hartu behar dira Peñatejerako erreka, bai eta aldameneko industria-instalazioekiko artikulazioa ere.

Sektoreko espazio libreen sistema lehenetasunez kokatzea proposatzen da, Kadagua ibaiarekin kontaktuan dagoen ertzean, uholde-arriskua duten eremuetan eta dagoen errekaotari lotutakoetan, eta hiri-azpiegitura berdean integratzea. Bide-ardatz berri baten trazaduraz gain, sarbide berri bat sortuko duena BI-636 errepedearen irteeratik.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 07 GALLARDI NORTE		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	42.711	ERAIKIGARRITASUN INDUSTRIALA (m ²)	16.336,96
ERABILERA GLOBALA	Industrialia	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	2.882,99
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² /m ² s)	0,45		
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)			

Proposatutako antolamenduaren irudi orientagarria.

Lurzoru urbanizagarriaren sektoreen datu orokorrak honako hauek dira:

Kodigoa/ Código	Izendapena/Denominación	Azalera guztia /Superficie total m2	SO (BIDEAK)/ SSGG (VIARIO)	SO (EK) / SSGG (EQ)	SO (EL) / SSGG (EELL)	Azalera garbia (SO gabe) / Superficie Neta (sin SG)	Erabilera orokorra / Uso Global	Eraikig. Indizea / Indice Edif	Eraikig. O Edif To
SUS 01	Ampliación El Carmen	34.195				34.195	Bizitegia /Resid	0,70	23.936
SUS 02	Loredo	51.121				51.121	Bizitegia /Resid	0,60	30.672
SUS 03	Peñatejera	17.041				17.041	Bizitegia /Resid	0,60	10.224
SUS 04	Bortedo	8.851				8.851	Bizitegia /Resid	0,45	3.982,3
SUS 05	Oreña	19.287			2.261	17.026	Bizitegia /Resid	0,45	8.679,3
SUS 06	Orive	41.011			4.069	36.942	Hirugarren /Ter	0,15	6.151,3
SUS 07	Gallardi Norte	42.711				42.711	Industria / Ind	0,45	19.219,3
SUS 08	Alledenlagua I	9.782				9.782	Industria / Ind	0,58	5.673,3

B. GAUZATZEN ARI DIREN SEKTOREAK

Kodigoa/ Código	Izendapena/Denominación	Azalera guztia /Superficie total m2	SO (BIDEAK)/ SSGG (VIARIO)	SO (EK) / SSGG (EQ)	SO (EL) / SSGG (EELL)	Azalera garbia (SO gabe) / Superficie Neta (sin SG)	Erabilera orokorra / Uso Global	Eraikig. Indizea / Indice Edif	Eraikig. O Edif To
R-2	El Carmen Oeste	21.960				21.960	Bizitegia /Resid	0,90	19.764,3

Azalera guztia /Superficie total m2	SO (BIDEAK)/ SSGG (VIARIO)	SO (EK) / SSGG (EQ)	SO (EL) / SSGG (EELL)	Azalera garbia (SO gabe) / Superficie Neta (sin SG)	Eraikig. O Edif To
245.959			6.330	239.629	128.302,3

Soa / tal	Sektoreko eraikig. / Edif Ter	Eraikig. Industrialia / Edif Ind	Bizitegi eraikig. / Edif Resid	BOE eraikig. / Edif. Resid VPO	EL eraikig. / Edif Resid Libre	Dentsitatea / Densidad	Etxeb. guztira / Total VIV	BOE etxeb. / Viv VPO	EL etxeb. / Viv RL	Dauden etxeb. /Viv Existentes	Proposatutako etxeb. /Viv propuestas
50	3.800,00		20.136,50	15.102,38	5.034,13	58,00	198	151	47		198
60	2.800,00		27.872,60	20.904,45	6.968,15	55,00	281	209	72		281
60	950,00		9.274,60	6.955,95	2.318,65	55,00	94	9	85		94
95	400,00		3.582,95	2.687,21	895,74	40,00	35	27	9		35
15	800,00		7.879,15	5.909,36	1.969,79	40,00	77	59	18	7	70
55		6.151,65									
95	2.882,99	16.336,96									
56	851,03	4.822,53									

Soa / tal	Sektoreko eraikig. / Edif Ter	Eraikig. Industrialia / Edif Ind	Bizitegi eraikig. / Edif Resid	BOE eraikig. / Edif. Resid VPO	EL eraikig. / Edif Resid Libre	Dentsitatea / Densidad	Etxeb. guztira / Total VIV	BOE etxeb. / Viv VPO	EL etxeb. / Viv RL	Dauden etxeb. /Viv Existentes	Proposatutako etxeb. /Viv propuestas
00			19.764,00	19.764,00	0,00	58,29	128	128	0		128

Soa / tal	Sektoreko eraikig. / Edif Ter	Eraikig. Industrialia / Edif Ind	Bizitegi eraikig. / Edif Resid	BOE eraikig. / Edif. Resid VPO	EL eraikig. / Edif Resid Libre	Dentsitatea / Densidad	Etxeb. guztira / Total VIV	BOE etxeb. / Viv VPO	EL etxeb. / Viv RL	Dauden etxeb. /Viv Existentes	Proposatutako etxeb. /Viv propuestas
95	12.484	27.311	88.510	71.323	17.186	58	814	583	230	7	807

SUS 08 Allendelagua I

Eremu hau indarrean dauden Arau Subsidiarioetako I-6 Allendelagua sektorea zegoen lursailen gainean kokatzen da, erabilera industrial orokorrekoa, garatu gabea, eta barruan jada eraikita dauden industriak dituena.

Sektore berri bat proposatzen da Allendelagua inguruan dagoen industria-sarea handitzeko, eta BI-3651 errepidearen parean dagoen industria-nabean arteko hutsunea osatzeko. Sektorearen antolamendu xehaturako zehaztapenak honako hauek izango dira. Espazio libreen sistemaren lehentasuneko kokapena bide-ukipenaren ertz nagusian, bai eta etorkizuneko industria-ehuna landa-ingurune mugakidearekin integratzean ere.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	SUS 08 ALLENDELAGUA I		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	9.782	ERAIKIGARRITASUN INDUSTRIALA (m ²)	4.822,53
ERABILERA GLOBALA	Industriala	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	851,03
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² /m ² s)	0,58		
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)			

Proposatutako antolamenduaren irudi orientagarria.

3.2.2. LURZORU URBANIZAGARRI SEKTORIZATU GABEA.

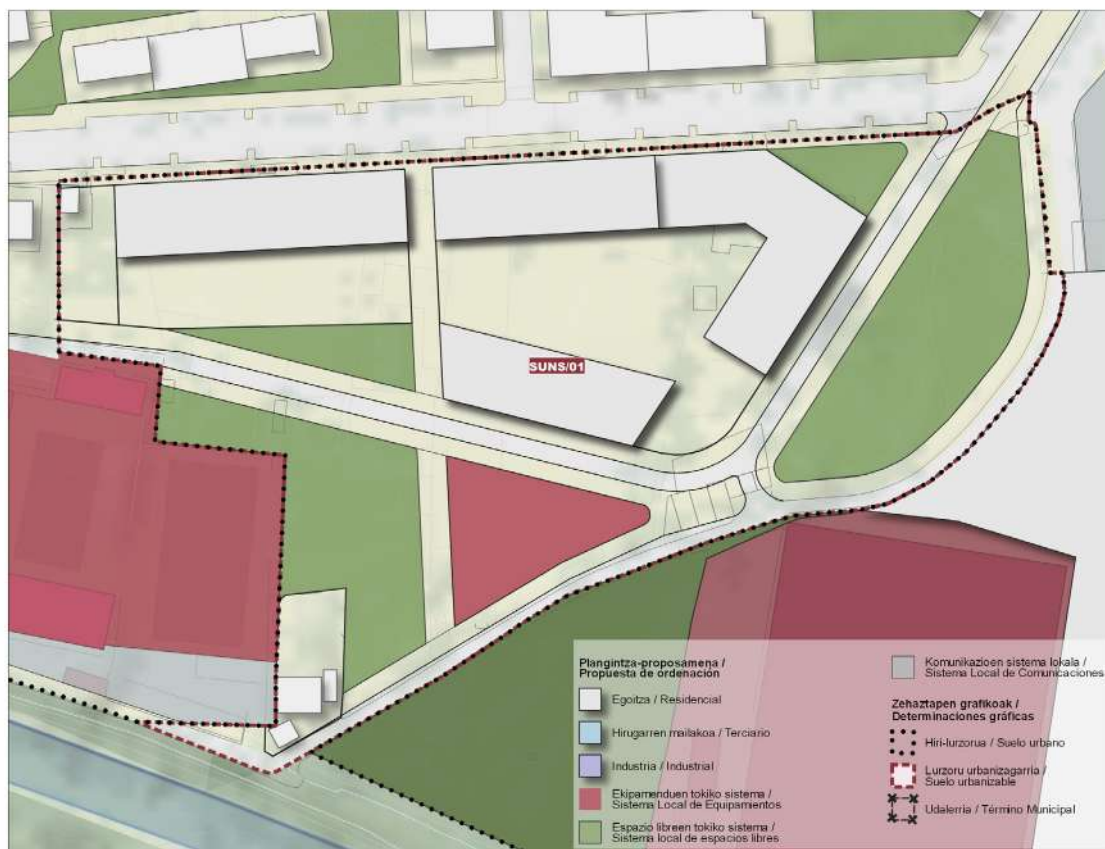
Zallako HAPOn Aurrerapenak proposatutako lurzoru urbanizagarri sektORIZATU gabea, etorkizuneko urbanizazio-jarduketetarako erreserba gisa, bi eremutan dago.

Lurzoru urbanizagarri sektORIZATU gabearen eremuen azalera osoa 4,60 ha-koa da (46.096 m²). Jarraian, proposatutako eremuak deskribatzen dira:

SUNS 01 La Inmaculada.

18.545 m²-ko eremua, Aranguren hegoaldean kokatua, Angelita Berroeta Ontañon eta Nicolás María Urgoiti kaleen artean geratzen den hutsunean. Proposamen hori bizitegi-ezarpenerako erabilera orokorrarekin egin da, etorkizunean biztanle-gune hori osatzeko.

Aurreikusitako jarduketak Angelita Berroeta Ontañon kaleko fatxada osatu beharko du, eta iparraldeko eta hegoaldeko oinezkoen arteko harremanak sustatu beharko ditu, egungo hiri-sarearen eta Kadagua ibaiaren ibai-ibilguaren artean harreman berriak artikulatuz. Donejakue Bidearen trazadurari lotutako espazio libreak eta ekipamenduak lehentasunez kokatzea proposatzen da.

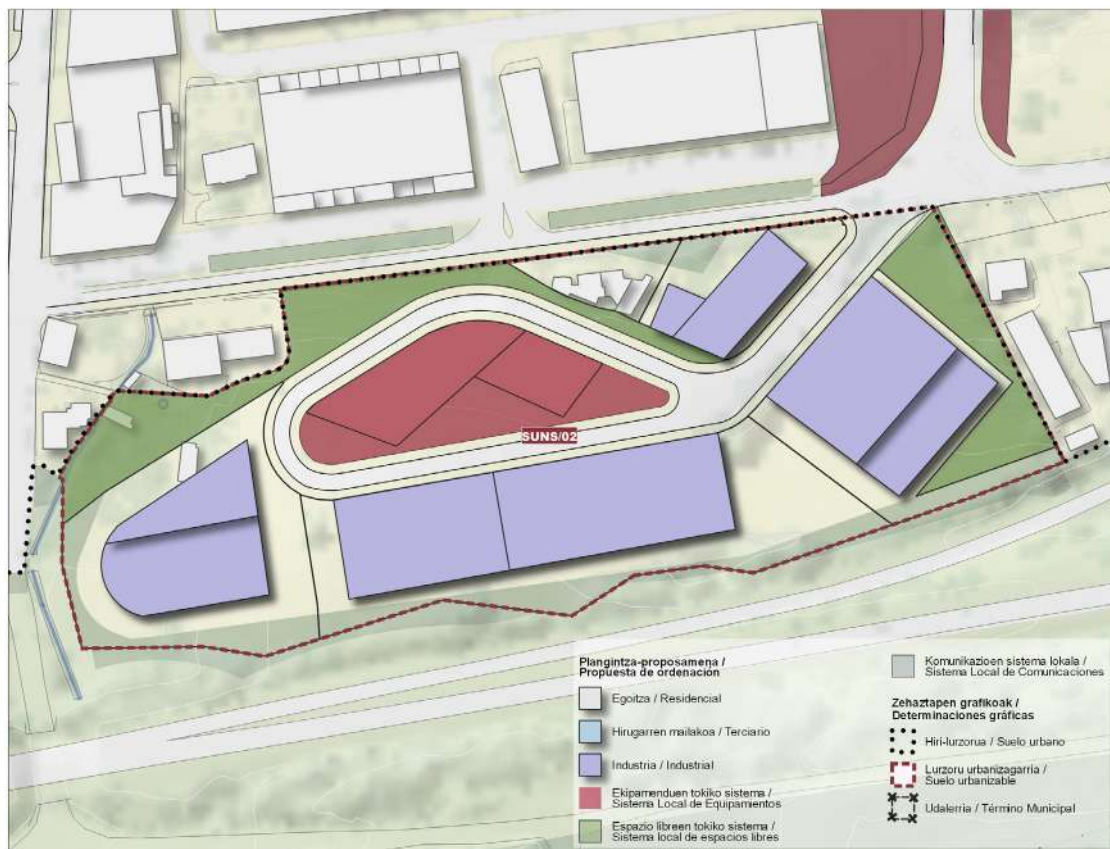

Proposatutako antolamenduaren irudi orientagarria.

SUNS 02 Allendelagua II.

27.551 m²-ko eremua, Allendelaguaren hegoaldean kokatua. Proposamen hau Gallardiko industrialdea etorkizunean handitzeko industria-erazpen posiblearen erabilera orokorrekin egin da.

Aurreikusitako jarduketak irisgarritasun-baldintza ezin hobeak izango ditu, El Baular inguruan aurreikusitako biribilgune berrira zuzenean sartzeko bide bati aurre egingo baitio. Industria-sare bat proposatzen da, Allendelaguako bide-ardatz nagusira fatxada sortuko duena, lehendik dauden bizitegi-eraikinak zainduko dituena eta erreferentziatzko espazio librean elementu berriak sortuko dituena. Elementu horiek koltxoi berdez jardungo dute, eta aurreikusitako instalazio industrialen mugak leunduko dituzte.

Proposatutako antolamenduaren irudi orientagarria.

3.3. HIRI-LURZORUA

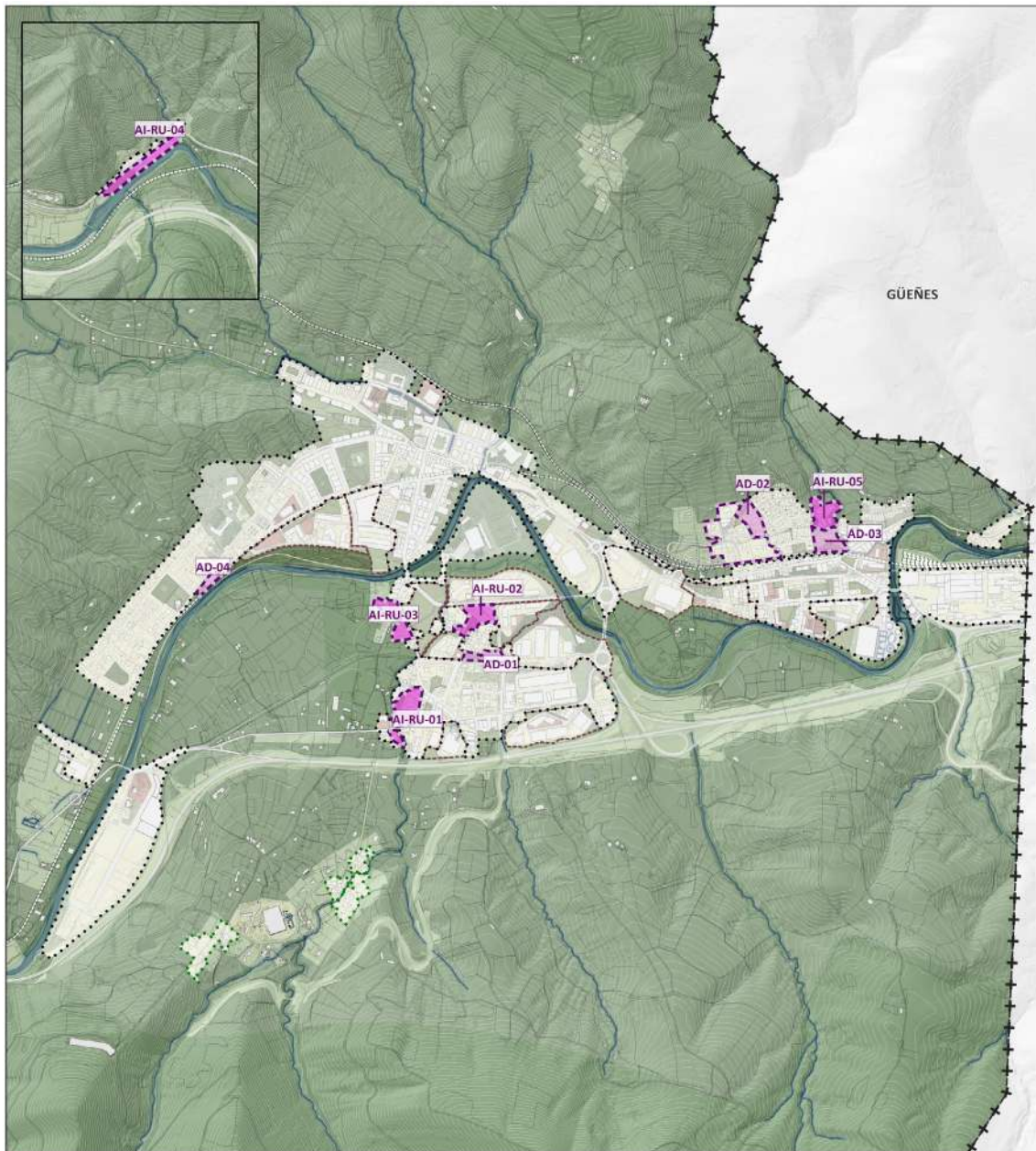
3.3.1. HIRI-LURZORU FINKATUGABEA

EAEHLren 11.3. artikuluan xedatutakoa aplikatuta, HAPOn aurrerakinerako hiri-lurzoru finkatugabearen kategoria dute Planak hiri-lurzoru motari atxikitako lurzoruak, honako inguruabar hauetakoa ematen bada:

1. Urbanizazio finkaturik ez izatea, eraldaketa-jarduketan kasu hauetakoren batean badago:
  - a. Eginda dagoen urbanizazioak hirigintza-antolamenduan agindutako beharrezko zuzkidura, zerbitzu eta azpiegiturak ez edukitzea, edo hornigai horiek gainean duten edo izan beharko duten eraikuntzari zerbitzu egokia emateko hirigintza-antolamenduan agindutako proportzio, neurri edo ezaugarriak ez edukitzea. Egungo urbanizazioa osatzeko eraldaketa-jarduketak dira, hori osatu gabe, eskasa edo desegokia delako.
  - b. Egungo urbanizazioan funtsezko berritzea egitea, eraldaketa-jarduketa integralaren bidez, hiri-eremuaren zaharkitzea lehengoratzeko, eta antolamendu berria ezartzeko, zerbitzu, azpiegitura eta zuzkidura publikoak bermatuta, proposatutako erabilera eta intentsitate berrien proportzio egokiarekin. Hiri-berrikuntza jarduketak dira.
  - c. Egungo urbanizazioa, eraberritze-jarduketa integralaren bidez zehaztea, batez ere egungo eraikuntzari zerbitzu emateko zuzkidura-maila egokia ezartzera bideratuta, hiri-eremua hobetzeko eta suspertzeko. Hiri berritzeko jarduketak dira.
2. Hiri-lurzoruko eraikuntza-eremu, jarraien edo etenen, parte direnak eta Planak lehendik zegoena baino hirigintza-eraikigarritasun haztatu handiagoa esleitzen diena. Horiek LHBLTBren 7.1.b) artikuluan aurreikusitako zuzkidura-jarduketekin bat datoz, aprobetxamendua handitzeko proposamenei lotuta daude, urbanizazioa eraberritzeko edo berritzeko jarduketarik behar ez dutenak.

Zallako HAPOn Aurrerapenak proposatutako jarduketak hiri-lurzoru finkatugabearen egiteko honako helburu hauetan oinarritzen da:

1. **Aranguren eta Allendelagua hiriguneetako baita Mendieta aldeko hiriosaketa, hobekuntza eta -birkualifikazioa.** Oraindik garatu gabeko hiri-hutsuneak dituztenak eta hiri-lurzoruan eremu berriak sartzearen ondorioz urbanizazio-gabeziak dituzten ehunak, eraikuntza-finkapena dutelako, ere.
2. **Aretxagako landa-eremua udalerriko hiri-lurzoruan integratzea,** lehendik dagoen ehun finkatuarekiko hurbiltasunean eta lurzoru urbanizagarritik egindako garapen berrien proposamenekin duen mugan oinarrituta. Jatorrizko nukleoa aitortzea eta hobetzea proposatzen da, bai eta jarduketa integratuen eta zuzkidura-jarduketan bidez ingurunea osatzea eta berritzea ere.
3. Mimetizen eta Aranguren harreman eta konexio ez motorizatuak hobetzea, jarduketa estrategikoak planteatuz, hala nola trenbide zaharrak herrirako ardatz zibiko bihurtzea. Horrek bi populazio-kokalekuen arteko harreman ez motorizatuak sustatuko lituzke, bai eta horietako bakoitzean zeharkako harremanak hobetuko lituzkeen hiri-lokailu berriak eratzea ere.

HIRI-LURZORUA / SUELO URBANO

Hiri-lurzoru finkatugabea / Suelo urbano no consolidado

Hiri-lurzoru finkatugabea mugatzea /
Delimitación suelo urbano no consolidado

**I. Urbanizazioa eraberritzeko eta/edo berritzeko asmoz integratutako eremuak. /
Áreas integradas con fines de reforma y/o renovación de la urbanización.**

Mugaketa / Delimitación
AI-RU-01 Gallardi 3
AI-RU-02 Aretxaga
AI-RU-03 Lanzagorta
AI-RU-04 La Herrera
AI-RU-05 Mendialde

II. Zuzkidura-jarduketa / Actuación de Dotación

Mugaketa / Delimitación
AD-01 Padres Paulinos
AD-02 Txabarri
AD-03 Mendialde
AD-04 UB-Z4: Irlandesas 1

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

Hiri-lurzorua / Suelo urbano
 Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
 Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. /
Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
 Udalerria / Término Municipal

Hiri-lurzoru Finkatugaberako jarduketaren proposamena.

4. Indarrean dauden arau subsidiarioek proposatutako eredia berrikustea, garatu gabeko eremuei dagokienez. Premisa horrekin, ez dira mantendu eraldatzeko eredu berriari hiri-hobekuntzarik ez dakarten jarduketak, eta beste batzuk mantendu egin dira edo helburu berrietara egokitu dira.

Hiri-lurzoru Finkatugabeko Jarduketan azalera, guztira, 44.411 m²-koa da. Bizitoki erabilera orokorreko jarduketek 121 etxebizitza berri eskaintzen dituzte guztira, eta horietatik 47 BOE dira.

EAEHLren interpretazio sistematiko batetik bereizi egin daitezke hiri-lurzoru finkatugabetzat har daitezkeen hainbat jarduera-tipologia. Horren arabera, Aurrerapen honetan jarduketa hauek bereizten dira:

A. URBANIZAZIOA ERABERRITZEKO ETA/EDO BERRITZEKO JARDUKETA INTEGRATUAK.

Jarduketa-tipologia horretan, lursailek lehendik dagoen urbanizazioa berritu eta hobetu behar duten eremuak aitortzen dira, hirigintza-erlaketako jarduketa baten bidez egin behar direnak.

Urbanizazioa eraberritzeko jarduketa integratuak honako hauek dira:

AI-RU-01 Gallardi 3

Jarduketa hau indarreko Arau Subsidiarioetako UB-34 egikaritze-unitate zaharra mugatuta zegoen lursailetan kokatzen da, garatu gabea. Proposatutako eremua zabaldu egingo da mendebaldeko muturrean hutsik dauden lurzorua integratzeko.

Jarduketaren helburuak honako hauek dira: Allendelagua nukleoa birdentsifikatzea, dentsitate handiagoko bizitegi-tipologia berriak proposatuz; konplexutasun funtzionala sustatzea, hirugarren sektoreko erabilera bateragarrietarako eraikigarritasuna proposatuz; eta zuzkidurak birkualifikatzea, ekipamendu eta espazio libreetarako lurzoru berriak lortzearekin batera. Espazio libreen eta ekipamenduen tokiko sistema berriak lehenetasunez kokatzea proposatzen da, Sollanoko errekaostoen ertzetatik hurbil, hiri-azpiegitura berdean integratzeko eta parke lineal hornitu bat eratzeko.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	AI-RU-01 GALLARDI 3		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	10.359	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m²)	3.729,24
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m²)	1.491,70
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	36	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m²)	414,36
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	37
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² /m ² s)	0,40	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	15

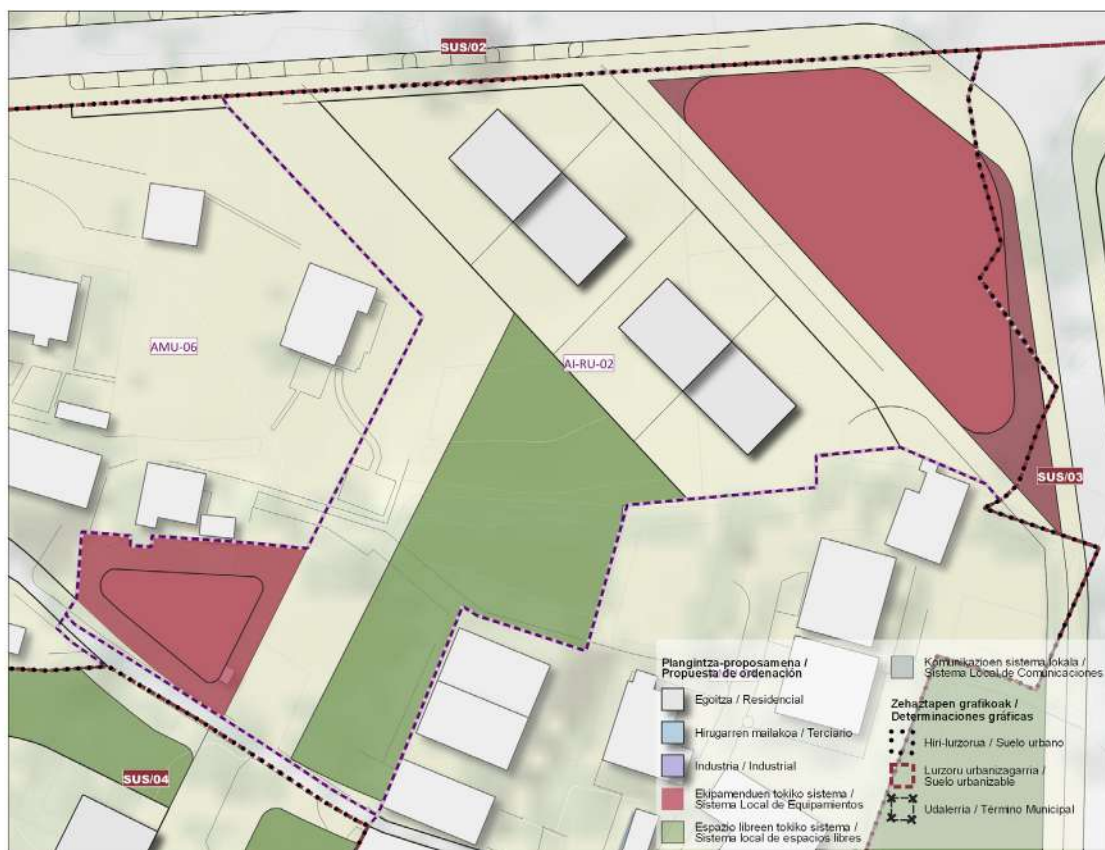
AI-RU-02 Aretxaga

Jarduketa hau Aretxagako landa-eremuaren iparraldean dago, eta hiri-lurzoru gisa sailkatzea proposatzen da. Hiriguneko lurzoru hutsetan jarduketa integratu bat mugatzen da, jatorrizko kokalekua osatzeko eta birkualifikatzeko, bai eta lurzoru urbanizagarrian aurreikusitako garapen berriekin duen artikulazioa hobetzeko ere.

Urbanizazio berri bat proposatzen da, LUS 04 sektorean aurreikusitako asentamendura eta lotutako espazio publiko linealera sartzeko bide-ardatzari jarraipena emango diona, baserriak biltzen diren eremuak zehatzuz. Aretxagako bizitegi- eta industria-garapen berriekin bat egitea erabaki beharko da, eta hiri-fatxada berri bat osatu beharko da El Baular biribilgunearekin eremu hori artikulatzen duen bide-ardatzean. Ahal dela, ekipamenduak industria-sare berriarekin kontaktuan dauden eremuan kokatuko dira ere, bi erabilera horien arteko bizikidetzaz leuntzeko. Ekipamendu komunitarioko 1.000 m²-ko sistema orokor bat kokatzea proposatzen da, eremua sendotzeko eta lurraldea kohesionatzeko.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	AI-RU-02 ARETXAGA		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	7.682	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	2.765,52
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	1.106,21
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	36	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	307,28
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	28
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² t/m ² s)	0,40	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	11

AI-RU-03 Mendieta

Jarduketa hau Aretxagako landa-gunearen mendebaldean kokatzen da, UB-30eko lurren zati batean eta Lanzagorta kalearen parean dauden eraikin eta lurzoru huts sakabanatuetan. Jarduketa integratu bat mugatu da, bide publiko horren egungo frontea osatu eta birkualifikatzeko.

Jarduketa honen helburua egungo hiri-frontea Lanzagorta kaleari osatzea da, dauden hutsuneak tipologia kolektiboko bizitegi-eraikin berriekin osatuz, eremuaren trinkotasuna sustatuz eta hiriko zona horretan espazio libreetarako eta ekipamenduetarako lurzoru publikoak lortzea ahalbidetuz.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA		AI-RU-03 MENDIETA	
EREMUAREN AZALERA (m ²)	6.694	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	2.409,84
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	963,94
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	36	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	267,76
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	24
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² t/ m ² s)	0,40	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	10

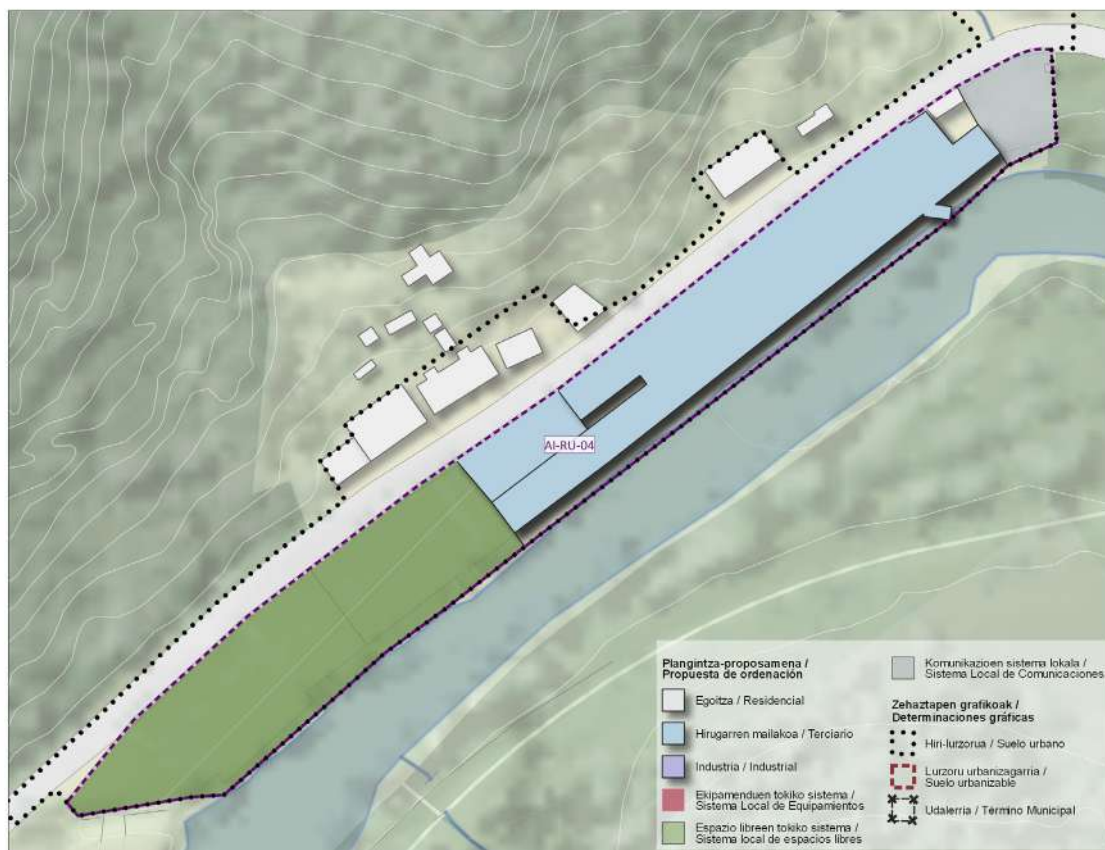
AI-RU-04 La Herrera

Jarduketa integratua, Kadagua ibaiaren parean dauden industria-nabe katalogatuen multzoari balioa emateko. PEALSA (64), Bulegoak eta Energia (64-4), ljezketa-nabea (64-5), ljezketa-jarraipeneko nabea (64-3), Galdaketa- eta suberaketa-nabea (64-2) eta Labea (64-6) katalogatutako eraikinak higiezinak dira, eta Eusko Jaurlaritzak horiek kultura-ondasun deklaratzeari proposatu du eta Euskal Kultura Ondarearen EAEko erregistroan inskribatzea ere. Eremua ez da erabiltzen gaur egun eta lehendik dauden eraikinak hondatu egin dira.

Katalogatutako eraikin-multzoaren balioa nabarmentzea proposatzen da, hirugarren sektoreko erabilerak (hotelak) esleitzea planteatzen duen esku-hartze batekin eremua birgaitzeko eta biziberritzeko, Donejakue Bidearekin eta Kadagua ibaiarekin bat egiten duen gunea. Hain zuzen ere, Bolumburu bezalako ondare-balio handiko beste eremu batzuetatik gertu. Espazio libreak lehentasunez kokatzea proposatzen da, hirirako eta aldameneko bizitegi-eraikinetarako aisiaeremu berri gisa katalogatu gabeko eremuetan.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK		
IDENTIFIKAZIOA	AI-RU-04 LA HERRERA	
EREMUAREN AZALERA (m ²)	8.628	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)
ERABILERA GLOBALA	Hirugarren Sektorekoa	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)		HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)
		4.745,40
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² /m ² s)	0,55	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK

Hona hemen proposatutako jarduketa bakoitzaren datuen laburpen-taula:

Kodigoa/ Código	Izendapena/ Denominación	Azalera guztia /Superficie total m2	Azalera garbia (SO gabe) / Superficie Neta (sin SG)	Erabilera orokorra / Uso Global	Eraikig. Indizea / Indice Edif	Eraikig. Osoa / Edif Total	Sektoreko eraikig. / Edif Ter	Erai Indust Edif
AI-RU-01	Gallardi 3	10.359	10.359	Bizitegia /Resid	0,40	4.143,60	414,36	
AI-RU-02	Aretxaga	7.682	7.682	Bizitegia /Resid	0,40	3.072,80	307,28	
AI-RU-03	Mendieta	6.694	6.694	Bizitegia /Resid	0,40	2.677,60	267,76	
AI-RU-04	La Herrera	8.628	8.628	Hirugarren /Ter	0,55	4.745,40	4.745,40	
AI-RU-05	Mendialde	7.328	7.328	Industria / Ind	0,40	2.931,20		

	Azalera guztia /Superficie total m2	Azalera garbia (SO gabe) / Superficie Neta (sin SG)	Eraikig. Osoa / Edif Total	Sektoreko eraikig. / Edif Ter	Erai Indust Edif
TOTAL	40.691	40.691	17.570,60	5.734,80	0,

Erakig. / Ind	Bizitegi erakig. / Edif Resid	BOE eraikig. / Edif. Resid VPO	EL eraikig. / Edif Resid Libre	Dentsitatea / Densidad	Etxeb. guztira / Total VIV	BOE etxeb / Viv VPO	EL etxeb. / Viv RL	Dauden etxeb. /Viv Existentes	Proposatutako etxeb. /Viv propostas
	3.729,24	1.491,70	2.237,54	36,00	37	15	22		37
	2.765,52	1.106,21	1.659,31	36,00	28	11	17		28
	2.409,84	963,94	1.445,90	36,00	24	10	14	7	17
	2.931,20	1.172,48	1.758,72	40,00	29	12	18	3	26

Erakig. / Ind	Bizitegi erakig. / Edif Resid	BOE eraikig. / Edif. Resid VPO	EL eraikig. / Edif Resid Libre	Dentsitatea / Densidad	Etxeb. guztira / Total VIV	BOE etxeb / Viv VPO	EL etxeb. / Viv RL	Dauden etxeb. /Viv Existentes	Proposatutako etxeb. /Viv propostas
00	11.835,80	4.734,32	7.101,48		118	47	71	10	108

AI-RU-05 Mendialde

Jarduketa hau Aranguren eremuaren iparraldean dago, Maruri errearen pasabidearen ondoan. Urbanizazio-gabeziak dituen eremua da, eta errearen pasabideari atxikitako bizitegi-eraikinak eta industria-nabeak elkarrekin, baina ordenarik gabe, bizi dira.

Barne-erreformako eremu bat mugatzea proposatzen da, Maruriko Dorrearen ingurua birgaitu eta birkualifikatzeko, errearen pasabidea hiri-azpiegitura berdean integratzeko, eta egungo ehuna berretsi baita biziberritzeko, lehendik dauden industria-nabeen ordez bizitegi-jarduketa berriak gehituz. Bizitegi-eraikinak, espazio libreak eta ekipamenduak zaindu beharko dira, ahal dela, erreastoaren pasabideari lotuta.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	AI-RU-05 MENDIALDE		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	6.694	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	1.472,68
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	587,07
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	22	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	15
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m2t/ m2s)	0,22	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	6

Urbanizazioa eraberritzeko eta/edo berritzeko jarduketa integratuen guztizko azalera 40.691 m²-koa da. Bizitegi-erabilera globala duten jarduketek 108 etxebizitza berri eskaintzen dituzte, eta horietatik 47 BOE dira.

B. ZUZKIDURA-JARDUKETAK:

Kategoria honetan sartzen diren jarduketek helburua eremuan dauden zuzkidurak handitzea da eta irabaziko lurzatiaren hirigintza-eraikigarritasuna handitzearen ondorio dira.

Hauek dira Zallako HAPOn Aurrerapenak proposatutako zuzkidura-jarduketak:

AD-01 Padres Paulinos

Zuzkidura-jarduketa, Aretxagako landa-eremuaren hegoaldea osatzeko. Padres Pulinos kalerantz doan hiri-fatxada osatzea proposatzen da, familia anitzeko etxebizitza-eraikin bat gehituz eta bide-ardatz horri lotutako artikulazio-funtzioak duen espazio libre publikoen eremu berri bat lortuz.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	AD-01 PADRES PAULINOS		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	3.720	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	1.302,00
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	35	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	13
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m2t/ m2s)	0,35	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	

AD-02 Txabarri

Txabarri eta Mendialde arteko hiri-sarea osatzeko jarduketa. Esku hartzen den lursailaren neurriek aukera ematen dute dagoen hutsunea betetzeko, terraza moduan egingo den etxebizitza-zehun bat sortzeko eta eremuko kotarik altuenetan erreferentziazko espazio publiko bat lortzeko.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	AD-02 TXABARRI		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	3.720	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	1.264,80
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	12	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	8
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m2t/m2s)	0,20	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	

AD-03 Mendialde

Jarduketa hau izen bereko jarduketa integratuaren (AI-RU-05) osagarri gisa definitzen da, Maruri erreka inguruan dagoen hiri-sarea hobetzeko eta birkualifikatzeko. Torre Maruri kalearen eta trenbidearen artean dauden familia bakarreko etxebizitzak zuzkitzeko jarduketa bat proposatzen da. Hori guztia, erreka pasabideari lotutako azpiegitura berdea hobetzeko, trenbideetatik bereizteko espazio libre bat kokatzeko eta eremu horren barne-irisgarritasuna hobetzeko.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA	AD-03 MENDIALDE		
EREMUAREN AZALERA (m ²)	6.667	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	1.333,40
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	12	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	8
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m2t/m2s)	0,20	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	

AD-04 UB-24 Irlandesas 1

HAPOn Aurrerapenak indarrean dauden Arau Subsidiarioetako hiri-lurzoru finkatugabearen jarduketa hori onartzen du, garatu ez dena eta aurreikusitako zuzkidura-jarduketen multzoan bere gain hartzen duena. Neurri txikiko jarduketa da, trenbideari atxikitako Agirre Lehendakariaren etorbidearen parean, San Pedro de Zarikete auzoan, bi etxebizitza egiteko.

Estandarrak betetzeari dagokionez ezarritako lege-xedapenak betetze aldera, jarduketa hau hirigintza-estandarrei buruzko uztailaren 13ko 123/2012 Dekretuaren 6. artikulua mende egongo da. Era berean, ondoriozko eraikuntza berriak trenbide-arloko legeria sektorialetik eratorritako erabileren eta eraikuntza-mugen murrizketak bete beharko ditu.

Sektoreko hirigintza-zehaztapenen aurrerapena honako hau da:

HIRIGINTZAKO PARAMETROAK			
IDENTIFIKAZIOA		AD-04 UB-24 IRLANDESAS 1	
EREMUAREN AZALERA (m ²)	2.174	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA GUZTIRA (m ²)	684
ERABILERA GLOBALA	Bizitegia	BIZITEGI-ERAIKIGARRITASUNA BE (m ²)	
DENTSITATEA (etxebizitza/ha)	12	HIRUGARREN SEKTOREKO ERAIKIGARRITASUNA (m ²)	
BARNEKO SISTEMA OROKORRAK (m ²)		ETXEBIZITZA-KOPURUA	2
ERAIKIGARRITASUN GLOBALA (m ² /m ² s)	0,3149	BABESTUTAKO ETXEBIZITZAK	

Zuzkidura-jarduketen guztizko azalera 18.883 m²-koa da. Bizitegi-erabilera globaleko jarduketek 26 etxebizitza berri eskaintzen dituzte.

Hona hemen proposatutako jarduketa bakoitzaren datuen laburpen-taula:

Kodigoa/ Código	Izendapena/ Denominación	Azalera guztia /Superficie total m2	Erabilera orokorra / Uso Global	Eraikig. Indizea / Indice Edif	Eraikig. Osoa / Edif Total	Dentsitatea / Densidad	Etxeb. guztira / Total VIV	Dauden etxeb. /Viv Existentes	Proposatutako etxeb. /Viv propuestas
AD-01	Padres Paulinos	3.720	Bizitegia /Resid	0,35	1.302,00	35,00	13		13
AD-02	Txabarri	6.324	Bizitegia /Resid	0,20	1.264,80	12,00	8	1	7
AD-03	Mendialde	6.667	Bizitegia /Resid	0,20	1.333,40	12,00	8	4	4
AD-04	UB-24 Irlandesas 1	2.172	Bizitegia /Resid	0,3149	684,00	10,00	2		2
TOTAL		18.883			4.584,20		31	5	26

3.3.2 HIRI-LURZORU FINKATUA

Hiri-lurzoru finkatua antolatzeko, HAPOren Aurrerakinak, bere antolamendu-helburuekin eta -irizpideekin bat eginda, hiri-sare bereizgarria eta berezia duten lurzoru-eremuak bereiziko ditu. Horiek desberdinduko ditu erabilera orokor jakin bat edo erabilera xehatu nagusia dutelako, eta hiri-antolamenduaren beste eremu osagarri batzuekiko identifikatzeko moduko eraikuntza-tipologia homogeenak dituztelako. Indarrean dauden Arau Subsidiarioek ezarritako Hirigintza Antolamenduko Zonak dira. Hasiera batean, hiri-lurzorua banatzen den antolamendu-eremuak edo zonak onartzen dituzte, eta horiei gehitu behar zaizkie gaur egun hiri-lurzoru izaera duten lurzoru urbanizagarritik datozen garapenak. Honako hauek dira:

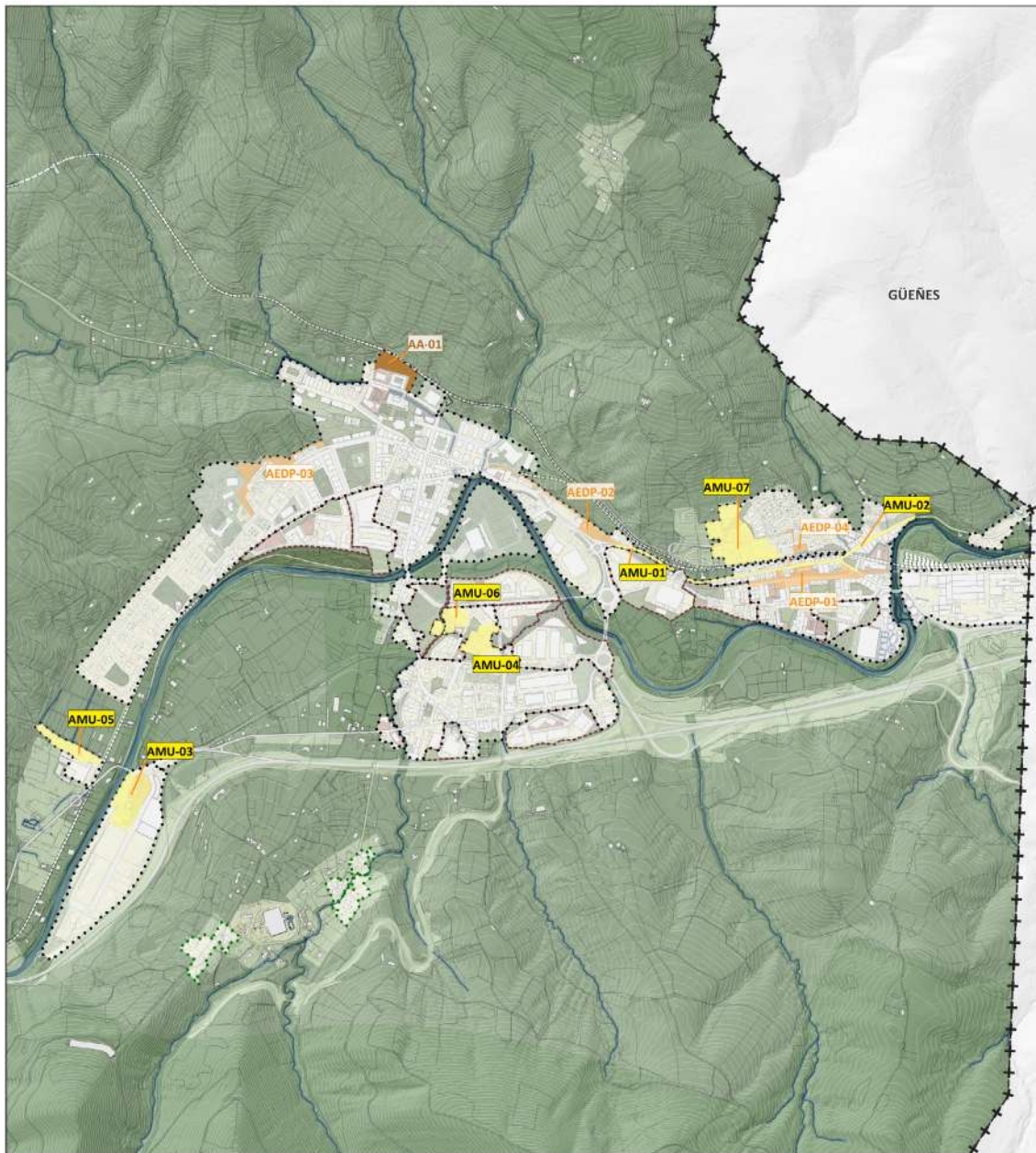
- A1 Bizitegirako hiri-lurzoru orokorra.
- A2 Dentsitate ertaineko bizitegirako hiri-lurzorua.
- A3 Dentsitate txikiko bizitegirako hiri-lurzorua.
- A4 La Llana bizitegirako hiri-lurzorua.
- A5 San Pedro de Zarikete bizitegirako hiri-lurzorua.
- A6 Hirugarren sektoreko hiri-lurzoru zentrala.
- B Industriako hiri-lurzoru orokorra.
- C Hirugarren sektoreko hiri-lurzoru orokorra.
- D1 Urbanizatzeko lurzoru egokia. R-1 Lusa.
- D2 Urbanizatzeko lurzoru egokia. B-1 San Pedro Luzapena.
- D4 Urbanizatzeko lurzoru egokia. B-2 Paulinos.
- D7 Urbanizatzeko lurzoru egokia. B-5 Mendialde Sur.
- E1 Urbanizatzeko lurzoru egokia. I-3 El Longar.

Indarrean dauden Arau Subsidiarioetan ezarritako gainerako eremuak Aurrerapen honetan garatzen ari diren, garatu ez diren eta berrantolatu diren lurzoru urbanizagarriko sektoreei dagozkie. Lurzoru urbanizaezin gisa sailkatzea proposatu diren sektoreak, beren isolatze izaeragatik edota udalerrriaren etorkizuneko garapenarako beharrezkoak ez direlako egin dira.

Zallako HAPOren Aurrerapenaren proposamena hiri-lurzoru finkaturako jarduketarako honako helburu hauetan oinarritzen da:

1. **Irisgarritasuna sustatzeko eta udalerriko gune eta nukleoaren arteko konektibitatea hobetzeko jarduketa estrategikoak.** Azpimarratzekoa da trenbide zaharren gainean ardatz zibiko bat eratuko dela, lurzoru urbanizagarriaren aurreikusitako eraldaketajarduketekin batera, Aranguren eta Mimetziko herrigunea modu atsegin eta iraunkoragoetan artikulatuko duen lineako pasealeku bat sortuko duena.
2. **Zeharkako konektibitatea indartzeko jarduketak, erreferentziazko espazio publikoak erlazionatzen dituzten korridore berde berriak ahalbidetuz.** Adibidez, Tepeyac eta Los Marianistas lotzen dituen ertzeko parkea edo hiri-konektore berria bezala. Igoailuak eta pasabideak izango ditu, Aranguren iparraldetik trenbideen gaineko ardatz zibiko berriraino pasabide seguruak ezartzeko.

HIRI-LURZORUA / SUELO URBANO
Hiri-lurzoru finkatu / Suelo urbano consolidado

--- Hiri-lurzoru /
 --- Suelo urbano

I. Jarduketa isolatuak / Actuación aislada

■ Mugaketa / Delimitación
 AA-01 / Area Dotacional Sabino Arana

II. Sistema orokorren eta lokalaren sareetako zuzkidura publikoak gauzatzeko jarduketak / Actuaciones de ejecución de dotaciones públicas de las redes de sistemas generales y locales

■ Mugaketa / Delimitación
 AEDP-01 / Paseo del Ferrocarril I
 AEDP-02 / Paseo del Ferrocarril II
 AEDP-03 / Paseo Lehendakari Agirre-Maristak
 AEDP-04 / Conector urbano N-S de Aranguren

Jarduketak hiri-lurzoru finkatuan.

III. Urbanizazioa hobetzeko eremuak / Áreas para la mejora de la urbanización

■ Mugaketa / Delimitación
 AMU-01 Urbanizazioa hobetzeko eremuak / Carretera Drive
 AMU-02 Urbanizazioa hobetzeko eremuak /
 Avenida de los trabajadores - Maestra Consuelo Robledo
 AMU-03 / El Longar
 AMU-04 / Nucleo de Aretxaga I
 AMU-05 / La Baluga
 AMU-06 / Nucleo de Aretxaga II
 AMU-07 / Txabarri

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

□ Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
 □ Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. /
 Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
 ✕ Udalerría / Término Municipal

3. **Aretxagako landa-nukleoa**, hiri-lurzoruan integratua, **aintzatestea eta balioestea**. Horretarako, espazio publikoa plataforma unitarioan berrurbanizatzea proposatzen da, kokagunearen jatorrizko bilbea nabarmenduz.
4. **Hiritar-izaera duten baina oraindik urbanizazio-arloan gabeziak dituzten eremuak hobetzea**. Hala nola La Baluga, El Longar, Los Trabajadores etorbidea edo Txabarri eremua.
5. **Sabino Arana etorbidearen inguruko hornidurak indartzea**, ekipamenduen etxadia osatzeko proposamenarekin.

Zallako udalerriko hiri-lurzoruen guztizko azalera 122,7486 ha-koa da. Horietatik 10,53 ha hiri-lurzoru finkatuaren jarduketei dagozkie.

Hirigintza-antolamendua egikaritzea hiri-lurzoru finkatuan, hirigintza-legerian ezarritakoaren arabera, honako jarduketa-modalitate hauetara egokituko da:

A. ERAIKUNTZAKO JARDUKETA ISOLATUA

Hiri-lurzoru finkatuko Hirigintza Antolamenduko Gune (HAG) bakoitzaren baldintza partikularretara egokitutako eraikinen zuzeneko eta aparteko egikaritze-mota, hirigintza-betebeharrak edo kargak bete behar ez dutenak edota dagoeneko bete dutenak. Hori gauzatzeko, beharrezkoa izan daiteke partzelen berregokitze puntualak egitea, antolamendu xehatuta egokitzeko, edo urbanizazioko obra-osagarri puntualak egitea, indarreko hirigintza-legerian eta -plangintzan ezarritako moduan eta irismenarekin.

Zallako HAPOn Aurrerapenak AA-01 eraikuntza-jarduketa isolatu bat baino ez du proposatzen Sabino Arana etorbideko zuzkidura-etxadia handitzeko, 6.721 m²-ko azalerarekin.

B. ZUZKIDURA PUBLIKOAK GAUZATZEKO JARDUKETA

Lurzorua eskuratzeko eta, ondorioz, espazio publikoak urbanizatzeko jarduketak dira, bide berriak irekitzera edo egungoak zabaltzera bideratutakoak, hiri-bilbearen konektibitatea eta iragazkortasuna hobetzeko, baita espazio libreetarako edota ekipamenduetarako lurzoru berriak lortzeko ere. Hiri-lurzoru finkatuan jarduketa isolatu horietarako lurzoruak nahitaezko desjabetzearen bidez eskuratuko dira. Aprobetxamendu-erreserbaren, erosketaren edo jabeekiko trukearen bidez ere lortu ahal dira, eta hirigintza-hitzarmenaren arabera doan lagako dira. Desjabetze ondorioetarako, zuzkiduretarako lurzoria lortzeko jarduketa isolatu horiek guztiak onura publikokoak eta interes sozialekoak dira.

Zallako Plan Orokor berriak udalerriko hiri-eremuen zuzkidura-maila hobetzeko eta gizartekohesioa baita mugikortasun iraunkorra sustatzeko hainbat jarduketa proposatzen ditu. Hirirako zuzkidura berriak gauzatzera bideratutako jarduketak honako hauek dira:

- AEDP-01 / Trenbidearen Pasealekua I
- AEDP-02 / Trenbidearen Pasealekua II
- AEDP-03 / Lehendakari Agirre-Maristak Pasealekua
- AEDP-04 / Arangurengo I-H hiri-konektorea

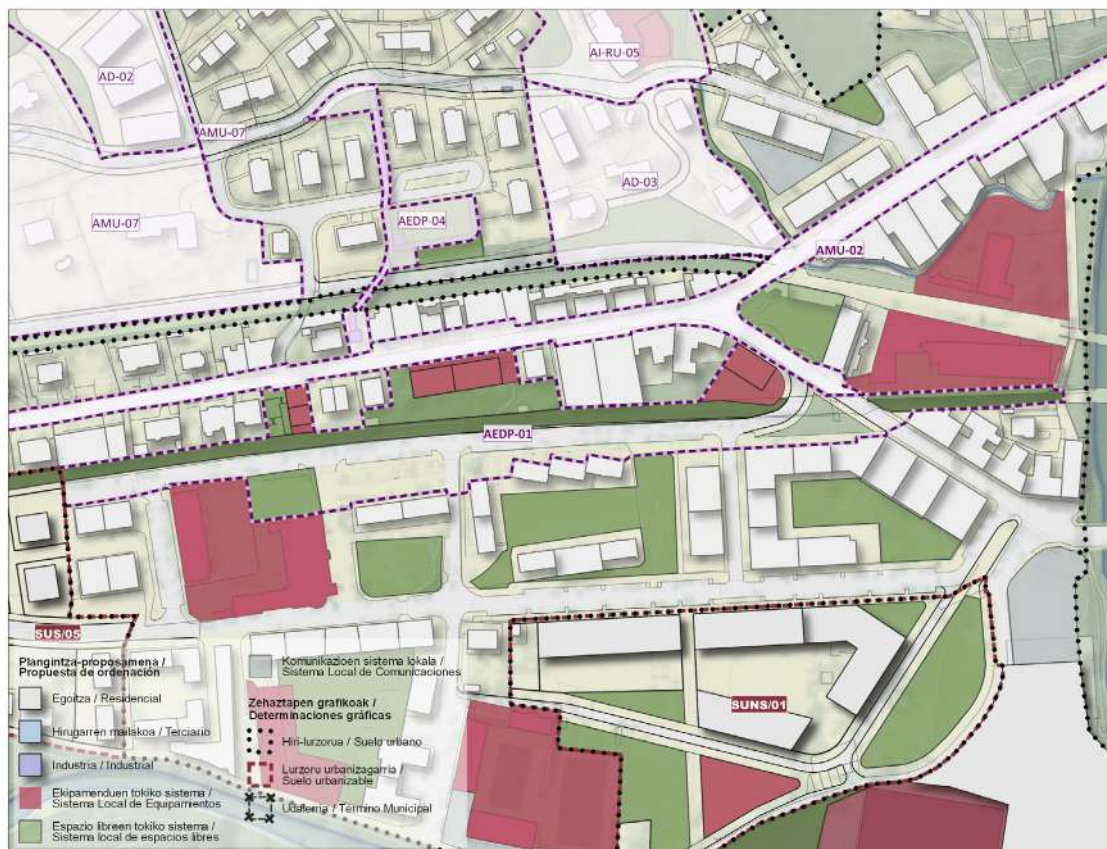
Zuzkidura publikoak gauzatzeko jarduketan azalera, guztira, 29.672 m²-koa da. Horietatik 27.987 m² espazio libre berrietarako eta hornitutako pasealeku linealetarako dira, eta 1.685 m² oinezkoentzako bide eta hiri-lotura berrietarako.

Jarraian, proposatutako jarduketak deskribatzen dira:

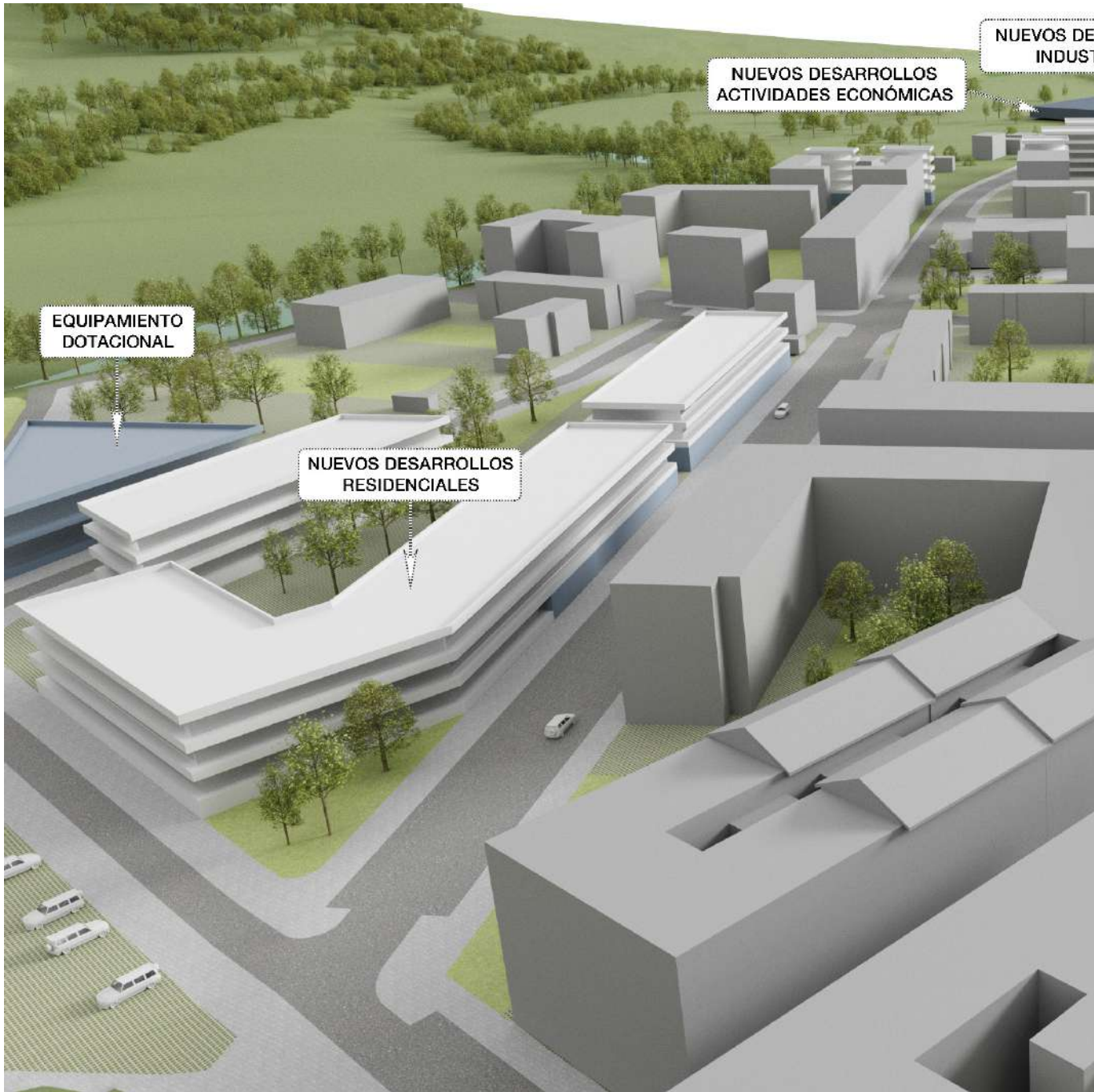
AEDP-01 / Trenbidearen Pasealekua I eta AEDP-02 / Trenbidearen Pasealekua II

Arangurenen eta Mimetizen arteko harremanak artikulatuko dituen Ardatz zibiko bat sortu eta udalerrirako pasealeku lineal bat sortzeko pentsatu den jarduketa estrategikoa. Motorizatu gabeko moduei lehentasuna emango zaie, berdegune eta tokiko ekipamendu berriak integratuko dituen sekzio bat izango da. Bilbo-La Robla trenbidearen Papeleras eta Lusa arteko zatia desmuntatzeak ardatz zibiko berri a eratzeko aukera ematen du, trazadura-alternatiba baten aurrean Helburu bera duten bi jarduketa mugatu dira, bata Arangurenen eta bestea Mimetizen, SUS 05 eta SUS 06 lurzoru urbanizagarrien garapenarekin osatuko dira.

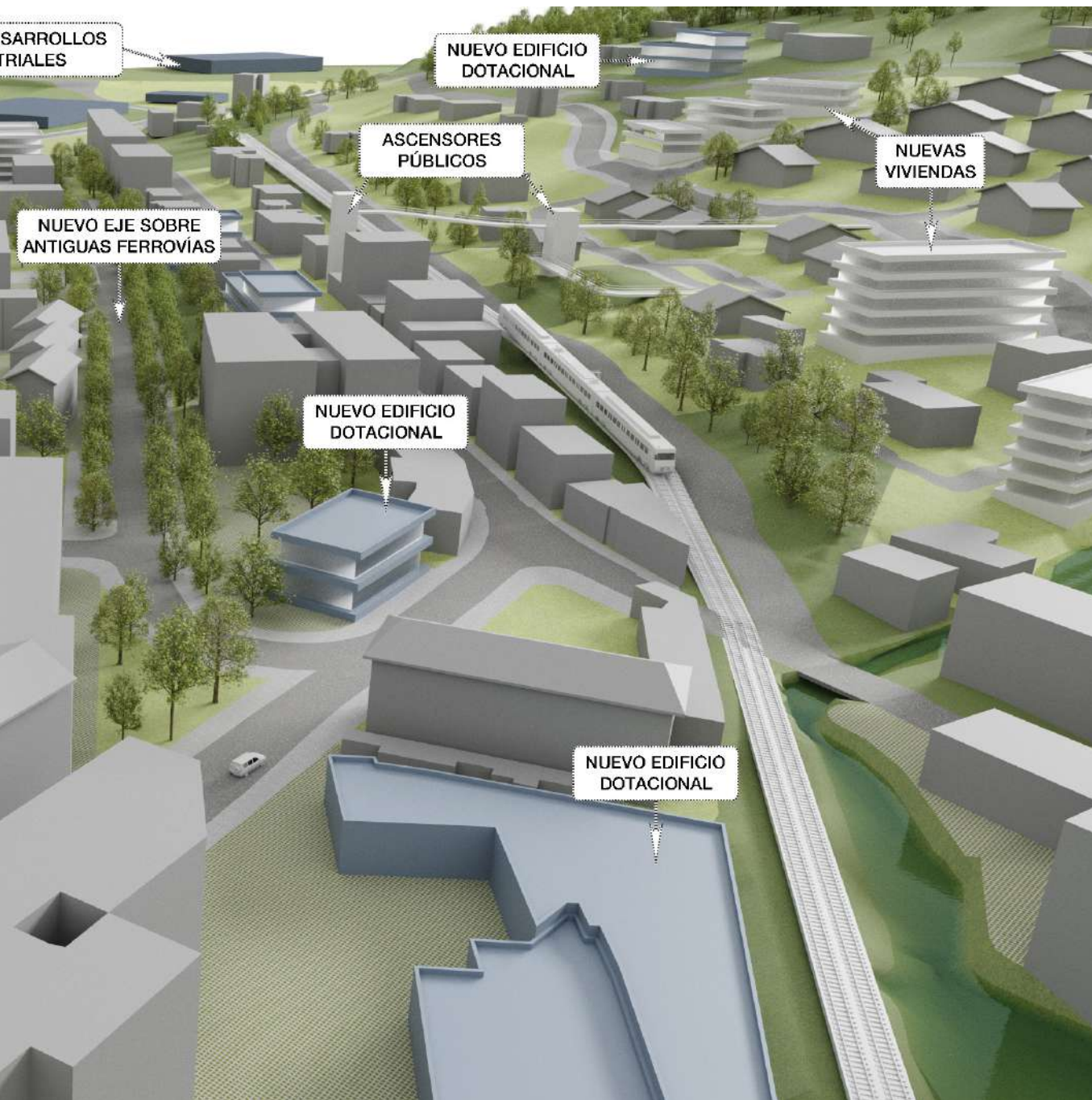
Jarduketan guztizko azalera 12.910 m²-koa da AEDP 01erako eta 6.461 m²-koa AEDP 02rako.

AEDP-03 / Lehendakari Agirre-Maristak Pasealekua

Mimetizko hirigunearen mendebaldeko hiri-ertza osatzea proposatzen da espazio librearen tokiko sistema baten proposamenaren bidez. Honek, lurzoru urbanizaezinarekiko mugakidetasuna konponduko du eta dauden ertzeko bideak integratuko ditu. Gainera, espazio publikoko hirilotura bat eratuko du, Tepeyac parkearen eta Lehendakari Agirre etorbidearen arteko harremana artikulatuko duena, SUS 01 El Carmen Zabalkuntza sektorearen garapenean aurreikusitako trenbidearen azpiko pasabide "seguru" berrira iritsi arte. Jarduketa honen azalera 8.616 m²-koa da.

AEDP-04 / Arangurengo I-H hiri-konektorea

HAPOn Aurrerapenetik, eta udalerrian lotura seguru berriak egituratzeko helburuarekin, jarduketa hau proposatzen da trenbidearen gaineko ardatz zibiko berria, eta iparraldeko aldearen eta Arangurengo kota altuen arteko hiri-lotura berria eratzeko. Bide publikoaren eta lurzati-espazio libreen trazadurari dagokionez, pasabideen eta igogailuen sistema bat proposatzen da, trenbide-pasagunea kentzea ahalbidetuko duena, hirigune horren irisgarritasuna eta iragazkortasuna motorizatu gabeko modu seguruen bidez hobetzeko. Jarduketa honen azalera 1.685 m²-koa da.

C. ACTUACIONES DE MEJORA URBANA.

Hiri finkatuaren eremuetan espazio publikoaren sistema berriro urbanizatzeko eta birkalifikatzeko jarduketak dira, egungo urbanizazio-mailak hobetzeko eta azpiegitura-zein oinarriko zerbitzu-sistemaren gabezia puntualak konpontzeko.

Zallako HAPOn Aurrerapenak hiria hobetzeko bi jarduketa mota proposatzen ditu. Lehenik eta behin, Los Trabajadores Etorbideko bide-espazio publikoa hobetzera bideratutakoak diseinua egokitzeko baita azalera handiagoa oinezkoen mugikortasunera bideratzeko; eta, bestetik, hiri-lurzorian (finkatuta eta urbanizatuta) integratzen diren baina gabezia batzuk dituzten eremuak aintzatesteko, horietarako hobekuntza eta osaketa aurreikusten baita. Jarduketa horien artean, hiri-lurzorian integratutako Aretxagako landa-nukleoari buruzko proposamena nabarmentzen da, eta jatorrizko trazadura mantentzea eta balioestea proposatzen da.

Urbanizazioa hobetzeko jarduketak honako hauek dira:

- AMU-01 / Orive errepeida
- AMU-02 / Los trabajadores etorbidea – Consuelo Robledo Maistra
- AMU-03 / El Longar
- AMU-04 / Aretxaga nukleoa I
- AMU-05 / La Baluga
- AMU-06 / Aretxaga nukleoa II
- AMU-07 / Txabarri

Lehendik dagoen urbanizazioa hobetzeko jarduketa integratuen azalera osoa 68.951 m²-koa da.

Jarraian, proposatutako jarduketak deskribatzen dira:

AMU-01 / Orive errepeida eta AMU-02 / Los trabajadores etorbidea – Consuelo Robledo Maistra

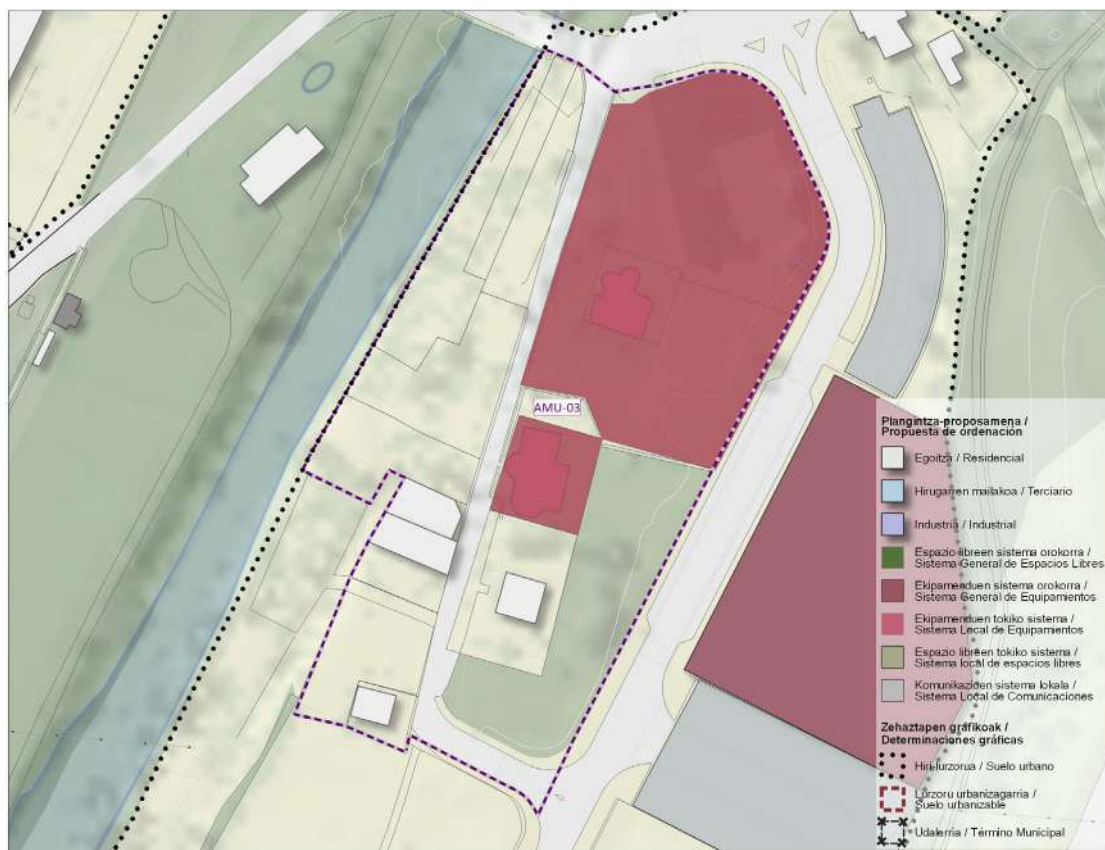
Orive - Langileen etorbidea – Consuelo Robledo maistra errepeideak osatutako ardatzaren diseinua hobetzeko eta oinezkoen mugikortasunerako espazioak handitzea ahalbidetzeko eta ardatz hori “hiritarragoa” den bide bihurtzeko proposatzen da, Balmaseda-Zallako (Enkarterriak) Eremu Funtzionaleko LPPn proposatzen den bezala. Bi jarduketa proposatzen dira, ADIFek aurreikusitako biribilgune berria SUS 06 sektorean txertatzen baita. Bi jarduketa horien azalera 10.772 m²-koa da.

AMU-03 / El Longar

Jarduketa hau El Longar I-3 sektoreko lursail batzuetan dago, dagoeneko garatuta eta urbanizatuta. Hala ere, urbanizazio-arloko gabeziak antzeman dira El Longar Kaperaren inguruan, lehendik zeuden eraikinen eta nabeen eremuan. Jarduketa hau El Longar industriagarapeneraren zatiaren urbanizazio-baldintzak osatu eta hobetzeko helburuarekin definitzen da. Jarduketa honen azalera 14.984 m²-koa da.

AMU-04 / Aretxaga nukleoa I eta AMU-06 / Aretxaga nukleoa II

Aretxagako landa-eremua hiri-lurzoruz gisa sailkatzea proposatzen da, eraikuntza-finkapenaren eta hiri-sarean integratzeko ahalmenaren arabera, lehendik dagoen hiri-lurzorurekin muga egiten duelako. Hala ere, oinarrizko hiri-zerbitzuetan eta bide publikoen diseinuan gabeziak ditu. Gabezia horiek lehenagotzeko eta jatorrizko kokalekuaren traza balioesteko, urbanizazioa hobetzeko bi jarduketan mugaketa proposatzen da. Hauek, baserrien egungo multzoa integratuko dute eta, plataforma bakarreko diseinuarekin, jatorrizko konfigurazioa gordeko duten diseinu-baldintzak ezarriko dituzte. Bi jarduketa horien azalera 14.543 m²-koa da.

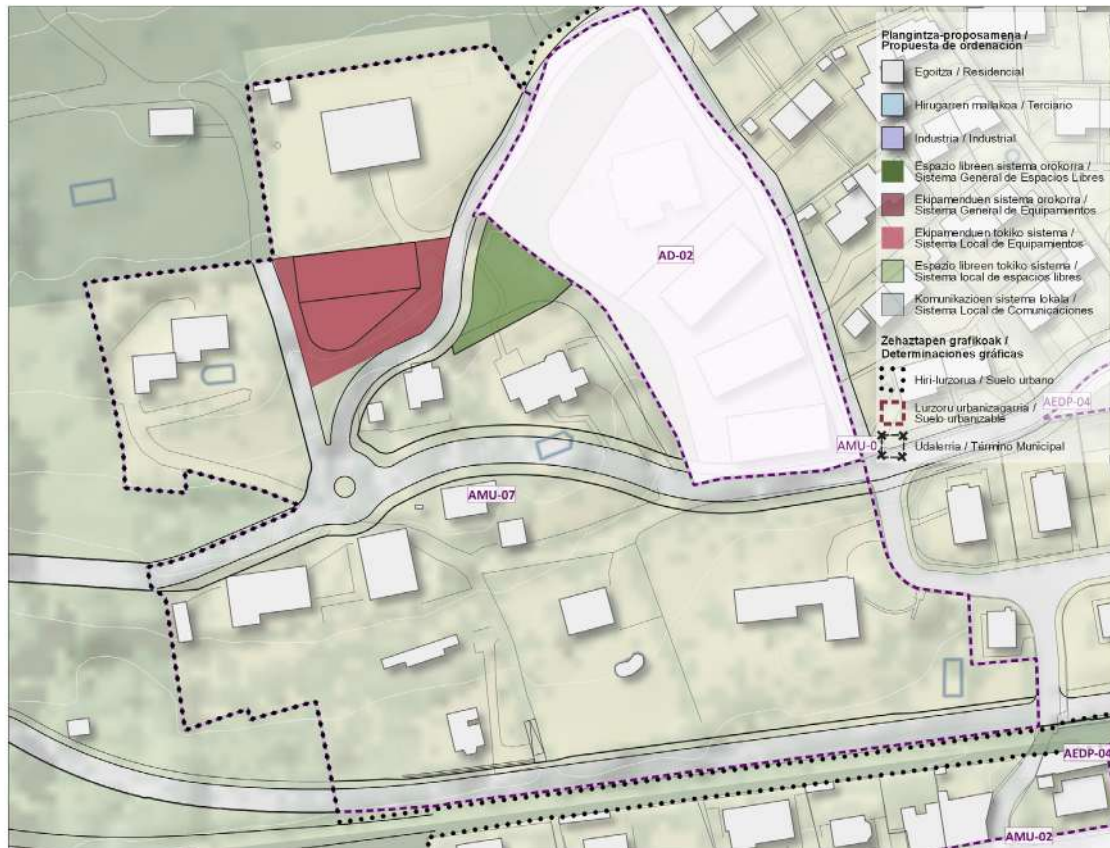
AMU-05 / La Baluga

HAPOn Aurrerapenak La Baluga inguruan dauden familia bakarreko etxebizitzak onartzen ditu, eta Lehendakari Agirre etorbidearen parean dagoen hiri-lurzoruz mugakidean integratzen ditu. Hala ere, konpondu behar diren gabeziak antzeman dira urbanizazio arloan. Helburu horrekin lehendik dauden eraikinak aintzat hartzen dituen eta oinarritzko hiri-zerbitzuak osatzea proposatzen duen jarduketa mugatu da. Jarduketa honen azalera 7.521 m²-koa da.

AMU-07 / Txabarri

HAPOn Aurrerapenak Txabarri inguruan dauden familia bakarreko etxebizitzaren multzoa aitortzen du, indarreko Arau Subsidiarioetako biztanle-gunea da, landa-eremuen inbentarioan aitortu ez dena, baina Mendialdeko hiri-lurzoruarekin jarraituta dagoena. Hala ere, konpondu behar diren gabeziak antzeman dira urbanizazio arloan. Halaber, Torre Maruri kalearekin lotzen den eremuko bide nagusia hobetu beharko da eta, ADIFek aurreikusitako jarduketekin, Orive kaleko biribilgune berriarekin zuzeneko lotura izango du. Helburu horrekin mugatu da lehendik dauden eraikinak aintzat hartzen dituen eta oinarritzko hiri-zerbitzuak osatzea baita bide-sistema nagusia hobetzea proposatzen duen jarduketa. Jarduketa honen azalera 21.131 m²-koa da.

3.4. ERABILERA ARAUTZEA

3.4.1 ERABILERA LURZORU URBANIZAEZINEAN

Kategoria, azpikategoria eta baldintzatzaile-gainjarri bakoitzeko erabilerei dagokienez, Zallako HAPOk 2019ko LAGetan Ingurune Fisikoa Antolatzeko Matrizean ezarritakoa bete beharko du. Matrizak irudikatzen duen araubidean antolamendu-kategoriak eta baldintzatzaile gainjarriak erabilera batzuekin eta besteekin gurutzatzen dira eta horiek arautzeko kodea ezartzen da:

- 1: Erabilera egokia. Oro har, lurzoru urbanizaezinaren berezko erabilerak dira, hau da: nekazaritza-, abeltzaintza-, basozaintza-, ehiza- edo antzeko erabilerak eta ustiapenak, lurrak beren izaeraren arabera erabilera baterako edo besterako izango dira. Hala ere, erabilera zehatz bakoitzerako araudi xehatuan ezar daitezkeen mugak eta bete beharreko gainerako araudia aplikatu ahal izango dira, eta, hala badagokio, horiek garatzeko beharrezkoak diren lizentziak edo baimenak lortu ahal izango dira.
- 2: Erabilera onargarria. Lurzoru urbanizaezinaren berezko erabilerak ez direnak dira, baina lurzoru mota honetan ezar daitezkeenak, landa-ingurunearen garapen jasagarriari laguntzen diotelako, edo lurzoru mota horretan kokatu behar direlako, jarduera horien ezaugarriengatik, betebeharrengatik edo xedeengatik. Proiektu bakoitza interes publikokoa dela deklaratu behar da Foru Aldundiaren ebazpenaren bidez, jarriko den Udalak alde aurretik eskatuta.

Erabilera onargarrien barnean:

- 2¹: Nekazaritza eta basozaintzako LPSean garatzen dena
- 2*: Nekazaritza eta basozaintzako LPSa Trantsiziozko Landa Paisaian eta debekatua Balio Estrategiko Handian
- 2²: Ibai eta Erreken LPSaren eta Plan Hidrologikoen bitartez garatua.
- 2³: Babes-figura aplikagarriak dauzkate (NBAP, Urdaibaiko EKZP, KBE) edo Hezeguneen LPS
- 3: Erabilera debekatua. Bereziki debekatuta daudenak dira.

Lurralde Antolamenduaren Gidalerroetan identifikatutako erabilera orokorrak bost dira, Plan Orokorrean lurzoru urbanizaezinerako jaso behar direnak.

- Ingurumen-babesa.
- Aisia eta jolasa.
- Lehen sektoreko baliabideen ustiapena.
- Azpiegiturak.
- Eraikuntza-erabilerak.

Erabilera horien definizio zehatza eta baldintzak EAeko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen Aplikatzeko Arauen II. Eranskinean daude: Ingurune Fisikoaren Antolamendua.

	ERABILERAK					
	Ingurunearen babesa	Aisia eta astialdia	Lehen sektoreko balibideen ustiapena	Azpiegiturak	Eraikuntza erabilerak	
EAEko INGURUNE FISIKOAREN ANTOLAMENDU -MATRIZEA 1- Egokia 2- Onargarria 3- Debebatua Garapen-plangintza ³ NBAP, EKGP Urdaibai, KBE, Hezeguneeen LPS, Kostaldeko LPS	Kontserbazioa, Jarduera zientifiko-kulturalak	Ehiza- eta arrantza-jarduerak Jolas-jarduera Estentsiboa	Erauzketa-jarduerak Nekazaritza-industriak Abeltzaintza Nekazaritza	Zakartegiak eta hondakin solidoak biltegitratzeko espazioak	Aurretik zeuden guneak oinarri dituzten hirigintza-hazkundera	
				A motako zerbitzuen instalazio tekniko ez-linealak B motako zerbitzuen instalazio tekniko ez-linealak Aireko linea elektrikoak Garraio bideak	Aurretik zeuden guneak oinarri ez dituzten hirigintza-hazkundera Onura publiko eta interes sozialeko eraikinak Instalaciones peligrosas	Bizitegi isolatua
BALDINTZATZAILE GAINJARRIAK: Azpiegitura Berdea						
Beren ingurune-balioengatik babestutako guneak eta Urdaibaiko Biosfera Erreserba	1	2 ³	2 ³	2 ³	2 ³	3
Korridore Ekologikoak eta interes naturala duten beste gune batzuk	1	2	2	2	2	3

Azpiegitura Berdeari dagokion ingurune fisikoaren antolamendu-matrizearen erabilerak arautzea, 2019an onartutako Lurralde Antolamenduaren Gidalerroetatik aterata.

3.4.2. ERABILERAK HIRI-LURZORUAN ETA LURZORU URBANIZAGARRIAN

HAPOK hirigintza-erabileren esleipenen sailkapena ezarriko du, bertan garatu nahi den xedea zehazteko, baita horiek partzeletan ezartzeko baldintzak arautuko ere.

Planeamenduaren zehaztapen-mailaren arabera, hirigintza-kalifikazioari eta bateragarritasunari dagokienez, honako hauek bereiziko dira:

1. Erabilera orokorra eta erabilera xehatua
  - a. Erabilera orokorra edo berezkoa. Honakoen antolamendu orokorra definitzen duen hirigintza-xedea da: lurralde-eremua (hiri-lurzoruen eraikuntza-eremu homogeneoa), hiri-lurzoru finkatugabearen barne-erreformako sektoreak zein areak, eta lurzoru urbanizagarri sektoretuaren sektoreak. Eremuan nagusiki ezarritako erabilera orokorren multzo bakoitzaren barne dauden erabilera xehatu multzoa adierazten du.
  - b. Erabilera xehatua: plangintzak lurzoru jakin baterako aurreikusten duen xedea da, izaera nagusikoa (garapen-plangintzaren menpeko areen edo sektoreen azpierreumen kasuan), edo espezifiko (partzelaren edo etxe-uhartearen kasuan), haren hirigintza-kalifikazioaren arabera.
2. Erabilera xehatuaren intentsitatea. Horiek eskusiboak edo ez izan daitezke, garatzen diren partzelan edo eraikuntzan duten ezarpenaren intentsitatearen arabera:

- a. Erabilera eksklusiboa: hura ezartzean partzela edo eraikin osoa okupatzen duena da, bai plangintzak baimendu duelako, bai plangintzak hala eskatzen duelako, berariazko kalifikazioa dela-eta edo eremuko baldintza partikularrak aplikatzearen ondorioz.
  - b. Erabilera ez-esklusiboa: hura ezartzean partzelaren edo eraikinaren zati bat okupatzen duena da, plangintzak hala eskatzen edo baimentzen duelako.
3. Erabilera xehatuarekin bateragarriak diren erabilerak: partzelaren edo etxe-uhartearen berariazko kalifikazioaren erabilera xehatu nagusiarekin, batera edo modu osagarrian, ezartzeko baimena dutenak.

Erabilera bateragarriak honako izaera hau izan dezake, bateragarritasunaren mugape-mailaren arabera:

- a. Osagarria: partzelan erabilera nagusiaren mende ezar daitekeen erabilera bateragarria da, hari lotuta eta mugatuta dagoelako.
  - b. Erabilera mugatua: erabilera nagusiarekin batera partzelan edo eraikinean bateragarria dena, harekin loturarik izan gabe. Hala ere, erabilera nagusia ez desnaturalizatzekeko posizioan edo proportzio jakin batean mugatuta egongo da.
  - c. Alternatiboa: partzelan erabilera nagusiaren ordez ezar daitekeena, inolako murrizketarik gabe.
4. Erabilera debekatua da, Plan Orokorrek edo hura garatzen duten tresnek ezartzen ez dutena, lurralde-eremuan antolamenduaren helburuak lortzea eragozten dutelako. Hauek dira erabilera debekatuak:
- a. Erabilera nagusiak edo eremuan bateragarriak ez diren erabilerak.
  - b. Erabilera bateragarriak, plangintzak horien ezarpenen intentsitate-mugak gainditzen dituztenean.
  - c. Plangintzak berak edo beste xedapen orokorrek eremuan horrela zehaztutakoak.
  - d. Lurralde- eta hiri-ereduarekin bateraezinak diren erabilerak.
5. Erabilera publikoak eta pribatuak.
- a. Erabilera publikoak dira Administrazioak jabari publikoko ondasunean edo partikularrek zerbitzu publikoko erregimenean egiten dituzten jarduerak.
  - b. Erabilera pribatuak dira norbanakoek edo Administrazioak eskubide pribatuaren araubidean egiten dituzten jarduerak, irabazizkoak edo doakoak.

HAPOn jasotzea proposatzen diren erabilera orokorren definizioak honako hauek dira:

- 1. BIZITEGI-ERABILERA OROKORRA. Xede nagusitzat bizileku iraunkorra ematea duten eremuetan ezartzen den erabilera da, familien ohiko portaerekin gunea osatzen duten pertsonentzat, senideak izan ala ez.

2. HIRUGARREN SEKTOREKO ZERBITZUEN ERABILERA OROKORRA. Zerbitzu Tertziarioen erabilera orokorrak edo berezkoak dira, zerbitzuak ematea helburu duten jarduerak, hala nola: merkataritza mota guztiak, informazioa, administrazioa, kudeaketa, bitartekotza finantzarioko jarduerak edo antzekoak, eta aisialdi eta harreman bizitzarekin lotutako jarduerak.
3. INDUSTRIA-ERABILERA OROKORRA. Erabilera honen barne daude honako jarduerak: produktuak lortzea, lantzea, eraldatzea eta konpontzea; edota ondasunak, produktuak eta merkantziak gordetzea, zaintzea eta banatzea. Publikoarentzat hidro-erregaiak saltzen dituzten zerbitzuak ere jasotzen dira, baita ibilgailuetarako beste zerbitzu edo hornidura batzuk ere.
4. ZUZKIDURA-ERABILERA OROKORRA. Erabilera horrek honakoetarako balio du: herritarrei gizarte-prestazioak emateko, garapen integrala eta ongizatea ahalbidetzeko, hiri-bizitzari dagozkion zerbitzuak emateko, eta, horrez gain, kirolguneen eta berdeguneen bidez, hiri-ingurumena eta -estetika berrorekatzeko eta herritarren aisia eta atsedena bermatzeko.
5. OINARRIZKO KOMUNIKAZIO- ETA AZPIEGITURA-ERABILERA. Pertsonen, banakako zein taldekako garraio-ibilgailuen eta salgaien mugimenduak garatzen diren espazioei egiten die erreferentzia, baita horiek aparkatuta egotea ahalbidetzen dutenei ere, edo karga hausteko eragiketak eta bestelako lan osagarriak egiten diren guneei. Era berean, ondorengoak ere halakotzat hartzen dira: ur-hornidura, saneamendua eta arazketa, energia elektrikoaren eta gasaren hornidura, telefono zerbitzua, hondakin solidoen bilketa zein tratamendua, eta antzeko beste batzuk, zerbitzu horien hornidura-, kontrol- eta kudeaketa-jarduerak barne.

Erabilera orokorrak edo berezkoak erabilera xehatuetan garatuko ditu Plan Orokorrak berak edo garapen-plangintzak.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

LURRALDEA KOHESIONATU ETA ARTIKULATUKO DUTEN SISTEMEN SAREAREN PROPOSAMENA

EAEko Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 54. artikuluan ezarritakoaren arabera, plangintza orokorrak ezarritako egitura-antolamenduko zuzkidura-elementuen multzoak sistema orokorren sarea osatzen du, bereziki honakoek: espazio libreek, ekipamendu kolektibo publikoek zein pribatuek eta komunikazio-azpiegiturek eta -sareek, horien funtzionalitateak eta zerbitzuak plangintza-eremu bat baino gehiago hartzen baitituzte.

Sistema orokorren sareak HAPOk beharrezkotzat jotzen dituen elementu guztiak jaso beharko ditu, hiri-bilakaerarako eta lurzoria okupatzeko hartzen duen estrategiarekin bat eginda.

Aurrerakin honetan honako hauek hartzen dira kontuan:

4.1. KOMUNIKAZIO-SISTEMA ETA MUGIKORTASUN JASANGARRIA

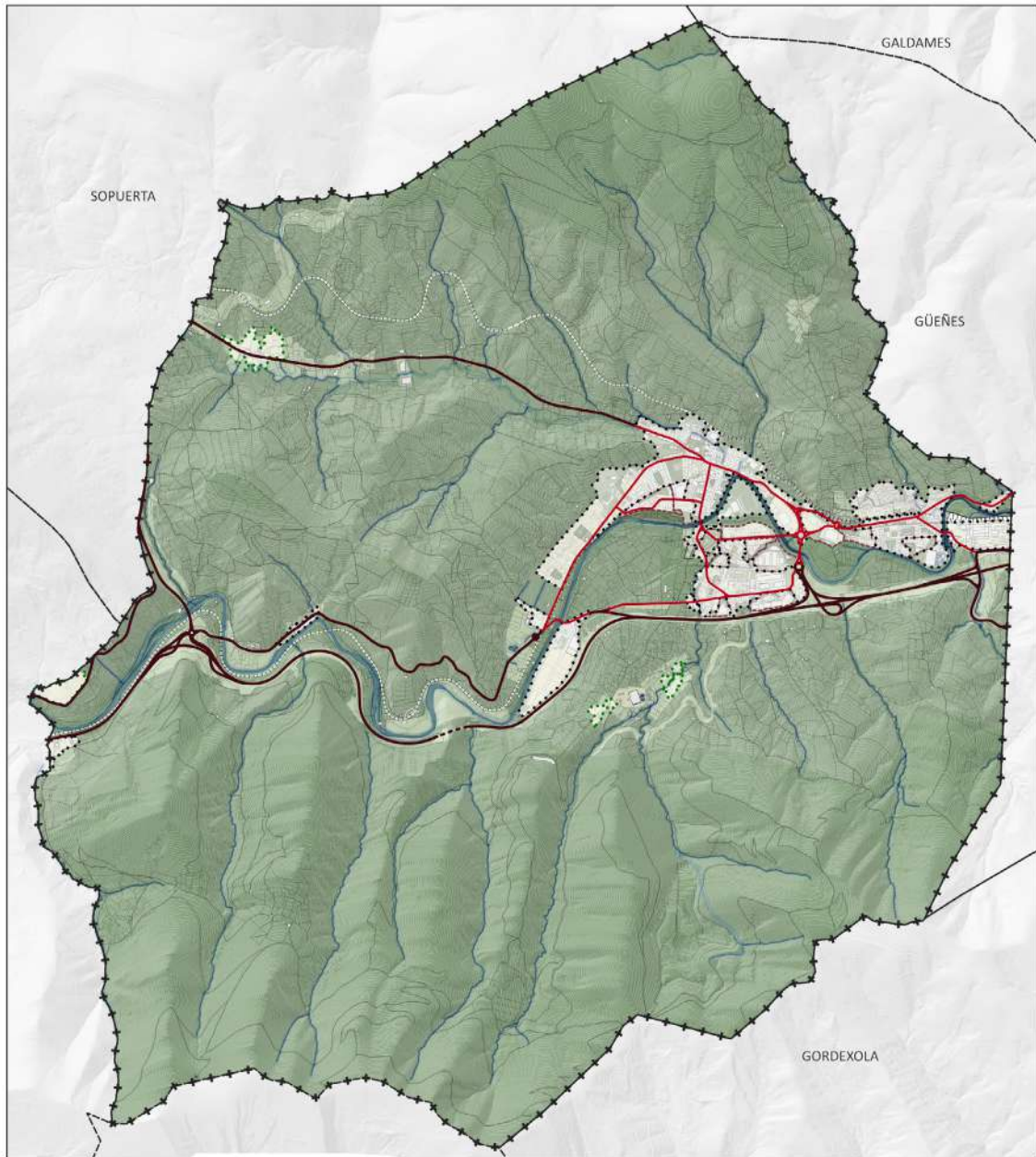
Komunikazio-sareak, beren egituratze-eraginagatik, espazioaren antolamenduko faktoreak bihurtzen dira. Zallaren kasuan, komunikazio-sistema orokorrak oinarrizko hiru osagai ditu: bide publikoak, oinezkoen eta ibilgailuen zirkulaziorako sarea, zuzkidura-sareko elementu guztiak elkarrekin lotzen eta komunikatzen dituen eta sare bakarra balitz funtzionatzea bermatzen duena; egungo trenbide-sistema, eta motorrik gabeko garraiobideak ezartzeko oinarrizko sarea, proposatutako Azpiegitura Berdean aipatutako ekologia-konektorearen eta hiri-sarbiderearen funtzioak betetzen dituzten elementuekin osatua, eta lurzoru urbanizaezinari buruzko atalean aipatutakoak.

4.1.1. BIDE PUBLIKOEN SAREA.

Bide publikoen sareak, beren egituratze-eraginagatik, espazioaren antolamenduko faktoreak bihurtzen dira. Horretarako, sistema berriz diseinatu behar da, bai alderdi funtzionaletan, bai morfologikoetan, lurralde- eta funtzio-egiturak hobeto egokitzen lagunduta. Horren ondorioz sortzen diren bide publikoek sarea osatzen dute, eta sare horrek trafiko-fluxuak hobeto antolatzen laguntzen du, sistema morfologikoki ordenatua eta funtzionalki gai dena hiri-mugikortasuna nabarmen handitzeko.

Proposatutako sarea, jakina, egungoan du abiapuntua, hori hobetzeko eta osatzeko beharrezko berrikuntzak bakarrik jasota. Bigarren mailako bideak, sarerako proposatzen den hiri-ikuspegitik, protagonismo handia hartzen du, trafiko-kanal espezializatuagoen osagarri izango den funtzioaren ondorioz. Era berean, bide-sistema osoaren ulermenean funtsezkoa da bideen hierarkizazioa, bide-multzoa sistematzat ulertzeko modua.

Plan Orokor Berriaren Aurrerakin honek planteatzen duen hierarkizazioa sareko tarteei zenbait balorazio irizpide aplikatzearen ondorioa da, hala nola:

MUGIKORTASUNA / MOVILIDAD
Lurralde-izaerako bide-hierarkia / Jerarquía viaria de carácter territorial

- Lurpeko lurralde-mallako bideak / Viario de nivel territorial soterrado
- Lurralde-mallako bideak / Viario de nivel territorial
- Hiriko bide nagusiak / Viario urbano principal

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- ✕✕✕✕ Udalerria / Término Municipal

Bide-hierarkia. Lurralde-enkoadraketa.

- Kontuan hartzea bide sareak oinarrizko bi eginkizun dituela: garraiobidea eta jardueren euskarria. Aldi berean, bide publikoen sareak lurraldeko zatiak komunikatzen ditu, eta horiek, gertutasunaren arabera, bideen eragin-eremua zehazten dute: hiriartekoa, hirikoa edo eskualdekoa.
- Bide publikoen sarea kualitatiboki bereizteko beste elementu batzuk horren diseinuan erabilitako parametroak dira, hala nola: zirkulazio-abiadura, distantziak eta korapilomotak, etab. Era berean, horien trafikoaren osaera eta ezaugarriak ezartzen dituzte.
- Bide ertzetan egiten diren erabilerek ere (etxebizitza, industria, merkataritza, bulegoak edo beste batzuk) izaera jakin bat ematen diote, eta horrek erabilera modu espezifikoak dakar berarekin.

Irizpide horiek kontuan hartuta, dokumentu honetan proposatzen den Zallako bide artikulatzailea oinarrizko bi maila hierarkikotan egituratu daiteke: lurralde- eta hiri-maila.

A. LURRALDE-MAILAKO BIDE PUBLIKOAK

Los que se corresponden con el nivel de la vía foral son:

- BI-636 Oinarrizko Sarea. Kadaguako korridorea.
- BI-2701 Eskualde-Sarea. Muskizetik Malabrigora (Sopuertatik).
- BI-3651 Sare Lokala. Allendelagua eta La Herrera arteko tartea.
- BI-3651 Sare Lokala. Zallako sahiesbidea, BI-3621 errepedearekin lotzeko.
- BI-3602 Sare Lokala. Gueñesetik Malabrigora.
- BI-3621 Sare Lokala. Gordexolatik Arangurenera.

Bide-sistema horretaz gain, Herreratik (BI-636) Malabrigora (BI-630) lotzeko azpiegitura berria lurralde-mailako sarearen parte da, eta hori Aurrerapenaren proposamenean artikulazio-sistemarako onartzen da.

Hala dira lurralde-loturak eta hiriguneetarako irisgarritasuna hobetzeko Aurrerapenaren proposamenak: El Longarrera eta Gallardira sartzeko BI-636 errepedetik hiri-mailako biderantz (lehengo BI-3651) doan lotura berri bat, biribilgune berri bat BI-366 errepedetik El Baularrerako irteeran, eta biribilgune berri bat El Longar aldera doan hiri-bidea eta La Herrerekin lotzen den BI-3651 errepedea lotzeko.

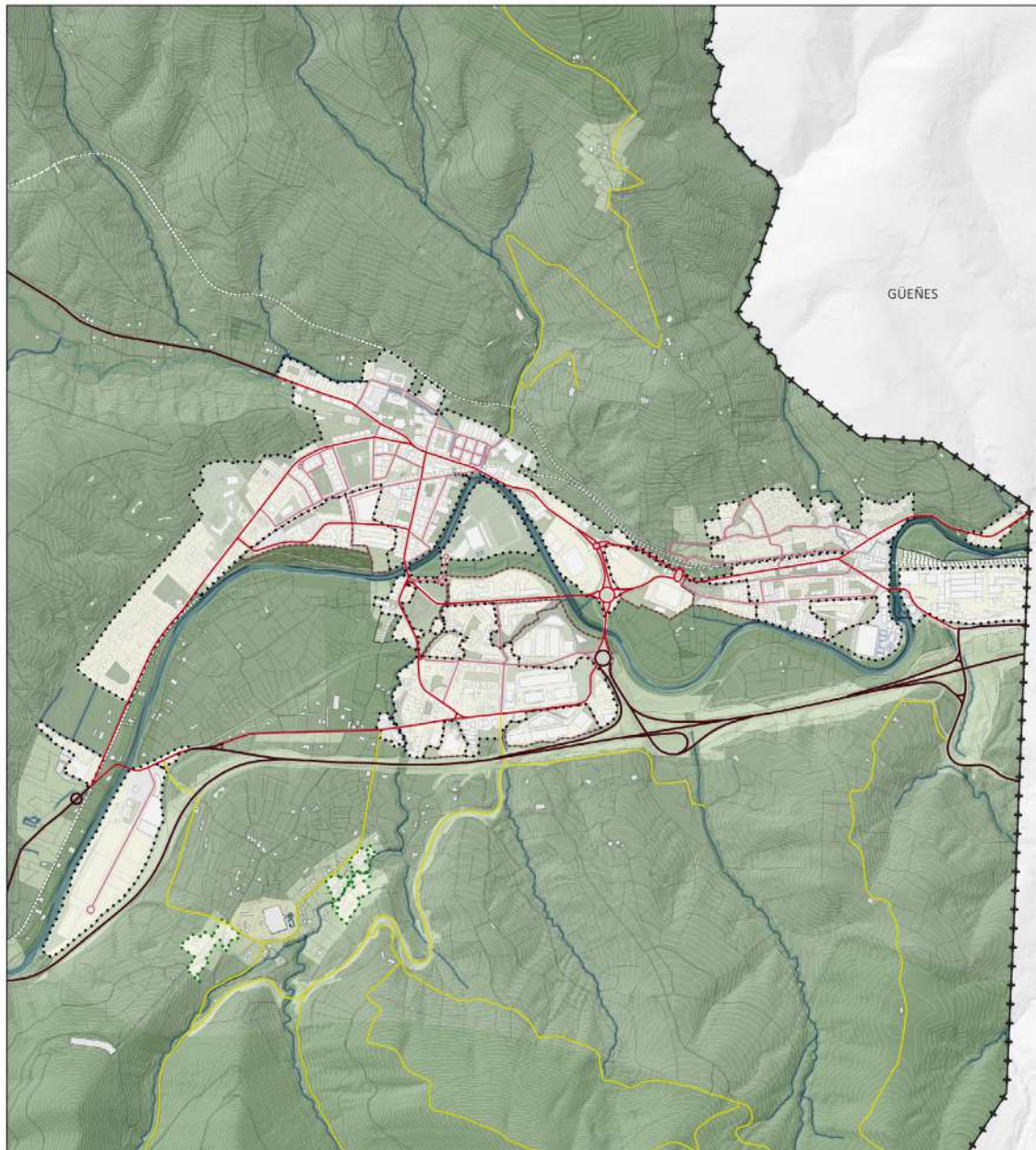
B. HIRI-MAILAKO BIDE PUBLIKOAK

Sistema orokor gisa, hiriaren barneko irisgarritasuna eta mugikortasuna bermatzeko eginkizun nagusia dutenak bereizten dira, trafiko-fluxu nagusiei euskarria emanaz eta hiri-antolamenduko egiturak egituratuz, sektoreetan eta auzoetan.

Honako hauek dira:

- Maestra Consuelo Robredo kalea, Los trabajadores etorbidea, Los Hermanos Maristas etorbidea eta Lehendakari Aguirre etorbidea osatzen duten bide-ardatza.
- El Baular biribilgunetik doan bide-lotura.
- Nuestra Señora del Rosario kalea.
- Nicolas María Urgoiti kalea, BI-636 errepedierantz.
- Lanzagorta kalea.

MUGIKORTASUNA / MOVILIDAD
Hiri-izaerako bide-hierarkia/ Jerarquía viaria de carácter urbana

- Lurralde-mailako bideak / Viario de nivel territorial
- Hiriko bide nagusiak / Viario urbano principal
- Bigarren mailako hiri-bideak / Viario urbano secundario
- Landa-sarbidetako bideak / Viario de acceso rural

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- ✕✕✕✕ Udalerria / Término Municipal

Bide-hierarkia. Hiri-kokapena.

Aurrerapen honetan aurreikusitako garapen berrien proposamenekin, udalerriko zonen arteko artikulazioa sustatzen duten honako proposamen hauek bide-sistema orokorraren parte dira:

- Bide-lotura Oriveko ADIF biribilgunetik eta El Baular biribilgunetik.
- Bide-lotura El Baular biribilgunetik eta El Charco eremutik Mimetizen, SUS 02 Aretxaga I lurzoru urbanizagarriaren garapen berrietatik.
- Lanzagorta kalearen, El Carmen eremuan, eta San Pedro de Zarikete auzoaren arteko bide-lotura, SUS 01 El Carmen Zabalkuntza lurzoru urbanizagarriko sektoretik. Oinezkoentzako eta ibilgailuentzako lurpeko pasabide berria.
- El Longar eta Gallardi arteko bide-lotura hobetzea, BI-636 errepidetik sarbide zuzena izanda.

Hiri-mailako bide-sistema orokorra bigarren mailako sarearekin osatzen da. Sare honek banaketa- eta irisgarritasun-sarearen funtzioa betetzen du udalerriko herriguneetako auzoetan.

4.1.2. TRENBIDE-SISTEMA

Zalla udalerrriaren trenbide-sistemak bi linea ditu:

1. Linea 780 Santander-Bilbao La Concordia, udalerrria ekialdetik mendebaldera zeharkatzen duena, Gueñes-Malabrigo errepidearen norabideari jarraituz.
2. Linea 790 Asuncion Unibertsitatea-Aranguren. Gueñes-Balmaseda errepidearen norabideari jarraitzen dio, eta Leon eta Bilbo lotzen ditu.

Gaur egun, "Zallako udalerrian zabalera metrikoko sarearen berrantolaketaren eta segurtasunaren hobekuntzaren informazio-ikerlana" (2023) eginda dago. Informazio-ikerlan honek Arangurengo geltokitik Mimetizerako 790 linearen zatia desmuntatzea proposatzen du, irismen handiagoa edo txikiagoa duten bi aukerekin. Proposamen horri esker, trenbideak desafektatu eta hirirako oinezkoentzako ardatz zibiko bihurtu ahal izango dira, hiri-lurzoruaren proposamenetan adierazi dugun bezala. Aurrerapenak beste aukera bat aurreikusten du, bidetarte gehien kentzen duena, Aranguren eta Mimetiz arteko oinezkoentzako lotura ahalbidetuz Lusa eremuan. Arangurengo geralekua egungo kokalekutik iparralderago eramango litzateke.

Informazio-ikerlan honek Arangurengo hirigunearekiko irisgarritasuna eta loturak hobetzen dituzten bide-jarduketan multzo bat gauzatzea dakar lotuta. Adibidez, trenbideekiko paraleloa den bide berria, Los Trabajadores etorbidearen gaineko biribilgune berria eta Txabarrirekin bidelotura berria.

Era berean, Aurrerapen honek trenbide-pasaguneak kentzeko eta Zallako udalerrian trenbidepasaguneak kentzeko 2022ko Ikerlan Integraleko eremuak berrantolatzeko proposamenak jasotzen ditu.

ADIFen ikerlaneko dokumentuen proposamenez gain, Aurrerapen honek, hiri-lurzoruko eta lurzoru urbanizagarriko antolamendu-proposamenetatik abiatuta, trenbidearen pasabideak hobetzeko eta segurtasun handiagoa bermatzeko jarduketak jasotzen ditu. Arangurengo iparhegoaldeko hiri-lotura berriaren proposamenak, pasabide eta igogailuen bidez, Mendialde eta Txabarriko trenbide-pasagunea kentzeko aukera emango luke, eta, aldi berean, bide-lotura berri bat sortuko luke (ibilgailuentzat eta oinezkoentzat) lurzoru urbanizagarriko SUS 91 El Carmen Zabalkuntza sektoretik.

4.1.3. LURRALDE IZAERAKO MOTORRIK GABEKO GARRAIOBIDEEN OINARRIZKO SAREA

HAPOn Aurrerakinean jaso dira, komunikazio-azpiegiturako ereduaren osagaien artean, egungo landa-bide publiko nagusien sarea. Izan ere, Zallan komunikaziorako egitura-elementua da, landa-ingurunearen gaur egungo eta etorkizuneko garapenerako funtsezkoa, beraz, turismo-sektoreari laguntzeko oinarri izan daiteke, eta, aldi berean, herritarrek naturarekin harreman hobea izan dezakete.

Izan ere, nekazaritza eta abeltzaintzako jarduera modernizatzeko ahaleginak ekoizpen-, eraldaketa- eta merkaturatze-faseetan komunikazio-sarea egokia behar du, prozesuaren erritmoaren arabera, pertsonen eta salgaien joan-etorrira egokitua. Era berean, ezinbestekoa da landa-ingurunean sortzen hasi diren jarduera ekonomiko berriak garatzeko bereziki diseinatutako bide-egitura izatea, nekazaritzaren eta abeltzaintzaren ohiko jardueren osagarri. Jarduera horien artean, aipatzekoa da landa-turismoa eta kalitatezko produktu endogenoak balorizatzen dituzten enpresa txikiak etorkizun oparoan garatzen ari direla.

Planak helburu hauek ditu landa-bide publikoen sareari dagokionez:

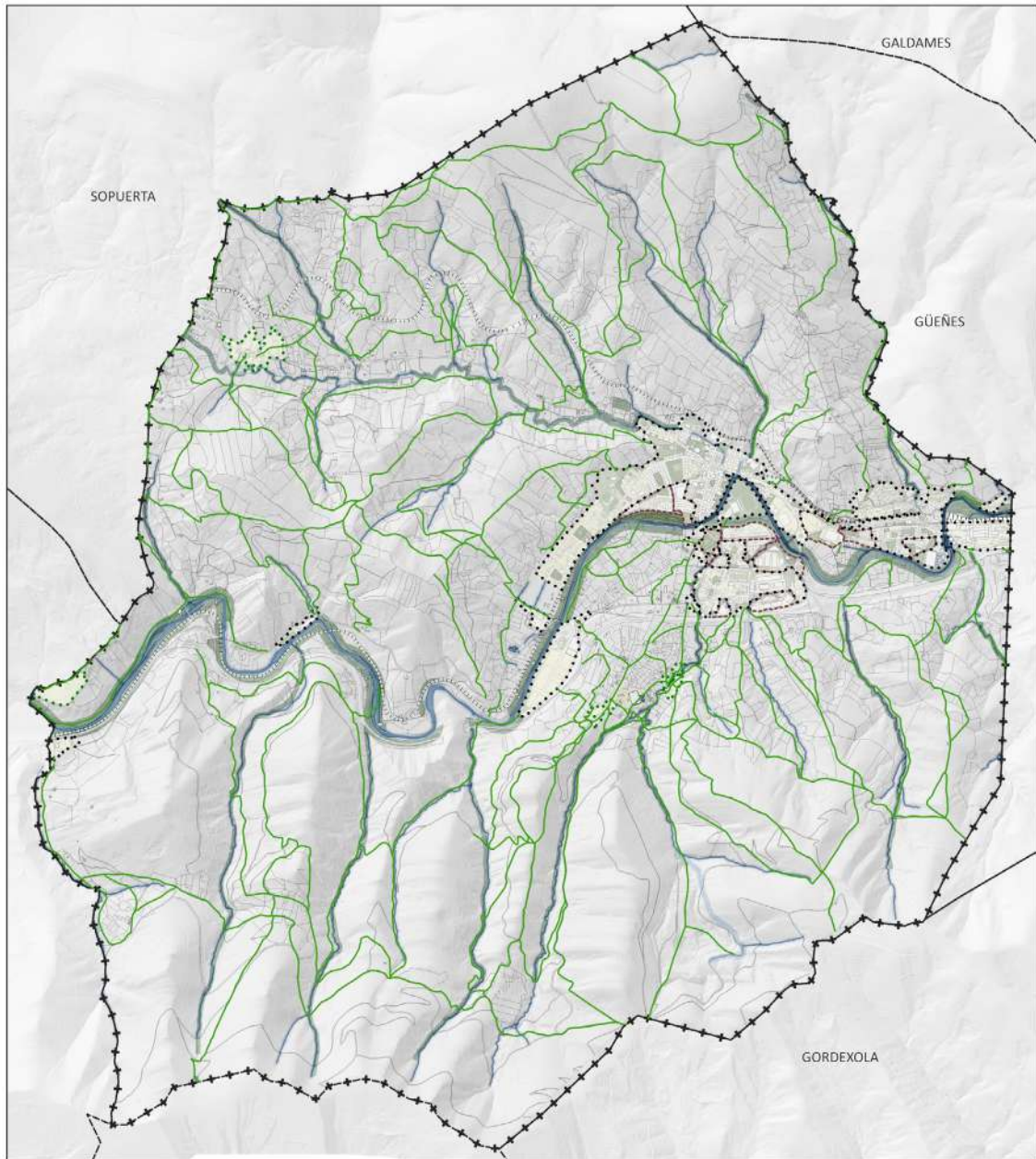
- Bere araubidea garraioaren egungo beharretara egokitzea, erabiltzaileen segurtasuna eta erosotasuna hobetuta.
- Ondare publikoa eta haren elementu funtzionalak komunitatearen zerbitzurako ondareztat defendatzea.
- Bide-sarearen hobekuntzak eta erabilerak landa-ingurune ingurumenera egokitzea.

Bestalde, landa-ibilbideen, nagusien eta bigarren mailako sare horrek motordun garraio-bideen ordezkoren sustapena bermatu nahi du, eta aukera ematen du natura- edo aisia-paseoen sarea artikulatzeko, Hiria-Natura jarraipen-erlazioa ezarrita. Lotura hori inguruko beste udalerrietara ere zabal daiteke, udalaz gaindiko lurraldea benetako erakunde funtzionala izanda.

Zallako udalerriko bide-sarea 131,30 km luze da guztira.

Izen	Luzera (m)
03 Uribarri	330,61
07 Llantada-Mendieta	429,80
09 del Repito	3426,92
10MontllanoSomovalle	3001,58
11 La Hayuela	1166,85
12 del Encinar	3158,57
13 Valma Gordejuela	4906,54
14 Angostura	2517,99
15 Zokita La Herrera	2815,80
16 Zokita Bolomburu	2602,01
17 L Herrera Basuald	1223,10
18 El Longar	1816,79
19 La Presa Mendieta	1162,47
20 Zokita Basualdo	2699,94
21 La Castañiza	497,97
22 Antuñano Zokita	1632,63
23 Gordejuela Zalla	3196,50
24 La Vaquera	1414,59
25 Igarrache	490,51
26 Castigarrero	428,91
27 d la Era del Cuco	2349,73
28 La Plantia	3055,31

29 Somocurcuio	1719,95
30 de La Brena	1411,52
31 Longar Codujo	569,54
32 Codujo Sollano	759,99
33 Torremonte	1669,67
34 Torrejon	2381,34
35 Avellaneda	2239,47
36 Haedo Avellaneda	1268,90
37 Zaballega	624,42
38 Murga	462,38
39 Cachupin	1599,86
40 Arzave	901,31
41 Sollano Llantada	838,75
42 Codujo Torremonte	2811,14
42 La Tejera Arzave	441,16
44 Las Lagunas	2344,51
45 Espiseo	965,86
46 Los Tornos	640,80
47 del Bardal	1996,97
48 San Pantaleon	1263,12
49 Castañar	655,48
50 Gallarde	1196,78
52 Castillejo	350,32
53 Lasarte	429,96
55 de las Estaciones	701,30
57 San Pedro	555,59
60 Baluga	2235,33
61 Montellano	1334,22
62 Ijalde Montellano	1057,29
63 Las Cerradas	1152,20
64 Gobeo	1129,21
65 Basuaga	1455,29
66 La Mella	514,43
67 Basuaga	705,42
68 Malabrigo	1035,37
69 Ubieta Orive	3179,08
69 Ubieta Orive	3179,08
70 Avellaneda Ubieta	4522,81
71 La Solilla	585,92
72 La Lastra	1006,75
73 Chavarri	289,91
75 Muñaran	684,83
76 Maruri Aranguren	1651,39
77 La Magdalena	995,52
78 Hortecho	912,44
79 Ledo	758,19
80 La Escalerilla	999,60
81 San Cristobal	2627,78
82 Santullan	857,62
83 Oreña	509,96
84 La Entradilla	2692,28
85 Arroyo	1219,94
86 Pajaza	1495,59
87 Luchaco	1031,93
88 Ibarra Codujo	745,84
89 Gobeo Manzanillas	236,10

LURZORU URBANIZAEZINA / SUELO NO URBANIZABLE
Bide publikoen sarea / Red de caminos públicos

— Bide publikoen sarea / Red de caminos públicos

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- ⋯ Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- ⋯ Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- ⋯ Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- ✕ Udalerría / Término Municipal

Bide publikoak. Lurralde-kokapena.

90 Gobeo Baluga	470,06
91 La Isequilla	1253,84
92 La Llana Arroyo	317,87
93 Ahedo La Isequill	2720,57
94 La Llana Somovall	1644,43
95 La Llana S.Miguel	1157,41
96 Las Monjas	1017,69
97 La Jara	1311,93
Ojivar	620,74
Calzada Vieja	4855,67

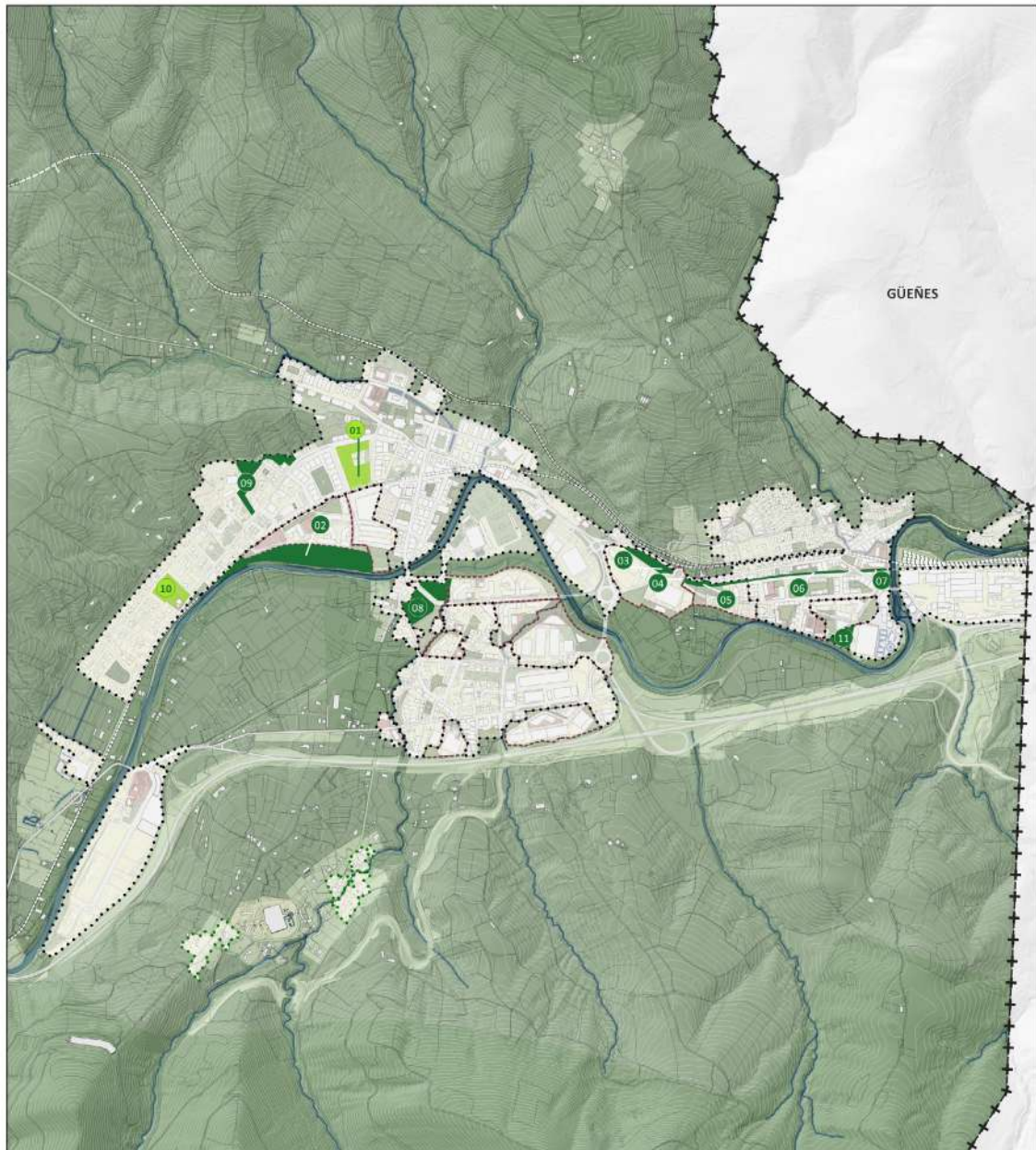
4.2. JABARI ETA ERABILERA PUBLIKOKO ESPAZIO LIBREEN ETA BERDEGUNEEN SARE OROKORRA

Ondorengo espazio libreak eta berdeguneak jasotzen dira: hiri-bilbean duten eskalagatik eta esanahiagatik, mantendu beharreko natura-balioen integrazioagatik, espazio libreen sistemari artikulazioa eta jarraipena emateko duten gaitasunagatik, hiriaren morfologia- eta egitura-definizioan eragin nabarmeneko piezen multzoa osatzen dutenak.

HAPOn Aurrerakinean, espazio libreen eta berdeguneen sistema orokorraren antolaketara hurbiltzea oinarritzko hiru printzipiotan oinarritzen da:

1. Espazio libreek eta berdeguneek behar funtzional kuantifikagarriari erantzun behar diete, eta, gutxienez, zorrotz bete behar dute Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 78. artikuluan aurreikusitakoa (5 m²/biztanle). Hala ere, HAPOn nahia Munduko Osasun Erakundeak gomendatutako estandarretara hurbiltzea da (10 m² lurzoru/biztanle).
2. Bestalde, espazio libreen sistema orokorra hiri-lurralde sistemako pieza bereziek osatzen dute, eta Planaren Aurrerakinak eginkizun garrantzitsua ematen die hiri-ereduaren egiturazko antolamenduan. Beraz, pieza horiek jartzeko antolamendu-jarraibideek oinarritzko aukera-irizpidetik haratago joan behar dute –lurzoru hutsekin bat egindaproposatutako hiri- eta lurralde-ereduaren paisaia-erreferentetzat jardutean.
3. Sistema ekologia-sarea da, hirigunearen eta landa-eremuaren artean lotura jarriak sortuta eta udalerriko Azpiegitura Berdea osatuta. Laburbilduz, hiri-baldintza naturalagoaren, berdeagoaren, ekologikoagoaren eta konektiboagoaren alde egin behar da, eta proiektu horretan- azpiegitura berdea deskribatu den atalean islatu bezala-, lerro-egiturek protagonismoa izango dute, lurraldeko ekologia-matrizearen sistemei jarraipena emateko, hiri-ingurunearekin lotuta. Ekologia-sare hori, gainera, funtsezkoa da giza ongizaterako, tradizioz etxebizitzaren osagarri diren ekipamendutzat hartu izan diren berdeguneen onuretatik haratago doana (aisialdia, atsedean), hala nola: aire- eta ur-kalitatea hobetzen dute, biztanleen osasun fisikoan nahiz mentalean laguntzen dute, CO₂ isuriak murrizten dituzte eta pantaila akustikoa izan daitezke, hiri-mikroklima erregulatzen laguntzen dute, uholde-arriskua murrizten dute eta energia-beharrak asetzen dituzte.

Beraz, HAPOn Aurrerakinean jasotako izaera orokorreko jabari eta erabilera publikoko espazio libreen eta berdeguneen sarearen diseinuaren arrazoi nagusia sare berde jarraia lortzea da, hiri- eta landa-ingurunearen arteko harremanak bideratzeko eta, aldi berean, ekologia-loturak eraikitzen laguntzeko.

SISTEMA OROKORRAK / SISTEMAS GENERALES
Espazio libreen sistema orokorra / Sistema General de Espacios Libres

I. Tipologiak / Tipologías

- Badago / Existente
  - 01 Udaletxeko parkea / Parque del Ayuntamiento
  - 10 Zariketeko San Pedro parkea / Parque de San Pedro de Zarikete
- Proposatua / Propuesto
  - 02 El Carmen
  - 03 El Baular (A)
  - 04 El Baular (B)
  - 05 El Baular (C)
  - 06 El Baular (D)
  - 07 El Baular (E)
  - 08 Aretxaga Parkea / Parque de Aretxaga
  - 09 Tepeyac-Maristas parke lineala / Parque lineal Tepeyac-Maristas
  - 11 Aranguren Futbol Parkea / Parque de Campo Fútbol Aranguren

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- Udalerria / Término Municipal

Espazio Libreen Sistema Orokorra.

Indarrean zeuden Arau Subsidiarioek Udalaren Parkea ezarri zuten Espazio Librean Sistema Orokor gisa, eta Lurzoru Urbanizaezineko proposamen berriek (Bolumburu eta Oxivar) indartu egin zuten. Hala ere, proposamen azken hauek ez dira gaur egun errealitate. Ondorioz, espazio librean sistema orokor bakarria Udalaren arkea da, 10.212 m²-rekin.

Zallako HAPOn Aurrerapenak lehendik dauden espazio librean sistema orokorren sarea indartzen du eta udalerriko hiri-bilbean erreferentziazko bi elementu gehitzen ditu. Elementu horiek, dimentsioa eta kokapena kontuan hartuta, kategoria horretakoak direla kontsideratu da. Hauek lirake: San Pedro de Zarikete parkea, izen bereko ermitaren ondoan, Lehendakari Aguirre etorbidearen aurrean eta Arangurengo Futbol Zelaiko parkea, Kadagua ibaiaren eta hiri-mailako ekipamendu baten ondoan.

Egungo sarea espazio berriekin osatzen da, hiri-lurzoruko eta lurzoru urbanizagarriko jarduketetatik eta lurzoru urbanizaezineko proposamenetatik. Hala nola, Tepeyac-Marianistas Parke Lineala (AEDP-03); El Baular Ardatz Zibikoa, trenbide zaharren gainean (AEDP-01 eta 02); Aretxagako Parke Nagusia (SUS-02) eta Kadaguako Parkea, ibaiaren ezkeraldea hartzen duena, espazio librean sistema lineal bat osatzeko. R-1 El Carmen Oeste sektoreko parkearekin eta Ibaiondoko tokiko sistemekin jarraituta.

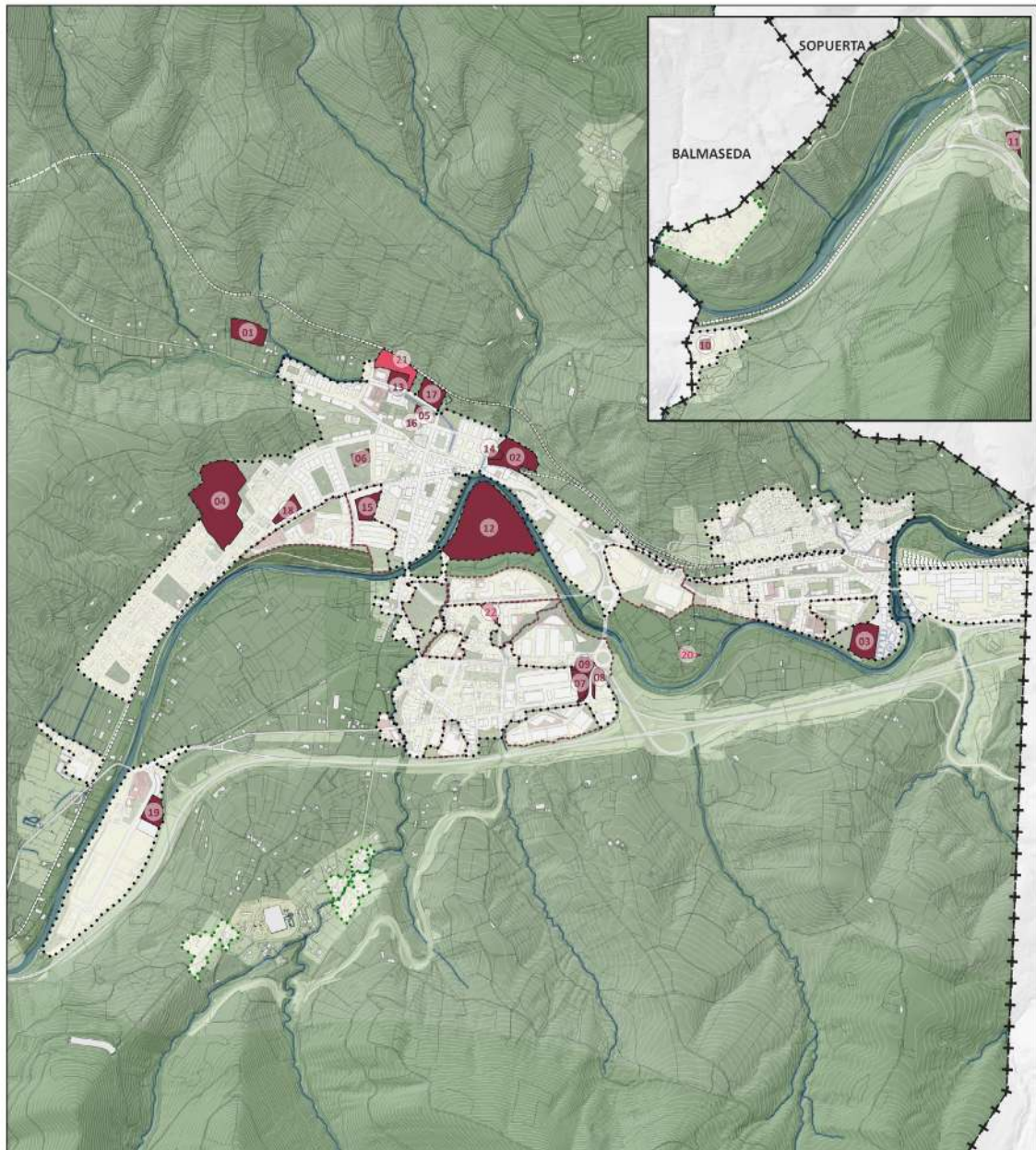
Espazio librean sistema orokorra lurzoru urbanizaezinean dauden atsedenekuekin osatzen da: Bolumburu eta Brena.

Espazio Librean Sistema Orokorren azalera, guztira, 73.429 m²-koa da. Proposatutako sistema orokorren azalera 53.2005 m²-koa da, hau da, sistemaren azalera osoaren % 72,46.

Zallako Plan Orokorren Aurrerapenaren espazio librean sistema orokorra elementu hauek osatzen dute:

Kode / Código	Izen / Nombre Eus	Izen / Nombre	Azalera / Superficie (m2)	Egoera / Situación
01	Udaletxeko parkea	Parque del Ayuntamiento	10.212	Existente (SU)
02	Kadagua Parkea	Parque del Cadagua	24.575	Propuesto (SNU)
03	Ardatz zibikoa El Baular (A)	Eje cívico El Baular (A)	3.973	Propuesto (SUB)
04	Ardatz zibikoa El Baular (B)	Eje cívico El Baular (B)	95	Propuesto (SUB)
05	Ardatz zibikoa El Baular (C)	Eje cívico El Baular (C)	2.261	Propuesto (SU)
06	Ardatz zibikoa El Baular (D)	Eje cívico El Baular (D)	2.214	Propuesto (SU)
07	Ardatz zibikoa El Baular (E)	Eje cívico El Baular (E)	681	Propuesto (SU)
08	Tepeyac-Maristas parke lineala	Parque lineal Tepeyac-Maristas	8.616	Propuesto (SU)
09	Aretxaga Parkea	Parque de Aretxaga	10.790	Propuesto (SUB)
10	Zariketeko San Pedro parkea	Parque de San Pedro de Zarikete	6.683	Existente (SU)
11	Aranguren Futbol Parkea	Parque de Campo Futbol Aranguren	3.329	Existente (SU)

SISTEMA OROKORRAK / SISTEMAS GENERALES
Ekipamenduen sistema orokorra / Sistema General de Equipamientos

I. Tipologiak / Tipologías

■ Badago / Existente

- 01 Udal hilerria / Cementerio municipal
- 02 Lantegi Batuak Zalla / Talleres Unidos Zalla
- 03 Aranguren futbol zelaia / Campo de fútbol de Aranguren
- 04 Maristak Zalla Ikastetxea / Colegio Marista Zalla
- 05 Ikastetxe / Telefonica
- 06 Udalerria / Ayuntamiento
- 08 Enkarterriko suhiltzaileen parkea (C) / Parque bomberos Enkarterri (C)
- 10 Suhiltzaile-etxe / Parque de Bomberos
- 11 Herrerako hilerria / Cementerio de La Herrera
- 12 Kirol-gunea / Complejo deportivo
- 13 Villako Eguzki Egoitza / Residencia Zallako Eguzki
- 14 Lusa laguntza-zentroa / Centro asistencial Lusa
- 15 Ospitale/ Hospital

- 16 Kultur Etxea-Liburutegia / Casa de la cultura-Biblioteca
- 17 Mimetiz Pilotalekua/ Frontón Mimetiz
- 18 Zalla Zine-antzoia /Gazte Zentroa/ Cine-Teatro de Zalla/Oficina Informacion Juvenil
- 19 IAT Encartaciones/ ITV Encartaciones
- Proposatua / Propuesto
- 20 Oreñako ibai-ekipamendua/ Equipamiento Fluvial Oreña
- 21 Sabino Arana Zuzkidura Eremua handitzea/ Ampliación Area dotacional Sabino Arana
- 22 Aretxagako ekipamendu komunitarioa / Equipamiento Comunitario Aretxaga

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- Udalerria / Término Municipal

Ekipamenduen Sistema Orokorra.

4.3. TITULARTASUN PUBLIKOKO EKIPAMENDU KOLEKTIBOEN SAREA

Gaur egun, hiriaren talde-mailan pentsatzeko, beharrezkoa da ekipamenduak bizikalitatearen kontzeptuarekin lotzeko berrazterketa sakona egitea; hau da, ongizate fisiko, sozialez, mentalez eta zoriontasunez, asebetetzez eta sariez osatutako neurria kontuan izan behar du.

Bizi-kalitatearen kontzeptuak inguruabarasko biltzen ditu: beharizan zaharrak asebetetzeaz gain, norbanakoaren gizarte-harremanen eremua, kultura-ondasunen eskuragarritasunaren aukera edo ekologia-ingurumeneko ingurunea eskaintzea, herritarren eta erabiltzaileen osasun fisikoa eta psikikoa errazteko. Ekipamendu kolektiboek, beraz, kohesiorako oinarrizko sistema osatzen dute, eta funtsezko bi funtzio betetzen dituzte komunitatea egituratzeko prozesuan: zeharkako gizarte-soldata eta kontsumo kolektiboko espazioa. Horrez gain, ekipamenduek, edo gutxienez ekipamendu-kategoria jakin batzuek, funtzio adierazgarria izan behar dute hiri-espazio publikoen sistemaren konfigurazioan.

Ekipamendu-sistemaren egiturazko antolamendua jarraibide hauen arabera antolatu behar da:

1. Ekipamenduak antolatzean eta artikulatzean, eremu guztiei zerbitzu ematea, guztiek gainerako herritarrentzat interesgarriak diren zerbitzuak izan ditzaten.
2. Ekipamenduek, tokiko beharrak asetzeaz gain, gutxien baloratutako hiri-espazioak kualifikatu behar dituzte, gainerako hiri-eremuko pribilegiatuenekin parekatzeko.
3. Zuzkidura-piezen kokapena bide publikoen eta espazio librean sareekin lotzea, hiriaren singularitasuna adierazteko eta hiri-espazioaren irakurketa bermatzeko zeinu-sistema berria jasota. Oro har, proposatutako espazio librean eta berdeguneen sarearekiko bateragarritasun funtzionala sustatu behar da, eta zuzkidura-jarduera osagarriak egitea ahalbidetu. Ekipamenduen eta formalki esanguratsuak diren espazio publikoen posizio-loturak haien gaitasun sinbolikoa indartuko du.
4. Zuzkidura-eskaintza aurreikusi daitezkeen eskaera berrietara egokitzea. Oinarrizko lau zutabeak honako hauek izango dira: aisia, kirola, kultura-jarduerak eta laguntza-, osasun- eta administrazio-zerbitzuak.
5. Ekipamendu-banaketa eskala ezberdinetakoa izan dadila saiatzea, hainbat hirigunetatik irisgarritasuna bermatuta, eta funtsezkoa da maila handieneko ekipamendu-sarea garraio publikoaren eta bidegorrien sarearekin artikulatzea.

Zallako HAPOren Aurrerapenak indarrean dauden Arau Subsidiarioek ezarritako ekipamenduen sistema orokorra jasotzen du, eta urte horietan eraikitako hiri mailako ekipamendu berriekin osatzen du. Esate baterako, Mimetizko frontoia, Zallako Zine-antzokia, Arangurengo Futbol Zelaia, El Longarreko IAT eta El Carmen Oeste R-1 sektoretik eraikitzen ari den ospitale berria. Ospitale berria Sistema Orokor gisa sartzeak indarrean dauden arau subsidiarioek anbulatorioei kategoría hori emateko kontsiderazioa ordeztu egiten du. Aurrerapen honetatik, sistema lokaltzat hartzen dira.

Era berean, proposamen berriak ezartzen dira hiri-lurzoruan aurreikusitako jarduketetatik. Horien arabera, Sabino Arana etorbideko zuzkidura-eremua handitu egingo da eta ekipamenduen sistema orokor berri bat jarriko da, AI-RU 02 jarduketa integratutik Aretxaga eremuari zerbitzua emateko, El Charco eta El Baular arteko artikulazio-ardatz berriari aurre eginez.

Ekipamenduen Sistema Orokorren guztizko azalera 149.899 m²-koa da. Proposatutako sistema orokorren azalera 8.947 m²-koa da, hau da, sistemaren azalera osoaren % 5,97.

Zallako Plan Orokorren Aurrerapenaren ekipamenduen sistema orokorra honako elementu hauek osatzen dute:

Kode / Código	Izen / Nombre Eus	Izen / Nombre	Azalera / Superficie (m2)	Egoera/ Situación
01	Udal hilerria	Cementerio municipal	7.217,00	Existente (SNU)
02	Lantegi Batuak Zalla	Talleres Unidos Zalla	9.810,00	Existente (SU)
03	Aranguren futbol zelaia	Campo de fútbol de Aranguren	8.273,00	Existente (SU)
04	Maristak Zalla Ikastetxea	Colegio Marista Zalla	32.709,00	Existente (SU)
05	Ikastetxe	Telefonica	469,00	Existente (SU)
06	Udalerrria	Ayuntamiento	2.322,00	Existente (SU)
07	Enkarterriko suhiltzaileen parkea (A)	Parque bomberos Enkarterri (A)	3.129,00	Existente (SU)
08	Enkarterriko suhiltzaileen parkea (C)	Parque bomberos Enkarterri (C)	1.379,00	Existente (SU)
09	Enkarterriko suhiltzaileen parkea (B)	Parque bomberos Enkarterri (B)	3.292,00	Existente (SU)
10	Suhiltzaile-etxe Foru Aldundia	Parque de Bomberos Diputacion Foral	1.206,00	Existente (SU)
11	Herrerako hilerria	Cementerio de La Herrera	2.542,00	Existente (SNU)
12	Kirol-gunea	Complejo deportivo	46.253,00	Existente (SU)
13	Villako Eguzki Egoitza	Residencia Zallako Eguzki	2.799,00	Existente (SU)
14	Lusa laguntza-zentroa	Centro asistencial Lusa	1.227,00	Existente (SU)
15	Ospitale	Hospital	4.949	En ejecucion
16	Kultur Etxea-Liburutegia	Casa de la Cultura-Biblioteca	266,00	Existente (SU)
17	Mimetiz Pilotalekua	Frontón Mimetiz	5.079,00	Existente (SU)
18	Zalla Zine-antzokia /Gazte Zentroa	Cine-Teatro de Zalla/Oficina Informacion Juvenil	3.372,00	Existente (SU)
19	IAT Encartaciones	ITV Encartaciones	4.659,00	Existente (SU)
20	Oreñako ibai-ekipamendua	Equipamiento Fluvial Oreña	1.294,00	Propuesto (SNU)
21	Sabino Arana Zuzkidura Eremua handitzea	Ampliación Area dotacional Sabino Arana	6.653,00	Propuesto (SU)
22	Aretxagako ekipamendu komunitarioa	Equipamiento Comunitario Aretxaga	1.000,00	Propuesto (SU)

5 /AM

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

ZALLA, UDALERRI IRISGARRI ETA OSASUNGARRIA. MUGIKORTASUN IRAUNKORRERAKO ESTRATEGIAK.

5.1. KOMUNIKAZIO-SISTEMAREN ETA MUGIKORTASUN JASANGARRIAREN ARTEKO ERLAZIOA.

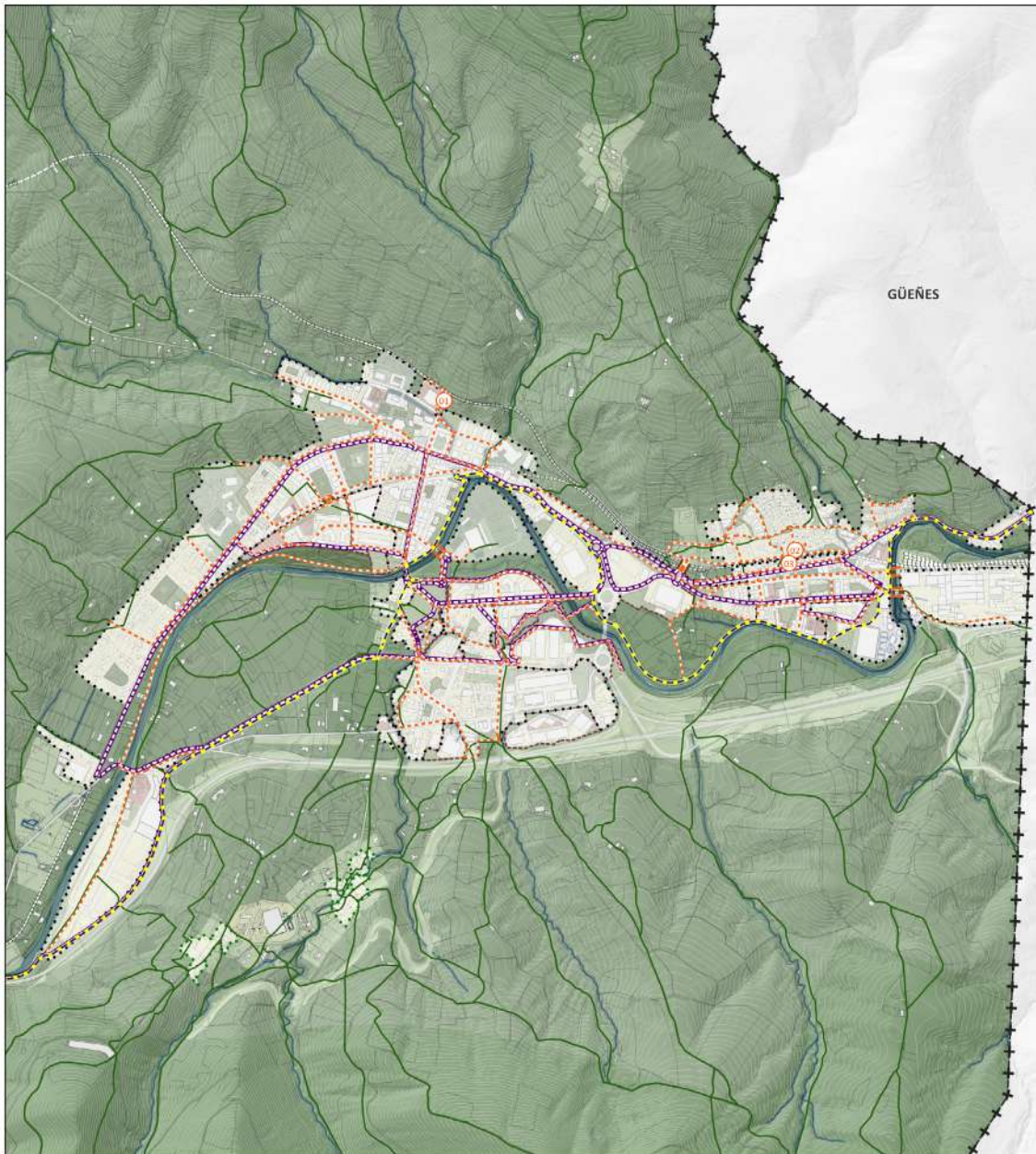
Mugikortasun jasangarriko ereduak “mugikortasunaren piramidetik” eratorritako printzipioak izan behar ditu oinarri.

Mugikortasunari buruzko proposamenak bat datoz mugikortasun jasangarriaren aldeko apustuarekin, hau da, udalerriko bizigarritasun-baldintzak hobetzearekin, bai bizilagunentzat, bai bisitariarentzat.

Esan bezala, hiri-mailako sare nagusia hiriko sektore edo auzo bakoitzaren barne-egitura antolatzen duen sarearekin osatzen da. Sare honek, hedapen handiena duenak, bere ertzetako jarduera guztiei sostengua eta sarbidea ematen die, bai ibilgailuentzat, bai oinezkoentzat. Espazio pribatua utzi ondoren, publikoarekin lehen topaketa sare horrek egiten duenez, mugikortasun jasangarrirako duen protagonismoa ukazina da, eta horrek herritar askoren bizi-kalitatea hobetzea dakar.

Lortu nahi diren helburuak lortzeko, HAPOn izaera desberdineko hainbat neurri proposatu behar dituzte, eta oraindik ere indarrean daudela esan dezakegu.

MUGIKORTASUNA / MOVILIDAD
Motorizatu gabeko sareak / Redes no motorizadas

I. Igoailu publikoa / Ascensor público

○ Kokapena / Localización

01 / Mimetiz

02 / Txabarri

03 / Aranguren

II. Oinezkoentzako sareak / Redes peatonales

— Santiago bidea / Camino de Santiago

— Oinezkoen ibilbide / Recorrido peatonal

— Oinezkoen ibilbide jaso / Recorrido peatonal elevado

— Oinezkoen ibilbide lurperatua / Recorrido peatonal soterrado

— Bide publikoak / Caminos públicos

III. Bidegorri-sarea / Red de carriles bici

— Trazadura / Trazado

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

— Hiri-lurzorua / Suelo urbano

— Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable

— Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.

— Udalerria / Término Municipal

Motorizatu gabeko sareak.

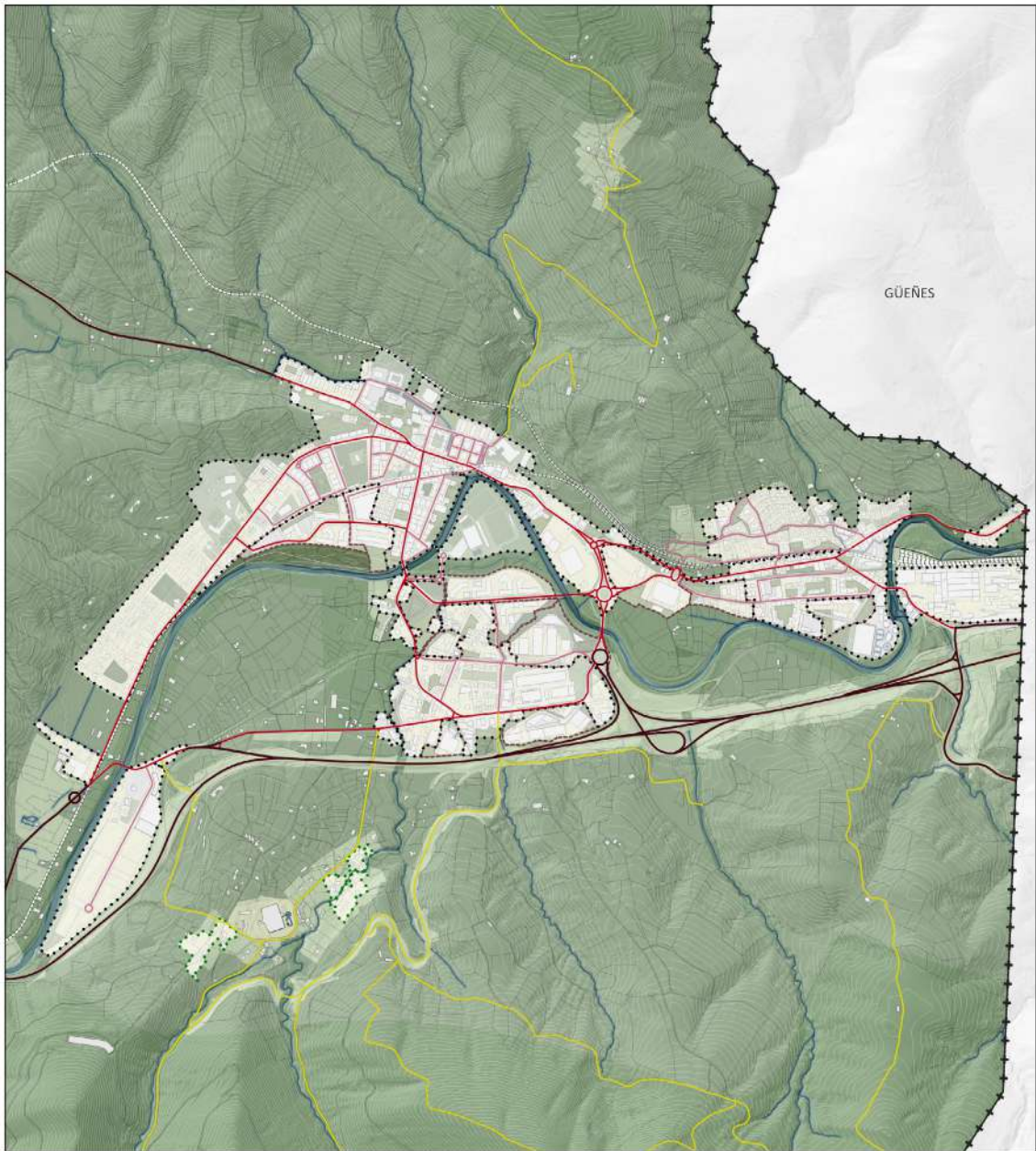

A. OINEZKOEN MUGIKORTASUNA HOBETZEA ETA SUSTATZEA, HONAKO HAUETARAKO:

- a. Oinezkoen mugikortasuna hiriko joan-etorrietarako bide nagusi finkatzeko.
- b. Hiriguneen arteko eta horiek osatzen dituzten zona edo auzoen arteko oinezkoen lotura hobetzea, trenbideen pasabidea eta horietako batzuetan dauden koten arteko aldea kontuan hartuta.
- c. Oinezko ibilbideen erosotasuna eta erakargarritasuna handitzeko.
- d. Espazio publikoan egoteko kalitatea hobetzeko.
- e. Ardatz nagusietatik igarotzen diren oinezkoentzako ibilbide nagusien alternatiba zuzenagoak ezartzea.

Hona hemen proposatzen diren neurri nagusiak:

1. **Hiriguneetan oinezkoen mugikortasuna hobetzeko jarduketa estrategikoak. Aranguren eta Mimetiz artean ardatz zibiko bat, pasealeku lineala, eratzen, trenbidearen zatia desmuntatzea** aprobetxatuz.
2. Oinezkoentzako konektibitatea hobetzeko jarduketa puntualak **Tepeyac Parkearen eta Lehendakari Agirre Etorbidearen arteko harremanak artikulatzen dituen hiri-lotura berri bat, espazio libreen sistema orokorra, gehitzen.**
3. **Oinezkoen iragazkortasuna hobetzea**, batez ere **Lehendakari Agirre etorbidean eta Los Trabajadores etorbidean, trenbide-pasaguneak ordeztuko**. ADIFek dagoeneko aztertzen ari diren proposamenen osagarri gisa, maila desberdinetan egiteko, herritarrentzako mugikortasun iraunkorra eta segurua sustatuz. Ekintza osagarri horiek hiri-lurzoruko eta lurzoru urbanizagarriko jarduketetatik planteatzen dira. Hona hemen:
  - Hiri-lotura berrien (pasabideak eta igogailuak) proposamena maldaren inpaktua murrizteko eta trenbideak gainditzeko, **Aranguren iparraldearen eta ardatz zibikoaren hasieraren artean mugikortasun bertikaleko sistema mekanikoak ezarriz.**
  - El Carmen Zabalkuntza sektore berria eta Artebizkarra auzoa lotzeko **espazio publikoko pasabidea** trenbidearen azpian.
  - **Trenbidearen azpiko bide-lotura berria, Lehendakari Agirre etorbidearen (Zineantxokiaren eremuan) eta El Carmen Zabalkuntza proposatutako sektore berriaren artean**, sektorearen ertza ibaiaren ertzean proposatutako parke berriarekin bat eginez.
4. **Bidegurutzeen eta tarteen diseinua hobetzea**. Hobekuntza hauek Zallako udal-mugaratean trenbide-pasaguneak kentzeko 2022ko Ikerlan Integraletik eta ADIFen Zallako udalerriko zabalera metrikoko sarearen segurtasuna berrantolatzeko eta hobetzeko 2023ko informazio-ikerlanetik eratorritzen dira.
5. **Los Trabajadores etorbidea birdiseinatze**ko proposamena, oinezkoentzako guneak handitzeko, hiri-bide seguruagoa eratzeko eta mugikortasun aktiboa sustatzeko.

MUGIKORTASUNA / MOVILIDAD
Hiri-izaerako bide-hierarkia/ Jerarquía viaria de carácter urbana

- Lurralde-mailako bideak / Viario de nivel territorial
- Hiriko bide nagusiak / Viario urbano principal
- Bigarren mailako hiri-bideak / Viario urbano secundario
- Landa-sarbideko bideak / Viario de acceso rural

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- Udalerria / Término Municipal

Bide-hierarkiaren proposamena.

6. Bide-sisteman **oinezkoentzako espazioa pixkanaka handitzea**, bai hiribide nagusian, bai tokikoenean. **“Isuri gutxiko guneak” ezartzea.**
7. **“Ttipi Etapa” programa bezalako ekimenak indartzea**, nagusiek ohitura osasuntsuak har ditzaten hiriko kaleetan ibilita eta sozializatuta.
8. **Eskola-bide seguruak.** Azkenik, Eskola Bide Seguruaren Programa proposatzen da oinezko mugikortasuna sustatzeko eta hiri-kalitatea zein herritarren bizikidetzaren berreskuratzeko neurritzat. Programa horren bidez, gurasoen/irakasleen tutoretzapeko ibilbideak sortzen dira, ikastetxeetatik hurbilen dauden bizitokiak horiekin lotuko dituztenak, ibilbidean zehar dauden segurtasun-baldintzak berrikusita eta haurtzarotik mugikortasun jasangarriaren kontzientzia sortzen lagunduta.
9. **Done Jakue Bideari (Erromatar Galtzada) eta landa-ibilbideari balioa ematea, lurraldea lotzeko eta artikulatzeko elementu gisa.**

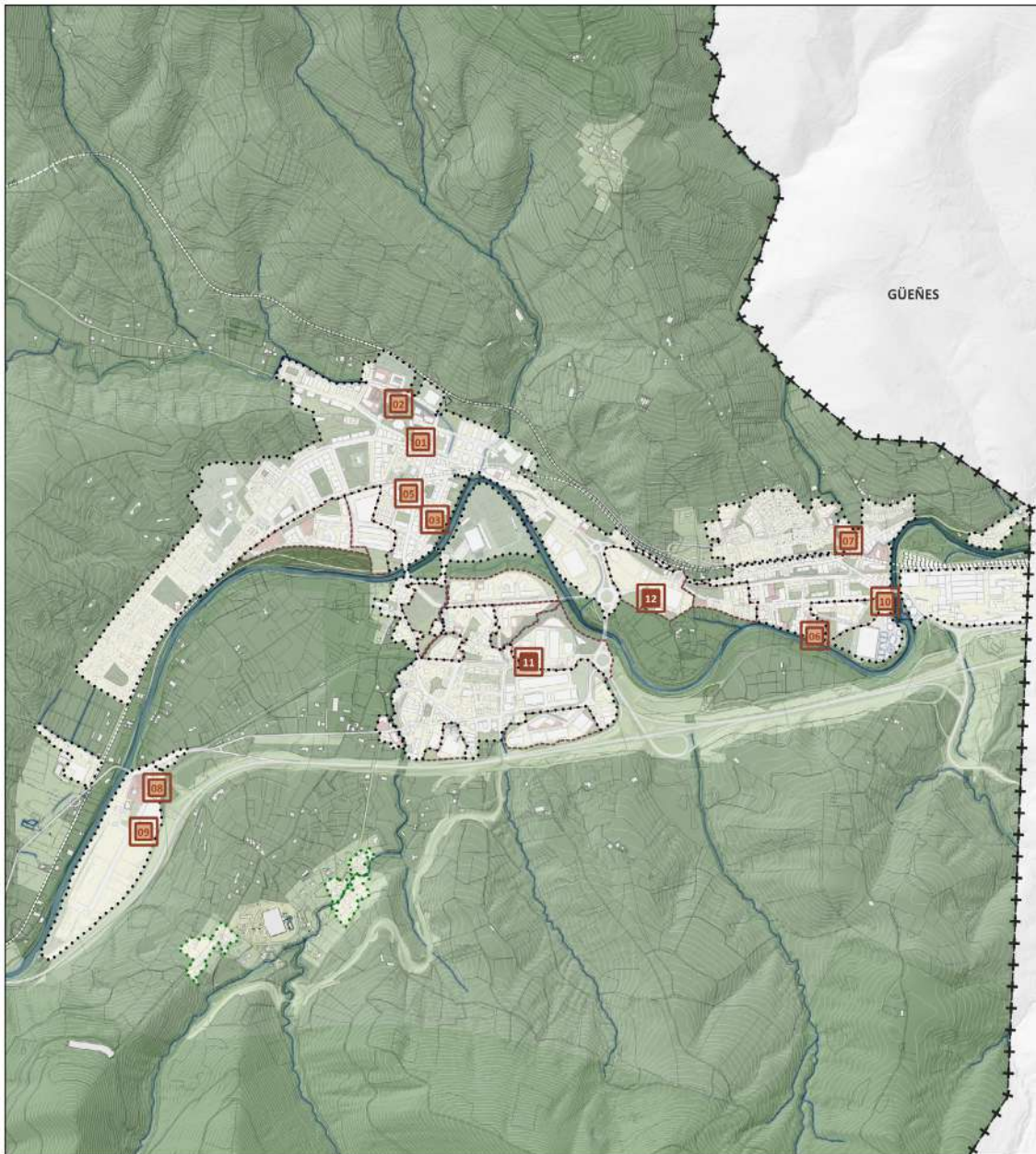
B. BIZIKLETA BIDEZKO MUGIKORTASUNA HOBETZEA ETA SUSTATZEA, HONAKOA LORTZEKO:

- a. Bizikletaren erabilera areagotzea. Izan ere, herritarren ustez, bizikletaren erabilera ez da segurua, beraz, bide-segurtasuna bermatu behar da, eta, aldi berean, herritarrak kontzientziatu behar dira bizikleta ohiko garraiobide erabil dezaten.
- b. Egungo bizikleta-sarea finkatzea, batez ere hiriguneak eta industria-jarduerako eremuak artikulatzeko baliabide gisa.

Medidas:

1. **L.4.I. Kadagua linea Kastrexanatik Balmasedara osatzea, Bizkaiko Bizikleta Bideen 2023-2035 Lurralde Plan Sektorialekoa**, Zalla udalerrira zeharkatzen duena, ekialdetik mendebalderako jarraibidearekin.
2. **Oinarrizko hiri-ardatzak garatzea**, Kastrexanatik Balmasedara doan L.4.I Kadagua linearekin artikulatuta. Hau guztia, hiriguneen barruko eremuak estaltzeko, lurzoru urbanizagarriaren garapenetan aurreikusitako bide-ardatz berriak eta hiri-lurzoruko jarduketa puntualak abiapuntu hartuta.
3. **Bizikletentzako aparkalekua** herriko ikastetxe, ekipamendu eta espazio nagusietan.
4. **Herritarrak kontzientziatzeko neurriak.** Ikastetxeetan bizikleta garraiobide modu seguruan erabiltzeko kanpaina egitea. Epe laburrean ez da kontuan hartuko bizikleten mailegatzeko sistema ezartzea, aurreikusitako erabilera-maila txikia delako. Epe luzera, bizikletaren erabilerari buruzko kontzientziazio-neurriak finkatu ondoren, hura instalatzea planteatu liteke.

MUGIKORTASUNA / MOVILIDAD
Aparkaleku-sarea / Red de aparcamientos

- Lehendik dagoen aparkalekua / Aparcamiento existente
  - 01 Euskadi/ Euskadi
  - 02 Anbulatorio/ Ambulatorio
  - 03 Gipuzkoa/ Gipuzkoa
  - 04 Gipuzkoa/ Gipuzkoa
  - 05 Lanzagorta/ Lanzagorta
  - 06 La Inmaculada/ La Inmaculada
  - 07 Mauriko dorrea/ Torre de Mauri
  - 08 IAT/ ITV
  - 09 IAT/ ITV
  - 10 Nicolás María Urgoiti/ Nicolás María Urgoiti
- Proposatutako aparkalekua / Aparcamiento propuesto

- Proposatutako aparkalekua / Aparcamiento propuesto copiar**
- 11 Aretxaga-Gallardi/ Aretxaga-Gallardi
  - 12 Orive

Aparkaleku-sarea.

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- Udalerria / Término Municipal

C. ZIRKULAZIO-ESKEMA ALDATZEA, HONETARAKO:

- a. Gehiegi erabiltzen den autoa ez sustatzeko
- b. Bide-sarearen erabilera optimizatzeko.

Neurri nagusiak:

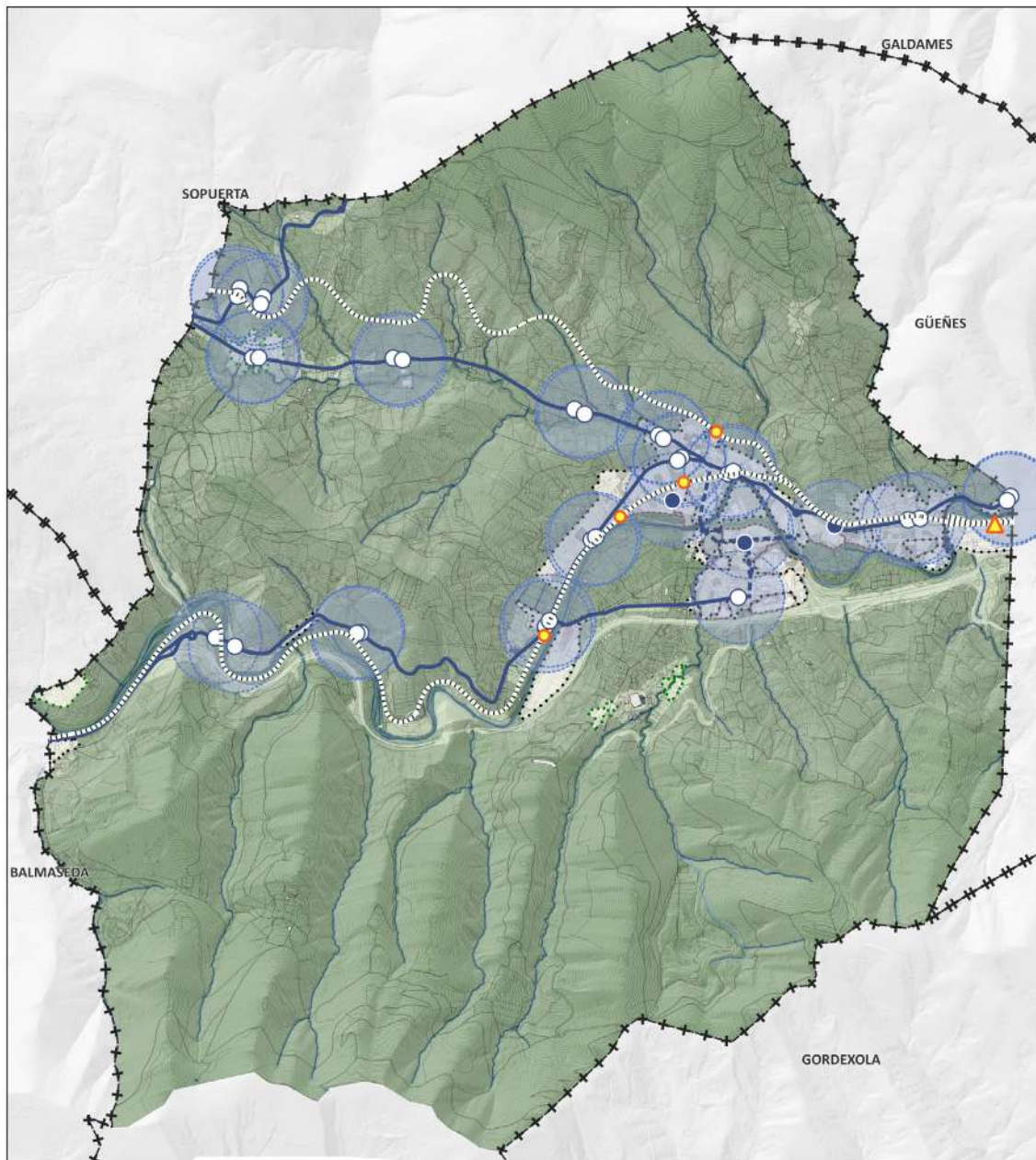
1. **Kale askotako zirkulazioa norabide bakarrean aldatzea**, horrela: beste garraibide batzuetarako lekua irabaztea, udalerrian ibilbide laburrak egiteko autoa ez sustatzea, bidegurutzeen erregulazioa eta diseinua sinplifikatzea, eta ardatz asetuen trafikoaren intentsitatea murriztea.
2. **Zamalanetako ibilgailu astunen zirkulazioa kentzea Lehendakari Aguirre Hiribidean**, honela:
  - El Baularren BI-636 errepidearen irteeratik Gallardi, Allendelagua eta industrialde berrietarako sarbide berria.
  - El Baular biribilgunetik hirugarren sektoreko lurzorurako aurreikusitako eremu berrietarako sarbide berria.
3. **El Longarrerako zirkulazioa murriztea**, eta, horretarako, BI-636 errepidetik Allendelaguara iristeko beste irteera bat eskaintzea.

D. APARKALEKUA, HONETARAKO

- a. Aparkalekua antolatzeko eta optimizatzeko
- b. Ekipamenduen kontzentrazio-eremuetan, industrialdeetan eta hirugarren sektoreko eremuetan aparkalekuen edukiera indartzea.
- c. Garraio publikoko geraleku eta geltokietan garraio modu trukaketa sustatzea, igarotze-trafikoa saihesteko.

Neurriak:

1. **Lur gaineko aparkalekua murrizteko eta oinezkoentzako espazioa pixkanaka handitzeko** neurriak ezartzea.
2. **Aparkatzeko eta modal aldaketa guneak kokatzea, geralekuen eta geltokien inguruan.**
3. **Jarduera ekonomikoetarako aurreikusitako garapen berrietan aparkatzeko eremuak indartzea.**

MUGIKORTASUNA / MOVILIDAD
Garraio kolektiboko sarea / Red de transporte colectivo

I. Autobus-geltokiak / Paradas autobús

- Autobus-geltokiak / Paradas autobús existente
- Proposatutako autobus-geltokiak / Paradas autobús propuesta

II. Autobusaren trazadura / Trazado autobús

- Lehendik dagoen trazadura / Trazado existente
- - Proposatutako trazadura / Trazado propuesto

III. Tren geltokiak / Paradas de tren

- ▲ Geltoki / Estación
- Tren geltokiak / Paradas de tren

IV. Trenbidearen trazatua / Trazado ferroviario

- ⋯ Trenbidearen trazadura / Trazado ferrocarril
- ⋯ Trenbidearen trazadura lurpean / Trazado ferrocarril soterrado

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Autobus-geltokien estaldura (300 m) / Cobertura paradas autobús (300m)
- ⋯ Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- ⋯ Lurzorua urbanizagarria / Suelo urbanizable
- ⋯ Udalerria / Término Municipal

Garraio Publikoaren Proposamena.

E. GARRAIO PUBLIKOA, HIRI BARRUKO JOAN-ETORRIETARAKO GARRAIO PUBLIKOAREN ESKAINTZA ETA LOTURA HOBETZEKO.

Neurriak:

1. **Aretxaga, Allendelagua eta landa-eremu baita -kokalekuetarako garraio publikoaren estaldura hobetzea, batez ere Sollano, Codujo eta La Magdalenarako.**
2. **Eskaripeko taxi kolektiboaren sistema** abian jartzea, udalerriko aldiriko eremuetara eta landa-eremuetara iristeko, tokiko garraio publiko erregularraren ordeztu, konexio zailtasuna dagoen lekuetan.
3. **Garraio publikoaren geltokiak hobetzeko plana.**

F. SALGAIEN MUGIKORTASUNA, SALGAIEN BANAKETA ARINA ETA ORDENATUA BERMATZEKO, AHALIK ETA ERAGIN TXIKIENA IZAN DEZAN MUGIKORTASUN SISTEMAN, BAINA HERRIKO JARDUERA EKONOMIKOEN GARAPEN OSOA BERMATUTA.

Neurriak:

1. Salgaien hiri-banaketako baldintza operatiboak antolatzea, **araututako zamanetarako eremu nahikoaren erreserba ezartzea** (banaketa-ordutegian eta -denboran) eta haien diseinu funtzionala eta kokapena optimizatzea, eragiketen iraupena eta salgaien jatorriko edo amaierako gunerainoko distantzia murrizteko.
2. **Establezimenduen artean salgaien banaketa partekatua sustatzea**, banaketa-eragiketen kopurua murriztuta eta tamaina txikiko zein gutxiago kutsatzen duten ibilgailuekin antolatutako banaketa sustatuta. Horretarako, saltokien kokapena zehaztu beharko da merkataritza-erabileren eta hirugarren sektoreko erabileren banaketaren arabera, merkatarien ordezkari-elkarteekin adostuta. Horrela, eragindako sektore guztiak inplikaturiko dira, eta erregulazioak betetzeak duen garrantziaz eta merkatariei zein bezeroei eragiten dien onuraz jabetzen lagunduko da.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

OINARRIZKO HIRI-AZPIEGITUREN SARE ETA ESPAZIO TEKNIKOAK

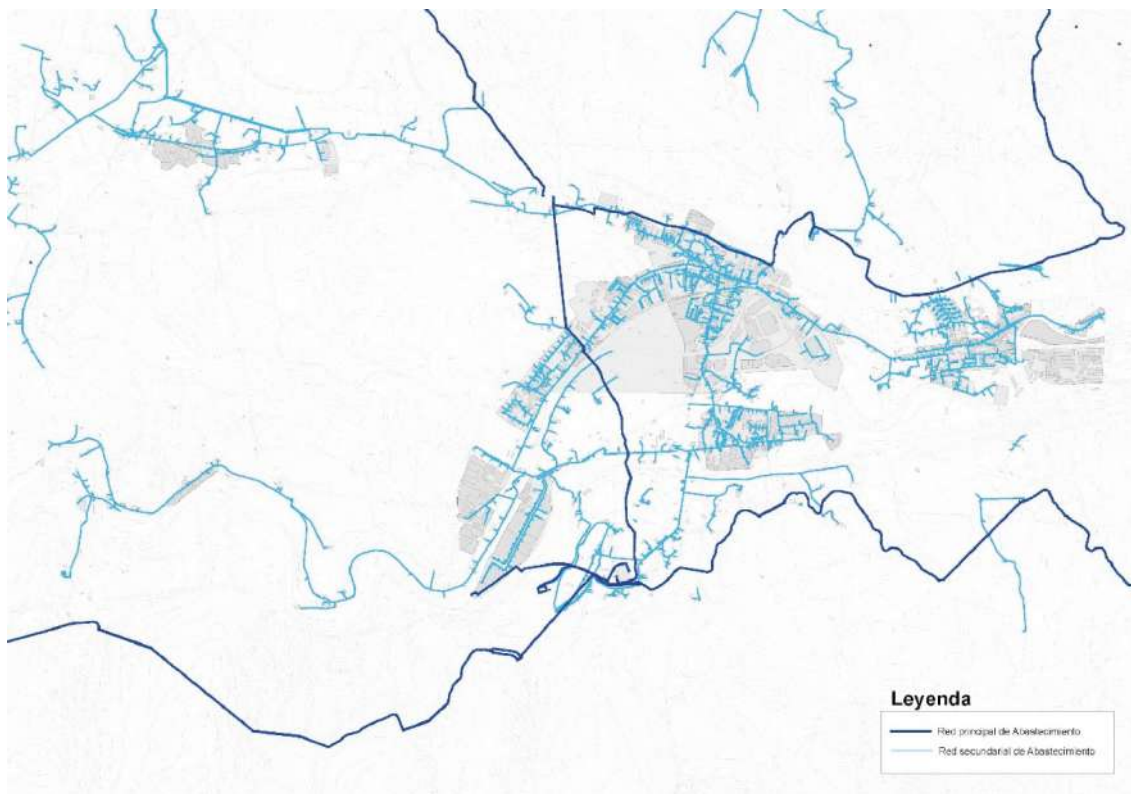
Oinarrizko azpiegiturak osatzen dituzten sare eta espazio teknikoak, prestazioaren araubidea edozein dela ere, plangintza-prozesuan barneratu behar dira, horien baldintzatzaileak kontuan hartuta eta parte hartzen duten eskumen-maila desberdinen erabaki-prozesua koordinatuta. Horretarako, baliabide eskuragarriak koordinatu eta optimizatu behar dira, horien erreserbak eta zortasunak bateratzen saiatuta eta oinarrizko azpiegituren arteko koordinazioa sustatuta, baita lurralde- zein hirigintza-plangintzaren artekoa ere.

Lurraldearen eta ingurumenaren sostengu-ahalmenarekin koherentea den planifikazio bateratua egiteko, beharrezkoa da egungo hiriaren funtzionamendurako eta etorkizuneko hazkunde berrietarako ezinbestekoak diren zerbitzu osagarriak kontuan hartzea.

Ondoren, Zallako saretarako, gune teknikoetarako eta oinarrizko zerbitzuetarako jarduketa-proposamenen aurrerakina aurkeztu da, horretarako, honako alderdi hauek aztertu dira: ur-hornidura eta saneamendua, energia elektrikoa, gas naturala, telekomunikazioak, argiztapen publikoa eta hiri-hondakinak.

6.1. UR-ZIKLO OSOA

Edateko uraren hornidura.

Ur-hornidura kudeatzeko proposatutako lurralde-eredua egungo beharrei erantzun ahal izango dien erabilera eraginkorrera bideratu behar da, sareko galerak minimizatuz eta datozen hamarkadetan uraren baliabidearen jasagarritasunaren eta iraunkortasunaren alde eginez. Gainera, ez du arriskuan jarri behar ekosistemen funtzionamendu egokia, ezta ingurune fisikoaren erresilientzia ere.

Zallako kasu zehatzean, Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoa (BBUP) Sopela edateko urez hornitzen duen erakunde publikoa da. Bere eskumenengatik, lehen mailako sarea kudeatzea dagokio, hau da, bilketa- edo erditze-lanak, urtegia, garraioa, tratamendua eta azken erabiltzaile handienganaino edo banaketa-sarearen goiburuko deposituetaraino eramatea. Udalerria arduratzen da bigarren mailako hornidura-sarea kudeatzeaz, mantentzeaz, ustiatzeaz eta birjartzeaz, hau da, gordailuetatik hasi eta azken kontsumitzaileenganaino abiatzen diren sareak, nahiz eta udalerrri askok kudeaketa hori BBUPren esku uzten duten.

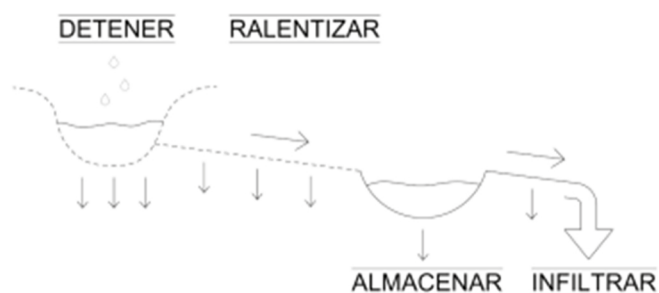
Zallak hornitzen duen ura Ordunteko urtegitik dator, eta Sollanoko edateko ura tratatzeko estaziotik (EUTE) igarotzen da. Estazio horrek, gainera, Alonsotegi, Bilbo, Gordexola eta Gueñes udalerriak hornitzen ditu.

- Ur-hornidurako azpiegituretarako helburu espezifikoak honako hauek dira:
- Udalerrian hornidura-sarearen garapenean aurrera egitea, uraren kalitatea bermatuz kontsumitu ahal izateko.
- Aurrera egitea edateko uraren kontsumoa arrazionalizatzen, modu kuantitatiboan eta kualitatiboan.

- Hornidura-zerbitzua bermatzea, Partzuergoak ezarritako eskari-estandarren arabera, eta, aldi berean, urte osoan zehar jatorrizko ur-baliabidearen erabilgarritasunaren iraunkortasuna bermatzea.

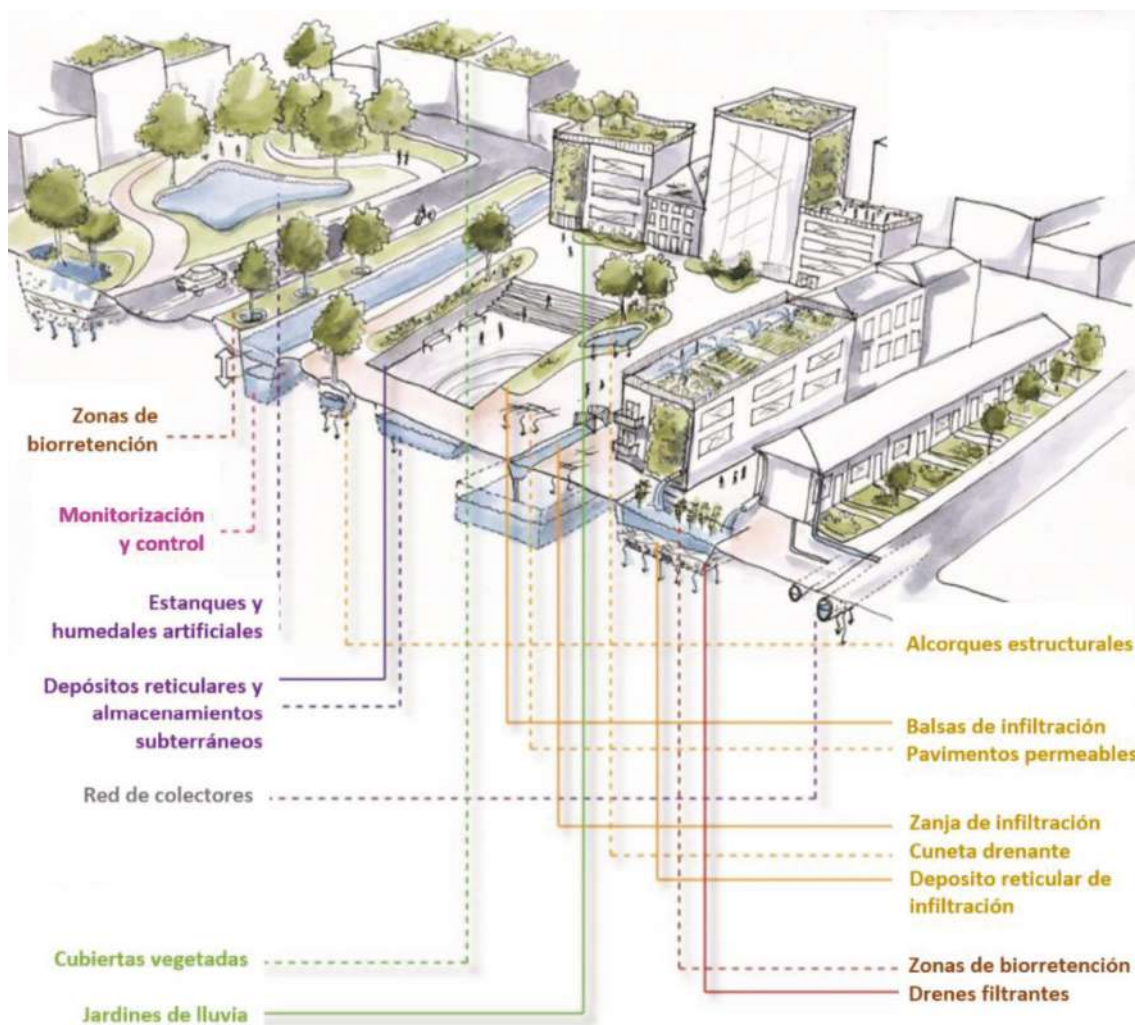
HAPOK bere gain hartuko ditu Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoaren irizpideak ur-horniduraren arloan, eta, Partzuergoak definitutako beste irizpide batzuk baztertu gabe, irizpide horietako batzuk sartuko ditu lurralde-eredua eratzeko jarraibide gisa. Horrez gain, berezko gidalerroak ere ezarriko ditu. Horien artean hurrengokoa azpimarratuko behar dira: drainatze iraunkorreko sistemak (zolatadura iragazkorrak, tankeak edo ekaitz-gailuak, etab.) sartzeko derrigortasuna urbanizazio berrietan, industrialdeetan, hirigintza-garapenetan, azpiegitura linealetan eta gainazal garrantzitsuak hartzen dituzten berritze- edo berroneratze-eremuetan, baldin eta arroetako drainatzean edo atzemandako arroetan aldaketak eragin baditzakete. Hori guztia, aurretik zegoen egoerari dagokion balioarekiko jariatze-uraren balizko gehikuntza konpentsatu ahal izateko, behar bezala husteko edo garrantzirik ez izateko.

Drainatze iraunkorreko tekniken eta irtenbideen erreferentzia uraren hiri-zikloa naturak egiten dituen prozesuetara hurbiltzeko estrategia da. Horrela, euri-uraren katea jatorritik amaieraraino kudeatuko da, eta puntako emariak murriztea erraztuko da aurreko baldintzei dagokienez. Azken horiek euri-gertakariengatiko atzeratzaile gisa jardungo dute, eta honako prozesu natural hauek aktibatuko dituzte:

Horrek honakoa baimenduko du:

- Jariatze-mailak, bere egoera naturalaren antzekoak mantentzea.
- Partzela pribatuetan eta eremu komunetan euri-urak atxikitzea, tratatzea eta berrerabiltzea.
- Euri-garaian natura-ibilguak eta saneamendu-sarea ez gainkargatzea.
- Hiri-jariatzeak eragindako euri-ura ez kutsatzea, eta euri-ikuzketak zein -higadura prozesuak murriztea.
- Ur-baliabideak modu eraginkorragoan, errespetagarriagoan eta arrazionalagoan erabiltzea.
- Urbanizazioaren paisaia- eta ingurumen-barneraketa hobetzea.

Hirian integratutako "SUDS"-ak. Iturria: Hattum et al.-etik egokitua. (2016).

Hondakin-uren saneamendua

Zallako ur beltzak HUAⁿ arazten dira, Otxandotegi auzoan, Gueñesen, Kadagua ibaiaren ondoan. Balmaseda, Gordexola, Gueñes eta Sodupe udalerrietako ur beltzak ere arazten ditu. Sarrerako emaria 31.359 he-koa da, eta 57.143 he-ko populaziorako diseinatuta dago. Lehen eta bigarren mailako tratamendua du, eta nitrogenoa deuseztatzen du

Uren saneamendua kudeatzeko proposatutako lurralde-eredua uraren zikloa ixtea ahalbidetuko duen erabilera eraginkorrera bideratu behar da, araztutako uren isurketan kalitate-bermeekin. Horrela, datozen hamarkadetan uraren iraunkortasuna eta iraunkortasuna ahalbidetuko dira.

Era berean, Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoa saneamendu primarioa kudeatzeko ardura duen erakunde publikoa da. Horrela, honako hauek kudeatzea dagokio:

- Lehen mailako sareko saneamendua: kolektore eta hodi biltzaile orokorrak (estolderia HUAekin lotzen dutenak), HUAak (hondakinak tratatzeko eta deuseztatzeko instalazio erantsi guztiak dituztenak) eta isurbideak (araztutako ura ingurune urtar hartzailera itzultzen dutenak).

- Industria-isurketen kontrola: Hondakin-urak saneamenduko lehen mailako sarera eta estolderiara isurtzeko baimena, jarraipena, kontrola eta ikuskapena barne hartzen ditu, bai eta gertatzen diren arau-haustekak zigortzeko ahalmena ere. Barnean hartuta gehiegizko isurketak ixtea, hala badagokio, edo dagokion ur-horniduraren kontratua baliogabetzat jotzea.

Partzuergoak honako helburu espezifiko hauek ditu ur-saneamenduko azpiegituretarako:

- Udalerrri osoan hondakin-uren saneamendua ahalbidetzea, araztutako uren ingurune hartzailean emari ekologikoak eta araztutako uraren kalitate egokia bermatuz.
- Hondakin-uren kudeaketa eraginkorrean aurrera egitea, euri-urak euri-drainatzearen bidez behar bezala kudeatzea ahalbidetuko duten sare bereizleak garatzeari lehentasuna emanez.

HAPOK bere gain hartuko ditu Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoaren irizpideak hondakin-uren saneamenduaren eta arazketaren arloan, eta, Partzuergoak definitutako beste irizpide batzuk baztertu gabe, irizpide horietako batzuk sartuko ditu lurralde-eredua eratzeko jarraibide gisa. Horrez gain, berezko gidalerroak ere ezarriko ditu. Besteak beste, araztutako urak beren kalitatearekin egokiak diren erabileretarako berrerrabiltzea sustatzea, bereziki nekazaritzako ureztapenerako eta giza kontsumoa barne hartzen ez duten gainerako jardueretarako.

6.2. ENERGIA-HORNIDURAKO SAREAK

Energia elektrikoa

Udalerrira 30 KV-ko erdi-tentsioko sare batek zerbitzatzen du, La Jara azpiestaziora iristen dena, eta handik udalerrira banatzen da.

HAPOk energiaren kudeaketa iraunkorrerako proposatzen duen lurralde-ereduak Euskadiko 2030erako Energia Estrategian eta Klima Aldaketaren Euskal Estrategian ezarritako helburuak bultzatu eta lortu behar ditu. Helburu horiek energia-eraginkortasuna handitzeari, energia berriztagarriak erabiltzeari eta petrolioaren kontsumoa eta berotegi-efektuko gasen isuriak murrizteari buruzkoak dira, deskarbonizazio-helbururantz aurrera egin ahal izateko.

Eraginkortasun-helburu horrek berekin dakar, halaber, autosufizientzia energetikorantz aurrera egitea, bai oro har, bai azken kontsumitzaileentzat, eta, horrela, garraio bidezko energia-galerak mugatzea. Gainera, berotegi-efektuko gasen emisioen balantze garbia nazioartean adostutako atalaseen azpitik murrizteko, energia-kontsumitzaileen sektoreetan eragin behar da. Hau, erabileraren eraginkortasunaren eta efizientiaren bidez, eta CO₂ hustubideen gaitasuna handituz, horrela klima-arintzean aurrera eginez.

Energia-autosufizientziarantz aurrera egitea ahalbidetuko duten azpiegitura berriak kokatzeko, kontuan hartu behar dira bai berrikusten ari den Energia Berriztagarrien LPSa, bai azpiegitura horien baldintzak eta udalerriko ingurumen-, ekonomia- eta gizarte-erronkak, bateraezintasuna, disfuntzioak eta inpaktu onartezinak saihestuz. Ildo horretan, beharrezkotzat jotzen da HAPOk kontuan hartzea Eusko Jaurlaritzako Natura Ondare eta Klima Aldaketa Zuzendaritzak egindako Sentsibilitate Mapak lanaren esparruan, *“Laguntza tekniko energia eoliko eta fotovoltaiakoen garapena aztertze eta lan osagarriak egiteko, EAEko 2020-2021 aldiko natura-ondarearen kontserbazioarekin bat etor daitezzen”*. Horri esker, ingurumenaren ikuspegitik identifika daitezke energia berriztagarriko instalazioak ezartzeko ingurumen-baldintza handienak dituzten lurraldeeremuak.

Nolanahi ere, lehentasunezkoztat jo behar dira eraikinen estalkietan energia har dezaketen azalera eta energia-kooperatiben eredu berriak.

Sare elektrikoak eta transformazio-estazioak.

- Linea elektriko berri guztiak lurpekoak izango dira eta, alderdi teknikoek dagokienez, konpainia hornitzaileak horretarako ezarritako jarraibideak aplikatuko zaizkie. Tratamendu bera jasoko dute sortu edo zabaldu behar diren sareko lineek.
- Planeamenduaren aurreikuspenek eta haren garapenak sortutako beharren ondorioz ezartzen diren eraldaketa-estazio berri guztiak lurpekoak edo barrualdekoak izango dira, eraikin edo lokalen barruan kokatuta. Udalak, baldintza jakin batzuetan, eraldaketazentroak espazio publikoaren agerian ez egoteko moduan kokatzea ezarri ahal izango du. Eraldaketa-estazioak behar bezala isolatuta egon beharko dira, kontuan hartuta arrazoi teknikoengatik nahitaez kokatu behar direla. Gainera, zarataren, bibrazioen, aireztapenaren, segurtasunaren eta abarren aurkako beharrezko neurri zuzentzaile guztiak hartuko dira, bizilagunentzako instalazio onargarria egiteko.

Gas naturala

Udalak hala eskatzen badu, Urbanizazio Proiektuetan gas naturalaren kanalizazioak sartuko dira, garatzen duten plangintzako erabilerak hornitzeko. Aldez aurretik, gas naturalaren zerbitzua kudeatzen duen konpainiak dagokion antolamendu-sektorean zerbitzua emateko gaitasunari buruzko txostena egingo du.

Bide publikoetako zerbitzuak, ahal dela, espaloien edo erdibitzaileen azpiko kutxatila jarraituaren sistemaren arabera egin beharko dira. Diseinuaren edo sektore-erregulazioa betetzearen ondorioz, galtzadaren azpiko kanalizazioa onartuko da, baina espaloian edo erdibitzailean kutxatila jarrita. Gas-sarea gainerako zerbitzuetatik aparte jarri beharko da. Gassareen obra zibila hiri-sektore berri bakoitzari dagozkion urbanizazio-proiektuetan jasotako gainerako obrekin batera gauzatuko da, eta proiektuen arteko beharrezko koordinazioa sektore bakoitzaren plangintzaren kudeaketaren bilakaeraren arabera ezarriko da.

Linea berri guztiak, alderdi teknikoek dagokienez, konpainia hornitzaileak horretarako ezarritako jarraibideen arabera arautuko dira.

6.3. TELEKOMUNIKAZIO-SAREAK

Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologien 2021-2024 Plan Estrategikoaren (IKTPE) helburua da informazio- eta komunikazio-teknologiaren kudeaketa eraginkorra, jasagarria, koordinatua eta Euskadiko premiekin koherentea izatea. Hori, gastuaren gardentasuna, lankidetzeta eta arrazionalizazioa sustatuta eta jarduera publiko orotan nagusi izan behar duten printzipioak errespetatuta egingo da.

Epe ertainera, “smart city” aplikazioetarako 5G teknologia adimenduna garatzea aurreikustenda, eta horrek bide publikoan antenak gehitzea ekarriko du, eta horren eskaera nagusia argiztapen publikoaren euskarriek izango dituzte. Horri dagokionez, beharrezkoa da argiztapen publikoaren elikadura elektrikoko koadroetan instalatutako potentzia 5G estrategian jasotzea, eta instalazio berrietara konexio elektrikoa izatea, aginte-koadroetatik, erraz. Horretarako, beharrezkoa da udal-ordenantza moldatzea egoera eta eskumen berri horiek arautzeko, aginte zentro bateratuen aldeko apustua eginda eta koadro independenteak integratuta. Nolanahi ere, sareen eta azpiegituren erabilera bateratua, koordinatua eta bateragarria sustatu beharko da, operadoreek arlo horretan indarrean dagoen legedian (2014ko Telekomunikazioei buruzko Lege Orokorra) ezarritakoaren arabera.

6.4. ARGITERIA PUBLIKOKO SAREAK.

Espazio publikoetako eta eremu komun edo mankomunatu pribatuetako argiteria-sistemak kontsumo-murriztaileak eta argi-intentsitateko sentsoreak dituzten luminariak erabili beharko ditu itzaltzea eta piztea kontrolatzeko. Lehentasunez, energia aurrezteko lanparak erabiliko dira. Debehatuta dago argia zerurantz proiektatzen duten argiak jartzea (globo motako farolak), argi-errendimendu txikia dutelako eta zeruetako argi-kutsadurari laguntzen diotelako.

Bideetan, galtzadak zein oinezkoak izan, honako xedapen hauek erabiliko dira: aldebakarrekoak, hiruzuloka, alde biko binakakoak edo alde biko ardatz-xedapenak. Hainbat faktoreen arabera izango da erabili beharreko antolamenduaren aukeraketa. Hala nola egungo sareko aurreizateen arabera; baita makuluaren edo zutabearen altueraren eta galtzadaren zabaleraren arteko erlazioaren arabera; eta bideak eskatzen duen argiztapen-mailaren arabera. Argi-unitateak, funtsean, espaloien zoladuraren gainean kokatutako makulu edo zutabeen bidez instalatuko dira. Lehendik egindako eraikuntzen kasuan, eta

aipatutako sistema erabiltzea ezinezkoa edo desegokia dela justifikatu ondoren, horma-besoak erabili ahal izango dira euskarri gisa.

Argiak deskarga-teknologiarekin ordeztuko programa garatzen jarraituko da, LED motako luminariekin, puntuz puntuko telekudeaketa-sistemak instalatzeko, eta argiztapen-balioak aztertzeke baita espazio publikoetan eskatzen diren mailetara egokitzeko. Programa hori garatzen jarraitu behar da sareari eraginkortasun energetiko handiagoa eman arte, eta horrek hirian CO₂ emisioak murrizten lagunduko du, besteak beste eta zuzenean klima-aldaketaren aurkako borrokan eraginez.

6.5. HIRI-HONDAKIN SOLIDOAK

Enkarterriko Udalerrien Mankomunitateak Zallako hiri-hondakinak kudeatzeko eskumena du.

Zallan Las Lagunas izeneko zabortegia dago, ondare-ondasun gisa kalifikatutako udal-jabetzako lursailei dagokiena. 129. zenbakiko Onura Publikoko mendian dago, eta Mendi horren beraren udal-jabetzako beste lursail batzuekin muga egiten du. Zabortegirako sarbidera heltzeko BI-636 errepidetik igaro behar da, Bilbotik Balmasedara, Gallardi auzoaren parean, zerbitzua emateko eraiki den eta 4,5 km luze den errepide batetik. Zabortegiaren kokapena eta bere ingurua eremu urbanizaezin gisa sailkatuta daude, eta babes berezirik gabeko basogintzako landa-eremua osatzen dute. Zabortegiaren guztizko azalera 299.660 m²-koa da, eta horietatik 204.000 m² isurketa-gelaxkek hartuko dituzte.

Zallak garbigune bat ere badu, etxe partikularretarako, etxeko obra txikietarako, denda txikietarako eta bulegoetarako.

Zallako ekologia- eta ingurumen-trantsizioa zero hondakinen estrategian oinarritutako eredu baten alde egitean oinarritzen da, sortutako hondakinen aprobetxamendu integralerako eta **ekonomia zirkularraren garapenerako**. Horrela, hondakinak kudeatzeko oinarritzko hiru neurriak garatzeko prozesuak aktibatuko dira: murriztea, berrerabiltzea eta birziklatzea.

Horretarako, hondakinen aprobetxamendu integraleko estrategiak bultzatu beharko dira, gaikako bilketa integraleko estrategia mantenduz, ontziak biltegitartzeko eta itzultzeko sistemak kasu. Eta dentsitate handiena duten hirietan, bilketa-sistemak aurrera egin dezala ziurtatuz, ahal den neurrian, familia-unitate bakoitzeko banakako poltsetan eskuz jasoz.

Euskadiko Ekonomia Zirkularraren 2030eko Estrategian ezarritakoaren arabera, ekonomia zirkularrerantz aurrera egiteko, lurraldeek 7 elementu nagusi dituzte euren estrategia eraikitzeke:

- a. Baliabide berriztagarriak lehenestea.
- b. Eredu ekonomikoa birpentsatzea.
- c. Etorkizunean pentsatuta diseinatzea.
- d. Elkarlanean aritzea balio bateratua sortzeko.
- e. Eraikita dagoena zaintzea eta berrerabiltzea.
- f. Hondakinak baliabidetzat erabiltzea.
- g. Teknologia digitala barneratzea.

Elementu horietan oinarrituta, ekonomia zirkularreko estrategia eraginkorrak baliabideak optimizatzen lagundu behar du ekoizpen-prozesu osoan zehar, hala nola: diseinuan eta fabrikazioan, kontsumoan eta berrerabiltze-/birmanufaktura-/birziklatze-prozesuetan, aprobetxatu ezin diren hondakinak ezabatzean. Horrela, baliabideen sarrera eta hondakinen sorrera murrizten ditu.

SAN MIGUEL ARCANGEL ELIZA 130

7

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

ONDAREAREN BABESA ARAUTZEKO BALDINTZAK ETA IRIZPIDEAK

7.1. XEDEA ETA ERREFERENTZIAZKO ESPARRU-ARAUDIA

Euskal Autonomia Erkidegoko Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko 2/2006 Legeak kultura-ondareari buruz duen kezka agerian geratzen da, ezartzen baitu, beste zehaztapen batzuen artean, egiturazko hirigintza-antolamenduak honako hauek jasoko dituela: “Jarraibideak ezartzea ingurumena babesteko, natura zaintzeko eta paisaia eta elementu naturalak eta artifizialak – kultura-ondareari dagozkionak, bereziki– defenditzeko” (art.53.e).

Bestalde eta zalantzarik gabe, Katalagoa udal-eremuan eraikitako ondarea arautzeko eta babesteko funtsezko dokumentuetako bat da, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko 2/2006 Legearen 76. artikulua arautzen duena: “Hirigintzako antolamenduan babestu beharreko ondasun naturalak eta artifizialak zein diren zehaztu eta zerrenda batera biltzen ditu katalogoak. Haien ezaugarriak ere jasotzen ditu, eta, beharrezkoa bada, zein maila edo kalifikazio dagokien – aplikatzekoa den legearen arabera– eta babesa arautzeko zehaztapenak zein planetan dauzkaten ere zehazten du”.

Bertan, kultura-balioa duten ondasun higiezin arkitektonikoen identifikazioa zehazten da, baldin eta, Euskal Kultura Ondareari buruzko 6/2019 Legearen babesean, udal hirigintza-antolamenduak babestu beharrekotzat jotzen baditu. Bai Euskal Kultura Ondarearen EAEko Erregistroan babes bereziko edo babes ertaineko mailarekin sartutakoak, bai udal-eremutik oinarritzko babes-mailarekin proposatzen direnak.

Identifikazio zehatz eta berezituaz gain, babestu beharreko ondasunetan egin daitezkeen esku-hartzeei buruzko arauak eta loturak ezarri beharko dira, bai eta erabilera posibleei dagozkien mugak ere. Bai ondasunetan bertan, baita haien ingurune hurbilean.

Nolanahi ere, Katalogoan jasotako ondasunak eta elementuak babesteari buruzko zehaztapen guztiak berariaz eta argi jaso beharko dira Hiri Antolamenduko Plan Orokorren hirigintza-arauen titulu batean. Gainera, horien kokapena eta kategorizazioa berariaz jasotzen dituen plano bat edo batzuk egingo dira.

Katalogoak Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legearen 76. eta 100. artikuluetan araututa daude. Legezko erregulazio horren arabera, katalogoak planen tresna osagarriak dira, eta haiengatik dira hain eraginkorrak, eta horiek antolatzeke balio dute. Haren zehaztapenak ez dira ageri egiturazko antolamenduaren eraketa-zerrendan, 2/2006 Legearen 53. artikuluan definitutakoaren arabera, beraz, katalogoak antolamendu xehatuaren berezko dokumentuak direla ulertzen da. Hala ere, kontuan hartuta kultura-ondasun jakin batzuen babesa horretarako eskumena duen organoaren babes-adierazpen bereziaren edo partzialaren ondorio izan daitekeela, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearekin

bat etorrita, Katalogoan jasotako eta hortik datozen zehaztapenek egiturazko antolamenduaren berezko maila dutela jo behar da.

Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokorraren Ondasun Babestuen Katalogoaren helburua udalerrian balio artistikoa, historikoa, arkeologikoa, paleontologikoa, etnologikoa, antropologikoa, linguistikoa, zientifikoa, industrial, paisajistikoa, arkitektonikoa edo beste edozein izaera kulturalakoa duten ondasun guztiak inbentariatzea eta babestea izango da, baldin eta belaunaldien artean aitortu eta transmititzeko interesgarritzat jotzen badira. HAPOk proposatzen dituen antolamendu-aurreikuspenak historia- eta kultura-ondarea babesteko balioekin harmonian gauzatzen direla ziurtatzea ere, eta, aldi berean, ondare hori kontserbatzeko eta birgaitzeko jarduketak sustatzea, paisaiarekiko errespetuarekin eta garapen iraunkorarekin bat etorriz.

Babestutako Ondasunen Katalogoaren Aurrerakin honi dagokionez, bertan jasota daude **Eusko Jaurlaritzan kultura-ondarearen arloko eskumeneko sailak babes berezi eta babes ertain izendatutakoak edo horretarako espedienteak hasita dutenak. Horiei ondorengo intereseko beste elementu batzuk gehitzen zaizkie:** historia, arte, arkitektura, tipologia, industria, etnologia, paleontologia edota arkeologia. **Elementu horiek katalogoan jasotzea erabakitzeke funtsezko irizpide da haien kultura-garrantzia egiaztatzea, honako hauen bidez:**

- a. **Bere esanahi historiko kolektiboaren balioa**, banaka zenbatetsitako efektu estetikoaren ginetik. Balorazio horren ondorioz, estetikoki erakargarriak ez izan arren (tipologia-, arkitektura-balioak edo apaingurazko elementu nabarmenak), bizitzen edo ordezkatzen duen komunitatearekiko paper nabarmeneko higiezinak edo elementuak dira.
- b. **Gizarte-balioa lehenestea** jabetza-zentzuaren ginetik, beraz, helburua da haren babesa jabeen egungo erabilerekin edo etorkizunean izango dituztenekin uztartzea, erabilera horiek pribatuak izanez gero.
- c. Ahalik eta biztanle gehienek **hura aztertzeke eta gozatzeko aukerak**, ondarea hurrengo belaunaldientzako pizgarri izan dadin.
- d. **Ondasunaren tratamendu publikoa** betetzen duen gizarte-funtzioaren arabera justifikatuta, hau da, identitate kolektiboa, beraz, kohesioa eta herritartasuna, indartzea eta kultura-kontsumoan oinarritutako sektore ekonomikoak sustatzea.

Katalogoaren Aurrerakin honetan jasotako elementuak honakoen bilduma dira: aurretiazko inbentarioena, azterketa eta analisi historikoa, landa-lanena eta, nola ez, herri-jakinduriatik lortutako ekarpenena. Hori guztia honako hauekin kontrastatuta:

- a. Babeserako lege-araubidea.
- b. HAPOren Aurrerakinean adierazitako antolamendu-diagnostikoa, -helburuak eta -proposamenak egitea, honako hauek kontuan hartuta: hirigintza-antolamenduaren eta elementu katalogatuen balio eta gozamen kolektiboaren arteko bateragarritasuna; arkeologia-ondareari kalterik ez egiteko arkeologia-kautelak kontuan hartzea; ezusteko aurkikuntzen erregulazioa; eta elementu katalogatuen kutsadura bisualaren edo pertzepziozkoaren aurkako babesa.

Horrela, **edozein elementu Ondasun Babestuen Katalogoaren Aurrerakinean jasotzeak esan nahi du -lehenengo fasean- ondasun-higiezin identifikatu dela eta horri aitortzen zaion historia-ondareari lotutako balioak dituela, hura babestea merezi dezaketenak (gutxienez udal-eskumeneko mailan) eta Katalogoko dokumentu osoaren idazketa-prozesuan berretsi**

beharko direnak. Era berean, aukera ematen du bere balioak babesteko kautelazko araubidea berehala ezartzeko, bai Aurrerakina onartzen denetik (bere balioak arriskuan jar ditzaketen esku-hartzeak kautelaz eteteko neurria hartzen bada), bai hasierako onespena egitean.

Katalogoaren idazketa-prozesuak hainbat lege-erreferentzia ditu, bai Estatukoak bai autonomikoak, zeintzuek ondarea identifikatzeko, esku hartzeko, babesteko eta sustatzeko irizpideak ezartzen dituzten.

7.1.1. ESTATUKO LEGERIA

Espainiako Ondare Historikoari buruzko 16/1985 Legearen aplikazio osoa Euskadiko legeriarekin lehian dago, estatuaren eskumenekoak diren Ondare Historikoko gaiei dagokienez, batez ere legez kanpoko desjabetzearen aurkako defentsari eta espolioazioaren aurkako babesari dagokienez. Ondareari buruzko Legearen arabera, Espainiako Ondare Historikoko ondasun garrantzitsuenak interes kultureko ondasun inbentariatu edo deklaratu beharko dira, aipatutako 16/1985 Legean aurreikusitako moduan.

7.1.2.. LEGERI AUTONOMIKOA

Ekainaren 30eko 2/2006 Legea, Lurzoruari eta Hirigintzari buruzkoa

2/2006 Legearen 50. artikuluan zehazten da hirigintza-antolamenduaren xede izan behar duela udalerrien ondare urbanizatua eta eraikia babesteko arauak zehaztea. **Lege horren arabera, ondasun babestuen katalogoak dira hirigintza-antolamenduak babestu beharreko ondasunak inbentariatzeko eta identifikatzeko tresnak, horien ezaugarriak jasota, eta, hala badagokio, dagokien kategoria edo kalifikazioa zehaztuta,** aplikatu beharreko legeria jarraituta, eta haien babesa arautzen duten zehaztapenen plana zehaztuta.

6/2019 Legea, maiatzaren 9koa, Euskal Kultura Ondareari buruzkoa

Euskal Autonomia Erkidegoa (EAE) aitzindaria izan zen bere kultura-ondarea defendatzeko, aberasteko, zabaltzeko eta sustatzeko ordenamendu juridikoa sortu zuenean, Euskal Kultura Ondareari buruzko uztailaren 3ko 7/1990 Legea onartu ondoren. Iragandako denborak, ordea, euskal kultura-ondareari buruzko lege berria idaztea eskatzen zuen, **azken urteotan kultura-ondareak izan duen bilakaera kontzeptuala ordenamendu juridikoan txertatzeko beharrari erantzuteko, izan ere, nabarmen handitu da haren azterketa- eta jarduera-eremua.**

Euskal kultura-ondareari buruzko lege berri horrek zehazten ditu euskal herriko administrazioen hiru mailetako bakoitzari kultura-ondarearen arloan dagozkion jarduketak, eta horiek koordinatzeko arduradun organoa sortzen du.

Hemen interesa duena, nabarmendu beharrekoa da **hiru babes-maila bereizten direla,** ondasunak dituen kultura-balioen garrantziaren arabera:

- **Babes berezia duten kultura-ondasunak:** lege honen 2.1 artikuluko kultura-balioetako bat duten EAEko kultura-ondasun higiezin, higigarri eta immaterial nabarmenenek. Hau da, honako ondasun hauek osatzen dute euskal kultura-ondarea: arte, historia, arkeologia, paleontologia, etnologia, antropologia, hizkuntza, zientzia, industria edo paisaia edo arkitektura aldetik, edo kulturaren beste edozein alderdiren aldetik, balioa duten Euskadiko kultura-ondasun guztiek (higiezinak direla, higigarriak edo immaterialak), aintzat hartuak izateko eta belaunaldi arteko transmisiorako interesa badute. Legeak ezartzen du babes bereziko kultura-ondasuntzat hartuko direla Euskal Kultura Ondareari buruzko uztailaren

3ko 7/1990 Legea indarrean jarri aurretik interes kultureko ondasun deklaratu diren guztiak.

- **Babes ertaina duten kultura-ondasunak:** lege honen 2.1 artikuluko kultura-balioetako bat duten EAEko kultura-ondasun higiezin eta higigarri garrantzitsuek. Halaber, Legearen lehenengo xedapen gehigarriak ezartzen du babes ertaineko kultura-ondasunak izango direla Euskal Kultura Ondareari buruzko uztailaren 3ko 7/1990 Legearen babesean aldi berean kultura-ondasun izendatutako ondasun guztiak, Sailkatutako Kultura Ondasunen Erregistroan eta Euskal Kultura Ondarearen EAEko Inbentario Orokorrean jasotakoak.
- **Oinarrizko babesak duten kultura-ondasunak:** indarrean dauden udal hirigintza-plangintzako dokumentuetako katalogoetan jasota dauden ondasunetatik abiatuta arauz zehazten diren eta lege honen 2.1 artikuluan aipaturiko kultura-balioen bat duten kultura-intereseko higiezinak dira.

Bestalde, ondasun higiezinaren inguruaren erregulazioa azpimarratzen da. Babestutako ondasunak behar bezala babesteko eta balioa emateko beharrezkoa denean soilik mugatuko dira. Hala, ingurua kontzeptuaren definizio orohartzailerik berria ere ezarri da, haren izaera instrumentala islatuta, ondasunaren paisaia-, hiri- eta arkitektura-testuingurua mantentzeko. Gainera, egungo joera eta sentsibilitate berriekin bat, kutsadura bisuala eta akustikoa arautzen dira.

Era berean, hemeretzi babes kategoria bereizten dira, lehen zeuden hiru kategorien ordeztan sei ondasun higiezinentzat, bi ondasun higigarrientzat eta hamaika ondasun ez-materialentzat.

Azpimarratzekoa da Euskal Kultura Ondarearen EAEko Erregistroan inskribatutako kultura-ondasunetan esku hartzeko eta kontserbatzeko irizpide komun batzuk jaso direla, baita berariazko proiektu teknikoa egin beharra ere, esku-hartzearen memoriarekin batera. Gainera, babes bereziko eta ertaineko kultura-ondasunetan baimendutako esku-hartze moten araudi-xehatua ezarri da. Bestalde, ondasun higiezinaren inguruaren erregulazioa azpimarratzen da. Horiek ondasun babestuak behar bezala babesteko eta balioa emateko beharrezkoa denean soilik mugatuko dira.

Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearen 9. artikuluan “kultura-ondare higiezina babesteko kategoriak” ezarri dira, honako hau jasota: EAEren interesaren izenean babes bereziko eta ertaineko kultura-ondare deklaratu diren ondasun higiezinak kategoria hauetako batean sailkatu beharko dira:

- a. **Monumentua:** giza jarduerak sortutako eraikina edo obra materiala, unitate berezia osatzen duena.
- b. **Monumentu-multzoa:** lege honetan babesten diren balioetako batzuk dituztelako kultura-unitate bat osatzen duten ondasun higiezinaren multzoa, modu jarraituan zein ez-jarraituan; ez da nahitaezkoa izango osagai diren elementuek banaka garrantzirik edo kultura-baliorik izatea.
- c. **Eremu arkeologikoa edo paleontologikoa:** interesa duten aztarna arkeologiko edo paleontologiko egiaztatuak dituen gunea.
- d. **Lorategi historikoa:** gizakiak diseinatutako eta zedarritutako gunea, kultura- eta natura-balioak eta -berezitasunak dituena.
- e. **Kultura-ibilbidea:** biztanlegune, eskualde eta herrialde ezberdinen arteko truke eta elkarrizketarekin lotutako kultura-esanahia duen komunikazio-bidea.

- f. **Kultura-espazioa:** esanahi desberdinak, ukigarri zein ukiezinak, identifikatzen diren esparru naturala, lurreak, itsasertzekoak, ibaietakoa, landagunekoak, hirigunekoak edo hiri-ingurukoak.

Arkeologia- eta paleontologia-jarduerei buruzko araubide berezia ezarri da, ondorengo definizioen arabera:

- a. Prospekzio arkeologikoa: lur-eremu baten esplorazioa da, era guztietako aztarna historikoak, arkeologikoak edo paleontologikoak bilatzera zuzentzen dena; erabiltzen den tekniken arabera, honako era hauetako batekoak izan daitezke:
- Ikusizko prospekzioa: gainazalaren esplorazioa da, lur-eremu baten miaketa ere egiten duena eta interes arkeologikoa edo paleontologikoa duten materialak biltzea ekar dezakeena.
  - Prospekzio geofisikoa: lurpearen azterketa da, zientzia fisikoen aplikazioaren bitartez egiten dena.
  - Lagin bidezko prospekzioa: espazio mugatu batetik lurra erauztea da, leku horretan aztarnategi arkeologiko bat dagoen edo ez egiaztatzeko egindakoa. Prospekzio hori amaitutzat emango da lehen ebidentzia arkeologiko kontestualizatuak agertzen direnean.
- b. Zundaketa arkeologikoa: eremuaren osotasunarekiko proportzioan, neurri txikikoa den indusketa da, eta aztarnategi arkeologiko baten sekuentzia estratigrafikoa ezagutzeko egindakoa.
- c. Indusketa arkeologikoa: aztarna arkeologikoak eta paleontologikoak ikertzeko, dokumentatzeko eta lurpetik ateratzeko edo erauzteko jardura da, sedimentuen estratigrafiari jarraituz.
- d. Kontrol arkeologikoa: interes arkeologikoa izan dezakeen espazio bati eragiten dioten edo eragin diezaioketen obra-prozesu batean esku hartzea da, hau da, obra horiek gainbegiratzea, behar izanez gero, obra horiek egiten diren bitartean agertzen diren interes arkeologikoko ebidentzia edo elementuen kontserbazioa edo dokumentazioa ahalbidetzen duten neurri egokiak ezarrita.
- e. Labar-artearen ikerketa: metodo arkeologikoaren bidez ikertuak izan daitezkeen labar-adierazpenak eta haien testuinguruak ikertzera, haien dokumentazio grafikoa egitera eta erreproduzitzera zuzendutako landa-lanen multzoa da.
- f. Altxaeren azterketa estratigrafikoa: eraikinen eraikuntza-bilakaera aztertzeke eta ezagutzeko metodologia arkeologikoa aplikatzea da. Ez da jardura arkeologikotzat joko altxaeren azterketa estratigrafikoa, baldin eta haren xedea hezkuntza-metodoa edo prestakuntza ezagutzeko edo ikastea bada eta ez badakar berekin ondasunaren gaineko loturarik.
- g. Jardura paleontologikoa: jardura paleontologikotzat joko dira zona paleontologikoa ikasgai duten landa-lanak (prospekzioak, zundaketak, indusketak edo kontrolak izanik ere), zonak ez badu metodologia arkeologikoa aplikatzea eskatzen, horrela denean zona arkeologikotzat joko baita.

Era berean, legearen 65. artikuluan **“Ustezko eremu arkeologikoak”** definitzen dira, aztarna arkeologikoak egon daitezkeela uste den eremuetan, jabeak edo egin nahi diren obren sustatzaileak **azterketa bat aurkeztu behar du, hirigintzako lizentzia eman baino lehenago, orubearen edo eraikinaren balio arkeologikoari eta obra-proiektuan izan dezakeen eraginari buruz**. Foru-aldundiek arautu egingo dute zein kasutan ez den beharrezkoa izango azterketa hori aurkeztea proiektu arkeologikoa egiteko. Hala, lortutako informazioan oinarrituta erabakiko da beharrezkoa den ala ez babes ematea babes berezia edo ertaina duen kultura-intereseko ondasun deklaraturata, edo adieraziko da lege honen arabera babes merezi izateko moduko kultura-baliorik ez duela.

6/2022 DEKRETUA, urtarrilaren 11koa, Euskal Kultura Ondarearen Euskal Autonomia Erkidegoko Erregistroari buruzkoa.

6/2019 Legearen 23. artikulua adierazi bezala **Euskal Kultura Ondarearen EAEko Erregistroa** sortzen da, kultura-ondasun higiezinak, higigarriak eta immaterialak babesteko eta kudeatzeko tresna gisa. Bertan, **deklarazioa jaso duten babes bereziko eta ertaineko ondasunak inskribatuko dira**. Eusko Jaurlaritzan kultura-ondarearen eskumena duen sailak kudeatuko du Euskal Kultura Ondarearen EAEko Erregistroa. Dekretu horren arabera, erregistroaren antolamendua eta funtzionamendua ezarriko dira.

Erregistroak babesaren esparruan duen funtsezko eginkizunak **eskatzen du idazkunak modu erraz eta eraginkorrean kudeatzea, inskripzio-sistema bizi baten bidez, baina, aldi berean, erregistro publiko baten berezko bermeez hornituta, erregistratutako datuen zorrotzasunari, formalismoari eta egiazkotasun frogagarriari dagokionez**. Era berean, titularren eta ukitutako en eskubideak (haien irudi-eskubidea, intimitatea, datu pertsonalak...) **kontuan hartuta, orekatu egin behar da artxiboetara eta erregistro publikoetara jotzeko eskubide unibertsala, eta soilik jaso behar dira Euskal Kultura Ondarearen EAEko Erregistroaren babes-helburuak betetzeko ezinbestekoak diren datuak**.

7.2. BABESTUTAKO ONDASUNAK KATALOGATZEKO EGITURA.

Babestu beharreko higiezinaren kategorizazioari dagokionez, oinarritzko hiru mailatan banatuko dira:

- Lehenengo bi mailak Euskal Kultura Ondarearen EAEko Erregistroa osatzen duten ondasunei dagozkie, hau da, babes bereziko ondasunei (dagokien Babes Dekretuarekin) eta babes ertaineko ondasunei. Babes-araubidea Euskal Kultura Ondareari buruzko 6/2019 Legean ezartzen da.
- Hirugarren maila Katalogoan sartzen diren higiezinak osatzen dute, babes berezi eta ertainekoak izan ezik. Euskal Kultura Ondareari buruzko 6/2019 Legearen arabera, ondasun horiek Oinarritzko Babesa duten Kultura Ondasunen EAEko Erregistroa osatzen dute. Euskal Kultura Ondarearen Zentroak babes berezia, ertaina eta oinarritzkoa emateko proposatzen dituenak eta udalak erabaki dituenak sartzen dira. Udalaren hirigintza-araudian ezarritako babes-araubidea izango dute.

Katalogaziorako ezarritako irizpideak zehaztu ondoren, **Zallako Ondasun Babestuen Katalogoko dokumenturako hasiera batean lortu nahi den egiturari erreparatuko diogu. Hiru sistema konbinatuz osatuko litzateke:**

7.2.1. BABESTUTAKO ONDASUNAK KATALOGATZEKO IRIZPIDEAK ETA EGITURA

Udal-eremuetan ezarriko da, ondasun higiezin historikoak azalean zein lur azpian edo urpean egonda ere, erauziak izan edo ez, eta arkeologia-metodologiaren bidez aztertzeke modukoak badira. Horiei administrazio eskudunak ezarritakoa aplikatuko zaie, interes publikoa babesten duen kautelazko araubidea behar dutelako. Halaber, beharrezkoa izango da Arkeologia Ondare Emergenterako babes araubidea ezartzea, lurrazalean dauden eta arkeologia-metodologiaren bidez azter daitezkeen ondasun higiezinak osatua, haien kontserbazio-egoera edozein dela ere.

Arkeologia Ondarea Babesteko Sistemak helburu hauek ditu abiapuntu:

- Inguruko kokaguneak, horien kontserbazio-egoera eta hondatzeko arriskua ezagutzeko behar diren baliabideak ezartzea.
- Babes-eremuak definitzea, aurreko puntuan ezarritako irizpideen arabera.
- Aztarnategi horiek babesteko eta balioa emateko eredu sortzea.

Arkeologia Ondarea, Azpikoa eta Emergentea, babesteko tresnatzat, Zumarragako Hiri Antolamenduko Plan Orokorrean babes-maila hauek ezarri dira:

A Maila. EAEko Kultura Ondasunei buruzko Erregistroan inskribatutako arkeologia-guneak, Kultura Ondasun sailkatuak, Monumentu Multzo eta Babes Berezi kategoriarekin. Honako hauek dira:

FITXA ZK. IZENDAPENA

- 34 **BOLUNBURU ESPARRUKO GOTORLEKUA (2020/06/23ko EHAA)**. Ebazpena, 2020ko ekainaren 19koa, Kulturako sailburuordearena. Horren bidez, hasiera ematen zaio Zallako (Bizkaia) Bolunburuko Esparruko Herrixka Gotortua babes bereziko kultura-ondasun deklaratzeko espedienteari, Gune Arkeologikoaren kategorian, eta espedientea jendaurrean eta interesdunen entzunaldipean jartzen da. Espediente hau hasteak berekin ekarriko du Bolunburuko Esparruko Herrixka Gotortuari berehala eta behin-behinean aplikatzea babesarabide partikularra, bai eta Euskal Kultura Ondareari buruzko 6/2019 Legean babes bereziko ondasunetarako aurreikusitako araubide erkide eta espezifikoa ere

B Maila. Ustezko eremu arkeologikoak. 1997ko irailaren 17koa, Kultura, Gazteria eta Kirol sailburuordearen erabakiaren bidez, 1997ko irailaren 11ko erabakiak iragartzen dira, hau da, Gipuzkoako Lurralde Historikoko hainbat udalerrri Balizko Arkeologia Gune aitortzen dituztenak (EHAA, 208 zk.1997/10/30). Aitorpen horretan, higiezin bakoitzean ustezko arkeologia-elementuen mugaketa-mota alfabetikoak aipatzen dira, honako hauek:

FITXA ZK. IZENDAPENA

- 1 S. JUAN DE HORMAZA / DE LA FLOR BASELIZA (E)
- 2 SAN PANTALEON BASELIZA (E)
- 3 ARETXAGA DORRETXE (A)
- 4 MENDIETA DORRETXE (A)
- 5 MARROQUINA DE MONTEHERMOSO DORRETXE (E)
- 7 1BARRA DORRETXE (E)
- 8 SAN MIGUEL DE ZALLA ELIZA (B)
- 9 MURGA DORRETXE (A)
- 10 SALCEDO DORRETXE (E)
- 11 SANTIAGO APOSTOL ELIZA (A)
- 13 CALCIBAN ERROTA (E)
- 14 SOLANO DORRETXE (A)
- 15 LLANTADA DORREA (B)
- 16 LLANTADA OINETXE 24. ZK. (B)
- 17 GOBEO DORRETXE (A)
- 18 BOLUNBURU DORRETXE (B)
- 19 SANTA ANA BASELIZA (B)
- 20 BOLUNBURU BURDINOLA ETA ERROTA (D)
- 22 SAN ISIDRO LABRADOR BASELIZA (A)
- 29 TARAMONA DORRETXE (E)
- 31 ARBALITZA ASENTAMENTUA (C)
- 32 PINTA ETXE (A)
- 33 LA BRENA TUMULUA (C)

- A MOTAKOAK: eraikinaren hormez barruko esparrua.
- B MOTAKOAK: eraikinaren hormez barruko esparrua + 15 metro inguruan, kanpoen dauden ertzetatik hasita.
- C MOTAKOAK: elementuak hartzen duen esparrua + 5 metro inguruan, kanpoen dauden ertzetatik hasita.
- D MOTAKOAK: eraikinak eta berari atxikitako instalakuntzek hartzen duten esparrua.
- E MOTAKOAK: planoan zehaztutako esparrua.

B Mailaren arabera, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearen 65. artikulua beteta, eremu horietan, orubeetan edo eraikinetan, jabeak edo egin nahi diren obren sustatzaileak azterketa bat aurkeztu behar du, hirigintzako lizentzia eman baino lehenago, orubearen edo eraikinaren balio arkeologikoari eta obra-proiektuan izan dezakeen eraginari buruz. Foru-aldundiek arautu egingo dute zein kasutan ez den beharrezkoa izango azterketa hori aurkeztea proiektu arkeologikoa egiteko. Behin azterketa egin eta gero, foru-aldundiak zehaztuko du ea proiektu arkeologikoa beharrezkoa den edo ez, eta, hori guztia ikusirik, obra-lizentziaren aurreko baimena emango du.

C Maila. Euskal Kultura Ondareari buruzko 6/2019 Legeak babesteko proposatutako beste arkeologia-gune batzuk, Gipuzkoako arkeologia-ikuspegi orokorrean interes nabarmena dutelako. Eremu hauek dira:

FITXA ZK. IZENDAPENA

- 35 TERREROS KONPLEXU HIDRAULIKOA ETA BURDINOLA
- 36 GOBEU KONPLEXU HIDRAULIKOA

C Mailaren arabera, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearen 65. artikulua beteta, eremu horietan, orubeetan edo eraikinetan, jabeak edo egin nahi diren obren sustatzaileak azterketa bat aurkeztu behar du, hirigintzako lizentzia eman baino lehenago, orubearen edo eraikinaren balio arkeologikoari eta obra-proiektuan izan dezakeen eraginari buruz. Foru-aldundiek arautu egingo dute zein kasutan ez den beharrezkoa izango azterketa hori aurkeztea proiektu arkeologikoa egiteko. Behin azterketa egin eta gero, foru-aldundiak zehaztuko du ea proiektu arkeologikoa beharrezkoa den edo ez, eta, hori guztia ikusirik, obra-lizentziaren aurreko baimena emango du.

Lortutako informazioan oinarrituta erabakiko da beharrezkoa den ala ez babes ematea babes berezia edo ertaina duen kultura-intereseko ondasun deklaraturata, edo adieraziko da lege horren arabera babes merezi izateko moduko kultura-baliorik ez duela, eta, horrenbestez, eremuari ez zaio inolako babesik emango.

Babes berezi Kalifikatutako Ondasun Higiezin izendatzen bada, A Mailako ondasunentzat xedatutakoa jarraituko da. Babes ertain Kalifikatutako Ondasun Higiezin deklarazioa aukeratzen bada, 6/2019 Legearen VI. tituluko I. kapituluko 3. atalean xedatutakoa jarraituko da.

ARKEOLOGIA-ONDARE EMERGENTEAREN BABESA

Honako arkitektura-babes maila hauetan jasotako higiezinak osatzen duten arkeologia-ondare emergentea babestea proposatzen da:

- 1. Maila, Babes Berezia.
- 2. Maila, Babes Ertaina.

Hasiera batean, egin beharreko jarduera arkeologikoa altxaeren azterketa estratigrafikoa da, eraikinen eraikuntza-bilakaera aztertzeko eta ezagutzeko. Hala ere, monumentu izendatutako bi ondasunetarako (Andre Maria Antioko basiliza eta Legazpi Dorretxea), arkeologia-babeseko kultura-ondasuneko araubideari buruz xedatutakoa jarraituko da, Monumentu kategoriarekin.

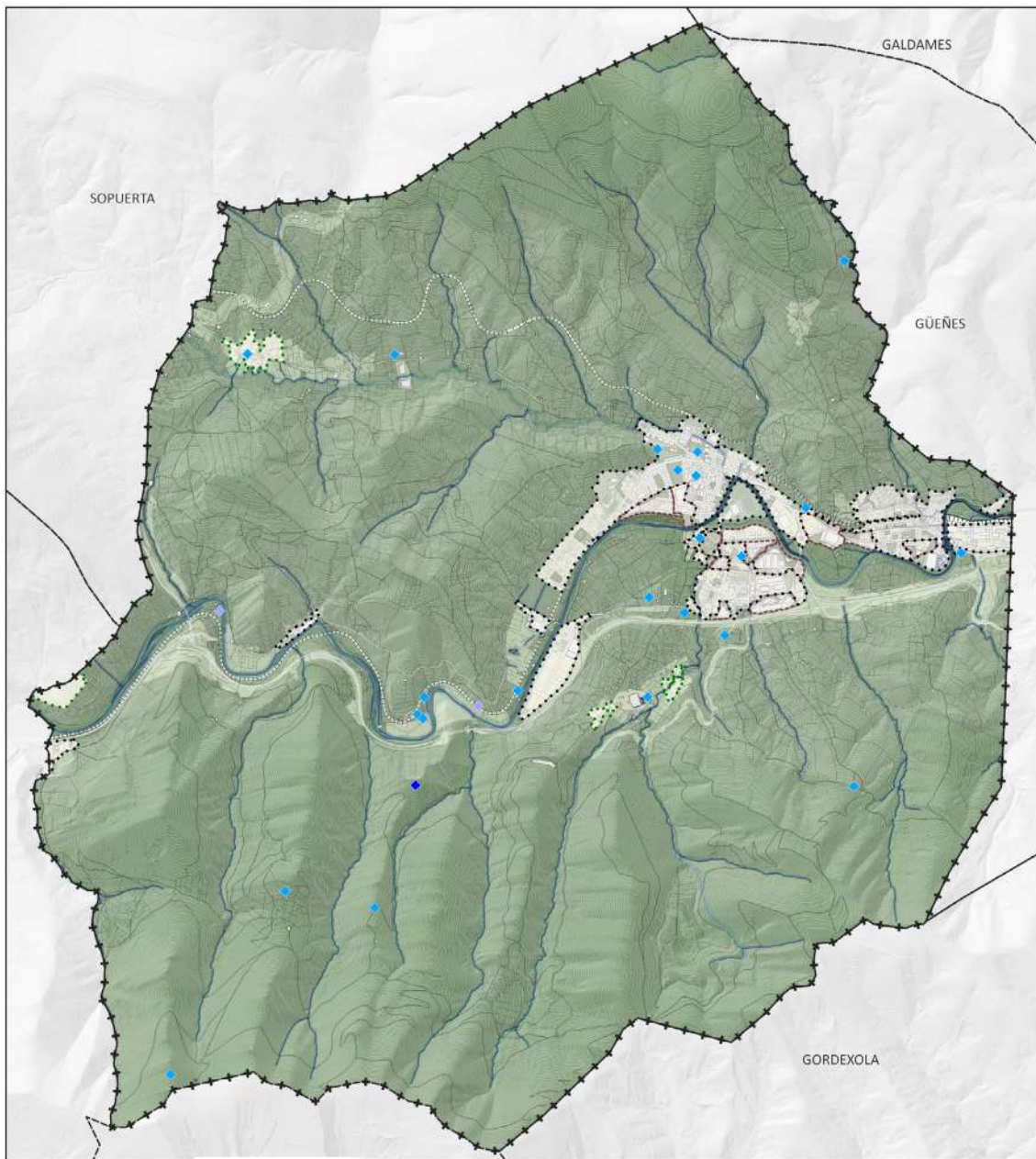
USTEKABEKO AURKIKUNTZEN BABESA

Edozein arrazoiengatik eta udaleko edozein tokitan aztarna arkeologikoen ustezko aurkikuntzak Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legean edo horien ordeko lege-xedapenetan ezarritakoa aplikatuko da. Beraz, lege horren 74. artikuluan ezarritakoarekin bat, jabari publikokoak izango dira.

Ezusteko aurkikuntzat joko da euskal kultura-ondareari dagozkion balioen jabe diren objektuak eta aztarna materialak aurkitzea, baldin eta aurkikuntza horiek zoriz edo edonolako lur-mugimenduren eta eraispenen baten edo edozein motatako lanen ondorioz gertatzen badira. Inoiz ere ez dira ustekabeko aurkikuntzat hartuko Kultura Ondasun izendatutako edo ustezko arkeologia-eremuetan aurkitutako arkeologia-elementuak.

Ezusteko aurkikuntzak berehala jakinarazi beharko zaizkio kasuan kasuko foru-aldundiari edo udalari. Udalak, edonola ere, foru-aldundiari eman beharko dio horren berri, berrogeita zortzi orduko epean.

Aurkikuntza hori lur-mugimenduengatik edo edozein motatako obrarengatik lortu bada, kasuan kasuko foru-aldundiak –edo, urgentziatzeko kasuetan, udal bakoitzeko alkateek– lan horiek berehala geldiarazteko agindu ahal izango dute gehienez ere hamabost egunetako eperako, foru-aldundi horri berrogeita zortzi orduko epean lanen geldiaraztea jakinaraziz. Geldiarazte

ONDAREA / PATRIMONIO
Ondare arkeologikoa / Patrimonio arqueológico

I. Babes-mailak / Niveles de protección

- ◆ A maila/ Grado A
- ◆ B maila/ Grado B
- ◆ C maila/ Grado C

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- ▭ Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- ▭ Lurzorua urbanizagarria / Suelo urbanizable
- ▭ Lurzorua urbanizaezina. Landaguneak. / Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- ▭ Udalerria / Término Municipal

horrek ez du ekarriko inolako kalte-ordainik jasotzeko eskubiderik. Beharrezko gertatzen bada, foru-aldundiak luzatu ahal izango du etenaldia, kasuan kasuko jarduera arkeologikoa izan dadin.

7.2.2. ARKITEKTURA-ONDAREA BABESTEKO SISTEMA

Banakako ondare balioa dutenei dagokie. Higiezin bakoitzari dagokion babes-maila esleituko zaio. Babes-maila hori oraindik kontserbatzen diren eta babes osoa edo higiezinaren oinarritzko ezaugarriak mantentzea bermatzen duten balioen arabera izango da. Hala, babes-maila bakoitzerako baldintza orokor batzuk daude eta espezifikoak, aldiz, higiezin bakoitzerako.

Plan Orokorren Antolamendu-aurrerakin honetan, katalogatutako higiezin bakoitzerako babes-maila ezarri da, babes osoa edo higiezinaren oinarritzko ezaugarriak mantentzea bermatzeko. Higiezinari babes-maila esleitzeko, kontuan hartuko dira oraindik kontserbatu eta babestu beharreko balioak (elementuak, eremuak edo eraikinaren osotasuna). Horretarako honako hiru maila ezarri dira:

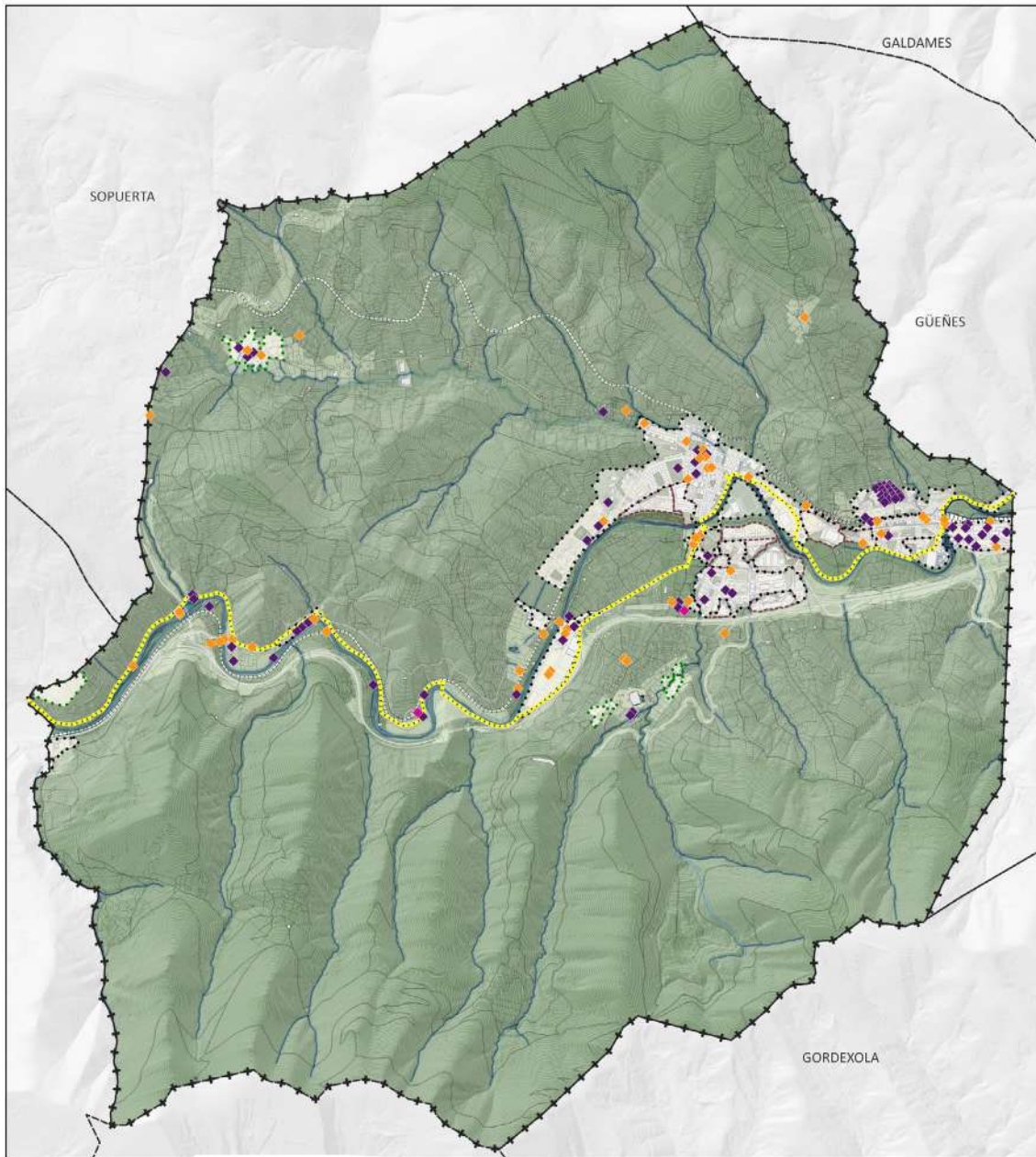
- a. 1. Maila Babes Berezia
- b. 2. Maila. Babes Ertaina
- c. 3. Maila Oinarritzko Babesa

- a. **1. Maila, Babes Berezia.** Babes bereziko 1. maila honetan bi higiezin daude, EAEko Kultura Ondarearen Erregistroan inskribatuta. Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailaren uztailaren 17ko 265/1984 Dekretuak (1984/08/04ko EHAA) monumentu izendatu zituen biak.

DONE JAKUE BIDEAREN MONUMENTU MULTZOA. 2/2012 DEKRETUA, urtarrilaren 10ekoa, Euskal Autonomia Erkidegotik pasatzen den Donejakue Bidearen zatia Monumentu Multzoa kategoriako Kultur Ondasun Sailkatua izendatzekoa.

IV. eranskinean eta bere babes-araubidearekin batera III. eranskinean jasotako elementuak 2/2012 Dekretuan, urtarrilaren 10ekoa, Euskal Autonomia Erkidegotik pasatzen den Donejakue Bidearen zatia Monumentu Multzoa kategoriako Kultur Ondasun Sailkatua (Babes Berezia) izendatzekoa (2012ko urtarrilaren 27ko EHAA, 19. zk.).

- **Done Jakue bidearen bide-trazadura, Zallako udalerrian.** Trazadura hori aipatutako 2/2012 Dekretuaren III. Eranskineko II. Kapituluaren (Done Jakue Bidearen bide-trazadura euskarri gisa) ezarritako zehaztapenei lotuta dago.
- **Donejakue Bideari lotutako elementuak.**

ONDAREA / PATRIMONIO

Arkitektura-ondare / Patrimonio arquitectónico

--- Donejakue Bidearen bide-trazadura /
Trazado viario del Camino de Santiago

I. Babes-mailak / Niveles de protección

- ◆ 1 maila/ Nivel 1
- ◆ 2 maila/ Nivel 2
- ◆ 3 maila/ Nivel 3

Zehaztapen grafikoak / Determinaciones gráficas

- Hiri-lurzorua / Suelo urbano
- Lurzoru urbanizagarria / Suelo urbanizable
- Lurzoru urbanizaezina. Landaguneak /
Suelo no urbanizable. Núcleos rurales.
- ✂ Udalerria / Término Municipal

FITXA ZK. DEITURAIZENDAPENA

- 3 URRUTIA JAUREGIA
- 9 SAN ANTONIO BASELIZA
- 13 TERREROS DORREA
- 20 LA HERRERA ESKOLA
- 22 BOLUNBURU DORREA
- 29 SANTA ANA BASELIZA
- 35 LLANTADA DORREA
- 38 GOBEU JAUREGIA
- 42 SAN PEDRO DE ZARIKETE BASELIZA
- 56 VILLA GEURE ETXEA
- 61 VILLA GOTZONERENA
- 67 BOLUNBURU BURDINOLA
- 78 IBARRA 13 BASERRIA
- 125 BOLUNBURU – BALMASEDA BIDEA

Bolunburu Dorrearen (22. fitxa zk.) eta Llantada Dorrearen (35. fitxa zk.) kasuan, Donejakue Bideari atxikitako elementuak izateaz gain, Kultura Sailburuaren 2002ko urtarrilaren 14ko Aginduaren bidez inbentariatutako kultura-ondasunak dira (2020-02-05eko EHAA, 25. zk.). Agindu horren bidez, Bizkaiko Dorretxe bakoitza, Monumentu izendapenez, Euskal Kultura Ondarearen Zerrenda Orokorrean Kultura Ondasun gisa inskribatu zen. Zerrenda hori aipatutako Aginduaren I. Eranskinean zerrendatu zen. III. Eranskinean ezartzen dira babes-ingurunearen mugaketak.

Ondasun horiei nahitaez aplikatu beharko zaie Dekretuan jasotako izendapenaren araubide partikularra, eta, betiere, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearen VI. tituluko I. kapituluko 2. atalean aurreikusitako babes komuneko eta espezifikoko araubideak.

Hurrengo ondasunak kultura-ondasun deklaratzeko eta Euskal Kultura Ondarearen EAEko Erregistroan inskribatzeko proposamenaren mende daude, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legeak aurreikusten dituen mekanismoen bidez.

FITXA ZK. IZENDAPENA

- 4 ALLENDE JAUREGIA
- 5 REKALDE – SANTIBAÑEZ ETXEA
- 7 BASUALDO ETXEA
- 12 SAN CRISTOBAL ETXEA
- 18 SAN MIGUEL ELIZA
- 21 MENDIA JAUREGIA
- 27 BATZOKIA
- 28 MURGA JAUREGIA
- 30 VILLA MENDIA
- 36 VILLA JUANITA
- 40 LAS IRLANDESAS ESKOLA
- 44 APAIZETXEA
- 50 YARTO JAUREGIA
- 51 LLANO BASERRIA
- 54 LLANTADA 12 ETXEA
- 57 LLANTADA 7 ETXEA
- 63 PAPELERA ESPAÑOLA

- 63-1 MOTORREN BILTEGIA
- 63-2 AZPIZENTRAL ELEKTRIKOA
- 63-3 TAILER MEKANIKOA
- 63-4 BILTEGIAK ETA ZURGINDEGIA
- 63-5 BILTEGI OROKORRAK
- 63-7 KANPOKO UR-BILTEGIA
- 63-10 BULEGOAK ETA ZERBITZUAK
- 63-14 UREN ARAZKETA
- 63-15 KAUSTIFIKAZIOA
- 64 PEALSA
  - 64-1 PRESA ETA KANALA
  - 64-2 GALDAKETA ETA SUBERAKETA NABEA
  - 64-3 IJEZKETAREN SEGIDAKO NABEA
  - 64-4 BULEGOAK ETA ENERGIA
  - 64-5 IJEZKETA-NABEA
- 66 KADAGUA KOOPERATIVA
- 81 LLANO 1 ETA 2 BASERRIA
- 100 MARIVI ETXEA
- 101 SAN PEDRO 20 ETXEA
- 102 SERRANO ETXEA
- 103 GALLARDI 18 ETXEA
- 104 LANZAGORTA ETORBIDEA 55 ETXEA
- 106 LOS TRABAJADORES ETORBIDEA 31 ETXEA
- 121 LA INMACULADA CONCEPCIÓN DE MARIA ELIZA

6/2019 Legearen babesean egon arte, egiten diren esku-hartzeak Zaharberritze Zientifikoak eta Zaharberritze Kontserbatzaileak izatea, Ondare Urbanizatu eta Eraikia Birgaitzeko Jarduketa Babestuei buruzko 317/2002 Dekretuan jasotako "Birgaitzeko Esku-hartzeak" I. eranskinean definitzen diren moduan.

Ondare horri kautelazko babes-ingurune bat emateko, gomendatzen da, EAEko monumentu edo monumentu-multzo izendatzeko proposatutako higiezin kasuan, gutxienez 15 metroko atzerapena errespetatzea eraikuntzarik, instalaziorik eta hesirik gabe. Nolanahi ere, ingurunearen ingurumen-ezaugarriak hutsaldu ditzaketen aldaketak saihestuko dira.

- b. **2. Maila, Babes Ertaina.** Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearen Lehenengo Xedapen Gehigarrian ezarritakoaren arabera, babes-maila honetan jasotzen dira, aurreko Euskal Kultura Ondareari buruzko uztailaren 3ko 7/1990 Legearen arabera babes-adierazpenen ondasunak.

Kultura Sailburuaren 2002ko urtarrilaren 14ko Aginduaren bidez (2020-02-05eko EHAA, 25 zk.), Kultura Ondasun gisa inskribatu ziren, Monumentu izendapenaz, agindu horren I. eranskinean zerrendatutako Bizkaiko Dorretxe guztiak Euskal Kultura Ondarearen Zerrenda Orokorrean. Zallaren barruan daude:

- BOLUNBURU DORREA (22. fitxa zk.).
- LLANTADA DORREA (35. Fitxa zk.).

Agindu horren III. eranskinean babes-ingurunearen mugak ezartzen dira.

Ondasun biak ere Donejakue Bideari lotuta daude.

Ondasun horiei nahitaez aplikatu beharko zaie Dekretuan jasotako izendapenaren araubide partikularra, eta, betiere, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legearen VI. tituluko I. kapituluko 3. atalean aurreikusitako babes komuneko eta espezifikoko araubideak.

- c. **3. Maila, Oinarrizko Babesa.** Maila honetan jasoko dira tokiko interesdun higiezinak. HAPOk, babestu beharreko elementuak izateagatik, banakako balioa ematen die, gutxienez kanpo itxituran; eta horien irudian balio babesgarriak dituztenean, euren ingurunearekiko, eta hiri-ingurune edo -paisaia jakin baten konfigurazioa osatzen dutenean. Aurrerakin honetan higiezin hauek proposatu dira:

FITXA ZK. IZENDAPENA

43 LA MAGDALENA BASELIZA
6 SANTIAGO ELIZA
OTXARAN BEKOA BASERRIA
MALABRIGO 2 BASERRIA
17 UDALETXE ZAHARRA
25 HERMANOS MARISTAS 14 ETXEA
31 LANZAGORTA ETORBIDEA 1 ETXEA
87 ZALLAKO GELTOKIA
41 SAN CRISTÓBAL JAUREGIA
34 AUTONOMIA PLAZA 3 ETXEA
88 ARANGURENGO GELTOKIA
55 MENDIETA DORREA
85 URIBE BASERRIA
75 ALLENDELAGUA 3 BASERRIA
71 IBARRA ZUBIA
10 SERRANO TXALETA
49 SAN ANTONIO BASELIZA
46 SAN PANTALEÓN BASELIZA
70 LA HERRERA ZUBIA
14 SANTA ISABEL ELIZA
73 LA HERRERA - IJALDE 5 BASERRIA
80 EL CAMPO 2 BASERRIA
79 EL CAMPO 3 ETA 4 BASERRIA
77 LONGAR 6 ETA 7 BASERRIA
76 LONGAR 8 BASERRIA
37 GOBEU DORREA
1 DE LA PIEDRA GAZTELUA
74 BOLUNBURU BASERRIA
53 SAN ISIDRO BASELIZA
91 GOBEU DORREA (2)
90 CASA VILLAR
45 EL TILO ITURRIA
2 SAN PEDRO ITURRIA
107 GO MARU ETXEA
105 LANZAGORTA ETORBIDEA 52 ETXEA
97 LA HERRERA GELTOKIA
96 ZALLAKO (IBARRA) GERALEKUA
MIMETIZ FRONTOIA
MARISTAS ESKOLA ZAHARREKO FRONTOIA

IBARREKOLANDA FRONTOIA
ARANGURENGO FRONTOI ZAHARRA
SOLLANOKO PROBALEKUA
OTXARANGO FRONTOIA
LA LASTRA Z/G BASERRIA
117 SAN MIGUEL ETXEBIZITZA TALDEA
129 KADAGUAREN GAINEN TRENBIDE ZUBIA
KADAGUAREN GAINEN TRENBIDE ZUBIA
KADAGUAREN GAINEN TRENBIDE ZUBIA
15-1 LA HERRERAKO UDAL HILERRIKO PORTADA
8-1 SAN MIGUELEKO UDAL HILERRIKO PORTADA
62-2 ZENTRALARI ATXIKITAKO ETXEA
62-1 TURBINEN AHOKALEKUA ETA SISTEMA ELEKTRIKOA
62-3 PRESA ETA KANALA
62 ELECTRA LA MELLA
60 LLANTADA 20 ETXEA
64-6 LABEA

7.2.3. ETNOLOGIA-BABES SISTEMA

Zumarragako Etnologia Ondareko ondasuntzat hartuko dira tokiko kultura tradizionalaren adierazpen garrantzitsuak diren edo izan diren erabilerak eta jarduerak, euren alderdi materialetan, sozialetan eta espiritualetan, eta, horrez gain, hondakin fisiko identifikagarriak utzi dituztenak ere, ondasun higiezinak edo higigarriak izan. Nekazaritza eta abeltzaintzako jarduerekin zerikusia dutenak dira: **baserriak, burdinolak eta errota**, haien babes maila edozein dela ere.

Aurreko babes-sistemak babesteko araudiaren ondoriozko tutoretza-neurrien bateraketa da. Bereziki, arkitektura-ondareari dagozkionak, edozein mailatan.

Hiri Antolamenduko
Plan Orokorra

GENERO-ERAGINARI BURUZ

8.1. ARAU-ESPARRUA

Genero-berdintasunaren arloko lege-esparrua, Euskal Autonomia Erkidegoan, honako hauek osatzen dute: 1/2022 Legea, martxoaren 3koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legea bigarrenaz aldatzen duena, eta 40/2012 Ebazpena, genero eraginaren aurreko ebaluazioa gauzatzeari buruzko jarraibideak onartzen dituen eta gizonen eta emakumeen arteko desberdintasunak ekidin eta berdintasuna sustatzeko neurriak hartzen dituen.

Martxoaren 3ko 1/2022 Legeak, lehenengo artikuluan, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legearen izenburua aldatzen du, eta honela geratzen da idatzita: «Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako eta emakumeen aurkako indarkeria matxistarik gabeko bizitzetarako Legea». Aldatutako legearen 3.5 artikuluan adierazten da euskal botere publikoek genero-ikuspegia txertatu behar dutela beren politika eta ekintza guztietan, horietan guztietan ezberdintasunak ezabatzeko eta emakumeen eta gizonen berdintasuna sustatzeko helburu orokorra ezar dezaten.

Lege horren ondorioetarako, genero-ikuspegia integratzea da emakumeen eta gizonen egoera, baldintza, jomuga eta beharizan desberdinak modu sistematikoan kontuan hartzea, eta, horretarako, politika eta ekintza guztietan, maila guztietan eta horien plangintza-, egikaritze- eta ebaluazio-fase guztietan, desberdintasunak ezabatzeko eta berdintasuna sustatzeko helburu eta jarduera espezifikoak txertatzea.

Aldatutako 4/2005 Legearen 19. artikuluan (1/2022 Legearen hogeigarren artikulua) xedatzen da generoaren arabera eraginaren aurretiazko ebaluazioa egitea eta gizonen eta emakumeen arteko desberdintasunak ekidin eta berdintasuna sustatzeko neurriak hartzea. Eta 7. puntuan adierazten da xedapen orokorren izaera juridikoa duten planei, bereziki lurralde- eta hirigintza-planei, generoaren arabera eraginaren alde aurreko ebaluazioa egin behar zaiela eta berdintasuna sustatzeko neurriak sartu behar direla. Hala ere, berezia denez, erregelamendu bidez zehaztuko da izapide hori egiteko modua.

Zehazki, aldatutako lege horren 46.1 artikulua (1/2022 Legearen berrogeita laugarren artikulua) ezartzen duenez, euskal botere publikoek behar diren bitartekoak jarriko dituzte beren ingurumen, etxebizitza, hirigintza eta garraio arloko politikek eta programek genero-ikuspegia barneratzen dutela bermatzeko. Horretarako, besteak beste, honako gai hauek hartuko dira kontuan: pertsonen segurtasuna, etxeko lanak eta pertsonak zaintzea erraztea, bizitza pertsonala, familiakoa eta lanekoa uztartzea erraztea, eta politika eta programa horiek diseinatzen eta gauzatzen emakumeek parte-hartze handiagoa izan dezaten sustatzea.

Genero-berdintasunaren arloko lege-esparrua, Euskal Autonomia Erkidegoan, honako hauek osatzen dute: 1/2022 Legea, martxoaren 3koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legea bigarrenaz aldatzen duena, eta 40/2012 Ebazpena, genero

eraginaren aurreko ebaluazioa gauzatzeari buruzko jarraibideak onartzen dituen eta gizonen eta emakumeen arteko desberdintasunak ekidin eta berdintasuna sustatzeko neurriak hartzen dituen.

Xedapen orokorren proiektu guztiekin eta lege- edo erregelamendu-mailako arau juridikoen proiektuekin batera, generoaren arabera eraginari buruzko txostena aurkeztu behar da. Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokor berriak, hirigintza-plangintzako dokumentu gisa, txosten hori izan behar du.

Bestalde, Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak (LAG) berrikusteko dokumentuak, 2019ko uztailaren 30ean behin betiko onartutakoak, genero-ikuspegia aitortzen du lurraldean eragina duen zeharkako gai gisa, irisgarritasun unibertsalarekin, klima-aldaketarekin, osasunarekin, euskararekin eta lurralde-harremanarekin batera. Horregatik, 30. Artikuluan genero-ikuspegiaren arloko zenbait jarraibide ezartzen ditu. Era berean, Euskal Autonomia Erkidegoak genero-ikuspegia erabat integratu du 2019an onartutako Bultzatu 2050 Hiri Agendan.

Berdintasunaren arloko estatu-mailako arau-esparruan, Emakumeen eta Gizonen Berdintasun Eragingarrirako Estatuko 3/2007 Legea, Lurzoruaren eta Hiri Birgaitzearen Legearen testu bategina onartzen duen urriaren 30eko 7/2015 Legegintzako Errege Dekretua edo NBERen Garapen Jasangarrirako 2030 Agenda daude.

8.2. EMAKUMEEN ETA GIZONEN ARTEKO BERDINTASUNA SUSTATZEKO HELBURUAK: GENERO-IKUSPEGIA HIRI-EREDUA DEFINITZEKO FUNTSEZKO PIEZA GISA TXERTATZEA.

Zallako Hiri Antolamenduko Plan Orokor berriak hiri-eredu berriaren definizioan zaintzalanen hirigintza bere funtsezko elementu gisa sartu nahi du. “Zaintzaren hirigintza” integratzeak esan nahi du hiri-ereduan funtsezkoa dela espazio publikoak, ekipamenduak, etxebizitza eta abar eta jarduera produktibo eta erreproduktiboak uztartzen laguntzeko pentsatuta egotea, eta emakumeen premia espezifikoerantz erantzuna ematea, besteak beste, hiri-zerbitzuen segurtasunari edo irisgarritasunari dagokienez.

Genero-ikuspegidun plangintzak erdigunean jartzen ditu pertsonak hiria eta lurraldea planifikatzeko garaian, kontuan hartuta biztanleriaren eguneroko errealitateen aniztasuna, bereziki ingurune baldintzen mende dauden premiak, eguneroko bizitza garatzeko.

Ingurune inklusiboagoak, bidezkoagoak eta seguruagoak sortzea da helburua. Genero ikuspegiaren integratzeak ondorioztatzen den hiri-eredua, funtsean, hurbiltasunaren eta distantzia laburren printzipioa errazten duen hiri trinko eta dentsitate efizientearen eredu da. Distantzia laburren printzipioak, dibertsitate funtzionalaren printzipioak eta egitura polizentrikoaren printzipioak Espainiako Hiri Agendak eta Bultzatu 2050 Hiri Agendak sustatzen duten hiri-eredua definitzen dute, genero-ikuspegia bere gain hartzearekin batera (lurzoruaren erabilerari buruzko erabakiak hartzerakoan herritarren eguneroko beharrei arreta handiagoa bermatzeko).

Printzipio horiek bere egiten ditu Plan Orokor berriak bere helburuetan, eta estrategia eta proposamen zehatzetan formalizatzen dira. Hala, Plan Orokorrak oinezko mugikortasunean eta garraio publikoan, dentsifikazio efizientearen, erabileren nahasketan, espazio publikoaren kalitatean eta segurtasunean oinarritutako hiri-eredu bat ezarri nahi du, eta eguneroko erabilerarako ekipamenduen hornidura ona lortu, genero-ikuspegiaren eskakizunetatik abiatuta.

Aurrerapen honen arabera, auzo-eskala espazio-eremu egokia da antolamendu jasangarriaren printzipio horiek aldi berean aplikatzeko eta behar bezala hornitutako unitate

funtzional bat lortzeko; azken batean, bizitzeko, erosteko, ikasteko, prestatzeko, sozializatzeko, lekualdatzeko, dibertitzeko edo atsedean hartzeko leku bat izatea bizitzarako funtsezko alderdiak dira, eta hurbiltasun-eremu horien barruan eman eta gehientzat irisgarriak izan behar dute.

Genero-ikuspegia hiri-ereduaren definizioan txertatzeko estrategia ezartzeko irizpide espezifikoak:

- a. Sortzen diren espazio libre publikoak kalitatezkoak, seguruak eta inklusiboak direla ziurtatzea. Horretarako, parke eta lorategien diseinuan bizikidetzaren sustatu behar da, segurtasun-pertzepzioa areagotzeko.
- b. Ziurtatzea eguneroko erabilerako hiri-ekipamendu eta -zerbitzuek irisgarritasun unibertsaleko arauak bete behar dituztela, bai barnean, bai ingurune hurbilean, eta zerbitzatzen duten hiri-eremuarekin lotuta.
- c. Garraioko ekipamendu eta azpiegiturak inklusiboak direla eta zaintza-lanak errazten dituztela ziurtatzea.
- d. Ekipamenduen funtzio-aniztasuna eta osagarritasuna sustatzea. Hainbat gizarte-talderi zuzendutako zaintza-zerbitzuen konbinazioa erraztu nahi da; askotariko zerbitzuak dituzten ekipamenduak. Horretarako, Auzoko Funtzio Anitzeko Ekipamenduaren kalifikazioa sortzea proposatzen da.
- e. Hiri-lurzoruaren antolamendu xehatua ezartzen duen dokumentu osoan, emakumeentzako eremuak, ibilbideak eta puntu beltzak identifikatu behar dira, eta emakumeek espazio publikoa hobeto hautemateko eta bereganatzeko programa bat egin behar da.
- f. Antolamendu xehatua ezartzen duen dokumentu osoak ahalbidetuko du hirian askotariko etxebizitza-tipologiak garatzea, eta malgutasunez egituratzea, familia baten etapetara egokitzeko.
- g. Urbanizazio berriko eta eraberritzeko jarduketetan, errenta libreko etxebizitzaren eta babes-araubideren baten mendeko etxebizitzaren banaketan oreka bermatuko da, gizartearen nahasketa eta kohesio soziala bultzatzeko, egiturazko plangintzatik etxebizitza babestuen gehiegizko pilaketa edo segregazio-faktore posibleak saihestuz.
- h. Etxebizitza sozialen kokapen egokia bermatzea. Garapen-plangintzan eta birpartzelatze proiektuan, babes publikoko araubide bati atxikitako etxebizitzak edo kolektibo kalteberei zuzendutakoak, ahal dela, honako hauetatik hurbil kokatuko dira:
  - Garraio publikoko geralekuak edo geltokiak.
  - Zaintzen mendekotasun handiena duten biztanleei zuzendutako eguneroko ekipamenduak.
  - Bizikidetzarako espazio publikoak: haur-parkeak, lorategiak eta oinezkoentzako plazak, hurbileko saltokiak.
- i. Herritarrek maiz erabiltzen dituzten zentroen eta zuzkidura-eremuen inguruneak adikzioak sortzen dituzten jardueretatik babestea. Plan Orokorren dokumentu osoak eragotzi egin behar du ausazko joko-aretoak, bingoak, kasinoak eta apustu-aretoak irekitzea

edo instalatzea 500 metrotik beherako distantziara, parke, lorategi edo haurren jolas-eremuetatik, irakaskuntza-, osasun-, laguntza-, gizarte- eta kultura-ekipamendu publiko edo pribatuetatik, funtzio anitzeko ekipamenduetatik edo kirol-ekipamenduetatik, baldin eta planeamenduan halakoak badira edo dagokion zonakatzean baimenduta badaude.

- j. Garraio publikoko geralekuen diseinua eta egokitzapena emakumeen ikuspegiaren eta beharren arabera egingo da, eta argiztapen ona izan beharko dute, bai eta ingurutik eta ingurunearekiko ikusizko kontrola ahalbidetzen duten diseinua ere, pertsonak eguraldi txarretik babesteko aukera ematen duten elementuak, eserleku ergonomikoak, erabiltzaile guztientzako egokitutako seinaleak eta laguntza eskatzeko edo larrialdi baten berri emateko gailuak.
- k. Espazio libre publikoak eta bideak urbanizatzeko proiektuek argiztapen egokia eta intentsitate nahikoa bermatu behar dute, batez ere bigarren mailako kaleetan, lurpeko pasabideetan eta jenderik gabeko eremuetan

Azkenik, Plan Orokorraren dokumentu osoa eta hura garatzeko tresnak onartzeko partehartze publikoaren faseetan genero-ikuspegia txertatzen dela ziurtatu behar da.

Laburbilduz, genero-ikuspegiaren eta gizarte-kohesioaren eskakizunek, Zallako HAPO berriaren hiri- eta lurralde-eredu berria baldintzatzeaz gain, ondoriozko antolamendu-eredua bera ere osatzen dute

8.3. HAPOREN GENEROAREN ARABERAKO ERAGINAREN EBALUAZIOARI BURUZKO LEHEN HURBILKETA

Generoaren araberako eraginaren aurretiazko ebaluazioak HAPON proiektatutako jarduerak izan ditzaketen ondorio positiboak edo kontrakoak aztertu behar ditu, emakumeen eta gizonen arteko desberdintasunak ezabatzeko eta berdintasuna sustatzeko arautu edo esku hartu nahi den gizarte-testuinguruan. Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundearen “Genero eraginari buruzko txostenak egiteko gida” izenekoaren jarraibideen arabera, genero-ikuspegitik aztertuko dira:

A. PLANAREN ONURAK EDO EMAITZAK.

Galdera honi erantzuten saiatuko gara: aurreikusten al da etorkizuneko arau edo administrazio-egintzaren ondoriozko onuretan edo emaitzetan emakumeen eta gizonen presentziak lagunduko duela sektoreko desberdintasunak murrizten?

Jakina, Plan Orokor berriaren helburua da Zallako hirigintza-araubidea zehaztea datozen urteetarako (12 urte inguru). Bere proposamenek eragin zuzena izango dute hirian bizi eta lan egiten duten pertsonengan (emakumeak, gizonak, zaharrak, haurrak...), eta, zehazki, haien bizi-kalitatean, baliabideak eskuratzeko aukeran eta/edo horiek ezartzen eta garatzen diren espazio eta eraikinetan (etxebizitza, lana, hezkuntza, osasuna, aisialdia, kultura, kirola, natura, merkataritza...).

Ondorio horietarako, hirigintza-plangintzak kontuan hartu behar du gizonak eta emakumeak egoera desberdinetan daudela edo egon daitezkeela esleitutako eta/edo beren gain hartutako genero-rolen arabera, dauden desberdintasunak minimizatzeko edo ez areagotzeko. Hori dela eta, emakumeen eta gizonen berdintasunari lotutako helburuak Plan Orokorrean sartzeak desberdintasun horiek pixkanaka murrizten lagun dezake.

Hori bai, Planaren proposamenak benetan eta eraginkortasunez gauzatzeko, eta Planetik eratorritako onurak edo emaitzak emakumeengana eta gizonengana hedatzeko, beharrezkoa da horiek osatzea, garatzea eta gauzatzea neurri, jarduera, plan eta proiektuen multzo dibertsifikatu baten bidez. Neurri, jarduera, plan eta proiektu horiek, era berean, honako hauek eskatzen dituzte, besteak beste:

- a. Administrazioen arteko lankidetzak eta elkarlana, administrazio guztien (Administrazio Zentrala, Eusko Jaurlaritza, Gipuzkoako Foru Aldundia, Udala) eta eragindako erakunde publikoen parte-hartze koordinatuaren bidez.
- b. Udaleko sail eta zerbitzuen baterako esku-hartze bateratua.
- c. Administrazio, erakunde publiko, sail eta abar horietako bakoitzaren eskumenak eta esku hartzeko politikak garatzea eta gauzatzea, Plan Orokorrean ezarritako helburu eta irizpide materialekin, programazioarekin eta abarrekin bat etorritik, horietako bakoitzak egoki diren planak, proiektuak, inbertsio-erabakiak eta abar egin eta hartuz.

B. BALIABIDEAK ESKURATZEKO AUKERA HOBETZEA

Orain galdera hau da: aurreikusten al da etorkizuneko arauak edo administrazio-egintzak desagerraraziko edo, gutxienez, murriztuko dituela baliabideak eskuratzeari dagokionez dauden desberdintasunak?

Gaur egun, esleitutako eta/edo onartutako genero-rolen ondorioz, pertsonak premia eta/edo ikuspegi desberdinak dituzte lurraldearen erabilerari, hiri-espazioari eta horietan gauzatzen diren baliabideei dagokienez. Hona hemen ikuspegi edo jarrera desberdin horien premisa edo arrazoi batzuk:

- a. **Lanaren sexu-banaketa, ordaindu gabeko lanari dagokionez emakumeek eta gizonek duten posizio desberdina barnean hartuta. Eremu pribatuan egiten diren lan guztiek osatzen dute, eta helduek konpentsazio ekonomikorik gabe egiten dituzte**, adingabeak eta mendeko adinekoak zaintzeko eta etxea mantentzeko (etxea, seme-alabak, senide gaixoak eta adinekoak zaintzea, eta abar, eta, azken batean, eguneroko bizitza mantentzea). Besteak beste, honako jarraibide hauek bete behar dira:
  - Gehienak emakumeek egiten dituzte (gizonek oraindik ere zeregin horien zati bat soilik hartzen dute beren gain).
  - Lan erreproduktiboarekin lotutako zereginak egiten diren lekuetan egiten dira: hezkuntza, osasuna, kirola, aisialdia, erosketa, administrazio-izapideak eta -kudeaketak, etab.
  - Leku horietara joateko, lan horiek egiten dituzten pertsonak garraio-sistemak erabili behar dituzte, zeregin bakoitzak eskatzen dituen ordutegi eta denboretan, egunean, astean edo hilabetean zehar.

Zeregin horiek guztiak egitea, beraz, konplexua da. Eta are gehiago, gainera, enplegu ordaindua duten pertsonentzat, zeregin horiek eta enplegu hori fisikoki eskuratzea bateragarri egin behar baitira. Horrek guztiak esan nahi du emakumeek eta gizonek modu desberdinean erabiltzen dutela denbora, baita espazioa ere, beren eguneroko bizitzan bereganatutako genero-rolak kontuan hartuta.

- b. **Eguneroko bizitzari eta horrek dakarren zeregin-kateari dagokienez, pertsonen eguneroko premiak aldatu egiten dira egunean, astean edo hilabetean egiten dituzten edo egin behar dituzten zereginen arabera.** Jakina, errealitate horrek baldintzatu egiten du hiri- edo landa-espazioaren erabilera aipatutako denbora-zikloetan. Horrek garrantzi berezia du lan-karga bikoitza (ordaindua eta ordaindu gabea) duten pertsonengan; izan ere, eguneroko bizitzako jarduerak eguneroko aldizkakotasunak dituzte, baina baita astekoak eta hilekoak ere; gainera, zereginen kateak, askotan, desberdinak dira asteko egun desberdinetan. Horrek guztiak (bereziki ordaindutako enplegua eta zaintza-lana uztartzen dituzten pertsonen eguneroko zereginen katetik eratorritako premia espezifikokoak) eragin zuzena du hirigintzak eragindako hainbat sektore-eremutan: mugikortasuna, ekipamenduak, lantokiak, merkataritza, etxebizitza, espazio libreak... Horregatik, premia horiek kontuan hartu behar dira hirigintza-plangintzan.
- c. Segurtasunarekin eta segurtasunik ezarekin lotutako arrazoiek mugatu eta/edo baldintzatu egiten dute emakumeek hiri-eremua erabiltzea, eta, zehazki, sexu-erasoak eta beste indarkeria-mota batzuk jasateko arriskua dago, pertsonaren garapen osoa eta hiriondasunak eta -zerbitzuak erabiltzeko eskubidea baldintzatu edo oztopatuz.
- d. Hiri-ondasunak eta -zerbitzuak eskuratzeko aukera emakumeen pobrezia erlatibo handiagoak ere baldintzatzen du (hala badagokio, beste faktore batzuekin osatuta: familiakargak, arraza, adina, genero-indarkeria).

Faktore horiek guztiak eragina dute espazioan, eta hirigintza-plangintzak (berez eta/edo garatzeko, egikaritzeko eta abarrerako sustatu beharreko plan eta proiektuen bidez) kontuan hartu behar ditu.

Hiri-plangintzan genero-ikuspegia txertatzeak esan nahi du, funtsean, etxebizitzaren antolamenduari, jarduera ekonomikoetarako espazioei, zuzkidurei, mugikortasunari eta abarri dagokienez proposatzen den eredia zehazteko orduan, erantzukizun bikoitza hartzen duten pertsonen gaitasuna eman behar zaiela, hau da, bateragarri egin behar dituztela ordaindutako enplegua eta bi jardueretan egin beharreko zaintza-lanak, ahalik eta ahalegin eta zailtasun txikienarekin, eta erraztasunak eman behar zaizkiela enplegurako eta bizitzari eusteko behar diren ekipamenduetarako sarbidea izateko, gutxieneko denbora-tarteetan, erosotasun- eta segurtasun-baldintzetan, eta kostu ekonomiko onargarriekin, hiri eta lurralde bidezkoagoak eta seguruagoak sortzeko, herritar guztien bizi-kalitatea hobetuko dutenak.

Helburu horiei hobekien erantzuten dien hiri-eredua, aurreratu den bezala, Zallako HAPO berriak lortu nahi duen eredia da, eta horren alde egiten du: herri trinkoa, kualitatiboki eta kuantitatiboki trinkoa, distantzia laburrekoa eta hurbiltasunekoa, mugikortasun jasangarriko sistema ona duena, espazio publiko eta garraio seguruak eta kalitatezkoak dituen, erabilerak nahastuta dituen, eta auzoetan ekipamendu-sistema bat duena, mendeko adingabeak eta adinekoak zaintzeko beharrezkoak direnak barne hartzen dituen, ohiko asistentzia-, eskola-, osasun-, hezkuntza-, kirol- eta kultura-ekipamenduez gain.

Baina, era berean, ohartarazi behar da hasierako galderaren erantzun erreala eta eraginkorra ez dagoela soilik HAPO berriaren mende. Hori bai, baliabide horiek antolatzeko hiri-eredu bat zehaztea dagokio, erantzun egokia emateko. Hortik aurrera, erantzun horrek aurreko 1. puntuan aipatutako erabaki, neurri, proiektu eta abarren multzoa hartzea eta aktibatzea eskatzen du, honako hauek barne:

- Eragindako administrazio guztien esku-hartze aktiboa eta koordinatua.

- Antolatutako etxebizitzak garatzeko eta gauzatzeko politikak arlo horretan planteatutako helburuetara egokitzea.
- Garapeneko hirigintza-planak eta urbanizazio-proiektuak planifikatzea eta gauzatzea, azaldutako helburuekin bat etorritik.
- Udalerriko auzoetan hurbiltasun-zerbitzuak (ekipamenduak, merkataritza, mugikortasuna) benetan eta eraginkortasunez ezartzeko eta mantentzeko beharrezkoak diren neurriak aktibatzea eta gauzatzea.

C. ORDEZKARITZA ERABAKIAK HARTZEAN

Honako galdera hau egiten zaigu: Erabakiak hartzeari dagokionez, etorkizuneko arauak edo administrazio-egintzak aurreikusten al du emakumeen eta gizonen ordezkartza orekatua edo, gutxienez, eremuan duten presentziaren antzeko ordezkartza?

Hiri Antolamenduko Plan Orokorra udaleko hirigintza-tresna bat da, eta haren prestaketa eta izapidetzea indarreko lege-xedapenetan ezarritako irizpideetara egokitu behar da (Lurzoruari buruzko 2/2006 Legea, 1985eko Toki Araubidearen Oinarriak arautzen dituen Legea, 2013ko Toki Administrazioaren Arrazionalizazio eta Iraunkortasunari buruzko Legea, etab.).

Lege-xedapen horiek Udalak Plana izapidetzeko eta onartzeko irizpideak zehazten dituzte, baita beste administrazio eta erakunde publiko batzuek (Eusko Jaurlaritza, Bizkaiko Foru Aldundia eta Administrazio Zentrala, hainbat instantzia eta eskumenetatik) prozesu horretan esku hartzeko irizpideak ere. Horri dagokionez, Planak araututako esparru batean jarduten du, eta bere edukitik eta proposamenetatik ezin da inola ere eragin hura onartzeari buruzko erabakiak hartzean eta/edo erabaki horiek hartzeko organoetan emakumeen eta gizonen ordezkartza eta presentziari dagokionez.

Nolanahi ere, eta osagarri gisa, jarraian aipatzen diren gaiak behar bezala nabarmendu behar dira:

- Plangintzaren eremu teknikoan, bai Udalaren aldetik, bai erredakzio-taldearen aldetik, erabakiak hartzerakoan emakume batzuk inbrikatuta daude: hirigintza-arloko arduraduna eta bi arkitekto (guztizkoaren erdia).
- Hizkuntza- eta komunikazio-arloan, lanpostu publikoak eta pribatuak ere betetzen dituzte.
- Partaidetzaren eremu teknikoan, Hiritik-At Koop-ek garatzen duen eremuan, emakume guztien erdia baino gehiago dira.
- Parte-hartzean garatutako eztabaidari dagokionez, gaikako mahaien lehen txostenean jasotzen den bezala, emakumeen proportzioa egokia izan da (apur bat txikiagoa bada ere). Generoaren gaia zeharkakoa izan da orain arte garatutako jardunaldietan jorratu diren ardatz tematiko guztietan.

D. ARAU SOZIALAK GAINDITZEA EDO ALDATZEA.

Aurreikusten al da etorkizuneko arauan edo administrazio-egintzan planteatutako helburuak eta neurriak lagungarriak izango direla emakumei eta gizonei egozten zaizkien gizarte-arauak edo balioak gainditzeko edo aldatzeko?

HAPO berriak, besteak beste, jarraian azalduko diren bi proposamen edo neurri motak planteatuko ditu, emakumeei eta gizonari esleitutako arau sozialak edo balioak gaituzten edo aldatzen laguntzeko.

Alde batetik, hiri-eredu kualitatiboki eta kuantitatiboki trinkoa, distantzia laburrekoa eta hurbiltasunekoak, mugikortasun jasangarriko eta seguruko sistema ona, espazio publiko seguruak eta kalitatezkoak, erabilerak nahastuta, auzoetan ekipamendu-sistema bat eta abar izatearen aldeko apustu argi eta garbia. Helburu horiek lortzeko eredurik egokiena da. **Apustu hori desberdintasunak ezabatzeko eta berdintasuna sustatzeko proposamen eta neurrietan gauzatuko da, eta HAPO berriaren Hasierako Onespeneren dokumentuarekin batera aurkeztuko den dokumentuaren epigrafe batean berriaz jasoko dira.** Eta, bestetik, zenbait gidalerro eta neurri zehaztea, gero horiek etxebizitza-planetan, urbanizazio-proiektuetan eta abarretan sartu eta/edo garatzeko. Modu osagarrian edo Plan Orokorra garatzeko eta/edo horien arabera lantzeko.

E. ARAUAK ETA BESTE TRESNA JURIDIKO BATZUK BETETZEA.

“Generoaren araberako eraginari buruzko txostenak egiteko gida” -n proposatzen da atal honetan galdera honi erantzun behar zaiola: ermatzen al da diskriminazioa saihesteko eta berdintasuna sustatzeko arauak eta beste tresna juridiko batzuk beteko direla eta horiek hobetzea aurreikusten al da?

HAPO berria hainbat xedapenek osatutako lege-esparruan sustatzen da. Xedapen horiek dokumentu honen 1. epigrafean aipatu dira, eta, beraz, bere proposamenak berdintasunerako legezko helburu eta irizpide horietara egokitu behar dira. Aipatu den bezala, horiek lantzeko eta zehazteko premisetako batzuk dira.

Nolanahi ere, **orain arte azaldukoaren osagarri gisa, generoaren araberako eraginaren ebaluazioaren ikuspegitik, beharrezkotzat jotzen da, HAPO garatzeko eta osatzeko, beharrezkoak diren beste neurri batzuk sustatzea, besteak beste:**

- a. **Informazioa biltzeko sistemetan genero-ikuspegia sartzea, Plana onartu ondoren aldagai hori kontuan har dadin egoeraren ezagutzari eta azterketari eta dagozkion diagnostikoak egiteari dagokionez.**
- b. **Udalerriko auzoetan zentralitateak mantentzeko eta/edo sustatzeko egokitzat jotzen diren planak eta/edo proiektuak egitea, hurbiltasun-zerbitzuekin lotutakoak barne (merkataritza, ekipamenduak, etab.).**
- c. **Etxebizitza publikoa garatzeko, gauzatzeko, esleitzeko eta abarretarako planak generoikuspegiari zenbateraino egokitzen zaizkion aztertzea.**
- d. **Urbanizazio-proiektuak egiteko jarraibideak eta/edo protokoloa zehaztea, generoikuspegira egokitzeari begira.**
- e. **Herria eta auzoak genero-ikuspegitik aztertzeke lanei jarraipena ematea, eta, gainera, herriko auzoetan hiri-zentralitateak sortzearekin eta mantentzearekin lotutako helburuak benetan eta eraginkortasunez gauzatzearekin zerikusia duten gaitara zabaltzea.**

ERAGIN LINGUISTIKOAREN EBALUAZIOARI BURUZ. AURRETIKO AURRERAPENA

9.1. SARRERA.

Euskadiko Toki Erakundeei buruzko apirilaren 7ko 2/2016 Legeak 7. artikularen 7. apartatua hau ezartzen du: “Udalerrien egoera soziolinguistikoan eragina izan dezaketen proiektuak edo planak onartzeko prozeduran, euskararen erabileraren normalizazioan izan dezaketen eragina ebaluatuko da, eta ebaluazio horren ondorioz egokitzat jotzen diren neurriak proposatuko dira”.

Manu horiek garatzeko, azaroaren 19ko 179/2019 Dekretua onartu zen, Euskadiko tokierakundeetan hizkuntza ofizialen erabilera instituzionala eta administratiboa normalizatzeari buruzkoa.

Dekretu honen seigarren kapitulua planen eta proiektuen hizkuntza-inpaktuaren ebaluazioari buruzkoa da, Euskadiko Toki Erakundeei buruzko Legearen 7. artikuluko 7. paragrafoa garatuz. Tresna honen bidez, Dekretu honen 50. artikuluan aipatzen diren udal-eskumeneko planek eta proiektuek euskararen eta gaztelaniaren erabileran izan dezaketen eragina aztertu eta ebaluatu nahi da; besteak beste, hiri-antolamenduko plan orokorrek izan dezaketena. Horrela, balizko hizkuntza-inpaktuei aurrea hartu nahi zaie, eta balizko inpaktu negatiboak zuzentzeko edo minimizatzeo neurriak proposatu, baita kasu bakoitzean egokienak diren exekuzio-aukerak bilatu ere. Lortu nahi den helburua ahalik eta aukerarik onena hartzea da, planak edo proiektuak hizkuntzen erabileraren normalizazioan dituen ondorioak baloratuz.

Eragin linguistikoaren ebaluazioak ikuspegi irekia hartzen du, arrazoizkoa dena bai administrazio-jardura sinplifikatzeko printzipioaren ikuspegitik, bai hizkuntza-politikako tresna gisa duen eraginkortasunaren ikuspegitik.

Gai honetan ere udalerrri bakoitzari tarte zabala bermatzea erabaki da, gutxieneko irizpide batzuk oinarri hartuta, hizkuntza-normalizazioaren arloan duen erantzukizuna egokien irizten dion moduan bete dezan. Hizkuntza-inpaktuaren ebaluazioak udalerriei apreziazio-eta baloraziotarte handia bermatzen die, eta, beraz, sistema malgu bat ahalbidetzen zaie plangintzarako eta programaziorako hizkuntza-inpaktuaren ebaluazioaren onurez baliatu nahi duten udalerriei.

Hizkuntza-inpaktuaren ebaluazioari buruzko txostena nahitaezkoa da, eta planak edo proiektuak euskararen erabileraren normalizazioan izan dezakeen eragina zehaztuko du, eta, hala badagokio, eragin negatiboak zuzentzeko eta konpentsatzeko neurri egokiak proposatuko ditu.

179/2019 Dekretuaren 54. artikuluan, hizkuntza-inpaktuari buruzko azterlanetan ikertu beharreko edukiak ezartzen dira. Honako alderdiak aztertzen dira:

- a. Planaren edo proiektuaren deskribapen orokorra eta haren garapenari buruzko aurreikuspenak.
- b. Eragin linguistikoaren intentsitatearen kalkulua. Eraginaren intentsitatea kalkulatzeko, honako aldagai hauek hartuko dira kontuan:
  - Bizitza sozial eta kulturalean duen eragina.
  - Herritarren edo bisitarien hizkuntza-ezagutza.
  - Herritarren edo bisitarien hizkuntza-erabilera.
  - Jardueraren edo zerbitzuaren eremuko komunikazioa.
  - Eragin-eremuko hizkuntza-paisaia.
  - Jardueraren edo zerbitzuaren eremuko hizkuntza-eskaintza.
- c. Funtsezko alderdien azterketa. Azterketa horretan, alderdi hauek hartuko dira kontuan:
  - Planaren edo proiektuaren izaerarekin zerikusia dutenak.
  - Planaren edo proiektuaren denbora- eta espazio-dimentsioarekin lotutakoak.
  - Kokapenarekin lotutakoak.
  - Aurreikusitako hizkuntza-erabilerarako irizpideekin lotutakoak.
- d. Konpentsazio-neurriak.
- e. Neurri zuzentzaileak.

HAPOr onartzeko prozedura substantiboaren jendaurreko informazio-aldian, eragin linguistikoaren azterlana ere izapide bera egin behar da. Eta jendaurreko informazioaren izapide horretan, udalak kontsulta egin behar die Eusko Jaurlaritzan hizkuntza-normalizazioaren arloko eskumena duen sailari eta interesdunei. Kontsultak jakinarazpen bidez egingo dira. Jakinarazpen horretan, gutxienez, honako informazio hau jasoko da:

- a. Hizkuntza-inpaktuaren azterketa, edo non kontsultatu daitekeen.
- b. Txostenak eta ebaluazioak zein organori bidali behar zaizkion.
- c. HAPOr buruzko informazio garrantzitsua eskuratzeko moduak.

Eusko Jaurlaritzan hizkuntza-normalizazioaren arloko eskumena duen sailak 30 egun balioduneko epea du eragin linguistikoaren ebaluazioari buruzko txostena egiteko. Txosten horretan, alderdi hauek jaso behar dira:

- a. Planaren edo proiektuaren sustatzailearen eta organo substantiboaren identifikazioa, eta plan edo proiektuaren deskribapena.
- b. Jendaurreko informazioaren izapidearen eta Eusko Jaurlaritzan hizkuntza-normalizazioaren arloko eskumena duen sailari eta interesdunei egindako kontsulten emaitzen laburpena, eta nola hartu diren kontuan.
- c. Eragin linguistikoaren ebaluazioaz arduratzen den udal-organoak egindako azterketa teknikoaren laburpena.

- d. Hala badagokio, ezarri beharreko baldintzak eta euskararen erabileraren normalizazioaren gaineko ondorio kaltegarriak prebenitzeko, zuzentzeko eta, hala badagokio, konpentsatzeko neurriak.
- e. Jarraipen-sistema eta, hala badagokio, jarraipen-batzorde bat sortzea.

Eragin linguistikoari ebaluazioari buruzko txostena HAPO onartzeko prozedura substantiboan sartu behar da.

Bestalde, dekretuaren hirugarren xedapen gehigarrian proposatzen zen ebaluaziometodologia bat garatzea, bai eta tresna informatikoak ere, inpaktu-azterlan horiek formulatzen laguntzeko. Horretarako, Eusko Jaurlaritzak bi aplikazio informatiko prestatu ditu; eta UEMAK (Udalerrri Euskaldunen Mankomunitatea) erreferentziako dokumentu (ELE) bat (ELE: Eragin Linguistikoa Ebaluatzeko tresna), hizkuntza-ebaluazioa egiteko gida gisa balio duena.

ELE tresna hori erreferentziatzat hartuta, Eragin Linguistikoaren Txostena batez ere udalerrian dauden euskaldunen ehunekoaren eta azken urteetan izandako migrazio mugimenduen ebaluazioan oinarrituko dela zehazten da. Mugimendu horien arabera kalkulatu behar da euskaldunen migrazio-saldoa (beste udalerrietatik datorren euskaldunen kopuruaren eta emigratzen duenaren arteko aldea). Horrela, planaren proposamenei dagokienez, euskararen erabilerak izango duen bilakaeraren zenbatespenak egin ahal izango dira.

Hizkuntza-inpaktuaren txostena, plan berriaren proposamenek Zallako euskararen erabileran izango duten eragina neurtuko duena, hasierako onespeneren fasean idatziko da, une horretan garatzen baitira hautatutako antolamendu-proposamenak, eta une horretan zehazten baita harekin batera doan arau-testua. Ordura arte, ez dago behar besteko zehaztasunik planak euskararen erabileran izango duen eragina baloratu ahal izateko.

Hala ere, aurrerapen-fase honetan lurralde-ereduaren hipotesi bat planteatzen da, zenbait alternatiba aztertu ondoren aukeratua, hizkuntza-inpaktuaren aurretiazko ebaluazio hau idazteko oinarritzat hartuta, zehazteko ea HAPOk eraginik izan dezakeen udalerriko euskararen erabileran, eta ea inpaktu hori positiboa edo negatiboa izango den.

9.2 ABIAPUNTUA.

Zallako Udalaren nahia da euskarak, bizirik irauteaz gain, espazio eta babes nahikoa izatea herritarren ohiko eta eguneroko hizkuntza gisa garatzeko, kontserbazio hutsetik indartzera igarotzeko.

Horregatik, euskararen bilakaerari eta zenbait gizarte-eragile eta herritarrek norabide bat partekatze beharri buruzko hausnarketa egiteko premia sumatu zenez, Udalak Euskararen Erabilera Plana (2013-2017) jarri zuen abian 2013an. Euskararen Erabilera Plana onartu ondoren, alkateak bilera bat deitu zuen langile guztiekin, bertan Mankomunitateko euskararen teknikariak plana zertan zetzan eta Udalak langileen laguntzarekin bete behar zituen hizkuntza irizpideak azaldu zituen. Halaber, zerrenda horren laburpena banatu zen.

2015eko hasieratik Euskararen Erabilera Planaren jarraipen batzorde bat dago Udalean. Bilerak hileroko egiten dira.

2018an, Euskararen Erabilera Plan berri bat onartu zen 2022rako.

Aldi guzti honetan hainbat urrats eman dira:

- “Dudanet” zalantzak argitzeko zerbitzua sortu da, langileek unean uneko kontuak argitu ahal izan ditzaten. Egiten diren galderak jarraipen-batzordeko kide guztiei iristen zaizkie, eta Mankomunitateko teknikariak erantzun ohi die.
- Udaleko Intranetean, langile guztiek ikus dezaketena, “Euskara” izeneko erlaitz bat dago, IVAPeko ikastaro eta azterketen deialdiei, Euskararen Erabilera Planari, Udalak bete behar dituen hizkuntza-irizpideei, Dudaneten ebatzitako zalantzei eta erakundeko langileentzat interesgarriak diren beste baliabide batzuei buruzko informazio guztiarekin.
- Langile euskaldunek irudi bat dute beren posta elektronikoaren sinaduran, euskaraz hitz egitera gonbidatuz.
- Udal ordenagailu batzuen programak euskaldundu dira, bai langile batzuenak, bai herritarrek erabiltzen dituztenenak. Hau da, hainbat langileren ordenagailuetako nabigatzaileak euskaraz jarri dira, eta auto-kontsultarako ordenagailu batzuen kasuan, erabat euskaldundu dira, sistema eragilea barne.
- Herritarrei euskaraz erantzun ahal izateko, udaletxera iristen diren deiei euskaraz erantzuten zaie, hala eskatuz gero.
- Langileen prestakuntzari dagokionez, ahozko adierazpenaren gaitasuna hobetzea eta euskara lan-hizkuntza izateko motibazioa areagotzea helburu duten ikastaroak egiten dira. Bestalde, normalean dokumentu gehiago sortzen dituzten langile euskaldunak beste ikastaro batera joango dira otsailaren hasieran, itzulpen-memoriak erabiltzen ikasteko eta zalantza ohikoenak argitzeko gaitasuna handitzeko.

9.3. ZALLAKO EUSKARAREN OINARRIZKO AZTERKETA.

Enkarterrietako Mankomunitateak, euskararen bilakaerari buruzko hausnarketa egiteko beharra eta herritarrek baita zenbait gizarte-eragilek norabide bat partekatzeko beharra sumatu ondoren, 2018-2022rako Euskararen Plan Estrategikoa diseinatzeko prozesua abiarazi zuen. Prozesu horretan euskarak Enkartazioetan duen egoeraren azterketa kuantitatibo eta kualitatiboa egin zen, azterketaren emaitza planaren diseinua ekarri du.

Hona hemen egindako azterketa datu kuantitatiboak aztertu ondoren,:

- **Enkarterrietako biztanleen erdiak (% 50) euskara ulertzeko gai dira, eta pertsona horien erdiak (% 22,8) euskaraz komunikatzeko gai dira.** Datu horiek argi eta garbi erakusten dute euskararen ezagutzak nabarmen egin duela gora 1986tik, orduan ia inork ez baitzekien euskaraz.
- Hizkuntza-gaitasunetik, adinaren arabera, honako hau ondorioztatzen da:
  - **Enkarterriko haur gehienek euskaraz dakite.**
  - **15-34 urteko biztanleen % 78 euskara ulertzeko gai da.**
  - **Gainera, pertsona horien % 41 euskaraz komunikatzeko gai da.**

- Ama-hizkuntzari eta etxeko hizkuntzari dagokienez, datuak ez dira asko aldatu azken urteotan: gaztelania Enkarterriko biztanle gehienen ama-hizkuntza da. Gaur egun, euskararen etxeko erabileraren datua oso txikia da:
  - **Ama-hizkuntza euskaraz edo biak: % 6**
  - **Etxeko hizkuntza euskara edo biak: % 5,8**
- Ikastetxeetako hizkuntza-ereduei dagokienez, D eredu oso indartuta geratu da, nahiz eta oraindik D ereduaren ikasten ez duten DBHko eta Batxilergoko ikasleak egon harren. Une hartan, Lanbide-Heziketa gaztelaniaz ematen jarraitzen zen.
  - **Haur Hezkuntza: % 96,3**
  - **Lehen Hezkuntza: % 94,5**
  - **DBH: % 66,9**
  - **Batxilergoa: % 57,5**
  - **Lanbide-Heziketa: % 0**

Balorazio kualitatiboa eremuen arabera.

Mantendu/indartu, gutxitu/handitu, ezabatu edo sortu behar diren ekintzak identifikatzen dira, eta aztertutako eremuetan 2030ean lortu nahi zen egoera bistaratzen da.

Familia-transmisioa.

Euskara ikasteak biztanleek hizkuntza jakitea bermatzen du, baina ez erabiltzea. Badakigu familia-hizkuntzak eta familia-sareko hizkuntzak eragin handia dutela hizkuntzaren erabileran. Beraz, familia barruko transmisioa funtsezko bitartekoa da euskara indartzeko eta erabilera handitzeko.

Azken urteotan hainbat ekintza egin dira Enkarterrietan gurasoek beren seme-alabei euskara transmititzearen garrantziaz kontzientziatzeko, eta etorkizunera begira ekintza horien kopurua mantendu, indartu eta handitzeko beharra ikusi da.

Irakaskuntza.

Eskolari dagokionez, D ereduak etengabe hazten jarraitu du. Eskola funtsezko oinarria da euskara hitzunik sortzeko eta hizkuntzaren erabilera bultzatzeko, baina ezinbestekoa da familiak eta eskolaz kanpoko eskaintza aktibatzea. Bakarrik euskarazko sozializazioaren bidez lortuko dugu eskolan ikasitako hizkuntza gehiago erabiltzea.

Horregatik, eremu horretan hainbat jarduera antolatu eta zuzendu dira Enkarterriko ikastetxeetan, euskararekiko motibazioa areagotzeko eta gurasoen baita seme-alaben arteko harremanetan hizkuntza horren erabilera areagotzeko. Esparru horretan lanean jarraitu beharko da datozen urteetan.

Euskalduntzea eta prestakuntza.

Hizkuntza berreskuratzeko edozein prozesutan helduen parte-hartzeak garrantzi handia izatea ez da berria. Eskolan euskaraz ikasi arren, haurrak gaztelania nagusi den ingurune batean bizi badira, hori izango da harremanetarako erabiliko duten hizkuntza. Batzuetan, helduen artean eragiteak haurtzaroan eragina du. Batzuek euskaraz ikasteko aukerarik izan ez zuten arren, seme-alabek euskaraz ikasteko aukera izango dute. Horregatik, euskalduntzea garrantzitsua izateaz gain, erabakigarria da euskararen bilakaerarako.

Enkarterrietako euskaltegiek hainbat proiektu gauzatu dituzte azken urteotan, euskara ikasteko eta erabiltzeko guneak sortuz eta hainbat jarduera eginez: berbalagun, mintzodromoa... Datozen urteetan, orain arteko bide beretik jarraitu beharko dugu, laguntza eta erraztasunak eskainiz euskaldundu nahi duten Enkarterrietako pertsona guztiei.

Arlo sozioekonomikoa (merkataritza).

Udalerriko merkataritza-establezimenduek (dendak, tabernak, jatetxeak...) aukera paregabea eskaintzen diete bezeroei gizarte-harremanak garatzeko; beraz, merkataritza euskalduntzea gure lehentasunetako bat da.

Azken urteotan hainbat ekintza egin dira Enkarterrietan eremu hori euskalduntzeko, baina emaitzak kaskarrak izan dira. Hala ere, datozen urteetarako orain arte egindakoa mantentzea/ indartzea eta hizkuntza-paisaia euskalduntzeko jarduera berriak sartzeari aurreikusten da.

Aisia eta kirola.

Funtsezkoa da haurrak kirolean eta antzeko beste jarduera batzuetan euskara erabiltzera ohitzea, beren kabuz jolasten direnean antzeko jarduerak ere egiten baitituzte. Euskaraz hitz egitera ohitu badira, gero errazagoa izango zaie hizkuntza hori erabiltzea jarduera hori egiten dutenean.

Azken urteotan hainbat ekintza jarri dira abian Enkarterrietako eskolaz kanpoko kirol jardueren esparruan, euskararen erabilera areagotu dadin. Dena den, euskararen erabilerak gutxiengoa izaten jarraitzen du, eta, beraz, gaia lantzen jarraitu beharko da.

Kultura-produkzioa.

Euskararen normalizazioa ezinezkoa da kultura gaztelaniaz egiten bada. Euskal kulturak izugarritzko garrantzia du hizkuntzaren transmisiorako eta erabilerarako.

Azken urteotan hainbat ekimen egin dira Enkarterrietan euskarazko kulturaren kontsumoa areagotzeko. Orain arte egindakoari eusteko eta indartzeko beharra ikusi da, baina datozen urteetan haur eta gazteentzako kultur eskaintzan eragin beharko da.

Eremuen araberako plangintza.

Familia-transmisioa.

Helburuak:

- 0-12 urteko haurrak dituzten familientzat aisialdirako euskarazko aukera erakargarria eskaintzea.
- Euskara dakiten gurasoak seme-alabekin erabiltzera ohitzea, batez ere egunerokoan sortzen diren komunikazio-egoerei erantzuteko (emozioak...) eta jada euskaraz dakiten gurasoek haien hitz egiteko erraztasuna indartzeko.

Ekintzak:

- a. Euskaraz hitz egiterakoan beldurra eta lotsa ezabatzeko sentsibilizazio-kanpainak bultzatzea.
- b. Familia osoarentzako jarduerak egitea: jolasak, abestiak, txangoak... Garrantzitsua izango da horrelako jarduerak udalerrietan egiten diren ospakizun eta festetan txertatzea. Beraz, udalen eta mankomunitatearen arteko koordinazioa funtsezkoa izango da.
- c. Irakurketa-kluba antolatzea, familian euskarazko ahozotasuna eta irakurketa sustatzeko, eta gurasoen eta seme-alaben artean euskarazko bizipenak sortzeko.
- d. "Beharsarea" indartzea berrikuntzak eginez (komunikazioan: mugikorrerako aplikazioa, etab.).
- e. Euskararen agenda indartzea eta herritarren artean zabaltzea (beste elkarte eta talde batzuen agendekin osatuta). Funtsezkoa izango da komunikazio-modu berriak erabiltzea, teknologia berriak, adibidez, beste hartzaile posible batzueganara iristeko.
- f. Gurasolagun proiekturako urteko programazioa prestatzea, mendi irteerak eta familia-tailerrak egiteko.

Estrategia:

Sentsibilizazioa eta komunikazioa.

Eragileak:

IGEak, udalak (hezkuntza eta euskara sailak), udal-elkarteak eta ikastetxeak.

Irakaskuntza.

Helburua:

Guraso-elkarteekin eta ikastetxeekin lan egitea, hezkuntza-arloko zerbitzu guztiak euskaraz izan daitezen.

Ekintzak:

- a. D ereduaren aldeko kanpainaren diskurtsoa indartzea, inguruneak eta familiak duten garrantzia azpimarratuz.
- b. Ikastetxeekiko lankidetzaren indartzea: jardunbide egokiak partekatzea eta ekintza berriak elkarrekin abian jartzea. (Adibidez: Newsletter)
- c. Sentsibilizazio-saioak egitea guraso-elkarteentzat, aisialdiko jardueren eskaintza euskaraz egitearen garrantziaz ohar daitezenez eta ikastetxeko zerbitzuetarako egiten diren kontratazio berrietan euskararen ezagutza bermatzeko.
- d. Udal bakoitzari proposatzea eskola-eremuko zerbitzuen diagnostikoa ikastetxeekin batera egitea (zerbitzuak eskaintzen dituztenen euskara-maila, erabilera...) eta ekintza-plan bat diseinatzea. Adibidez: eskola-zerbitzuetako langileek oinarrizko komunikazio-mezuak ikasteko ikastaroak, etab.
- e. Bertsogintza proiektuarekin aurrera jarraitzea, ahozotasuna sustatzeko.
- f. Orain arte egindako jarduerak indartzea: Beharsarea, kanpainak, euskarazko produktuen zabalkundea, etab.

Estrategia:

IGEEKIKO lankidetzaren.

Eragileak:

IGEak, ikastetxeak, udalak (hezkuntza eta euskara sailak), euskaltegiak.

Euskalduntzea eta prestakuntza.

Helburuak:

- Udalerrietan euskara ikasteko dauden dirulaguntzak aztertzea, udalerrri guztietan antzeko dirulaguntza sistema bat lortzeko eta biztanleei euskara ikastea errazteko.
- Euskarari prestigioa ematea, eremu guztietan erabiliz.
- Euskaldunak aktibatzea.

Ekintzak:

- a. Enkarterrietan euskara ikasteko dauden dirulaguntzak aztertzea, udalerrri guztietan antzeko dirulaguntza sistema bat lortzeko eta biztanleei euskara ikastea errazteko.
- b. Hizkuntza-ohiturak aldatzeko udal-proiektuak abian jartzea.
- c. "Berbalagun" proiektuarekin aurrera jarraitzea eta udalerriko euskarazko eskaintzarekin lotzea.

Estrategia:

Udalen koordinazioa, irizpideak bateratzeko.

Eragileak:

Udalak, euskaltegiak.

Arlo sozioekonomikoa (merkataritza).

Helburua:

Enkarterriko denda eta taberna guztietan euskaraz hitz egiteko aukerak areagotzea.

Ekintzak:

- a. Denda eta taberna euskaldunak identifikatzea.
- b. Identifikazioaren ondoren, merkatarien inplikazioan lan egitea (konpromiso egingarriak adostea merkatariekin hizkuntza-paisaia euskalduntzeko, euskararen erabilera areagotzeko, euskara ikasteko...).
- c. Merkatarien inplikazioa (konpromisoa hartzea eta konpromiso horiek betetzea) honela saritzea:
  - Euskal merkatarien katalogoa sortuz (Mankomunitate mailan). Horrela, merkataria sarituko ditugu eta jendea motibatuko dugu euskaraz eros dezaten.
  - Udalei proposamenak egitea, kanpoko eta barruko errotuluak euskaraz jartzeagatik dirulaguntzak eskain ditzaten.
  - Udalei proposamenak egitea, kanpoko eta barruko errotuluak euskaraz jartzen dituztenei dirulaguntzak eskain diezazkieten.
  - Merkatarien hizkuntza-kudeaketarako gidak banatzea establezimendu berria irekitzeko eskaera egiten duten unean. Jarduera hau udaleko departamentuko teknikariarekin elkarlanean egitea proposatzen da. Bere laguntza beharrezkoa baita.
- d. “Merchandising” egiten jarraitzea, beste udalerrri batzuetako jardunbide egokiak ezagutuz eta gurera egokituz.
- e. “Ahobizi-Belarriprest” proiektua martxan jartzea merkatarien eta bezeroen artean.

Estrategia:

Merkatarien, denden eta tabernen elkarleen arteko komunikazioa eta lankidetzak.

Eragileak:

Udalak, merkatarien elkarreak, merkataria, bezeroak.

Aisia eta kirola.

Helburua:

Udalak inplikatzera 0 eta 18 urte bitarteko kirol-eskaintza euskaraz izan dadin.

Ekintzak:

- a. Udal bakoitzarekin lan egitea kirolaren arloaren garrantziaz ohar daitezen.
- b. Enkarterriko udal bakoitzak udalerrri bakoitzeko kirol-talde estrategikoak identifikatzea.
- c. Hautatutako taldeetan euskararen erabilera sustatzeko mikroplanak diseinatzea (urtero konpromiso egingarriak adostea), udalen eta Mankomunitateko Euskara Zerbitzuaren laguntzarekin.
- d. Kirol-monitoreak euskaraz komunikatzen irakastea eta motibatzea: euskaraz komunikatzeko arintasuna lortzea eta kirol-jarduerak euskaraz egiteko motibatzea.
- e. Familian (gurasoen eta seme-alaben artean) euskara erabiltzeko kirol-jarduerak antolatzea.
- f. Kirol-jardueretan gurasoek euskaraz hitz egiteko jokabide-kode bat sortzea: aholkuen zerrenda bat egitea eta jokabide-kodea erabiltzea (gurasoek kirol-jardueretan bete beharreko hizkuntza-jokabidearen kodea: euskaraz animatzea, euskaraz zoriontzea...).
- g. Udalek hizkuntza-irizpideen betetze-mailaren jarraipena egitea eta lan hori saritzea (dirulaguntzen, aitorpenen eta abarren bidez).
- h. Mankomunitatean euskara hutsean egiten diren jardueren agenda egitea.

Estrategia:

Komunikazioa, sentsibilizazioa, lankidetzeta eta jarraipena.

Eragileak:

Udalak (kirol- eta euskara-sailak), elkarteak eta kirol-enpresak.

Kultura-produkzioa.

Helburuak:

0 eta 18 urte bitarteko pertsonentzako kultura- eta aisialdi-eskaintza (ludotekak, udaleku irekiak...) euskaraz izatea eta horretarako udalak inplikatzeko.

Ekintzak:

- a. Mankomunitatea osatzen duten udal guztiak lan egitea, kultura eta aisialdiko eskaintza euskaraz izateak duen garrantziaz ohar daitezkeen.
- b. Udal bakoitzak bere udalerriko kultura-talde estrategikoak identifikatzea eta talde horiek sentsibilizatzea, euskararen erabilera sustatzeko mikro planak diseina ditzaten eta horiek egiteko aholkularitza eskaintzea (urte bakoitzerako konpromiso egingarriak adostea). Hori guztia Mankomunitatearen laguntzarekin.
- c. Aisialdiko monitoretzarako ikastaroak egiten jarraitzea.
- d. Familientzako jarduerak antolatzen jarraitzea, helburu hauekin: gurasoak euskarara hurbiltzea, gurasoen eta seme-alaben artean euskararen erabilera handitzea, gurasoen eta seme-alaben arteko komunikazioa hobetzea, gune/eredu gehiago sortzea (gurasolagun, tailerrak, beste jarduerak batzuk)...
- e. Euskarazko kultura-eskaintza hobetzea/handitzea:
  - Bertso-saio gehiago antolatzea (eredu/erreferente gehiago izateko, bai Euskadin, bai eskualdean).
  - Euskal musikaren ekoizpenaren historia ezagutaraztea, baita Enkarterrietako musika taldeak ere.
  - Euskal kulturaren/nortasunaren sinboloak ezagutaraztea (ekilorea, lauburuak...).
- f. Kultura-jardueren agenda osatzen jarraitzea.

Estrategia:

Monitoretzarako sentsibilizazioa, talde eta elkarrekin lankidetzak, komunikazio eraginkorra, jarraipena eta baliabideak (kultura-ekitaldi erakargarriak ekartzeko).

Eragileak:

Udalak (kultura eta euskara sailak), elkarrekin eta aisialdiko enpresak.

9.4. HAPO BERRIAK EUSKARAREN GAINEAN DUEN ERAGINA. ONDORIOAK.

Prozesuaren zein fasetan gauden kontuan hartuta, Aurrerapen hau onartzen denetik aurrera, Hizkuntza Eraginaren Azterketaren Irismenari buruzko Dokumentua egiteko unea izango da. Horrek zehaztuko du Hizkuntza Inpaktuaren Ebaluazioa egitea beharrezkoa den ala ez.

Irismen-dokumentua egiteko, Eusko Jaurlaritzak eta UEMAK (UDALERRI EUSKALDUNEN MANKOMUNITATEA) garatutako tresnak erabiliko dira oinarri gisa. Bertan, galdera estandarizatu batzuk planteatzen dira, eta, jasotako erantzunetan oinarrituta, planak euskararen erabileraren normalizazioan eraginik duen ondorioztatuko da. Azken kasu horretan, zenbait neurri hartu beharko dira ondorio horiek arintzeko.

Ondoren, irismen-dokumentuak zehazten badu planak eragin negatiboa duela Zallan euskararen erabilerari dagokionez, hasierako onarpenerako plana diseinatzen den aldi berean, hizkuntza-inpaktuaren ebaluazioa egin beharko da. Agiri hori jendaurrean jarri beharko da partikularren ekarpenak jasotzeko, eta Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikako Sailera bidali beharko da, hark ekarpenak egin ditzan. Azkenik, HAPOn behin betiko testuarekin batera onartuko da.

TERRITORIO CIUDAD SLP

TAPER